

HISTORICORVM ROMANORVM

FRAGMENTA

COLLEGIT DISPOSVIT RECENSVIT

HERMANNVS PETER

SIQVID NOVISTI RECTIVS ISTIS,
CANDIDVS INPERTI.

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI
MDCCCLXXXIII

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI

GYMNASIORVM QVONDAM RECTORIBVS
POSNANIENSIS IVLIO SOMMERBRODT
FRANCOFVRTANI CAROLO KOCK
MISNENSIS HVGONI ILBERG

STIPENDI SVB EIS CONFECTI

HVNC LIBRVM

GRATI ANIMI TESTEM ESSE VOLVIT

H. P.

PRAEFATIO

Quae hic in publicum prodire uolui, ex duabus partibus constant; prior enim ea continet, quae Relliquiarum mearum uol. priore anno 1871 edidi, ita retractata, ut et eis inuentis, quae his duodecim annis excogitata sint, additis etiam eorum, qui his studiis intentius operam dent, usui et commodo seruiant, et nudis fere fragmentis propositis, praefationibus omnino omissis, adnotatione autem aut nulla aut perbreui adpersa ceteris uiris doctis, qui ampliorum illarum Relliquiarum pretio parcant. ad alteram uero partem maxime id pertinet, quod in fronte huius libri inscripsi. nimirum quo altius in conligendis et disponendis relliquiis eorum historicorum, qui adhuc dispersi et deserti iacuerunt, progressus sum, eo periculosius hoc opus esse intellexi adminiculaque extrinsecus repetenda, ut expectationi aliqua ex parte satis facerem neque sumptus eos fallerem, qui maiore opere tyothetaeque admodum laborioso efflagitantur. itaque quae conlecta in scriniis dudum habebam, ea nunc disposita et secundum optimam quamque auctoritatem emendata in publicum edere statui: deesse multa, ut in tali re nunc primum incohata, alia parum recte huc relata esse uideri me non fugit, etsi omnia, quae maioris momenti pretiique sint, inesse spero. nunc eos, qui in his studiis uersantur, rogatos uelim, ut, quae addenda, quae eicienda, quae mutanda eis esse uideantur, mecum beneuole communicent, polliceorque me officio ante hos duodecim annos suscepto non defuturum adhibitisque omnibus auxiliis etiam alterum Relliquiarum uolumen eadem ratione qua prius elaboratum adiecturum esse, ne prius ipsum truncum fragmentum sit.

Sed quoniam quid in parando hoc libro in uniuersum spectauissemus, exposuimus, quaedam de eius institutione proferenda sunt. descendimus igitur in conligendis fragmentis usque ad Constantinum Magnum, qua aetate quae et ab hoc et a Diocletiano denuo excitata erat historia Romana, breui consenuit et extincta est. nam quae inde historia in Italia colebatur praeter eos paucos scriptores, quorum libri ad nos peruenerunt, paene omnis christiana fuit et aut suae religioni seruebat aut id unum agebat, ut, quae de superiore memoria alii litteris mandauissent, iterum et saepius in compendia redigeret, suorum temporum res de suo adiecisse contenta (cf. Fleckeiseni ann. 1882, p. 98 sqq.). soli Symmachi et Nicomachi eorumque socii ex eis, qui in uetere fide perseuerarunt, cum doctrina quadam historiae uere Romanae studium renouasse uidentur, sed casu factum est, ut, quod unum fragmentum eius historiae seruatum est, Q. Aurelii Memmii Symmachi sit, qui iam christianae fidei se addixerat. nihilo minus excludere id nolui, ut eius totius imaginem repraesentarem. uereor tamen, ne etiam in aliis locis quibusdam nimiae inconstantiae crimen subiisse uidear. ueluti Aureliani uitae scriptores, qui a scriptoribus historiae Augustae nominantur, cum quasi in canonem eorum, quorum auctoritas tum publice probaretur, recepti sint, omnes conlegi, etsi quidam et genere Graeci erant et Graeca lingua in scribendo usi sunt. contra facile quis miretur, quod Corneli Nepotis et Terenti Varronis librorum historicorum fragmenta hic recensuerim, omiserim Grani Liciniani et Pompei Trogi. at illius cum Iustino recte coniungi solent neque ad res Romanas pertinent, Granius autem separatim bis editus est, quacum opera certare non prius animum iudicam, quam nouam codicis Londiniensis conlationem nactus ero.

Quemadmodum autem facile fieri potuit, ut quidam rerum scriptores me fugerent — etsi multos scriptores, quos primo in hoc numero posueram, postea re adcuratius perpensitata ratione et consilio abieci — sic etiam fragmentorum numerus, ut suspicor, aliorum eruditione auge-

bitur. aperte enim confiteor, cum per haud exiguum temporis spatium quodcumque mihi otii relictum esset, ad scriptores ecclesiasticos tractandos contulissem fructumque inde decerpissem aut exilem aut paene nullum, tandem re desperata me ab hoc opere arido et sterili destitisse et ad iucundius munus ea, quae per scidulas dispersa haberem, disponendi et recensendi me conuertisse. uix crediderim multa et grauiora ex eis fontibus, quos ne adirem hoc taedio inpeditus sum, hauriri posse, sed si quid qui huius litterarum generis peritiores sunt, inuenierint ad meque transtulerint, grato animo in Relliquiarum alterum uolumen inseram.

Appendicem scriptorum aetatis omnino incertae in spatium quam minimum redegimus maximeque imperatorum uitae scriptores, quos plerosque cum illis aut eadem aetate fuisse admodum probabile est aut paulo inferiore, secundum illorum seriem ordinaui, etsi certa testimonia desunt. Fragmenta ipsa, quoad fieri potest, temporum rationem sequuntur, in prima parte (p. 1—202) asteriscis notata singulis, si quae coniectura ad certum quendam annuum historiarumque annum relata sunt, in eadem binis*), singulis in altera tertiaque, ubi librorum numeri raro adscripti sunt, si quae etiam operis inscriptione carent, ita tamen ut asteriscis perpercerim, si opus aut libri numerus in inscriptione mea desit. Numeri fragmentorum historiae adulescentis paene omnes cum Relliquiis congruunt; quae nunc addita sunt paucissima, littera ^a significauimus, ubi mutati sunt numeri, ueterem uncis inclusi.

Testimonia non omnia semper adposui, sed praecipua elegi, ubi larga eorum materies suppeditabat.

In adnotatione critica eas discrepantias enumeraui, quae grauioris momenti esse uiderentur. ceterum diuersa ratio natura ipsa erat praescripta. nam in primo libro, cuius omnis critica supellex in Relliquiarum parte priore pro-

*) Vnum fragmentum (Claudi Quadrigari 12 p. 138) duobus asteriscis insigniui, ubi rectius tres addidissem, quia ne scriptoris quidem auctoritas addita est.

posita est, summae parsimoniae in eis coniecturis, quae ibi iam commemoratae erant, et eligendis et significandis consulere potui, tum uero omnes eas, quae his duodecim annis inuentae sunt aut tum a me praetermissae, religiose conlegi, ut illam suppellectilem supplerem. in altera autem tertiaque parte minus interest uerborum discrepantias omnes cognoscere, cum ipsa uerba raro transcripta sint, itaque eas tantum modo enotaui, quae ad res ipsas pertinerent, has uero plenius et adcuratius, itemque alias quasdam dubitationes inserui. In omnium autem trium librorum textu constituendo, ut res ferebat, magis abstinentiae et iudicii quam coniecturarum fecunditatis laudem adpetiui.

Indices confeci duos, unum scriptorum, alterum memorabilium nominum priorum et rerum, tum tabulam rerum Romanarum ex temporum ordine digestarum; si qui etiam largiores desiderant, eos ad Reliquiarum corpus relego.

Subsidia denique, quae huic operi usui essent, diligenter conquisiui, Hertziique potissimum liberalitati et eruditioni in prima parte retractanda, Teuffelii historiae literarum Romanarum multa me debere grato animo profiteor, in plagulis autem emendandis egregie me adiunxit Conradi Seeligeri collegae assiduitas et religio, cui etiam hoc loco gratias maximas ago.

Misniae mense Iunio MDCCCLXXXIII.

ADNOTATIO

1 | 21 ieiunius *Vrsinus*, iucundius *libri*. || **2** | 7 Quod in *Reliquiis I* p. 3 erat fragmentum primum, nunc cum *O. Hirschfeldio Herm. IX* p. 106 sq. in testimoniorum numerum transposui, quoniam testimonium *Polybii* de anno urbis conditae cum *annalibus maximis* nihil commune habet. quod uero idem 'Fastos' in parietibus regiae fixos a *Dionysio* dictos censet, ei adstipulari nondum possum, etsi in c. 73 (test. 4) eum *annales maximos* in animo habuisse recte etiam mihi nunc *Schwegler Röm. Gesch. I* p. 8 coniecisse uidetur. || **2** | 10 ἀρχιερεῦσι *Niebuhr*, ἀρχιερεῦσι *Dion. codd.* | 31 quum ut scr. *Halm*, qui sic scribit *Mommsen. crucis signum om. C. F. W. Müller. an* ut qui scribat? || **8** | 9 in numerum fabi *codd. Christi*, in nostri *Fabi Hertz*, nimirum in *Dederich*. || **21** | 30 *uid. ad Caton. fr. 23.* || **22** | 1 milia octoginta tria *Niebuhr conl. Eutrop. I* 7. | 32 *Capitolio ed. princ. in erratis*, regnatoris ipsum populi *Capitolium Zinkius*. || **23** | 5 *Valerius Antias Vrsinus*, ualerianus *codex, cf. Quellen des Plut. p. 46 sq.* | 26 *pomtinae uel promptine uel pontinae (pontine) codd., Pometinae uulg.* || **26** | 24 Ἑλένης] Σειληνοῦ *conl. Kiessling.* || **30** | 3 *L. Aemilius pro Catulo* rectius *Papus nominatur.* | 12 *Mommsen Herm. XI* p. 53 (= *Forschungen II* p. 389) *scripsit CCLXXXVIII cc*, ut *Orosius* cum *Polybio II* 24 (cuius catalogum ex eodem *Fabio* pendere ueri simillimum est) concineret, eumque secutus est *Zangemeister*. || **31** | 17 utrimque *del. Perizonius, Madwig, Müller.* || **32** | 11 *Repertores litterarum pro glossemate esse eiciendum, pro unde scribendum inde, ut nunc ex Keilii editione uideo, iam ante me (Reliq. I* p. 39) *Schady, de Mar. Victor. libri I capite IV (Bonnae 1868) perspexit. eadem quas conieci pro eas namque, quam libr. scripturam Keilius retinet stigmatem ante namque posito. cf. etiam Wilmanns de Varron. libris gramm. p. 121 sq.* | 13 *Litteras nunc secundum Keilium dedi.* || **33** | 11 κέρηται [*sic sec. Müller. κέρηται sec. Kiessling*] κίρκος καὶ κάλπουρνιός ἐπιχ. *codex. καὶ Καλπούρνιος καὶ ἄλλοι ἐπιχ. Kiessling. ᾧ κέρηται Λεύκιός τε Καλπούρνιος καὶ ἄλλοι συγχοὶ συγγραφεῖς Mommsen Röm. Forsch. II* p. 199. | 18 *πεισθέναι scripsi, πεισθέντες cod., Müller scr. πεισθέντας et quod seq. καὶ transponit in u. 16 ante γνώμην.* || **34** | 4 *me add. Madwig.* | 6 *post equitum: ad Rhodanum aut Liuius ex seqq. suppleri uoluit*

aut librariorum errore interciderunt. *uid. Relliq. I p. CIX sq. | 11 Filium ante patrem p. 113, 1 posui, ut libri eiusdem generis coniungerentur. || 35 | 4 Acilius M. Hertz, C. Acilius Madwig, C. Iulius libri. | 14 ὁ γε κύλιος uel ὁ κενύλιος libri; ὁ κενύλιος Xylander, ὁ Κακίλιος Vossius, ὁ γε Κοίλιος Cramer et Meineke, ὁ γ' Ἀκύλιος Schweigler. || 36 | 1 C. Acilius Heine. Facilius uel Acilius libri. || 38 | 30 tum scriptum libri. conscriptum Halm in ed. Corn. Nep. p. 122. || 39 | 10 Euxeni Reifferscheid. | 11 Baias in edit. Lionis. || 42 | 30 iligneis O. Jahn et Orelli, igneis codex. || 43 | 20 consuerint in Relliq. I p. 51 scripsi. || 44 | 30 De fr. 9—11 *uid. Relliq. I p. CXXXVIII sq. || 45 | 2 In Hygini fabulas haec uerba ex Seruio ad Aen. I 570 inlata esse recte adnotauit M. Schmidt Hyg. fab. p. 144. | 13 in ipso] finito Mommsen. | 16 in acie Roth. in arce Paris. om. Regin. || 46 | 19 Tintirium E. Hübner. | 27 Lydus auctorem suum neglegenter descripsit. || 47 | 23 post coepit Mommsen interpunxit. Coelius codd. corr. Popma. | 32 Κάτων μέντοι τούτων in libris n. 28 post ἀμφοτέρων exstat, emend. Niebuhr et Mommsen. || 48 | 3 uana nec loco compl. secundum R. Klotzium (ann. phil. 85 p. 316) in edit. Donati principe aliisque exstat. | 15 pedatu Leopard., ut scripserat Cato, cf. fr. 136, Nonius tamen excerpit pedato. | 17 uetere prosapia post me in Rell. I p. 60 etiam Quicherat in ed. Non., cf. Wölfflin m. Rh. n. XXXVII p. 95 sq. | 21 sedis Mommsen. sedis ipsae Hertz de hist. Rom. reliq. p. 17. | 24 fr. 32 cum 31 coniungunt Popma et Jordan. | 27 Libui Roth. libii uel libyi uel libri codd. | 31 industriossime Bergk Beitr. I p. 91. || 49 | 1 eum libri praeter φ², in quo eam. | 9 sqq. Librorum scripturam proposui, quam sic emendandam esse conieci: In Gallia [sic Vrsinus] Insubres [sic Turnebus] terna atque quaterna milia salient succidiarum. sus et q. s. || 50 | 12 inuenerit Paris. inuenitur Jordan. | 13 eurundem sermonum Paris. eorundem sermonem uulg. eorum regionem Cluver. eorum locorum dominium Masuicius. | 24 iuuenes addidit Wagener. || 51 | 6 Vide de hac fama Relliq. I p. CXXXIX sq. || 52 | 5 in II originum Bern.; in III orig. ceteri libri Hertzi. | 14 in siciliam Paris., siluam Brissonius, cf. Valer. Max. I 6, 7. Obseq. 24. | 28 fr. 58 et 61 (p. 53, 5) a Prisciano in libro VII ad originum lib. I relata sunt. | 30 Laebius uel Lebius uel Baebius uel Bebius libri. || 53 | 20 si inde ignauis libri, si inde in nauis Roth, si indu nauis Scaliger. — putridas Quicherat. | 24 V Wagener. || 54 | 7 Theseunti uel Thelunti libri. Rhegini Taurocini ed. Egnatii, Thesunti Dübner. Facelini Wagener. transeunti Schneidewin. Acheruntii Roth conl. Plin. n. h. III 75. | 10 Taurianum Bergk Ztschr. f. Altert. 1845 p. 127 et Jordan. | 11 pecolico libri, Paccolico ed. Egnatii, Phacelini G. Hermann. Phacelino Bergk coll. Vib. Seq. p. 16. Faceli. eo Wagener. Pecoli. eo Dübner. cf. Varro in r. hum.**

lib. XI ap. Prob. p. 4 K. Iuxta Rhegium fluvii sunt continui septem Latapadon, Micodes, Eugiton, Stracteos, Polie, Molee, Argendes. | 35 originum primo *Paris.*, numerum *om. Cassell.* orig. quarto *Jordan et Thilo.* || 55 | 3 in castris, quod nunc deest ap. *Gell.*, add. ex *Nonio.* || 56 | 3 consilium quidem istud aequae uel cons. istuc quidem atq., uel cons. quidem atque pr. *libri*; recepi *Bergkii coniecturam (Fleckeis. ann. CXIII p. 285)*; consilium quidem fidele [fidum libri recentiores] istud atque providens *Madwig Aduers. II p. 592.* | 17 interim, dum ibi pugnatur uel inter ibidēdū ea pugna uel interibi dum ea pugase libri. interibi dum ea pugna [sic iam *Bothe*] pugnatur *Bergk l. s.* | 20 usus uenit libri usu uenit scripsi. | 25 sanguen eius defl. *Hertz*, sanguen defluerat <incognitum> cognouere *Bergk l. s. p. 286.* | 27 praehibuit *Bergk l. s.* illoque facto — seruauit e *Catonis uerbis remouit. Bergk l. s. ita supplendo eius tenorem restituisse sibi uisus est*: illoque facto, quod illos milites subduxit exercitum<que> ceterum seruauit, huc usque <nobilitatur.> (huc usque in solo *P* exstant.) at uid. *Hertz in Fleckeis. ann. CXVII p. 255 sq.* | 29 qui uel qui^a libri. quidem scripsi. *Leonides Laco* quia simile apud *Th. f.*, propterea eius uirtutis omnis *Graecia (uel potius omnes Graeci)* gloriam et q. s. *Madwig Aduers. II p. 592.* *Leonidas Laco* qui sim. ap. *Th.* fecit, eius uirtutis <ergo> omnis *Graecia* gloriam atque gratiam praecipuam rettulit. uel *anacolutia uitata* eius uirtutis <ergo> ab omni *Graecia gl. a. gr. pr.* inuenit. *Bergk l. s. p. 286 sq.* | 30 *Termopolas Fleckeisen in annal. suis LXXXVIII p. 243* | 32 statuis; elogiis *Hertz distinxit, post rebus Jordan.* | 33 <ita> gratissimum uel <ita ratissimum atque> grat. *Bergk l. s. p. 287.* || 57 | 11 duodeuicesimo *Nonius falso legit atque excerpit Gellium V 4, 5.* | 18 *Fr. 86 et 87 coniungere Popma et Jordan. certe deest Hannibalis responsum.* | 19 ex origine <IV> *M. Cat. Hertz de hist. Rom. p. 18.* | 37 lege publicati et execrati *Wagener. lege publica condemnati et execr. Mommsen.* || 58 | 4 *De Madwigi suspicione, qui c. 16, 1—2 ad Catonem rettulit (ed. Liu. uol. III 1 p. XXV, Hertz l. s. p. 14), cf. Weissenborn in ed. Weidmann.* | 20 lege in marg. 167. || 59 | 18 copiosidque *Lauresh.*, copiosi uulg. copiose *Madwig.* | 24 quod] quom *Haupt.* || 60 | 8 uinci. sed non *Madwig op. acad. II p. 125.* uicis. non uel uicisse non libri. | 19 perpersi sunt *Madwig Aduers. II p. 596.* | 35 uestrorum [= uestrum] qui *Gronou.* || 61 | 8 pluria *Roth coll. Gell. V 21, 6.* | 14 taberit *VR,* ~ aberit *P'*, oberit *Lambecius*, non aberit *Otho*, noxae erit *Gronou.* (*prob. Hertzio Vind. Gell. alt. p. 54.*) non oberit, quod fecerunt sed [quia] uol. *Madwig Adu. II p. 665.* | 17 minime uelim *Lambecius*, minime obici [sic *Jordan*] nolim *H. Sauppe*, fort. recte. | 24 Origine fluu. libri, Origine del. *Mercer.* | 28 peditatu atque alis *Hertz.* | 36 pilates *Festus in lemte et Paulus*, pellates (= *φελλάτης*)

Leutsch. || 63 | 25 dementia natum *Quicherat et Sauppe*, denuntia uatum *Schneidewin*, praenuntia uatum *Halm*. | 30 si] ius *Popma*. | 31 augurii scientiam *supplet Hertz de h. R. rel. p. 15.* | 33 fort. *rectius lib. V.* | 37 allutaciniatos *cod. aluta cinctos Haupt*, aluta uinctos *Mommsen.* || 64 | 6 pallas *Roth.* | 9 et rutilius esse cinis *cod. ut rutilus esset crinis ed. pr. cinis del. Keil.* | 18 *Supplementa sunt Muelleri, exempli causa posita.* || 65 | 8 legumine *Roth.* | 12 arator uel uruator *Ian, aratorum Roth.* || 68 | 9 scit] scribit *Pithoeus.* | 28 *Supplementa codicis (de quo quaedam secundum A. Herrmannum adcuratius dedi) Keiliana inserui.* || 69 | 13 et Pisoni addidit *Ritschl, Cassio, censorio magis miraculo Plüss Fleckeis. ann. CIII p. 295.* | 36 cf. *Vnger mus. Rh. n. XXXV p. 13.* || 70 | 6 Et ut quo *Quicherat (nescio qua auctoritate).* | 27 neque qui *Sillig.* || 71 | 6 in annos libri. | 20 αἰδῶσθέντων post τὴν τολμῶν ἢ transposuit *Nauck ap. Mendelssohn.* | 24 καύσιος *cod. emend. Valesius.* | 29 uirgilio *Bamb. Paris. Virginio Zeunius.* — Manlio *Zeunius.* || 72 | 8 marcus libri. *Marcus Lipsius.* tum C. *Marcus consul primus Freinsheim. praetor Popma. post Romam conditam primum Plüss Fleckeis. ann. CIII p. 296.* Tum C. *Marcus pretio pr. Maduig Aduers. II p. 657 ('Nisi tempus Cassii Heminae obstaret, scribendum erat cum Freinsheimō C. Marius; uidentum, ne exciderint nonnulla et haec uerba alius, non Cassii Heminae sint'). magis placet pro consule, cf. Oros. III 1. August. de ciu. d. III 17.* | 15 demoliuit libri, demoliuntur *uulg., cf. de hoc fr. Hertz de h. R. rel. p. 2 sq.* | 25 fuisse tradunt *Detlefsen.* | 29 libro III *Roth, ut hoc fr. ad ritum sacrorum Megalesiorum a. 204. 550 referri posset. cf. Lucret. II 618 sqq.* || 73 | 15 omnis artis atque [uel adque] humanitus aguntur *Nonii libri p. 514 (etsi lemma est humaniter).* humanitus quae *Non. libri plerique p. 205.* omnis artis humanitus usque aguntur *Harless. ipse lacunae signum posui, qua aduerbium aliquod haustum esset.* || 74 | 5 docet ita] locata *F. Schöll. ap. Thilonem.* | 10 uiuebant *Sigonius.* || 77 | 24 uid. supra ad p. 69, 17. || 79 | 9 uid. adnot. ad *Proc. fr. 1. p. 198, 13.* | 13 curtius *Flor. duo Paris., Curtium uulg., ipse eieci.* | 14 atque et q. s. corrupta (fort. lacuna.) || 81 | 35 cuius multorum annos unius praemio allicuit *Lex. Mai.* || 82 | 10 Romam contendat libri. Roma concedat *Aldus.* | 12 in marg. lege 507/247. | 19 *Detlefsen ita scribit: eum, cuius m. o. capta essent. hanc coronam et q. s. ego etiam nunc Bergkium secutus sum.* | 26 C. *Sicinium Sigonius conl. Liu. III 54, 2 et Diodor. XI 68.* || 84 | 9 Vid. *Rel. I p. CCI.* || 85 | 30 anno. δ. septimo *Darmst. Vat. annos Plüss in Fleckeis. ann. CIII p. 294.* DC septimum *Lachmann.* || 86 | 31 Trebulam *Roth.* || 87 | 26 mala inseruit *Roth, pessima Hertz.* || 89 | 5 fuerit] si erit, conturbo enim me et pito me *Bruti Fanniana in Bruti epitoma Fan-*

nianorum scripsi *Med.* conturbat etiam me in Bruti epitoma Fannianorum scriptum quod *Orelli in adn. secutus sum Wesenbergium, etsi non sine dubitatione.* || 90 | 13 fr. 2 fortasse rectius ad commentarium cum fr. 7 et 8 refertur. | 27 tertio decimo uel XIII libri, quattuordecim scripsi in *Relliq. I p. 143, cf. p. CCXI, sed idem ab Vrlichsio wind. Plin. p. 176 occupatum esse postea didici.* || 91 | 1 sibi] qui *Sozomeni apogr., que Montepulciani lib., Poggiani ex. apogr. om., emend. Kiessling et Schöll sec. Liu. II 33, 2 ii tres collegas sibi creauerunt.* | 21 *Τουδῆταρον anonymus, τὸν ἱταρὸν libri Sintenisii praeter duos codd., in quibus τουταρον. an οἱ περὶ τὸν Τίτον, i. e. Liuium? qui quidem paene eosdem numeros tradidit XXXVIII 52, 4 seqq.; cf. Relliq. I p. CCXII, Weissenborn ad Liu. l. s.* || 92 | 7 aut maiore collega libri meliores paene omnes, quam scripturam *Hertz in Fleckeis. ann. LXXXV p. 51 sq. defendit, cf. Cic. ad Att. IX 9, 3. aut a minore collega maior rogari Pighius.* || 93 | 1 *An hoc fr. ad Gellii grammatici noctes Atticas pertinet? uerba ipsa esse turbata uidentur; uerius scribitur quantas dicere eas ualuerint eorum ingenia.* | 10 et 11 litteras secundum *Detlefsenium dedi, libri mss. uariant.* | 20 et metallus *Ricc. ex mellis cet. codd. Detlefs., ex melle uolg. ex metallis Detlefsen.* | 26 *Gellius aut Cellius libri.* || 94 | 1 *Gelbianus Ricc. Gellianus cet. libri Silligii. Gellius scripsi; cf. Relliq. I p. CCXXXVII.* | 4 *C. Coelius Mommsen cum maiore codd. auctoritate; Cn. Gellio iam Krause et Roth hoc fr. adsignauerunt, cf. Relliq. I l. s. | 24 capit (i. e. Hersilia) Kiessling.* | 30 date libri, dare uulgo, dato *Boot misc. phil. et paedag. n. s. fasc. 1 1851 p. 56.* | 33 posteris patriae libri, posteros patriae *Boot l. s.* || 96 | 30 *XXX Priscianus.* || 97 | 3 octogesimo octauo libri, quam scripturam contra *Pighii coniecturam (nonagesimo secundo) tuetur Mommsen.* | 17 *annali VIII Meltzer in Fleckeis. annal. CV p. 432.* | 19 *Agellius codd. A. Gellius Iunius, Asellio Augustinus adsentiente Meltzero l. s. p. 131 sq. etiam ipse nunc idem fr. in Asellionis fr. posui p. 109, 24.* || 98 *AD C. LAELIUM] Ad L. Aelium Stilonem Coelium historias suas misisse recte Popmam coniecisse uideri (uid. Rell. I p. CCXVII) nunc crediderim Fr. Marxio (Studia Luciliana p. 96—98), qui scite apud Cornificium rhet. IIII, 12; 18, ubi contra codd. Lucilii nomen legebatur, eorum ueram scripturam Coelii restituit et defendit: Et, si uerborum transiectionem uitabimus, nisi quae erit concinna, qua de re posterius loquemur; quo in uitio est Coelius assiduus, ut haec est: 'In priore libro has res ad te scriptas Luci misimus Aeli.' quibuscum uerbis fr. 1 comparandum est, in quo item nunc p. 100, 5 L. Aelio scribendum est. dubitatio quaedam de 'priore libro' relicta est.* || 100 | 15 *Tantum] Antipater coni. Quicherat.* | 18 *icitis quidam codd.* ||

101 | 11 s||galli uel snegalli libri, Galliae *Frigell.* Semigalli *Madwig*, sane Galli *Harant*. || **102** | 28 numina *Quicherat*. || **103** | 27 ordinem libri. rationem *Weissenborn.* memoriam *Luchs.* | 34 [ut] uelites [a] sin. *Quicherat edidit*. || **104** | 22 <iuxta> Tarentum *scripsi conl. Seruio a. h. l.* | 31 annali lib. *suspectum habet Quicherat.* | 32 At *Guyet*. || **105** | 28 auorsum libri, aduorsum *wulg.*, ante auorsum *interpunctit Roth.* | 32 lictoris] uictores *Madwig adu. II p. 667.* || **106** | 2 amisso libri, amissa *Gerlach, fort. delendum.* | 4 si se *Meltzer.* | 5 fort. acta. | 29 petenti libri pete(re nolenti et uitam tranquillam quaere)nti *Hertz in progr. p. 18 sec. Plutarch.* | 33 et dixisse libri, eum dixisse *scripsi conl. Val. Max. I 7, 6 Id ex Graccho*, priusquam tribunatum, in quo fraternum exitum habuit, iniret, multi audierunt. *Coelius etiam, certus Romanae historiae auctor, sermonem de ea re ad suas aures illo adhuc uiuo peruenisse scribit. et dixisse multos Hottinger, et illum dixisse multis Christ. et dixisse <eum> multis C. F. W. Müller.* || **107** | 19 anau libri, annali I *Mercer. anna VI. Speng. (sic etiam Quicherat.)* | 24 post libri *Nauta addidit I uel II, Roth IV.* | 26 *Coniunctio Bruti et Coelii epitomen significare uidetur; ceterum, nisi Charisius solum historicum Coelium nouisset, etiam de M. Coelio Rufo cogitare possis, qui etiam aliis locis socius Bruti est, Vell. II 36. Tac. dial. 25. Colum. praef. 30.* | 27 *De fr. 61—65 incertis, num ad hunc Coelium Antipatrum pertineant, uid. Relliq. I p. CCXXXIII sq.* | 29 *lucilii libri.* || **108** | 4 celius libri, ipse *Gellius l. s. conieceram, quod recepit Keil. — Ammiani Marcellini locum XV 10, 10—11 a Wölfflino (Antioch. et Coel. p. 50—55) ad Coelium relatum in eius fragmentis ponere non ausus sum.* | 8 *Haec fragmenta nunc sub Clodii Ciceroniani nomine posui, etsi non omnis dubitatio remota est, cf. Fleckeisen. ann. 1882 p. 103 sq. Hertz in progr. p. 9.* | 11 *φερομένης Cobet.* || **109** | 9 quid factum — esset *Nipperdey.* | 10 id est libri. ita *O. Jahn.* | 12 quid *Nipperdey.* | 15 ad rem pauperam faciendam *Plüss in Fleckeis. ann. CI p. 755 sp. (= Horazstud. p. 200.).* | 18. et eo libro uel ex eo libro libri, introierit ex eo <et eo> libro quae in b. *Hertz, exin eo libro Plüss l. s. p. 759, introierit ex eo bello, quae<que> in b. gesta sint ipse conieci.* | 19 iterare id fabulas *Mommsen, id fabulas wulg. om.* | 20 aut int.] autem int. *wulgo.* | 22 iterare *wulgo om.* | 24 *Asellio] uid. adnot. ad Gell. fr. 34 p. 97, 19* || **110** | 31 mag. G. *plerique libri*, magistratum s, magistrum architectona *cod. Busidianus, ad ἀρχιτέκτονα Hertz cum duobus s in vindic. Gell. alt. p. 34sq.* | mole athenisium uel mole atheniēsiū uel more athenensium uel moleatensium libri, Moelattensium *Kießling, ad magistrum Mytilenensium Bergk in Fleckeis. ann. CIII p. 279.* | 34 mag. G. uel ma. g. G. *plerique libri.* magister graecus s, magister ἀρχιτέκτων *wulgo, ἀρχιτέκτων Hertz.* || **111** | 10

historiarum nono Mommsen, historiarum Romanarum nono docet Hagen. | 21 De numero libri uid. Relliq. I p. CCL. | 23 triarum Paris. historiarum VIII: Triariorum Masuicius. triarium Wölfflin Phil. XXXIII p. 66. || 113 | 14 Lacunam ita expleuit Reiske: μήτε παρὰ τοῖς φίλοις ὑποπτα uel προσδοκηθέντα. || 114 | 10 ἐπισφαλὲς εἶναι add. Schweighäuser. || 116|6 cf. Quellen d. Plutarch p. 86 sq. || 119 | 14 lectu Geel, acta libri. || 120 | 6 transcripsit Bern. tres scripsit Halm. || 122 | 13 populi del. J. Gronou. popululumque Rom. uulg. || 123 | 14 Post libro III Rutili uerba lacuna esse hausta uidentur, e quibus unum uectigalium fuit. Idem accidit u. 19, ubi Keil lacunam indicauit. | 22 de uita sua in cod. Vatic. 93, ut in aliis ueteribus exemplaribus. de uita Scipionis Arou. || 125 | 22 Quae nunc sunt Lutatii Daphnidis fragmenta, in Relliq. I p. 192—194 Q. Lutatio Catulo tributa erant fr. 6—13. Vid. Fleckeisen ann. CV p. 749 sqq. | 25 Πανὸς ἀγάπημα Τουρ, Π. ἀγάμη J. Gronou., Lachmann, agacema plerique libri. | 29 Daphnin Attio Detlefsen, daphni natio libri. || 126 | 2 existimatur Haupt. | 3 deorum curam egerat libri. quod earum chorum regat Haupt, quod Musarum existimetur, ut — ait uel quod earum chorum regat Hertz in progr. p. 16 sq. | 8 Lacunam sic expleuit Roth nunc tumulo conditum Neapoli uiseretur. | 15 Vid. adn. ad p. 39, 10 sq. | 20 idque [sic Flor.] factum esse [sic Havn.] — collega: Curtium appellatum Jordan Topogr. I 1 p. 519. an idque <quod> factum esset [sic iam Müller], — collega, Curtium app.? || 127 | 23 an credatis? || 130 | 17 Λαβέρονη] Aeserniam Obseq. 54 (114), cf. Oros. V 18. || 133 | 7 fr. 17^b primus in fragmentis Sullae posui, quoniam illud testimonium ex commentariis Sullae repetitum esse ueri simillimum est. | 26 Τίφατον Bochartus, Ἡφαίον libri. || 137 | 3 et ui delet Mommsen R. Forsch. II p. 181. | 13 quemque Falster, probante Maduigio aduers. II p. 606, at uid. Hertz uind. Gell. alt. p. 72 sq. | in suos solent Nonius. || 138 | 3 facies] faciei codd. Gell. R et B; uid. Gell. VIII 14, 1: Quod autem supra scriptum est in Q. Claudii uerbis 'propter magnitudinem atque inmanitatem facies', id nos aliquot ueteribus libris inspectis explorauimus atque ita esse, ut scripsimus, comperimus. — Corruptos autem quosdam libros repperi, in quibus 'faciei' scribitur est, illo, quod ante scribitum erat, oblitterato. | 4 subito] conieci excubitori conl. Liu. VII 10, 2, qui de eadem re haec: ex statione ad dictatorem pergit. | 9 Metu magno] aut cum Liuio VII 10, 9 Spe metuque magno scripserim aut Impetu magno. | 17 ne Gallus — haberet in libris est post subuertit; huc transposuit Scaliger aut omnino deleuit. | 20 an subuertit? | 25 annali I Vnger. | 27 quod his] quod eius Palm. quoad Iac. v. Gigch (uid. Hertz in progr. p. 14). | 29 Hoc fr. iam ante me (uid. Relliq. I p. 211) ad Claudium rettulit L. Mercklin 'A. Gell. cap. quaedam ad fontes reuoc.' p. 12, id quod Hertz me docuit. || 139 | 14 manum] an

uoltum? cf. *Liu. VII 26*, 5 os oculosque hostis rostro et unguibus appetit. | 22 *Huius fr. hanc partem seruauit Gellius*: Ea dum fiunt, Latini subnixo animo, hanc *Nonius*: ea Latini subnixo animo ex uictoria inerti consilium ineunt. cf. *Reliq. I p. 213. Nonius in hoc fr. et 22. 23. 24 falso pro Claudio substituit Coelium*. | 23 et uictoriae certi *Canter*. | 34 persuadent scripsi coll. *Liu. VIII 27*, persuadenti libri. || 140 | 36 inhermis in latebras se illatebrant *Nonii libri*, in salebras se ill. *Quicherat. uid. Reliq. I p. CCXXXIII*. || 141 | 2 *Coelius libro II Nonius*. | 14 mimis uel minus libri, minus uulg., annus scripsi. | 30 priuisque ductoribus indit reticula *Lipsius*. || 142 | 8 munita res uel munires libri, inuenit ea res scripsi. || 143 | 17 melius cum consuetudine *Gelliana* conuenire uidetur annali, quod *Madwig adu. II p. 592* commendat, at cf. *Hertz Vind. Gell. alt. 43 sq.* | 30 hostis con. *Guyet*. | 31 fort. cum (uel ut) hostem delectaret; *Quicherat* hostem om. | 34 suum] sunt libri. | 35 essent] sient *L. Müller in Fleckeis. ann. LXXXVII p. 432*. || 144 | 2 *Hertz in progr. p. 7* ita hunc locum constituit: ut uiderent, ne res p. uerminaret litteris ad diua additis, quod uerminatum ne ad cancer perueniret. *Plüss in Fleckeis. ann. CIII p. 67 sq.*, qui hanc rem ad *Numae libros a. 181. 573 combustos reuocat*: in VIII hist.: ut uiderent, ne res p. uerminaret litteris ad dium datis ne et q. s., cf. *Hertz l. s. p. 20. antiquiores coniecturas habes apud Hertz. l. s. p. 7 et in Reliq. p. 222 sq.* | 24 capta *Mercer*. | 27 *Decium Augustinus, Dasium Roth*, Is ubi facie eum cogn. uel faciem cogn. *Plüss in Fleckeis. ann. CIII p. 66*, referens ad *Insubrem*, qui facie cognouerit *Flaminium eumque interfecerit (Liu. XXII 6)*. | patriae *Iun.* || 145 | 15 pugnando. *Gigch (ex Hertz progr. p. 15)*. || 148 | 9 *Fr. 71 Plüss in Fleckeis. annal. CIII p. 68 Catonem Valerio Flacco a. 184. 570 suffragari existimat*, cf. *Liu. XXXVIII 41*; *fr. 72 idem refert ad murmur populi uictoria Pydnensi nuntiata*. | 20 *Herius C. Lachmann ad Lucret. IIII 568 p. 242*. | 25 *Claudius lib. XVI agni Nonii libri (praeter Flor., qui XV exhibet)*; numerum XVI tuetur *Hertz progr. p. 8 fr. 77 et 78 coniungens*. | 26 grundibant grumiter pecus suillum *Nonius*. | 29 hinnibundae (uel-e) libri praeter *Flor. in quo hinnibunde scriptum est ut in lemmate*; at cf. *Lachmann ad Lucr. IIII 418 p. 236*. || 149 | 28 opere magno *Lipsius*, impete magno *Gronou.* | 30 interposuit] an interea posuisset? || 150 | 19 funditore libri. | 21 undecimo pars librorum. | 25 adolescentem pars librorum. placentem *Hertz in ed. min.* || 151 | 14 exemplo in *Reliq. I p. 236 conieceram*, quod postea *Quicherat in textum recepit*. | 16 annali IIII: *Pluuia Aldin. Pluuia ut glossema Quicherat eiecit*. || 153 | 10 insidiosa — fallacia *Reifferscheid.* | 20 ritum] fulguritum *Reifferscheid.* | 27 *numa cod.*, non maena *Reifferscheid*, tu maena *Hildebrand.* ||

154 | 15 *De fr. 9 uid. Relliq. I p. CC, quo loco quod per errorem a Livio Valerium pro Pisone positum esse suspicati sumus, frustra G. F. Vnger Philol. suppl. III 2 p. 158 sqq. Livium eo crimine liberare uoluisse nobis uidetur.* || 155 | 20 *De numero uid. Relliq. I p. CCCVI not., ubi corruptum eum esse statui idemque etiam p. 244; ipsum igitur contrarium atque ipse posueram, hoc loco me scripsisse rettulit G. F. Vnger l. s. p. 160, ubi XXIII librum uel propinquum illam rem continuisse coniecit.* || 157 | 19 *decem milia capitum, alibi nunc cum Luchsio ex Laurent. sec. m. addidi; desunt in Putean.* || 160 | 9 *octoginta Kreyssig.* || 163 | 21 *cf. de hoc fr. Relliq. I p. 258 sq.* || 173 | 30 *Valerius et Antias — confirmant libri.* || 174 | 14 *perduellionem ei iudicauit et F. Gronou. propter inserui.* | 22 *Orosius sua sumpsit ex Livio, id quod etiam periocha (67) aperte ostenditur: Ab isdem hostibus Cn. Manlius cos. et Q. Seruilius Caepio procos. uicti proelio castris quoque binis exuti sunt, militum milia octoginta occisa, calonum et lixarum XL secundum Apsausionem, quo loco Apsausionem emendauit Gronouius, cum Apsausionem Naz. (— nem a sec. m.) exhibeat. Madwig ante secundum lacunam statuit, Zangemeister in edit Oros. p. 314 ita coniecit secundum <Antiatem> ap<ud> Apsausionem.* | 24 *Germanorum uncis inclusi. cf. B. Sepp, Die Wanderung der Cimbern und Teutonen p. 70 sqq.* || 175 | 7 *fort. ut ante Antias inserendum.* || 177 | 20 *Omnino nihil ad textum emendandum, pauca ad fragmenta illustranda contulit A. Schneider, de L. Corn. Sisennae hist. reliq. dissert. Ienens. 1882.* | 33 *At urbe condita iuxtim Quicherat.* || 178 | 13 *sanguine Baiter.* | 22 *lecta Roth, tenta Hertz in progr. p. 19, amento aut Bergk, röm. Schleudergesch. p. 58; ingentia ipse conieci.* | 27 *propter lemma Iunius ita mutat: remulcat id est remulco retrahit. — poterant — trahit Quicherat.* | 28 *Quicherat recte intellexit titulum Nolitote pro nolite in hoc capite, quod est 'De contrariis generibus uerborum', interpolatum esse, Sisennaeque exemplum coniungendum cum titulo antec. 'Miras pro miraris', in quo duo Varronis exempla afferuntur (miras et mira.) — mirari codd. exhibent praeter V, qui mirare seruauit.* || 179 | 2 *saga induunt Schott, s. sumuntur uel sumpta Popma, saga ponunt Riese, saga renuunt Quicherat, auctoritate sagati sumus Madwig Adu. II p. 668, saga reduunt L. Lange in Curtii Stud. X p. 253 sq. | 10 an et apertis lateribus. . . . ? | 13 fort. agris. | 19 quae libri, quaerant Roth, ipse lacunam indicare maluit. | 24 C. Mutilus uel Consul Mutilus Hertz in progr. p. 19. Cornutus W[ölfflin] Liter. Centralbl. 1871 col. 276, Comatus Bergk Schleudergesch. p. 82. Conmotus Quicherat. | ex tempore signa Lipsius. | 25 steterant Guilelm. || 180 | 2 lib. IIII Harl.¹ lib. III Harl.². — tacite Popma. — aduenientium libri, aduenientiam Popma, aduentum Roth, aduenientium coh. praesentium Hertz*

in progr. p. 19. | 12 aut *Roth* sani uel san libri Spani *Mercer.*
Sueui Iunius et Bentley (*mus. Rh. n. XXXIII p. 468.*) | 14
 aliis *Roth.* | 22 fort. Romanis praecipitatis ipsis [*sic Leid. et*
Wolf.] supra caput uoluntur [*sc. equi.*] | 33 plerique aut ple-
 risque libri. inermis uel inhermis libri, inermi ex *Iunii* edit.
recipiendum est, nisi etiam hic Nonius dormiuit. || 181 | 5 plautras
 corris libri. | 7 scorpiones *Quich.*, at falsum est *Nonii lemma.*
 14 lib. III *Harl. Par. pr. LV, III Wolf. Flor. (Gerl. Quich.)*
tribuni Roth. | 18 atquem *Harl. LWV* ad quem *Par. pr.*
 33 animi delet *L. Müller in Fleckeis. ann. LXXXVII*
p. 425. animus *Quich.* (*contra codd.*) | 35 retro per collis
Roth, secreto per callis *Bergk Schleudergesch. p. 105.* fur-
 culis *Quich.* || 182 | 1 *Asculanorum Iunius*, *Salapiorum*
Popma, *Aeculanorum Roth*, *Aequiculanorum Bergk l. s.* |
 4 *Titius* quidam, cui immensa [uel ingens] procacitas mentis
 ab natura tr. u. conieci, cui minus sobria mens a. n. tr. u.
Haupt. | 7 proferre *Roth.* | 9 <in> tumulto [in excelso loco]
Quich. | 10 infra *Roth*, intra libri, contra *Quich.* | 12 fluuiam
Quich. cum uulg. | 13 perfinebat uel pertinebat libri, perfluebat
scripsi. | 20 <magis> magisque *Guyet.* | 27 arbuto *Quich.* (*sic etiam*
Harl. 2.) | 32 fr. 62 libro III tribuit *Schneider p. 24.* | 35 fr. 63
in p. 256 s. u. comparare transponit Quich. (*nescio qua aucto-*
ritate codd. lib. III scribens.) | 36 componunt *Mercer.* || 183 |
 10 propriae *Harl. L¹* propriam *Popma prosperae W[ölfflin]*
Lit. Centralbl. 1871 col. 276. | 18 accolis libri, III: iaculis
Hertz in progr. p. 20. | 21 alii uel ali libri, *Galli Roth cont.*
fr. 29. | 23 *Galli ante contra Harl.¹ et F² addunt.* || 184 | 10
 collecta *Iunius.* | 14 fort. collocatos. | 28 possim libri, passim
margo ed. Iun. ap. Gerl. passu P. Marquard de Aristox.
thes. V (post eum L. Müller in Fleckeis. ann. LXXXVII
p. 428, Maduig Aduers. II p. 661). | concitat aquam libri,
 concitata quam *Mercer.* concitato *Marquard et Maduig* || 185 |
 6 supra libri, sub *scripsi*, supra ostium munitionem *Riese.* | 23 res
 communes — constitissent *coni. Quicherat.* | 32 *Popedius* libri,
uulgo Pompaedius dicitur, at cf. Mendelssohn ad App. b. c.
I 40, Zangemeister ad Oros. V. 18, 25. | 34 repentes *Quich.* ||
 186 | 5 prores | mioparones suspicatur *Quich.* | 25 litibus edidit
Quich. (et sic ante Mercer.), legibus Hertz in progr. p. 16, luctibus
coni. Quicherat. | 34 aera merita *Mercer*, uetera merita *Hertz*
in progr. p. 19. | 35 aut uitae dignitatem *Teuffel in Fleckeis.*
ann. 1871 p. 280. || 187 | 1 unum libri, quod defendit *Hertz in*
progr. p. 19, uitium *uulg.* | 3 fr. 117 ad libr. III referunt *Riese*
et Schneider. | 8 partha uel parta libri, paratae *Bentin., fort.*
 positae. | 16 *Vid. de hoc fr. L. Müller in Fleckeis. ann.*
LXXXV p. 493. | 19 celeriter] celeritudine *N. Faber prop-*
ter lemma, quod in celeritudinem mutandum esse uidit. | 30
 ostium mauult *Quich.* | 32 *historiarum lib. V Nonius.* | 35

Sisenna historiae lib. I *Non. p. 167*, Sisenna historiarum *Non. p. 187*. || **188** | 10 VIII *Harl. Paris. pr. L VIII W VII F.* | 15 *fort. plurimae nationes.* || **189** | 20 *iter] notitiam Ellendt, memoriam Kayser. De nomine Congo corrupto uid. Relliq. I p. 173.* || **190** | 5 *cf. contra Rothium L. Müller Lucil. p. 245.* | 33 *Recepi P. Victorii scripturam, multas aliorum coniecturas uid. in Relliq. I p. CCCXXXII sq.* || **191** | 9 *Licinius Macer a Plinio cum Aemilio esse confusus uidetur, uid. Relliq. I p. CCCLII sq.* | 19 *De auctoritate huius fr. Liciniana uehementer dubitat H. Gelzer Iul. Afric. I p. 229.* || **193** | 24 *τὸς Σαβίνους Gelenius.* || **194** | 35 *Locus corruptus necdum probabiliter sanatus, quem secundum libros mss. edidi. H. I. Müller sic nunc scripsit Mommsenum secutus: suffectorum iis consulum praetermissa nomina [consulum horum]. Licinius — ad Monetae ea inuenta. ipse haec suspicatur eram: praetermissa <nomina.> nomina consulum h. Lic. — inuenta.* || **195** | 21 *libri quosque F. Lachmann, libri <librique> quos Mommsen, at cf. Relliq. I p. CCCXXXVIII.* | 22 *septimo libri, decimo Glareanus et sic nouissimi editores plerique, at cf. Relliq. I p. 306.* || **196** | 1 *propriae libri aliquot recent. prob. Maduigio.* || **197** | 3 *Licinius] aemilius (uel em.) libri Prisciani Hertzi et Diomedes. — libri inscriptionem om. Diomedes.* | 6 *fr. 23 Relliq. (p. 309) nunc Clodio Licino adtribui (fr. 3).* Licinius in Marte libri, quam scripturam defendit Th. Bergk in *Fleckeis. ann. CI p. 832*, comoediam Licinii Imbricis dictam esse existumans. | 7 *lenius libri, laeuis Mercer.* || **198** | 4 *Aelius uulgo. Aelius (uel Cornelius) aut Lutatius conieci. uid. Relliq. I p. CCLXXVIII not.* | 9 *Mantum Roth.* | 21 *Quod in Relliq. I p. 317 sequebatur fr. 4 (Pseudo-Asc. p. 171 Or. ad Cic. Verr. act. sec. I 19, 50), nunc eieci; temere errorem Rothi, qui Pseudo-Asconii locum parum recte intellexerat, amplexus eram.* || **199** | 28 *Quintus Mommsen, quoque libri.* || **200** | 14 *antique (id est studiose) Roth.* || **202** | 21 *fr. 10 debetur A. Reiferscheidi coniecturae in annal. Horat. p. 5; et ait uero Memm., ut ait Varro Bentley, et a puero uulg.* || **205** | 9 *Hoc fr. recepi, etsi cum Rothio dubito an ex ipso Hortensio Cicero audiuerit, cf. ad Att. XIII 32, 3; 33, 3.* || **206** | 4 *Cosamque apogr. Amerb. edit. Basil. em. Vossius.* || **209** | 27 *κοιζοντα περι Κατ. και ζητουμένην libri, corr. Sintenis coll. Cicer. uit. 15.* || **210** | 3 *pro Caesaris ponendum est Ciceronis. | 11 atenim codex, item Br. Nake.* | 37 *eandem rem ex altero utro narrauit Vincent. Bellou. spec. hist. III 24, quem locum in contextu consulto omisi.* || **211** | 7 *Quae, etiam a Baïtero p. 49, ex hac epistula adduntur duo fragmenta ex Nonio s. u. excipit p. 293 M. M. Tullius ad Pompeium lib. III: 'Quod si est, non modo iter meum interclusum sed me ipsum plane exceptum putabat': Et rursus: 'Admoniti sumus, ut caueremus ne exciperemur a*

Caesare', haec sumpta sunt ex ea epistula, quae inserta est epistulis ad Att. VIII 11 D, quam scripsit 'M. Cicero imp. Cn. Magno procos.', id quod recte intellexit Quicherat ad Non. l. s. | 17 quod ea scribis Bücheler de Q. Tull. Cic. p. 15, quoad scribis Med. || 212 | 31 Decembres add. Lipsius. || 214 | 10 notarum Ernesti, naturalium libri. || 216 | 5 annus est 753. | 29 uid. Ritschl parerg. I p. 55 sqq. || 217 | 8 Etsi dubitanter, Baehrii coniecturam secutus (Pauly R. E. VI p. 847), hunc Saufeium facile amicum Attici L. Saufeium esse posse existumo, equitem Romanum, philosophum Epicureum, a quo librum quendam scriptum esse Cicero ad Att. XIII 18, 4 (a. 43. 711) testatur; cf. Nep. Att. 12. | 11 Casci Masuicius et Burmann; cf. Schwegler röm. Gesch. I p. 202, Lewis Glaubwürdig. I p. 273. || 218 | 13 Cornelii Nepotis fragmenta libri geographici epistulaeque ad Ciceronem (Lactant. inst. diu. III 15, 10) seclusi. | 24 Hieronymus auctoritates Apollodori Euphorbique (pro quo Scaliger Ephorum posuit) atque Cornelii commutasse uidetur. | 31 Quoniam Gellius § 1 'ex libris qui chronici appellantur' se excerpturum esse monuerat, asterisco in fr. 4 et 5 peperi. || 219 | 8 Deest hic locus dubiae auctoritatis in cod. Heidelbergensi, itaque Mommsen eum in append. p. 237 posuit; utique numerus est corruptus: consules illi fuerunt a. u. c. 400 sec. Varron. (= 398 sec. Nepotem, fr. 3). | 12 fr. 7 dubitanter in chron. posui, quia hoc libro Plinius aliis locis, quod sciamus, non est usus. | 25 De hoc fr. foede corrupto uid. Keilii adnotationem: id unum adparet prope uel formam aliquam hinc deductam a Nepote cum datiuo coniunctam esse, etsi a ueri similitudine non abhorret illud testimonium fuisse Hannib. 8, 3 propius Tiberi quam Thermopylis. | 28 saepe] uid. Nipperdeii adnot. in ed. mai a. h. l. || 220 | 4 Vid. Nipperd. l. s. ad Hann. 5, 4 et praef. p. XXXV. | 27 Vid. Quellen d. Plut. p. 75. | 31 Nepotis testimonium in solis Italonum supplementis exstat (itaque apud Thilonem in adnotatione). || 222 | 5 XIII] XII Nipperdey l. s. p. XXII. | 8 de Latinis oratoribus Nipperdey opusc. p. 99 sqq., ed. Cornel. mai. p. XXVIII. | 13 aetatibus Petauius; fort. artibus. | 20 eorum om. ed. Saaronis. an coram? | 35 paces (uel pacem) Bergk Philol. VI 627, ni mendum in expetere latet. || 223 | 2 in seclisit Halm. | 17 conformauit orationē cod. || 224 | 29 fr. 3 Vid. Mercklin, Citiermethode d. Gell. p. 668, neque enim opus est pro in exemplis repositum cum Grononio scribere in exemplis Nepotis positum. || 226 | 29 Ex Plinio quaedam in Ioann. Lyd. de mag. III 63 p. 257 Bk. transfluxere, ita tamen, ut quae insequenti paragrapho Plinius narrat, ad Cornelii et Laberii auctoritatem relata sint. | 36 fr. 12. An ex libro Nepotis geographico, quo etiam aliis multis locis Plinius usus est? || 227 | 13 Ne quid historicorum librorum hoc loco deesset, non ut Varronianae doctrinae am-

plissimae rerum Romanarum antiquitatisque imago repraesentaretur, quorundam librorum, qui aperte ad historiam Romanam pertinent, fragmenta composui, Ritschelii Kettnerique (Varron. Studien p. 38 ff.) potissimum studiis in meum usum translatis. Facile quis etiam alia fragmenta, quae coniecturis probabilibus ad eosdem referantur, hic desiderauerit, sed nolui modum huius editionis consilio positum excedere, itaque ex solo libro XVIII Augustini de civitate dei fragmenta quaedam libris de gente populi Romani, cum hac origine carerent, inserui, quae quin ex eis repetita sint, nemo dubitare potest, ab eis autem Varronianae doctrinae reliquiis, quibus ne auctor quidem adscriptus est, etsi inuitus, manus cohibui. || 229 | 7 annos Darmst. anni sunt Iahn. — Interciderunt: hinc ad excidium Troiae anni octingenti (Iahn) uel computarunt. hinc ad exc. Tr. annos DCCC (Hultsch). | 12 Timaeus] Thrasyllus Fischer Gr. Zeitt. p. 11 coll. Clem. Alex. I p. 335 D. | Aretes] eretes Darmst. Vatic. Crates coni. Iahn. || 236 | 2 Numerum libri annalium intercidisse uult Ritschl opusc. III p. 448. | 4 scriptulis Putsch. | 5 Hoc fr. ex annalibus sumptum esse recte Ritschl op. III p. 449 ex initio cap. Gelliani conclusit, ubi haec exstant excerptebamus ex libris qui chronici appellantur. | 11 Schol. Veron. ad Aen. II 717 (cf. Relliq. I p. 96) Varro secundo historiarum ad antiquitates humanas pertinet, uid. Roth p. 404 sq. || 237 | 25 Detlefsen in ind. Plin. I p. 99 ad oratorem refert, de quo uid. Cic. Brut. 33, 127. || 239 | 16 Quae P. E. Sonnenburg (Hist. Untersuchungen A. Schaefer gewidmet p. 158 sqq.) contra illam coniecturam, qua Volusius Catulli et Tanusius Senecae confusi sunt, protulit, non tantum ualent, ut illa improbetur. || 240 | 12 Geminus apud Macrobius sat. I 16, 33 uidetur Cincius (qui ab eo Cingius appellatur) esse. | 28 uid. ad p. 107, 26. || 241 | 29 cf. Quellen des Plut. p. 137 sq. || 242 | 24 Empylus fort. Rhodius, cuius meminit Quintilianus inst. X 6, 4 || 243 | 4 Munatii librum recepi, quia non constat, utrum etiam historiae seruiert an soli Catonis laudationi, obtreccationi Caesaris; cf. Quellen d. Plut. p. 65 sq. || 246 | 1 Etiam Fadii liber utrum in meris laudationibus ponendus sit ut Bruti et Ciceronis (qui etiam in dialogi forma compositus erat) an hic enumerandus, nescitur. || 247 | 6 Ambronas Oudendorp. | 10 Naso Mancinellus, uasa codd. | 12 cf. Buecheler in Fleckeis. ann. CXI p. 136, qui de altera expeditione Britannica cogitat. || 248 | 8 Forsitan quis etiam haec ad Cornelii Balbi Ἐξηγητικά (Vergilii, Macrob. sat. III 6, 16) rettulerit; certe ad Aen. X 145 multa de Capye Seruius adnotauit, itaque etiam Cornelius Balbus in eodem libro huius rei facile mentionem facere potuit. | 28 uulgu ex lemmate Bondamus addidit. || 249 | 27 Non est dubium, quin etiam quae secuntur in hoc capite paragraphi ex Oppio Hygi-noque sumptae sint. | 29 Cassii] an Caesaris? || 250 | 16 fr. 8

rectius *Opilii* (uel, ut *Detlefsen* scribit, *Ofilii*) esse uideatur, qui in indice libri XXVIII (in libro § 38) citatus est. | 19 Quae apud *Macrobius* et *Festus Paulumue* sub *Oppii* nomine exstant, ad *Aurelium Opilium* (cuius fragmenta collecta habes apud *eggerum* serm. uet. reliq. p. 27 sqq.) pertinent, uariae doctrinae hominem. — *Pseudo-Ascon.* p. 171 Or. ad *Cic. Verr. I* 19, 50 non est fragmentum *Oppii*, ut *Roth* p. 579 uoluit, sermo potius est de *P. Oppio quaestore M. Aurelii Cottae*. | 28 cf. *Quellen d. Plut.* p. 144 sq. || 251 | 5 ἀδέλφιος codd., corr. *Casaubonus*. | 7 an ex *Dellii* historia? || 253 | 5 in *Vitelliis* commentariis cod. *Agob.*, emend. *G. Vossius* ad *Vellei II* 59, 1, quam coniecturam ab *Oehlero* omissam recte tutatus est *Weichert* (*Imper. Caes. Aug. reliq. I* p. 203). | 15 *Dubitanter Fabricium* aliosque secutus haec uerba in *commentariorum fragmentis* posui; cf. *mon. Ancyr. III* 7 p. 36 *Momms.*, ex quo loco *numeros a Cassio confusos esse* adparet. || 254 | 1 *lemniscatis Lion* edidit, *lemniscis Burmann.* | 7 *noui Lion.* || 255 | 34 τὴν ἡμέραν] τὴν ἐπιδημίαν *coni. Mendelssohn.* || 258 | 10 post τῶν ὑπομνημάτων *Mendelssohn* τῶν Καίσαρος *interponendum esse* censet. | 19 lege in *margin.* 36|718. | *A. Schmidt Ztschr. f. Geschichtswiss. I* p. 333 in *diurna hoc ab Augusto insertum esse* censet *coll. Suet. Aug.* 64. *Dion. Cass. LVII* 12; 23. *Tac. ann. XIII* 18. || 259 | 13 et 260 | 14 *Krause* de *font. Suet.* p. 34 sq. haec *fr. (17 et 20)* ex *epistulis sumpta esse* uult. | 23 *Fragm.* 22—24 *admodum dubium* est num ad *commentarios recte relata sint.* || 261 | 4 *Nunc plerique uiri docti de Maecenatis historia dubitant, neque tamen uideo, cur ut Agrippam ita etiam Maecenatem de uita sua scripsisse negem.* — Quae apud *grammaticos Maecenatis fragmenta* exstant, omnia ex *carminibus, quae sola aetatem quandam tulisse uidentur, originem ducunt.* || 262 | 7 *Vid. Fleck-eisen. annal. CXIX* p. 420 sqq. || 263 | 27 sq. De hoc loco *multi multa protulere, uelut Thorbecke de Asin. Poll.* p. 110 sq., *Kraner praef. Caes. Tauchn.* p. XX sq., *Nipperdey opusc.* p. 589 (qui delet cum *Casaubono* εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπηγάγοντο, cum *Schaefero* ἔνα, tum scribit Ἑλληνιστὶ δ' ὑπ' ἐμοῦ γέγραπται), *Thouret Leipz. Stud. I* p. 338 sqq. omnes autem *difficultates (nam Latina Asinium usum esse in historia lingua constat)* remotae erunt, si scripseris Ἑλληνιστὶ μὲν ἀναφθέγγασθαι τὸν Καίσαρα —, Ῥωμαῖστὶ δ' ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι. cf. *Suet. Caes.* 82 Καὶ σὺ τέκνον. *Messall. Coru. fr.* 1. || 265 | 20 Hoc ex *Asinii historis sumptum esse inde colligitur, quod uerba sunt Cremutii Cordi de editis annalibus dicentis et sui defendendi causa primum praeter Asinium Titum Livium et Messallam Coruinum adferentis.* | 25 Si hoc *fr. ex historicis excerptum est, ad Tiberium, quae uulgata est opinio, cuius pertinere non potest, nam a. 7. 760 eo missus est. (Suet. Tib.* 16 *Nuntiata Illyrici defectione transiit ad curam noui belli*

et q. s.) *Duobus aliis locis Priscianus orationibus Asinii usus est.* | 27 *Vid. Fleckeiseni annal. 1882 p. 107 sq. || 266* | 11 *Messala Rufo index eius libri.* || 267 | 3 *κεκλημένος Sintenis (coll. App. b. c. IIII 113), κεκλημένον libri.* | 18 *cf. Quellen des Plut. p. 137 sq. | 23 uid. ad p. 265, 20.* | 25 *Wiese de Mess. Coru. p. 74 hoc fr. ex libro de familiis excerptum esse uult, at cos. anni 53. 701 hunc librum scripsit; cf. Weichert Aug. script. reliq. p. 228.* | 30 *Haec uerba non sine dubitatione in his fragmentis posui.* || 269 | 13 *etiam memoriam libri, et a memoria Lipsius, in memoria Casaubonus, in memoria uitae Wolf, uid. Friedländer Darstell. I⁵ p. 169.* | 26 *Roth in ind. Suet. p. 334 Tiberii fratrem Drusum esse uult; utique ut scriptum extat historiam significare uidetur, itaque uix cogitaueris de laudatione, quam Drusus Tiberii filius Augusto habuit. apud Caesarem Drusum com. Mueller apud Baumgarten-Crusium.* || 270 | 1 *Iulium Saturninum sub Hadriano scripsisse Burmann ad Suet. l. s. arbitratur. — Iunius uulg.* | 15 *Baebium Macrum dubitanter historicis inserui; Thilo ad Verg. Aen. V 556 p. 633 de Macro Ouidii amico cogitat, sed hic Pompeius Macer uidetur fuisse.* || 271 | 2 *Licinii libri, corr. A. Augustinus.* | 7 *deligatum et deiectum Hertz in progr. p. 5.* | 10 *Licinio libri, corr. Oudendorp.* | 13 *fr. 3 [= fr. 23 Licinii Macri in Relliq. I p. 309] et 4 etiam nunc non sine dubitatione quadam hic posui.* | 14 *deligat uulgo. deligate Popma. deligati ad patibulos circumferuntur et cruci defiguntur Cobet Mnemos. VIII p. 276. deligat ad patibulos. <Serui capitis condemnati ad patibulum> deligantur et circumferuntur, <tum> cruci adfiguntur Hertz in progr. p. 4 sq., qui ad Licinum deligat ad patibulos pertinere censet, cetera a Nonio explicandi causa addita. ipse conieci: 'Deligate ad patibulos.' deligantur et circumferunt. tum cruci adfiguntur.* | 16 *Claudius libri. ad Clodium rettulit Giesebrecht Claud. Quadrig. p. 9. Hertz in progr. p. 5 sq. ita scribit: Clodius rerum Rom. lib. XII: 'Quinque pristis', tum sequi censet tamquam alteram eiusdem lemmatis particulam glossam Vergilianam hanc: <Pristis> nauigium; ea forma a marina belua dicta est. Fateor multa cum Hertzio facere, uerum tamen glossa Vergiliana illa esse non potest, quoniam illa nauis (Aen. V 116) α παρασήμω sic dicitur, quam ob rem Ribbeck Pristim scribit. itaque malim etiam nunc meam sententiam retinere, qua in Relliq. I p. CCCII sq. Seruium Clodium glossographum dictum esse arbitratus sic locum constitui: Clodius commentariorum libro XII: Quinque pristis: nauigium a forma a marina bellua dictum est. aut cum Hertzio existimare quinque pristis esse fragmentum Clodii uel Clodii, tum uero ex aliquo fonte cum fragmento etiam eius interpretationem, tamquam Clodii uerba essent, a Nonio transsumptam.* || 272 | 2 *carminum]* *annalium Scaliger.* | 8 *exta*

Palmer. | 9 porrecissem conii. Palmer. proiecissent Quicherat. | 11 fascem libri. fasciam Quicherat. || 273 | 31 illis uberiorem perduxit Jordan Topogr. d. Stadt Rom I 1 p. 465, illiobriorum dixit cod. || 277 | 9 ad deiciendum initionibus codd. | 10 inuideat et ptolemeo qui iam Leid. Wolf. inuideat ptolemeo simul iam Harl.¹, tholomeo qui simul iam Harl.² sec. Onions. inuideat et ptoleo (cum signo mendi et unius uerbi spatio simuliam) Paris. pr. | 12 concitare conii. Mercer. | 14 Afilium del. Perizonius. || 278 | 15 Prima editio Asconii etiam hoc fr. Fenestellae addit: Fenestella quidem posuit hanc [contra L. Pisonem] inter eas orationes, quas dixit Cicero L. Domitio Appio Claudio coss., ultimam. Fenestellae autem nomen in sola ed. pr. auctoritate nititur, in Kiesslingi et Schoelli codicibus quinque litterarum lacuna eius loco est; itaque hi uiri docti p. 1 Tiro in contextu posuerunt et in adnot. adscripserunt possis etiam Nepos. hic tamen nusquam ab Asconio citatus est, Tiro uno loco p. 43 K., ita ut plene significetur apud Tironem liberum Ciceronis in libro III de uita eius. Saepius tamen Asconius Fenestellam adhibet (uid. Kiesslingi praef. p. XII sq.), idque, quemadmodum etiam hoc loco, ita, ut eum refutet. itaque Fenestellae nomen hic intercisisse malim. Forsitan etiam p. 62, 8 eiusdem fragmentum lateat, ut Kiessling comicit. | 22 Libros Verrii Flacci 'Rerum memoria dignarum' omisi ut fabulis minutiisque refertos; cf. O. Muelleri praef. ad Fest. p. XIII. | 23 Etruscorum cod. Pauca quaedam ex codice secundum Herrmannum addidi. | 29 Tarchon O. Mueller praef. ad Fest. p. XIII. || 280 | 6 saepius] Sabinos Schwegler hist. Rom. II p. 89. || 281 | 24 Videntur etiam ea quae secuntur in hac paragrapho et 25 et 26 ex Hygino fluxisse, fortasse quaedam etiam in eis quae tum secuntur paragraphis. || 282 | 27 Aulon est Masuicius, Aulon non est Burmann, a coli (= cauli) nominatum est Fr. Schoell ap. Thilonem. | 31 fortasse mutuatur. || 286 | 18 rectius ἐκείνω, cf. test. 4. || 287 | 19 imitatores Monacensis | rem . . . uti cod. Bamberg., remitti Argentoratensis, Cremuti Nipperdey opusc. p. 409 sq., recepit Halm, alii dubitant, ut Bonnell. || 288 | 9 et 26 asteriscos omisi, quia § 16 et 21 hi loci in historicorum testimoniis ponuntur. || 290 | 34 ac alienam libri, a Catilina O. Rebling. || 291 | 1 Num Tuscus recte in historicis positus sit, incertum sit; forsitan quis Senecae historicum aliter interpretetur. | 19 De Gaetulici historia dubitat O. Jahn ad Pers. p. CXLVII; cf. de eius carminibus Teuffel, hist. litt. Rom.⁴ p. 656. || 295 | 1 alterum inseruit Vrsinus, Claudieum Roth. | 33 CL libri. || 297 | 1 Recte, ut uidetur, hos titulos ad scriptorem rettulit Aem. Hübner Herm. I p. 397; uid. Mommsen ad Solin. praef. p. XVII, qui a. 49. 802 eum librum suum chronicorum, quo postea Solinus usus est, edidisse coniecit. Etiam 'Broccum' quendam non malum rhetorem apud

Senec. in controu. I 1, 23 eundem esse suspicatur Kiessling in indice Senec. p. 533. | 3 Repertus est hic titulus Caetobrigae, i. e. eodem loco quo prior titulus, ut Huebnero uidetur. || 298 | 27 in operibus quibusdam C. Roth adsentiente Halmio, omnibus sed in quibusdam Monac. 5. || 299 | 20 Vid. Mommsen in Abhandl. d. K. Sächs. Ges. d. Wiss. VIII p. 558 sq. || 301 | 25 Seruilius apud Charisium p. 145, 29 est Q. Seru. Caepio orator. || 303 | 9 cf. Egli ap. Büdinger Untersuch. zur röm. Kaisergesch. I p. 334 sqq. || 304 | 1 Hoc fr. ex ipso Corbulone sumptum esse ex indice adparet. || 308 | 3 Porphyrio (p. 193 Meyer.) Asconii auctoritatem omisit. || 309 | 8 Ex eadem uita esse repetita uidentur VII 39; 80. | 25 ante fuerat Bergk (Jahrb. d. Rhein. Ver. Bd. 57 p. 43 adn. 2) interpositus mortuus, quod reiecit Froitzheim (m. Rh. n. XXXII p. 343) conprobante Mommseno Herm. XIII p. 248 sq. adn. || 310 | 6 per acta [i. e. testamentum] sancitum Detlefsen. || 311 | 4 Ex eodem libro etiam, quae Plin. n. h. XVII 245 rettulit, omina uidentur esse sumpta. | 13 Fragmentum admodum suspectae de Plinio fidei. | 26 Chronicon Paschale I p. 211, in quod haec transsumpta sunt, pro Plinio Apollonium, pro Liuio Siluium nominat. || 312 | 33 decessu Nipperdey opusc. p. 217 sq. 533. || 314 | 1 Θεῖον uulg., em. I. Fr. Gronou. || 315 | 4 Iulii Asiatici (Tac. hist. II 94) nomen exhibent libri, pro quo Nipperdey opusc. 284 sq. Iulium Africanum, oratorem suae aetatis celeberrimum cum Domitio Afro (Quint. inst. X 1, 118. Tac. dial. 15) interposuit. || 317 | 23 Vulgo legebatur Attale, de cuius sedulitate Martialis I 79 ridet, quod iudicium melius cum II 7 concinit; uid. Friedländer Darstell.⁵ III p. 449. | 27 Nomen recte instituit H. Nohl Herm. XII 547, Iunius uulg., Vinus (sic Bährens) uel Viuius libri; cf. Friedländer l. s. III p. 457. || 320 | 1 In temporibus epistularum Plinii definiendis sequor Keilium Mommseniumue, etsi non de omnibus mihi persuaserunt. || 322 | 4 Georgium Vallam secutus sum; alia forma scholii haec est: Horum bellum scripsit Cornelius, scripsit et Pompeius Planta, qui ait Bebriarum uicum esse a Cremona uicesimo lapide. || 323 | 7 Secundum Teuffelium röm. Litteraturgeschichte⁴ p. 794 hic est idem, cuius historiae 'uerissimum librum' Plinius se audisse ad Paternum (VIII 27) scribit. — M. Aquilium Regulum, qui de uita filii sui librum edidit, omisi, quia filius trimulus erat. || 324 | 2 Bersouia — Ahihi in tab. Peuting., uid. Peter Gesch. Roms III⁴ p. 505. || 325 | 17 Num hoc fr. ex Hadriani uita decerptum sit, dubium. — Seru. ad Aen. VIII 682 consulto spreui. || 330 | 31 Phlegontis Hadriani libertum] error aut Spartiani aut librarii uidetur subesse. || 331 | 18 Hunc post Valesium et Borghesium (Oeuvres V p. 455 sqq.) plerique (etiam Henzen, inscr. Orell. III p. 97 et C. I. L. VI 1 p. 317) eundem esse censent, quem Aduenti loco Macrinus praefectum urbi

fecit (Dion. LXXVIII 14 ὄθεν οὐκ ἐξ μακρὸν τῷ Μαξίμῳ τῷ Μαρίωτῃν τῆς πόλεως προστασίαν ἀντ' αὐτοῦ προσέταξεν, cf. c. 36. LXXVIII 2., *quique iterum consul a. 223. 976 fuit* (Klein fast. cons. p. 96 sq., *primum paulo post annum 197. 950, cf. Borghesi l. s. p. 463*). *Omnia eius (si idem) est nomina titulique enumerantur in basi marmorea Romae reperta* (C. I. L. VI 1 n. 1450 p. 316:) L. Mario L. f. Quir. Maximo Perpetuo Aureliano co(n)suli, sacerdoti fetiali, leg(ato) Aug(ustorum) pr(o) pr(aetore) prouinc(iae) Syriae Coelae, leg(ato) Aug(ustorum) pr(o) pr(aetore) prouinc(iae) Germaniae inferioris, item prouinc(iae) Belgicae, duci exerciti Mysiaci aput Byzantium et aput Lugdunum, leg(ato) leg(ionis) I Italic(ae), cur(atori) uiae Latinae, item rei p. Faentinorum, allecto inter praetorios, trib. pleb. candidato, quaestori urbano, trib. laticl(auio) leg(ionis) XXII primig(eniae), item III Italic(ae), IIII [uiro] uiarum, curandarum M. Iulius Artemidorus leg. III Cyrenaicae. *Etiam alii honores in basi marmorea Romana* (C. I. L. VI 1 n. 1452 p. 317): L. Mario Maximo Perpetuo Aureliano c. u., praef. urbis, proconsuli prouinc. Asiae iterum, proconsuli prouinc. Africae M. Iulius Cerialis Maternus ex ciuitat. Foro Iuliensium patrono optimo. *quidam ex his in basibus Rom. n. 1451. 1453 (p. 316 sq.), in inscriptione Ardeatina ('patrono et curatori coloniae Ardeatium dignissimo')* ap. Borghes. l. s. p. 456 et Henzen p. 317, in duobus fragm. Veliternis ap. Borghes. l. s. p. 459. || 333 | 6 atque ideo illum magis odio fuisse quam rem p. temporis sui laesisse, quia melius Madwig Aduers. II p. 640. || 338 | 34 sed iuxta a. e. perituum *uncis. inclusi ut errore ad Albinum a Pescennio (uit. 9, 5) delata.* || 339 | 29 Vossius ad eundem Fabium Marcellinum inscriptionem Tarracone repertam rettulit, nunc amissam, C. I. L. II p. 554 n. 4121 (ubi secundum quaedam exempla Marcellus nominatur), unde Q. Hedii cos. aequalem eum fuisse cognoscimus 'comitis Seueri et Antonini Augustorum', qui Hedius secundum Orellium in adn. ad inser. n. 3652 a. 211. 964 consul fuit, secundum Kleinium fast. cons. p. 92 anno incerto sub extremo imperio Commodi. || 340 | 7 qui omnes Casaubonus. || 341 | 20 An idem Gargilius Martialis qui a. f. 240. 993 de rebus rusticis scripsit? || 346 | 28 Etiam ea imperii omina, quae cap. 30 cumulantur, ex Cordo sumpta esse uidentur. || 351 | 4 potius usque ad a. 248. 1001, quo a Philippo Iudi saeculares celebrati sunt. | 27 Salmasius in Palat. cod. inuenit Κοβάδρατος δὲ μετὰ τὸ εἶ τὸ Δέλιμον et in alio Δάλμινον'. Berkelius. || 353 | 12 ἐν τῷ δευτέρῳ Steph. p. 713 Περὶ δὲ eod. l. || 354 | 31 interiora scripsi, itinera libri, intima Lipsius. || 359 | 22 Arellius Fuscus Gruter. || 360 | 5 In uulgo hae ephemerides non esse editae uidentur; itaque nescio an non recte Aurelianum inter historicos recensuerim. | 10 Callicratem Tyrium, Theoclium, Nicomachum, uitae Aureliani scriptores hic coniumxi, etsi eos dubitanter re-

cepi, quoniam Graece scripserunt (Vopisc. Aur. 1, 4), atque cum Callicrates Tyrius sit, tum ceterorum patria Romana incerta est. sed tamen arte cum aliqua domo imperatoria cohaesisse videntur. ad eos pertinere videntur eiusdem vitae Aureliani etiam hi loci: 3, 1. 15, 2. 16, 2. 24, 9. 39, 9. 48, 3, 49 3. || **361** | 5 Ex eodem Callicrate sine dubio etiam quae secuntur multa omina iam militantis futuri imperii sumpta sunt usque ad fin. c. 5, post quod sic pergit: 'Sed ut haec et talia omittamus.' | 8 Theo Chius uel Theoclytus uel Theocles Casaubonus, Theoclius Caesareanus, eorum temporum scriptor Madwig Aduers. II p. 646. | 28 Secundum Vossium aliosque hic Nicomachus idem est atque is qui Apollonii vitam e Philostrato exscripsit (Sid. Apoll. ep. VII 3); at hic a. 394 consul fuit; vid. Iahn, Berichte d. sächs. Gesellsch. 1851 p. 338. || **362** | 9 Ex eodem Nicomacho etiam quae antecedunt duae epistulae Aureliani c. 26 esse haustae videntur. | 11 Hic Asclepiodotus fortasse is dux, qui ex disciplina Probi euasit (Prob. 22, 3), cos. a. 292. 1045. Ceterum incertum est, num Ascl. haec litteris mandata in publicum ediderit. || **363** | 1 Videntur etiam c. 10 et 11, 1—6 ex eo originem ducere. || **364** | 1 Ex eodem aut ex Onesimo c. 16. 17, 1—6. || **365** | 15 Statio cod. Reg. | 23 Κορυθαίριον cod. B. || **367** | 15 Cf. de Symmachis et Nicomachis de Rossi ann. dell' ist. arch. XXI (1849) p. 285 sqq. et Borghesi ibid. p. 357 sqq., O. Iahn Ber. d. Leipz. Gesellsch. 1851 p. 335 sqq. Henzen in C. I. L. VI 1 locis p. 366 sq. signatis. || **368** | 25 Lapididae negligentia substantiuum aliquod intercidit, sec. Vsenerum anecd. Höld. p. 30 aestimationem uel dignitatem. || **370** | 7 Ad uerbum paene haec ex Capitol. Max. 1, 4 sqq. sumpta sunt. || **372** | 2 in toto Samnio Müller. | 13 Tauromenia Scaliger, Taurominitana Aug. Vrsinus, Tauriana Th. Bergk, Ztschr. f. Alterthumsw. 1845 p. 127. | 14 bello nouo uix sanum; an uario? | 15 Vulgo ante prouinciales distingitur; ipse eam uocem aut deleuerim aut in periculo mutauerim. | 22 Bücheler in Fleckeis. ann. CXI (1875) p. 305 Σαλλούστιος scribi uult, quoniam quae res de Antaei corpore narratur, etiam apud Plutarchum Sert. 9 inuenitur. at paene nullo scriptore Latini sermonis usus est Strabo. Ceterum mirum est quod similia de illo loco Plinius n. h. V 4 declamat: Minus profecto mirentur portentosa Graeciae mendacia de his et amne Lixo prodita, qui cogitent nostros nuperque paulo minus monstrifica de iisdem tradidisse praeualidam hanc urbem maioremque magna Carthagine, praeterea ex aduerso eius sitam et prope inmensio tractu ab Tingi quaeque alia Cornelius Nepos audissime credidit. || **373** | 15 Vid. de hoc fr. Rellig. I p. CCCXVIII. || **374** | 1 Hic nominatur in his indicibus VII. XXXVIII. XXXVI; tum XXXV Fabius Vestalis, qui de pictura scripsit, praeter XXXVI semper ultimo loco auctorum Romanorum; liber de pictura ab eo, quem Pl-

uius VII 213 descripsit, esse diuersus uidetur. | 9 cf. Ulrichs Quellenregister p. 13. || 375 | 7 Ex eodem etiam quae secuntur apud Vulcatium epistulae translatae uidentur. | 9 Si ποικίλη ἱστορία ille liber inscriptus fuit aut id significare Lactantius uoluit, hic scriptor ex nostro numero explodendus est. | 14 Ex testimonio, quod collato fr. 3 aperte ad Bruttium pertinet, apparet Bruttium non fuisse christianae fidei adscriptum; cf. Friedländer Darstellungen I⁵ p. 452. || 377 | 13 Eiusdem nomen Reinesius loco illo Ammiani XXVIII 4, 14 (p. 332, 17) interponit, cum legit pro Iuuenalem: Iuencum. | 22 Mamilius — de anno Reifferscheid Sueton. reliq. p. XVI sq.; at cf. Mommsen m. Rh. n. XVI p. 282 sqq. || 378 | 6 an Staius Valens? cf. p. 340, 14.

LIBER I.
FRAGMENTA
HISTORIAE ADVLESCENTIS

ANNALES MAXIMI

TESTIMONIA

1. *Cic. de orat. II 12, 52* Erat enim historia nihil aliud nisi annalium confectio; cuius rei memoriaeque publicae retinendae causa ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium [*cos. 133. 621*], pontificem maximum, res omnes singulorum annorum mandabat litteris pontifex maximus 5 referebatque in album et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi; i qui etiam nunc annales maximi nominantur. hanc similitudinem scribendi multi secuti sunt, qui sine ullis ornamentis monumenta solum temporum, hominum, locorum gestarumque rerum reliquerunt. 10
2. *Serv. ad Aen. I 373* Ita autem annales conficiebantur: tabulam dealbatam quotannis pontifex maximus habuit, in qua praescriptis consulum nominibus et aliorum magistratum digna memoratu notare consueverat domi militiaeque 15 terra marique gesta per singulos dies, cuius diligentiae annuos commentarios in octoginta libros ueteres retulerunt eosque a pontificibus maximis, a quibus fiebant, annales maximos appellarunt. *cf. Macrob. sat. III 2, 17. Paul. p. 126 M.*
3. *Cic. de leg. I 2, 6* Post annalis pontificum maximorum, 20 quibus nihil potest esse ieiunius, si aut ad Fabium aut ad eum, qui tibi semper in ore est, Catonem, aut ad Pisonem aut ad Fannium aut ad Vennonium uenias, quamquam ex his alius alio plus habet uirium, tamen quid tam exile quam isti omnes? *cf. Quintil. inst. orat. X 2, 7* Quid 25 erat futurum, si nemo plus effecisset eo quem sequebatur?

nihil in poetis supra Liuium Andronicum, nihil in historiis supra pontificum annales haberemus. ratibus adhuc nauigaretur.

4. *Caton. orig. fr. 77* Non lubet scribere, quod in tabula apud pontificem maximum est, quotiens annona cara, quotiens lunae aut solis lumine caligo aut quid obstiterit.
5. *Dionys. I 74* Οὐ γὰρ ἠξίουν ὡς Πολύβιος ὁ Μεγαπολίτης τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος τὴν Ῥώμην ἐκπίσθαι πείθομαι, οὐδ' ἐπὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχιμερεῦσι κειμένου πίνακος ἐνὸς καὶ μόνου τὴν πίστιν ἀβασάνιστον καταλιπεῖν, ἀλλὰ τοὺς ἐπιλογισμούς, οἷς αὐτὸς προσεδέμην, εἰς μέσον ὑπευθύνους τοῖς βουλευθεῖσιν ἐσομένους ἐξενεγκεῖν. — *Cic. de re p. II 15, 28.* Verene — hoc memoriae proditumst, Africane, regem istum Numam Pythagorae ipsius discipulum aut certe Pythagoreum fuisse? saepe enim hoc de maioribus natu audiuimus et ita intellegimus uulgo existimari, neque uero satis id annalium publicorum auctoritate declaratum uidemus.
6. *Dion. I 73* Παλαιὸς μὲν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὐδὲ εἰς ἓκ παλαιῶν μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζομένων ἕκαστός τι παραλαβὼν ἀνέγραψεν.

FRAGMENTA

1[2]. *Vopisc. uit. Tacit. 1, 1* Quod post excessum Romuli nouello adhuc Romanae urbis imperio factum pontifices, penes quos scribendae historiae potestas fuit, in litteras rettulerunt, ut interregnum, dum post bonum principem bonus alius quaeritur, iniretur, hoc post Aurelianum — sex totis mensibus factum est.

2[3]. *Cic. de re p. I 16, 25* Id autem [solem lunae oppositu solere deficere] postea ne nostrum quidem Ennium fugit, † qui ut scribit, anno quinquagesimo CCC fere post Romam conditam

Nonis Iunis soli luna obstitit et nox.
adque hac in re tanta inest ratio adque sollertia, ut ex

hoc die, quem apud Ennium et in maximis annalibus consignatum uidemus, superioris solis defectiones reputatae sint usque ad illam, quae nonis Quinctilibus fuit regnante Romulo. quibus quidem Romulum tenebris, etiam si natura ad humanum exitum abripuit, uirtus tamen in caelum dicitur sustulisse.

3. *Gell. VIII 5* Statua Romae in comitio posita Horati Cocclitis, fortissimi uiri, de caelo tacta est. ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem ¹⁰ contrariis religionibus procurare. atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum undique aliarum aedium numquam illustraret. quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt et, cum de perfidia confessi essent, necati sunt, ¹⁵ constititque, eam statuam, proinde ut uerae rationes post compertae monebant, in locum editum subducendam atque ita in area Volcani sublimiore loco statuendam; ex quo res bene ac prospere populo Romano cessit. tum igitur, quod in Etruscos aruspices male consulentis animaduersum uin- ²⁰ dicatumque fuerat, uersus hic scite factus cantatusque esse a pueris urbe tota fertur:

Malum consilium consultori pessimum est.

Ea historia de aruspibus ac de uersu isto senario scripta est in annalibus maximis libro undecimo et in Verri ²⁵ Flacci libro primo rerum memoria dignarum.

Q. FABIVS PICTOR

TESTIMONIA DE VITA ET GRAECIS HISTORIIS

1. *fr. 23* Fabius historicus, qui eidem bello [*Gallico*] interfuit. *cf. fr. 24. 26* Fabium aequalem temporibus huiusce belli [*Hannibalic*] potissimum auctorem habui. *fr. 10. 17. Polyb. III 9* ἔνιοι γὰρ οὐκ ἐπὶ τὰ λεγόμενα συνεπιστήσαντες ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν λέγοντα καὶ λαβόντες ἐν νῶ, διότι κατὰ 5 τοὺς καιροὺς ὁ γράφων γέγονε καὶ τοῦ συνεδρίου μετεῖχε τῶν Ῥωμαίων, πᾶν εὐθέως ἠγοῦνται τὸ λεγόμενον ὑπὸ τούτου πιστόν. *Dion. I 6* ὧν εἰσι πρεσβύτατος Κόιντός τε Φάβιος καὶ Λεύκιος Κίγκιος, ἀμφοτέρωι κατὰ τοὺς Φοινικικοὺς ἀκμάσαντες πολέμους. *fr. 16. 10. 17. Liv. XXII 57, 5* 10
- Q. Fabius Pictor Delphos ad oraculum missus est sciscitatum, quibus precibus supplicisque deos possent placare et quaenam futura finis tantis cladibus foret. *XXIII 11, 1sq.* Dum haec geruntur, Q. Fabius Pictor legatus a Delphis Romam redit responsumque ex scripto recitavit. diui di- 15 uaeque in eo erant, quibus quoque modo supplicaretur. tum 'si ita faxitis, Romani, uestrae res meliores facilioresque erunt, magisque ex sententia res publica uestra uobis procedet uictoriaque duelli populi Romani erit. Pythio Apollini re publica uestra bene gesta seruataque lucris meritis do- 20 num mittitote deque praeda manubiis spoliisque honorem habetote, lasciuiam a uobis prohibetote'. haec ubi ex Graeco carmine interpretata recitavit, tum dixit se oraculo egressum extemplo iis omnibus diuis rem diuinam ture ac uino fecisse, iussumque a templi antistite, sicut coronatus laurea 25 corona et oraculum adisset et rem diuinam fecisset, ita coronatum nauem ascendere nec ante deponere eam, quam Romam peruenisset. se quaecumque imperata sint cum summa religione ac diligentia exsecutum coronam Romae in aram Apollinis deposuisse. senatus decreuit, ut eae res 30 diuinae supplicationesque primo quoque tempore cum cura fierent. *cf. Plut. Fab. 18. App. Hann. 27* ἢ δὲ βουλῇ

Κόιντον μὲν Φάβιον, τὸν συγγραφέα τῶνδε τῶν ἔργων, ἐς Δελφούς ἔπεμπε χρησόμενον περὶ τῶν παρόντων.

2. *Dion. I 5* Οὐδεμία γὰρ ἀκριβῆς ἐξελήλυθε περὶ αὐτῶν [Ῥωμαίων] Ἑλληνὶς ἱστορία μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτι μὴ κεφαλαιώδεις ἐπιτομαὶ πάνυ βραχεῖαι. *I 6* Ὁμοίως δὲ 5 τοῦτοις [*Antigono, Polybio, Sileno, aliis quorum*] ἕκαστος ὀλίγα καὶ οὐδὲ αὐτὰ διεσπουδασμένως οὐδὲ ἀκριβῶς ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων συνθεὶς ἀνέγραψεν] καὶ οὐδὲν διαφόρους ἐξέδωκαν ἱστορίας καὶ Ῥωμαίων ὅσοι τὰ παλαιὰ ἔργα τῆς πόλεως Ἑλληνικῇ διαλέκτῳ [*cf. fr. 3*] συνέγρα- 10 ψαν, ὧν εἰσι πρεσβύτατοι Κόιντός τε Φάβιος καὶ Δεύκιος Κίλυκιος, ἀμφοτέρωτεροι κατὰ τοὺς Φοινικικοὺς ἀκμάσαντες πολέμους. τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνητος, οἷς μὲν αὐτὸς ἔργοις παρεγένετο, διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἀκριβῶς ἀνέγραψε, τὰ δὲ ἀρχαῖα τὰ μετὰ τὴν κρίσιν τῆς πόλεως γενόμενα κεφαλαιω- 15 δῶς ἐπέδραμεν.
3. *uid. fr. 21. 22. 25. Dion. VII 71 [fr. 16]* Κοῖντῳ Φαβίῳ βεβαιωτῇ χρῶμενος καὶ οὐδεμιᾶς ἔτι χρῶμενος πίστεως ἐτέρας· παλαιότατος γὰρ ἀνὴρ τῶν τὰ Ῥωμαϊκὰ συνταξαμένων καὶ πίστιν οὐκ ἐξ ὧν ἤκουσε μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς 20 ἔγνω παρεχόμενος. *fr. 11^a.^b. 18 seu credere libet Fabio auctori, eo factum, ne suae gloriae fructum dictator [Fabius Cunctator] caperet nomenque ibi scriberet aut spolia in triumpho ferret.*
4. *Plut. Rom. 3* Τοῦ δὲ πίστιν ἔχοντος λόγου μάλιστα καὶ 25 πλείστους μάρτυρας τὰ μὲν κυριώτατα πρῶτος εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐξέδωκε Διοκλῆς Πεπαρηθίος, ᾧ καὶ Φάβιος ὁ Πίκτηρ ἐν τοῖς πλείστοις ἐπηκολούθηεν. *c. 8* ὧν τὰ πλείστα καὶ τοῦ Φαβίου λέγοντος καὶ τοῦ Πεπαρηθίου Διοκλέους, ὃς δοκεῖ πρῶτος ἐκδοῦναι Ῥώμης κρίσιν, ὑποπτον μὲν ἐνίοις 30 ἐστὶ τὸ δραματικὸν καὶ πλασματώδες· οὐ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν *κ. τ. λ. uid. fr. 5^a.*
5. *Fabio Pictore Plinius in natur. hist. secundum indicem usus est in libro xv.*

FRAGMENTA GRAECARVM HISTORIARVM

1. *Mar. Victor. art. gram. I p. 23 K. = Cinc. fr. 1.*
 2. *Codd. Isidori ecclesiae Toletanae ad orig. VIII 7, 34*
(ed. Areual. III p. 566) Alexander historiographus ait:
 Vulscos quidam appellatos aiunt a VulSCO Antiphatae Laestry-
 gonis filio. Fabius quoque a Siculis profectos corrupto no-
 mine Vulscos ait dictos.

3. *Cic. de diuin. I 21, 43* Sint haec, ut dixi, somnia
 fabularum, hisque adiungatur etiam Aeneae somnium, quod
 nimirum in Fabi Pictoris Graecis annalibus eius modi est,
 ut omnia, quae ab Aenea gesta sunt quaeque illi acciderunt,
 ea fuerint, quae ei secundum quietem uisa sunt.

4. *Euseb. chron. I p. 285 Sch. (ex septimo Diodori*
libro) Verum de nomine urbis [*Albae Longae*] Phabius,
 Romanorum rerum scriptor, alienas adiungit fabulas. ita
 enim dicit: quod Aeneae mandatum fuerit, quasi aliquis
 quadrupes ipsi indicaret, ubinam eum oporteat urbem con-
 dere. cum uellet porcam fetam ac omnino candidam mactare
 ac immolare, ea e manibus elapsa rapido cursu ascendit
 collem quendam, ubi triginta porcellos edidit. Aenias itaque
 admiratione captus et mandatum explere uolebat, manum
 admouere et locum exstruere. speciem quandam in somno
 uidit aperte eum prohibentem monentemque, ut post annos
 triginta, aequali editorum porcellorum numero, exstrueret;
 atque a propositis rebus destitit. Post Aeneam defunctum
 Askanus eiusdem filius regnum assumpsit: annis triginta
 transactis collem aedificauit et urbem Albam appellauit ad
 porcae colorem, — alteram quoque ei nomenclationem impo-
 sisse, Longam —; quoniam latitudine angusta erat et longi-
 tudine magna. = *Syncell. p. 366 Dind. (ex eodem Diodoro)*
Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φάβιος, ὁ τὰς Ῥωμαίων
πράξεις ἀναγράφας, ἄλλως μεμνηθολόγηκε· φησὶ γὰρ Αἰνεία
γενέσθαι λόγιον, τετραπόουν αὐτῷ καθηγῆσασθαι πρὸς κτίσιν
πόλεως. μέλλοντος δ' αὐτοῦ θύειν ἕν ἔγκνον τῷ χρώματι
λευκῆν, ἐκφυγεῖν ἐκ τῶν χειρῶν καὶ διωχθῆναι πρὸς τινα
λόφον, πρὸς ᾧ κομισθεῖσαν τεκεῖν λ' χοίρους. τὸν δὲ Αἰνείαν

τό τε παράδοξον θαυμάσαντα καὶ τὸ λόγιον ἀνανεούμενον, ἐπιχειρήσαι μὲν οἰκῆσαι τὸν τόπον, ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν ἐναργῶς διακωλύουσαν καὶ συμβουλευούσαν μετὰ λ' ἔτη κτίζειν, ὅσοσπερ ὁ τῶν τεχθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστῆναι δὴ τῆς προθέσεως.

5^a. *Plut. Rom.* 3 Τοῦ δὲ πλίστιν ἔχοντος λόγου μάλιστα 5 καὶ πλείστους μάρτυρας τὰ μὲν κυριώτατα πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξέδωκε Διοκλῆς Πεπαρήθιος, ᾧ καὶ Φάβιος ὁ Πίκτωρ ἐν τοῖς πλείστοις ἐπηκολούθηκε. γέγονασι δὲ καὶ περὶ τούτων ἕτεραι διαφοραί. τύπῳ δὲ εἰπεῖν τοιοῦτός ἐστι. Τῶν ἀπ' Αἰνείου γεγονότων ἐν Ἀλβη βασιλείων εἰς ἀδελφοὺς 10 δύο, Νομήτορα καὶ Ἀμούλιον, ἡ διαδοχὴ καθῆκεν. Ἀμούλιου δὲ νεύμαντος τὰ πάντα δίχα, τῇ δὲ βασιλείᾳ τὰ χρήματα καὶ τὸν ἐκ Τροίας κομισθέντα χρυσὸν ἀντιθέντος, εἴλετο τὴν βασιλείαν ὁ Νομήτωρ. ἔχων οὖν ὁ Ἀμούλιος τὰ χρήματα καὶ πλεόν ἀπ' αὐτῶν δυνάμενος τοῦ Νομήτορος, τὴν 15 τε βασιλείαν ἀφείλετο ῥαδίως καὶ φοβούμενος ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γενέσθαι παιῖδας ἰέρειαν τῆς Ἑστίας ἀπέδειξεν, ἄγαμον καὶ παρθένον αἰεὶ βιωσομένην. ταύτην οἱ μὲν Ἰλίαν, οἱ δὲ Ῥέαν, οἱ δὲ Σιλοῦϊαν ὀνομάζουσι. Φωρᾶται δὲ μετ' οὐ πολὺν χρόνον κνουῖσα παρὰ τὸν καθεστῶτα ταῖς Ἑστιάσι 20 νόμον. καὶ τὸ μὲν ἀνήκεστα μὴ παθεῖν αὐτὴν ἢ τοῦ βασιλέως θυγάτηρ Ἀνθὼ παρητήσατο δεηθεῖσα τοῦ πατρός· εἰρχθῆ δὲ καὶ δλαιταν εἶχεν ἀνεπίμικτον, ὅπως μὴ λάθοι τεκοῦσα τὸν Ἀμούλιον. ἔτεκε δὲ δύο παιῖδας ὑπερφρεῖς μέθει καὶ κάλλι. δι' ὃ καὶ μᾶλλον ὁ Ἀμούλιος φοβηθεὶς 25 ἐκέλευσεν αὐτοὺς ὑπηρέτην λαβόντα ῥῖψαι.

5^b. *Dionys. I* 79 sqq. Περὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἰλίας γενομένων Κόιντος μὲν Φάβιος ὁ Πίκτωρ λεγόμενος, ᾧ Δεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πρόρκιος καὶ Πίσων Καλπούρσιος καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οἱ πλείους ἠκολούθησαν, γέγραφεν 30 ὡς κελεύσαντος Ἀμούλιου τὰ βρέφη λαβόντες ἐν σκάφῃ κείμενα τῶν ὑπηρετῶν τινες ἔφερον ἐμβαλοῦντες εἰς τὸν ποταμὸν ἀπέχοντα τῆς πόλεως ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ εἶδον ἔξω τοῦ γνησίου ῥεῖθρου

τὸν Τέβεριν ὑπὸ χειμῶνων συνεχῶν ἐτετραμμέμον εἰς τὰ πεδία, καταβάντες ἀπὸ τοῦ Παλλαντίου τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὸ προσεχέστατον ὕδωρ (οὐ γὰρ ἔτι προσωτέρω χωρεῖν οἶοί τε ἦσαν) ἔνθα πρῶτον ἢ τοῦ ποταμοῦ πλήμη τῆς ὑπωρείας ἦπτετο, τίθενται τὴν σκάφην ἐπὶ τοῦ ὕδατος. ἢ δὲ μέχρι 5 μὲν τινος ἐνήχето, ἔπειτα τοῦ ρεῖθρου κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦντος ἐκ τῶν περὶ ἔσχατα λίθου προσπταίσει περιτραπεῖσα ἐκβάλλει τὰ βρέφη. τὰ μὲν δὴ κνυζούμενα κατὰ τοῦ τέλματος ἐκυλινδεῖτο, λύκαινα δὲ τις ἐπιφανεῖσα νεοτόκος σπαργῶσα τοὺς μαστοὺς ὑπὸ γάλακτος ἀνεδίδου τὰς θηλὰς τοῖς 10 στόμασιν αὐτῶν καὶ τῇ γλώττῃ τὸν πηλόν, ᾧ κατάπλεοι ἦσαν, ἀπελίχμα. ἐν δὲ τούτῳ τυγχάνουσιν οἱ νομεῖς ἐξελαύνοντες τὰς ἀγέλας ἐπὶ νομῆν (ἤδη γὰρ ἐμβατὸν ἦν τὸ χωρίον) καὶ τις αὐτῶν ἰδὼν τὴν λύκαιναν ὡς ἠσπάζετο τὰ βρέφη τῶς μὲν ἀχανῆς ἦν ὑπὸ τε θάμβους καὶ ἀπιστίας τῶν θεωρουμένων· ἔπειτ' ἀπελθὼν καὶ συλλέξας ὅσους ἐδύνατο πλείστους 15 τῶν ἀγχοῦ νεμόντων (οὐ γὰρ ἐπιστεύετο λέγων) ἄγει τοῦτον αὐτὸ θεασομένους. ὡς δὲ κἀκεῖνοι πλησίον ἐλθόντες ἕμαθον τὴν μὲν ὥσπερ τέκνα περιέπουσαν, τὰ δ' ὡς μητρὸς ἐξεχόμενα, δαιμόνιον τι χρῆμα ὄραν ὑπολαβόντες ἐγγυτέρω 20 προσήεσαν ἀθρόοι δεδιτόμενοι βοῆ τὸ θηρίον. ἢ δὲ λύκαινα οὐ μάλα ἀγριαίνουσα τῶν ἀνθρώπων τῇ προσόδῳ, ἀλλ' ὥσπερ ἀν χειροθήτης ἀποστᾶσα τῶν βρεφῶν ἠρέμα καὶ κατὰ πολλὴν ἀλογίαν τοῦ ποιμενικοῦ ὄμλου ἀπήει. ἦν γὰρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἐκεῖθεν ἱερὸς χῶρος ὕλη βαθεῖα συνηρηφῆς 25 καὶ πέτρα κοίλη πηγὰς ἀνιείσα, ἐλέγετο δὲ Πανὸς εἶναι τὸ νάπος, καὶ βωμὸς ἦν αὐτόθι τοῦ θεοῦ· εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἐλθούσα ἀποκρούπτεται. — ἦν δὲ τὸ χωρίον τῶν σὺν Εὐάνδρῳ ποτὲ οἰκισάντων αὐτὸ Ἀρκάδων ἱερὸν ὡς λέγεται. ὡς δὲ ἀπέστη τὸ θηρίον αἴρουσιν οἱ νομεῖς τὰ βρέφη σπουδῆν 30 ποιούμενοι τρέφειν αὐτὰ ὡς θεῶν σώζεσθαι βουλομένων. ἦν δὲ τις ἐν αὐτοῖς συφορβίων βασιλικῶν ἐπιμελούμενος ἐπιεικῆς ἀνῆρ, Φαιστύλος ὄνομα, ὃς ἐν τῇ πόλει κατὰ δῆ τι ἀναγκαῖον ἐγεγόνει καθ' ὃν χρόνον ἢ φθορὰ τῆς Ἰλίας

καὶ ο τόκος ἠλέγγετο, καὶ μετὰ ταῦτα κομιζομένων ἐπὶ τὸν ποταμὸν τῶν βρεφῶν τοῖς φέρουσιν αὐτὰ κατὰ θείαν τύχην ἅμα διεληλύθει τὴν αὐτὴν ὁδὸν εἰς τὸ Παλλάντιον ἰών· ὃς ἤκιστα τοῖς ἄλλοις καταφανῆς γενόμενος ὡς ἐπίσταται τι τοῦ πράγματος ἀξιῶσας αὐτῷ συγχωρηθῆναι τὰ βρέφη λαμβάνει 5 τε αὐτὰ παρὰ τοῦ κοινοῦ καὶ φέρων ὡς τὴν γυναιῖκα ἔρχεται. τετοκυῖαν δὲ καταλαβὼν καὶ ἀχθομένην ὅτι νεκρὸν αὐτῇ τὸ βρέφος ἦν, παραμυθεῖται τε καὶ δίδωσιν ὑποβαλέσθαι τὰ παιδία πᾶσαν ἐξ ἀρχῆς διηγησάμενος τὴν κατασχοῦσαν αὐτὰ τύχην. αὐξομένοις δὲ αὐτοῖς ὄνομα τίθεται τῷ μὲν Ῥωμύλον, 10 τῷ δὲ Ῥῶμον.

Οἱ δὲ ἀνδρωθέντες γίνονται κατὰ τε ἀξιώσιν μορφῆς καὶ φρονήματος ὄγκον οὐ συφορβοῖς καὶ βουκόλοις ἑοικότες ἀλλ' οἴους ἂν τις ἀξιῶσειε τοὺς ἐκ βασιλείου τε φύντας γένους καὶ ἀπὸ δαιμόνων σπορᾶς γενέσθαι νομιζομένους (ὡς 15 ἐν τοῖς πατρίοις ὕμνοις ὑπὸ Ῥωμαίων ἔτι καὶ νῦν ἄδεται). βίος δ' αὐτοῖς ἦν βουκολικὸς καὶ δίαίτα αὐτουργὸς ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένοις διὰ ξύλων καὶ καλάμων σκηναῶν αὐτο-
ρόφους. —

Ἐπεὶ δὲ ἀμφὶ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονότες ἦσαν, ἀμ- 20 φίλογόν τι περὶ τῆς νομῆς αὐτοῖς γίνεται πρὸς τοὺς Νεμέτορος βουκόλους, οὐ περὶ τὸ Ἀνεντῖνον ὄρος ἀντικρὺ τοῦ Παλλαντίου κείμενον εἶχον τὰς βουστάσεις. ἠτιῶντο δὲ ἀλλήλους ἐκατέροι θαμινὰ ἢ τὴν μὴ προσήκουσαν ὀργάδα κατανέμειν ἢ τὴν κοινὴν μόνους διακρατεῖν ἢ ὅ τι δήποτε τύ- 25 χοι. ἐκ δὲ τῆς ἀψιμαχίας ταύτης ἐγένοντο πληγαὶ ποτε διὰ χειρῶν, εἶτα δι' ὄπλων. τραύματα δὲ πολλὰ πρὸς τῶν μειρακίων λαβόντες οἱ τοῦ Νεμέτορος καὶ τινες ἀπολέσαντες τῶν σφετέρων καὶ τῶν χωρίων κατὰ κράτος ἦδη ἐξειργάμενοι παρεσκευάζοντο δόλον τινὰ ἐπ' αὐτούς. προλοχίσαντες 30 δὴ τῆς φάραγγος τὸ ἀφανὲς καὶ συνθέμενοι τοῖς λοχῶσι τὰ μειράκια τὸν τῆς ἐπιθέσεως καιρὸν, οἱ λοιποὶ κατὰ πλῆθος ἐπὶ τὰ μανδρεύματα αὐτῶν νύκτωρ ἐπέβαλον. Ῥωμύλος μὲν οὖν τὸν χρόνον τοῦτον ἐτύγγανεν ἅμα τοῖς ἐπιφανεστάτοις

τῶν κωμητῶν πορευόμενος εἰς τι χωρίον Καινίαν ὀνομα-
 ζόμενον ἱερὰ ποιήσων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πάτρια· Ῥῶμος δὲ
 τὴν ἔφοδον αὐτῶν αἰσθόμενος ἐξεβοήθει λαβῶν τὰ ὄπλα
 διαταχέων ὀλίγους τῶν ἐκ τῆς κώμης φθάσαντας καθ' ἕν
 γενέσθαι παραλαβῶν. κἀκείνοι οὐ δέχονται αὐτὸν ἀλλὰ φεύ- 5
 γουσιν ὑπαγόμενοι ἔνθα ἔμελλον ἐν καλῷ ὑποστρέψαντες
 ἐπιδήσεσθαι. ὁ δὲ Ῥῶμος καθ' ἄγνοιαν τοῦ μηχανήματος
 ἄχρι πολλοῦ διώκων αὐτοὺς παραλλάττει τὸ λελοχισμένον
 χωρίον, κἀν τούτῳ ὃ τε λόχος ἐνίσταται καὶ οἱ φεύγοντες
 ὑποστρέφουσι. κνκλωσάμενοι δὲ αὐτοὺς καὶ πολλοῖς ἀράτ- 10
 τοντες λίθοις λαμβάνουσιν ὑποχειρίους. ταύτην γὰρ εἶχον
 ἐκ τῶν δεσποτῶν τὴν παρακέλευσιν, ζῶντας αὐτοῖς τοὺς νεα-
 νίσκουσ κομίσαι. οὕτω μὲν δὴ χειρωθεὶς ὁ Ῥῶμος ἀπήγετο.
 [*Sequitur Ael. Tuber. fr. 3.*]

(cap. 80) Ὁ μὲν οὖν Ῥῶμος ἐπὶ τοῖς πολεμίοις γενό- 15
 μενος οὕτως, εἶθ', ὡς ὁ Φάβιος παραδέδωκε, δέσμιος εἰς
 τὴν Ἄλβαν ἀπήγετο. Ῥωμύλος δ' ἐπειδὴ τὸ περὶ τὸν ἀδελφὸν
 ἔγνω πάθος διώκειν εὐθύς ᾤετο δεῖν τοὺς ἀκμαιοτάτους
 ἔχων τῶν νομέων, ὡς ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν ὄντα καταληψό-
 μενος τὸν Ῥῶμον· ἀποτρέπεται δ' ὑπὸ τοῦ Φαιστύλου. ὄρῶν 20
 γὰρ οὗτος αὐτοῦ τὴν σπουδὴν μανικωτέραν οὔσαν
 νομισθεὶς ὁ πατήρ, τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἀπόρροητα ποιού-
 μενος τοῖς μειρακίοις διετέλεσεν, ὡς μὴ θᾶπτον ὀρμήσωσι
 παρακινδυνεῦσαι τι, πρὶν ἐν τῷ κρατίστῳ τῆς ἀκμῆς γενέσθαι.
 τότε δὴ πρὸς τῆς ἀνάγκης βιασθεὶς μονωθέντι τῷ Ῥωμύλῳ 25
 λέγει πᾶσαν ἐξ ἀρχῆς τὴν κατασχοῦσαν αὐτοὺς τύχην. μαθόντι
 δὲ τῷ νεανίσκῳ τῆς τε μητρὸς οἶκος εἰσέρχεται καὶ Νεμέτορος
 φροντίς, καὶ πολλὰ βουλευσαμένῳ μετὰ τοῦ Φαιστύλου τῆς
 μὲν αὐτίκα ὀρμῆς ἐπισχεῖν ἐδόκει, πλείονι δὲ παρασκευῇ
 δυνάμεως χρησάμενον ὅλον ἀπαλλάξαι τὸν οἶκον τῆς Ἀμολίου 30
 παρανομίας κίνδυνόν τε τὸν ἔσχατον ὑπὲρ τῶν μεγίστων
 ἄθλων ἀναρρῖψαι, πράττειν δὲ μετὰ τοῦ μητροπάτορος ὃ τι
 ἂν ἐκείνῳ δοκῇ.

(cap. 81) Ὡς δὲ ταῦτα κράτιστα εἶναι ἔδοξε, συγκαλέσας

τοὺς κωμήτας ἅπαντας ὁ Ῥωμυλος καὶ δεηθεὶς εἰς τὴν Ἄλ-
 βαν ἐπείγεσθαι διαταχέων, μὴ κατὰ τὰς αὐτὰς πύλας ἅπαν-
 τας μῆδ' ἀθρόους εἰσιόντας, μὴ τις ὑπόνοια πρὸς τοὺς ἐν
 τῇ πόλει γένηται, καὶ περὶ τὴν ἀγορὰν ὑπομένοντας ἐτοίμους
 εἶναι δεῖν τὸ κελευόμενον, ἀπῆει πρῶτος εἰς τὴν πόλιν. οἱ 5
 δὲ τὸν Ῥῶμον ἄγοντες ἐπειδὴ κατέστησαν εἰς τὸν βασιλέα,
 τὰς τε ὕβρεις ἀπάσας, ὅσας ἦσαν ὑβρισμένοι ὑπὸ τῶν μειρα-
 κίων, κατηγοροῦν καὶ τοὺς τραυματίας σφῶν ἐπεδείκνυσαν,
 τιμωρίας τε εἰ μὴ τεύξονται καταλείψειν προλέγοντες τὰ βου-
 φόρβια. Ἀμόλιος δὲ τοῖς χωρίταις κατὰ πληθὸς ἐλληλυθῶσι 10
 χαρίζεσθαι βουλούμενος καὶ τῷ Νεμέτορι (παρῶν γὰρ ἐτύγ-
 χανε συναγανακτῶν τοῖς πελάταις) εἰρήνην τε ἀνὰ τὴν χώ-
 ραν σπεύδων εἶναι καὶ ἅμα τὸ αὐθαδὲς τοῦ μειρακίου, ὡς
 ἀκατάπληκτον ἦν ἐν τοῖς λόγοις, δι' ὑποψίας λαμβάνων
 καταψηφίζεται τὴν δίκην· τῆς δὲ τιμωρίας τὸν Νεμέτορα 15
 ποιεῖ κύριον εἰπὼν, ὡς τῷ δρᾶσαντι δεινὰ τὸ ἀντιπαθεῖν οὐ
 πρὸς ἄλλου τινὸς μᾶλλον ἢ τοῦ πεπονθότος ὀφείλεται. ἐν
 ὅσῳ δ' ὁ Ῥῶμος ὑπὸ τῶν τοῦ Νεμέτορος βουκόλων ἤγετο δε-
 δεμένος τε ὀπίσω τὸ χεῖρε καὶ πρὸς τῶν ἀγόντων ἐπικερτο-
 μούμενος, ἀκολουθῶν ὁ Νεμέτωρ τοῦ τε σώματος τὴν εὐπρέ- 20
 πειαν ἀπεθαδύμαζεν, ὡς πολὺ τὸ βασιλικὸν εἶχε, καὶ τοῦ
 φρονήματος τὴν εὐγένειαν ἐνεθυμείτο, ἣν καὶ παρὰ τὰ δεινὰ
 διέσωσεν οὐ πρὸς οἶκτον οὐδὲ λιπαρήσεις, ὡς ἅπαντες ἐν
 ταῖς τοιαῖσδε ποιούσι τύχαις, τραπόμενος, ἀλλὰ σὺν εὐ-
 κόσμῳ σιωπῇ πρὸς τὸν μόνον ἀπιῶν. ὡς δ' εἰς τὴν οἰκίαν 25
 ἀφίκοντο, μεταστῆναι τοὺς ἄλλους κελεύσας μονωθέντα τὸν
 Ῥῶμον ἤρετο τίς εἴη καὶ τίνων, ὡς οὐκ ἂν ἐκ τῶν τυχόντων
 γε ἄνδρα τοιοῦτον γενόμενον. εἰπόντος δὲ τοῦ Ῥώμου το-
 σοῦτον εἰδέναι μόνον κατὰ πύστιν τοῦ τρέφοντος, ὅτι σὺν
 ἀδελφῷ διδύμῳ ἐκτεθειλὴ βρέφος εἰς νάπην εὐθύς ἀπὸ γο- 30
 νῆς καὶ πρὸς τῶν νομέων ἀναιρεθεὶς ἐκτραφεῖη, βραχὺν ἐπι-
 σχῶν χρόνον εἴτε ὑποτοπηθεὶς τι τῶν ἀληθῶν εἴτε τοῦ δαι-
 μονος ἄγοντος εἰς τοῦμφανὲς τὸ πρῶγμα λέγει πρὸς αὐτόν·
 Ὅτι μὲν ἐπ' ἐμοὶ γέγονας, ὦ Ῥῶμε, παθεῖν ὅτι ἂν δικαιώσω,

καὶ ὡς περὶ πολλοῦ ποιήσαιντ' ἂν οἱ κομίσαντές σε δεῦρο
πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντα σε ἀποθανεῖν, οὐδὲν δεῖ πρὸς εἰ-
δότα λέγειν. εἰ δέ σε θανάτου τε καὶ ἄλλου παντὸς ἐκλυ-
σαίμην κακοῦ, ἅρ' ἂν εἰδείης μοι χάριν καὶ δεομένῳ ὑπουρ-
γήσειας ὃ κοινὸν ἀμφοῖν ἔσται ἀγαθόν;' ἀποκριναμένου δὲ 5
τοῦ μειρακίου ὅποσα τοὺς ἐν ἀπογνώσει βίου κειμένους ἢ
τοῦ σωθῆσεσθαι ἐλπίς τοῖς κυρίοις τούτου λέγειν καὶ ὑπ-
ισχυεῖσθαι ἐπαίρει, λῦσαι κελεύσας αὐτὸν ὁ Νεμέτωρ καὶ
πάντας ἀπελθεῖν ἐκποδῶν φράζει τὰς αὐτοῦ τύχας, ὡς Ἀμό-
λιος αὐτὸν ἀδελφὸς ὢν ἀπεστέρησε τῆς βασιλείας, ὄρφανὸν 10
δὲ τέκνων ἔθηκε, τὸν μὲν ἐπὶ θήρα κρύφα διαχειρισάμενος,
τὴν δ' ἐν εἰρκῇ δεδεμένην φυλάττων τά τε ἄλλα ὅποσα
δεσπότης χρώμενος δούλω. (c. 82) Ταῦτ' εἰπὼν καὶ πολλὴν
θρηῆνον ἅμα τοῖς λόγοις καταχάμενος ἡξίου τιμωρὸν τοῖς
κακοῖς αὐτοῦ τὸν Ῥῶμον γενέσθαι. ἀσμένως δὲ ὑποδεξαμένου 15
τὸν λόγον τοῦ μειρακίου καὶ πάλαι τάττειν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἔρ-
γον ἀξιοῦντος ἐπαινέσας ὁ Νεμέτωρ τὴν προθυμίαν ἑτῆς
μὲν πράξεως ἔφη ἑτὸν καιρὸν ἐγὼ ταμειύσομαι, σὺ δὲ τέως
πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀπόρρητον ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἀγγελίαν
πέμψον, ὅτι σῶζῃ τε δηλῶν καὶ διαταχέων αὐτὸν ἤκειν 20
ἀξιῶν'. ἐκ δὲ τούτου πέμπεται τις ἐξευρεθεῖς, ὃς ἐδόκει
ὑπηρετήσῃ καὶ περιτυχῶν οὐ πρόσω τῆς πόλεως ὄντι Ῥω-
μύλω διασαφεῖ τὰς ἀγγελίας· ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος ἔρχεται
σπουδῇ πρὸς Νεμέτορα καὶ περιπλακεὶς ἀμφοῖν ἀσπάζεται μὲν
πρῶτον, ἔπειτα φράζει τὴν ἐκθεσιν σφῶν καὶ τροφήν καὶ 25
τᾶλλα ὅσα παρὰ τοῦ Φαιστύλου ἐπύθετο. τοῖς δὲ βουλομένοις
τε καὶ οὐ πολλῶν ἵνα πιστεύσειαν τεκμηρίων δεομένοις καθ'
ἡδονὰς τὸ λεγόμενον ἦν. ἐπεὶ δὲ ἀνέγνωσαν ἀλλήλους, αὐ-
τίκα συνετάττοντο καὶ διεσκόπουν ὅστις ἔσται τρόπος ἢ καιρὸς
εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐπιτήδειος.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι περὶ ταῦτα ἦσαν, ὁ Φαιστύλος ἀπάγεται
πρὸς Ἀμόλιον. δεδοικῶς γὰρ μὴ οὐ πιστὰ δόξη τῷ Νεμέ-
τορι λέγειν ὁ Ῥωμύλος, ἄνευ σημείων ἐμφανῶν μεγάλου
πράγματος μηνυτῆς γενόμενος, το γνώρισμα τῆς ἐκθέσεως

τῶν βρεφῶν τὴν σκάφην ἀναλαβὼν ὀλίγον ὕστερον ἐδίωκεν
 εἰς τὴν πόλιν. διερχόμενον δ' αὐτὸν τὰς πύλας ταραχιδῶς
 πάνυ καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενον μηδενὶ ποιῆσαι καταφα-
 νῆς τὸ φερόμενον τῶν φυλάκων τις καταμαθῶν (ἦν δὲ πο-
 λεμίων ἐφόδου δέος καὶ τὰς πύλας οἱ μάλιστα πιστευόμενοι 5
 πρὸς τοῦ βασιλέως ἐφρούρου) συλλαμβάνει τε καὶ τὸ κρυ-
 πτὸν ὅ τι δῆποτ' ἦν καταμαθεῖν ἀξιῶν, ἀποκαλύπτει βίᾳ τὴν
 περιβολήν. ὡς δὲ τὴν σκάφην ἐθεάσατο καὶ τὸν ἄνθρωπον
 ἔμαθεν ἀπορούμενον, ἠξίου λέγειν τίς ἢ ταραχὴ καὶ τί τὸ
 βούλημα τοῦ μὴ φανερωῶς εἰσφέρειν σκεῦος οὐδὲν δεόμενον 10
 ἀπορορήτου φορᾶς. ἐν δὲ τούτῳ πλείους τῶν φυλάκων συ-
 ἔρρεον, καὶ τις αὐτῶν γνωρίζει τὴν σκάφην, αὐτὸς ἐν ἐκείνῃ
 τὰ παιδία κομίσας ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ φράζει πρὸς τοὺς
 παρόντας. οἱ δὲ συλλαβόντες τὸν Φαιστύλον ἄγουσιν ἐπ'
 αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ διηγοῦνται τὰ γενόμενα. Ἀμόλιος 15
 δὲ ἀπειλῇ βασάνων καταπληξάμενος τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ λέ-
 ξει τὰς ἀληθείας ἐκάν, πρῶτον μὲν εἰ ζῶσιν οἱ παῖδες ἤρετο·
 ὡς δὲ τοῦτ' ἔμαθε, τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ὕστis ὁ τρόπος ἐγέ-
 νετο· διηγησαμένου δὲ αὐτοῦ πάντα ὡς ἐπράχθη "Ἄγε δὴ",
 φησὶν ὁ βασιλεύς, "ἐπειδὴ ταῦτα ἀληθεύσας ἔχεις, φράσον, 20
 ὅπου νῦν ἂν εὔρεθεῖεν. οὐ γὰρ ἔτι δίκαιοί εἰσιν ἐν βουκό-
 λοις καὶ ἀδόξῳ βίῳ ζῆν ἔμοιγε ὄντες συγγενεῖς, ἄλλως δὲ
 καὶ θεῶν προνοία σωζόμενοι". (c. 83) Φαιστύλος δὲ τῆς
 ἀλόγου προότητος ὑποψία κινηθεὶς μὴ φρονεῖν αὐτὸν ὅμοια
 τοῖς λόγοις ἀποκρίνεται ὧδε· "Οἱ μὲν παῖδες εἰσιν ἐν τοῖς 25
 ὄρεσι βουκολοῦντες, ὅπερ ἐκείνων βίος, ἐγὼ δ' ἐπέμφθην
 παρ' αὐτῶν τῇ μητρὶ δηλώσω ἐν αἷς εἰσι τύχαις· ταύτην δὲ
 παρά σοι φυλάττεσθαι ἀκούων δεήσεσθαι τῆς σῆς θυγατρὸς
 ἔμελλον, ἵνα με πρὸς αὐτὴν ἀγάγοι. τὴν δὲ σκάφην ἔφερον,
 ἵν' ἔχω δεικνύναι τεκμήριον ἐμφανὲς ἅμα τοῖς λόγοις. νῦν 30
 οὖν ἐπεὶ δέδοκται σοι τοὺς νεανίσκους δεῦρο κομίσαι, χαίρω
 τε καὶ πέμψον οὕστινας βούλει σὺν ἐμοί. δεῖξω μὲν οὖν
 τοῖς ἐλθοῦσι τοὺς παῖδας, φράσουσι δ' αὐτοῖς ἐκεῖνοι τὰ
 παρά σου."

Ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγεν ἀναβολὴν εὐρέσθαι βουλόμενος τοῖς παισὶ τοῦ θανάτου καὶ ἅμα αὐτὸς ἀποδράσασθαι τοὺς ἄγοντας, ἐπειδὴν ἐν τοῖς ὄρεσι γένηται, ἐλπίσας. Ἀμόλιος δὲ τοῖς πιστοτάτοις τῶν ὀπλοφόρων ἐπιστείλας κρύφα, οὓς ἂν ὁ συφοροβὸς αὐτοῖς δείξῃ συλλαβόντας ὡς αὐτὸν ἄγειν, 5 ἀποστέλλει διαταχέων. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος αὐτίκα γνώμην ἐποιεῖτο καλέσας τὸν ἀδελφὸν ἐν φυλακῇ ἀδέσμω ἔχειν, ἕως ἂν εὖ θῆται τὰ παρόντα, καὶ αὐτὸν ὡς ἐπ' ἄλλο δὴ τι ἐκάλει. ὁ δὲ ἀποσταλεὶς ἄγγελος εὐνοίᾳ τε τοῦ κινδυνεύοντος καὶ ἑλέω τῆς τύχης ἐπιτρέψας κατήγορος γίνεται Νε- 10 μέτορι τῆς Ἀμολλίου γνώμης. ὁ δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τὸν κατειληφότα κίνδυνον αὐτοὺς καὶ παρακελευσάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι παρῆν ἄγων ὀπλισμένους ἐπὶ τὰ βασίλεια τῶν τε ἄλλων πελατῶν καὶ ἐταίρων καὶ θεραπείας πιστῆς χεῖρα οὐκ ὀλίγην. ἤκον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν συνελθόντες 15 εἰς τὴν πόλιν ἐκλιπόντες τὴν ἀγορὰν, ἔχοντες ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς ξίφη κεκρυμμένα, στίφος καρτερόν. βιασάμενοι δὲ τὴν εἴσοδον ἀθρόα ὄρμη πάντες οὐ πολλοῖς ὀπλίταις φρουρουμένην ἀποσφάττουσιν εὐπετῶς Ἀμόλιον καὶ μετὰ τοῦτο τὴν ἄκραν καταλαμβάνονται. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς περὶ Φάβιον 20 εἴρηται. = *Plut. Rom.* 3 Ἐνθήμενος οὖν εἰς σκάφην τὰ βρέφη κατέβη μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὡς ῥίψων· ἰδὼν δὲ κατιόντα πολλῶν ρεύματι καὶ τραχυνόμενον ἔδρασε προσελθεῖν, ἐγγὺς δὲ τῆς ὄχθης καταθεὶς ἀπηλλάσσετο. τοῦ δὲ ποταμοῦ κατακλύζοντος ἢ πλημμύρα τὴν σκάφην ὑπολαβοῦσα καὶ μετεωρί- 25 σασα πρόως κατήνεγκεν εἰς χωρίον ἐπιεικῶς μαλθακόν, ὃ νῦν Κερμαλὸν καλοῦσι, πάλαι δὲ Γερμανόν. — (4) Ἦν δὲ πλησίον ἐρινεός, ὃν Ῥωμινάλιον ἐκάλουν. — Ἐνταῦθα δὴ τοῖς βρέφεσι κειμένοις τὴν τε λύκαιναν ἱστοροῦσι θηλαζομένην καὶ δρυοκολάπτῃν τινὰ παρεῖναι συνεκτρέφοντα καὶ 30 φυλάττοντα. — (6) Τὰ δὲ βρέφη Φανστύλος Ἀμουλλίου συφοροβὸς ἀνείλετο λαθῶν ἅπαντας. — κληθῆναι δὲ καὶ τούτους ἀπὸ τῆς θηλῆς ἱστοροῦσι Ῥωμόλον καὶ Ῥῶμον. — Ἡ μὲν οὖν ἐν τοῖς σώμασιν εὐγένεια καὶ νηπίων ὄντων εὐθύς ἐξέφαινε

μεγέθει καὶ ἰδέα τὴν φύσιν· ἀυξόμενοι δὲ θυμοειδεῖς ἦσαν ἀμφοτέροι καὶ ἀνδρώδεις καὶ φρονήματα πρὸς τὰ φαινόμενα δεινὰ καὶ τόλμαν ὅλως ἀνέκπληκτον ἔχοντες· ὁ δὲ Ῥωμύλος γνώμη τε χρῆσθαι μᾶλλον ἐδόκει καὶ πολιτικὴν ἔχειν σύνεσιν, ἐν ταῖς περὶ νομᾶς καὶ κνηγίας πρὸς τοὺς γειτυῶντας ἐπι- 5 μίξιας πολλὴν ἑαυτοῦ παρέχων κατανόησιν ἡγεμονικοῦ μᾶλλον ἢ πειθαρχικοῦ φύσει γεγονότος. διὸ τοῖς μὲν ὁμοφύλοις ἢ ταπεινοτέροις προσφιλεῖς ἦσαν, ἐπιστάτας δὲ καὶ διόπους βασιλικούς καὶ ἀγελάρχας, ὡς μηδὲν αὐτῶν ἀρετῇ διαφέροντας, ὑπερφρονούντες οὐτ' ἀπειλῆς ἐφρόντιζον οὔτε ὀρ- 10 γῆς. ἐχρῶντο δὲ διαίταις καὶ διατριβαῖς ἐλευθερίοις, οὐ τὴν σχολὴν ἐλευθέριον ἡγούμενοι καὶ τὴν ἀπονίαν, ἀλλὰ γυμνάσια καὶ θήρας καὶ δρόμους καὶ τὸ ληστὰς ἀμύνασθαι καὶ κλωπας ἐλεῖν καὶ βίας ἐξελέσθαι τοὺς ἀδικουμένους. ἦσαν δὲ διὰ ταῦτα περιβόητοι. (7) Γενομένης δὲ τινος πρὸς τοὺς 15 Νομήτορος βουκόλους τοῖς Ἀμουλλοῦ διαφορᾶς καὶ βοσκημάτων ἐλάσεως οὐκ ἀνασχόμενοι συγκόπτουσι μὲν αὐτοὺς καὶ τρέπονται, ἀποτέμνονται δὲ τῆς λείας συχνήν. ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ Νομήτορος ὀλιγώρουν· συνῆγον δὲ καὶ προσεδέχοντο πολλοὺς μὲν ἀπόρους, πολλοὺς δὲ δούλους, θράσους ἀπο- 20 στατικοῦ καὶ φρονήματος ἀρχὰς ἐνδιδόντες. τοῦ δὲ Ῥωμύλου πρὸς τινὰ θυσίαν ἀποτραπομένου (καὶ γὰρ ἦν φιλοθύτης καὶ μαντικός) οἱ τοῦ Νομήτορος βοτῆρες τῷ Ῥώμῳ μετ' ὀλίγων βαδίζοντι προστυχόντες ἐμάχοντο. καὶ γενομένων πληγῶν καὶ τραυμάτων ἐν ἀμφοτέροις ἐκράτησαν οἱ τοῦ Νομήτορος καὶ 25 συνέλαβον ζῶντα τὸν Ῥῶμον. ἀναχθέντος οὖν αὐτοῦ πρὸς τὸν Νομήτορα καὶ κατηγορηθέντος αὐτὸς μὲν οὐκ ἐκόλασε χαλεπὸν ὄντα δεδιὼς τὸν ἀδελφόν, ἐλθὼν δὲ πρὸς ἐκείνον ἐδεῖτο τυχεῖν δίκης ἀδελφὸς ὢν καὶ καθυβρισμένος ὑπὸ οἰκετῶν ἐκείνου βασιλέως ὄντος. συναγανακτούντων δὲ τῶν 30 ἐν Ἄλβη καὶ δεινὰ πάσχειν οἰομένων τὸν ἄνδρα παρ' ἄξιαν, κινήθεις ὁ Ἀμούλιος αὐτῷ παραδίδωσι τῷ Νομήτορι τὸν Ῥῶμον ὃ τι βούλοιο χρῆσασθαι. Παραλαβὼν δὲ ἐκείνος ὡς ἦκεν οἴκαδε, θαναμάζων μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος τὸν νεανί-

σκον ὑπερφέροντα μεγέθει καὶ βώμῃ πάντας, ἐνορῶν δὲ τῷ
προσώπῳ τὸ θαρραλέον καὶ ἱταμὸν τῆς ψυχῆς ἀδούλωτον καὶ
ἀπαθῆς ὑπὸ τῶν παρόντων, ἔργα δὲ αὐτοῦ καὶ πράξεις
ὅμοια τοῖς βλεπομένοις ἀκούων, τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικε,
θεοῦ συμπαρόντος καὶ συνεπευθύνοντος ἀρχὰς μεγάλων πραγ- 5
μάτων, ἀπτόμενος ἐπινοία καὶ τύχῃ τῆς ἀληθείας ἀνέκρινεν,
ὅστις εἶη καὶ ὅπως γένοιτο, φωνῇ τε πράξια καὶ φιλανθρωπῶ
βλέμματι πίστιν αὐτῷ μετ' ἐλπίδος ἐνδιδούς. ὁ δὲ θαρρῶν
ἔλεγεν· Ἄλλ' οὐδὲν ἀποκρῖνομαι σε· καὶ γὰρ εἶναι δοκεῖς
Ἀμουλλίου βασιλικώτερος. ἀκούεις γὰρ καὶ ἀνακρίνεις πρὶν 10
ἢ κολάζειν· ὁ δ' ἀκρίτους ἐκδίδωσι. πρότερον μὲν ἑαυτοὺς
οἰκετῶν βασιλέως Φαυστύλου καὶ Λαρεντίας ἠπιστάμεθα
παῖδας (ἔσμᾶν δὲ δίδυμοι), γενόμενοι δὲ ἐν αἰτία πρὸς σέ
καὶ διαβολαῖς καὶ τοῖς περὶ ψυχῆς ἀγῶσιν ἀκούομεν μεγάλα
περὶ ἑαυτῶν· εἰ δὲ πιστὰ, κρίνειν ἔοικε νῦν ὁ κίνδυνος. γοναὶ 15
μὲν γὰρ ἡμῶν ἀπόρητοι λέγονται, τροφαὶ δὲ καὶ τιθηνήσεις
ἀτοπώτεραι νεογνῶν, οἷς ἐροίφημεν οἰκονοῖς καὶ θηρίοις, ὑπὸ
τούτων τρεφόμενοι, μαστῶ λυκαίνης καὶ δρυνοκόλαπτου ψωμί-
σμασιν ἐν σκάφῃ τινὶ κείμενοι παρὰ τὸν μέγαν ποταμόν.
ἔστι δ' ἡ σκάφη καὶ σώζεται, χαλκοῖς ὑποζώσμασι γραμμάτων 20
ἀμυδρῶν ἐγκεχαραγμένων, ἃ γένοιτ' ἂν ἴσως ὕστερον ἀνωφελῆ
γνωρίσματα τοῖς τοκεῦσιν ἡμῶν ἀπολομένων.' Ὁ μὲν οὖν
Νομήτωρ ἔκ τε τῶν λόγων τούτων καὶ πρὸς τὴν ὄψιν εἰκάζων
τὸν χρόνον οὐκ ἔφευγε τὴν ἐλπίδα σάλουσαν ἀλλ' ἐφρόντιζεν,
ὅπως τῇ θυγατρὶ περὶ τούτων κρίψα συγγενόμενος φράσειεν· 25
ἐφρουρεῖτο γὰρ ἔτι καρτερῶς. (8) Ὁ δὲ Φαυστύλος ἀκούσας
τὴν τε σύλληψιν τοῦ Ῥώμου καὶ τὴν παράδοσιν τὸν μὲν
Ῥωμόλον ἠέλιου βοηθεῖν, τότε σαφῶς διδάξας περὶ τῆς γενέ-
σεως· πρότερον δὲ ὑπῆνίττετο καὶ παρεδήλου τοσοῦτον, ὅσον
προσέχοντας μὴ μικρὸν φρουεῖν. αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομί- 30
ζων ἐχώρει πρὸς τὸν Νομήτωρα σπουδῆς καὶ δέους μεστὸς
ὦν διὰ τὸν καιρόν. ὑποψίαν οὖν τοῖς περὶ τὰς πύλας φρου-
ροῖς τοῦ βασιλέως παρέχων καὶ ὑφορώμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ
ταραττόμενος περὶ τὰς ἀποκρίσεις οὐκ ἔλαθε τὴν σκάφην τῷ

γλαμυδίῳ περικαλύπτων. ἦν δέ τις ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τύχης τῶν
 τὰ παιδιά ρῖψαι λαβόντων καὶ γεγυότων περὶ τὴν ἔκθεσιν.
 οὗτος ἰδὼν τὴν σκιάφην τότε καὶ γνωρίσας τῇ κατασκευῇ καὶ
 τοῖς γράμμασιν ἔτυχεν ὑπονοίᾳ τοῦ ὄντος καὶ οὐ παρημέλησεν,
 ἀλλὰ φράσας τὸ πρᾶγμα τῷ βασιλεῖ κατέστησεν εἰς ἔλεγχον. 5
 ἐν δὲ πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἀνάγκαις ὁ Φαυστύλος οὐτ' ἀίτ-
 τητον ἑαυτὸν διεφύλαξεν οὔτε παντάπασιν ἐκβιασθεὶς σώζε-
 σθαι μὲν ὠμολόγησε τοὺς παῖδας, εἶναι δ' ἄπωθεν τῆς
 Ἰλλυρίας ἔφη νέμοντας· αὐτὸς δὲ τοῦτο πρὸς τὴν Ἰλίαν φέρων
 βαδίζειν πολλάκις ἰδεῖν καὶ θιγεῖν ἐπ' ἐλπίδι βεβαιότερα τῶν 10
 τέκνων ποθήσασαν. ὅπερ οὖν οἱ ταραττόμενοι καὶ μετὰ δέους
 ἢ πρὸς ὄργην πράττοντες ὁτιοῦν ἐπιεικῶς πάσχουσι συνέπεσε
 παθεῖν τὸν Ἀμούλιον. ἄνδρα γὰρ ἄλλη τε χρηστὸν καὶ τοῦ
 Νομήτορος φίλον ὑπὸ σπουδῆς ἔπεμψε διαπυθέσθαι τοῦ Νο-
 μήτορος κελύσας, εἴ τις ἦκοι λόγος εἰς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν 15
 παιδῶν ὡς περιγενομένων. ἀφικόμενος οὖν ὁ ἄνθρωπος καὶ
 θεασάμενος ὅσον οὐπω τὸν Ῥῶμον ἐν περιβολαῖς καὶ φιλο-
 φροσύναις τοῦ Νομήτορος τὴν τε πίστιν ἰσχυρὰν ἐποίησε
 τῆς ἐλπίδος καὶ παρεκελεύσατο τῶν πραγμάτων ὀξέως ἀντι-
 λαμβάνεσθαι καὶ συνῆν αὐτὸς ἤδη καὶ συνέπραττεν. Ὁ δὲ 20
 καιρὸς οὐδὲ βουλομένοις ὄνειν παρεῖχεν. ὁ γὰρ Ῥωμύλος
 ἐγγὺς ἦν ἤδη καὶ πρὸς αὐτὸν ἐξέθεον οὐκ ὀλίγοι τῶν πολιτῶν
 μίσει καὶ φόβῳ τοῦ Ἀμουλίου. πολλὴν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ
 δύναμιν ἦγε συλλελοχισμένην εἰς ἑκατοστύας· ἐκάστης δὲ ἀνὴρ
 ἀφηγεῖτο χόρτου καὶ ὕλης ἀγκαλίδα κοντῷ περικειμένην ἀν- 25
 ἔχων. — ἅμα δὲ τοῦ μὲν Ῥώμου τοὺς ἐντὸς ἀφιστάντος, τοῦ
 δὲ Ῥωμύλου προσάγοντος ἔξωθεν οὔτε πράξας οὐδὲν ὁ
 τύραννος οὔτε βουλεύσας σωτήριον ἑαυτῷ διὰ τὸ ἀπορεῖν
 καὶ ταράττεσθαι καταληφθεὶς ἀπέθανεν. Ὡν τὰ πλείστα καὶ
 τοῦ Φαβίου λέγοντος καὶ τοῦ Πεπαρηθίου Διοκλέους, ὅς 30
 δοκεῖ πρῶτος ἐκδοῦναι Ῥώμης κτίσιν, ὑποπίτον μὲν ἐνίοις
 ἐστὶ τὸ δραματικὸν καὶ πλασματικῶδες, οὐ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν.
 (cf. de fort. Rom. 8.)

6. Dion. I 74 Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης οἰκισμὸν ἢ

747 κτίσιν ἢ ὅτι δήποτε χρηὴ καλεῖν τὸ γενόμενον — γενέσθαι
 a. φησί — Κόιντος δὲ Φάβιος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης
 Chr. ὀλυμπιάδος. (*ex Dionysio Syncell. p. 365 Dind. Euseb. chron. p. 281 Sch.*) = *Solin. I 27. Cincio Romam duodecima olympiade placet conditam, Pictori octaua.* 5

747 7. *Phut. Rom. 14* Τετάρτῳ δὲ μηνὶ μετὰ τὴν κτίσιν, ὡς
 Φάβιος ἱστορεῖ, τὸ περὶ τὴν ἀρπαγὴν ἐτολήθη τῶν γυναικῶν [*Sabinarum*].

8. *Dion. II 38 sqq.* Τάτιος ὁ τῶν Σαβίνων βασιλεὺς —
 μεταξὺ τοῦ τε Κυρινίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου τίθησιν ἐν τῷ 10
 πεδίῳ τὸν χάρακα. ὁρῶν δὲ ἀσφαλεῖ πάντα φυλακῇ κατεχόμενα πρὸς τῶν πολεμίων, σφίσι δὲ οὐδὲν χωρίον ἀπολειπόμενον ὀχυρὸν εἰς πολλὴν ἐνέπιπτεν ἀπορίαν, οὐκ ἔχων ἕτι 15
 χρησεται τῇ τριβῇ τοῦ χρόνου. ἀμηχανοῦντι δὲ αὐτῷ παράδοχος εὐτυχία γίνεται παραδοθέντος τοῦ κρατίστου τῶν 15
 ὀχυρημάτων κατὰ τοιάνδε τινὰ συντυχίαν. παρεξιόντας γὰρ τὴν ρίζαν τοῦ Καπιτωλίου τοὺς Σαβίνους εἰς ἐπίσκεψιν, εἴ 20
 τι μέρος εὐρεθείη τοῦ λόφου κλοπῇ ληφθῆναι δυνατὸν ἢ βίβη, παρθένος τις ἀπὸ τοῦ μετεώρου κατεσιόπει θυγάτηρ ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς, ᾧ προσέκειτο ἢ τοῦ χωρίου φυλακῇ, Τάρ- 20
 πεια ὄνομα. καὶ αὐτήν, ὡς μὲν Φάβιος τε καὶ Κίγκιος γράφουσιν, ἔρως εἰσέρχεται τῶν ψελλίων, ἀ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίουσιν ἐφόρουν, καὶ τῶν δακτυλίων· χρυσοφόροι γὰρ 25
 ἦσαν οἱ Σαβῖνοι τότε καὶ Τυρρητῶν οὐχ ἦττον ἀβροδίατοι. [*sequitur Pis. fr. 5.*] πέμψασα δ' οὖν τῶν θεραπαινίδων 25
 τινὰ διὰ πυλίδος, ἣν οὐδεὶς ἔμαθεν ἀνοιγομένην, ἠξίου τὸν βασιλέα τῶν Σαβίνων ἐλθεῖν αὐτῇ δίχα τῶν ἄλλων εἰς λόγους, ὡς ἐκείνῳ διαλεξομένη περὶ πράγματος ἀναγκαίου καὶ μεγάλου. δεξαμένου δὲ τοῦ Τατίου τὸν λόγον κατ' ἐλπίδα 30
 προδοσίας καὶ συνελθόντος εἰς τὸν ἀποδειχθέντα τόπον προελθοῦσα εἰς ἐφικτὸν ἢ παρθένος ἐξεληλυθέναι μὲν νυκτὸς ἐκ τοῦ φρουρίου τὸν πατέρα αὐτῆς ἔφη χρείας τινὸς ἔνεκα, τὰς δὲ κλειῖς αὐτῇ φυλάττειν τῶν πυλῶν καὶ παραδώσειν αὐτοῖς τὸ ἔρμα νυκτὸς ἀφικομένοις μισθὸν τῆς προδοσίας

λαβοῦσα τὰ φορήματα τῶν Σαβίνων, ἃ περὶ τοῖς εὐωνύμοις εἶχον ἅπαντες βραχίσιον. εὐδοκοῦντος δὲ τοῦ Τατίου λαβοῦσα τὰς πλίστεις δι' ὄρκιον παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ δοῦσα τοῦ μὴ φεῦδεσθαι τὰς ὁμολογίας τόπον τε ὄρισασα, ἐφ' ὃν ἔδει τοὺς Σαβίνους ἔλθειν, τῶν ἐχυρωτάτων καὶ νυκτὸς ὦραν τὴν 5 ἀφυλακτοτάτην ἀπήει καὶ τοὺς ἔνδον ἔλαθε.

(c. 39.) Μέχρι μὲν δὴ τούτων συμφέρονται πάντες οἱ Ῥωμαίων συγγραφεῖς, ἐν δὲ τοῖς ὕστερον λεγομένοις οὐχ ὁμολογοῦσι. [sequitur Pison. fr. 5.] οἱ δὲ περὶ τὸν Φάβιον τε καὶ Κίγκιον οὐδὲν τοιοῦτο γεγονέναι λέγουσιν, ἀλλὰ 10 φυλάξει τὴν κόρην διαβεβαιοῦνται τὰς περὶ τῆς προδοσίας συνθήκας. τὰ δ' ἐξῆς ἅπαντες πάλιν ὁμοίως γράφουσι· φασὶ γὰρ ὅτι παραγενομένου σὺν τῷ κρατίστῳ τῆς στρατιᾶς μέρει τοῦ βασιλέως τῶν Σαβίνων φυλάττουσα τὰς ὑποσχέσεις ἢ Τάρπεια τοῖς μὲν πολεμίοις ἀνέωξε τὴν συγκεκλιμένην πυλίδα, 15 τοὺς δ' ἐν τῷ χωρίῳ φύλακας ἀναστήσασα διαταχέων σώζειν ἑαυτοὺς ἠξίου καθ' ἑτέρας ἐξόδους τοῖς πολεμίοις ἀφανεῖς, ὡς κατεχόντων ἤδη τῶν Σαβίνων τὸ φρούριον· διαφυγόντων δὲ τούτων τοὺς μὲν Σαβίνους ἀνεωγμένους εὐρόντας τὰς πύλας κατασχεῖν τὸ φρούριον ἔρημον τῶν φυλάκων, τὴν δὲ 20 Τάρπειαν ὡς τὰ παρ' ἑαυτῆς ὅσα συνέθετο παρεσχημένην ἀξιοῦν τοὺς μισθοὺς τῆς προδοσίας κατὰ τοὺς ὄρκους ἀπολαβεῖν.

[c. 40. seq. Pison. fr. 5.] οἱ δὲ περὶ τὸν Φάβιον ἐπὶ τοῖς Σαβίνοις ποιοῦσι τὴν τῶν ὁμολογιῶν ἀπάτην· δέον γὰρ 25 αὐτοὺς τὸν χρυσὸν, ὥσπερ ἢ Τάρπεια ἠξίου κατὰ τὰς ὁμολογίας ἀποδιδόναι, χαλεπαίνοντας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ μισθοῦ τὰ σκεπαστήρια κατ' αὐτῆς βαλεῖν, ὡς ταῦτα ὅτε ἄμνησαν αὐτῇ δώσειν ὑπεσχημένους. [seq. Pison. fr. 5.]

9. Dion. IIII 15 Διέλιε δὲ καὶ [Servius Tullius] τὴν 30 χώραν ἅπασαν, ὡς μὲν Φάβιός φησιν, εἰς μοῖρας ἕξ τε καὶ εἴκοσιν, ἃς καὶ αὐτὰς καλεῖ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεῖς αὐταῖς τέτταρας, τριάκοντα φυλάς ἀμφοτέρων ἐπὶ Τυλλίου τὰς πάσας γενέσθαι λέγει. [uid. Cat. orig. fr. 23. Vennon. fr.]

10. *Liv. I 44, 2* Milia octoginta eo [*primo*] Iustro ciuium censa [*a Seruio Tullio*] dicuntur. adicit scriptorum antiquissimus Fabius Pictor, eorum qui arma ferre possent, eum numerum fuisse.

11^a. *Dion. IIII 6 sq.* Βούλομαι δ' ἐπιστήσας τὸν ἐξῆς 5 λόγον ἀποδοῦναι τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὔτε Φαβίῳ συγκατεθέμην οὔτε τοῖς ἄλλοις ἱστορικοῖς, ὅσοι γράφουσιν νίους εἶναι τοὺς καταλειφθέντας παῖδας ὑπὸ Ταρκυνίου [*Prisci*], ἵνα μὴ τινες τῶν ἐκείναις ἐντυχόντων ταῖς ἱστορίαις σχεδιάξιν με ὑπολάβωσιν οὐχ νίους ἀλλ' νίωνους αὐτοῦ γράφοντα τοὺς 10 παῖδας. παντάπασι γὰρ ἀπερισκέπτως καὶ ῥαθύμως οἱ συγγραφεῖς περὶ αὐτῶν ταύτην ἐξηγητόχασιν τὴν ἱστορίαν, οὐδὲν ἐξητακότες τῶν ἀναιρῶντων αὐτὴν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων· ὧν ἕκαστον ἐγὼ πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν δι' ὀλίγων.

15

11^b. *Dion. IIII 30* Ἐνταῦθα πάλιν ἀναγκάζομαι μεμνησθαι Φαβίου καὶ τὸ ῥαθύμον αὐτοῦ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν χρόνων ἐλέγχειν. ἐπὶ γὰρ τῆς Ἀρροῦντος τελευτῆς γενόμενος οὐ καθ' ἓν ἀμαρτάνει μόνον, ὁ καὶ πρότερον ἔφη, ὅτι γέγραφεν νῖον εἶναι Ταρκυνίου τὸν Ἀρροῦντα, ἀλλὰ καὶ καθ' 20 ἕτερον, ὅτι φησὶν ἀποθανόντα ὑπὸ τῆς μητρὸς Τανακυλλίδος τεθάρφθαι, ἣν ἀμήχανον ἦν ἔτι καὶ καθ' ἐκείνους περιεῖναι τοὺς χρόνους. ἐδείχθη γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἐβδομηκοστὸν ἔχουσα καὶ πέμπτον ἔτος ἡ Τανακυλλίς, ὅτε βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐτελεύτα. προστεθέντων δὴ τοῖς ἐβδομήκοντα καὶ πέντε ἔτε- 25 σιν ἑτέρων τετταράκοντα ἑτῶν (ἐν γὰρ ταῖς ἐνιαυσίοις ἀναγραφαῖς κατὰ τὸν τεσσαρακοστὸν ἐνιαυτὸν τῆς Τυλλίου ἀρχῆς τὸν Ἀρροῦντα τετελευτηκότα παρελήφαμεν), ἑτῶν ἡ Τανακυλλίς ἔσται πεντεκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑκατόν. οὕτως ὀλίγον ἔστιν ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ τὸ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς 30 ἀληθείας ταλαίπωρον. [*cf. Pis. fr. 15.*]

12. *Arnob. VI 7* Regnatoris in populi Capitolium qui est hominum qui ignoret Oli esse sepulchrum Vulcentani? quis est, inquam, qui non sciat ex fundaminum sedibus caput

hominis euolutum non ante plurimum temporis aut solum sine partibus ceteris (hoc enim quidam ferunt) aut cum membris omnibus humationis officia sortitum? Quod si planum fieri testimoniis postulatis auctorum, Sammonicus, Granius, Valerius Antias uobis et Fabius indicabunt, cuius 5 Aulus fuerit filius, gentis et nationis cuius, cur manu seruuli uita fuerit spoliatus et lumine, quid de suis commeruerit ciuibus, ut ei sit abnegata telluris paternae sepultura. condiscetis etiam, quamuis nolle istud publicare se fingant, quid sit capite resecto factum, uel in parte qua areae curiosa 10 fuerit obscuritate conclusum, ut immobilis uidelicet atque fixa obsignati ominis perpetuitas staret. quod cum opprimi par esset et uetustatis obliteratione celari, compositio nominis iecit in medium et cum suis caussis per data sibi tempora inextinguibili fecit testificatione procedere, nec 15 erubuit ciuitas maxima et numinum cunctorum cultrix cum uocabulum templo daret, ex Oli capite Capitolium quam ex nomine Iouis nuncupare.

13. *Liv. I 53, 2* Is [*Tarquinius Superbus*] primus Vulsis bellum in ducentos amplius post suam aetatem annos 20 mouit Suessamque Pometiam ex his ui cepit. ubi cum diuendenda praeda quadraginta talenta argenti refecisset, concepit animo eam amplitudinem Iouis templi, quae digna deum hominumque rege, quae Romano imperio, quae ipsius etiam loci maiestate esset. — (55, 6) Augebatur ad inpensas regis 25 animus. itaque Pomptinae manubiae, quae perducendo ad culmen operi destinatae erant, uix in fundamenta suppeditauere. eo magis Fabio, praeterquam quod antiquior est, crediderim, quadraginta ea sola talenta fuisse, quam Pisoni [*fr. 16*]. 30

14. *Dionys. IIII 64* Σέξτος ὁ πρεσβύτατος τῶν Ταρκυνίου παίδων ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς πόλιν, ἣ ἐκαλεῖτο Κολλάτεια, — παρ' ἀνδρῶν κατήχθη συγγενεῖ Λενκίῳ Ταρκυνίῳ τῷ Κολλατίνῳ προσαγορευομένῳ. τοῦτον τὸν ἄνδρα Φάβιος μὲν νῖδον εἶναι φησιν Ἑγερίου, περὶ οὗ δεδήλωκα πρότερον, 35 ὅτι Ταρκυνίῳ τῷ προτέρῳ βασιλεύσαντι Ῥωμαίων ἀδελφότητες

ἦν, καὶ Κολλατείας ἡγεμῶν ἀποδειχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει διατριβῆς αὐτὸς τε Κολλατῖνος ἐκλήθη καὶ τοῖς ἑγγόνοις ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αὐτὴν κατέλιπεν ἐπίκλησιν· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτον υἱωνὸν εἶναι τοῦ Ἡγερίου πείθομαι, εἴ γε τὴν αὐτὴν εἶχε τοῖς Ταρκυνίου παισὶν ἡλικίαν, ὡς Φάβιός τε 5 καὶ οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς παραδεδώκασιν.

490

264

15. *Cicer. de div. I 26, 55 Omnes hoc historici, Fabii, Gellii, sed proxume Coelius: = Coel. fr. 49. [cf. Dion. VII 68.]*

490

264

16. *Dionys. VII 71* Ἐγὼ δ', ἵνα μὴ τις ἀσθενῆ τὴν 10 πίστιν εἶναι ταύτην ὑπολάβῃ [εἴτε] κατ' ἐκείνην τὴν ἀπίθανον ὑπόληψιν, ὅτι παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κρατήσαντες ἀσμένως ἂν τὰ κρείττω μετέμαθον ἔθνη τῶν ἐπιχωρίων ὑπεριδόντες, ἐξ ἐκείνου ποιήσομαι τοῦ χρόνου τὴν τέκμαρσιν, ὅτ' οὐπω τὴν τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἡγεμονίαν οὐδὲ ἄλλην διαπόντιον 15 οὐδεμίαν ἀρχήν, Κοῖντω Φαβίῳ βεβαιωτῇ χρώμενος καὶ οὐδεμιᾶς ἔτι δεόμενος πίστεως ἐτέρας· παλαιότατος γὰρ ἀνὴρ τῶν τὰ Ῥωμαϊκὰ συνταξαμένων καὶ πίστιν οὐκ ἐξ ὧν ἤκουσε μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς ἔγνω παρεχόμενος.

Ταύτην δὴ τὴν ἑορτὴν ἐψηφίσατο μὲν ἡ βουλή τῶν 20 Ῥωμαίων ἄγειν, ὡς καὶ πρότερον ἔφην [VI 10], κατὰ τὰς γενομένας εὐχὰς ὑπὸ τοῦ δικτάτορος Αὔλου Ποστομίου, ὅτ' ἔμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τὰς ἀποστάσας Λατίνων πόλεις κατὰγειν ἐπιχειρούσας Ταρκύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχήν· ἀναλοῦσθαι δ' ἔταξε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τε τὰς θυσίας καὶ τοὺς 25 ἀγῶνας ἀργυρίου πεντακοσίας μνᾶς· καὶ μέχρι τοῦ Φοινικικοῦ πολέμου τοῦτ' ἑδαπάνων εἰς τὴν ἑορτὴν. ἐν δὲ ταῖς ἱεραῖς ἡμέραις ταύταις πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐγίνετο νόμοις Ἑλληνικοῖς κατὰ τε πανηγυρισμοὺς καὶ ξένων ὑποδοχὰς καὶ ἐνεχειρίας, ἃ πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· τὰ δὲ περὶ πομπὴν τε 30 καὶ θυσίαν καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας (ἀπόχρη γὰρ ἐκ τούτων καὶ τὰ μὴ λεχθέντα ἐξετάζειν) τοιάδε·

(cap. 72.) Πρὶν ἄρξασθαι τῶν ἀγῶνων πομπὴν ἔστελλον τοῖς θεοῖς οἱ τὴν μεγίστην ἔχοντες ἐξουσίαν, ἀπὸ τοῦ Κα-

πιτωλίου τε καὶ δι' ἀγορᾶς ἄγοντες ἐπὶ τὸν μέγαν ἵππόδρομον· ἤγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς πρῶτον μὲν οἱ παῖδες αὐτῶν οἱ πρόσηβοί τε καὶ τοῦ πομπεύειν ἔχοντες ἡλικίαν, ἵππεῖς μὲν ὧν οἱ πατέρες τιμήματα ἵππέων εἶχον, πεξοὶ δὲ οἱ μέλλοντες ἐν τοῖς πεξοῖς στρατεύεσθαι· οἱ μὲν κατ' Ἰλας τε καὶ 5 κατὰ λόχους, οἱ δὲ κατὰ συμμορίας τε καὶ τάξεις, ὡς εἰς διδασκαλεῖον πορευόμενοι, ἵνα φανερὰ γίνοιτο τοῖς ξένοις ἢ μέλλουσα ἀνδροῦσθαι τῆς πόλεως ἀκμὴ πλῆθός τε καὶ κάλλος οἷα τις ἦν. τούτοις ἠκολούθουν ἠνιόχοι τέθριππά τε καὶ συνωριδας καὶ τοὺς ἀξεύκτους ἵππους ἐλαύνοντες· μεθ' οὓς 10 οἱ τῶν ἀθλημάτων ἀγωνισταὶ τῶν τε κούφων καὶ τῶν βαρέων, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα γυμνοὶ, τὸ δὲ περὶ τὴν αἰδῶ καλυπτόμενοι. — ἠκολούθουν δὲ τοῖς ἀγωνισταῖς ὄρχηστῶν χοροὶ πολλοὶ τριχῆ νενεμημένοι, πρῶτοι μὲν ἀνδρῶν, δεύτεροι δὲ ἀγενείων, τελευταῖοι δὲ παίδων, οἷς παρηκολούθουν ἀγλῆται τε ἀρχαῖ- 15 κοῖς ἐμφυσῶντες ἀγλίσκοις βραχέσιν, ὡς καὶ εἰς τὸδε χρόνον γίνεται, καὶ κιθαριστὰὶ λύρας ἐπταχόρδους ἐλεφαντίνας καὶ τὰ καλούμενα βάρβιτα κρέκοντες. — σκευαὶ δὲ τῶν ὄρχηστῶν ἦσαν χιτῶνες φοινίκεοι ζωστήησι χαλκίοις ἐσφιγμένοι καὶ ξίφη παρηρητημένα καὶ λόγχει βραχύτεραι τῶν μετρίων· τοῖς 20 δὲ ἀνδράσι καὶ κράνη χάλκεα λόφοις ἐπισήμοις κεκοσμημένα καὶ πτεροῖς. ἠγεῖτο δὲ καθ' ἕκαστον χορὸν εἷς ἀνὴρ, ὃς ἐνεδίδον τοῖς ἄλλοις τὰ τῆς ὄρχησεως σχήματα πρῶτος, εἰδοφορῶν τὰς πολεμικὰς καὶ συντόνους κινήσεις ἐν τοῖς προκειλευματικοῖς ὡς τὰ πολλὰ ὀυθμοῖς. — μετὰ γὰρ τοὺς 25 ἐνοπλίους χοροὺς οἱ τῶν σατυριστῶν ἐπόμπευον χοροὶ, τὴν Ἑλληνικὴν εἰδοφοροῦντες σίκιννιν. σκευαὶ δ' αὐτοῖς ἦσαν, τοῖς μὲν εἰς Σιληνοὺς εἰκασθεῖσι μαλλωτοὶ χιτῶνες, οὓς ἔνιοι χορταίους καλοῦσι, καὶ περιβόλαια ἐκ παντὸς ἄνθους· τοῖς δὲ εἰς Σατύρους περιζώματα καὶ δοραὶ τράγων καὶ ὀρθότριχες 30 ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φόβαι καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. οὔτοι κατέσκωπτόν τε καὶ κατεμιμοῦντο τὰς σπουδαίας κινήσεις ἐπὶ τὰ γελοιότερα μεταφέροντες. <δηλοῦσι δὲ καὶ αἱ τῶν θριάμβων εἴσοδοι παλαιὰν καὶ ἐπιχώριον οὔσαν Ῥωμαίοις τὴν κέρτομον.

καὶ σατυρικὴν παιδιάν. ἐφεῖται γὰρ τοῖς κατάγουσι τὰς νίκας λαμβίξειν τε καὶ κατασκώπτειν τοὺς ἐπιφανεστάτους ἄνδρας αὐτοῖς στρατηλάταις. > —

Μετὰ δὲ τοὺς χοροὺς τούτους κηδαισται τε ἀθροοὶ καὶ αὐληταὶ πολλοὶ παρεξήεσαν· καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τε τὰ θυ- 5
ματήρια κομίζοντες, ἐφ' ὧν ἀρώματα καὶ λιβανωτὸς παρ' ὄλην ὁδὸν ἐθυμιᾶτο, καὶ οἱ τὰ πομπεῖα παραφέροντες ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πεποιημένα τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ δημόσια. τελευταῖα δὲ πάντων αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες ἐπόμπευον ὥμοις 10
ὑπ' ἀνδρῶν φερόμεναι, μορφάς τε ὁμοίας παρέχουσαι ταῖς παρ' Ἑλλησι πλαττομέναις καὶ σκευὰς καὶ σύμβολα καὶ δωρεάς, ὧν εὔρεται καὶ δοτῆρες ἀνθρώποις ἕκαστοι παραδίδονται, οὐ μόνον Διὸς καὶ Ἥρας καὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος καὶ τῶν ἄλλων, οὐς Ἕλληνες ἐν τοῖς δώδεκα θεοῖς καταριθμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν προγενεστέρων, ἐξ ὧν οἱ δώδεκα 15
θεοὶ μυθολογοῦνται γενέσθαι, Κρόνου καὶ Ῥέας καὶ Θέμιδος καὶ Ἀητοῦς καὶ Μοιρῶν καὶ Μνημοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσων ἐστὶν ἱερὰ καὶ τεμένη παρ' Ἑλλησι· καὶ τῶν ὕστερον ἀφ' οἷ τὴν ἀρχὴν Ζεὺς παρέλαβε μυθολογούμενων γενέσθαι, Περσεφόνης, Εἰλειθυίας, Νυμφῶν, Μουσῶν, 20
Ὠρῶν, Χαρίτων, Διονύσου, καὶ ὅσων ἡμιθέων γενομένων αἱ ψυχαὶ τὰ θνητὰ ἀπολιποῦσαι σώματα εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν λέγονται καὶ τιμὰς λαχεῖν ὁμοίας θεοῖς, Ἡρακλέους, Ἀσκληπιοῦ, Διοσκούρων, Ἑλένης, Πανὸς, ἄλλων μυρίων. —
συντελεσθεισῆς δὲ τῆς πομπῆς ἐβουθύτου εὐθύς οἱ τε ὕπα- 25
τοι καὶ τῶν ἱερέων οἷς ὅσιον, καὶ ὁ τῶν θνητολιῶν τρόπος ὁ αὐτὸς ἦν τῷ παρ' ἡμῖν. χερνιψάμενοι τε γὰρ αὐτοὶ καὶ τὰ ἱερὰ καθαροῦ περιαγνίσαντες ὕδατι καὶ Δημητρίους καρποὺς ἐπιρράναντες αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς, ἔπειτα κατευξάμενοι, θύειν τότε τοῖς ὑπηρέταις αὐτὰ ἐκέλευον. τῶν δὲ οἱ μὲν 30
ἐστῶτες ἔτι τοῦ θύματος σκυτάλη τοὺς κροτάφους ἔπαιον, οἱ δὲ πίπτοντος ὑπετίθεισαν τὰς σφαγίδας καὶ μετὰ τοῦτο δείραντές τε καὶ μελίσαντες ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἐκάστου σπλάγγνου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους, ὡς ἀλφίτοις ζέας

ἀναδύσαντες προσέφερον τοῖς θύουσιν ἐπὶ κανῶν. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ἐπιτιθέντες ὑφῆπτον καὶ προσέσπενδον οἶνον κατὰ τῶν ἀγνιζομένων. ἕκαστον δ' ὅτι κατὰ νόμους ἐγίνετο τοὺς ἀμφὶ θυσίαν ὑφ' Ἑλλήνων κατασταθέντας ἐκ τῆς Ὀμήρου ποιήσεως γινῶναι δῆδιον. — (c. 73.) Λοιπὸν δέ ἐστὶ μοι καὶ περὶ τῶν ἀγῶνων οὓς μετὰ τὴν πομπὴν ἐπετέλουν ὀλίγα διελθεῖν. πρῶτος ὁ τῶν τεθρίππων τε καὶ συνωρίδων καὶ τῶν ἀξενύτων ἵππων ἐγίνετο δρόμος. — ἐν δὲ ταῖς ἵππικαῖς ἀμίλλαις ἐπιτηδεύματα δύο τῶν πάνυ παλαιῶν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθετήθη φυλαττόμενα ὑπὸ Ῥωμαίων μέχρι τῶν 10 κατ' ἐμὲ διάκειται χρόνων, τό τε περὶ τὰ τρίπωλα τῶν ἀρμάτων. — δυοὶ γὰρ ἵπποις ἐξευγμένοις, ὃν τρόπον ζεύγνυται συνωρίς, τρίτος παρείπετο σειραῖος ἵππος ἑυτήρι συνεχόμενος, ὃν ἀπὸ τοῦ παρηρωῆσθαι τε καὶ μὴ συνεξευχθαι παρηρορον ἐκάλουν οἱ παλαιοί. ἕτερον δὲ — ὁ τῶν παρεμβεβηκότων τοῖς ἄρ- 15 μασι δρόμος. ὅταν γὰρ τέλος αἱ τῶν ἵππων ἀμίλλαι λάβωνται, ἀποπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἀρμάτων οἱ παροχούμενοι τοῖς ἡνιόχοις — τὸν σταδιαῖον ἀμιλλῶνται δρόμον αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους. τελεσθέντων δὲ τῶν ἵππικῶν δρόμων οἱ τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ἀγωνιζόμενοι τότε εἰσῆσαν δρομεῖς τε καὶ 20 πύκται καὶ παλαισταί. — ἐν δὲ τοῖς διὰ μέσου τῶν ἀθλημάτων χρόνοις Ἑλληνικώτατον καὶ κράτιστον ἀπάντων ἐθνῶν ἀπεδείκνυντο, στεφανώσεις καὶ ἀναρρήσεις ποιούμενοι τιμῶν αἷς ἐτίμων τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας, — καὶ σκύλων ὄσων ἐκ πολέμων λάβοιεν ἐπιδείξεις τοῖς εἰς θῆαν συνεληλυθόσιν. 25 ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ μὲν τούτων οὔτε μηθένα ποιήσασθαι λόγον ἀπαιτούσης τῆς ὑποθέσεως καλῶς εἶχεν οὔτε μηκύνειν πέρα τοῦ δέοντος ἤρομτε.

488

17. *Liv. II 40, 10* Apud Fabium, longe antiquissimum auctorem, usque ad senectutem uixisse eundem [*Coriolanum*] inuenio; refert certe hanc saepe eum exacta aetate usurpasse uocem, multo miserius seni exilium esse. 30

324

18. *Liv. VIII 30, 1* In Samnium incertis itum auspiciis est, cuius rei uitium non in belli euentum, quod prospere

430

gestum est, sed in rabiem atque iras imperatorum uertit. namque Papirius dictator a pullario monitus cum ad auspicium repetendum Romam proficisceretur, magistro equitum denuntiauit, ut sese loco teneret neu absente se cum hoste manum consereret. Q. Fabius cum post profectionem dicta-⁵ toris per exploratores conperisset perinde omnia soluta apud hostes esse, ac si nemo Romanus in Samnio esset, seu ferox adulescens indignitate accensus, quod omnia in dictatore uiderentur reposita esse, seu occasione bene gerendae rei inductus, exercitu instructo paratoque profectus¹⁰ ad Inbrinium (ita uocant locum) acie cum Samnitibus conflixit. ea fortuna pugnae fuit, ut nihil relictum sit, quo, si adfuisset dictator, res melius geri potuerit. non dux militi, non miles duci defuit. eques etiam auctore L. Cominio tribuno militum, qui aliquotiens impetu capto per-¹⁵ rumpere non poterat hostium agmen, detraxit frenos equis atque ita concitatos calcaribus permisit, ut sustinere eos nulla uis posset. per arma, per uiros late stragem dedere. secutus pedes impetum equitum turbatis hostibus intulit signa. uiginti milia hostium caesa eo die traduntur. auctores²⁰ habeo bis cum hoste signa conlata dictatore absente, bis rem egregie gestam. apud antiquissimos scriptores una haec pugna inuenitur, in quibusdam annalibus tota res praetermissa est. Magister equitum, ut ex tanta caede, multis potitus spoliis congesta in ingentem aceruum hostilia arma²⁵ subdito igne concremauit, seu uotum id deorum cuiuspiam fuit, seu credere libet Fabio auctori, eo factum, ne suae gloriae fructum dictator caperet nomenque ibi scriberet aut spolia in triumpho ferret. litterae quoque de re prospere gesta ad senatum non ad dictatorem missae argu-³⁰ mentum fuere minime cum eo communicantis laudes.

294
460

19. *Liu. X 37, 14* Fabius ambo consules [*L. Postumium M. Atilium*] in Samnio et ad Luceriam res gessisse scribit, traductumque in Etruriam exercitum (sed ab utro consule, non adiecit) et ad Luceriam utrimque multos occisos inque³⁵ ea pugna Iouis Statoris aedem uotam, ut Romulus ante nouerat.

20. *Strab. V 3, 1 p. 228 C.* Φησὶ δ' ὁ συγγραφεὺς Φάβιος ²⁹⁰ ₄₆₄ Ῥωμαίους αἰσθῆσθαι τοῦ πλούτου τότε πρῶτον, ὅτε τοῦ ἔθνους τούτου [*Sabinorum*] κατέστησαν κύριοι.

21. *Polyb. I 14, 1* Οὐχ ἦττον δὲ τῶν προειρημένων παρωξύνθη ἐπιστῆσαι τούτῳ τῷ πολέμῳ καὶ διὰ τὸ τοὺς ἐμπειροτάτα δοκοῦντας γράφειν ὑπὲρ αὐτοῦ, Φιλῖνον καὶ Φάβιον, μὴ δεόντως ἡμῖν ἀπηγγελκέναι τὴν ἀλήθειαν. ἐκόντας μὲν οὖν ἐφεῦσθαι τοὺς ἄνδρας οὐχ ὑπολαμβάνω, στοχαζόμενος ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν· δοκοῦσι δέ μοι πεπονημένοι τι παραπλήσιον τοῖς ἔρωσι. διὰ γὰρ τὴν αἴρεσιν καὶ τὴν ὅλην εὐνοίαν Φιλίνῳ μὲν πάντα δοκοῦσιν οἱ Καρχηδόνιοι πεποῶχθαι φρονίμως καλῶς ἀνδρωδῶς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰναντία· Φαβίῳ δὲ τοῦμπαλιν τούτων. — (15, 12) Φιλῖνον μὲν οὖν παρ' ὅλην ἂν τις τὴν πραγματείαν εὖροι τοιοῦτον ὄντα [*pro Carthaginiensibus mentientem*], παραπλησίως δὲ καὶ Φάβιον, ὡς ἐπ' αὐτῶν δειχθήσεται τῶν καιρῶν.

22. *Polyb. I 58, 2* Ὁ γὰρ Ἀμίλκας τῶν Ῥωμαίων τὸν Ἔρυνα τηροῦντων ἐπὶ τε τῆς κορυφῆς καὶ παρὰ τὴν ὄψιν, καθάπερ εἶπομεν, κατελάβετο τὴν πόλιν τῶν Ἐρυνίων, ἥτις ἦν μεταξὺ τῆς τε κορυφῆς καὶ τῶν πρὸς τῇ ὄψει στρατοπέδων. ἐξ οὗ συνέβαινε παραβόλως μὲν ὑπομένειν καὶ διακινδυνεύειν πολιορκουμένους τοὺς τὴν κορυφὴν κατέχοντας τῶν Ῥωμαίων, ἀπίστως δὲ τοὺς Καρχηδονίους ἀντέχειν τῶν τε πολεμίων πανταχόθεν προσκειμένων καὶ τῶν χορηγιῶν οὐ θραδίως αὐτοῖς παρακομιζομένων, ὡς ἂν τῆς θαλάττης καθ' ἓνα τόπον καὶ μίαν πρόσοδον ἀντεχομένοις. οὐ μὴν ἀλλὰ πάλιν ἐνταῦθα πάσαις μὲν ἀμφοτέροι ταῖς πολιορκητικαῖς ἐπινοίαις καὶ βίαις χρησάμενοι κατ' ἀλλήλων, πᾶν δὲ γένος ἐνδείας ἀνασχόμενοι, πάσης δ' ἐπιθέσεως καὶ μάχης πείραν λαβόντες, τέλος οὐχ, ὡς Φάβιός φησιν, ἐξαδυνα- ²⁴¹ ₅₁₃ τοῦντες καὶ περικαποῦντες, ἀλλ' ὡς ἂν ἀπαθεῖς καὶ ἀήτητοι τινες ἄνδρες ἰερὸν ἐποίησαν τὸν στέφανον. πρότερον γὰρ ἢ κείνους ἀλλήλων ἐπικρατῆσαι, καίπερ δύο ἔτη πάλιν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ διαγωνισαμένους, δι' ἄλλου τρόπου συνέβη

λαβεῖν τὸν πόλεμον τὴν κρίσιν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἑρωνα
καὶ τὰς περικτὰς δυνάμεις τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν.

225
529 **23.** *Oros. III 13, 5* L. Aemilio Catulo C. Atilio Regulo
consulibus magna formidine consternatus est senatus defec-
tione Cisalpinæ Galliae, cum etiam ex ulteriore Gallia ingens 5
aduentare exercitus nuntiaretur, maxime Gaesatorum, quod
nomen non gentis sed mercennariorum Gallorum est. itaque
permoti consules totius Italiae ad praesidium imperii contraxere
uires. quo facto in utriusque consulis exercitu octingenta
milia armatorum fuisse referuntur, sicut Fabius historicus, 10
qui eidem bello interfuit, scripsit. ex quibus Romanorum
et Campanorum fuerunt peditum CCCXLVIII milia ducenti,
equitum uero XXVI milia sescenti; cetera multitudo socio-
rum fuit. = *Eutrop. III 5* L. Aemilio consule ingentes
Gallorum copiae Alpes transierunt, sed pro Romanis tota 15
Italia consensus, traditumque est a Fabio historico, qui
ei bello interfuit, DCCC milia hominum parata ad id
bellum fuisse. sed res per consulem tantum prospere gesta
est. XL milia hostium interfecta sunt et triumphus Aemilio
decretus. 20

24. *Plin. n. h. X 71* Tradit et Fabius Pictor in annalibus
suis, cum obsideretur praesidium Romanum a Ligustinis,
hirundinem a pullis ad se adlatam, ut lino ad pedem eius
adligato nodis significaret, quoto die adueniente auxilio
eruptio fieri deberet. 25

219
235 **25.** *Polyb. III 8, 1* Φάβιος δὲ φησιν, ὃ Ῥωμαϊκὸς συγγρα-
φεὺς, ἅμα τῷ κατὰ Ζακανθαίους ἀδικήματι καὶ τὴν Ἀσδρού-
βου πλεονεξίαν καὶ φιλαρχίαν αἰτίαν γίνεσθαι τοῦ κατ'
Ἀννίβαν πόλεμον. ἐκείνον γὰρ μεγάλην ἀνειληφότα τὴν
δυναστείαν ἐν τοῖς κατ' Ἰβηρίαν τόποις, μετὰ ταῦτα παρα- 30
γενόμενον ἐπὶ Λιβύην ἐπιβαλέσθαι καταλύσαντα τοὺς νόμους
εἰς μοναρχίαν περιστῆσαι τὸ πολίτευμα τῶν Καρχηδονίων·
τοὺς δὲ πρῶτους ἄνδρας ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος προϊδομένους
αὐτοῦ τὴν ἐπιβολὴν συμφρονῆσαι καὶ διαστῆναι πρὸς αὐτόν.
τὸν δ' Ἀσδρούβαν ὑπιδόμενον, ἀναχωρήσαντα ἐκ τῆς Λιβύης, 35
τὸ λοιπὸν ἤδη τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν χειρίζειν κατὰ τὴν

αὐτοῦ προαιρεσιν, οὐ προσέχοντα τῷ συνεδρίῳ τῶν Καρχηδονίων. Ἀννίβαν δὲ κοινωνὸν καὶ ζηλωτὴν ἐκ μαιρακίου γεγονότα τῆς ἐκείνου προαιρέσεως καὶ τότε διαδεξάμενον τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν Ἀσδρούβα ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων. διὸ καὶ νῦν τὸν πόλεμον τοῦτον ἐξηγησο-
 χέναι κατὰ τὴν αὐτοῦ προαιρεσιν Ῥωμαίοις παρὰ τὴν Καρχηδονίων γνώμην. οὐδένα γὰρ εὐδοκεῖν τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν ἐν Καρχηδόνι τοῖς ὑπ' Ἀννίβου περὶ τὴν Ζακανθαίων πόλινπραχθεῖσι. ταῦτα δ' εἰπὼν φησι μετὰ τὴν τῆς προειρημένης πόλεως ἄλωσιν παραγενέσθαι τοὺς Ῥωμαίους 10 οἰομένους δεῖν ἢ τὸν Ἀννίβαν ἐκδιδόναι σφίσι τοὺς Καρχηδονίους ἢ τὸν πόλεμον ἀναλαμβάνειν. 217

26. *Liv. XXII 7, 1* Haec est nobilis ad Trasumennum 537
 pugna atque inter paucas memorata populi Romani clades. quindecim milia Romanorum in acie caesa; decem milia sparsa 15 fuga per omnem Etruriam auersis itineribus urbem petiere. duo milia quingenti hostium in acie, multi postea utrimque ex uulneribus periere. multiplex caedes utrimque facta traditur ab aliis: ego, praeterquam quod nihil haustum ex uano uelim, quo nimis inclinant ferme scribentium animi, 20 Fabium aequalem temporibus huiusce belli potissimum auctorem habui.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

27. *Plin. n. h. XIII 89* Fabius Pictor in annalibus suis scripsit matronam, quod loculos, in quibus erant claes cellae uinariae, resignauisset, a suis inedia mori coactam. 25

28. *Suid. s. u. Φάβιος Πίκτωρ II 2 p. 1401 Bernh.* Φάβιος Πίκτωρ, συγγραφεὺς Ῥωμαίων. οὗτος λέγει ἄρχοντι Ῥωμαίων μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ σφετερίσασθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ὀτιοῦν.

L. CINCIUS ALIMENTVS

TESTIMONIA DE VITA ET HISTORIIS

1. *Dionys. I 6* (= *Fab. test. 1*). fr. 4. 7. Praetor, quod uerisimillimum est, anno 211. 543 (*Liv. XXVI 23, 1*), a. 30 insequenti pro praetore in Siciliam missus duos annos ibi

rem gessit (c. 29, 1. 30, 1. XXVII 5, 1 sqq. 7, 13 sqq. 8, 16), tum strenue sed frustra a. 208. 546 Locros oppugnauit (c. 22, 9. 26, 3 sq. 28, 13 sq.) Romamque reuersus ut 'uir prudens' cum duobus aliis ad Crispinum consulem, ne Romam comitorum causa ueniret, graui uulnere impeditum, missus est, ut cum eo de re p. conloqueretur (c. 29, 1—6).

2. = test. Fab. 2.

3. uid. fr. 3.

4. 'Cincio' auctore Plinius in nat. hist. l. XXXVI secundum indicem usus est.

10

FRAGMENTA HISTORIARVM

1. Mar. Victor. art. gram. I p. 23 K. [Repertores litterarum.] Cadmus ex Phoenice in Graeciam et Euander ad nos transtulerunt a b c d e [h] i k l m n o p [q] r s t u litteras, numero XVI. postea quasdam a Palamede et alias a Simonide adiectas implese numerum XXIII [In comoedia scriptum erat 'ellum'; non recte uos fecistis 'illum', est enim 'en illum'.] grammatici, praeterea Demetrius Phalereus, Hermocrates, ex nostris autem Cincius, Fabius [fr. 1], Gellius [fr. 3] tradiderunt. ex quibus Cincius: paucis, inquit, commutatis, ut ad linguam nostram peruenirent, easdem quas Cadmus ex Phoenice in Graeciam, inde ad nos Euander transtulerat. [cf. Victorin. art. gram. p. 194 K.]

2. Seru. ad Verg. georg. I 10 Cincius et Cassius aiunt ab Euandro Faunum deum appellatum, ideoque aedes sacras faunas primo appellatas, postea fana dicta, et ex eo qui futura praecinerent fanaticos dici.

3. Dionys. I 79 Περί δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἰλλίας γενομένων Κόιντος μὲν Φάβιος ὁ Πίκτωρ λεγόμενος, ᾧ Λεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πόρκιος καὶ Πίσων Καλπούρμιος καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οἱ πλείους ἠκολούθησαν, γέγραφεν κ. τ. λ. = Fab. fr. 5^b p. 9—19.

729 Chr. 4. Dionys. I 74 Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης οἰκισμὸν ἢ κτίσιν ἢ ὅτι δῆποτε χρῆ καλεῖν τὸ γενόμενον — γενέσθαι φησὶ — Λεύκιος δὲ Κίγκιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου, περὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος. 35

(*ex Dionysio Sync. p. 365 Dind. et Euseb. chron. p. 281 Sch.*)
 = *Solin. I 27 p. 11 M.* Cincio Romam duodecima olympiade placet conditam.

5. *Dionys. II 38* Καὶ αὐτὴν [Τάρπειαν], ὡς μὲν Φάβιος τε καὶ Κίγκιος γράφουσιν, ἔρως εἰσέρχεται τῶν ψελλίων 5
 κ. τ. λ. (c. 39) οἱ δὲ περὶ τὸν Φάβιον τε καὶ Κίγκιον οὐδὲν τοιοῦτο γερονέναι λέγουσιν κ. τ. λ. = *Fab. fr. 8 p. 20 sq.*

6. *Dionys. XII 4 p. 178 K.* Οἱ μὲν δὴ τὰ πιθανώτατα ⁴³⁹/₃₁₅
 μοι δοκοῦντες γράφειν περὶ τῆς Μαίλιου τελευτῆς οὕτω παρα-
 δεδώκασι. Λεγέσθω δὲ καὶ ὁ δοκῶν ἦττον εἶναι μοι πιθανὸς 10
 λόγος, ᾧ κέχρηται Κίγκιος καὶ Καλπούριος [*fr. 24*], ἐπι-
 χῶριοι συγγραφεῖς, οἳ φασιν οὔτε δικτάτορα ὑπὸ τῆς βουλῆς
 ἀποδειχθῆναι τὸν Κοίντιον οὔτε ἱππάρχην ὑπὸ τοῦ Κοιν-
 τίου τὸν Σερούλιον. γενομένης δὲ τῆς μηνύσεως ὑπὸ τοῦ
 Μηνυκίου τοὺς παρόντας ἐν τῷ συνεδρίῳ πιστεύσαντας 15
 ἀληθῆ τὰ λεγόμενα εἶναι γνώμην ἀποδειξαμένον τῶν πρε-
 σβυτέρων τινὸς ἄκριτον ἢ μὴν ἀποκτείνειν τὸν ἄνδρα, πα-
 ραχρήμα πεισθῆναι καὶ οὕτω τὸν Σερούλιον ἐπὶ τοῦτο τάξαι
 τὸ ἔργον, νέον ὄντα καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖον. τοῦτον δέ
 φασι λαβόντα τὸ ξιφίδιον ὑπὸ μάλης ἐλθεῖν πρὸς τὸν Μαίλιον 20
 πορευόμενον ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ προελθόντα εἰπεῖν, ὅτι βού-
 λεται περὶ πράγματος ἀπορορήτου καὶ μεγάλου διαλεχθῆναι
 πρὸς αὐτόν. κελύσαντος δὲ τοῦ Μαίλιου μικρὸν ἀποχωρῆσαι
 τοὺς ἔγγυς αὐτῷ παρόντας ἐπειδὴ μονωθέντα τῆς φυλακῆς
 ἔλαβε, γυμνώσαντα τὸ ξίφος βάψαι κατὰ τῆς σφαγῆς. τοῦτο 25
 δὲ πράξαντα δρόμῳ χωρεῖν εἰς τὸ βουλευτήριον ἔτι συγκαθη-
 μένων τῶν συνέδρων, ἔχοντα τὸ ξίφος ἤμαγμένον, κεκραγότα
 πρὸς τοὺς διώκοντας, ὅτι κελευσθεῖς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀνήρηκε
 τὸν τύραννον. ἀκούσαντας δὲ τὸ τῆς βουλῆς ὄνομα τοὺς
 ὄρμηκώτας παίειν τε καὶ βάλλειν αὐτὸν ἀποτραπέσθαι καὶ 30
 μηδὲν εἰς αὐτὸν παρανομῆσαι. Ἐκ τούτου καὶ τὴν ἐπωνυ-
 μίαν τὴν Ἄλαν αὐτῷ τεθῆναι λέγουσιν, ὅτι τὸ ξίφος ἔχων
 ὑπὸ μάλης ἦλθεν ἐπὶ τὸν ἄνδρα· ἄλλας γὰρ καλοῦσι Ῥωμαῖοι
 τὰς μάλας.

$\frac{218}{536}$

7. *Liv. XXI 38, 2* Quantae copiae transgresso in Italiam Hannibali fuerint, nequaquam inter auctores constat. — L. Cincius Alimentus, qui captum se ab Hannibale scribit, maxime *me* auctor moueret, nisi confunderet numerum Gallis Liguribusque additis: cum his octoginta milia peditum, 5 decem equitum adducta; (in Italia magis adfluxisse ueri simile est, et ita quidam auctores sunt;) ex ipso autem audisse Hannibale, postquam Rhodanum transierit, triginta sex milia hominum ingentemque numerum equorum et aliorum iumentorum amisisse. 10

P. CORNELIVS SCIPIO AFRICANVS

TESTIMONIA DE VITA ET HISTORIA

1. *Augur a. 180. 574 in locum Sp. Postumii Albini cooptatus, Liv. XXXX 42, 13.*
2. *De eius naturae infirmitate, doctrina autem uberrima loquitur Cicero pro Arch. 7, 10. Cat. mai. 11, 35. de offic. I, 33, 121. ad eundem uidetur esse referendum 15 elogium C. I. L. I n. 33 p. 19.*
3. *Cicero Brut. 19, 77* Ipsum Scipionem [*superiorem Africanum*] accepimus non infantem fuisse. filius quidem eius, is qui hunc minorem Scipionem a Paulo adoptauit, si corpore ualisset, in primis habitus esset disertus. in- 20 dicant cum oratiunculae tum historia quaedam Graeca, scripta dulcissime.

C. ACILIVS

TESTIMONIA DE VITA ET HISTORIA

1. *Gell. VI 14, 9* Erant isti [*legati ab Atheniensibus de Oropo Romam a. 155. 599 missi*] philosophi Carneades ex academia, Diogenes stoicus, Critolaus peripateticus; et in senatum quidem introducti interprete usi sunt C. Acilio senatore. (*ex Gellio Macr. sat. I 5, 15.*) *Plutarch. Cat. mai. 22* Ἐπεὶ δὲ προὔβαινεν ἡ δόξα τῶν φιλοσόφων ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς πρώτους λόγους αὐτῶν πρὸς τὴν σύγκλητον

άνηρ ἐπιφανής σπουδάσας αὐτὸς καὶ δεηθεὶς ἠρμήνευσε, Γάιος Ἀκίλιος, ἔγνω [Cato] μετ' εὐπρεπειας ἀποδιοπομπήσασθαι τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ἐκ τῆς πόλεως.

2. *Liv. per. LIII* C. Atilius senator Graece res Romanas scribit. [a. fere 142. 612.] fr. 3. 4. 5.

5

FRAGMENTA HISTORIAE

1. *Strab. V* 3, 3 p. 230 Cas. "Ἄλλη δέ τις προτέρα καὶ μυθώδης Ἀρκαδικὴν λέγουσα γενέσθαι τὴν ἀποικίαν ὑπ' Εὐάνδρου. τούτω δ' ἐπιξενωθῆναι τὸν Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυσίων βοῦς· πυθόμενον δὲ τῆς μητρὸς Νικοστράτης τὸν Εὐάνδρον (εἶναι δ' αὐτὴν μαντικῆς ἔμπειρον), ὅτι τῷ ¹⁰ Ἡρακλεῖ πεπρωμένον ἦν τελέσαντι τοὺς ἄθλους θεῶ γενέσθαι, φράσαι τε πρὸς τὸν Ἡρακλέα ταῦτα καὶ τέμενος ἀναδεῖξαι καὶ θῦσαι θυσίαν Ἑλληνικὴν, ἣν καὶ νῦν ἔτι φυλάττεσθαι τῷ Ἡρακλεῖ. καὶ ὁ γ' Ἀκύλιος, ὁ τῶν Ῥωμαίων συγγραφεύς, τοῦτο τίθεται σημεῖον τοῦ Ἑλληνικὸν εἶναι κτίσμα ¹⁵ τὴν Ῥώμην, τὸ παρ' αὐτῇ τὴν πάτριον θυσίαν Ἑλληνικὴν εἶναι τῷ Ἡρακλεῖ. καὶ τὴν μητέρα δὲ τοῦ Εὐάνδρου τιμᾶσι Ῥωμαῖοι, μίαν τῶν νυμφῶν νομίσαντες, Καρμέντιν μετονομασθεῖσαν.

2. *Plut. Rom. 21* Γάιος δὲ Ἀκίλιος ἱστορεῖ πρὸ τῆς κτίσεως τὰ θερέματα τῶν περὶ τὸν Ῥωμύλον ἀφανῆ γενέσθαι· ²⁰ τοὺς δὲ [τοὺς Λουπέρκους] τῷ Φάνω προσευξαμένους ἐκδραμεῖν γυμνοὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν, ὅπως ὑπὸ τοῦ ἰδρωτός μὴ ἐνοχλοῖντο· καὶ διὰ τοῦτο γυμνοὺς περιτρέχειν τοὺς Λουπέρκους. ²¹⁶

3. *Cic. de off. III* 32, 113 Sed ut laudandus Regulus ⁵³⁸ in conseruando iure iurando, sic decem illi, quos post Cannensem pugnam iuratos ad senatum misit Hannibal se in castra redituros ea, quorum erant potiti Poeni, nisi de redimendis captiuis impetrauissent, si non redierunt, uituperandi. De quibus non omnes uno modo: nam Polybius, bonus auctor in primis, ex decem nobilissimis, qui tum ³⁰ erant missi, nouem reuertisse dicit re a senatu non impetrata; unum ex decem, qui paullo post quam erat egressus e castris, redisset, quasi aliquid esset oblitus, Romae re-

mansisse. — C. Acilius autem, qui Graece scripsit historiam, plures ait fuisse, qui in castra reuertissent eadem fraude, ut iure iurando liberarentur, eosque a censoribus omnibus ignominiiis notatos. (cf. *Liu. XXII 61, 5 sqq.*)

212

542

4. *Liu. XXV 39, 11* Ita [post mortem Scipionum in 5
Hispania] nocte ac die bina castra hostium [*Carthaginien-*
sium Magonis et Hasdrubalis] expugnata ductu L. Marcii
ad triginta septem milia hostium caesa auctor est Claudius,
qui annales Acilianos ex Graeco in Latinum sermonem
uertit, captos ad mille octingentos triginta, praedam in- 10
gentem paratam. in ea fuisse clupeum argenteum pondo
centum triginta septem cum imagine Barcini Hasdrubalis.
— apud omnis magnum nomen Marcii ducis est. et uerae
gloriae eius etiam miracula addunt, flammam ei contionanti 15
fusam e capite sine ipsius sensu cum magno pauore cir-
cumstantium militum, monimentumque uictoriae eius de
Poenis usque ad incensum Capitolium fuisse in templo
clupeum Marcium appellatum cum imagine Hasdrubalis.
(cf. *Pison. fr. 32. Valer. fr. 23.*)

193

561

5. *Liu. XXXV 14, 1* Sulpicius aeger Pergami substitit. 20
Villius cum Pisidiae bello occupatum esse regem audisset,
Ephesum profectus, dum paucos ibi moratur dies, dedit
operam, ut cum Hannibale, qui tum ibi forte erat, saepe
congrederetur, ut animum eius temptaret et, si qua posset,
metum demeret periculi quicumque ei ab Romanis esse. iis 25
conloquiis aliud quidem actum nihil est, secutum tamen
sua sponte est, uelut consilio petitum esset, ut uilior ob
ea regi Hannibal et suspectior ad omnia fieret.

Claudius, secutus Graecos Acilianos libros, P. Afri-
canum in ea fuisse legatione tradit, eumque Ephesi con- 30
locutum cum Hannibale, et sermonem unum etiam refert:
quaerenti Africano, quem fuisse maximum imperatorem
Hannibal crederet, respondisse Alexandrum Macedonum
regem, quod parua manu innumerabiles exercitus fudisset
quodque ultimas oras, quas uisere supra spem huma- 35
nam esset, peragrasset. quaerenti deinde, quem secundum
poneret, Pyrrhum dixisse castra metari primum docuisse;

ad hoc neminem elegantius loca cepisse, praesidia disposuisse; artem etiam conciliandi sibi homines eam habuisse, ut Italicae gentes regis externi quam populi Romani, tam diu principis in ea terra, imperium esse mallent. exequenti, quem tertium duceret, haud dubie semet ipsum dixisse. ⁵ tum risum obortum Scipioni, et subiecisse 'quidnam tu diceres, si me uicisses?' 'tum uero me' inquit 'et ante Alexandrum et ante Pyrrhum et ante alios omnis imperatores esse'. et perplexum Punico astu responsum et inprovisum adsentationis genus Scipionem mouisse, quod e ¹⁰ grege se imperatorum uelut inaestimabilem secreuisset.

6. *Dionys. III 67* "Ἐγὼγ' οὖν ἐν τρισὶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις κατασκευάσμασι τῆς Ῥώμης, ἐξ ὧν μάλιστα τὸ τῆς ἡγεμονίας [*Tarquiniū Prisci*] ἐμφαίνεται μέγεθος, τὰς τε τῶν ὑδάτων ἀγωγὰς τίθεμαι καὶ τὰς τῶν ὀδῶν στρώσεις καὶ ¹⁵ τὰς τῶν ὑπονόμων ἐργασίας, οὐ μόνον εἰς τὸ χρήσιμον τῆς κατασκευῆς τὴν διάνοιαν ἀναφέρων, ὑπὲρ οὗ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν ἀναλωμάτων πολυτέλειαν, ἣν ἐξ ἐνὸς ἔργου τεκμήρουν' ἂν τις, Γάϊον Ἀκίλλιον ποιησάμενος τοῦ μέλλοντος λέγεσθαι βεβαιωτήν, ὅς φησιν ἀμελη- ¹⁸⁴ θεισῶν ποτε τῶν τάφρων καὶ μηκέτι διαρροεμένων τοὺς τιμητὰς ⁵⁷⁰ τὴν ἀνακάθαρσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπισκευὴν χιλίων μισθῶσαι ταλάντων.

A. POSTVMIVS ALBINVS

TESTIMONIA DE VITA ET HISTORIA

1. *Praetor a. 155. 599 (test. 2), cons. cum L. Licinio Lucullo a. 151. 603, a. 146. 608a* senatu cum decem aliis ²⁵ in Graeciam missus, qui Achaiam in prouinciae formam redigerent, et ob beneuolentiam suam a Graecis statua honoratus (*Cic. ad Att. XIII 30, 3; 33, 3*).
2. *Cic. acad. II 45, 137* Legi apud Clitomachum, cum Carneades et stoicus Diogenes ad senatum in Capitolio starent, ³⁰ Aulum Albinum, qui tum P. Scipione et M. Marcello consulibus praetor esset, eum, qui cum auo tuo, Luculle, consul

fuit, doctum sane hominem, ut indicat ipsius historia scripta Graece, iocantem dixisse Carneadi: 'Ego tibi, Carneade, praetor esse non uideo, quia sapiens non sum, nec haec urbs nec in ea ciuitas'. Tum ille 'Huic stoico non uideris'. *Brut.* 21, 81 Sed uiuo Catone minores natu multi uno tempore 5 oratores floruerunt. nam et A. Albinus, is qui Graece scripsit historiam, qui consul cum L. Lucullo fuit, et litteratus et disertus fuit.

3. *Polyb. XXXX 6, 1* Ἀὐλὸς Ποστόμιος ἄξιός γέγονεν ἐπισημασίας ἀπεντεῦθεν. οἰκίας μὲν γὰρ ἦν καὶ γένους πρώτου, 10 κατὰ δὲ τὴν ἰδίαν φύσιν στρωμύλος καὶ λάλος καὶ πέρπερος διαφερόντως. ἐπιθυμήσας δὲ εὐθέως ἐκ παίδων τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ διαλέκτου πολὺς μὲν ἦν ἐν τούτοις καὶ κατακορῆς ὥστε δι' ἐκεῖνον καὶ τὴν αἴρεσιν τὴν Ἑλληνικὴν προσκόψαι τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἀξιολογωτάτοις τῶν 15 Ῥωμαίων, τέλος δὲ καὶ ποίημα γράφειν καὶ πραγματικῶν ἱστορίαν ἐνεχείρησεν, κ. τ. λ. *fr. 1.*
4. *Catonis de eius historia dictum Plut. Cat. 12* Ποστόμιον γοῦν Ἀλβῖνον ἱστορίαν Ἑλληνιστὶ γράψαντα καὶ συγγνώμην αἰτούμενον ἐπέσκωπεν εἰπὼν δοτέον εἶναι τὴν συγγνώμην, 20 εἰ τῶν Ἀμφικτυόνων ψηφισαμένων ἀναγκασθεῖς ὑπέμεινε τὸ ἔργον. (= *apophth.* 29). *Polyb. XXXX 6, 5. Gell. XI, 8, 4* (ex *Corn. Nep. de ill. uir. fr. 9, ex Gell. Macrob. sat. praef. 15*). *cf. fr. 1.*

FRAGMENTA GRAECORVM ANNALIVM

1. *Gell. n. Att. XI 8, 2* (ex *Corn. Nep. de ill. uir. fr. 9*) 25 Albinus, qui cum L. Lucullo consul fuit, res Romanas oratione Graeca scriptitauit. In eius historiae principio scriptum est ad hanc sententiam: neminem suscensere sibi conuenire, si quid in his libris parum composite aut minus eleganter tum scriptum foret. 'Nam sum', inquit, 'homo Ro- 30 manus, natus in Latio. Graeca oratio a nobis alienissima est', ideoque ueniam gratiamque malae existimationis, si quid esset erratum, postulauit. (ex *Gell. Macrob. sat. praef. 14.*) = *Polyb. XXXX 6, 4* Τέλος δὲ καὶ [Ἀὐλὸς Ποστόμιος]

ποίημα γράφειν καὶ πραγματικὴν ἱστορίαν ἐνεχείρησεν, ἐν ᾧ διὰ τοῦ προοιμίου παρεκάλει τοὺς ἐντυγχάνοντας συγγνώμην ἔχειν, ἐὰν Ῥωμαῖος ὢν μὴ δύνηται κατακρατεῖν τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου καὶ τῆς κατὰ τὸν χειρισμὸν οἰκονομίας. (ex Polyb. Suid. I p. 859 Bhdy.) cf. testim. 4. 5

POSTVMII ALBINI LATINORVM ANNALIVM

2. *Macrob. III 20, 5* Postumius Albinus annali primo de Bruto: Ea causa sese stultum brutumque faciebat, grossulos ex melle edebat.

POSTVMII DE ADVENTV AENEAE

3. *Seru. ad Aen. VIII 710* Postumius de aduentu Aeneae et Lutatius communium historiarum Boiam Euximi ¹⁰ comitis Aeneae nutricem et ab eius nomine Boias uocatas dicunt.

M. PORCIVS CATO

Natus a. 234. 520 (Livio Plutarchoque testibus a. 239. 515), a. 204. 550 quaestor, a. 199. 555 aedilis, 198. 556 praetor, 195. 559 consul, 184. 570 censor, 149. 605 mortuus.

TESTIMONIA DE ORIGINIBVS

1. *Dion. I 11* Οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων, ἐν οἷς ἐστὶ Πόρκιός τε Κάτων, ὁ τὰς γενεαλογίας τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεων ἐπιμελέστατα συναγαγὼν, καὶ Γάιος Σεμπρόνιος καὶ ἄλλοι συγχοὶ — λέγουσι (*fr. 6*). *Dion. I 7* τὰ δ' ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἀναλεξάμενος, ἃς οἱ πρὸς αὐτῶν ἐπαινού- 5 μνοι Ῥωμαίων συνέγραψαν Πόρκιός τε Κάτων καὶ Φάβιος Μάξιμος καὶ Οὐαλέριος ὁ Ἀντιεὺς καὶ Δικύννιος Μάκερ Ἀἴλι τε καὶ Γέλλιοι καὶ Καλπούρνιοι καὶ ἕτεροι συγχοὶ πρὸς τούτοις ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς, ἀπ' ἐκείνων ὀρμώμενος τῶν πραγματειῶν (εἰσὶ δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς χρονολογίαις 10 ἐοικυῖαι) τότε ἐπεχείρησα τῇ γραφῇ.
2. *Corn. Nep. Cat. 3* Senex [*cf. Cic. Cat. m. 11, 38* septimus mihi liber originum est in manibus (*a. 150. 604*.) *Brut. 23, 89* (*fr. 106*)] quam orationem [*contra Galbam*] in origines suas rettulit, paucis antequam mortuus est diebus an mensi- 15 bus (*fr. 107. 108*). *cf. fr. 49.*] historias [*cf. Quintil. XII 11, 23* M. igitur Cato idem summus imperator, idem sapiens, idem orator, idem historiae conditor, idem iuris, idem rerum rusticarum peritissimus fuit. *Plut. Cat. 25* συνετάττετο λόγους τε παντοδαπῶν καὶ ἱστορίας. *Test. Fab. Pict. lat. 1.*] scribere 20 instituit. earum sunt libri septem. primus continet res gestas regum populi Romani, secundus et tertius, unde quaeque ciuitas orta sit Italica. [*cf. test. 2. Fronto p. 203 Nab.* ita Cato oppidatim statuis ornandus, qui primam Latini nominis subolem et Italicarum originum pueritias inlustravit.] 25 ob quam rem omnes origines uidetur appellasse. [*cf. Fest. p. 198 M.* Originum libros quod inscripsit Cato, non satis plenum titulum propositi sui uidetur amplexus, quando

praegrauant ea quae sunt rerum gestarum populi Romani.] in quarto autem bellum Poenicum est primum, in quinto secundum. atque haec omnia capitulatim sunt dicta. reliquaue bella pari modo persecutus est usque ad praeturam Seruii Galbae, qui diripuit Lusitanos. [cf. fr. 106—108.]⁵ atque horum bellorum duces non nominauit sed sine nominibus res notauit. [cf. Plin. VIII 11 Cato, cum imperatorum nomina annalibus detraxerit, et q. s. fr. 88.] in isdem exposuit, quae in Italia Hispaniaque aut fierent aut uiderentur admiranda. in quibus multa industria et diligentia¹⁰ comparet [cf. Cic. de orat. III 33, 135 denique nihil in hac ciuitate temporibus illis sciri disciue potuit, quod ille non cum inuestigarit et scierit, tum etiam conscripserit, Corn. Nep. Cat. 3 Quarum [litterarum] studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile¹⁵ reperiri possit neque de Graecis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum, Dionys. fr. 6 = test. 1 et fr. 17 ἐπιμελής περὶ τὴν συναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, Vellei. fr. 69 ego pace diligentiae Catonis dixerim, Gell. II 28, 5 M. Cato, uir in cognoscendis rebus multi studii,²⁰ Solin. 2, 2 p. 33 M. Sed Italia tanta cura ab omnibus dicta, praecipue M. Catone, ut iam inueniri non sit, quod non ueterum auctorum praesumpserit diligentia, Seru. ad Aen. VII 678 De Italicis etiam urbibus Hyginus plenissime scripsit et Cato in originibus. fr. 62 pulsus fuerat a gente²⁵ Volscorum, quae etiam ipsa Etruscorum potestate regebatur, quod Cato plenissime executus est.], nulla doctrina.

3. Cato orig. fr. 77 Non lubet scribere, quod in tabula apud pontificem maximum est, quotiens annona cara, quotiens lunae aut solis lumine caligo aut quid obstiterit.³⁰

4. uid. fr. 118. 23. — Liu. XXXIII 15, 9 Cato ipse, haud sane detractor laudum suarum (fr. 92). Appul. de mag. c. 17 (p. 38 Iord.) M. autem Cato nihil oppertus ut alii de se praedicarent, ipse in oratione sua scriptum reliquit, cum in Hispaniam consul proficisceretur, tris seruos solos ex urbe³⁵ duxisse et q. s. Plut. Cat. 14 Ὁ δὲ Κάτων ἀεὶ μὲν τις ἦν, ὡς ἔοικε, τῶν ἰδίων ἐγκωμίων ἀφειδῆς καὶ τὴν ἄντικρυς

μεγαλαυχίαν ὡς ἐπακολούθημα τῆς μεγαλοφυΐας οὐκ ἔφηνε, πλεῖστον δὲ ταῖς πράξεσι ταύταις [*ad Thermopylas*] ὄγκον περιέθεικε καὶ φησι κ. τ. λ. *fr.* 131.

5. *Sallust. hist. fr.* 12 (*Kr. Victor. I 20 p. 203 H.*) *de Catone*: Romani generis disertissimus paucis absolvit. *Cicer. Brut.* 5 17, 66 iam uero origines eius quem florem aut quod lumen eloquentiae non habent? amatores huic desunt sicut multis iam ante saeculis et Philisto Syracusio et ipsi Thucydidi. — Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum quasi exaggerata altius oratio. — antiquior est huius sermo et 10 quaedam horridiora uerba. *et q. s. contra loquentem facit Atticum* 85, 294 Origines uero cum omnibus oratoris laudibus refertas diceres et Catonem cum Philisto et Thucydide comparares, Brutone te id censebas an mihi probaturum? quos enim ne e Graecis quidem quisquam imitari potest, his tu 15 comparas hominem Tusculanum nondum suspicantem, quale esset copiose et ornate dicere. *eundem de legg. I 2, 6, Antonium de orat. II 12, 51 sqq.* (= *Pict. lat. test. 1*). *Quintil. II 5, 21* Duo autem genera maxime cauenda pueris puto: unum, ne quis eos antiquitatum admirator in Gracchorum 20 Catonisque et aliorum similium lectione durescere uelit: fient enim horridi atque ieiuni. nam neque uim eorum adhuc intellectu consequentur et elocutione, quae tum sine dubio erat optima sed nostris temporibus aliena est, contenti, quod est pessimum, similes sibi magnis uiris uide- 25 buntur. *Gell. VI 3, 53* Eaque omnia [*pro Rhodiensibus, fr. 95*] distinctius numerosiusque fortassean dici potuerint, fortius atque uiuidius potuisse dici non uidentur. *cf. § 52. I 23, 1. Front. ad. Ver. I 1 p. 114 Nab.* Historiam — scribsero — uerbis Cato multiugis. *cf. p. 155* partim iligineis nucibus Catonis. 30
6. *Dion. I 79* Κόιντος μὲν Φάβιος ὁ Πικτωρ λεγόμενος, ᾧ Λεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πόρκιος καὶ — τῶν ἄλλων συγγραφέων οἱ πλείους ἠκολούθησαν κ. τ. λ. *fr.* 15. *cf. fr.* 77. *Cic. Cat. 7, 21* nec sepulcra legens uereor, — ne memoriam perdam.
7. *Spart. Hadr. 16, 6* Ciceroni [*Hadrianus*] Catonem, Vergilio Ennium, Salustio Coelium praetulit. 35

8. *Fragmenta Catonis (an originum?) latent sec. indic. in Plin. nat. hist. lib. IV. XI. XXII.*

FRAGMENTA ORIGINVM

EX LIBRO I.

1. *Pompeii comment. p. 208 K.* Huius declinationis nominatiuus erit ques: huius declinationis, id est quando dicis datiuo et ablatiuo plurali a quibus. si qui tibi dicat, ⁵ fac inde nominatiuum pluralem, necesse habes facere hi ques: 'Si ques homines sunt, quos delectat populi Romani gesta discribere'. = (*Sergii*) *explan. in Donat. p. 502 Keil.*: Cato quoque origines sic inchoat: si ques sunt homines. = *Seru. ad Verg. Aen. I 95*: Cato in originibus ait: si ques ¹⁰ sint populi.

2. *Cicer. pro Planc. 27, 66* Etenim M. Catonis illud, quod in principio scripsit originum suarum, semper magnificentum et praeclarum putauit, clarorum hominum atque magnorum non minus otii quam negotii rationem exstare ¹⁵ oportere. = *Iustin. praef. 5*: Quod ad te ** non tam cognoscendi magis quam emendandi causa transmisi, simul ut et otii mei, cuius et Cato reddendam operam putat, apud te ratio constaret. *cf. Colum. II 22* Cum tam otii quam negotii rationem reddere maiores nostri censuerint, ²⁰ nos quoque et q. s.

3. *Excerpt. rhetor. Paris. p. 588 Halm.* Principiorum ad historiam pertinentium species sunt tres: de historia, de persona, de materia. aut enim historiae bonum generaliter commendamus, ut Cato, aut pro persona scribentis ²⁵ rationem eius quod hoc officium adsumpserit reddimus, ut Sallustius —, aut eam rem quam relaturi sumus dignam quae et scribatur et legatur ostendimus, ut Liuius ab urbe condita.

4*. *Seru. ad Verg. Aen. I 5* Troiam autem dici, quam ³⁰ primum fecit Aeneas [*in Italia*], et Liuius in primo [*c. 4*] et Cato in originibus testantur. = *Seru. ad Aen. VII 158* Sciendum ciuitatem, quam primo fecit Aeneas, Troiam dictam secundum Catonem et Liuium.

5*. *Seru. ad. Aen. I 6* Cato in originibus hoc dicit, cuius auctoritatem Sallustius sequitur in bello Catilinae [c. 6], primo Italiam tenuisse quosdam, qui appellabantur Aborigines. hos postea aduentu Aeneae Phrygibus iunctos Latinos uno nomine nuncupatos. 5

6*. *Dion. I 11* Οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων, ἐν οἷς ἔστι Πόρκιός τε Κάτων, ὁ τὰς γενεαλογίας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἐπιμελέστατα συναγαγὼν, καὶ Γάιος Σεμπρώνιος καὶ ἄλλοι συγχοί, Ἑλληνας αὐτοὺς [*Aborigines*] εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ ποτὲ οἰκησάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωικοῦ μεταναστάντας. οὐκέτι μέντοι διορίζουσιν οὔτε φῦλον Ἑλληνικὸν οὔ μετεῖχον οὔτε πόλιν ἐξ ἧς ἀπανέστησαν οὔτε χρόνον οὔθ' ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας οὔθ' ὁποιαῖς τύχαις χρησάμενοι τὴν μητρόπολιν ἀπέλιπον. Ἑλληνικῶν τε μύθῳ χρησάμενοι οὐδένα τῶν τὰ 15 Ἑλληνικὰ γραψάντων βεβαιωτὴν παρέσχοντο. = *I 13* οἷς ἐγὼ πειθόμενος, εἰ τῷ ὄντι Ἑλληνικὸν φῦλον ἦν τὸ τῶν Ἀβοριγίνων, ὡς Κάτωνι καὶ Σεμπρωνίῳ καὶ πολλοῖς ἄλλοις εἴρηται.

7. *Prisc. V 182 H.* Cato — in I originum: Agrum 20 quem Volsci habuerunt, campestris plerum Aboriginum fuit. = *VI p. 230 H. Thes. nou. Mai. cl. auct. VIII p. 389. 54.*

8*. *Seru. ad. Aen. XI 316* Vnde sequenda est potius Liuii [*I 1*], Sisennae [*fr. 2*] et Catonis auctoritas. nam paene omnes antiquae historiae scriptores in hoc consentiunt. 25 Cato enim in originibus dicit, Troianos a Latino accepisse agrum, qui est inter Laurentum et castra Troiana. hic etiam modum agri commemorat et dicit eum habuisse iugera $\overline{\text{II DCC}}$.

9*. *Seru. ad. Aen. I 267* Licet superius historia sit 30 narrata, tamen etiam secundum Catonem historiae hoc habet fides: Aeneam cum patre ad Italiam uenisse et propter inuasos agros contra Latinum Turnumque pugnassee, in quo proelio periit Latinus. Turnum postea ad Mezentium confugisse eiusque fretum auxilio bella renouasse, quibus Aeneas 35 Turnusque pariter rapti sunt. migrasse postea in Ascanium

et Mezentium bella, sed eos singulari certamine dimicasse. = *Hygin. fab. 260* Anchises, licet secundum Catonem ad Italiam uenerit. *Seru. ad Aen. I 570* In hoc autem monte [*Erycino*] dicitur etiam Anchises sepultus, licet secundum Catonem ad Italiam uenerit. *ad IIII 427* Sciendum sane — Catonem — adfirmare, quod Anchises ad Italiam uenerit. *ad III 711* Cato eum in originibus ad Italiam uenisse docet.

10*. *Seru. ad Aen. IIII 620* Cato dixit, iuxta Lauro-lauinium cum Aeneae socii praedas agerent, proelium commissum, in quo Latinus occisus est, fugit Turnus: et Mezentii auxilio comparato renouauit proelium, quo uictus quidem est ab Aenea, qui tamen [*Aeneas*] in ipso proelio non comparuit. Ascanius uero postea Mezentium interemit. = *ad VIIII 745* Si ueritatem historiae requiras, primo proelio interemptus Latinus est in acie. inde, ubi Turnus Aeneam uidit superiorem, Mezentii implorauit auxilium. secundo proelio Turnus occisus est, et nihilo minus Aeneas postea non comparuit. tertio proelio Mezentium occidit Ascanius. hoc Liuius [*I 2*] dicit et Cato in originibus.

11**. *Seru. ad Aen. VI 760* Aeneas, ut Cato dixit, simulac uenit in Italiam, Lauiniam accepit uxorem. propter quod Turnus iratus tam in Latinum quam in Aenean bella suscepit a Mezentio impetratis auxiliis. — sed, ut supra diximus, primo bello periit Latinus, secundo pariter Turnus et Aeneas. postea Mezentium interemit Ascanius et Lauro-lauinium tenuit. cuius Lauinia timens insidias grauida confugit ad siluas et latuit in casa pastoris Tyri. — et illic enixa est Siluium. sed cum Ascanius flagraret inuidia, euocauit nouercam et ei concessit Lauro-lauinium, sibi uero Albam constituit. qui quoniam sine liberis periit, Siluius, qui et ipse Ascanius dictus est, suum reliquit imperium. — postea Albani omnes reges Siluii dicti sunt ab huius nomine. (*ex Seruio mythogr. Vatic. primus ap. Mai. cl. auct. III p. 70. cf. Seru. ad I 270.*)

12. *Macrob. Sat. III 5, 10* Veram huius contumacissimi nominis [*Mezentii contemptoris deorum*] causam in

primo libro originum Catonis diligens lector inueniet. ait enim Mezentium Rutulis imperasse, ut sibi offerrent quas dis primitias offerebant, et Latinos omnes similis imperii metu ita uouisse: 'Iuppiter, si tibi magis cordi est nos ea tibi dare potius quam Mezentio, uti nos uictores facias'.⁵

13**. *Seru. ad Aen. I 269* Quod Cato ait, triginta annis expletis eum [*Ascanium*] Albam condidisse.

14**. *Seru. ad Verg. Aen. XII 134* At Iuno e summo qui nunc Albanus habetur, tum neque nomen erat —, prospiciens] Catonem sequitur, qui Albanum montem ab Alba longa putat dictum.

15**. *Dionys. I 79* Περὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἰλίας γενομένων Κοίντος μὲν Φάβιος ὁ Πίκτωρ λεγόμενος, ᾧ Λεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πόρκιος καὶ Πίσων Καλπούρνιος καὶ τῶν ἄλλων συγγραφῶν οἱ πλείους ἠκολούθησαν, γέγραφε. ¹⁵
Fab. fragm. 5^b p. 9 sqq.

16**. *Macrob. sat. I 10, 16* Cato ait Larentiam meretricio quaestu locupletatam post excessum suum populo Romano agros Turacem Semurium Lintirium et Solinium reliquisse et ideo sepulcri magnificentia et annuae parentationis honore dignatam. (*cf. Valer. fr. 1. Licin. fr. 1.*)

752 17**. *Dionys. I 74* Κάτων δὲ Πόρκιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὀρίξει χρόνον, ἐπιμελῆς δὲ γενόμενος, εἰ καὶ τις ἄλλος, περὶ τὴν συναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας ἔτεσιν ἀποφαίνει δυσι καὶ τριάκοντα καὶ τετρακοσίους ἕστε-²⁵
ροῦσαν τῶν Ἰλιακῶν. (*ex Dionysio Syncellus p. 365 Dind. Euseb. arm. p. 281 Sch.*) *Lyd. de mag. I 1 p. 122 Bk.* ἀνύονται τοιγαροῦν ἐκ τῆς Αἰνείου ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν παρόδου ἕως τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ῥώμης ἐνιαυτοὶ θ' καὶ λ' καὶ υ' κατὰ Κάτωνα τὸν πρῶτον καὶ Βάρρωνα τοὺς Ῥωμαίους. ³⁰

18*. *Seru. ad Verg. Aen. V 755* Urbem designat aratro] Quem Cato in originibus dicit morem fuisse. conditores enim ciuitatis taurum in dexteram, uaccam intrinsecus iungebant et incincti ritu Gabino, id est togae parte caput uelati, parte succincti, tenebant stiuam incuruam, ut glebae omnes ³⁵
intrinsecus caderent. et ita sulco ducto loca murorum de-

signabant, aratrum suspendentes circa loca portarum. = *Isid. orig. XV 2, 3* Locus futurae ciuitatis sulco designabatur, id est aratro. Cato 'Qui urbem' inquit 'nouam condet, tauro et uacca aret, ubi arauerit, murum faciat, ubi portam uult esse, aratrum sustollat et portet et portam uocet'. 5

19*. *Ioan. Lyd. de magistr. I 5 p. 125 Bk.* "Ὡστε τύραννος ἦν ὁ Ῥωμύλος, πρῶτον μὲν τὸν ἀδελφὸν ἀνελὼν καὶ τὸν μείζονα καὶ πρᾶττων ἀλόγως τὰ προσπίπτοντα. ταύτη καὶ Κυρεῖνος προσηγορεύθη οἴνονει κύριος, κὰν εἰ Διογενιανώ τῷ λεξικογράφῳ ἄλλως δοκῇ· οὐδὲ γὰρ ἀγνοήσας ὁ Ῥωμύλος 10 ἢ οἱ κατ' αὐτὸν δεικνύνται κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὴν Ἑλλάδα φωνήν, τὴν Αἰολίδα λέγω, ὡς φασιν ὁ τε Κάτων ἐν τῷ περὶ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιότητος, Βάρρων τε ὁ πολυμαθέστατος ἐν προοιμίῳ τῶν πρὸς Πομπήϊον αὐτῷ γεγραμμένων, Εὐάνδρου καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχάδων εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντων ποτὲ 15 καὶ τὴν Αἰολίδα τοῖς βαρβάροις ἐνσπειράντων φωνήν.

20*. *GeM. XVIII 12, 7 M.* Cato in originibus: Eodem conuenae conplures ex agro accessitauerē. eo res eorum auxit. (cf. *Liu. I 8, 5.*)

21. *Priscian. VI p. 264 H.* Cato in I originum: Antemna etiam ueterior est quam Roma. 20

22. *Fest. s. u. oratores p. 182 M.* Cato — in originum I. I: Propter id bellum coepit. Cloelius praetor Albanus oratores misit Romam cum

23**. *Dion. III 15:* Διείλε δὲ καὶ [Seruius Tullius] 25 τὴν χώραν ἅπασαν, ὡς μὲν Φάβιος φησιν [fr. 9], εἰς μοῖρας ἕξ τε καὶ εἴκοσιν, ὅς καὶ αὐτὰς καλεῖ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεὶς αὐταῖς τέτταρας τριάκοντα φυλάς ἀμφοτέρων ἐπὶ Τυλλίου τὰς πάσας γενέσθαι λέγει. ὡς δὲ Οὐεννώνιος ἰστόρηκεν [fr. 1], εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα, ὥστε σὺν ταῖς κατὰ 30 τὴν πόλιν οὖσαις ἐκπεληρωῶσθαι τὰς ἕτι καὶ εἰς ἡμᾶς ὑπαρχούσας τριάκοντα καὶ πέντε φυλάς· Κάτων μέντοι τούτων ἀξιοπιστότερος ὢν οὐχ ὀρίζει τῶν μοιρῶν τὸν ἀριθμὸν.

24. *Fest. s. u. nequitum p. 162 M.* Cato originum I. I: Fana in eo loco conpluria fuere. ea exaugurauit, 35

praeterquam quod Termino fanum fuit; id nequitum ex-
 augurari. = *Donat. ad Terent. Phorm. IIII 3, 6* Sic Cato
 originum secundo: Fana in eo loco compluria. *Gell. V 21, 6*
 Velim doceas nos, cur pluria siue compluria — dixerint
 M. Cato, Q. Claudius et q. s. cf. *Liu. I 55 (de Tarquinio* 5
Superbo).

25. *Priscian. VI p. 227 (= p. 266) H.* Cato in I
 originum: Nam de omni Tusculana ciuitate soli Lucii
 Mamiliii beneficium gratum fuit.

26. *Gell. I 16, 4* M. Cato in primo originum: Inde 10
 est ferme mille passum.

27. *Charis. I 72 K.* Cato originum I 'Vehes' ait
 'ligni'.

28. *Non. s. u. pedato p. 64* Cato originum libro I:
 Igitur tertio pedato bellum nobis facere. 15

29. *Non. s. u. prosapies p. 67* Cato originum libro I:
 ueteres prosapia.

30. *Prisc. IIII p. 129 (= VII p. 337) H.* Cato Cen-
 sorius in I originum: Sed lucus Capenatis.

EX LIBRO II

31*. *Seru. Aen. XI 715* Cato originum, cum de Ligu- 20
 ribus loqueretur: Sed ipsi unde oriundi sunt, exacta
 memoria. inlitterati mendacesque sunt et uera minus me-
 minere.

32. *Seru. Aen. XI 700* Ligures autem omnes fallaces
 sunt, sicut ait Cato in secundo originum libro. 25

33. *Non. s. u. gelus p. 208* Cato originum libro II:
 Libui, qui aqutum ut lignatum uidentur ire, securim atque
 lorum ferunt, gelum crassum excidunt, eum loro conliga-
 tum auferunt.

34. *Charis. II p. 202 K.* M. Cato originum II: Pleraque 30
 Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem
 et argute loqui.

35. *Charis. I p. 83 K.* Cato originum secundo: Pa-
 pauer Gallicanus.

36. *Gell. XVII 13, 4* In secunda quoque origine M. 35
 Cato non longe secus hac particula usus est: Neque satis,

inquit, habuit, quod eam in occulto uitiauerat, quin eius famam prostitueret. (cf. *Liv. V 33, 3. Dionys. XIII 14.*)

37.** *Plin. n. h. III 134* Lepontios et Salassos Tauriscae gentis idem Cato arbitratur.

38*. *Seru. georg. II 159* Larius lacus est uicinus Alpibus, qui iuxta Catonem in originibus per sexaginta tenditur milia.

39.** *Varro de r. rust. II 4, 11* De magnitudine Gallicarum succidiarum Cato scribit his uerbis: In Italia † in scrobes terna atque quaterna milia † aulia succidiauerunt. 10 sus usque adeo pinguitudine crescere solet, ut se ipsa stans sustinere non possit neque progredi usquam. itaque eas, si quis quo traicere uolt, in plostrum imponit.

40.** *Plin. n. h. III 124* Vercellae Libiciorum ex Salluis ortae, Nouaria ex Vertamacoris, Vocontiorum hodie- 15 que pago, non, ut Cato existumat, Ligurum. — Orumbouiorum stirpis esse Comum atque Bergomum et Licini forum aliquot circa populos auctor est Cato, sed originem gentis ignorare se fatetur. — In hoc situ interiit oppidum Orumbouiorum Parra, unde Bergomates Cato dixit ortos, etiam- 20 num prodente se altius quam fortunatius situm.

41.** *Plin. n. h. III 133* Verso deinde Italiam pectore Alpium Latini iuris Euganeae gentes, quarum oppida XXXIII enumerat Cato.

42.** *Plin. n. h. III 130* Venetos Troiana stirpe ortos 25 auctor est Cato, Cenomanos iuxta Massiliam habitasse in Volcis.

43*. *Varro de r. rust. I 2, 7* An non M. Cato scribit in libro originum sic? Ager Gallicus Romanus uocatur, qui uiritim cis Ariminum datus est ultra agrum Picientium. in 30 eo agro aliquotfariam in singula iugera dena cullea uini fiunt. (ex *Varrone Nonius s. u. culleus p. 197* Varro de re rustica lib. I: In singula iugera dena cullea uini fiunt. *Columella III 3, 2* Vt omittam ueterem illam felicitatem aruorum, quibus et ante iam M. Cato et mox Terentius Varro 35 prodidit, singula iugera uinearum sexcenae urnae uini prae-buisse — in Gallico, qui nunc Piceno contribuitur. *III 9, 3*

quemadmodum Terentius Varro et ante eum M. Cato possent affirmare, sexcentenas urnas priscis cultoribus singula uinearum iugera fudisse.) = *Plin. n. h. XIII 52* Idem Cato denos culleos redire ex iugeribus iubet. *De dub. nomin. V p. 576 K.* Culleum generis neutrius, ut Cato 'cullea uini'. 5

44**. *Plin. n. h. III 116* In hoc tractu [*octauae Augusti regionis, quae determinabatur Arimino, Pado, Apennino*] interierunt Boi, quorum tribus CXII fuisse auctor est Cato, item Senones, qui ceperunt Romam.

45*. *Seru. ad Aen. X 179* Cato originum, qui Pisas 10 tenuerint ante aduentum Etruscorum negat sibi conpertum, sed inueniri, Tarchonem Tyrrheno oriundum, postquam † eurundem sermonum ceperit, Pisas condidisse, cum ante regionem eandem Teutanes quidam Graece loquentes possederint. 15

46*. *Seru. ad Aen. X 184* Intempestas ergo Grauisca accipimus pestilentes et secundum Plinium in naturali historia et Catonem in originibus, ut intempestas intellegas sine temperie, id est tranquillitate. nam, ut ait Cato, ideo Grauiscae dictae sunt, quod grauem aerem sustinent. 20

47**. *Plin. n. h. III 51* Intus coloniae Falisca Argis orta, ut auctor est Cato.

48**. *Seru. ad Aen. VII 697* Hos [*lucos Capenos*] dicit Cato Veientum iuuenes condidisse auxilio regis Pro- 25 pertii, qui eos Capenam, cum adoleuissent, miserat.

49**. *Plin. n. h. III 114* Ameriam supra scriptam Cato ante Persei bellum conditam annis DCCCCLIII prodit.

50**. *Dionys. II 49* Κάτων δὲ Πόρκιος τὸ μὲν ὄνομα τῶ Σαβίνων ἔθνεϊ τεθῆναι φησὶν ἐπὶ Σάβου τοῦ Σάγκου δαίμονος ἐπιχωρίου, τοῦτον δὲ τὸν Σάγκον ὑπὸ τινῶν πύ- 30 στιον καλεῖσθαι Δία. πρώτην δ' αὐτῶν οἰκησὶν ἀποφαίνει γενέσθαι κώμην τινὰ καλουμένην Τεστρουῖναν ἀγχοῦ πόλεως Ἀμιτέρνης κειμένην, ἐξ ἧς ὁρμηθέντας τότε Σαβίνους εἰς τὴν Ῥεατίνην ἐμβαλεῖν Ἀβοριγίνων ἅμα κατοικούντων καὶ πόλιν αὐτῶν τὴν ἐπιφανεστάτην Κοτυλίας πολέμῳ χειρωσα- 35 μένους κατασχεῖν. ἐκ δὲ τῆς Ῥεατίνης ἀποικίας ἀποστείλαν-

τας ἄλλας τε πόλεις κτίσαι πολλάς, ἐν αἷς οἰκεῖν ἀτειχίστοις, καὶ δὴ καὶ τὰς προσαγορευομένας Κύρεις· χώραν δὲ κατασχεῖν τῆς μὲν Ἀδριανῆς θαλάττης ἀπέχουσαν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα καὶ διακοσίους σταδίους, τῆς δὲ Τυρρηνικῆς τετταράκοντα πρὸς διακοσίους· μῆκος δὲ αὐτῆς εἶναι φη-⁵ σιν ὀλίγω μείον σταδίων χιλίων. Ἔστι δὲ τις καὶ ἄλλος ὑπὲρ τῶν Σαβίνων ἐν ἱστορίαις ἐπιχωροῖς λεγόμενος λόγος, ὡς Λακεδαιμονίων ἐποικησάντων αὐτοῖς καθ' ὃν χρόνον ἐπιτροπεύων Εὐνομον τὸν ἀδελφιδοῦν Λυκοῦργος ἔθετο τῇ Σπάρτῃ τοὺς νόμους. ἀχθομένους γάρ τινες τῇ σκληρότητι τῆς¹⁰ νομοθεσίας καὶ διαστάντας ἀπὸ τῶν ἐτέρων οἴχεσθαι τὸ παρὰ πᾶν ἐκ τῆς πόλεως· ἔπειτα διὰ πελάγους πολλοῦ φερομένους εὐξασθαι τοῖς θεοῖς (πόθον γάρ τινα ὑπελθεῖν αὐτοὺς ὁποιασδήποτε γῆς) εἰς ἣν ἂν ἔλθωσι πρώτην, ἐν ταύτῃ κατοικήσειν, καταχθέντας δὲ τῆς Ἰταλίας περὶ τὰ καλούμενα¹⁵ Πωμεντινα πεδία τό τε χωρίον, ἐν ᾧ πρῶτον ὠρμίσαντο, Φορωνίαν ἀπὸ τῆς πελαγίου φορήσεως ὀνομάσαι καὶ θεᾶς ἱερὸν ἰδρῦσασθαι Φορωνίας, ἣ τὰς εὐχὰς ἔθεντο· ἦν νῦν ἐνὸς ἀλλαγῆ γράμματος Φερωνίαν καλοῦσιν. ἐκεῖθεν δ' ὀρμηθέντας αὐτῶν τινες συνοίκους τοῖς Σαβίνοις γενέσθαι·²⁰ καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ τῶν νομίμων εἶναι Σαβίνων Λακωνικὰ, μάλιστα δὲ τὸ φιλοπόλεμόν τε καὶ τὸ λιτοδίαiton καὶ παρὰ πάντα τὰ ἔργα τοῦ βίου σκληρόν.

51**. *Seru. ad Aen. VIII 638* Curibusque seueris] Aut 'seueris' disciplina aut rem hoc uerbo reconditam dixit,²⁵ quia Sabini a Lacedaemoniis originem ducunt, ut Hyginus ait de origine urbium Italicarum [*fr. 9*], a Sabo, qui de Perside Lacedaemonios transiens ad Italiam uenit et expulsis Siculis tenuit loca, quae Sabini habent. — Cato autem et Gellius [*fr. 10*] a Sabo Lacedaemonio trahere eos originem referunt;³⁰ porro Lacedaemonios durissimos fuisse omnis lectio docet, Sabinorum etiam mores populum Romanum secutum idem Cato dicit: merito ergo 'seueris', qui et a duris parentibus orti sunt, et quorum disciplinam uictores Romani in multis secuti sunt.

52*. *Varr. de r. r. II 3, 3* De quarum uelocitate in originum libro Cato scribit haec: In Sauracti et Fiscello caprae ferae sunt, quae saliant e saxo pedes plus sexagenos. (*ex Varrone Crescentius rur. comm. VIII 76.*)

53. *Priscian. VIII p. 487 H.* Cato in II originum: Marsus hostem occidit prius quam Paelignus; propterea Marrucini uocantur, de Marso detorsum nomen.

54*. *Seru. ad Aen. V 564* Polite progenies] Illum dicit, quem supra a Pyrrho introduxit occisum, de quo Cato in originibus dicit, quod ad Italiam uenerit et segregatus ab Aenea condiderit oppidum Politorium a suo nomine.

55*. *Seru. ad Aen. X 541* Cato in originibus ita ait: Lauini boues immolatos, priusquam caederentur, profugisse in siluam.

56**. *Solin. 2, 8 p. 35 M.* Tibur, sicut Cato facit testimonium, [conditum] a Catillo Arcade, praefecto classis Euandri, sicut Sextius, ab Argiua iuuentute. Catillus enim, Amphiarai filius, post prodigialem patris apud Thebas interitum Oeclei aui iussu cum omni fetu uer sacrum missus tres liberos in Italia procreauit, Tiburtum, Coram, Catillum, qui depulsis ex oppido Siciliae ueteribus Sicanis a nomine Tiburti fratris natu maximi urbem uouerunt.

57. *Priscian. X p. 537 H.* Cato in II originum: In campo Tiburti, ubi hordeum demessuit, idem in montibus serit, ubi hordeum idem iterum metit. (In campo — demessuit etiam part. XII uers. Aen. 132 p. 490 K.)

58. *Priscian. III p. 129 H.* Cato Censorius — ibidem (in II originum): Lucum Dianium in nemore Aricino Egerius Laeuus Tusculanus dedicauit dictator Latinus. hi populi communiter: Tusculanus, Aricinus, Lanuuius, Laurens, Coranus, Tiburtis, Pometinus, Ardeatis Rutulus. (Pop. communiter — Ardeatis etiam VII p. 337 H.)

59*. *Schol. Veron. ad Verg. Aen. VII 681 p. 99 K.* [Ca]to in originibus ait, Caeculum uirgines aquam petentes in foco inuenisse ideoque Vulcani [filium eum ex]istimasse;

et quod oculos exiguos haberet, Caeculum appellatum. hic colle[cticiis] pastoribus [urbem Praene]ste fundavit.

60**. *Seru. ad Aen. VII 682* Cato dicit: Quia is locus montibus praestet, Praeneste oppido nomen dedit.

61. *Priscian. IIII p. 129 et VII p. 337 H.* Cato Censorius — in II (originum): Si quis mortuus est Arpinatis, eius heredem sacra non secuntur.

62**. *Seru. ad Aen. XI 567* Licet [Metabus] Priuerinas esset, tamen, quia in Tuscorum iure paene omnis Italia fuerat, generaliter in Metabum omnium odia ferebantur. nam pulsus fuerat a gente Volscorum, quae etiam ipsa Etruscorum potestate regebatur, quod Cato plenissime executus est.

63. *Fest. s. u. sublimavit p. 306 M.* Sublimavit dixit Cato — originum I. II: In maximum decus atque in excellentissimam claritudinem sublimavit.

15

64. *Charis. I p. 91 K.* Ques autem dixisse ueteres testimonio est Cato, qui ait originum II: Quescumque Romae regnauissent. (= *Prisc. XIII p. 9 H. libro omissio*.)

65. *Non. s. u. putidum p. 152* Cato originum libro II: Si inde in nauis putidas atque sentinosas commeatum ponere uolebant.

66. *Priscian. V p. 152 H.* Cato in II originum: Itaque res uber fuit, antequam legiones . . .

67. *Priscian. V p. 171 H.* Cato in II: Ex sale, qui apud Karthaginenses fit. (= *Alcuin. p. 2091 P. omissio numero*.)

EX LIBRO III.

68**. *Plin. n. h. III 98* Praeterea interisse Thebas Lucanas Cato auctor est.

69**. *Vellei. I 7, 2* Quidam huius [Hesiodi] temporis tractu aiunt a Tuscis Capuam Nolamque conditam ante annos fere octingentos et triginta, quibus equidem adsenserim. Sed M. Cato quantum differt! qui dicat Capuam ab eisdem Tuscis conditam ac subinde Nolam; stetisse autem Capuam, antequam a Romanis caperetur, annis circiter ducentis et sexaginta. quod si ita est, cum sint a Capua capta anni ducenti et quadraginta, ut condita est, anni sunt fere quingenti. ego,

35

pace diligentiae Catonis dixerim, uix crediderim tam mature tantam urbem creuisse, floruisse, concidisse, resurrexisse.

70**. *Seru. ad Aen. III 402* Ait Cato, a Philocteta condita iam pridem ciuitate [*Peteliae*] murum tantum factum. 5

71. *Prob. in Verg. bucol. p. 4 K.* Item Cato originum III: † Theseunti Tauriani uocantur de fluuio, qui propter fluit. id oppidum Aurunci primo possederunt, inde Achaei Troia domum redeunt. in eorum agro fluuii sunt sex; septimus finem Rheginum atque Taurinum dispertit; fluuii ¹⁰ nomen est Pecoli. Eo Orestem cum Iphigenia atque Pylade dicunt maternam necem expiatum uenisse, et non longinqua memoria est, cum in arbore ensem uiderunt, quem Orestes abiens reliquisse dicitur.

72. *Festus s. u. oreae p. 182 M.* Cato originum I. III: 15 Equos respondit: Oreas mihi inde, tibi cape flagellum. (*cf. Aristot. rhet. II 20.*)

73. *Gell. XVII 13, 3* Ex quo illa significatio [*u. quin*] non abhorret, quae est in tertia origine M. Catonis: Haut eos — eo postremum scribo, quin populi et boni et strenui sient. ²⁰

74. *Charis. I p. 73 K.* Cato originum III: Laserpitium pro pulmentario habet.

75. *Charis. I p. 73 K.* Cato — in eodem (originum III): Multo pulmento usi.

76**. *Seru. ad Aen. VIII 603* Italiae disciplina et ²⁵ uita laudatur, quam et Cato in originibus et Varro in gente populi Romani [*fr. 20*] commemorat.

EX LIBRO III

77. *Gell. II 28, 6* Verba Catonis ex originum quarto haec sunt: Non lubet scribere, quod in tabula apud pontificem maximum est, quotiens annona cara, quotiens lunae ³⁰ aut solis lumine caligo aut quid obstiterit.

78. *Fest. s. u. mapalia p. 146 M.* Cato originum libro quarto: Mapalia uocantur ubi habitant [*Poeni*], ea quasi cohortes rotundae sunt. = *Seru. ad Aen. I 421* Cato originum magalia aedificia quasi coortes rotundas dicit. 35

79. *Gell. V 21, 17* Item M. Cato in IIII originum eodem in loco ter hoc uerbum posuit: Compluriens eorum milites mercennarii inter se multi alteri alteros in castris occidere, compluriens multi simul ad hostis transfugere, compluriens in imperatorem impetum facere. (*Ex eo Nonius s. u. compluriens p. 87* Idem [*Cato*] originum l. IIII: Compluriens eorum — occidere.)

80**. *Seru. ad Aen. IIII 682* Exstinxti te meque soror populumque patresque Sidonios urbemque tuam] Quidam hoc loco uolunt tres partes politicae comprehensas, populi, optimatum, regiae potestatis. Cato enim ait de tribus istis partibus ordinatam fuisse Carthaginem.

81. *Priscian. VI p. 254 H.* Cato tamen os protulit in IIII originum: Si quis membrum rupit aut os fregit, talione proximus cognatus ulciscitur.

82. *Gell. XI 1, 6* Non esse abs re putauit notare quod M. Cato aliter dixit. nam in IIII originum uerba haec sunt: Imperator noster, si quis extra ordinem depugnatum iuit, ei multam facit.

83*. *Gell. III 7* Pulcrum, dii boni, facinus Graecarumque facundiarum magniloquentia condignum M. Cato libris originum de Q. Caedicio, tribuno militum, scriptum reliquit.

Id profecto est ad hanc ferme sententiam: Imperator Poenus in terra Sicilia bello Karthaginensi primo obuiam Romano exercitu progreditur, colleis locosque idoneos prior occupat. milites Romani, uti res nata est, in locum insinuant fraudi et perniciiei obnoxium. Tribunus ad consulem uenit, ostendit exitium de loci importunitate et hostium circumstantia maturum. 'Censeo' inquit 'si rem seruare uis, faciendum, ut quadringentos aliquos milites ad uerrucam illam (sic enim Cato locum editum asperumque appellat) ire iubeas eamque uti occupent, imperes horterisque; hostes profectò ubi id uiderint, fortissimus quisque et promptissimus ad occursandum pugnandumque in eos praeuertentur unoque illo negotio sese alligabunt, atque illi omnes quadringenti procul dubio obruncabuntur. tunc interea occu-

patis in ea caede hostibus, tempus exercitus ex hoc loco educendi habebis. alia nisi haec salutis uia nulla est.' Consul tribuno respondit, consultum istuc quidem atque prouidens sibi uiderier, 'sed istos' inquit 'milites quadringentos ad eum locum in hostium cuneos quisnam erit qui ducat?'⁵ 'Si alium' inquit tribunus 'neminem reperis, me licet ad hoc periculum utare; ego hanc tibi et rei p. animam do.' Consul tribuno gratias laudesque agit. tribunus et quadringenti ad moriendum proficiscuntur. hostes eorum audaciam demirantur, quorsum ire pergant, in expectando sunt. sed¹⁰ ubi apparuit, ad eam uerrucam occupandam iter intendere, mittit aduersum illos imperator Karthaginiensis peditatum equitatumque, quos in exercitu uiros habuit strenuissimos. Romani milites circumueniuntur, circumuenti repugnant. fit praelium diu anceps. tandem superat multitudo. quadringenti omnes cum uno, perfossi gladiis aut missilibus operti, cadunt. Consul interibi, dum ea pugna pugnatur; se in locos tutos atque editos subducit.

Sed quod illi tribuno, duci militum quadringentorum, diuinitus in eo praelio usu uenit, non iam nostris, sed ipsius²⁰ Catonis uerbis subiecimus: (Dii immortales tribuno militum fortunam ex uirtute eius dedere. nam ita euenit: cum saucius multifariam ibi factus esset, tamen uulnus capiti nullum euenit, eumque inter mortuos defetigatum uulneribus atque quod sanguen defluserat, cognouere. eum sustu-²⁵ lere, isque conualuit saepeque postilla operam rei p. fortem atque strenuam perhibuit [illoque facto, quod illos milites subduxit, exercitum ceterum seruauit]. Sed idem benefactum, quo in loco ponas, nimium interest. Leonides Laco quidem simile apud Thermopylas fecit, propter eius uirtutes omnis³⁰ Graecia gloriam atque gratiam praecipuam claritudinis inclytissimae decorauere monumentis, signis, statujs, elogijs, historiis aliisque rebus; gratissimum id eius factum habuere. at tribuno militum parua laus pro factis relicta, qui idem fecerat atque rem seruauerat.)³⁵

Hanc Q. Caedici tribuni uirtutem M. Cato tali suo testimonio decorauit. (*Ex Gellio [p. 55 u. 30] Nonius s.*

u. uerrruca p. 187 Censeo — imperes. *cf. Quintil. inst. VIII 3, 48. (ex eo Eckstein. anecd. Par. p. 20.) = Cicer. de sen. 20, 75* Legiones nostras, quod scripsi in originibus, in eum locum saepe profectas alacri animo et erecto unde se redituras numquam arbitrarentur. *Tuscul. I 42, 101* Sed ⁵ quid duces et principes nominem, cum legiones scribat Cato saepe alacris in eum locum profectas, unde redituras se non arbitrarentur. — *P. 56 u. 28 = Vopisc. Prob. 1, 1. uid. Gell. fr. 1.*

84. *Non s. u. duodeuicesimo p. 100* Cato in quarto ²¹⁸ ₅₃₆ originum: Deinde duoeticesimo anno post dimissum bellum, quod quattuor et uiginti annos fuit, Carthaginenses sextum de foedere decessere. = *Gell. X 1, 10* In M. autem Catonis quarta origine ita perscriptum est: Carthaginenses — decessere.

15

85**. *Seru. ad Aen. X 13* Alpes — quae secundum Catonem et Liuium [*XXI 35, 8*] muri uice tuebantur Italiam.

86*. *Gell. X 24, 7* Et historiam autem et uerbum hoc sumpsit Coelius ex origine M. Catonis, in qua ita scriptum est: Igitur dictatorem Karthaginensium magister equitum ²¹⁶ ₅₃₈ ²⁰ monuit: 'Mitte mecum Romam equitatum: diequinti in Capitolio tibi cena cocta erit'. (*ex Gellio Macrob. I 4, 26. cf. Coel. fr. 25.*)

87. *Gell. II 19, 9* M. Cato in quarto originum: Deinde dictator iubet postridie magistrum equitum arcessi: 'Mittam ²⁵ te, si uis, cum equitibus'. 'Sero est' inquit magister equitum 'iam rescuere'.

88*. *Plin. n. h. VIII 11* Antipater auctor est, duos [*elephantos*] Antiocho regi in bellicis usibus celebres etiam cognominibus fuisse. etenim nouere ea. certe Cato, cum ³⁰ imperatorum nomina annalibus detraxerit, eum qui fortissime proeliatu esset in Punica acie, Surum tradidit uocatum altero dente mutilato.

89**. *Seru. ad Aen. III 707* Cato pluraliter haec Drepana dicit.

35

90. *Priscian. VIII p. 382 H.* Cato in IIII originum: Duo exules lege publica et execrari.

91. *Gell. XI 3, 2* Videbam — M. Catonem in originum quarto: 'Praelium factum depugnatumque pro castris' scribississe.

EX LIBRO V

195

559

92**. *Liv. XXXIII 15, 9* Cato ipse, haud sane detractor laudum suarum, multos (*pugna cum Hispanis ad Emporias commissa*) caesos ait, numerum non adscribit.

93*. *Gell. II 22, 28* Sed quod ait uentum, qui ex terra Gallia fleret, circium appellari, M. Cato in libris originum eum uentum 'cercium' dicit, non 'circium'. nam cum de Hispanis scriberet, qui citra Hiberum colunt, uerba haec 10 posuit: Sed in his regionibus ferrariae, argenti fodinae pulcherrimae, mons ex sale mero magnus, quantum demas, tantum adrescit. uentus cercius, cum loquere, buccam implet, armatum hominem, plaustrum oneratum percellit. = *Apul. de mund. c. 14* Cato autem in libris originum non 15 circium sed cercium dicit.

94*. *Priscian. VII p. 293 H.* M. Cato in originibus: Dotes filiabus suis non dant. (*Cantabri, cf. Strabon. III 4 p. 165.*)

176

587

95. *Gell. VI (VII) 3* Ciuitas Rhodiensis et insulae 20 opportunitate et operum nobilitatibus et nauigandi sollertia naualibusque uictoriis celebrata est. Ea ciuitas, cum amica atque socia populi Romani foret, Persa tamen, Philippi filio, Macedonum rege, cum quo bellum populo Romano fuit, amico usa est, conixique sunt Rhodienses legationibus Ro- 25 mam saepe missis id bellum inter eos componere. sed, ubi ista pacificatio perpetrari nequiuit, uerba a plerisque Rhodiensibus in contionibus eorum ad populum facta sunt, ut, si pax non fieret, Rhodienses regem aduersus populum Romanum adiutarent. sed nullum super ea re publicum de- 30 cretum factum est. At ubi Perses uictus captusque est, Rhodienses pertimere ob ea, quae compluriens in coetibus populi acta dictaque erant, legatosque Romam miserunt, qui temeritatem quorundam popularium suorum deprecarentur et fidem consiliumque publicum expurgarent. Legati post- 35 quam Romam uenerunt et in senatum intromissi sunt uer-

bisque suppliciter pro causa sua factis e curia excesserunt, sententiae rogari coeptae; cumque partim senatorum de Rhodiensibus quererentur maleque animatos eos fuisse dicerent bellumque illis faciendum censerent: tum M. Cato exurgit et optimos fidissimosque socios, quorum opibus diripiendis possidendisque non pauci ex summatibus uiris intenti infensique erant, defensum conseruatumque pergit orationemque inclutam dicit, quae et seorsum fertur inscriptaque est pro Rhodiensibus et in quintae originis libro scripta est. — Ipsum deinde principium apposuit [*Julius Tiro in epistula ad Q. Axiu[m]*], cuius uerba haec sunt. (cf. *Liuius XXXV 25, 1* Secundum talem orationem uniuersi rursus prociderunt ramosque oleae supplices iactantes tandem excitati curia excesserunt. tunc sententiae interrogari coeptae. infestissimi Rhodiis erant qui consules praetoresue aut legati gesserant in Macedonia bellum. plurimum causam eorum adiuuit M. Porcius Cato, qui asper ingenio, tum lenem mittemque senatorem egit. non inseram simulacrum uiri copiose quae dixerit referendo; ipsius oratio scripta exstat, originum quinto libro inclusa.)

(a. Scio solere plerisque hominibus rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere atque superbiam atque ferociam augescere atque crescere. quod mihi nunc magnae curae est, quod haec res tam secunde processit, ne quid in consulendo aduorsi eueniat, quod nostras secundas res confutet, neue haec laetitia nimis luxuriose eueniat. aduorsae res edomant et docent, quid opus siet facto. secundae res laetitia transuersum trudere solent a recte consulendo atque intellegendo. quo maiore opere dico suadeoque, uti haec res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in potestatem nostram redeamus. (= *XIII 25 (24), 13* Item M. Cato in orationis principio, quam dixit in senatu pro Rhodiensibus, cum uellet res nimis prosperas dicere, tribus uocabulis idem sentientibus dixit. — Verba eius haec sunt: 'Scio — augescere'. — cf. *Caes. epist. ad Front. II 13 p. 36 N.* Nam uni M. Porcio me dedicaui atque despondi atque delegaui. hoc etiam ipsum 'atque'

unde putas? ex ipso furor. *Charis. II p. 220 K.* Secunde Cato senex, ut Maximus notat. *Sulpic. sat. u. 48* Quos inter prisci sententia dia Catonis scire deis magni fecisset, utrumne secundis an magis aduersis staret Romana propago.) —

b. (Atque ego quidem arbitror, Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depugnatum est, neque regem Persen uinci. sed non Rhodienses modo id noluere sed multos populos atque multas nationes idem noluisse arbitror. atque haut scio, an partim eorum fuerint, qui non nostrae contumeliae causa id noluerint euenire. sed enim id metuere, si nemo esset homo quem uereremur, quidquid luberet faceremus, ne sub solo imperio nostro in seruitute nostra essent. libertatis suae causa in ea sententia fuisse arbitror. atque Rhodienses tamen Persen publice numquam adiuuere. cogitate, quanto nos inter nos priuatim cautius facimus. nam unus quisque nostrum, si quis aduersus rem suam quid fieri arbitrantur, summa ui contra nititur, ne aduersus eam fiat: quod illi tamen perpassi.) (cf. *Appian. Punic. 65* ἐρίγνοντο οὖν αἱ συνθηκαί, τρίται αἶδε, Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις πρὸς ἀλλήλους. καὶ ὁ Σκιπίων ἐς αὐτὰς ἐδόκει μάλιστα τοὺς Ῥωμαίους ἐναγαγέσθαι, εἴτε τῶν εἰρημένων οὐνεκα λογισμῶν εἴτε ὡς ἀρκοῦν Ῥωμαίοις ἐς εὐτυχίαν τὸ μόνην ἀφελέσθαι Καρχηδονίους τὴν ἡγεμονίαν. εἰσὶ γὰρ οὗ καὶ τότε νομίζουσιν αὐτὸν ἐς Ῥωμαίων σωφρονισμόν ἐθειλῆσαι γείτονα καὶ ἀντίπαλον αὐτοῖς φόβον ἐς αἰὲ καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ποτε ἐξυβρίσειαν ἐν μεγέθει τύχης καὶ ἀμεριμνία. καὶ τότε οὕτω φρονησάτω τὸν Σκιπίωνα οὐ πολὺ ὕστερον ἐξείπε τοῖς Ῥωμαίοις Κάτων, ἐπιπλήττων παρωξυμμένοις κατὰ Ῥόδου.) —

c. Ea nunc derepente tanta beneficia ultro citroque, tantam amicitiam relinuemus? quod illos dicimus uoluisse facere, id nos priores facere occupabimus. —

d. Qui acerrime aduersus eos dicit, ita dicit: hostes uoluisse fieri. ecquis est tandem, qui uestrorum, quod ad sese attineat, aequum censeat poenas dare ob eam rem,

quod arguatur male facere uoluisse? nemo opinor. nam ego, quod ad me attinet, nolim. (*cf. Liu. XXXXV 24, 2 sq.*)

e. Quid nunc? ecqua tandem lex est tam acerba, quae dicat: si quis illud facere uoluerit, mille minus dimidium familiae multa esto; si quis plus quingenta iugera habere 5 uoluerit, tanta poena esto; si quis maiorem pecuum numerum habere uoluerit, tantum damnas esto. atque nos omnia plura habere uolumus, et id nobis impune est. (= *Fest. s. u. pecuum p. 246 M.* Pecuum cum dixit M. Cato per casum genetium a singulari casus recti formauit, quo utebantur 10 antiqui, id est pecu.)

f. Sed si honorem non aequum est haberi ob eam rem, quod bene facere uoluisse quis dicit neque fecit tamen, Rhodiensibus oberit, quod non male fecerunt sed quia uoluisse dicuntur facere? —

g. Rhodiensis superbos esse aiunt, id obiectantes, quod mihi et liberis meis minime dici uelim. sint sane superbi. quid id ad uos attinet? idne irascimini, si quis superbior est quam uos.

96. *Gell. XI 3, 2* Videbam — M. Catonem in origi- 20 num quarto — scribisse et item in quinto: Vrbes insulasque omnis pro agro Illyrio esse.

97. *Non. s. u. pisculentum p. 151* Cato originum libro V: Fluuium Naronem magnum pulchrum pisculentum.

98. *Prisc. X p. 510 H.* Cato in V originum: Quod 25 eorum nemo quisquam quicquam mihi ignoturus est.

99. *Gell. XV 9, 5* M. Cato in quinta origine ita scripsit: Postridie signis conlatis aequo fronte peditatu, equitibus atque alis cum hostium legionibus pugnauimus.

100. *Gell. XV 9, 5* 'Recto' quoque 'fronte' idem Cato 30 in libro eodem [*originum quinto*] dicit.

101. *Gell. XV 13, 5* M. Cato in quinta origine: Exercitum, inquit, suum pransum, paratum, cohortatum eduxit foras atque instruxit.

102. *Fest. s. u. pilates p. 237 M.* Cato originum I. V: 35 Lapis candidior quam † pelastes.

103. *Non. s. u. protelare p. 363* Cato originum lib. V: Sed protelo trini boues unum aratrum ducent.

104. *Prisc. VIII p. 475 H.* Cato in V originum: Illi polliciti sese facturum omnia.

EX LIBRO VI

105. *Gell. XX 5, 13* Quod est scriptum a M. Catone ⁵ in sexta origine: Itaque ego, inquit, cognobiliorem cognitionem esse arbitror.

EX LIBRO VII

¹⁴⁹
⁶⁰⁵

106. *Cic. Brut. 23, 89* Quae quidem uis [*Galbae*] tum maxime cognita est, cum Lusitanis a Seruio Galba praetore contra interpositam, ut existumabatur, fidem interfectis, T. Libone tribuno pl. populum incitante et rogationem in Galbam priuilegi similem ferente, summa senectute, ut ante dixi, M. Cato legem suadens in Galbam multa dixit. quam orationem in origines suas rettulit, paucis antequam mortuus est diebus an mensibus. Tum igitur *nihil* recusans ¹⁵ Galba pro sese et populi Romani fidem implorans, cum suos pueros tum C. Galli etiam filium flens commendabat, cuius orbitas et fletus mire miserabilis fuit propter recentem memoriam clarissimi patris. isque se tum eripuit flamma propter pueros misericordia populi commota, sicut idem ²⁰ scriptum reliquit Cato. (*ex Cicer. Valer. Max. VIII 1, 2.*) = *Cic. Brut. 20, 80* Et uero etiam tum Catone uiuo, qui annos quinque et octoginta natus excessit e uita, cum quidem eo ipso anno contra Ser. Galbam ad populum summa contentione dixisset, quam etiam orationem ²⁵ scriptam reliquit. *de orat. I 53, 227 sq.* cum M. Cato — aspere apud populum Romanum et uehementer esset locutus, quam orationem in originibus suis exposuit ipse. — Quod item apud Catonem scriptum esse uideo, nisi pueris et lacrimis usus esset [*Galba*], poenas eum daturum fuisse. ³⁰ *Quintil. II 15, 8* Seruium quidem Galbam miseratione sola, qua non suos modo liberos paruulos in contione produxerat sed Galli etiam Sulpicii filium suis ipse manibus circum-

tulerat, elapsum esse, cum aliorum monumentis tum Catonis oratione testatum est. *Liv. per. 49* Cum L. Scribonius tribunus plebis rogationem promulgasset, ut Lusitani, qui in fidem populo Romano dediti ab Seruio Galba in Galliam uenissent, in libertatem restituerentur, M. Cato acerrime suasit. extat 5 oratio et in annalibus ipsius inclusa. Q. Fulvius Nobilior ei, saepe ab eo in senatu laceratus, respondit pro Galba; ipse quoque Galba cum se damnari uideret, complexus duos filios praetextatos et Sulpici Galli filium, cuius tutor erat, ita miserabiliter pro se locutus est, ut rogatio anti- 10 quaretur.

107. *Front. epist. ad Caes. III 20 p. 57 N.* Cato quid dicat de Galba absoluto, tu melius scis; ego memini propter fratris filios eum absolutum. τὸ δ' ἀκριβὲς ipse inspice. Cato igitur dissuadet neue suos neue alienos quis liberos 15 ad misericordiam conciliandam producat neue uxores neue adfines uel ulla omnino feminas.

108. *Gell. XIII 25 (24), 15* Itidem Cato ex originum VII in oratione, quam contra Seruium Galbam dixit, compluribus uocabulis super eadem re usus est: Multa me 20 dehortata sunt huc prodire, anni, aetas, uox, uires, senectus: uerum enim uero, cum tantam rem peragier arbitrarer, . . . (*cf. carmen de fig. 139 sqq. p. 68 H.* Est conductio conque gregatio, cum adcumulo res. Multa hortantur me: res, aetas, tempus, amici, concilium tantae plebis, †denuntia 25 natum).

109. *Gell. I 12, 17* M. Cato de Lusitanis, cum Seruium Galbam accusauit: Tamen dicunt deficere uoluisse. ego me nunc uolo ius pontificium optime scire: iamne ea causa pontifex capiar? si uolo augurium optime tenere, ecquis 30 me ob meam . . . augurem capiat?

110. *Non. s. u. pisculentum p. 151* Cato originum — libro VII: Fluuium Hiberum; is oritur ex Cantabris, magnus atque pulcher, pisculentus.

111. *Fest. s. u. mulleos p. 142 M.* M. Cato originum 35 li. VII: Qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos aluta uinctos, ceteri perones . . .

112.** *Plut. q. Rom. 49* Διὰ τί τοὺς παραγγέλλοντας ἄρχειν ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν ἀχίτωνας, ὡς Κάτων ἰστόρηκεν;

113. *Fest. s. u. ruscum p. 265 M.* Cato originum l. VII: Mulieres opertae auro purpuraque; arsinea, rete, diadema, 5 coronas aureas, rusceas fascias, galbeos lineos, pelles, redimicula

114*. *Charis. I p. 101 K.* Cato in originibus: Mulieres, inquit, nostrae capillum cinere unguabant, ut rutilus esset. = *Seru. ad Aen. IIII 698* In Catone legitur 10 de matronarum crinibus: Flauo cinere unctitabant, ut rutili essent.

115.** *Seru. ad Aen. III 64* Cato ait deposita ueste purpurea feminas usas caerulea, cum lugerent.

116. *Charis. I p. 93 K.* Quamuis Cato originum VII 15 genetiuo casu dixerit: Iurum legumque cultores. (= *Ip. 135.*)

117. *Fest. s. u. socordiam p. 293 M.* M. Cato [*socordiam*] pro [*stultitia posuit originum l.*] VII, cum ait: [. ob im] mensam ti[*miditatem et socordiam causa erat*] ne quid neg[*oti publici gere*]retur. *cf. Paul. p. 292 M.*: Socordiam quidam pro ignauia posuerunt. Cato pro stultitia posuit.

INCERTORVM ORIGINVM LIBRORVM FRAGMENTA

118. *Cic. Tusc. IIII 2, 3* Grauiissimus auctor in originibus dixit Cato, morem apud maiores hunc epularum fuisse, ut deinceps qui accubarent canerent ad tibiam clarorum 25 uirorum laudes atque uirtutes. = *Cic. Tusc. I 2, 3* Quamquam est in originibus solitos esse in epulis canere conuiuas ad tibicinem de clarorum hominum uirtutibus. *Brut. 19, 75* Atque utinam exstarent illa carmina, quae multis saeculis ante suam aetatem in epulis esse cantata a singulis 30 conuiuis de clarorum uirorum laudibus, in originibus scriptum reliquit Cato.

119.** *Seru. ad Aen. I 726* Nam, ut ait Cato, et in atrio et duobus ferculis epulabantur antiqui. (*cf. ad I 637.*)

120. *Charis. I p. 131 K.* Glis Varro in admirandis 'in silua mea est glis nullus' sed et Cato in originibus ita est locutus. (*uid. I p. 90.*)

121. *Charis. I p. 124 K.* Biber G. Fannius annalium VIII — Cato quoque originum * * (*ipsa uerba inter-* 5 *ciderunt*).

122. *Seru. ad georg. I 75* Cato in originibus: Alae ex lupino lug

123. *Seru. ad Aen. III 637* Argolici clipei] Quia Graecorum clipei rotundi, ut Cato originum ait. 10

124. *Macrob. I 14, 5* Veteres 'an' pro 'circum' ponere solebant, ut Cato in originibus: Oratorum an terminum.

125. *Non. s. u. tributus p. 229* Cato originum libris: Ne praedia in lubricum dirigerentur, cum tributus exigeretur.

INCERTORVM CATONIS LIBRORVM FRAGMENTA
SELECTA

126. *Fest. s. u. natinatio p. 166 M.* M. Cato in [*orig. 15* *l. V scripsit: Audito tum*]ultu Macedoniae Etruriam, Samnites, Lucanos inter se natinari atque factiones esse.

127. *Cic. de rep. I 17, 27* Quam est hic fortunatus putandus —, qui — ut Africanum auum meum scribit Cato solitum esse dicere, possit idem de se praedicare, numquam 20 se plus agere quam nihil cum ageret, numquam minus solum esse quam cum solus esset. = *Cic. de off. III 1, 1* P. Scipionem, Marce filii, eum, qui primus Africanus appellatus est, dicere solitum scripsit Cato, qui fuit eius fere aequalis, numquam se minus otiosum esse quam cum otiosus, nec 25 minus solum quam cum solus esset. *Plut. apophth. reg. et imp. 1* Σκιπίων δὲ ὁ πρεσβύτερος τὴν ἀπὸ τῶν στρατηγιῶν καὶ τῆς πολιτείας σχολὴν ἐν γράμμασι διατριβὴν ποιούμενος ἔλεγεν, ὅποτε σχολάζοι, πλείονα πράττειν.

128. *Fronto ep. ad Ver. II 1 p. 129 N.* Ipsum hoc 30 tuum a te diu[ti]na prudentia consultum, quod non ante signis conlatis manum cum hostibus conseruisti, quam leuib[us] proeliis et minutis uictoriis militem imbueres, nonne

195 Cato docuit, orator idem et imperator summus? Ipsa sub-
 559 ieci Catonis uerba, in quibus consiliorum tuorum expressa
 uestigia cerneres: Interea unamquamque turmam, mani-
 pulum, cohortem temptabam, quid facere possent, proeliis
 leuibus spectabam, cuiusmodi quisque esset, si quis strenue 5
 fecerat, donabam honeste, ut alii idem uellent facere, atque
 in contione uerbis multis laudabam. interim aliquot pauca
 castra feci. sed ubi anni tempus uenit, castra hiberna

195
 559

129. *Plutarch. Cat. 10* Ἀντὸς δὲ φησιν ὁ Κάτων
 πλείονας εἰληφέναι πόλεις ὧν διήγαγεν ἡμερῶν ἐν Ἰβηρίᾳ· 10
 καὶ τοῦτο κόμπος οὐκ ἔστιν, εἵπερ ὡς ἀληθῶς τετρακόσῃαι
 τὸ πλῆθος ἦσαν. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις πολλὰ παρὰ τὴν
 στρατείαν ὠφεληθεῖσιν ἔτι καὶ λίτραν ἀργυρίου κατ' ἄνδρα
 προσδιένειμεν, εἰπὼν, ὡς κρεῖττον εἶη πολλοὺς Ῥωμαίων
 ἀργύριον ἢ χρυσίον ὀλίγους ἔχοντας ἐπανελθεῖν· εἰς δ' αὐ- 15
 τὸν ἐκ τῶν ἀλισκομένων οὐδὲν ἔλθεῖν λέγει πλὴν ὅσα πέ-
 πωκεν ἢ βέβρωκε. 'Καὶ οὐκ αἰτιῶμαι' φησὶ 'τοὺς ὠφελείσθαι
 ζητοῦντας ἐκ τούτων, ἀλλὰ βούλομαι μᾶλλον περὶ ἀρετῆς τοῖς
 ἀρίστοις ἢ περὶ χρημάτων τοῖς πλουσιωτάτοις ἀμιλλᾶσθαι καὶ
 τοῖς φιλαργυρωτάτοις περὶ φιλαργυρίας': = *apophth. 25. 26.* 20

191
 563

130. *Plut. Cat. 14* Ὁ δὲ Κάτων ἀεὶ μὲν τις ἦν,
 ὡς ἔοικε, τῶν ἰδίων ἐγκωμίων ἀφειδῆς καὶ τὴν ἀντικρυς
 μεγαλαυχίαν ὡς ἐπακολούθημα τῆς μεγαλοουρίας οὐκ ἔφηνε,
 πλείστον δὲ ταῖς πράξεσι ταύταις ὄγκον περιτέθεικε καὶ φησὶ
 τοῖς ἰδοῦσιν αὐτὸν τότε [*in pugna Thermopylensi*] διώκοντα 25
 καὶ παίοντα τοὺς πολεμίους παραστῆναι μηδὲν ὀφείλειν Κά-
 τωνα τῷ δήμῳ τοσοῦτον, ὅσον Κάτωνι τὸν δῆμον, αὐτὸν τε
 Μάνιον τὸν ὑπάτον θερμὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἔτι θερμῷ περι-
 πλακέντα πολὺν χρόνον ἀσπάζεσθαι καὶ βοᾶν ὑπὸ χαρᾶς,
 ὡς οὐτ' ἂν αὐτὸς οὐθ' ὁ σύμπασις δῆμος ἐξισώσειε τὰς ἀμοι- 30
 βὰς ταῖς Κάτωνος εὐεργεσίαις.

131. *Ps. Frontin. IIII 1, 16* M. Cato memoriae tradidit
 in furto comprehensus inter commilitones dextras esse prae-
 cisas, aut, si lentius animaduertere uoluissent, in prin-
 cipis sanguinem esse missum.

132. *Cic. de divin. I 15, 28* Itaque multa auguria, multa auspicia, quod Cato ille sapiens queritur, neglegentia collegii amissa plane et deserta sunt.

133. *Paul. s. u. uiritim p. 378 M.* Cato: Praeda quae capta est, uiritim diuisa. 5

134. *Charis. I p. 102 K.* Cato sic dixit: Et in Italia atras capras lacte album habere.

135. *Charis. I p. 134 K.* Sed et Cato his 'iugeris', ut notat Plinius eodem libro VI.

136. *Charis. II p. 215 K.* Primo pedatu Cato senex: 10
In his duobus bellis alteras stipendio agrique parte multati, alteras oppidum ui captum, alteras primo pedatu et secundo.

137. *Seru. ad Aen. III 314* Cato ait, uerba tertiato et quartato quempiam dicere prae metu.

138. *Seru. ad Aen. IIII 121* Cato: Sedere non potest 15
in equo trepidante.

139. *Seru. ad Aen. IIII 293* Cato: Qua mollissimum est, adorianur.

140. *Seru. ad Aen. VIII 694* Cato: Sub tela uolantia.

141. *Priscian. VI p. 227 (= 266) H.* Cato (in I ori- 20
ginum — idem) 'nulli' pro 'nullius': Qui tantisper nulli rei sies, dum nihil agas.

142. *Priscian. III p. 87 H.* Cato [dixit]: Quod iter longius arduiusque erat a curia.

143. *Priscian. VI p. 260 H.* Cato: Specra prosita, quo 25
aqua de uia abiret.

L. CASSIVS HEMINA

TESTIMONIA

1. *uid. fr. 39* Cassius Hemina, qui illo tempore uiuebat (*i. e. quartorum ludorum saecularium a. 146. 608*). *f. 26* Cassius Hemina ex antiquissimis auctor est. *fr. 37 C. H.*, uetustissimus auctor annalium.
2. *Praeter eos locos, qui infra indicati sunt, Plinius in 5 nat. hist. sec. ind. in lib. XII eo usus est.*

ANNALIVM FRAGMENTA

EX LIBRO I

1*. *Minuc. Fel. Octau. 21, 4 p. 29 H.* Saturnum enim principem huius generis et examinis omnes scriptores uetustatis Graeci Romanique hominem prodiderunt. scit hoc Nepos [*chron. 1*] et Cassius in historia, et Thallus ac Diodorus hoc loquuntur. (*ex Minucio Tertull. ad nat. II 12. apol. 10.*) = *Lactant. instit. I 13* Omnes ergo non tantum poetae sed historiarum quoque ac rerum antiquarum scriptores [*Saturnum*] hominem fuisse consentiunt, qui res eius in Italia gestas memoriae prodiderunt, Graeci Diodorus et 15 Thallus, Latini Nepos et Cassius et Varro.

2*. *Solin. polyh. 2, 10 p. 37 M.* Notum est — constitutam — Ariciam ab Archilocho Siculo, unde et nomen, ut Heminae placet, tractum.

3*. *Seru. ad Aen. VII 631* Cassius Hemina tradidit, 20 Siculum quendam nomine uxoris suae Clytemestrae condidisse Clytemestrum, mox corrupto nomine Crustumerium dictum.

4*. *Seru. ad. georg. I 10* Cincius [*fr. 2*] et Cassius aiunt, ab Euandro Faunum deum appellatum, ideoque aedes 25 sacras 'faunas' primo appellatas, postea fana dicta, et ex eo qui futura praecinerent, fanaticos dici.

5*. *Schol. Veron. ad Aen. II 717 p. 91 K.* Varro secundo historiarum refert, Aenean capta Troia arcem cum

plurimis occupasse magnaue hostium *gratia obtinuisse* *abeundi potestatem*. itaque *concessum ei quod* uellet auferre; cumque circa *aurum opesque* alias ceteri morarentur, Aenean patrem suum collo *tulisse mirantibusque* Achiuis hanc pietatem redeundi Ilium copiam datam, ac deos penates ligneis 5 sigillis uel lapideis terrenis quoque Aenean *umeris extulisse*. quam rem Graecos stupentes omnia sua auferendi potestatem dedisse ea que *ratione saepius redeuntem omnia e Troia abstulisse et in nauibus posuisse*. Atticus [*fr. 1*] de patre consentit, de dis penatibus negat, sed ex Samothracia in 10 Italiam deuectos, contra quam opinionem refertur *fuisse simulacra Vestae incensis deae eius aris ex ruinis Troicis liberata*. Additur etiam a L. Cassio et Pisone Censorio [*fr. 2*], miraculo magis Aenean patris '*dignitate sanctiorem*' inter hostes intactum properauisse concessisque ei nauibus in 15 Italiam nauigasse. Item historiarum libro I ait, Ilio capto *Aenean cum dis penatibus umeris inpositis erupisse duosque filios Ascanium et Eurybaten* bracchio eius innixos ante ora hostium *praetergressos*. *datas etiam ei naues concessumque*, ut quas uellet de nauibus securus ueheret. 20

6*. *Seru. ad Aen. I 378* Alii autem, ut Cassius Hemina, dicunt deos penates ex Samothracia appellatos *θεοὺς μεγάλους, θεοὺς δυνατοὺς, θεοὺς χρηστούς*. = *Macr. sat. III 4, 9* Cassius uero Hemina dicit, Samothracas deos eisdemque Romanorum penates proprie dici *θεοὺς μεγά-* 25 *λους, θεοὺς χρηστούς, θεοὺς δυνατούς*.

7*. *Solin. 2, 14 p. 38 M.* Nec omissum sit, Aenean aestate ab Ilio capto secunda Italicis litoribus adpulsum, ut Hemina tradit, sociis non amplius sexcentis in agro Laurenti posuisse castra. ubi dum simulacrum, quod secum ex Sicilia 30 aduexerat, dedicat Veneri matri, quae Frutis dicitur, a Diomedede Palladium suscepit tribusque mox annis cum Latino regnat socia potestate quingentis iugeribus ab eo acceptis, quo defuncto summam biennio adeptus apud Numicium parere desiit anno septimo. patris Indigetis ei nomen datum. 35

8. *Gell. XVII 21, 3* Vtrumque tamen [*Homerum et Hesiodum*] ante Romam conditam uixisse, Siluii Albae

regnantibus, annis post bellum Troianum, ut Cassius in primo annalium de Homero atque Hesiodo scriptum reliquit, plus centum atque sexaginta, ante Romam autem conditam, ut Cornelius Nepos in primo chronico de Homero dicit [*fr.* 2], annis circiter centum et sexaginta.

9. *Non. s. u. ilico p. 325* Hemina hist. I: Et tum quo irent nesciebant, ilico manserunt. — His persuadetur, ilico manerent. — Pars ilico manent.

10. *Non. s. u. perplexim p. 515* Hemina hist. lib. I: Prudens perplexim scribit.

EX LIBRO II

11. *Diomed. I p. 384 K.* Haec ita esse hoc modo affirmat Cassius Hemina in secundo historiarum: Pastorum uulgus sine contentione consentiendo praefecerunt aequaliter imperio Remum et Romulum, ita ut de regno pararent inter se. monstrum fit: sus parit porcos triginta, cuius rei fanum fecerunt laribus Grundilibus.

12*. *Plin. n. h. XVIII 7* Numa instituit deos fruge colere et mola salsa supplicare atque, ut auctor est Hemina, far torrere, quoniam tostum cibo salubrius esset, id uno motu consecutus, statuendo non esse purum ad rem diuinam nisi tostum.

13*. *Plin. n. h. XXXII 20* Piscis marinos in usu fuisse protinus a condita Roma auctor est Cassius Hemina, cuius uerba de ea re subiciam: Numa constituit, ut pisces qui squamosi non essent, ni pollucerent, parsimonia contentus, ut conuiuia publica et priuata cenaque ad puluinarum facilius compararentur, ni qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent eaque praemercentur.

14*. *Macrob. sat. I 16, 33* Sed Cassius Seruium Tullium fecisse nundinas dicit, ut in urbem ex agris conuenirent urbanas rusticasque res ordinaturi. (*cf. Tudit. fr. 2. Rutil. fr. 1.*)

15*. *Seru. ad. Aen. XII 603* Cassius Emina ait, Tarquinius Superbum, cum cloacas populum facere coegisset, et ob hanc iniuriam multi se suspendio necarent, iussisse

corpora eorum cruci affigi. tunc primum turpe habitum est mortem sibi consciscere.

16. *Non. s. u. censere p. 267* Cassius Emina historia-⁵⁰⁸
rum lib. II: Censuit sese regem Porsennam occidere.²⁴⁶
(*Mucius Scaeuola.*)⁵

17*. *Non. s. u. pleuitatem p. 149* Hemina in ann.:
Quicumque propter pleuitatem agro publico eiecti sunt.

18*. *Macrob. sat. I 13, 21* Quando autem primum⁴⁵⁰
intercalatum sit, uarie refertur. — Tuditanus [*fr. 7*] refert³⁰⁴
libro tertio magistratum, decem uiros, qui decem tabulis¹⁰
duas addiderunt, de intercalando populum rogasse. Cassius
eosdem scribit auctores. (*cf. Licin. 4. Valer. 5.*)

19*. *Appian. de reb. Gall. fr. 6 p. 49 Mend. (exc. 390*
Vales. p. 557) Κελοῖ μνηδεμῖα μηχανῆ δυνηθέντες ἐπιβῆναι³⁶⁴
τῆς ἀκροπόλεως, ἠρέμον ὡς λιμῶ τοὺς ἔνδον παραστησό-¹⁵
μενοι. καὶ τις ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατέβαινεν ἱερεὺς, ὄνομα
Δόρσων, ἐπὶ ἐτήσιον δὴ τινα ἱερουργίαν εἰς τὸν τῆς Ἑστίας
νεῶν στέλλον τὰ ἱερά διὰ τῶν πολεμίων εὐσταθῶς· τὸν δὲ
νεῶν ἐμπερησμένον ἰδὼν ἔθυσεν ἐπὶ τοῦ συνήθους τόπου·
καὶ ἐπανῆλθεν αὐτίς διὰ τῶν πολεμίων αἰδεσθέντων ἢ κατα-²⁰
πλαγέντων αὐτοῦ τὴν τόλμαν ἢ τὴν εὐσέβειαν ἢ τὴν ὄψιν
ἱερὰν οὐσαν. ὃ μὲν δὴ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἐλό-
μενος ὑπ' αὐτῶν ἐσάζετο τῶν ἱερῶν. καὶ τότε φησὶν ὧδε
γενέσθαι Κάσσιος ὁ Ῥωμαῖος.

20. *Macrob. sat. I 16, 21* Horum [*dierum postridua-*³⁸⁹
norum] causam Gellius annalium libro quinto decimo [*fr. 25*]³⁶⁵
et Cassius Hemina historiarum libro secundo referunt: Anno
ab urbe condita trecentesimo sexagesimo tertio a tribunis
militum Virginio, Mallio, Aemilio, Postumio collegisque
eorum in senatu tractatum, quid esset propter quod totiens³⁰
intra paucos annos male esset afflicta res publica; et ex
praecepto patrum Lucium Aquinium haruspicem in senatum
uenire iussum religionum requirendarum gratia dixisse, Quin-
tum Sulpicium tribunum militum ad Alliam aduersus Gallos
pugnaturum rem diuinam dimicandi gratia fecisse postridie³⁵
idus Quintiles; item apud Cremeram multisque aliis tem-

poribus et locis post sacrificium die postero celebratum male cessisse conflictum. tunc patres iussisse, ut ad collegium pontificum de his religionibus referretur, pontificesque statuisset, postridie omnes kalendas, nonas, idus atros dies habendos, ut hi dies neque procliales neque puri neque 5 comitiales essent.

21. *Non. s. u. proletarii p. 67* Cassius Emina annali libro II: Tunc Marcius † praeco primum proletarios ar-
mauit. (*Q. Marcius Philippus a. 281. 473 uel inseq.*)

22. *Seru. ad Aen. I 56* Vt apud Cassium in annalium 10 secundo: Ne quis regnum occuparet, si plebs nostra fremere imperia coepisset.

23. *Non. s. u. moliri p. 346* Cassius Hemina de censoribus lib. II: Et in area in Capitolio signa quae erant demoliuntur. 15

24. *Non. s. u. denasci p. 101* Cassius Hemina libro II annalium: Quae nata sunt, ea omnia denasci aiunt.

25. *Priscian. VIII p. 482 H. L.* Cassius Emina in secundo annalium: Idque admiratum esse gauisi.

EX LIBRO III

219
535 26*. *Plin. XXVIII 12* Cassius Hemina ex antiquis- 20
simis auctor est, primum e medicis uenisse Romam Peloponneso Archagathum Lysaniae filium, L. Aemilio M. Liuio cos. anno urbis DXXXV, eique ius Quiritium datum et tabernam in compito Acilio emptam ob id publice. uulnerarium eum fuisse e re dictum, mireque gratum aduentum 25
eius initio, mox a saeuitia secandi urendique transisse nomen in carnificem et in taedium artem omnisque medicos.

27. *Non. s. u. cymbalissare p. 90* Cassius Hemina libro III: Mulier cantabat tibiis Phrygiis et altera cymbalissabat. 30

28. *Non. s. u. litterosus p. 133* Cassius Hemina annalium libro III: Homo mere litterosus.

29. *Priscian. X p. 537 H.* Cassius Emina in III annalium: In campo Tiburte ubi hordeum demessuerunt. (= *part. XII uers. Aen. p. 490 K. om. in campo. cf. Cat. fr. 56.*) 35

30. *Prisc. XII p. 587 H.* Cassius Emina in III annalium: Hos libros si quis nostratis sapiens.

EX LIBRO III

31. *Priscian. VII p. 347 H.* Cassius Emina annalem suum quartum hoc titulo inscripsit: Bellum Punicum posterior.

32. *Prisc. VII p. 294 H.* 'Eabus' etiam pro 'eis' differentiae causa in feminino Emina protulit in III annalium: Scriba pontificius, qui cum eabus stuprum fecerat. dicit enim de Vestalibus. (*cf. Liu. XXII 57, 2.*) 216
538

33. *Non. s. u. consedo p. 62* Cassius Hemina annalium 10 libro III: Nemo uicinus consedo.

34. *Non. s. u. utrasque p. 183* Hemina historiarum lib. III: In Hispania pugnatum bis, utrasque nostri loco moti.

35. *Non. s. u. finis p. 205 (= humaniter p. 514)* Cassius Hemina historiarum lib. III: Qua fine omnis res atque 15 omnes artes humanitus . . . que aguntur.

36. *Non. s. u. lacte p. 483* Hemina annalium lib. III: Ex Tiberi lacte haurire. 181

37. *Plin. n. h. XIII 84* Cassius Hemina, uetustissimus 573 auctor annalium, quarto eorum libro prodidit, Cn. Terentium scribam agrum suum in Ianiculo repastinantem effodisse arcam, in qua Numa, qui Romae regnauit, situs fuisset, in eadem libros eius repertos P. Cornelio L. filio Cethego, M. Baebio Q. filio Tamphilo cos., ad quos a regno Numae colliguntur anni DXXXV. hos fuisse e charta, maiore etiam- 25 num miraculo, quod infossi durauerint. quapropter in re tanta ipsius Heminae uerba ponam: 'Mirabantur ali, quomodo illi libri durare possent. ille ita rationem reddebat: lapidem fuisse quadratum circiter in media arca euinctum candelis quoquo uersus. in eo lapide insuper libros insitos 30 fuisse, propterea arbitrarier non computuisse. et libros citatos fuisse, propterea arbitrarier, tineas non tetigisse. in iis libris scripta erant philosophiae Pythagoricae'. — eosque combustos a Q. Petilio praetore, quia philosophiae scripta

essent. — — Inter omnes uero conuenit, Sibyllam ad Tarquinium Superbum tres libros adtulisse, ex quibus sint duo cremati ab ipsa, tertius cum Capitolio Sullanis temporibus. (cf. *Pison. fr. 35. Tudit. 3. Valer. 7—10.*)

($\frac{174}{580}$) 38*. *Seru. ad. Aen. I 421* Cassius Hemina docet ita: ⁵
Sinuessae magalia addenda murumque circum ea. (cf. *Liu. XXXXI 27, 12.*)

$\frac{146}{608}$ 39*. *Censorin. de d. nat. 17, 11* At Piso Censorius [*fr. 39*] et Cn. Gellius [*fr. 27*] sed et Cassius Hemina, qui illo tempore uiuebat, [*quartos ludos saeculares*] post 10 annum factos tertium adfirmant, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummius Achaico consulibus, id est anno DCVIII.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTVM

40. *Priscian. VIII p. 380 H.* Cassius similiter: adulateque erant ab amicis et adhortati.

FABII PICTORIS ANNALES LATINI

TESTIMONIA

1. *Cic. de orat. II 12, 51* Atqui, ne nostros contemnas, — Graeci 15 quoque ipsi sic initio scriptitarunt, ut noster Cato, ut Pictor, ut Piso. erat enim historia nihil aliud nisi annalium confectio. [*seq. ann. max. test. 1.*] Hanc similitudinem [*annalium maximorum*] scribendi multi secuti sunt, qui sine ullis ornamentis monumenta solum temporum, hominum, locorum 20 gestarumque rerum reliquerunt. itaque qualis apud Graecos Pherecydes, Hellanicus, Acusilas fuit aliique permulti, talis noster Cato et Pictor et Piso, qui neque tenent quibus rebus ornetur historia (modo enim huc ista sunt importata) et dum intellegatur quid dicant, unam dicendi laudem 25 putant esse breuitatem. — Ceteri [*praeter Antipatrum*] non exornatores rerum sed tantum modo narratores fuerunt. *de leg. I 2, 6* Nam post annalis pontificum¹ maximorum, quibus nihil potest esse ieiunius, si aut ad Fabium aut ad eum, qui tibi semper in ore est, Catonem 30

aut ad Pisonem aut ad Fannium aut ad Vennonium uenias, quamquam ex his alius alio plus habet uirium, tamen quid tam exile quam isti omnes? (*cf. fr. 5.*)

2. *Front. ad Ver. I 1 p. 114 N.* Historiam quoque scribere — Pictor incondite.

3. *Fragmenta Fabii Pictoris librorum iuris pontificii uid. Relliq. I p. 111—113.*

FRAGMENTA

EX LIBRO I

1*. *Seru. ad Verg. Aen. XII 603* Fabius Pictor dicit quod Amata inedia se interemerit. Sane sciendum, quia cautum fuerat in pontificalibus libris, ut qui laqueo uitam ¹⁰ finisset, insepultus abiceretur.

2*. *Quintil. I 6, 12* Lupus masculinum, quamquam Varro in eo libro, quo initia Romanae urbis enarrat, lupum feminam dicit Ennium Pictoremque Fabium secutus.

3. *Non. s. u. picumnus p. 518* Fabius Pictor rerum ¹⁵ gestarum lib. I: Et simul uidebant picum Martium. (*Faustus ceterique pastores.*)

4. *Seru. ad Verg. Aen. VIII 630* Fecerat ignipotens — et uiridi fetam Mauortis in antro procubuisse lupam geminos huic ubera circum ludere pendentis pueros] ²⁰ Potest accipi: et fecerat lupam Mauortis et Mauortis in antro. Fabius speluncam Martis dixit. (*cf. Fab. gr. ann. fr. 5^b p. 10.*)

EX LIBRO III

5. *Cicer. de diuin. I 26, 54* Omnes hoc historici, Fabii, Gellii, sed proxime Coelius. Cum bello Latino *et q. s.* = ²⁵ *Q. Fab. Pict. gr. ann. fr. 15 p. 24.*

6. *Gell. n. Att. V 4, 3* Ibi expositi erant Fabii annales, ³⁶⁷ ₃₈₇ bonae atque sinceræ uetustatis libri, quos uenditor sine mendis esse contendebat. — Ostendebat grammaticus ita scriptum in libro quarto: Quapropter tum primum ex plebe ³⁰ alter consul factus est, duo et uicesimo anno, postquam Romam Galli ceperunt.

Q. FABIVS MAXIMVS SERVILIANVS

TESTIMONIA

1. *Consul a. 142. 612* 'rebus in Hispania prospere gestis labem imposuit pace cum Viriato aequis condicionibus facta' (*Liv. per. LIV. vid. fr. 4.*)
2. = *test. Cat. 1. Dion. I 7.*

FRAGMENTA ANNALIVM

EX LIBRO I

1. *Seru. ad Verg. Aen. I 3* Lauinaque uenit littora] 5
 Laurolauinium constat octo milibus a mari remotum. —
 Litus dicitur terra quoque mari uicina. — Fabius Maxi-
 mus annalium primo: Tum Aeneas aegre patiebatur in eum
 deuenisse agrum, macerrimum litorosissimumque. (*cf.*
Dion. I 56.) 10

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

2. *Schol. Veron. ad Verg. georg. III 7 p. 79 K.*
 Seruilianus, historiarum scribtor
 uerit eburnum appellatum tradidit. Minerva
 ex ebore cetera membra reparassent.

3. *Prisc. VIII p. 380 H.* Fabius Maximus: Amitti 15
 quam apisci.

EX (IVRIS PONTIFICID) LIBRO XI

4. *Macrob. sat. I 16, 25* Sed et Fabius Maximus Ser-
 uilianus pontifex in libro duodecimo negat oportere atro
 die parentare, quia tunc quoque Ianum Iouemque praefari
 necesse est, quos nominari atro die non oportet. 20

L. CALPVRNIVS PISO CENSORIVS FRVGI

TESTIMONIA

1. *Tribunus plebis a. 149. 605. consul a. 133. 621, quo in Sicilia aduersus fugitiuos bellum 'uario euentu' gessit (Liv. per. 58), censor 120. 634.*

2. *Schol. Bob. in or. pro Flacco 16 p. 233 Or.* Verum quod ad Pisonem pertineat, plurimi quidem ex hac familia cognomentum frugalitatis habuerunt, sed enim primus hoc meruit L. Piso, qui legem de pecuniis repetundis tulit, et fuit C. Graccho capitalis inimicus. 5
3. *Cicer. Brut. 27, 106* L. enim Piso tribunus plebis legem primus de pecuniis repetundis Censorino et Manilio consulibus tulit (ipse etiam Piso et causas egit et multarum legum aut auctor aut dissuasor fuit; isque et orationes reliquit, quae iam euanuerunt, et annales sane exiliter 10 scriptos). *cf. Pict. lat. ann. test. 1. infra fr. 8. 27. Dion. I 7 (Cat. test. 1).*
4. *uid. fr. 3. cf. fr. 1 et Gell. XI 1, 1* Timaeus in historiis, quas oratione Graeca de rebus populi Romani composuit, et M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum terram 15 Italiam de Graeco uocabulo appellatam scripserunt, quoniam boues Graeca uetere lingua *ιταλοι* uocitati sint. — *fr. 10* L. Piso, grauis auctor.
5. *Fragm. L. Pisonis in Plin. n. h. secundum indicem latent in libr. XII. XIV. XXIX. XXXVI.* 20

FRAGMENTA ANNALIVM
EX LIBRO I

1*. *Varr. d. r. rust. II 1, 9* Denique Italia a uitulis, ut scribit Piso.

2*. *Schol. Veron. ad Verg. Aen. II 717 p. 92 K.* Additur etiam a. L. Cassio [*fr. 5*] et Pisone Censorio, miraculo magis Aenean patris 'dignitate sanctiorem' inter hostes in- 25 tactum properauisse concessisque ei nauibus in Italiam nauigasse.

3*. *Dion. I 79* Περί δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἰλίας γενομένων Κόιντος μὲν Φάβιος ὁ Πίκτωρ λεγόμενος, ᾧ Λεύκιός τε Κίγκιος καὶ Κάτων Πρόρκιος καὶ Πείσων Καλπούργιος καὶ 30 τῶν ἄλλων συγγραφέων οἱ πλείους ἠκολούθησαν, γέγραφεν
= *Fab. Pict. gr. fr. 5^b p. 9.*

4*. *Seru. ad Aen. II 761* Primo autem [*asylum*] apud Athenienses statutum est ab Herculis filii, quos insequer-

bantur hi, qui erant a patre oppressi. — hoc asylum etiam Romulus imitatus est, unde est [*Verg. VIII 342*] 'Quem Romulus acer asylum rettulit', non 'statuit'. quem locum deus Lucoris, sicut Piso ait, curare dicitur.

5*. *Dionys. II 38 sqq.* Ὡς δὲ [*cf. Fab. Pict. fr. 8, 5 Cinc. fr. 5*] Πείσων Δεύκιος ὁ τιμητικὸς ἱστορεῖ, [*Τάρπειαν εἰσέρχεται*] καλοῦ πρᾶγματος ἐπιθυμία γυμνοὺς τῶν σκεπαστηρίων ὄπλων παραδοῦναι τοῖς πολίταις τοὺς πολεμίους. — (39) Πείσων γὰρ ὁ τιμητικὸς — ἄγγελόν φησιν ὑπὸ τῆς Ταρπείας ἀποσταλῆναι νύκτωρ ἐκ τοῦ χωρίου δηλώσοντα τῷ 10 Ῥωμύλῳ τὰς γενομένας τῇ κόρῃ πρὸς τοὺς Σαβίνους ὁμολογίας, ὅτι μέλλοι τὰ σκεπαστήρια παρ' αὐτῶν αἰτεῖν ὄπλα, διὰ τῆς κοινότητος τῶν ὁμολογιῶν παρακρούσαμένη, δύναμιν τε ἀξιόσοντα πέμπειν ἐπὶ τὸ φρούριον ἑτέραν νυκτός, ὡς αὐτῷ στρατηλάτῃ παραληψόμενον τοὺς πολεμίους γυμνοὺς 15 τῶν ὄπλων· τὸν δὲ ἄγγελον αὐτομολήσαντα πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Σαβίνων κατήγορον γενέσθαι τῶν τῆς Ταρπείας βουλευμάτων. — (40) Ἐπειτα πάλιν ὁ μὲν Πείσων φησὶ τῶν Σαβίνων τὸν χρυσὸν ἐτοίμων ὄντων διδόναι τῇ κόρῃ τὸν περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίονσι τὴν Τάρπειαν οὐ τὸν 20 κόσμον ἀλλὰ τοὺς θυρεοὺς παρ' αὐτῶν αἰτεῖν. Τατίῳ δὲ θυμόν τε εἰσελθεῖν ἐπὶ τῇ ἑξαπάτῃ καὶ λογισμὸν τοῦ μὴ παραβῆναι τὰς ὁμολογίας. δόξαι δ' αὐτῷ δοῦναι μὲν τὰ ὄπλα, ὥσπερ ἡ παῖς ἠξίωσε, ποιῆσαι δ' ὅπως αὐτοῖς μηδὲν λαβοῦσα χρήσεται, καὶ αὐτίκα διατεινόμενον ὡς μάλιστα 25 ἰσχύος εἶχε ῥῆναι τὸν θυρεὸν κατὰ τῆς κόρης καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελεύσασθαι ταῦτό ποιεῖν. οὕτω δὲ βαλλομένην πάντοθεν τὴν Τάρπειαν ὑπὲρ πλήθους τε καὶ ἰσχύος τῶν πληγῶν πεσεῖν καὶ περιωρευθεῖσαν ὑπὸ τῶν θυρεῶν ἀποθανεῖν. — ἔοικε δὲ τὰ μετὰ ταῦτα γενόμενα τὴν Πείσωνος 30 ἀληθεστέραν ποιεῖν ἀπόκρισιν. τάφον γὰρ ἔνθα ἔπεσεν ἠξίωται τὸν ἱερώτατον τῆς πόλεως κατέχουσα λόφον, καὶ χοᾶς αὐτῇ Ῥωμαῖοι καθ' ἕναστον ἐνιαυτὸν ἐπιτελοῦσι (λέγω δὲ ἃ Πείσων γράφει), ὧν οὐδενὸς εἰκὸς αὐτήν, εἰ προδι-

δοῦσα τὴν πατρίδα τοῖς πολεμοῖς ἀπέθανεν, οὔτε παρὰ τῶν προδοθέντων οὔτε παρὰ τῶν ἀποκτεινάντων τυχεῖν, ἀλλὰ καὶ εἴ τι λείψανον αὐτῆς ἦν τοῦ σώματος, ἀνασκαφὲν ἕξω ῥιφῆναι σὺν χροῶν φόβου τε καὶ ἀποτροπῆς ἕνεκα τῶν μελλόντων τὰ ὅμοια δρᾶν. ἀλλὰ ὑπὲρ μὲν τούτων κρινέτω τις ὡς βούλεται. 5

6*. *Varr. de l. l. V 148* In foro lacum Curtium a Curtio dictum constat et de eo triceps historia: nam et Procilius [*fr. 1*] non idem prodidit quod Piso nec quod Piso nec quod is, † Cornelius Stilo secutus. — Piso in annalibus scribit, Sabino bello, quod fuit Romulo et Tatio, 10 uirum fortissimum Mettium Curtium Sabinum, cum Romulus cum suis ex superiore parte impressionem fecisset, [Curtium] in locum palustrem, qui tum fuit in foro, antequam cloacae sunt factae, secessisse atque ad suos in Capitolium recepisse. ab eo lacum inuenisse nomen. 15

7*. *Tertull. de spectac. 5* Dehinc [*post Consualia*] idem Romulus Ioui Feretrio ludos instituit in Tarpeio, quos Tarpeios dictos et Capitolinos Piso tradidit.

8*. *Gell. n. Att. XI 14* Simplicitissima suavitate et rei et orationis L. Piso Frugi usus est in primo annali, cum 20 de Romuli regis uita atque uictu scriberet. ea uerba, quae scripsit, haec sunt: Eundem Romulum dicunt ad cenam uocatum ibi non multum bibisse, quia postridie negotium haberet. ei dicunt: Romule, si istud omnes homines faciant, uinum uilius sit. his respondit: Immo uero carum, si 25 quantum quisque uolet, bibat, nam ego bibi quantum uolui.

9*. *Varr. d. l. l. V 165* Tertia [*porta*] est Ianualis, dicta ab Iano, et ideo ibi positum Iani signum et ius institutum a Pompilio, ut scribit in annalibus Piso, ut sit aperta semper, nisi cum bellum sit nusquam. 30

10. *Plin. II 140* Vetus fama Etruriae est — euocatum [*fulmen*] a Porsina suo rege. et ante eum a Numa saepius hoc factitatum in primo annalium suorum tradidit L. Piso, grauis auctor, quod imitatum parum rite Tullum Hostilium ictum fulmine. (*cf. fr. 13.*) 35

11. *Plin. XIII 84* Cassius Hemina, uetustissimus auctor annalium [*fr. 37*], quarto eorum libro prodidit, Cn. Teren-

181
573 tium scribam agrum suum in Ianiculo repastinantem effo-
disse arcam, in qua Numa, qui Romae regnavit, situs
fuisset. in eadem libros eius repertos P. Cornelio L. f.
Cethego M. Baebio Q. f. Tamphilo cos., ad quos a regno
Numae colliguntur anni DXXXV. hos fuisse e charta — 5
eosque combustos a Q. Petilio praetore, quia philosophiae
scripta essent. Hoc idem tradit Piso Censorius primo com-
mentariorum sed libros septem iuris pontificii, totidem
Pythagoricos fuisse. (cf. *Tudit. fr. 3. Valer. 7—10.*)

12*. *Plut. Num. 21* Ὁ Νομᾶς ἐτελεύτησεν οὐ ταχέιας 10
οὐδ' αἰφνιδίου γενομένης αὐτῷ τῆς τελευτῆς ἀλλὰ κατὰ
μικρὸν ὑπὸ γήρωσ καὶ νόσον μαλακῆς ἀπομαραινόμενος, ὡς
ἰστόρηκε Πείσων· ἐτελεύτησε δὲ χρόνον οὐ πολὺν τοῖς ὀγ-
δοήκοντα προσβιώσας.

13. *Plin. XXVIII 14* L. Piso primo annalium auctor 15
est, Tullum Hostilium regem ex Numae libris eodem quo
illum sacrificio Iouem caelo deuocare conatum, quoniam
parum rite quaedam fecisset, fulmine ictum.

14. *Dion. IIII 15* Ὡς δὲ Πείσων Λεύκιος ἐν τῇ πρώτῃ 20
τῶν ἐνιαυσίων ἀναγραφῶν ἱστορεῖ, βουλόμενος [*Seruius Tul-*
lius] καὶ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων τὸ πλῆθος εἰδέναι τῶν
τε γεννωμένων καὶ ἀπογινομένων καὶ τῶν εἰς ἄνδρας ἐγ-
γραφομένων, ἔταξεν, ὅσον ἔδει νόμισμα καταφέρειν ὑπὲρ
ἐκάστου τοὺς προσήκοντας, εἰς μὲν τὸν τῆς Εἰλειθυίας θη-
σαυρόν, ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν Ἥραν φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν 25
γεννωμένων, εἰς δὲ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐν ἄλλει καθιδρυ-
μένης, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομέ-
μων, εἰς δὲ τὸν τῆς Νεότητος ὑπὲρ τῶν εἰς ἄνδρας ἀρχο-
μένων συντελεῖν· ἐξ ὧν ἡμελλε διαγνώσεσθαι καθ' ἕναστος
ἐνιαυτὸν, ὅσοι τε οἱ σύμπαντες ἦσαν καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν 30
τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν εἶχον.

15*. *Dion. IIII 7* Ἐχει δὲ καὶ ἄλλας τινὰς τὸ πρᾶγμα
[*Aruntem et Lucium Tarquinius filios Prisci fuisse*] ἀτοπίας,
αἷς ἅπαντες ἠγνόησαν οἱ τὰ Ῥωμαῖκὰ συνταξάμενοι πλὴν
ἐνός, οὗ κατὰ μικρὸν ἐρῶ τοῦνομα. ὠμολόγηται γὰρ ὅτι 35

καὶ μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν παραλαβὼν τὴν βασιλείαν Τύλλιος ἐπ' ἔτη τετταράκοντα καὶ τέτταρα κατέσχευεν, ὥστ', εἰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐπτακαιεκοσάετης ἦν ὅτε ἀπεστερεῖτο τῆς ἀρχῆς ὁ πρεσβύτερος τῶν Ταρκυνίων, ὑπὲρ ἐβδομήκοντα δὲ ἔτη γεγονὼς ἂν ἦν ὅτε τὸν Τύλλιον ἀπ- 5 ἔκτεινεν. ἐν κρατίστη δέ γε αὐτὸν ἡλικίᾳ τότε ὄντα παραδεδώκασιν οἱ συγγραφεῖς καὶ φασιν ὅτι Τύλλιον αὐτὸς ἀράμενος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ φέρων ἕξω κατὰ τῶν κρηλίδων ἐξέχευεν. ἢ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ἔκπτωσις αὐτοῦ γίνεται πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ μετὰ ταῦτα ἔτει, καὶ τούτῳ τῷ ἔτει 10 στρατευόμενος ἐν τῷ πρὸς Ἀρδεάτας εἰσάγεται πολέμῳ καὶ πάντα τὰ ἔργα δι' ἑαυτοῦ τελῶν. οὐκ ἔχει δὲ λόγον ἐν πολέμοις ἐξετάζεσθαι σῶμα ἀνδρὸς ἕξ καὶ ἐνενήκοντα βεβιωκότος ἔτη. ἐκπεσὼν τε τῆς ἀρχῆς ἔτι πολέμῳ Ῥωμαίοις οὐκ ἐλάττω τεττάρων καὶ δέκα ἔτων, αὐτὸς ἐν τοῖς πράγμασιν 15 ἐξεταζόμενος, ὥς φασιν. ὃ παρὰ τὰς κοινὰς ἀπάντων ἐστὶ δόξας, καὶ ἔ τοῦ βίου χρόνος αὐτῷ πλείων ἀναφαίνεται τῶν ἑκατὸν καὶ δέκα γεγονὼς ἔτων· τοῦτο δὲ τὸ μῆκος τῶν βίων οὐ φέρουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς τόποι. — τούτων δὴ τῶν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων ἕκαστα ἐπιλογιζόμενος οὐχ 20 υἱοὺς εἶναι Ταρκυνίου γράφω τοὺς παῖδας ἀλλ' υἱωνοῦς, Λευκίῳ Περίωνι τῷ Φρυγί συγκαταθέμενος. ἐκεῖνος γὰρ ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις πραγματείαις τοῦτο ἰστόρηκε μόνος. (cf. c. 8. 28. 31. 33. 34.)

16*. *Liu. I 55, 7* Itaque Pomptinae manubiae [quas 25 *ceperat Tarquinius Superbus urbe expugnata*], quae perducendo ad culmen operi [*templo Capitolino*] destinatae erant, uix in fundamenta suppeditauere. Eo magis Fabio, praeterquam quod antiquior est, crediderim, quadraginta ea sola talenta fuisse [*fr. 13*] quam Pisoni, qui quadraginta milia pondo 30 argenti seposita in eam rem scribit, summam pecuniae neque ex unius tum urbis praeda sperandam et nullius ne horum quidem magnificentiae operum fundamenta non exsuperaturum.

17. *Prisc. X p. 497 H.* Piso historiarum I: Cuius 35

unius praemio multorum allicuit animos. (= *lex. in Mai. class. auct. VIII p. 53.*)

EX LIBRO II

18. *Prisc. X p. 510 H.* Piso Frugi in II annalium: Quodcumque deliquisset, ignosciturum adfirmabat.

509
245 19. *Gell. XV 29* Duae istae in loquendo figurae notae 5
satis usitataeque sunt: 'mihi nomen est Iulius' et 'mihi
nomen est Iulio'; tertiam figuram nouam hercle repperi
apud Pisonem in secundo annalium. Verba Pisonis haec
sunt: L. Tarquinius, collegam suum, quia Tarquinio no-
mine esset, metuere eumque orat, uti sua uoluntate Roma 10
concedat. (*Brutus Collatinum, cf. Liu. II 2, 5.*)

509
245 20*. *Plin. XXXIII 29* Hanc [*Cloeliae statuam*] pri-
mam cum Coclitis publice dicatam crediderim, — nisi Cloe-
liae quoque Piso traderet ab iis positam qui una opsides
fuisent, redditis a Porsina in honorem eius. 15

496
258 21*. *Plin. XXXIII 38* Quis primus donatus sit ea
[*corona aurea*], non inueni equidem; quis primus dona-
uerit, a L. Pisone traditur: A. Postumius dictator apud
lacum Regillum castris Latinorum expugnatis ei, cuius
maxime opera capta essent, hanc coronam ex praeda dedit. 20

494
260 22*. *Liu. II 32, 3* Ea frequentior fama est quam cuius
Piso auctor est, in Auentinum secessionem factam esse.

471
283 23*. *Liu. II 58, 1* Tum primum tributis comitiis creati
tribuni sunt. numero etiam additos tres, perinde ac duo
antea fuerint, Piso auctor est. nominat quoque tribunos, 25
Cn. Siccium, L. Numitorium, M. Duellium, Sp. Icilium, L.
Mecilium. (*cf. Tudit. fr. 4.*)

439
315 24*. *Dionys. XII 4 p. 178 K.* *Αεγέσθω δὲ καὶ ὁ*
δοκῶν ἦπτον εἶναι μοι πιθανὸς λόγος, ᾧ κέρηονται Κίγκιος
καὶ Καλπούρνιος, ἐπιχώριοι συγγραφεῖς, οἱ φασιν οὔτε δικτά-
τορα ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀποδειχθῆναι τὸν Κοίντιον οὔτε ἐπ-
πάρχην ὑπὸ τοῦ Κοίντιου τὸν Σερουλίον. γενομένης δὲ τῆς
μηνύσεως κ. τ. λ. = Cinc. fr. 6 p. 33.

399
355 25*. *Dion. XII 9—10 p. 182 K.* *Ἐορτὰς ἦγον οἱ Ῥω-*
μαῖοι τὰς καλουμένας τῇ ἐπιχωρίῳ γλώττῃ στρωμνάς, ὑπὸ 35

τῶν Σιβυλλείων κελευσθέντες χρησμῶν. νόσος γάρ τις λοιμώ-
 δης γενομένη θεόπεμπτός τε καὶ ὑπὸ τέχνης ἀνθρωπίνης
 ἀνίατος εἰς ζήτησιν αὐτοὺς ἤγαγε τῶν χρησμῶν. ἐκόσμησάν
 τε στρωμινὰς τρεῖς, ὡς ἐκέλευον οἱ χρησμοί, μίαν μὲν Ἀπόλ-
 λωνι καὶ Ἀητοῖ, ἑτέραν δὲ Ἡρακλεῖ καὶ Ἀρτέμιδι, τρίτην δὲ 5
 Ἐρμῇ καὶ Ποσειδῶνι. καὶ διετέλουν ἕφ' ἡμέρας ἑπτὰ δη-
 μοσίᾳ τε καταθύοντες καὶ ἰδίᾳ κατ' οἰκίαν δύναμιν ἅπαντες
 τοῖς θεοῖς ἀπαρχόμενοι, ἐστιάσεις τε λαμπροτάτας ἐπιτελοῦν-
 τες καὶ ξένων τοὺς παρεπιδημοῦντας ὑποδεχόμενοι. Πείσω
 δὲ ὁ τιμητικὸς ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις ἀναγραφαῖς καὶ ταῦτ' ἔτι 10
 προστίθῃσιν, ὅτι λελυμένων μὲν τῶν θεραπόντων ὅσους πρό-
 τερον ἐν τοῖς δεσμοῖς εἶχον οἱ δεσπότες, πληθυνούσης ὄχλου
 ξενικοῦ τῆς πόλεως, ἀναπεπταμένων τῶν οἰκιῶν διὰ ἡμέρας
 τε καὶ νυκτὸς καὶ δίχα κωλύσεως εἰσιόντων εἰς αὐτὰς τῶν
 βουλομένων, οὔτε χρῆμα οὐδὲν ἀπολωλεκέναι τις ἠτιάσατο 15
 οὔτε ἠδικῆσθαι τινα ὑπ' οὐδενός, καίτοι πολλὰ φέρειν εἰω-
 θότων πλημμελῆ καὶ παράνομα τῶν ἑορταίων καιρῶν διὰ
 τὰς μέθας.

EX LIBRO III

26*. *Liv. VIII 44, 2* Creati consules L. Postumius ³⁰⁵
 Ti. Minucius. Hos consules Piso Q. Fabio et P. Decio sug- ⁴⁴⁹
 gerit, biennio exempto, quo Claudium Volumnumque et
 Cornelium cum Marcio consules factos tradidimus. memo-
 riane fugerit in annalibus dirigendis an consulto binos con-
 sules falsos ratus transcenderit, incertum est.

27. *Gell. VII (VI) 9* Quod res uidebatur memoratu ³⁰⁴
 digna, quam fecisse Cn. Flauium, Anni filium, aedilem cu- ⁴⁵⁰
 rulem, L. Piso in tertio annali scripsit, eaque res perquam
 pure et uenuste narrata a Pisone, locum istum totum huc
 ex Pisonis annali transposuimus: Cn., inquit, Flavius, patre
 libertino natus, scriptum faciebat, isque in eo tempore aedili ³⁰
 curuli apparebat, quo tempore aediles subrogantur, eumque
 pro tribu aedilem curulem renuntiauerunt. aedilis, qui
 comitia habebat, negat accipere, neque sibi placere, qui
 scriptum faceret, eum aedilem fieri. Cn. Flavius, Anni filius,

dicitur tabulas posuisse, scriptu sese abdicasse, isque aedilis curulis factus est.

Idem Cn. Flavius, Anni filius, dicitur ad collegam uenisse uisere aegrotum. eo in conclaue postquam introiuit, adulescentes ibi complures nobiles sedebant. hi contempnen-⁵tes eum assurgere ei nemo uoluit. Cn. Flavius, Anni filius, id arrisit, sellam curulem iussit sibi afferri, eam in limine apposuit, ne quis illorum exire posset, utique hi omnes inuiti uiderent sese in sella curuli sedentem. (= *Plin. n. h. XXXIII 17—19 conl. Liu. VIII 46, 1—10. cf. Licin. fr. 18.*)¹⁰

EX LIBRIS III—VII

²⁹⁹
⁴⁵⁵ **28***. *Liu. X 9, 12* Id ne pro certo ponerem, uetustior annalium auctor Piso effecit, qui eo anno aediles curules fuisse tradit Cn. Domitium Cn. f. Caluinum et Sp. Caruilium Q. f. Maximum. (*cf. Licin. fr. 19.*)

²⁶³
⁴⁹¹ **29***. *Plin. n. h. XVI 192* Mirum apud antiquos primo¹⁵ Punico bello classem Duilli inperatoris ab arbore LX die nauigasse, contra uero Hieronem regem CCXX naues effectas diebus XXXXV tradit L. Piso.

30*. *Plin. n. h. VIII 16* Elefantos Italia primum uidit Pyrrri regis bello et boues Lucas appellauit in Lucanis²⁰ uisos anno urbis CCCCLXXII, Roma autem in triumpho VII annis ad superiorem numerum additis, eadem plurimos anno DII uictoria L. Metelli pontificis in Sicilia de Poenis captos.²⁵⁰ CXLII fuere aut, ut quidam, CXL trauecti ratibus, quas⁵⁰⁴ doliorum consertis ordinibus inposuerat. — tradit — L. Piso inductos dumtaxat in circum atque, ut contemptus eorum incresceret, ab operariis hastas praepilatas habentibus per circum totum actos. nec quid deinde his factum sit, auctores explicant, qui non putant interfectos.

²³¹
⁵²³ **31***. *Plin. n. h. XV 126* L. Piso tradit, Papirium Maso-³⁰nem, qui primus in monte Albano triumphauit de Corsis, myrto coronatum ludos circenses spectare solitum.

²¹²
⁵⁴² **32***. *Liu. XXV 39, 15* Ita nocte ac die bina castra hostium expugnata ductu L. Marcii [*post mortem Scipionum in Hispania*] —. Piso quinque milia hominum, cum³⁵

Mago cedentis nostros effuse sequeretur, caesa ex insidiis scribit. Apud omnis magnum nomen Marcii ducis est. et uerae gloriae eius etiam miracula addunt, flammam ei confectionanti fusam e capite sine ipsius sensu cum magno pauore circumstantium militum, monimentumque uictoriae eius de Poenis usque ad incensum Capitolium fuisse in templo clipeum Marcium appellatum cum imagine Hasdrubalis. (cf. *Acil. fr. 4. Valer. fr. 23.*)

33*. *Plin. XVIII 41* C. Furius Cresimus e seruitute liberatus cum in paruo admodum agello largiores multo fructus perciperet quam ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat magna, ceu fruges alienas perliceret ueneficiis. quam ob rem ab Sp. Albino curuli *aedile* die dicta metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit et adduxit familiam suam ualidam atque, ut ait Piso, bene curatam ac uestitam, ferramenta egregie facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues saturos. postea dixit: 'Veneficia mea, Quirites, haec sunt, nec possum uobis ostendere aut in forum adducere lucubrationes meas uigiliasque et sudores.' Omnium sententiis absolutus itaque est.

34*. *Plin. XXXVIII 14* Triclinia aerata abacosque et monopodia Cn. Manlium Asia deuicta primum inuexisse triumpho suo, quem duxit anno urbis DLXVII, L. Piso auctor est.

35*. *Plin. III 131* Ab Aquileia ad XII lapidem deletum oppidum etiam inuito senatu a M. Claudio Marcello L. Piso auctor est.

EX LIBRO VII

36. *Censor. d. d. n. 17, 13* Testis est Piso, in cuius annali septimo scriptum est sic: Roma condita annos DC septimum occipit saeculum his consulibus, qui proximi sunt: consules M. Aemilius M. filius Lepidus C. Popilius II absens.

37*. *Plin. XXXVIII 30* Lucius Piso prodidit, Aemilio C. Popilio iterum consulibus a censoribus P. Cornelio Scipione M. Popilio statuas circa forum eorum magistratum gesserant, sublatas omnis praeter eas quae

populi aut senatus sententia statutae essent, eam uero quam apud aedem Telluris statuisset sibi Sp. Cassius, qui regnum adfectauerat, etiam conflata a censoribus.

¹⁵⁴
⁶⁰⁰ **38***. *Plin. XVII 244* Nec non et Romae in Capitolio in ara Iouis bello Persei enata palma uictoriam triumphos-
que portendit. hac tempestatibus prostrata eodem loco ficus enata est M. Messalae C. Cassii censorum lustro, a quo tempore pudicitiam subuersam Piso grauis auctor prodidit.

¹⁴⁶
⁶⁰⁸ **39***. *Censor. d. d. n. 17, 11* At Piso Censorius et Cn. Gellius [*fr. 28*] sed et Cassius Hemina [*fr. 39*], qui illo
tempore uiuebat, post annum factos [*ludos saeculares*] tertium adfirmant, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummiio Achaico consulibus, id est anno DCVIII.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

40. *Cic. ad fam. VIII 22, 2* At uero Piso ille Frugi in annalibus suis queritur, adulescentes peni deditos esse. 15

41. *Varro ap. Lactant. inst. I 6, 9* Quartam [*Sibyllam fuisse*] Cimmeriam in Italia, quam Naevius in libris belli Punici, Piso in annalibus nominat.

42. *Macrob. sat. I 12, 18* Piso uxorem Vulcani Maiestam, non Maiam dicit uocari. 20

43. *Macrob. sat. III 2, 14* Piso ait uitulam uictoriam nominari. cuius rei hoc argumentum profert, quod postridie nonas Iulias re bene gesta, cum pridie populus a Tuscis in fugam uersus sit, unde populifugia uocantur, post uictoriam certis sacrificiis fiat uitulatio. 25

44. *Seru. ad Aen. X 76* Varro Pilumnum et Picumnum infantium deos esse ait, eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploretur an vitalis sit qui natus est. Piso Pilumnum dictum, quia pellat mala infantiae.

45. *Arnob. III 38* Nouensiles Piso deos esse credit nouem in Sabinis apud Trebiam constitutos. hos Granius Musas putat consensum adcommodans Aelio.

C. FANNIUS

TESTIMONIA

1. *C. Fannius M. f. (C. I. L. I n. 560 p. 158) C. Laelii gener, a. 146. 608 Carthaginis expugnationi interfuit (fr. 4), 142. 612 bello Viriatio, post id tribunus pl., inter a. 129. 625 et 125. 629 praetor, 122. 632 consul.*
2. *Perperam quae ad hunc pertinent, duobus Fanniis distribuit Cic. Brut. 26, 99 Horum aetatibus adiuncti duo C. Fannii, C. et M. filii, fuerunt; quorum Gai filius, qui consul cum Domitio fuit [a. 122. 632], unam orationem de sociis et nomine Latino contra C. Gracchum reliquit sane et bonam et nobilem. — praesertim cum Fannius numquam sit habitus elinguis. nam et causas defensitavit et tribunatus eius arbitrio et auctoritate P. Africani gestus non obscurus fuit. Alter autem C. Fannius, M. filius, C. Laelii gener et moribus et ipso genere dicendi durior. is soceri instituto, quem, quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat, praesertim cum ille Q. Scaeuolam sibi minorem natu socerum praetulisset, — is tamen instituto Laelii Panaetium audiuerat. eius omnis in dicendo facultas ex historia ipsius non ineleganter scripta perspici potest, quae neque nimis est infans neque perfecte diserta. cf. de legg. I 2, 6 (Pict. lat. test. 1).*
3. *Victor. I 20 p. 203 H. Sallustius [hist. fr. I 2 Kr.] — dat — Fannio — ueritatem.*

FRAGMENTA ANNALIVM

EX LIBRO I

1. *Priscian. XIII p. 8 H. G. Fannius in I annalium: Cum in uita agenda didicimus, multa, quae inpraesentiarum bona uidentur, post mala inuenta et multa amplius alius modi atque ante uisa essent.*

EX LIBRO VIII

2. *Charis. I p. 124 K. G. Fannius annalium VIII: Domina eius, ubi ad uillam uenerat, iubebat biber dari.*

3. *Schol. Veron. ad. Verg. Aen. III 707 p. 93 K.* C. Fannius in VIII annali Drepanum modo, modo Drepana appellat.

INCERTORVM LIBRORVM FRAGMENTA

146
608 4. *Plut. Tib. Gracch. 4* Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ μετὰ τοῦ δευτέρου Σηηπίανος ἔχοντος αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν ὁμοῦ συνδιαιτώμενος ὑπὸ σκηπτῆν 5 τῷ στρατηγῷ ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέμαθε πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσαν, ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευσεν εὐταξίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὡς φησι Φάννιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπι- 10 βῆναι καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας.

133
621 5. *Cicer. Brut. 21, 81* Q. Metellus, is cuius quattuor filii consulares fuerunt, imprimis est habitus eloquens, qui pro L. Cotta dixit accusante Africano, cuius et aliae sunt orationes et contra Ti. Gracchum exposita est in C. Fannii 15 annalibus.

6. *Cicer. Tusc. IIII 17, 40* Aegre tulisse P. Rupilius fratris repulsam consulatus scriptum apud Fannium est, sed tamen transisse uidetur modum, quippe qui ob eam caussam a uita recesserit. 20

7. *Cic. acad. prior. II 5, 15* Socrates autem de se ipse detrahens in disputatione plus tribuebat iis, quos uolebat refellere. ita cum aliud diceret atque sentiret, libenter uti solitus est ea dissimulatione, quam Graeci εἰρωνείαν uocant. quam ait etiam in Africano fuisse Fannius, 25 idque propterea uitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate. = *Cic. de orat. II 67, 270* In hoc genere [urbanae dissimulationis] Fannius in annalibus suis Africanum hunc Aemilianum multum dicit fuisse et eum Graeco uerbo appellat εἰρωνία sed, uti fuerunt, qui melius 30 haec norunt, Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaque longe lepore et humanitate omnibus praestitisse. *Brut. 87, 299* Quare εἰρωνία me, ne si Africanus quidem fuit, ut ait in historia sua C. Fannius, existimari uelim.

8*. *Priscian. VIII p. 380 H.* Gaius Fannius: Haec apiscuntur.

EX BRVTI EPITOME FANNIANA

9. *Cicer. ad Att. XII 5, 3* Et uide, quaeso, L. Libo, ¹⁴⁹/₆₀₅ ille, qui de Ser. Galba, Censorinone et Manilio, an T. Quinctio M'. Acilio consulibus tribunus pl. fuerit. conturbabat enim ¹⁴⁸/₆₀₄ me [epitome Bruti Fanniana] in Bruti epitoma Fannianorum [scripsi] quod erat in extremo; idque ego secutus, hunc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Laelii; sed tu me γεωμετρικῶς refelleras, te autem nunc Brutus et Fannius. ego tamen de bono auctore, Hortensio, ¹⁰ sic acceperam, ut apud Brutum est. hunc igitur locum expadies.

VENNONIVS

TESTIMONIA DE ANNALIBVS

1. *Cic. de leg. I 2, 6* (*Pict. lat. test. 1*).
2. *Cic. ad Att. XII 3, 1* (*a. 46. 708*) Ego me interea cum libellis. ac moleste fero Vennonii me historiam non habere. ¹⁵

FRAGMENTVM ANNALIVM

1. *Dionys. IIII 15* Διεῖλε δὲ καὶ τὴν χώραν ἅπασαν [*Seruius Tullius*], ὡς μὲν Φάβιος φησιν [*gr. fr. 9*], εἰς μοίρας ἕξ τε καὶ εἴκοσιν, ἀς καὶ αὐτὰς καλεῖ φυλάς — ὡς δὲ Οὐεννώνιος ἰστοροῖ, εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα, ὥστε σὺν ταῖς κατὰ τὴν πόλιν οὔσαις ἐκπεπληρωῶσθαι τὰς ἔτι καὶ εἰς ²⁰ ἡμᾶς ὑπαρχούσας τριάκοντα καὶ πέντε φυλάς. (*cf. Cat. fr. 23*.)

C. SEMPRONIVS TVDITANVS.

TESTIMONIA

1. *Quaestor a. 145. 609, praetor 132. 622.* ^c*C. Sempronius C. F. C. nepos Tuditanus a. DCXXIV [129. 625 aer. Varr.] cos. de Iapudibus K. Oct. triumphauit. act. triumph. Cap. p. 459 M. cf. Liu. per. 59.*

2. *cf. Caton. fr. 5.*
 3. *Cic. Brut. 25, 95* Gaius Tuditanus cum omni uita atque uictu excultus atque expolitus, tum eius elegans est habitum etiam orationis genus.
 4. *Tuditano Plinius in nat. hist. sec. indic. etiam in libro 5 XII usus est.*

FRAGMENTA ANNALIVM

1. *Dionys. I 11. 13* Οἱ δὲ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαϊκῶν συγγραφέων, ἐν οἷς ἔστι Πόρκιός τε Κάτων, ὁ τὰς γενεαλογίας τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἐπιμελέστατα συναγαγὼν καὶ Γάιος Σεμπρόνιος καὶ ἄλλοι συγροί, Ἑλληνας αὐτοὺς [*Aborigines*] ¹⁵ εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ ποτὲ οἰκησάντων κ. τ. λ. = *Cat. fr. 6 p. 44.*

2. *Macrob. Sat. I 16, 32* Harum [*nundinarum*] originem quidem Romulo adsignant, quem communicato regno cum Tito Tatio sacrificiis et sodalitatibus institutis nundinas quoque adiecisse commemorant, sicut Tuditanus ad- ¹⁵adfirmat. (*cf. Cass. fr. 14. Rutil. fr. 1.*)

3. *Plin. n. h. XIII 84* Cassius Hemina, uetustissimus auctor annalium, quarto eorum libro [*fr. 37*] prodidit Cn. Terentium scribam agrum suum in Ianiculo repastinantem ²⁰effodisse arcam, in qua Numa, qui Romae regnavit, situs fuisset. in eadem libros eius repertos P. Cornelio L. f. Cethego, M. Baebio Q. f. Tamphilo coss. — eosque combustos a Q. Petilio praetore, quia philosophiae scripta essent. hoc idem tradit Piso Censorius primo commentariorum [*fr. 11*], ²⁵sed libros septem iuris pontificii totidemque Pythagoricos fuisse, Tuditanus quattuordecim Numae decretorum fuisse. (*cf. Valer. fr. 7—10.*)

⁴⁹⁴
²⁶⁰ 4. *Ascon. in Cicer. Cornel. p. 68 K.* Ceterum quidam non duo tribunos plebis, ut Cicero dicit, sed quinque tradunt creatos ³⁰tum [*in monte sacro*] esse, singulos ex singulis classibus sunt tamen, qui eundem illum duorum numerum quem Cicero ponant, inter quos Tuditanus et Pomponius Atticus [*fr. 3*], Liuius quoque noster [*II 33, 21*]. Idem hic et Tuditanus

adiciunt tres praeterea ab illis duobus sibi collegas creatos esse. nomina duorum, qui primi creati sunt, haec traduntur: L. Sicinius L. f. Bellutus, L. Albinus C. f. Paterculus. (cf. *Pis. fr. 23.*)

5. *Gell. n. Att. VII (VI) 4, 1* Quod satis celebre est de Atilio Regulo, id nuperrime legimus in Tuditani scriptum libris: Regulum captum ad ea, quae in senatu Romae dixit suadens, ne captiui cum Carthaginiensibus permutarentur, id quoque addidisse, uenenum sibi Carthaginienses dedisse, non praesentarium, sed eius modi quod mortem in diem proferret, 10 eo consilio, ut uiueret quidem tantisper quoad fieret permutatio, post autem grassante sensim ueneno contabesceret. Eundem Regulum Tubero [*fr. 9*] in historiis redisse Carthaginem nouisque exemplorum modis excruciatum a Poenis dicit. — Tuditanus autem somno diu prohibitum atque ita 15 uita priuatum refert, idque ubi Romae cognitum est, nobilissimos Poenorum captiuos liberis Reguli a senatu deditos et ab his in armario muricibus praefixo destitutos eademque insomnia cruciatos interisse.

6. *Plutarch. Tit. Flam. 14* Τό τε τῶν χρημάτων πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἦν, ὡς ἀναγράφουσιν οἱ περὶ Τουδιτανὸν ἐν τῷ θριάμβῳ [*T. Quinctii Flaminini post Philippum uictum*] κομισθῆναι χρυσίου μὲν συγκεχωνευμένου λίτρας τρισχιλίας ἑπτακοσίας δεκατρεῖς, ἀργύρου δὲ τετρακισμυρίας τρισχιλίας διακοσίας ἑβδομήκοντα, φιλιππέιους δὲ χρυσοῦς 25 μυρίους τετρακισχιλίους πεντακοσίους δεκατέσσαρας, χωρὶς δὲ τούτων τὰ χίλια τάλαντα Φίλιππος ὄφειλεν.

EX MAGISTRATVVM LIBRIS

EX LIBRO III

7. *Macrob. sat. I 13, 21* Quando autem primum intercalatum sit, uarie refertur. — Tuditanus refert libro tertio magistratum, decem uiros, qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando populum rogasse. (cf. *Cass. fr. 18. Licin. 4. Ant. 5.*)

EX LIBRO XIII

8. *Ex libro M. Messallae auguris de auspiciis primo ap. Gell. n. A. XIII 15, 4* Praetor etsi conlega consulis est, neque praetorem neque consulem iure rogare potest, ut quidem nos a superioribus accepimus aut ante haec tempora seruatum est et ut in commentario tertio decimo 5 C. Tuditani patet, quia imperium minus praetor, maius habet consul, et a minore imperio maius aut † maiore conlega rogari iure non potest.

CN. GELLIUS

TESTIMONIA DE ANNALIBVS

1. *Cic. de div. I 26, 55 (fr. 21)* Omnes hoc historici, Fabii, Gellii, sed proxime Coelius. [*an idem Cn. Gellius, contra quem pro L. Turio M. Porcius Cato dixit? Gell. XIV 2, 21.*]
2. *Dion. I 7* Τὰ δ' ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἀναλεξάμενος, ἃς οἱ πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενοι Ῥωμαίων συνέγραψαν Πόρκιος τε Κάτων καὶ Φάβιος Μάξιμος καὶ Οὐαλέριος ὁ Ἀντιεὺς καὶ Δικίννιος Μάκερ Αἴλιοι τε καὶ Γέλλιοι καὶ Καλπούρριοι καὶ ἕτεροι 15 συχνοὶ πρὸς τούτοις ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς, ἀπ' ἐκείνων ὀρωμένους τῶν πραγματειῶν (εἰσὶ δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς χρονολογίαις εἰκνυῖαι) τότε ἐπεχείρησα τῇ γραφῇ. [*Cic. de legg. I 2, 6* Ecce autem successere huic [*Coelio*] † belli [*sic libri praeter unum, in quo a sec. m. bello est, Gellii Guilelmus*] 20 Clodius, Asellio, nihil ad Coelium sed potius ad antiquorum languorem et inscitiam.]
3. *uid. fr. 19 (ap. Dion.)* Δικίννιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν. *fr. 20* ὡς Δικίννιος γέγραφε καὶ Γέλλιος καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν Ῥωμαίων 25 συγγραφέων, οὐθὲν ἐξητακότες τῶν περὶ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τοῦργον, ἀλλ' εἰκῆ τὸ προστυχὸν ἀποφαινόμενοι.

FRAGMENTA ANNALIVM

EX LIBRO I

1*. *Vopisc. Prob. 1, 1* Certum est quod Sallustius Crispus [*Cat. 8, 4*] quodque M. Cato [*fr. 83*] et Gellius historici sententiae modo in litteras rettulerunt, omnes omnium uirtutes tantas esse quantas uideri eas uoluerint eorum ingenia qui unius cuiusque facta descripserint. 5

2*. *Plin. n. h. VII 192* Litteras semper arbitror Assyrias fuisse, sed alii apud Aegyptios a Mercurio, ut Gellius, alii apud Syros repertas uolunt. utique in Graeciam attulisse e Phoenice Cadmum sedecim numero, quibus Troiano bello Palameden adiecisse quattuor hac figura ΖΨΦΧ, totidem post eum Simonidem melicum ΤΞΩΘ, quarum omnium uis in nostris recognoscitur. (*cf. Victor. art. gr. p. 194 K.*) 10

3*. *Mar. Victor. art. gram. I p. 23 K. = Cinc. fr. 1.*

4*. *Plin. n. h. VII 194* Gellio Toxius Caeli filius lutei aedificii inuentor placet exemplo sumpto ab hirundinum nidis. 15

5*. *Plin. n. h. VII 197* Auri metalla et flaturam Cadmus Phoenix ad Pangaeum montem [*inuenit*], ut alii, Thoas aut Aeacus in Panchaia aut Sol Oceani filius, cui Gellius medicinae quoque inuentionem ex melle assignat. 20

6*. *Plin. n. h. VII 198* Mensuras et pondera [*inuenit*] Phidon Arguius aut Palamedes, ut maluit Gellius.

7*. *Solin. I 7 p. 7 M.* Aram Hercules, quam uouerat, si amissas boues repperisset, punito Caco patri Inuentori dicauit. qui Cacus habitauit locum, cui Salinae nomen est, ubi Trigemina nunc porta. Hic, ut Gellius tradit, cum a Tarchone Tyrrheno, ad quem legatus uenerat missu Marsyae regis, socio Megale Phryge, custodiae foret datus, frustratus uincula et unde uenerat redux, praesidiis amplioribus occupato circa Vulturum et Campaniam regno, dum attrectare etiam ea audet, quae concesserant in Arcadum iura, duce Hercule, qui tunc forte aderat, oppressus est. Megalen Sabini receperunt, disciplinam augurandi ab eo docti. 30

8*. *Plin. III 108* Gelli[an]us auctor est lacu Fucino haustum Marsorum oppidum Archippe, conditum a Marsyae duce Lydorum.

9*. *Solin. 2, 28 p. 42 M.* Cn. Gellius Aëtae tres filias dicit, Angitiam, Medeam, Circen; Circen Circeios insedissee 5 montes, carminum maleficiis varias imaginum facies mentientem; Angitiam uicina Fucino occupauisse ibique salubri scientia aduersus morbos resistentem, cum dedisset homines uiuere, deam habitam; Medeam ab Iasone Buthroti sepultam filiumque eius Marsis imperasse. 10

EX LIBRO II

10*. *Seru. Aen. VIII 638* Cato autem [fr. 51] et Gellius a Sabo Lacedaemonio trahere eos [*Sabinos*] originem referunt.

11. *Dionys. II 31* Ταῦτα δὲ γενέσθαι [*Sabinas raptas esse*] τινὲς μὲν γράφουσι κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν τῆς Πρω- 15 μύλου ἀρχῆς, Γναῖος δὲ Γέλλιος κατὰ τὸν τέταρτον. ὃ καὶ μάλλον εἰκόσ· νέον γὰρ οἰκισζομένης πόλεως ἡγεμόνα πρὶν ἢ καταστήσασθαι τὴν πολιτείαν ἔργω τηλικούτῳ ἐπιχειρεῖν οὐκ εἶχε λόγον.

12. *Charis. I p. 54 K.* Gellius in II: Deabus, inquit, 20 supplicans.

13. *Charis. I p. 54 K.* Gellius — in eodem [II]: Multitudo puerorum iam erat ex raptabus. [*Sabinis.*]

EX LIBRO III

14. *Charis. I p. 54 K.* Gellius — in tertio: Capite cum aliis paucabus consilium. 25

15. *Gell. XIII 23 (22), 13* Sed id perite magis quam comice dictum intellet, qui leget Cn. Gellii annalem tertium, in quo scriptum est, Hersiliam, cum apud T. Tatium uerba faceret pacemque oraret, ita precatam esse: Neria Martis, te obsecro, pacem dato, uti liceat nuptiis propriis 30 et prosperis uti, quod de tui coniugis consilio contigit, uti nos itidem integras raperent, unde liberos sibi et suis, posteros patriae pararent.

16*. *Dionys. II 72* Ἡ δ' ἑβδόμη μοῖρα τῆς ἱερᾶς νομοθεσίας τῶ συστήματι προσετέθη τῶν καλουμένων φετιαλίων. — εἰσι δ' ἐκ τῶν ἀρίστων οἴκων ἄνδρες ἐπίλεκτοι διὰ παντὸς ἱερώμενοι τοῦ βίου, Νόμα τοῦ βασιλέως πρώτου καὶ τοῦτο Ῥωμαίοις τὸ ἱερόν ἀρχεῖον καταστησαμένου· εἰ μέντοι 5 παρὰ τῶν καλουμένων Αἰκικλῶν τὸ παράδειγμα ἔλαβεν, ὥσπερ οἴονται τινες, ἢ παρὰ τῆς Ἀρδεατῶν πόλεως, ὡς γράφει Γέλλιος, οὐκ ἔχω λέγειν. ἀπόχρη δέ μοι τοσοῦτο μόνον εἰπεῖν, ὅτι πρὸ τῆς Νόμα ἀρχῆς οὐπω τὸ τῶν εἰρηνοδικῶν σύστημα παρὰ Ῥωμαίοις ἦν. κατεστήσατο δ' αὐτὸ Νόμας, ὅτε Φιδη- 10 νάταις ἔμελλε πολεμεῖν.

17*. *Dion. II 76* Ἐτελεύτησε [Νόμας], — γενεὰν — κα- ταλιπὼν, ὡς μὲν οἱ πλείους γράφουσιν, υἱοὺς τέτταρας καὶ θυγατέρα μίαν, ἧν ἔτι σώζεται τὰ γένη, ὡς δὲ Γέλλιος Γναῖος ἱστορεῖ θυγατέρα μόνην, ἐξ ἧς ἐγένετο Ἄγκος Μάρκιος ὁ 15 τρίτος ἀπ' ἐκείνου γενόμενος Ῥωμαίων βασιλεύς.

18*. *Dionys. III 6* Παραγίνεται δ' εἰς Ῥώμην [*Tarquiniius Priscus*] Ἄγκου Μαρκίου βασιλεύοντος, ὡς μὲν Γέλλιος ἱστορεῖ, κατὰ τὸν πρώτον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας, ὡς δὲ Λικίννιος γράφει, κατὰ τὸν ὄγδοον. ἔστω δὴ κατὰ τοῦτον ἔλη- 20 λυθῶς τὸν ἐνιαυτὸν καθ' ὃν γράφει Λικίννιος [*fr. 8*], καὶ μὴ πρότερον· ἐν ὑστέρῳ μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη χρόνος παραγεγονώς, εἶγε δὴ κατὰ τὸν ἕνατον ἐνιαυτὸν τῆς Ἄγκου δυναστείας ἱππέων ἠγούμενος ἐπὶ τὸν πρὸς Λατίνους πόλεμον ὑπὸ τοῦ βασιλέως πέμπεται, ὡς ἀμφοτέρωι λέγουσιν οἱ συγ- 25 γραφεῖς.

EX LIBRO III

496

19*. *Dion. VI 11* Λικίννιος μὲν γὰρ [*fr. 11*] καὶ οἱ 258 περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον [*in ruina Regillensi*] ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ τιτρωσκόμενον, ἄνδρα 30 ἐνενήκοντα ἔτεσι προσάγοντα. (*cf. Pis. fr. 15 p. 80.*)

20*. *Dion. VII 1* Ταῦτα [σπάνιν ἰσχυρὰν τὴν Ῥώμην 492 κατασχεῖν] ἢ βουλὴ μαθοῦσα πρέσβεις διέπεμπε πρὸς Τυρρη- 262

νοὺς καὶ Καμπανοὺς καὶ τὸ καλούμενον Πωμεντῖνον πεδῖον
 σῖτον ὅσον ἂν δύναιντο πλείστον ἀνησομένους. Πρόπλιος
 δὲ Οὐαλέριος καὶ Δεύκιος Γεγάκιος εἰς Σικελίαν ἀπεστάλη-
 σαν, Οὐαλέριος μὲν υἱὸς ὦν Ποπλικόλα, Γεγάκιος δὲ θατέ-
 ρου τῶν ὑπάτων ἀδελφός. τύραννοι δὲ τότε κατὰ πόλεις 5
 μὲν ἦσαν, ἐπιφανέστατος δὲ Γέλων ὁ Δεινομένους νεωστὶ
 τὴν Ἰπποκράτους τοῦ ἀδελφοῦ τυραννίδα παρειληφώς, οὐχὶ
 Διονύσιος ὁ Συρακούσιος, ὡς Δικίννιος [fr. 12] γέγραφε
 καὶ Γέλλιος καὶ ἄλλοι συγχοὶ τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων,
 οὐθὲν ἐξητακότες τῶν περὶ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸ 10
 490 δηλοῖ τοῦτορον, ἀλλ' εἰκῆ τὸ προστυχὸν ἀποφαινόμενοι.

264 21*. Cic. de divin. I 26, 55 Omnes hoc historici,
 Fabii [fr. 15], Gellii sed proxime Coelius: = Coel. fr. 49.

EX LIBRO V

22. Charis. I p. 54 K. Gellius — in V: Puellabus.

EX LIBRO VII

23. Charis. I p. 54 K. Gellius in — VII: Pro duabus 20
 pudicabus.

EX LIBRO XV

24*. Macrob. sat. I 8, 1 Nec me fugit Gellium scri-
 bere, senatum decresse, ut aedes Saturni fieret, eique rei
 Lucium Furium tribunum militum praefuisse.

25. Macrob. sat. I 16, 21 Horum [dierum postridua- 25
 norum] causam Gellius annalium libro quinto decimo et
 Cassius Hemina historiarum libro secundo referunt: = Cass.
 fr. 20 p. 71.

EX LIBRO XXXIII

216

538

26. Charis. I p. 55 K. [= 139. Prisc. VII p. 318 H.]
 Quamuis Gellius libro XXXIII dixerit: Caluariaeque eius 30
 ipsum ossum expurgarunt inauraueruntque. (Boii L. Postu-
 mii, cf. Liv. XXIII 24, 11.)

161

593

27*. Macrob. sat. III 17, 3 Cumque auctoritatem
 nouae legis aucta necessitas imploraret, post annum uice-

simum secundum legis Orchiae Fannia lex data est, anno post Romam conditam secundum Gellii opinionem quingentesimo octogesimo octauo.

28*. *Censor. de d. nat. 17, 11* At Piso Censorius [*fr. 39*] ¹⁴⁶/₆₀₈ et Cn. Gellius sed et Cassius Hemina [*fr. 39*], qui illo tempore uiuebat, [*quartos ludos saeculares*] post annum factos tertium adfirmant, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico consulibus, id est anno DCVIII.

EX LIBRO LXXXVII

29. *Charis. I p. 54 K.* Gellius in xcvii: 'Portabus' et mox 'Oleabus'. 10

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

30. *Gell. XVIII 12, 6* Cn. Gellius in annalibus: Postquam tempestas sedauit, Atherbal taurum immolauit.

31. *Charis. I p. 54 K.* Gellius uero: 'Regerum' et 'Lapiderum'.

32. *Charis. I p. 71 K.* Quamuis Gellius fora nauium ¹⁵ neutraliter dixerit.

33. *Seru. ad Aen. IIII 390* Gellius annalium 'Deliquium solis' et 'Deliquionem' dicit.

[**34.** *Non. s. u. bubo p. 194 A.* Gellius [?] historiarum libro I: Et quod bubo in columna aedis Iouis sedens ²⁰ spectus est.]

L. COELIVS ANTIPATER

BELLI PVNICI ALTERIVS HISTORIAE AD C. LAELIVM
TESTIMONIA

1. *Cic. Brut. 26, 102* L. Coelius Antipater scriptor, quemadmodum uidetis, fuit, ut temporibus illis, luculentus, iuris ualde peritus, multorum etiam, ut L. Crassi [*nat. 140. 614, cos. 95. 659. mort. 91. 663*], magister. (*cf. fr. 50.*)
2. *Pompon. de orig. iur. I 2, 40 p. 4* M. Coelius Antipater, ⁵ qui historias conscripsit, sed plus eloquentiae quam scientiae iuris operam dedit.
3. *Cicer. de legg. I 2, 6* Fannii aetate coniunctus Antipater paulo inflauit uehementius habuitque uires agrestis ille quidem atque horridas, sine nitore ac palaestra, sed tamen ¹⁰ admonere reliquos potuit, ut adcuratius scriberent. *de orat. II 12, 54* [*loquitur M. Antonius a. 91. 663*] Paullulum se erexit [*post Catonem, Pictorem, Pisonem*] et addidit historiae maiorem sonum uocis uir optimus, Crassi familiaris, Antipater. ceteri non exornatores rerum sed tantum ¹⁵ modo narratores fuerunt. Est, inquit Catulus, ut dicis, sed iste ipse Coelius neque distinxit historiam uarietate locorum neque uerborum collocatione et tractu orationis leni et aequabili perpoliuit illud opus; sed ut homo neque ²⁰ doctus neque maxime aptus ad dicendum, sicut potuit, dolauit; uicit tamen, ut dicis, superiores. (*uid. test. 1. fr. 1.*)
4. *Front. ad Ver. I 1 p. 114 N.* Historiam quoque scribere — uerbis — Coelius singulis. *ad M. Caes. IV 3 p. 62* eumque [*Ennium in uerbis industriosius quaerendis*] studiose aemulatus L. Coelius. *Spart. Hadr. 16, 6* Hadrianus — amauit — ²⁵ genus uetustum dicendi — Salustio Coelium praetulit.
5. *Valer. Max. I, 7, 6* Coelius etiam, certus Romanae historiae auctor. *uid. fr. 2. 25. 29. 11* hoc item in Sileni, quem Coelius sequitur, Graeca historia est. (*cf. Corn. Nep. Hann. 13* Huius belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed ex his ³⁰ duo, qui cum eo [*Hannibale*] in castris fuerunt simulque uixerunt, quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosilus

- Lacedaemonius. *Polyb. III 20* Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι προσπεπτω-
 κνίας αὐτοῖς ἤδη τῆς τῶν Ζακανθαίων ἀλώσεως οὐ μὰ
 Δία περὶ τοῦ πολέμου τότε διαβούλιον ἤγον, καθάπερ ἔνιοι
 τῶν συγγραφέων φασί, προσκατατάττοντες ἔτι καὶ τοὺς εἰς
 ἐκάτερα δηθέντας λόγους, πάντων ἀτοπώτατον πρᾶγμα ποι- 5
 οῦντες. — πρὸς μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα τῶν συγγραμμάτων οἷα
 γράφει Χαιρέας καὶ Σωσύλος οὐδὲν ἂν δέοι πλέον λέγειν.
 οὐ γὰρ ἱστορίας ἀλλὰ κουρεακῆς καὶ πανδήμου λαλιᾶς ἔμοιγε
 δοκοῦσι τάξιν ἔχειν καὶ δύναμιν. *c. 47, 6* Ἔνιοι δὲ τῶν
 γεγραφότων περὶ τῆς ὑπερβολῆς [*Alrium*] ταύτης, βουλό- 10
 μενοι τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐκπλήττειν τῇ περὶ τῶν προειρη-
 μένων τόπων παραδοξολογίᾳ, λανθάνουσιν ἐκπίπτοντες εἰς
 δύο τὰ πάσης ἱστορίας ἀλλοτριώτατα. καὶ γὰρ ψευδολογεῖν
 καὶ μαχόμενα γράφειν αὐτοῖς ἀναγκάζονται. ἅμα μὲν γὰρ
 τὸν Αννίβαν ἀμίμητόν τινα παρεισάγοντες στρατηγὸν καὶ 15
 τόλμῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτον ὁμολογουμένως ἀποδεικνύουσιν
 ἡμῶν ἀλογιστότατον, ἅμα δὲ καταστροφὴν οὐ δυνάμενοι λαμ-
 βάνειν οὐδ' ἔξοδον τοῦ ψεύδους θεοῦς καὶ θεῶν παῖδας
 εἰς πραγματικὴν ἱστορίαν παρεισάγουσιν. *c. 48, 7* — ἦρω
 τινά φασιν ἐπιφανέντα συνυποδείξαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῖς. *Dion.* 20
Halic. I 6 ἅμα δὲ τούτοις [*Hieronymo et Timaeo*] Ἀντιγόνου
 τε καὶ Πολυβίου καὶ Σιληνοῦ καὶ μυρίων ἄλλων τοῖς αὐτοῖς
 πράγμασιν οὐχ ὁμοίως ἐπιβαλόντων, ὧν ἕκαστος ὀλίγα καὶ
 οὐδὲ αὐτὰ διεσπουδασμένως [οὐδὲ ἀκριβῶς], ἀλλ' ἐκ τῶν
 ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων συνθεῖς ἀνέγραψεν.) 25
6. *De epitoma Bruti uid. infra sub Bruto.*

FRAGMENTA

EX LIBRO I

1. *Cicer. orat. 69, 229* Sed magnam exercitationem
 res flagitat, ne quid eorum, qui genus hoc secuti non
 tenuerunt, simile faciamus, ne aut uerba traiciamus aperte,
 quo melius aut cadat aut uoluatur oratio; quod se L. Caelius 30
 Antipater in prooemio belli Punici nisi necessario facturum
 negat. O uirum simplicem, qui nos nihil celet, sapientem,

qui seruiendum necessitati putet! sed hic omnino rudis; nobis autem in scribendo atque in dicendo necessitatis excusatio non probatur. nihil est enim necesse et, si quid esset, id necesse tamen non erat confiteri. et hic quidem, qui hanc a Laelio, ad quem scripsit, cui se purgat, ueniam 5 petit, et utitur ea traiectione uerborum et nihilo tamen aptius explet concluditque sententias.

2*. *Priscian. VIII p. 383 H.* Coelius: ex scriptis eorum qui ueri arbitrantur.

3. *Priscian. XIII p. 8 H.* Caelius in I: Neque ipsi 10 eos alii modi esse atque Amilcar dixit, ostendere possunt aliter.

4. *Priscian. XIII 8 H.* Caelius in I: Antequam Barcha perierat, alii rei causa in Africam missus.

5*. *Non. s. u. bellosum p. 80* Coelius: Tantum bellum 15 suscitare conari aduersarios contra bellosum genus.

6. *Priscian. X p. 510 H.* Caelius in I: Qui cum is ita foedus icistis.

7. *Non. s. u. poteratur p. 508* Caelius annali lib. I: Cum iure sine periculo bellum geri poteratur. 20

8. *Priscian. VIII p. 399 H.* Caelius in I: Qui intellegunt quae fiant, dissentiuntur.

9. *Non. s. u. dedicare p. 280* Caelius in annalium libro primo: Legati quo missi sunt ueniunt, dedicant mandata.

10. *Charis. Ip. 143 K.* 'Saguntinorum' Coelius, Saguntium 25 Sallustius, ut Paulus in Coelii historia libro I notat.

218
536

11*. *Cicer. de diuin. I 24, 49* Hoc item in Sileni, quem Coelius sequitur, Graeca historia est (is autem diligentissime res Hannibalis persecutus est): Hannibalem, cum cepisset Saguntum, uisum esse in somnis a Ioue in deorum concilium uocari. quo cum uenisset, Iouem imperauisse, ut Italiae bellum inferret, ducemque ei unum e concilio datum, quo illum utentem cum exercitu progredi coepisse. tum ei ducem illum praecepisse, ne respiceret, illum autem id diutius facere non potuisse elatumque cupiditate respexisse: tum uisam beluam uastam et immanem, circumplicatam serpentibus, quacumque incederet, omnia arbusta, 35

uirgulta, tecta peruertere. et eum admiratum quaesisse de deo, quodnam illud esset tale monstrum, et deum respondisse, uastitatem esse Italiae, praecepisseque ut pergeret protinus, quid retro atque a tergo fieret, ne laboraret. 218
536

12. *Charis. II p. 203 K.* Coelius historiarum I: Sempronius Lilybaeo celocem in Africam mittit, uisere locum, ubi exercitum exponat.

13*. *Plin. n. h. III 132* Alpīs in longitudinem deciens centena milia passuum patere a supero mari ad inferum Coelius tradit. 10

14*. *Liu. XXI 38, 7* Taurini Galliae proxima gens erat in Italiam degresso. id cum inter omnes constet, eo magis miror ambigi, quamam Alpīs transierit, et uulgo credere Poenino (atque inde nomen ei iugo Alpium inditum) transgressum [*Hannibalem*], Coelium per Cremonis iugum dicere transisse. 218
536

15. *Charis. II p. 203 K.* Coelius historiarum I: Duodeciens C milia passuum longe. (*cf. Polyb. III 39.*)

16. *Macrob. excerpt. Bob. V p. 651 K.* Coelius in primo: 'Illis facilius est bellum tractare', hoc est diu trahere. 20

17*. *Liu. XXI 46, 10* Seruati consulis [*P. Scipionis in proelio Ticinensi*] decus Coelius ad seruū natione Ligurum delegat: malim equidem de filio uerum esse, quod et plures tradidere auctores et fama optinuit. 218
536

18*. *Liu. XXI 47, 4* Coelius auctor est Magonem [*post proelium Ticinense*] cum equitatu et Hispanis peditibus flumen extemplo transnasse; ipsum Hannibalem per superiora Padi uada exercitum traduxisse elephantis in ordinem ad sustinendum impetum fluminis oppositis. 218
536

19*. *Cic. d. deor. nat. II 3, 8* C. Flaminium Coelius religione neglecta cecidisse apud Trasumenum scribit cum magno rei publicae uulnere. 217
537

20*. *Cicer. de diu. I 35, 77* Quid? bello Punico secundo nonne C. Flaminus consul iterum neglexit signa rerum futurarum magna cum clade rei publicae? qui exercitu lustrato cum Arretium uersus castra mouisset et contra Hannibalem legiones duceret, et ipse et equus eius ante 217
537

signum Iouis Statoris sine causa repente concidit, nec eam rem habuit religioni, obiecto signo, ut peritis uidebatur, ne committeret proelium. Idem cum tripudio auspicaretur, pullarius diem proelii committendi differebat. tum Flaminius ex eo quaesiuit, si ne postea quidem pulli pascerentur, quid 5 faciendum censeret. cum ille quiescendum respondisset, Flaminius: 'Praeclara uero auspicia, si esurientibus pullis res geri poterit, saturis nihil geretur'. Itaque signa conuelli et se sequi iussit. quo tempore cum signifer primi hastati signum non posset mouere loco, nec quicquam pro- 10 ficeretur, plures cum accederent, Flaminius re nuntiata suo more neglexit. itaque tribus iis horis concisus exercitus atque ipse interfectus est. Magnum illud etiam quod addidit Coelius, eo tempore ipso, cum hoc calamitosum proelium fieret, tantos terrae motus in Liguribus, Gallia 15 compluribusque insulis totaque in Italia factos esse, ut multa oppida conruerint, multis locis labes factae sint, terraeque desederint fluminaque in contrarias partes fluxerint atque in amnes mare influxerit.

²¹⁷
₅₃₇ **21***. *Liu. XXII 31, 8* Omnium prope annales Fabium 20 dictatorem aduersus Hannibalem rem gessisse tradunt, Coelius etiam eum primum a populo creatum dictatorem scribit. (*cf. c. 8, 5 sqq.*)

22. *Priscian. III p. 98 H.* Coelius in primo historiarum: Dextimos in dextris scuta iubet habere. (*cf. Liu. 25 XXII 50, 11.*)

23. *Non. s. u. singulatim p. 176* Coelius annali lib. I: Primum malo publico gratias singulatim nomina.

24. *Charis. II p. 217 K.* Coelius historiarum I: 'Commodum est, satis uidetur'. Nec enim pro sufficienti, in- 30 quit Paulus, accipi debet, sed pro pari et aequo.

EX LIBRO II

²¹⁶
₅₃₈ **25.** *Gell. X 24, 6* Suppetit etiam Coelianum illud ex libro historiarum secundo: Si uis mihi equitatum dare et ipse cum cetero exercitu me sequi, diequinti Romae in Capitolium curabo tibi cena sit cocta. Et historiam autem 35

et uerbum hoc sumpsit Coelius ex origine M. Catonis.
[fr. 86. ex Gellio Macrob. I 6, 26.]

26*. *Prisc. VI p. 198 H.* Caelius: Nullae nationi tot, tantas, tam continuas uictorias tam breui spatio datas arbitrator quam uobis. (cf. *Liu. XXIII 11, 8.*) 5

27*. *Charis. I p. 54 K.* Nucenum enim Coelius dixit.

28*. *Liu. XXVI 11, 8* Inde [a *Tutia flumine Hannibal*] ²¹¹/₅₄₃
ad lucum Feroniae pergit ire, templum ea tempestate inclutum diuitiis. Capenates alique, qui accolae eius erant, primitias frugum eo donaque alia pro copia portantes multo ¹⁰ auro argentoque id exornatum habebant. iis omnibus donis tum spoliatum templum. aeris acervi, cum rudera milites religione inducti iacerent, post profectionem Hannibalis magni inventi. huius populatio templi haud dubia inter scriptores est. Coelius Romam euntem ab Ereto devertisse ¹⁵ eo Hannibalem tradit, iterque eius ab Reate Cutiliisque et ab Amiterno orditur: ex Campania in Samnium, inde in Paelignos peruenisse, praeterque oppidum Sulmonem in Marrucinos transisse, inde Albensi agro in Marsos, hinc Amiternum Forulosque uicum uenisse. 20

EX LIBRO III

29*. *Liu. XXVII 27, 11* Mors Marcelli cum alioqui ²⁰⁸/₅₄₆ miserabilis fuit, tum quod nec pro aetate (iam enim maior sexaginta annis erat) neque pro ueteris prudentia ducis tam inprouide se conlegamque et prope totam rem p. in praiceps dederat. Multos circa unam rem ambitus fecerim, ²⁵ si, quae de Marcelli morte uariant auctores, omnia exequi uelim. ut omittam alios, Coelius triplicem gestae rei ordinem edit: unam traditam fama, alteram scriptam laudatione filii, qui rei gestae interfuerit, tertiam, quam ipse pro inquisita ac sibi conperta adfert. ceterum ita fama uariat, ut tamen ³⁰ plerique loci speculandi causa castris egressum, omnes insidiis circumuentum tradant.

30. *Non. s. u. dubitatim p. 98* Caelius annali libro III: Imperator conclamat de medio, ut uelites in sinistro cornu remoueantur, Gallis non dubitatim inmittantur. 35

31. *Seru. ad Verg. georg. I 77* Coelius libro tertio seri auenam ostendit.

EX LIBRO III

32. *Priscian. VIII p. 484 H.* Caelius in III: Custodibus discessis multi interficiuntur.

EX LIBRO V

205
549

33*. *Liu. XXVIII 46, 14* Eisdem diebus naues onerariae Poenorum ad octoginta circa Sardiniam ab Cn. Octauius, qui prouinciae praeerat, captae. eas Coelius frumento misso ad Hannibalem commeatuque onustas, Valerius [*fr. 26*] praedam Etruscam Ligurumque Montanorum captiuos Carthaginem portantis captas tradit. 5 10

34*. *Cic. de diuin. I 24, 48* Hannibalem Coelius scribit, cum columnam auream, quae esset in fano Iunonis Lacinae, auferre uellet dubitaretque, utrum ea solida esset an extrinsecus inaurata, perterebrauisse, cumque solidam inuenisset, statuisse tollere; ei secundum quietem uisam esse Iunonem praedicere, ne id faceret, minarique, si fecisset, se curaturam, ut eum quoque oculum, quo bene uideret, amitteret, idque ab homine acuto non esse neglectum. itaque ex eo auro, quod exterebratum esset, buculam curasse faciendam et eam in summa columna conlocauisse. 15 20

35. *Schol. Leidensia ad Verg. georg. II 197* Saturi] locus iuxta Tarentum, quem Caelius in V libro historiarum dicit nomen accepisse a Satura puella, quam Neptunus compressit. = *Schol. Bern. ad georg. II 197* Saturi] *Saturum* Caelius in libro quinto historiarum dicit nomen accepisse a Satura puella, quam Neptunus compressit. 25

36. *Priscian. VIII p. 432 H.* Caelius in V: Morbosum factum, ut ea quae oportuerint facta non sint.

37. *Priscian. VI p. 226 [= 266. VII 303. XIII 8] H.* Caelius in V: Nullius alius rei nisi amicitiae eorum causa. 30

38. *Non. s. u. finis fem. p. 205* Caelius annali libro V: Ad aliquam huic bello finem facere.

EX LIBRO VI

39. *Liv. XXVIII 25, 1* Quantum militum in Africam [a P. Scipione] transportatum sit, non paruo numero inter ²⁰⁴ auctores discrepat. — Coelius ut abstinet numero, ita ad ⁵⁵⁰ immensum multitudinis speciem auget: uolucres ad terram delapsas clamore militum ait, tantamque multitudinem descendisse naues, ut nemo mortalium aut in Italia aut in Sicilia relinqui uideretur.

40*. *Liv. XXVIII 27, 14* Prosperam nauigationem [Scipionis in Africam] sine terrore ac tumultu fuisse permultis Graecis Latinisque auctoribus credidi. Coelius unus, praeterquam quod non mersas fluctibus naves, ceteros omnis caelestis maritimosque terrores, postremo abreptam tempestate ab Africa classem ad insulam Aegimurum, inde aegre correctum cursum exponit, et prope obrutis nauibus iniussu imperatoris scaphis, haud secus quam naufragos, milites sine armis cum ingenti tumultu in terram euasisse. ¹⁵

41. *Non. s. u. metari p. 137* Coelius annal. libro VI: Omnes simul terram cum classi accedunt, nauibus atque scaphis egrediuntur, castra metati signa statuunt.

42*. *Liv. XXVIII 35, 2* Duos eodem nomine [Hannonis] ²⁰⁴ Carthaginiensium duces duobus equestribus proeliis ⁵⁵⁰ [ad Salaecam urbem] interfectos, non omnes auctores sunt, ueriti, credo, ne falleret bis relata eadem res. Caelius quidem et Valerius [fr. 27] captum Hannonem tradunt.

43. *Non. s. u. paucies p. 157* Caelius annali lib. VI: ²⁵ Consulto non paucies arcessitum.

EX LIBRO VII

44. *Non. s. u. congnuclare p. 89* Coelius annali lib. VII: Ipse regis eminus equo ferit pectus aduersum, congnuclat percussus, deiecit dominum. (*Syphacem, a. 203. 551, cf. Sil. Ital. XVII 134 sqq.*) ³⁰

45. *Non. s. u. soluerit p. 508* Coelius annali lib. VII: Duos et septuaginta lictoris domum deportauisse fascis, qui ductoribus hostium ante soluerint ferri. (*cf. Liv. XXX 28, 1 sqq.*)

46. *Non. s. u. exfundare p. 108* Coelius Antipater lib. VII: Res p. amisso exfundato pulcherrimo oppido.

47. *Fest. s. u. topper p. 352 M.* Sic Coelius l. VII: Ita uti, sese quisque uobis studeat aemulari in statu fortunae rei p., eadem re gesta, topper nihilo minore negotio acto 5 gratia minor esset.

48. *Philargyr. ad Verg. Georg. II 345* Coelius in VII: Consuetudine uxoris, indulgite liberum.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

490

264

49. *Cicer. de diuin. I 26, 55* Omnes hoc historici, Fabii [fr. 15], Gellii [fr. 21], sed proxime Coelius: Cum 10 bello Latino ludi uotiuu maxumi primum fierent, ciuitas ad arma repente est excitata. itaque ludis intermissis instauratiui constituti sunt. qui ante quam fierent, cumque iam populus consedisset, seruus per circum, cum uirgis caederetur, furcam ferens ductus est. exin cuidam rustico 15 Romano dormienti uisus est uenire qui diceret, praesulem sibi non placuisse ludis, idque ab eodem iussum esse eum senatui nuntiare: illum non ausum. iterum esse idem iussum et monitum, ne uim suam experiri uellet: ne tum quidem esse ausum. exin filium eius esse mortuum, eandem in 20 somnis admonitionem fuisse tertiam. tum illum etiam debilem factum rem ad amicos detulisse, quorum de sententia lecticula in curiam esse delatum, cumque senatui somnium enarrauisset, pedibus suis saluum reuertisse. itaque somnio comprobato a senatu ludos illos iterum instauratos memoriae 25 proditum est.

50. *Cicer. de diuin. I 26, 56* Gaius uero Gracchus multis dixit, ut scriptum apud eundem Coelium est, sibi in somnis quaesturam petere *uolenti* Tiberium fratrem uisum esse dicere, quam uellet cunctaretur, tamen eodem sibi 30 leto, quo ipse interisset, esse pereundum. hoc, ante quam tribunus plebi C. Gracchus factus esset, et se audisse scribit Coelius eum dixisse multis. (*ex Cicerone Val. Max. I 7, 6.*)

51. *Plin. n. h. XXXI 21* Coelius apud nos [*tradit*] in Auerno etiam folia subsidere.

52. *Seru. Aen. X 145* Coeliusque Troianum Capyn condidisse Capuam tradidit eumque Aeneae fuisse sobrinum.

53. *Seru. ad Aen. III 402* Hic illa ducis Meliboei parua Philoctetae subnixa Petelia muro] Nam, ait Cato [fr. 70], a Philocteta condita iam pridem ciuitate murum⁵ tantum factum. alii 'subnixam' ideo accipiunt, quia inposita est excelso muro, ut Coelius historicus ait.

54. *Seru. ad Aen. VI 9* Coelius enim de Cumano Apolline ait: Est in fano signum Apollinis ligneum, altum non minus pedes xv.¹⁰

55. *Seru. ad Aen. IIII 206* Coelius: Maurusii qui iuxta Oceanum colunt.

56. *Plin. n. h. II 169* Praeterea Nepos Cornelius auctor est, Eudoxum quendam sua aetate, cum Lathyrum regem fugeret, Arabico sinu egressum Gadis usque peruectum,¹⁵ multoque ante eum Caelius Antipater uidisse se, qui nauigasset ex Hispania in Aethiopiam conmerci gratia. (*ex Plinio Mart. Cap. VI 621.*)

57. *Non. s. u. pedetentim p. 29* Caelius annali: ipse cum cetera copia pedetentim sequitur.²⁰

58. *Seru. ad Aen. IIII 390* Caelius historiarum: Delinquere frumentum, Sardiniam hostes tenere.

59. *Gell. X 1, 3* 'Tertio' et 'quarto consul' non 'tertium quartum'que, idque in principio libri Coelium scribisse.

60. *Charis. II p. 220 K.* 'Subinde' Nepos de inlustribus²⁵ uiris II, sed et Brutus et Coelius frequenter eo usi sunt.

61. *De dub. nom. V p. 590 K.* Salientes aquarum generis masculini, ut Caelius 'Perpetuum salientem'.

62. *Priscian. VIII p. 386 H.* Lucius Caelius: Vbi senatus intellexit populum depeculari.³⁰

63. *Schol. Veron. ad Verg. Aen. V 251 p. 95 K.* Lucretius in II 'Iam tibi barbaricae uestes Meliboeaque fulgens purpura'. Coelius: Mean . . . factum meandro duplici . . . lana est qualis a Melibea . . . ut uelum . . . sic alius eum errantem, alius ludentem dicit et q. s.³⁵

64. *Fest. s. u. ocius p. 181 M. Coe]*lius historiarum [*libro concii*] tantur ocissime

65. *Flau. Cap. de orthogr. p. 100 K.* Calua κραλίον uocatur, licet Caelius et Varro caluariam dicant.

〈PAVLVS〉 CLODIVS

TESTIMONIVM

1. *Cic. d. leg. I 2, 6* Ecce autem successere huic [*Coelio*⁵ *Antipatro*] † belli, Clodius, Asellio, nihil ad Coelium, sed potius ad antiquorum languorem et inscitiam.

FRAGMENTA

³⁹⁰
³⁶⁴ 1. *Plut. Num. 1* Κλώδιός τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων (οὕτω γάρ πως ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον) ἰσχυρίζεται, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐπέιντας ἀναγραφὰς ἐν τοῖς Κελτικοῖς πάθεισι τῆς πόλεως ἠφανίσθαι, τὰς δὲ νῦν φαινομένας οὐκ ἀληθῶς συγκεῖσθαι δι' ἀνδρῶν χαριζομένων τισὶν εἰς τὰ πρῶτα γένη καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους οἴκους ἐξ οὗ προσηκόντων εἰσβιαζομένοις.

¹⁰⁷
⁶⁴⁷ 2. *App. Gall. I 3* Καῖσαρ δὲ πολεμήσας αὐτοῖς πρῶτον μὲν Ἐλουητίους καὶ Τιγυρίους ἀμφὶ τὰς εἴκοσι μυριάδας ὄντας ἐνίκησεν. οἱ Τιγύριοι δ' αὐτῶν χρόνῳ ἔμπροσθεν Πίσωνος καὶ Κασσίου τινὰ στρατὸν ἐλόντες ὑπὸ ζυγὸν ἐξεπεπόμφεσαν, ὡς ἐν χρονικαῖς συντάξεσι δοκεῖ Παύλῳ τῷ Κλαυδίῳ.

SEMPRONIVS ASELLIO

TESTIMONIA

1. *Gell. II 13, 3* Is Asellio sub P. Scipione Africano tribunus militum ad Numantiam fuit [*a. 134. 620 et 133. 621*] resque eas, quibus gerendis ipse interfuit, conscripsit. Eius uerba et q. s. (*fr. 6.*)
2. = *Clod. test. 1. uid. infra fr. 1. 2.*

FRAGMENTA RERVM GESTARVM LIBRORVM

EX LIBRO I

1. *Gell. V 18, 7* Cum uero non per annos sed per dies singulos res gestae scribuntur, ea historia Graeco uocabulo ἐφημερίδς dicitur, cuius Latinum interpretamentum scriptum est in libro Semproni Asellionis primo, ex quo libro plura uerba ascripsimus, ut simul ibidem, quid ipse 5 inter res gestas et annales esse dixerit, ostenderemus: Verum inter eos, inquit, qui annales relinquere uoluissent, et eos, qui res gestas a Romanis perscribere conati essent, omnium rerum hoc interfuit: annales libri tantum modo quod factum, quoque anno gestum sit, ea demonstrabant ita, quasi qui 10 diarium scribunt, quam Graeci ἐφημερίδα uocant. nobis non modo satis esse uideo, quod factum esset, id pronuntiare, sed etiam, quo consilio quaque ratione gesta essent, demonstrare.

2. Paulo post idem Asellio in eodem libro: Nam neque alacriores, inquit, ad rem p. defendundam neque segniore ad 15 rem perperam faciundam annales libri commouere quicquam possunt. scribere autem bellum initum quo consule et quo confectum sit et quis triumphans introierit ex eo bello, quaeque in bello gesta sint, iterare [id fabulas], non praedicare aut interea quid senatus decreuerit aut quae lex 20 rogatione lata sit, neque quibus consiliis ea gesta sint [iterare]: id fabulas pueris est narrare, non historias scribere.

2^b. *Non. s. u. bubo p. 194* Asellio historiarum libro I: Et quod bubo in columna aedis Iouis sedens conspectus est. 25

EX LIBRO III

3. *Priscian. V p. 182 H.* Asellio in III historiarum aduerbialiter sine 'que' extulit: Vt fieri solet plerum, ut in uictoria mitior mansuetiorque fiat.

EX LIBRO IIII

4. *Non. s. u. gliscitur p. 481* Sempronius Asellio histor. 30 lib. IIII: Vt maior inuidia Lepido glisceretur. (*M. Aemilio Lepido Porcinae pro cons. a. 136. 618?*)

5. *Gell. XIII 3, 6* Hoc ego scripsi de utriusque uocabuli [*necessitudinis et necessitatis*] indifferentia, admonitus forte uerbi istius, cum legerem Sempronii Asellionis, ueteris scribtoris, quartum ex historia librum, in quo de P. Africano, Pauli filio, ita scribturn est: Nam se patrem suum 5 audisse dicere L. Aemilium Paulum, nimis bonum imperatorem signis conlatis *non* decertare, nisi summa necessitudo aut summa occasio data esset.

EX LIBRO V

6. *Gell. II 13* Antiqui oratores historiaeque aut car- 10 minum scriptores etiam unum filium filiamue 'liberos' multitudinis numero appellarunt. idque nos cum in complurium ueterum libris scriptum aliquotiens aduerterimus, nunc quoque in libro Sempronii Asellionis rerum gestarum quinto ita esse positum offendimus. — Eius uerba de Ti. Graccho, 15 tribuno pl., quo in tempore interfectus in Capitolio est, haec sunt: Nam Gracchus domo cum proficiscebatur, numquam minus terna aut quaterna milia hominum sequebantur.

133
621 7. Atque inde infra de eodem Graccho ita scripsit: Orare 20 coepit id quidem, ut se defenderent liberosque suos, eum, quem uirile secus tum in eo tempore habebat, produci iussit populoque commendauit prope flens.

131
623 8*. *Gell. I 13, 10* Is Crassus [*P. Licinius Crassus Mucianus*] a Sempronio Asellione et plerisque aliis historiae 25 Romanae scriptoribus traditur habuisse quinque rerum bonarum maxima et praecipua: quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod iuris consultissimus, quod pontifex maximus. Is cum in consulatu optineret Asiam prouinciam et circumsedere oppugnareque Leucas pararet, opusque esset firma atque procera trabe, qui arietem faceret, quo muros 30 eius oppidi quateret, scripsit ad † mag. G. Moelattensium, sociorum amicorumque populi Romani, ut ex malis duobus, quos apud eos uidisset, uter maior esset, eum mittendum curaret. Tum † mag. G. comperto, quam ob rem malum desideraret, non, uti iussus erat, maiorem, sed quem esse magis 35 idoneum aptioremque faciendo arieti facilioremque portatu

existimabat, minorem misit. Crassus eum uocari iussit et, cum interrogasset, cur non quem iusserat, misisset, causis rationibusque quas dictitabat spretis uestimenta detrahi imperavit uirgisque multum cecidit, corrumpi atque dissolui officium omne imperantis ratus, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito sed consilio non desiderato respondeat.

9*. *Schol. Bern. ad Verg. georg. III 474* Norica] Norica castella dixit ab urbe Noreia, quae est in Gallia, ut Asellio historiarum non ignarus docet.

10

EX LIBRO XIII

10. *Gell. IIII 9, 12* Sempronius Asellio XIII rerum gestarum ita scripsit: Facta sua spectare oportere, non dicta, si minus facundiosa essent.

EX LIBRO XIII

91

11. *Gell. XIII 22 (21), 8* Sempronius Asellio in libro rerum gestarum XIII: Crepidarium, inquit, cultellum rogauit a crepidario sutore. (*ut M. Liuium Drusum interficeret.*)

15

12. *Charis. II p. 220 K.* Sempronius Asellio historiarum XIII: Ne possent uel sationes facere hoc secus.

EX LIBRO † XL

13. *Charis. II p. 195 K.* Asellio quoque rerum Romanarum † XL: Tam pulchrum opus tamque artificiose factum passus est dirui.

20

INCERTAE SEDIS FRAGMENTVM

14. *Seru. Aen. XII 121* Asellio historiarum: Triarium quartum signum accedebat, siue pilatim siue passim iter facere uolebat.

25

CN. AVFIDIUS

TESTIMONIA

1. *Cicer. Tusc. V 38, 112* Pueris nobis Cn. Aufidius praetorius et in senatu sententiam dicebat [*etsi caecus erat*] nec amicis deliberantibus deerat et Graecam scribebat historiam et uidebat in litteris. *de fin. V 19, 54* Equidem e Cn. Aufidio praetorio, erudito homine, oculis capto, saepe au-⁵ diebam, cum se lucis magis quam utilitatis desiderio moueri diceret. *pro dom. 13, 35*. Non aetas eius, qui adoptabat, est quaesita, ut in Cn. Aufidio, M. Pupio, quorum uterque nostra memoria summa senectute alter Oresten [*Cn. Aufidium Or. Aurelianum cos. 71. 683*], alter Pisonem adoptauit. 10
-

P. CORNELIVS SCIPIO AFRICANVS MAIOR

(aedilis 212. 542, cos. 205. 549, censor 199. 555, cos. 194.
560, mortuus 183. 571.)

EPISTVLAE AD PHILIPPVM REGEM TESTIMONIVM ET
FRAGMENTVM

1. *Polyb. X 6, 7 Ταῦτα δ' εἰπὼν [apud milites ad Iberum 210
flumen] τρισχιλίους μὲν ἔχοντα πεξοὺς καὶ πεντακοσίους 544
ἰππεῖς Μάρκον ἀπέλιπε τὸν συνάρχοντα περὶ τὴν διάβασιν
ἐφεδρεύοντα τοῖς ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ συμμαχοῖς· αὐτὸς δὲ
τὴν ἄλλην ἐπεραίου δύναμιν, ἄδηλον πᾶσι ποιῶν τὴν αὐτοῦ 5
πρόθεσιν. ἦν γὰρ αὐτῷ κεκριμένον πράττειν ὧν μὲν εἶπε
πρὸς τοὺς πολλοὺς μηδὲν, προὔκειτο δὲ πολιορκεῖν ἐξ ἐφόδου
τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχηδόνα προσαγορευομένην. ὃ δὴ καὶ
πρῶτον ἂν τις λάβοι καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς ὑφ' ἡμῶν
ἄρτι ῥηθείσης διαλήψεως. ἔτος γὰρ ἕβδομον ἔχων πρὸς τοῖς 10
εἴκοσι πρῶτον μὲν ἐπὶ πράξεις αὐτὸν ἔδωκε τελέως παρὰ
τοῖς πολλοῖς ἀνηλπισμένας διὰ τὸ μέγεθος τῶν προγεγονότων
ἐλαττωμάτων, δεύτερον δούς αὐτὸν τὰ μὲν κοινὰ καὶ προ-
φαινόμενα πᾶσι παρέλιπε, τὰ δὲ μήτε παρὰ τοῖς πολεμίοις**,
ταῦτ' ἐπενόει καὶ προετίθετο πράττειν. ὧν οὐδὲν ἦν χωρὶς 15
ἐκλογισμῶν τῶν ἀκριβεστάτων.*

(c. 7.) Ἔτι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἱστορῶν ἐν τῇ
Ῥώμῃ καὶ πυνθανόμενος ἐπιμελῶς τὴν τε προδοσίαν τῶν
Κελτιβήρων καὶ τὸν διαξενυγμὸν τῶν ἰδίων στρατοπέδων καὶ
συλλογιζόμενος, ὅτι παρὰ τοῦτο συμβαίνει τοῖς περὶ τὸν 20
πατέρα γενέσθαι τὴν περιπέτειαν, οὐ κατεπέπληκτο τοὺς
Καρχηδονίους οὐδ' ἦττητο τῇ ψυχῇ, καθάπερ οἱ πολλοί. μετὰ
δὲ ταῦτα τοὺς ἐντὸς Ἰβηρος ποταμοῦ συμμαχοὺς ἀκούων
μένειν ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς φιλίᾳ, τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων
ἡγεμόνας στασιάξειν μὲν πρὸς σφᾶς, ὑβρίζειν δὲ τοὺς ὑποταττο- 25
μένους, εὐθαρσῶς διέκειτο πρὸς τὴν ἕξοδον, οὐ τῇ τύχῃ
πιστεύων ἀλλὰ τοῖς συλλογισμοῖς. παραγενόμενός γε μὴν εἰς
τὴν Ἰβηρίαν, πάντας ἀνακρίνων καὶ παρ' ἐκάστου πυνθα-

νόμενος τὰ περὶ τοὺς ἐναντίους, ἠΰρισκε τὰς μὲν δυνάμεις
 τῶν Καρχηδονίων εἰς τρία μέρη διηρημένας, ὧν Μάγωνα
 μὲν ἐπυνθάνετο διατρίβειν ἐντὸς Ἑρακλείων στηλῶν ἐν τοῖς
 Κονίοις προσαγορευομένοις, Ἀσδρούβαν δὲ τὸν Γέσκωνος περὶ
 Τάγου ποταμοῦ στόμα κατὰ τὴν Λυσιτανήν, τὸν δ' ἕτερον 5
 Ἀσδρούβαν πολιορκεῖν τινα πόλιν ἐν τοῖς Καρχητανοῖς,
 οὐδένα δὲ τῶν προειρημένων ἐλάττω δέχ' ἡμερῶν ἀπέχειν
 τῆς Καινῆς πόλεως. νομίζων οὖν, ἐὰν μὲν εἰς μάχην συνιέναι
 κρίνη τοῖς πολεμίοις, τὸ μὲν πρὸς πάντας ἅμα κινδυνεύειν
 <ἐπισφαλές εἶναι> τελέως καὶ διὰ τὸ προητηθῆσθαι τοὺς πρὸ 10
 αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ πολλαπλασίους εἶναι τοὺς ὑπεναντίους,
 ἐὰν δὲ πρὸς ἓνα συμβαλεῖν σπεύδων, κάπειτα τούτου φρυγο-
 μαχήσαντος, ἐπιγενομένων δὲ τῶν ἄλλων δυνάμεων, συγκλει-
 σθῆναι που, κατάφοβος ἦν, μὴ ταῖς αὐταῖς Γναίῳ τῷ θεῷ καὶ
 Ποπλίῳ τῷ πατρὶ περιπέσῃ συμφοραῖς. διὸ τοῦτο μὲν τὸ 15
 μέρος ἀπεδοκίμασε, πυνθανόμενος δὲ τὴν προειρημένην
 Καρχηδόνα μεγίστας μὲν χρείας παρέχεσθαι τοῖς ὑπεναντίοις,
 μέγιστα δὲ βλάπτειν καὶ κατὰ τὸν ἐνεστώτα πόλεμον αὐτούς,
 ἐζητάει τὰ κατὰ μέρος ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ παραχειμασίᾳ <παρὰ>
 τῶν εἰδότεων. ἀκούων δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι λιμένας ἔχει στόλῳ 20
 καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσι μόνῃ σχεδὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν,
 ἅμα δὲ καὶ διότι πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς Λιβύης πλοῦν καὶ
 πελάγιον διάγραμμα λίαν εὐφυῶς κεῖται τοῖς Καρχηδονίοις, μετὰ
 δὲ ταῦτα διότι καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλῆθος καὶ τὰς
 ἀποσκευὰς τῶν στρατοπέδων ἀπάσας ἐν ταύτῃ τῇ πόλει 25
 συνέβαινε τοῖς Καρχηδονίοις ὑπάρχειν, ἔτι δὲ τοὺς ὁμήρους
 τοὺς ἐξ ὅλης τῆς Ἰβηρίας, τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι μάχιμοι μὲν
 ἄνδρες εἶησαν εἰς χιλίους οἱ τὴν ἄκραν τηροῦντες διὰ τὸ
 μηδένα μηδέποτε ἂν ὑπολαμβάνειν ὅτι κρατούντων Καρ-
 χηδονίων σχεδὸν ἀπάσης Ἰβηρίας ἐπινοήσῃ τις τὸ παράπαν 30
 πολιορκῆσαι ταύτην τὴν πόλιν, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ὅτι πολὺ
 μὲν εἶη διαφερόντως ἐν αὐτῇ, πᾶν δὲ δημιουργικὸν καὶ
 βάνανσον καὶ θαλαττοργὸν καὶ πλεῖστον ἀπέχον πολεμικῆς
 ἐμπειρίας, ὃ κατὰ τῆς πόλεως ὑπελάμβανεν εἶναι, παρα-

δόξου γενομένης ἐπιφανείας. καὶ μὴν οὐδὲ τὴν θέσειν τῆς Καρχηδόνας οὐδὲ τὴν κατασκευὴν οὐδὲ τὴν τῆς περιεχοῦσης αὐτὴν λίμνης διάθεσιν ἠγνῶει, διὰ δὲ τινων ἀλιέων τῶν ἐνειργασμένων τοῖς τόποις ἐξητάκει, διότι καθόλου μὲν ἔστι τεναγώδης ἡ λίμνη καὶ βατὴ κατὰ τὸ πλεῖστον, ὡς δ' ἐπὶ 5 τὸ πολὺ καὶ γινεταὶ τις τοσαύτη ἀποχώρησις καθ' ἡμέραν ἐπὶ δεῖλην ὀψίαν. ἐξ ὧν συλλογισάμενος, ὅτι καθικόμενος μὲν τῆς ἐπιβολῆς οὐ μόνον βλάβει τοὺς ὑπεναντίους, ἀλλὰ καὶ τοῖς σφετέροις πράγμασι μεγάλην ἐπίδοσιν παρασκευάσει, διαπεσὼν δὲ τῆς προθέσεως, ὅτι δύναται σώζειν τοὺς ὑπο- 10 ταττομένους διὰ τὸ θαλαττοκρατεῖν, ἐὰν ἅπαξ ἀσφαλισθῆται τὴν στρατοπεδείαν (τοῦτο δ' ἦν εὐχερὲς διὰ τὸ μακρὰν ἀπεσπᾶσθαι τὰς τῶν ὑπεναντίων δυνάμεις), οὕτως ἀφέμενος τῶν ἄλλων περὶ ταύτην ἐγίνετο τὴν παρασκευὴν ἐν τῇ παραχειμασίᾳ. (c. 9.) καὶ ταύτην ἔχων τὴν ἐπιβολὴν καὶ 15 τὴν ἠλικίαν, ἣν ἀρίτως εἶπα, πάντας ἀπεκρύνετο χωρὶς Γαῖου Δαυλλίου, μέχρι πάλιν αὐτὸς ἔκρινε φανερὸν ποιεῖν.

Τούτοις δὲ τοῖς ἐκλογισμοῖς ὁμολογοῦντες οἱ συγγραφεῖς, ὅταν ἐπὶ τὸ τέλος ἔλθωσι τῆς πράξεως, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν τούτου πρόνοιαν, εἰς δὲ τοὺς 20 θεοὺς καὶ τὴν τύχην ἀναφέρουσι τὸ γεγονὸς κατόρθωμα, καὶ ταῦτα χωρὶς τῶν εἰκότων καὶ τῆς τῶν συμβεβιωκότων μαρτυρίας καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Φίλιππον αὐτοῦ τοῦ Ποπλίου σαφῶς ἐκτεθεικός, ὅτι τούτοις τοῖς ἐκλογισμοῖς χρησάμενος, οἷς ἡμεῖς ἀνώτερον ἐξελογισάμεθα, καθόλου τε 25 τοῖς ἐν Ἰβηρίᾳ πράγμασιν ἐπιβάλοιτο καὶ κατὰ μέρος τῇ τῆς Καρχηδόνας πολιορκίᾳ. cf. c. 2, 4 sqq. 12 sq. Liv. XXVI 45, 9.

P. CORNELIVS SCIPIO NASICA CORCVLVM

TESTIMONIA

1. *Bello Macedonico sub Aemilio Paulo interfuit, cos. 162. 592 et 155. 599. censor 159. 595.*

2. *Cic. Brut. 20, 79* P. etiam Scipionem Nasicam, qui est Corculum appellatus, — habitum eloquentem aiunt. *Cat. mai. 14, 50* Quid de P. Licinii Crassi et pontificii et ciuilibus iuris studio loquar? aut de huius P. Scipionis, qui his paucis diebus pontifex factus maximus est. 5
3. *Plut. Aem. 15* Ἀντὸς ὁ Νασικᾶς λαβεῖν φησι, γεγραφὼς περὶ τῶν πράξεων τούτων [*de rebus in Macedonia contra Persam gestis*] ἐπιστόλιον πρὸς τινα τῶν βασιλέων. (*fr. 1.*)

FRAGMENTA EPISTVLAE DE REBVS CONTRA PERSAM
GESTIS

168
586 **1.** *Plut. Aem. 15* Ἐπεὶ δὲ κινῶν ἅπαντα [*Aemilius Paulus ante pugnam Pydnensem*] καὶ πειρώμενος ἐπνυθάνετο 10
μῖαν εἰσβολὴν [*in Macedoniam a Thessalia*] ἔτι μόνον ἄφρουρον ἀπολείπεσθαι τὴν διὰ Περραιβίας παρὰ τὸ Πύθιον καὶ τὴν Πέτρην, τῷ μὴ φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐλπίσας μᾶλλον ἢ δι' ἣν οὐκ ἐφυλάττετο δυσχωρίαν καὶ τραχύτητα δεισας ἐβουλεύετο. πρῶτος δὲ τῶν παρόντων ὁ Νασικᾶς ἐπικαλού- 15
μενος Σηηπίων, γαμβρὸς Ἀφρικανοῦ Σηηπίωνος, ὕστερον δὲ μέγιστον ἐν τῇ συγκλήτῳ δυνηθεὶς, ὑπεδέξατο τῆς κυκλώσεως ἡγεμὼν γενέσθαι. δεύτερος δὲ Φάβιος Μάξιμος, ὁ πρεσβύτατος τῶν Αἰμιλίων παίδων, ἔτι μειράκιον ὢν, ἀνέστη προθυμούμενος. ἤσθεῖς οὖν ὁ Αἰμίλιος δίδωσιν αὐτοῖς οὐχ 20
ὄσους Πολύβιος εἴρηκεν, ἀλλ' ὄσους αὐτὸς ὁ Νασικᾶς λαβεῖν φησι, γεγραφὼς περὶ τῶν πράξεων τούτων ἐπιστόλιον πρὸς τινα τῶν βασιλέων. οἱ μὲν ἐκτὸς τάξεως Ἰταλικοὶ τρισχιλιοὶ τὸ πλῆθος ἦσαν, τὸ δ' εὐώνυμον κέρας εἰς πεντακισχιλίους. Τούτοις προσλαβὼν ὁ Νασικᾶς ἵππεῖς ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τῶν 25
παρ' Ἀρπάλῳ Θρακῶν καὶ Κρητῶν ἀναμειγμένων διακοσίους ἐξώρμησε τῇ πρὸς Θάλασσαν ὁδῷ καὶ κατεστρατοπέδευσε παρὰ τὸ Ἡράκλειον, ὡς δὴ ταῖς ναυσὶ μέλλων ἐκπεριπλεῖν καὶ κνικλοῦσθαι τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων. Ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν οἱ στρατιῶται καὶ σιότος ἐγένετο, τοῖς ἡγεμόσι 30
φράσας τὸ ἀληθὲς ἦγε διὰ νυκτὸς τὴν ἐναντίαν ἀπὸ θαλάτ-

της καὶ καταλύσας ἀνέπαυε τὴν στρατιὰν ὑπὸ τὸ Πύθιον. — (c. 16.) Ὁ μὲν οὖν Νασικᾶς ἐνταῦθα διενυκτέρευσε. Τῷ δὲ Περσεῖ τὸν Αἰμίλιον ἀτρεμοῦντα κατὰ χώραν ὄρωντι καὶ μὴ λογιζομένῳ τὸ γινόμενον ἀποδράς ἐκ τῆς ὁδοῦ Κρηῆς αὐτόμολος ἦκε μηνύων τὴν περίοδον τῶν Ῥωμαίων. Ὁ δὲ 5 συνταραχθεὶς τὸ μὲν στρατόπεδον οὐκ ἐκίνησε, μυρίους δὲ μισθοφόρους ξένους καὶ δισχιλίους Μακεδόνας Μίλωνι παραδοὺς ἐξαπέστειλε παρακελευσάμενος ταχῦναι καὶ καταλαβεῖν τὰς ὑπερβολάς. Τούτοις ὁ μὲν Πολύβιός φησιν ἔτι κοιμωμένοις ἐπιπεσεῖν τοὺς Ῥωμαίους, ὁ δὲ Νασικᾶς ὀξὺν ἀγῶνα 10 περὶ τοῖς ἄκροις γενέσθαι καὶ κίνδυνον, αὐτὸς δὲ Θραῖκα μισθοφόρον εἰς χεῖρας συνδραμόντα τῷ ξυστῷ διὰ τοῦ στήθους πατάξας καταβαλεῖν· ἐκβιασθέντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τοῦ Μίλωνος αἰσχίστα φεύγοντος ἄνευ τῶν ὀπλων μονοχίτωνος ἀσφαλῶς ἀκολουθεῖν ἅμα καταβιβάζων εἰς τὴν χώραν 15 τὸ στρατεύμα. Τούτων δὲ τῷ Περσεῖ προσπεσόντων κατὰ τάχος ἀναξεύξας ἦγεν ὀπίσω, περίφοβος γεγωνὼς καὶ συγκεχυμένους ταῖς ἐλπίσιν.

2. *Plut. Aem. 21* Τῶν δὲ Ῥωμαίων ἔπεσον [*ad Pyd-* 168 *nam*], ὡς μὲν Ποσειδώνιος φησιν, ἑκατόν, ὡς δὲ Νασικᾶς, 586 ὀγδοήκοντα.

C. SEMPRONIVS GRACCHVS

TESTIMONIA

1. *C. Sempr. Gr. quaestor in Sardinia 126. 628, trib. pl. 123. 631 et 122. 632. occisus 121. 633.*
2. *uid. fr. 1. de Pomponio eius amico cf. Valer. Max. IV 7, 2. Aurel. Vict. de uir. ill. 65, 5. Vell. II 6, 6.*

25

FRAGMENTA LIBRI AD M. POMPONIVM

1. *Cicer. de diuin. I 18, 36* Ti. Gracchus, Publii filius, qui bis consul et censor fuit idemque et summus augur et uir sapiens cuiusque praestans, nonne, ut C. Gracchus,

filius eius, scriptum reliquit, duobus anguibus domi comprehensis haruspices conuocauit? qui cum respondissent, si marem emisisset, uxori breui tempore esse moriendum, si feminam, ipsi, aequius esse censuit, se maturam oppetere mortem quam P. Africani filiam adulescentem. feminam 5 emisit, ipse paucis post diebus est mortuus. = II 29, 62 C. Gracchus ad M. Pomponium scripsit duobus anguibus domi comprehensis haruspices a patre conuocatos. — ego tamen miror, si emissio feminae anguis mortem adferebat Ti. Graccho, emissio autem maris anguis erat mortifera 10 Corneliae, cur alteram utram emiserit. nihil enim scribit respondisse haruspices, si neuter anguis emissus esset, quid esset futurum. at mors insecuta Gracchum est. (ex Cicerone Valerius Maximus III 6, 1.)

2. *Plut. Tib. Gracch.* 8 Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάιος ἐν 15
 τινι βιβλίῳ γέγραφεν εἰς Νομαντίαν πορευόμενον διὰ τῆς
 Τυρρηνίας τὸν Τιβέριον καὶ τὴν ἔρημίαν τῆς χώρας ὄρῶντα
 137 καὶ τοὺς γεωργοῦντας ἢ νέμοντας οἰκέτας ἐπεισάκτους καὶ
 617 βαρβάρους τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν μυρίων κα-
 κῶν ἄρξασαν αὐτοῖς πολιτείαν.

20

M. AEMILIVS SCAVRVS

TESTIMONIA

1. *Natus a. 162. 592, 115. 639 cos. eodemque anno princeps senatus dictus est et 'de Galleis Karneis' triumphauit, a. 112. 642 in Africam legatus missus, a. 111. 643 cum Bestia consule a Iugurtha expugnatus pacem Numidis dedit, a. 109. 645 censor, 107. 647 iterum consul, a. 91. 663 de repetundis frustra accusatus 'ob legationis Asiae inuidiam et aduersus leges captarum pecuniarum.'* *Cic. pro Sext.* 47, 101 A C. Graccho usque ad Q. Varium seditiosis omnibus restitit, quem numquam ulla uis, ulla mina, ulla inuidia labefecit. *Sall. Iugurth.* 15, 3 At contra 30 pauci, quibus bonum et aequom diuitiis carius erat, sub-

ueniundum Adherbali et Hiempsalis mortem seuerē uindicandam censebant; sed ex omnibus maxime Aemilius Scaurus, homo nobilis, impiger, factiosus, audis potentiae, honoris, diuitiarum, ceterum uitia sua callide occultans.

2. *Tacit. Agric. c. 1* Sed apud priores ut agere digna memoratu prouum magisque in aperto erat, ita celeberrimus quisque ingenio ad prodendam uirtutis memoriam sine gratia aut ambitione bonae tantum conscientiae pretio ducebatur. ac plerique suam ipsi uitam narrare fiduciam potius morum quam adrogantiam arbitrati sunt, nec id Rutilio et Scauro citra fidem aut obrectationi fuit: adeo uirtutes isdem temporibus optime aestimantur, quibus facillime gignuntur.
3. *Cic. Brut. 29, 112* Huius [*Scauri*] et orationes sunt et tres ad L. Fufidium libri scripti de uita ipsius, lectu sane utiles, quos nemo legit; at Cyri uitam et disciplinam legunt, praeclaram illam quidem, sed neque tam nostris rebus aptam nec tamen Scauri laudibus anteponendam. qui liber [*uita Q. Catuli*] nihilo notior est quam illi tres, de quibus ante dixi, Scauri libri. *uid. fr. 1.*
4. *Plin. XXXIII 21* Vtpote cum memoria aorum multi praetura quoque functi in ferreo consenuerint, sicut Calpurnium et Manilium — Fenestella tradit et multi L. Fufidium illum, ad quem Scaurus de uita sua scripsit.
5. *Cic. Brut. 29, 110* De Scauro et Rutilio breuiter licet dicere, quorum neuter summi oratoris habuit laudem, et uterque in multis causis uersatus erat, in quibusdam laudandi uiri, etiam si maximi ingeni non essent, probabiles tamen industria; quamquam his quidem non omnino ingenium, sed oratorium ingenium defuit. — In Scauri oratione, sapientis hominis et recti, grauitas summa et naturalis quaedam inerat auctoritas, non ut causam, sed ut testimonium dicere putares, cum pro reo diceret. hoc dicendi genus ad patrocinia mediocriter aptum uidebatur, ad senatoriam uero sententiam, cuius erat ille princeps, uel maxime; significabat enim non prudentiam solum sed, quod maxime rem continebat, fidem. habebat hoc a natura ipsa, quod a doctrina non facile posset; quamquam huius quoque

ipsius rei, quem ad modum scis, praecepta sunt. *c. 30, 116*
 Habemus igitur — Scaurum in antiquis [*oratoribus*]. *cf. de*
orat. I 49, 214.

FRAGMENTA LIBRORVM III DE VITA SVA

EX LIBRO I

1. *Valer. Max. IIII 4, 11* M. autem Scaurus quantulam a patre hereditatem acceperit, in primo libro eorum,⁵ quos de uita sua tres scripsit, refert. ait enim sibi sex sola mancipia totumque censum quinque atque triginta milium nummum relictum.

EX LIBRO III

2. *Charis. I p. 146 K.* Scaurus libro III: Vectigalium se minus fructos.¹⁰

3. *Diomed. I p. 374 K.* Scaurus de uita sua tertio: Proelium non siui fieri.

4. *Diomed. I p. 385 K.* Scaurus de uita sua tertio 'poteratur' etiam sicut 'possitur' dictitat.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

5. *Diomed. I p. 377 K.* Scaurus de uita sua: Sagittis,¹⁵ inquit, confictus.

6. *Seru. ad Aen. XII 121* Scaurus de uita sua: In agrum hostium ueni, pilatim exercitum duxi.

7*. *Frontin. strat. IIII 3, 13* Vniuersi quoque exercitus notabilis saepe fuit continentia, sicuti eius, qui sub²⁰ M. Scauro meruit. namque memoriae tradidit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu intactis fructibus relictam.

P. RVTILIVS RVFVS

TESTIMONA

1. *A. 134. 620 et inseq. tribunus militum in exercitu Sci-*²⁵
pionis ad Numantiam. (cf. App. Hiber. 88 Έν δέ τινι πεδίω

τῆς Παλλαντίας, ὄνομα Κοπλανίω, πολλοὺς ἐπὶ τῶν ὀρῶν ὑπὸ λόφοις ἔκρυψαν οἱ Παλλάντιοι καὶ ἑτέροις ἐς τὸ φανερόν τοὺς σιτολογοῦντας ἠνώχλουν. ὁ δὲ [Scipio] Ῥουτίλιον Ῥοῦφον, συγγραφέα τῶνδε τῶν ἔργων, τότε χιλιαρχοῦντα, ἐκέλευσε τέσσαρας ἱππέων ἴλας λαβόντα ἀναστεῖλαι τοὺς 5 ἐνοχλοῦντας.) a. 109. 645 *legatus Q. Caecilii Metelli in bello Iugurthino.* 105. 649 *consul,* 98. 656 *legatus Q. Mucii Scaeuolae (pontificis) proconsulis in Asia,* a. 92. 662 (uel inseq.) *a publicanis de repetundis in ius uocatus et in exilium eiectus est, 'non saeculi sui sed omnis aevi* 10 *optimus'* (Vell. II 13, 2). *contulit se Mytilenen, post Smyrnam, ubi post a. 78. 676 mortuus est.*

2. *Oros. V 17* Rutilius quoque, uir integerrimus . . . peiurio iudicum condemnatus est: qui Zmyrnam conmigrans litterarum studiis intentus consenuit. 15
3. *Athen. IV p. 168^d* (e *Posidonio*) οὗτος δ' ἐστὶν Ἀπίκιος ὁ καὶ τῆς φηγῆς αἴτιος γενόμενος Ῥουτίλιω τῷ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἐκδεδωκότι τῇ Ἑλλήνων φωνῇ. *VI p. 274^c* Ῥουτίλιος Ῥοῦφος ὁ τὴν πάτριον ἱστορίαν γεγραφώς.
4. *uid. fr. 4. 5.* 20
5. = *Aem. Scauri test. 2.*
6. *Cic. Brut. 30, 113* Rutilius autem in quodam tristi et seuero genere dicendi uersatus est. erat uterque [*et R. et Scaurus*] natura uehemens et acer. — Multaque opera multaque industria Rutilius fuit, quae erat propterea gratior, 25 quod idem magnum munus de iure respondendi sustinebat. sunt eius orationes ieiunae; multa praeclara de iure; doctus uir et graecis litteris eruditus, Panaeti auditor, prope perfectus in stoicis, quorum peracutum et artis plenum orationis genus scis tamen esse exile nec satis populari assen- 30 sioni accommodatum. itaque illa, quae propria est huius disciplinae, philosophorum de se ipsorum opinio, firma in hoc uiro et stabilis inuenta est. — habemus igitur in stoicis oratoribus Rutilium, Scaurum in antiquis; utrumque tamen laudemus, quoniam per illos ne haec quidem in ciuitate 35 genera hac oratoria laude caruerunt. *cf. de orat. I 53, 229.*

HISTORIAE GRAECAE FRAGMENTA

1. *Macrob. sat. I 16, 34* Rutilius scribit, Romanos instituisse nundinas, ut octo quidem diebus in agris rustici opus facerent, nono autem die intermisso rure ad mercatum legesque accipiendas Romam uenirent, et ut scita atque consulta frequentiore populo referrentur, quae tri- 5 nundino die proposita a singulis atque uniuersis facile noscebantur.

¹⁸³
⁵⁷¹ 2. *Liv. XXXVIII 52, 1* Scipionem et Polybius et Rutilius hoc anno [*M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone*] mortuum scribunt. 10

¹⁵⁵
⁵⁹⁹ 3. *Gell. VI (VII) 14, 8* Animaduersa eadem tripertita uarietas est in tribus philosophis, quos Athenienses Romam ad senatum [populi] legauerant inpetratum, uti multam remitteret, quam fecerat is propter Oropi uastationem. ea multa fuerat talentum fere quingentum. erant isti philo- 15 sopheri Carneades ex academia, Diogenes stoicus, Critolaus peripateticus. Et in senatum quidem introducti interprete usi sunt C. Acilio senatore, sed ante ipsi seorsum quisque ostentandi gratia magno conuentu hominum dissertauerunt. Tum admirationi fuisse aiunt Rutilius et Polybius philo- 20 sopherum trium sui cuiusque generis facundiam. uiolenta, iniquiunt, et rapida Carneades dicebat, scita et teretia Critolaus, modesta Diogenes et sobria. (*ex Gellio Macrob. sat. I 5, 15.*)

¹⁰⁰
⁶⁵⁴ 4. *Plut. Mar. 28* Ὡς δὲ Ῥουτίλιος ἱστορεῖ, τὰ μὲν ἄλλα 25 φιλαλήθης ἀνὴρ καὶ χρηστός, ἰδίᾳ δὲ τῷ Μαρτίῳ προσκεκρουκῶς, [φησὶν, ὡς] καὶ τῆς ἕκτης ἔτυχεν [*Marius*] ὑπατείας ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς καταβαλὼν πολὺ καὶ πικρῶμενος τὸ Μέτελλον ἐκμροῦσαι τῆς ἀρχῆς, Οὐαλλέριον δὲ Φλάκκον ὑπηρέτην μᾶλλον ἢ συνάρχοντα τῆς ὑπατείας λαβεῖν. 30

5. *Plut. Pomp. 37* Θεοφάνης δὲ καὶ Ῥουτίλιου λόγον εἰρεθῆναι φησι [*in Mithradatis litteris, quas cum castris ceperat Pompeius*] παροξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων. ὃ καλῶς εἰκάζουσιν οἱ πλεῖστοι κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι, τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῷ τὸν Ῥουτίλιον 35

ἔοικότα μισοῦντος, εἰκὸς δὲ καὶ διὰ Πομπήϊον, οὗ τὸν πατέρα παμπόνηρον ἀπέδειξεν ὁ Ῥουτίλιος ἐν ταῖς ἱστορίαις.

6. *Athen. XII p. 543^a* Διαβόητος δ' ἦν παρὰ Ῥωμαίοις καὶ Σίτιος ἐπὶ τροφῇ καὶ μαλακίᾳ, ὡς φησι Ῥουτίλιος.

5

DE VITA SVA FRAGMENTA

EX LIBRO I

7. *Charis. II p. 195 K.* P. Rutilius Rufus de uita sua libro I: Pompeius elaborauit, uti populum Romanum nosset eumque artificiose salutaret.

EX LIBRO II

8. *Charis. I p. 125 K.* P. Rutilius de uita sua II: Animo, inquit, constante.

10

EX LIBRO III

9. *Charis. I p. 130 K.* P. Rutilius de uita sua libro III: Pro Lucio familiare ueniebam.

EX LIBRO IIII

10. *Charis. I p. 146 K.* Vectigalium — P. quoque Rutilius de uita sua libro IIII, Scaurus libro III: Vectigalium se minus fructos.

15

EX LIBRO V

11. *Charis. I p. 139 K.* Sed et Publium Rutilium de uita sua V: Ex orbi terrarum.

12. *Charis. I p. 120 K.* Aedile, ab hoc aedile, non aedili, P. Rutilius de uita sua V: *aedile* et Varro de originibus scaenicis II: A Claudio Pulchro aedile.

20

INCERTORVM LIBRORVM FRAGMENTA

13. *Isidor. orig. XX 11, 4* Lecticae siue plutei lecti, de quibus Rutilius Rufus de uita sua: Primum, inquit, contra consuetudinem imperatorum ipse pro lectis lecticis utebatur. (*Scipio minor ad Numantiam?*)

14. *Diomed. I p. 374 K.* Publius Rutilius de uita sua: Quod si me inuitum abire siuissent.

15. *Diomed. I p. 376 K.* P. Rutilius de uita sua: Vni una ostentata est.

Q. LVTATIVS CATVLVS

TESTIMONIA

1. *A. 102. 752 cos., 101. 753 in campis Raudiis cum* 5
C. Mario Cimbros uicit, bello Marsico legatus, a. 87. 667 a Mario mortem sibi consciscere coactus.
2. 'Paene alter Laelius' *Cic. Tusc. V 19, 56. Brut. 35, 132*
Iam Q. Catulus, non antiquo illo more, sed hoc nostro, nisi quid fieri potest perfectius, eruditus. multae litterae, 10 summa non uitae solum atque naturae sed orationis etiam comitas, incorrupta quaedam Latini sermonis integritas, quae perspicui cum ex orationibus eius potest, tum facillime ex eo libro, quem de consulatu et de rebus gestis suis conscriptum molli et Xenophonteo genere sermonis misit ad 15 A. Furium poetam [*qui annales scripsit*], familiarem suum. qui liber nihilo notior est, quam illi tres, de quibus ante dixi, Scauri libri. *de orat. II 7, 28* cui non solum nos Latini sermonis sed etiam Graeci ipsi solent suae linguae 20 subtilitatem elegantiamque concedere. *III 8, 29.*

DE CONSVLATV ET DE REBVS GESTIS SVIS LIBRI FRAGMENTA

$\frac{101}{653}$

1. *Plutarch. Mar. 25* Τηρήσαντες οὖν τὸν ὠρισμένον χρόνον ἀντιπαρετάσσοντο [*Romani contra Cimbros in campis Raudiis*], Κάτλος μὲν ἔχων δισμυρίους καὶ τριακοσίους στρατιώτας, οἱ δὲ Μαρίου δισχίλιοι μὲν ἐπὶ τρισμυρίοις ἐγένοντο, περιέσχον δὲ τὸν Κάτλον ἐν μέσῳ νεμηθέντες εἰς 25 ἐκάτερον κέρας, ὡς Σύλλας, ἡρωισμένος ἐκέλευεν τὴν μάχην, γέγραφε [*fr. 5*]. καὶ φησι τὸν Μάριον ἐλπίσαντα τοῖς ἄκροις μάλιστα καὶ κατὰ κέρας συμπεσεῖν τὰς φάλαγγας, ὅπως ἴδιος ἢ νίκη τῶν ἐκείνου στρατιωτῶν γένοιτο καὶ μὴ μετάσχοι τοῦ

ἀγῶνος ὁ Κάτλος μηδὲ προσμίξειε τοῖς πολεμίοις, κόλπωμα τῶν μέσων, ὥσπερ εἴωθεν ἐν μεγάλοις μετώποις, λαμβανόντων, οὕτω διασπῆσαι τὰς δυνάμεις· ὅμοια δὲ καὶ τὸν Κάτλον αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι περὶ τούτων ἱστοροῦσι, πολλὴν κατηγοροῦντα τοῦ Μαρίου κακοήθειαν πρὸς αὐτὸν.

2. *Plut. Mar. 26* Οὕτω δ' ἦσαν διάπονοι [*Romani in campis Raudii*] τὰ σώματα καὶ κατηθληκότες, ὡς μήτε ἰδροῦντά τινα μήτε ἀσθμαίνοντα Ῥωμαίων ὀφθῆναι διὰ πνίγους τοσούτου καὶ μετὰ δρόμου τῆς συρράξεως γενομένης, ὡς τὸν Κάτλον αὐτὸν ἱστορεῖν λέγουσι μεγαλύνοντα τοὺς στρατιώτας.

3. *Plut. Mar. 27* Τὰ μὲν οὖν χρήματα [*Cimbrorum*] διήρπασαν οἱ Μαρίου στρατιῶται, τὰ δὲ λάφυρα καὶ τὰς σημαίας καὶ τὰς σάλπιγγας εἰς τὸ Κάτλου στρατόπεδον ἀνενεχθῆναι λέγουσιν· ᾧ καὶ μάλιστα τεκμηρίῳ χρῆσθαι τὸν Κάτλον, ὡς κατ' αὐτὸν ἡ νίκη γένοιτο. καὶ μέντοι καὶ τοῖς στρατιώταις, ὡς ἔοικεν, ἐμπεσούσης ξηρίας ἠρέθησαν οἷον διαιτητὰι πρέσβεις Παρμιτῶν παρόντες, οὓς οἱ Κάτλου διὰ τῶν πολεμίων νεκρῶν ἄγοντες ἐπεδείκνυντο τοῖς ἐαυτῶν ὑσσοῖς διαπεπαρμένους· γνώριμοι δ' ἦσαν ὑπὸ γραμμάτων, τοῦνομα τοῦ Κάτλου παρὰ τὸ ξύλον αὐτῶν ἐγχαράξαντος.

LVTATIVS DAPHNIS

TESTIMONIA

1. *Suet. de gramm. et rhet. 3 p. 102 Rf.* Pretia uero grammaticorum tanta mercedesque tam magnae, ut constet Lutatium Daphnidem, quem † Leuius Melissus per cauillationem nominis Πανὸς ἀγάπημα dicit, septingentis milibus nummum a Q. Catulo emptum ac breui manumissum. *Plin. n. h. VII 128* Pretium hominis in seruitio geniti maximum ad hanc diem, quod equidem conpererim, fuit grammaticae artis, Daphnin Attio Pisaurense uendente et M. Scauro principe III DCC licente.

CONMVNIVM HISTORIARVM FRAGMENTA
EX LIBRO I

1. *Prob. in Verg. georg. III 293 p. 62 K.* Apollo autem dicitur Musagetes, quia Musarum *dux* existimetur, ut Lutatius in primo communis historiae ait, quia chorum Musarum regat.

EX LIBRO III

2. *Philarg. in Verg. georg. IIII 564* Lutatius lib. IIII 5 dicit, Cumanos incolas a parentibus digressos Parthenopen urbem constituisse, dictam a Parthenope Sirena, cuius corpus etiam postquam ob locorum ubertatem amoenitatemque magis coepta sit frequentari, ueritos ne Cymaeam desererent, inisse consilium Parthenopen diruendi. post etiam 10 pestilentia affectos ex responso oraculi urbem restituisse sacraque Parthenopis cum magna religione suscepisse, nomen autem Neapoli ob recentem institutionem imposuisse.

INCERTI LIBRI FRAGMENTA

3. *Seru. ad Aen. VIII 710* Postumius de aduentu Aeneae [*fr. 3*] et Lutatius communium historiarum Boiam 15 Euximi comitis Aeneae nutricem et ab eius nomine Boias uocatas dicunt.

4*. *Varr. de l. l. V 150* Cornelius et Lutatius scribunt eum locum [*lacum Curtium*] esse fulguritum et ex senatus consulto saeptum esse, id quod factum est a Curtio consule, 20 309 quoi M. Genucius fuit collega, Curtium appellatum. (*cf.* 445 *Pis. fr. 6. Procil. fr. 1.*)

5*. *Fast. Praen. a. d. X kal. Apr. in Momms. C. I. L. I p. 315* Hic dies appellatur ita [*tubilustrium*], quod in atrio sutorio tubi lustrantur, quibus in sacris utuntur. Lutatius 25 quidem clauam eam ait esse in ruina Pala[ti in]censi a Gallis repertam, qua Romulus urbem inaugurauerit.

6*. *Solin. 1, 27* Cincio [*fr. 4*] Romam duodecima 751 [*chron. fr. 3*] et Lutatio, opiniones Eratosthenis et Apollodori comprobantibus, olympiadis septimae anno secundo.

7*. *Ioann. Lyd. de mens. IIII 2 p. 52 Bk.* Ὁ δὲ Γάιος Βάσσος ἐν τῷ περὶ θεῶν δαίμονα αὐτὸν [*Ianum*] εἶναι νομίζει τεταγμένον ἐπὶ τοῦ ἀέρος, καὶ δι' αὐτοῦ τὰς τῶν ἀνθρώπων εὐχὰς ἀναφέρεσθαι τοῖς κρείττοσι. ταύτη δίμορφος εἶναι λέγεται ἕκ τε τῆς πρὸς ἡμᾶς ἕκ τε τῆς πρὸς θεοὺς ὄψεως. ὁ γε μὴν Λουτάτιος ἥλιον παρὰ τὸ ἐφ' ἑκατέρας πύλης ἄρχειν, ἀνατολῆς ἕως καὶ δύσεως.

L. CORNELIVS SVLLA

(cos. a. 88. 666 et 80. 674. dictator 82. 672—79. 675, mortuus 78. 676.)

TESTIMONIA DE COMMENTARIIS RERVM GESTARVM

1. *Sueton. de gramm. et rhet. 12 p. 110 Rf.* Cornelius Epicadus, L. Corneli Sullae dictatoris libertus calatorque in sacerdotio augurali, — librum autem, quem Sulla nouissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplēuit. (*uid. fr. 21.*)
2. *uid. fr. 1. 8. 21. Plut. Luc. 4* ἀλλὰ τὴν τε γραφὴν — τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνων δι' εὐνοίαν ἀνέθηκε.

COMMENTARIORVM RERVM GESTARVM FRAGMENTA

EX LIBRO I

1*. *Plut. Luc. 1* Ὁ δὲ Λούκουλλος ἤσκητο καὶ λέγειν ἱκανῶς ἑκατέραν γλῶτταν, ὥστε καὶ Σύλλας τὰς αὐτοῦ πράξεις ἀναγράφων ἐκείνω προσεφώνησεν, ὡς συνταξομένω καὶ διαθήσοντι τὴν ἱστορίαν ἄμεινον.

EX LIBRO II

2. *Gell. I 12, 16* L. Sulla rerum gestarum libro secundo ita scripsit: P. Cornelius, cui primum cognomen Sullae impositum, est flamen Dialis captus.

3. *Gell. XX 6, 3* L. Sulla rerum gestarum libro secundo: Quo si fieri potest, ut etiam nunc nostri uobis in mentem ueniat, nosque magis dignos creditis, quibus ciuibus quam hostibus utamini, quique pro uobis potius quam contra

uos pugnemus: neque nostro neque maiorum nostrorum merito nobis id continget.

EX LIBRIS III—X

4*. *Plut. Sull. 4* Ἡνία μὲν οὖν ταῦτα [*Iugurtham a Boccho Sullae traditum esse*] τὸν Μάριον. ἔτι δὲ ἠγρούμενος ἐλάττονα τοῦ φθονεῖσθαι τὸν Σύλλαν ἐχρήτο πρὸς τὰς στρα- 5
τείας, τὸ μὲν δεύτερον ὑπατεύων πρεσβευτῆ, τῷ δὲ τρίτον χιλιαρχῷ, καὶ πολλὰ δι' ἐκείνου τῶν χρησίμων καταρωθοῦτο. πρεσβεύων τε γὰρ ἠγεμόνα Τεκτοσάγων Κόπιλλον εἶλε καὶ χιλιαρχῶν μέγα καὶ πολυάνθρωπον ἔθνος Μαρσούς ἐπεισε φίλους γενέσθαι καὶ συμμάχους Ῥωμαίων. Ἐκ δὲ τούτων 10
τὸν Μάριον αἰσθόμενος ἀχθόμενον αὐτῷ καὶ μηκέτι προιέμενον ἠδέως πράξεων ἀφορμὰς ἀλλὰ ἐνιστάμενον τῇ αὐξήσει, Κάτλω, τῷ συνάρχοντι τοῦ Μαρίου, προσένειμεν ἑαυτὸν, ἀνδρὶ χρηστῷ μὲν, ἀμβλυτέρῳ δὲ πρὸς τοὺς ἀγῶνας. ὅφ'
οὐ τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα πιστευόμενος εἰς δύναμιν ἅμα δόξη 15
προήει καὶ πολέμῳ μὲν αἶρεϊ πολὺ μέρος τῶν ἐν ταῖς Ἄλπεσι βαρβάρων, ἐπιλιπούσης δὲ τῆς ἀγορᾶς ἀναδεξάμενος τὴν ἐπιμέλειαν τσαυτὴν ἐποίησε περιουσίαν, ὥστε τῶν Κάτλου στρατιωτῶν ἐν ἀφθόνοις διαγόντων καὶ τοῖς Μαρίου προσπαρασχεῖν. ἐφ' ᾧ φησιν αὐτὸς ἰσχυρῶς ἀνιᾶσαι τὸν 20
Μάριον.

101

653

5*. *Plut. Mar. 25* Τηρήσαντες οὖν τὸν ὀρισμένον χρόνον ἀντεπαρατάσσοντο [*Romani ad Vercellas contra Cimbro*], Κάτλος μὲν ἔχων δισμυρίους καὶ τριακοσίους στρατιώτας, οἱ δὲ Μαρίου δισχίλιοι μὲν ἐπὶ τρισμυρίοις ἐγένοντο, περι- 25
εσχον δὲ τὸν Κάτλον ἐν μέσῳ νεμηθέντες εἰς ἑκάτερον κέρας, ὡς Σύλλας, ἠγωνισμένος ἐκείνην τὴν μάχην, γέγραφε. καὶ φησι τὸν Μάριον ἐλπίσαντα τοῖς ἄκροις μάλιστα καὶ κατὰ κέρας συμπεσεῖν τὰς φάλαγγας, ὅπως ἴδιος ἢ νίκη τῶν ἐκείνου στρατιωτῶν γένοιτο καὶ μὴ μετάσχοι τοῦ ἀγῶνος ὁ 30
Κάτλος μηδὲ προσμίξειε τοῖς πολεμίοις, κόλπωμα τῶν μέσων, ὥσπερ εἶωθεν ἐν μεγάλοις μετώποις, λαμβανόντων, οὕτω διαστῆσαι τὰς δυνάμεις.

6*. *Plut. Mar. 26* Ἐνταῦθα [*ad Vercellas*] νηψάμενος ¹⁰¹/₆₅₃
 ὁ Μάριος τὰς χεῖρας καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνασχὼν εὐξάτο
 τοῖς θεοῖς κατὰ ἐκατόμβης· εὐξάτο δὲ καὶ Κάτλος, ὁμοίως
 ἀνασχὼν τὰς χεῖρας, καθιερώσειν τὴν τύχην τῆς ἡμέρας
 ἐκείνης. τὸν δὲ Μάριον καὶ θύσαντα λέγεται τῶν ἱερῶν 5
 αὐτῷ δειχθέντων μέγα φθεγγάμενον εἰπεῖν· Ἐμῆ ἢ νίκη·
 γενομένης δὲ τῆς ἐφόδου πρᾶγμα νεμεσητὸν παθεῖν τὸν
 Μάριον οἱ περὶ Σύλλαν ἱστοροῦσι. κοινοροτοῦ γὰρ ἀρθέν-
 τος, οἷον εἰκὸς, ἀπλέτου καὶ τῶν στρατοπέδων ἀποκεκρυμ-
 μένων ἐκείνου μὲν, ὡς τὸ πρῶτον ὤρμησε πρὸς τὴν δίωξιν, 10
 ἐπισπασάμενον τὴν δύναμιν ἀστοχῆσαι τῶν πολεμίων καὶ
 παρενεχθέντα τῆς φάλαγγος ἐν τῷ πεδίῳ διαφέρεσθαι πολὺν
 χρόνον. τῷ δὲ Κάτλῳ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τύχης συρραγῆ-
 ναι καὶ γενέσθαι τὸν ἀγῶνα κατ' ἐκείνου καὶ τοὺς ἐκείνου
 μάλιστα στρατιώτας, ἐν οἷς αὐτὸς ὁ Σύλλας τετάχθαι φησί. 15
 συναγωνίσασθαι δὲ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ καῦμα καὶ τὸν ἥλιον
 ἀντιλάμποντα τοῖς Κέλμοις.

7*. *Plut. Sull. 5* Ὁ δὲ Σύλλας οἰόμενος αὐτῷ τὴν ἀπὸ ⁹⁵/₆₅₉
 τῶν πολεμικῶν δόξαν ἐπὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις διαρκεῖν καὶ
 δοῦς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς στρατείας εὐθύς ἐπὶ τὴν τοῦ δήμου 20
 πρᾶξιν ἐπὶ στρατηγίαν πολιτικὴν ἀπεγράψατο καὶ διεψεύσθη.
 τὴν δ' αἰτίαν τοῖς ὄχλοις ἀνατίθησι· φησί γὰρ αὐτοὺς τὴν
 πρὸς Βόκχον εἰδότας φιλίαν καὶ προσδεχομένους, εἰ πρὸ τῆς
 στρατηγίας ἀγορανομοίῃ, κυνηγέσια λαμπρὰ καὶ Λιβυκῶν
 θηρίων ἀγῶνας, ἐτέρους ἀποδείξαι στρατηγούς, ὡς αὐτὸν 25
 ἀγορανομεῖν ἀναγκάσοντας. ἔοικε δὲ τὴν ἀληθῆ τῆς ἀπο-
 τεύξεως αἰτίαν οὐχ ὁμολογῶν ὁ Σύλλας ἐλέγχεσθαι τοῖς
 πράγμασιν.

8*. *Plut. Sull. 6* Σύλλας δὲ οὐ μόνον ἠδέως προσιέμε- ⁹¹/₆₆₃
 νος τὸν τοιοῦτον εὐδαιμονισμόν καὶ ζῆλον ἀλλὰ καὶ συναύ- 30
 ξων καὶ συνεπιθειάζων τὰ πραττόμενα τῆς τύχης ἐξῆπτεν,
 εἴτε κόμπῳ χρώμενος εἴθ' οὕτως ἔχων τῇ δόξῃ πρὸς τὴν
 θεῖον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γέγραφεν, ὅτι τῶν κα-
 λῶς αὐτῷ βεβουλεῦσθαι δοκούντων αἱ μὴ κατὰ γνώμην ἀλλὰ

πρὸς καιρὸν ἀποτολμώμεναι πράξεις ἔπιπτον εἰς ἄμεινον. ἔτι δὲ καὶ δι' ὧν φησι πρὸς τύχην εὖ πεφυνκέναι μᾶλλον ἢ πρὸς πόλεμον τῇ τύχῃ τῆς ἀρετῆς πλέον ἔοικε νέμειν καὶ ὅλως ἑαυτὸν τοῦ δαίμονος ποιεῖν, ὅς γε καὶ τῆς πρὸς Μέτελλον ὁμοιοῖας, ἰσότιμον ἄνδρα καὶ κηδεστήν, εὐτυχίαν ἔτινὰ θεῖαν αἰτιάται· πολλὰ γὰρ αὐτῷ πράγματα παρέξεν ἐπίδοξον ὄντα προῳτάτου ἐν τῇ κοινωσίᾳ γενέσθαι τῆς ἀρχῆς.

Ἔτι δὲ Λευκόλλῳ μὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν, ὧν ἐκείνω τὴν γραφὴν ἀνατέθεικε, παραινεῖ μηδὲν οὕτως ἠγεῖσθαι βέβαιον, ὡς ὅτι ἂν αὐτῷ προστάξῃ νύκτωρ τὸ δαιμόνιον. [= *Lucull. 23* Ταῦτ' ἀκούων ὁ Λούκουλλος ἀνεμνησκειτο τῆς Σύλλα παραινέσεως· παρήγει δὲ διὰ τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνος μηδὲν οὕτως ἀξιοπίστον ἠγεῖσθαι καὶ βέβαιον, ὡς ὅτι ἂν ἀποσημανθῇ διὰ τῶν ἐνυπνίων.] Ἐκπεπομένου δὲ αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὸν συμμαχικὸν πόλεμον ἱστορεῖ χάσμα τῆς γῆς μέγα γενέσθαι περὶ Λαβέρνην. ἐκ δὲ τούτου πῦρ ἀναβλῦσαι πολὺ, καὶ φλόγα λαμπρὰν στηρίσαι πρὸς τὸν οὐρανόν· εἰπεῖν δὴ καὶ τοὺς μάντις, ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς ὄψει διάφορος καὶ περιττὸς ἄρξας ἀπαλλάξει τῇ πόλει ταραχὰς τὰς παρούσας. τοῦτον δὲ αὐτὸν εἶναι φησιν ὁ Σύλλας· τῆς μὲν γὰρ ὄψεως ἴδιον εἶναι τὸ περὶ τὴν κόμην χρυσωπὸν, ἀρετὴν δὲ οὐκ αἰσχύνεσθαι μαρτυρῶν ἑαυτῷ μετὰ πράξεις καλὰς οὕτω καὶ μεγάλας. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς θεϊότητος.

25

89
665

9*. *Cicer. de divin. I 33, 72* Vt in Sullae scriptum historia uidemus, quod te inspectante factum est, ut, cum ille in agro Nolano immolaret ante praetorium, ab infima ara subito anguis emergeret, cum quidem C. Postumius haruspex oraret illum, ut in expeditionem exercitum educeret. id cum Sulla fecisset, tum ante oppidum Nola florentissima Samnitium castra cepit.

89
665

10*. *Plin. n. h. XXII 12* Scripsit et Sulla dictator ab exercitu se quoque donatum [*corona graminea uel*

obsidionali] apud Nolam legatum bello Marsico, idque etiam in uilla sua Tusculana, quae fuit postea Ciceronis, pinxit.

11*. *Plut. Mar. 35* Σύλλας δὲ [*seditione ex legibus* ⁸⁸/₆₆₆ *Sulpriciis orta*] παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Μαρίου διωκόμενος οὐδὲ-⁵ νός ἂν προσδοκῆσαντος εἰσέπεσε. καὶ τοὺς μὲν διακόντας ἔλαθε δρόμῳ παρενεχθέντας, ὑπ' αὐτοῦ δὲ Μαρίου λέγεται κατὰ θύρας ἐτέρας ἀσφαλῶς ἀποπεμφθεῖς διεκπεσεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον· αὐτὸς δὲ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν οὐ φησι καταφυγεῖν πρὸς τὸν Μάριον, ἀλλ' ἀπαλλαχθῆναι βουλευ-¹⁰ σόμενος ὑπὲρ ὧν Σουλπίκιος ἠνάγκαζεν αὐτὸν ἄκοντα ψηφίσασθαι, περισχῶν ἐν κύκλῳ ξίφεσι γυμνοῖς καὶ συνελάσας πρὸς τὸν Μάριον, ἄχρι οὗ προελθὼν ἐκείθεν εἰς ἀγορὰν, ὡς ἠξίου ἐκεῖνοι, τὰς ἀπραξίας ἔλυσεν.

12*. *Plut. Sull. 14* Ἐν δὲ τούτῳ λέγεται τινες ἐν Κε-⁸⁶/₆₆₈ ραμεικῷ πρεσβυτῶν ἀκούσαντας διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους καὶ κακιζόντων τῶν τύραννον [*Aristionem*], ὡς μη φυλάττοντα τοῦ τείχους τὴν πρὸς τὸ Ἐπιτάχαλον ἔφοδον καὶ προσβολὴν, ἣ μόνη δυνατὸν εἶναι καὶ ῥάδιον ὑπερβῆναι τοὺς πολεμίους, ἀπαγγεῖλαι ταῦτα πρὸς τὸν Σύλλαν. ὁ δὲ ²⁰ οὐ κατεφρόνησεν, ἀλλὰ ἐπελθὼν νυκτὸς καὶ θεασάμενος τὸν τόπον ἀλώσιμον εἶχετο τοῦ ἔργου. Λέγει δὲ αὐτὸς ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τὸν πρῶτον ἐπιβάντα τοῦ τείχους, Μάρκον Ἀτήιον, ἀντιστάντος αὐτῷ πολεμίῳ δόντα πληγὴν ἐκ καταφορᾶς τῷ κράνει περικλάσαι τὸ ξίφος, οὐ μὴν ὑφ-²⁵ ἔσθαι τῆς χώρας ἀλλὰ μεῖναι καὶ κατασχεῖν.

13*. *Plut. Sull. 14* Ἐλεῖν δὲ τὰς Ἀθήνας αὐτὸς φησιν ⁸⁶/₆₆₈ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι Μαρτίαις καλάνδαϊς.

14*. *Plut. Sull. 16* Γενόμενοι δὲ κοινῇ [*Sulla et Hor-* ⁸⁶/₆₆₈ *tensius ante pugnam Chaeronensem*] καταλαμβάνονται βου-³⁰ νὸν ἐκ μέσων ἐστώτα τῶν Ἐλατικῶν πεδίων εὐγεων καὶ ἀμφιλαφῆ καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν ὕδρω ἔχοντα. Φιλοβοιωτὸς καλεῖται, καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν θέσιν ἐπαινεῖ θαυμασιῶς ὁ Σύλλας.

$\frac{86}{668}$

15*. *Plut. Sull. 19* Πολλοὶ μὲν οὖν [*in pugna Chae-ronensi*] ἐν τῷ πεδίῳ τῶν βαρβάρων ἀνηροῦντο, πλείστοι δὲ τῷ χάρακι προσφερόμενοι κατεκόπησαν, ὥστε μυρίους διαπεσεῖν εἰς Χαλκίδα μόνους ἀπὸ τοσοῦτων [*duodecim*] μυριάδων. ὁ δὲ Σύλλας λέγει τέσσαρας καὶ δέκα ἐπιζητῆσαι τῶν 5 αὐτοῦ στρατιωτῶν, εἶτα καὶ τούτων δύο πρὸς τὴν ἐσπέραν παραγενέσθαι. διὸ καὶ τοῖς τροπαίοις ἐπέγραψεν Ἄρη καὶ Νίκην καὶ Ἀφροδίτην, ὡς οὐχ ἦττον εὐτυχίᾳ κατορθώσας ἢ δεινότητι καὶ δυνάμει τὸν πόλεμον.

EX LIBRO X

$\frac{86}{668}$

16. *Plut. Sull. 17* Ἐκ δὲ Λεβαδείας καὶ τοῦ Τροφωνίου 10 φημαί τε χρησταὶ καὶ νικηφόρα μαντεύματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐξεπέμποντο· περὶ ὧν οἱ μὲν ἐπιχώριοι πλείονα λέγουσιν· ὡς δὲ Σύλλας αὐτὸς ἐν δεκάτῳ τῶν ὑπομνημάτων γέγραφε, Κόιντος Τίτιος, οὐκ ἀφανῆς ἀνὴρ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πραγματευομένων, ἦκε πρὸς αὐτὸν, ἤδη τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ νε- 15 νικητότα μάχην, ἀπαγγέλλων, ὅτι καὶ δευτέραν ὁ Τροφώνιος αὐτόθι μάχην καὶ νίκην προσημαίνει ἐντὸς ὀλίγου χρόνου. μετὰ δὲ τούτου ἀνὴρ τῶν ἐν τάξει στρατευομένων, ὄνομα Σαλουήμιος, ἀνήνεγκε παρὰ τοῦ θεοῦ τέλος οἷον αἰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν πράξεις ἔμελλον ἔξειν. ἀμφοτέροι δὲ ταῦτά περὶ 20 τῆς τοῦ θεοῦ ὁμοφῆς ἔφραζον· τῷ γὰρ Ὀλυμπίῳ Διὶ καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος παραπλήσιον ἰδεῖν ἔφρασαν.

EX LIBRIS X—XXI

$\frac{85}{669}$

17. *Plut. Sull. 23* Τούτων [*inter Sullam Archelaum-que*] ὁμολογηθέντων ἀναστρέψας ἐβάδιζε [*Sulla*] διὰ Θετταλίας καὶ Μακεδονίας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχων μεθ' 25 αὐτοῦ τὸν Ἀρχέλαον ἐν τιμῇ. καὶ νοσήσαντος ἐπισφαλῶς περὶ Λάρισσαν ἐπιστήσας τὴν πορείαν ὡς ἐνὸς τῶν ὑπ' αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ συστρατῆγων ἐπεμελήθη. ταῦτά τε δὴ διέβαλλε τὸ περὶ Χαιρωνείαν ἔργον ὡς οὐχὶ καθαρῶς ἀγωνισθέν, καὶ ὅτι τοὺς ἄλλους Μιθριδάτη φίλους, οὓς εἶχεν 30

αίχμαλώτους, ἀποδοὺς ὁ Σύλλας Ἀριστίωνα μόνον τὸν τύραννον ἀνεῖλε διὰ φαρμάκων Ἀρχελάῳ διάφορον ὄντα. μάλιστα δ' ἡ δοδεῖσα γῆ τῷ Καππαδόκῃ [Archelao] μυρίων πλέθρων ἐν Εὐβοίᾳ καὶ τὸ Ῥωμαίων φίλον αὐτὸν καὶ σύμμαχον ὑπὸ Σύλλα ἀναγραφῆναι. περὶ μὲν οὖν τούτων αὐτὸς 5 ὁ Σύλλας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀπολογεῖται.

17^b*. *Tacit. ann. IV 56 Simul [Zmyrnaei in senatu]* ⁸⁴/₆₇₀
 L. Sullam testem adferebant, grauissimo in discrimine exercitus [bello Mithradatico] ob asperitatem hiemis et penuriam uestis, cum id Zmyrnam in contionem nuntiatum 10 foret, omnes, qui adstabant, detraxisse corpori tegmina nostrisque legionibus misisse.

18*. *Plut. Sull. 27 Μέλλοντος δὲ [Σύλλα] τοὺς στρα-* ⁸³/₆₇₁
 τιώτας διαπεραιοῦν [e Graecia in Italiam] καὶ δεδιότος, μὴ τῆς Ἰταλίας ἐπιλαβόμενοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι διαρρουῶσι, 15 πρῶτον μὲν ὤμοσαν ἀφ' αὐτῶν παραμενεῖν καὶ μηδὲν ἐκουσίως κακουργῆσειν τὴν Ἰταλίαν, ἔπειτα χρημάτων δεόμενον πολλῶν ὀρῶντες ἀπήρχοντο καὶ συνεισέφερον ὡς ἕκαστος εἶχεν εὐπορίας. οὐ μὴν ἐδέξατο τὴν ἀπαρχὴν ὁ Σύλλας ἀλλ' ἐπαινέσας καὶ παρορμήσας διέβαινεν, ὡς φησιν αὐτός, ἐπὶ 20 πεντεκαίδεκα στρατηγούς πολεμίους πεντήκοντα καὶ τετρακοσίας σπείρας ἔχοντας, ἐκδηλότατα τοῦ θεοῦ τὰς εὐτυχίας προσημαίνοντος αὐτοῦ. θύσαντος μὲν γὰρ εὐθέως ἤ διεβη περὶ Τάραντα δάφνης στεφάνου τύπον ἔχων ὁ λοβὸς ὥφθη καὶ λημνίσκων δύο κατηρημένων. μικρὸν δὲ πρὸ τῆς δια- 25 βάσεως ἐν Καμπανίᾳ περὶ τὸ Τίφατον ὄρος ἡμέρας ὥφθησαν δύο τράγοι μεγάλοι συμφερόμενοι καὶ πάντα θρῶντες καὶ πᾶσχοντες, ἃ συμβαίνει μαχομένοις ἀνθρώποις. ἦν δὲ ἄρα φάσμα. καὶ κατὰ μικρὸν αἰρόμενον ἀπὸ γῆς διεσπείρετο πολλαχοῦ τοῦ ἀέρος εἰδώλοις ἀμαυροῖς ὅμοιον, εἶτα οὕτως 30 ἠφανίσθη. καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ Μαρτίου τοῦ νέου καὶ Νορβανοῦ τοῦ ὑπάτου μεγάλας δυνάμεις ἐπαγαγόντων ὁ Σύλλας οὔτε τάξιν ἀποδοὺς οὔτε λοχίστας τὸ οἰκειὸν στρατεύμα, ῥώμη δὲ προθυμίας κοινῆς καὶ φορᾶ

τόλμης ἀποχρησάμενος ἐτρέψατο τοὺς πολεμίους καὶ κατέλειπεν εἰς Καπύην πόλιν τὸν Νορβανὸν ἑπτακισχιλίους ἀποκτείνας. Τοῦτο αἴτιον αὐτῷ γενέσθαι φησὶ τοῦ μὴ διαλυθῆναι τοὺς στρατιώτας κατὰ πόλεις, ἀλλὰ συμμεῖναι καὶ καταφρονῆσαι τῶν ἐναντίων πολλαπλασίων ὄντων. 5

Ἐν δὲ Σιλβίῳ φησὶν οἰκέτην Ποντίου θεοφόρητον ἐντυχεῖν αὐτῷ λέγοντα παρὰ τῆς Ἐννοῦς κράτος πολέμου καὶ νίκην ἀπαγγέλλειν. εἰ δὲ μὴ σπεύσειεν, ἔμπερησέσθαι τὸ Καπιτώλιον. ὃ καὶ συμβῆναι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς ὁ ἄνθρωπος προηγόρευσεν. ἦν δὲ αὕτη πρὸ μιᾶς νωνῶν Κυντιλίων, ἃς νῦν Ἰουλίας καλοῦμεν. 10

$\frac{82}{672}$

19*. *Plut. Sull. 28* Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ [*ad Sacriportum*] Σύλλας φησὶν εἰκοσιτρεῖς μόνους ἀποβαλεῖν, ἀποκτεῖναι δὲ τῶν πολεμίων δισμυρίους καὶ λαβεῖν ζῶντας ὀκτακισχιλίους.

EX LIBRO XXI

20. *Priscian. VIII p. 476 H.* Sulla in uicesimo primo rerum suarum: Ad summam perniciem rem publicam peruenturum esse. 15

EX LIBRO XXII

$\frac{78}{676}$

21*. *Plut. Sull. 37* Ὁ δὲ Σύλλας οὐ μόνον προέγνω τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν ἀλλὰ τρόπον τινὰ καὶ γέγραφε περὶ αὐτῆς· τὸ γὰρ εἰκοστὸν καὶ δεύτερον τῶν ὑπομνημάτων πρὸ δυεῖν ἡμερῶν ἢ ἔτελεύτα γράφων ἐπαύσατο· καὶ φησὶ τοὺς [τε] Χαλδαίους αὐτῷ προειπεῖν, ὡς δέοι βεβιωκότα καλῶς αὐτὸν ἐν ἀκμῇ τῶν εὐτυχημάτων καταστρέφαι· λέγει δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τεθνηκότα μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς Μετέλλης φανῆναι κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐν ἐσθῆτι φανύλη παρεστῶτα καὶ δεόμενον τοῦ πατρὸς παύσασθαι τῶν φροντίδων, ἴόντα δὲ σὺν αὐτῷ παρὰ τὴν μητέρα Μετέλλαν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμόνως ζῆν μετ' αὐτῆς. 25

L. LICINIUS LVCVLLVS

(aedilis 79. 675, praetor 77. 677, cons. 74. 680, mortuus inter annos 58. 696 et 56. 698.)

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Cic. acad. pr. II 2, 4* Sed quae populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt et Graecis litteris celebrata et Latinis. — Maiore enim studio Lucullus cum omni litterarum generi tum philosophiae deditus fuit. et q. s. *cf. Brut. 62, 222. Sull. test. 1.* 5
 2. *Plut. Luc. 1* Περί μὲν οὖν τῆς φιλολογίας αὐτοῦ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῦτα λέγεται· νέον ὄντα πρὸς Ὀρτήσιον τὸν δικολόγον καὶ Σισενναῖν τὸν ἱστορικὸν ἐκ παιδιᾶς τινος εἰς σπουδὴν προελθούσης ὁμολογῆσαι [a. 88. 666], προθεμένων ποίημα καὶ λόγον Ἑλληνικὸν τε καὶ Ῥωμαϊκόν, εἰς ὃ τι ἂν ¹⁰ λάγη τούτων, τὸν Μαρσικὸν ἐντενεῖν πόλεμον. καὶ πῶς ἔοικεν εἰς λόγον Ἑλληνικὸν ὁ κλῆρος ἀφικέσθαι. διασώζεται γὰρ Ἑλληνικὴ τις ἱστορία τοῦ Μαρσικοῦ πολέμου.
 3. *Cicer. ad Att. I 19, 10* In quo si quid erit, quod homini Attico minus Graecum eruditumque uideatur, non dicam, ¹⁵ quod tibi, ut opinor Panhormi, Lucullus de suis historiis dixerat, se quo facilius illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quaedam et σόλοικα dispersisse.
-

Q. CLAVDIVS QVADRIGARIVS

TESTIMONIA

1. *Vellei. II 9* Vetusior Sisenna fuit Caelius, aequalis Sisennae Rutilius Claudiusque Quadrigarius et Valerius Antias.
2. *Fronto ad Ver. I 1 p. 114 N.* Historiam quoque scribsero — Pictor incondite, Claudius lepide, Antias inuenuste, Sisenna longinque. 5
3. *Fronto ap. Gell. n. A. XIII 29, 2* Vir [*Claudius fr. 76*] modesti atque puri et prope cotidiani sermonis. *XV 1, 4* si annalem — undeciesimum Q. Claudii legisses, optimi et sincerissimi scriptoris [*fr. 81*]. *uid. fr. 10^b. Gell. XVII 2.*
4. *Gell. XVII 2, 2* Velut haec uerba ex Q. Claudii primo annali, quae meminisse potui, notaui, quem librum legimus biduo proximo superiore. 10

FRAGMENTA ANNALIVM

EX LIBRO I

- (³⁹⁰/₃₆₄) 1. *Gell. XVII 2, 12* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Postquam nuntiatum est, inquit, ut pugnatum esset in Gallos, id ciuitas grauiter tulit. 15
2. *Gell. XVII 2, 19* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Tanta, inquit, sanctitudo fani est, ut numquam quisquam uiolare sit ausus.
3. *Gell. XVII 2, 10* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Sole, inquit, occaso. 20
- ³⁹⁰/₃₆₄ 4. *Gell. XVII 2, 24* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Cominius, inquit, qua ascenderat, descendit atque uerba Gallis dedit.
- ³⁹⁰/₃₆₄ 5. *Gell. XVII 2, 26* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Putabant, inquit, eos qui foris atque qui in arce erant, inter se commutationes et consilia facere. 25
6. *Gell. XVII 2, 17* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Cum iis, inquit, consermonabatur.
- ³⁸⁴/₃₇₀ 7. *Gell. XVII 2, 14* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Nam Marcus, inquit, Manlius, quem Capitolium 30

seruasse a Gallis supra ostendi, cuiusque operam cum M. Furio dictatore apud Gallos cumprime fortem atque exuperabilem res p. sensit, is et genere et ui et uirtute bellica nemini concedebat.

8. *Gell. XVII 2, 13* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Simul, inquit, forma, factis, eloquentia, dignitate, acrimonia, confidentia pariter praecellebat, ut facile intellegeretur magnum uiaticum ex se atque in se ad rem publicam euertendam habere. (384
370)

9. *Gell. XVII 2, 16* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Nam haec, inquit, maxime uersatur deorum iniquitas, quod deteriores sunt incolomiores, neque optimum quemquam inter nos sinunt diurnare. (*Ex Gellio omissio Claudii nomine 'neque — diurnare' Non. p. 100.*)

10^a*. *Liv. VI 42, 3* Creati A. et M. Cornelii iterum, M. Geganius, P. Manlius, L. Veturius, P. Valerius sextum. cum praeter Velitrarum obsidionem, tardi magis rem exitus quam dubii, quietae externae res Romanis essent, fama repens belli Gallici allata perpulit ciuitatem, ut M. Furius dictator quintum diceretur. is T. Quinctium Pennum magistrum equitum dixit. Bellatum cum Gallis eo anno circa Anienem flumen auctor est Claudius, inclitamque in ponte pugnam, qua T. Manlius Gallum, cum quo prouocatus manus conseruit, in conspectu duorum exercituum caesum torque spoliavit, tum pugnatam. 367
387

10^b*. *Gell. VIII 13, 4 sqq.* Quis hostis [*Manlii Torquati*] et quid genus, quam formidandae uastitatis et quantum insolens prouocator et cuiusmodi fuerit pugna decertatum, Q. Claudius primo annalium purissime atque inlustrissime simplicique et incompta orationis antiquae suauitate descripsit. — Verba Q. Claudii, quibus pugna ista depicta est, adscribi: Cum interim Gallus quidam nudus praeter scutum et gladios duo torque atque armillis decoratus processit, qui et uiribus et magnitudine et adulescentia simulque uirtute ceteris antistabat. is maxime proelio commoto atque utrisque summo studio pugnantibus manibus significare coepit utrisque, quiescerent. pugnae facta pausa est. ex 25

templo silentio facto cum uoce maxima conclamat, si quis secum depugnare uellet, uti prodiret. nemo audebat propter magnitudinem atque inmanitatem facies. deinde Gallus irridere coepit atque linguam exertare. Id subito perdoluit est cuidam Tito Manlio, summo genere gnato, tantum flagitium ciuitati accidere, e tanto exercitu neminem prodire. is, ut dico, processit neque passus est uirtutem Romanam ab Gallo turpiter spoliari. scuto pedestri et gladio Hispanico cinctus contra Gallum constitit. Metu magno ea congressio in ipso ponti utroque exercitu inspectante facta est. ita, ut ante dixi, constitierunt: Gallus sua disciplina scuto proiecto cunctabundus, Manlius, animo magis quam arte confisus, scuto scutum percussit atque statum Galli conturbauit. dum se Gallus iterum eodem pacto constituere studet, Manlius iterum scuto scutum percutit atque de loco hominem iterum deiecit; eo pacto ei sub Gallicum gladium successit, ne Gallus impetum in ictu haberet, atque Hispanico pectus hausit, deinde continuo humerum dextrum eodem congressu incidit neque recessit usquam, donec subuertit. Vbi eum euertit, caput praecidit, torquem detraxit eamque sanguinolentam sibi in collum imponit. Quo ex facto ipse posterique eius Torquati sunt cognominati. (*ex Gellio u. 20—21* 'Vbi eum euertit — imponit' *Non. p. 228.*)

11*. *Nonius s. u. spoliator p. 480* Quadrigarius annali: Ita per sexennium uagati Apuliam atque agrum Campanum, quod his per militem licebat, expoliabantur. (*Galli a. 361. 393?*)

³⁴⁹/₄₀₅ **12****. *Gell. n. Att. VIII 11* De Maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est ob auxilium propugnationemque corui alitis, haut quisquam est nobilium scriptorum, qui secus dixerit. Ea res prorsus miranda sic profecto est in libris annalibus memorata:

Adulescens tali genere editus, L. Furio Claudio Appio consulibus fit tribunus militaris. atque in eo tempore copiae Gallorum ingentes agrum Pomptinum insederant, instruebanturque acies a consulibus de ui ac multitudine

hostium satis agentibus. Dux interea Gallorum, uasta et ardua proceritate armisque auro praefulgentibus, grandia ingrediens et manu telum reciprocans incedebat perque contemptum et superbiam circumspiciens despiciensque omnia uenire iubet et congregari, si quis pugnare secum ex 5 omni Romano exercitu auderet. tum Valerius tribunus, ceteris inter metum pudoremque ambiguis, impetrato prius a consulibus, ut in Gallum, tam inaniter adrogantem, pugnare sese permetterent, progreditur intrepide modesteque obuiam; et congregiuntur et consistunt et consere- 10 bantur iam manus. atque ibi uis quaedam diuina fit: coruus repente inprouisus aduolat et super galeam tribuni insistit atque inde in aduersarii os atque oculos pugnare incipit; insilibat, obturbabat et unguibus manum laniabat et prospectum alis arcebat atque, ubi satis saeuierat, reuolabat 15 in galeam tribuni. Sic tribunus spectante utroque exercitu et sua uirtute nixus et opera alitis propugnatus ducem hostium ferocissimum uicit interfecitque atque ob hanc causam cognomen habuit Coruinus. Id factum est annis quadringentis quinque post Romam conditam. 20

13. *Gell. XVII 2, 4 et Non. s. u. subnixum p. 405*
Verba ex Q. Claudi primo annali: — Ea, inquit, dum fiunt, Latini subnixo animo ex uictoria inertis consilium ineunt. 330

14*. *Liu. VIII 19, 13* Conlaudatis Fundanis consul 424
[*L. Plautius Venox*] litterisque Romam missis, in officio 25 Fundanos esse, ad Priuernum flexit iter. prius animaduersum in eos, qui capita coniurationis [*Vitruuui Vacci Fundani*] fuerant, a consule scribit Claudius; ad trecentos quinquaginta ex coniuratis uinctos Romam missos, eamque deditionem ab senatu non acceptam, quod egentium atque 30 humilium poena defungi uelle Fundanum censuerint. 326

15. *Gell. VI 11, 7* Consimiliter Q. quoque Claudius 428
in primo annalium 'nequitiam' appellauit luxum uitae prodigum effusumque in hisce uerbis: Persuadent cuidam adulescenti Lucano, qui adprime summo genere gnatus erat, 35 sed luxuria et nequitia pecuniam magnam consumpserat. (*cf. Lii. VIII 27, 1 sqq.*)

$\frac{326}{428}$

16. *Gell. II 19, 7* Claudius Quadrigarius in primo annali: Ea Lucani ubi rescuerunt, sibi per fallacias uerba data esse. (*cf. Liu. VIII 27, 11.*)

17. *Gell. XVII 2, 18* Verba ex Q. Claudii primo annali: — sese, inquit, ne id quoque, quod tum suaderet, 5 facturum esse.

$\frac{321}{433}$

18. *Liu. VIII 5, 1* Consules [*T. Veturius Calpinus Sp. Postumius Albinus*] profecti ad Pontium in conloquium, cum de foedere uictor agitaret, negarunt iniussu populi foedus fieri posse, nec sine fetialibus caerimoniaeque alia 10 sollemni. itaque non, ut uulgo credunt Claudiusque etiam scribit, foedere pax Caudina, sed per sponsionem facta est. quid enim aut sponsoribus in foedere opus esset aut ob- 15 sidibus, ubi precatione res transigitur, per quem populum fiat, quo minus legibus dictis stetur, ut eum ita Iuppiter feriat, quem ad modum a fetialibus porcus feriat. spo- 20 ponderunt consules, legati, quaestores, tribuni militum, nominaque omnium qui sponponderunt extant, ubi, si ex foedere acta res esset, praeterquam duorum fetialium non extarent. et propter necessariam foederis dilationem obsides 25 etiam sescenti equites imperati, qui capite luerent, si pacto non staretur.

$\frac{320}{434}$

19. *Gell. II 19, 8* Item Quadrigarius in eodem [*i. e. primo*] libro —: Id ubi rescierunt propinqui obsidum, quos Pontio traditos supra demonstrauius, eorum parentes cum 25 propinquis capillo passo in uiam prouolarunt.

$\frac{320}{434}$

20. *Gell. XVII 2, 21* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Cum tantus inquit, arrabo penes Samnites populi Romani esset. ‘Arrabonem’ dixit sescentos obsides.

$\frac{320}{434}$

21. *Gell. I 25, 6* Aut rursus quid esse id dicemus, 30 quod in primo annalium Quadrigarii scriptum est, C. Pontium Samnitum a dictatore Romano sex horarum indutias postulasse, si indutiae ‘paucorum’ tantum ‘dierum’ appellandae sunt?

22. *Gell. XVII 2, 3* Verba ex Q. Claudii primo an- 35 nali: — Arma, inquit, plerique abiciunt atque inermi inlatebrant sese. (*Ex Gellio Non. p. 129. uid. Liu. IX 31, 14 sqq.*)

INCERTAE SEDIS **23.** *Gell. XVII 2, 5* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Domus, inquit, suas quemque ire iubet et sua omnia frunisci. (*Ex Gellio Non. p. 113.*)

24. *Gell. XVII 2, 9* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Et Romani, inquit, multis armis et magno com-⁵ meatu praedaeque ingenti copiantur. (*Ex Gellio Non. p. 87.*)

25. *Gell. XVII 2, 11* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Nos, inquit, in medium relinquemus.

26. *Gell. XVII 2, 15* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Nihil sibi, inquit, diuitias opus esse. 10

27. *Gell. XVII 2, 22* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Miserrimas, inquit, uitas exegerunt.

28. *Gell. XVII 2, 23* Verba ex Q. Claudii primo annali: — Hic annus in otiiis, inquit, consumptus est.

29. *Gell. XVII 2, 25* Verba ex Q. Claudii primo an-¹⁵ nali: — Conualles, inquit, et arboreta magna erant.

30. *Gell. VIII 14, 3* Meminimus etiam in Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem [*primo*] Claudii libro scriptum utrumque 'facies' et 'facii'.

31. *Seru. ad Verg. Aen. I 108* Haec autem saxa inter ²⁰ Africam, Siciliam et Sardiniam et Italiam sunt, quae saxa ob hoc Itali aras uocant, quod ibi Afri et Romani foedus inierunt. — quidam insulam fuisse hunc locum tradunt, quae subito pessum ierit, cuius reliquias saxa haec ex-²⁵ stare, in quibus aiunt Poenorum sacerdotes rem diuinam facere solitos. has aras alii Neptunias uocant, sicut Claudius Quadrigarius I annalium: Apud aras, quae uocabantur Neptuniae.

32. *Nonius s. u. reticulum p. 222* Claudius primo: Prius hisce † auctoribus inde reticula galearia. 30

33. *Nonius s. u. possetur p. 508* Quadrigarius annalium lib. I: Cum non possetur decerni, utrius putaretur victoria esse.

EX LIBRO II

34*. *Liv. X 37, 13* Et huius anni parum constans ²⁹⁴ memoria est: Postumium auctor est Claudius in Samnio ⁴⁶⁰ 35

captis aliquot urbibus in Apulia fusum fugatumque, saucium ipsum cum paucis Luceriam compulsum; ab Atilio in Etruria res gestas eumque triumphasse.

35. *Nonius s. u. properatim p. 154* Quadrigarius annali libro II: Eo consules prope exercitum redducunt. 5

36. *Nonius s. u. offendere p. 359* Quadrigarius annali lib. II: Inde postquam aliquantum recessit, offendit montem, loca inuenit ea res omnes habere, quae militibus opus sunt, ligna, aquam, pabulum.

37. *Nonius s. u. ignauiter p. 513* Quadrigarius annali lib. II: Et qui ibi erant, non ignauiter potando eum diem pro meliore habuerunt. 10

38. *Nonius s. u. desubito p. 517* Quadrigarius annali lib. II: His desubito utrisque nuntiatum ipsorum copias adesse. 15

39. *Priscian. VIII p. 393 H.* Quintus Claudius in II annalium: Comprehensare suos quisque, sauiare, amplexare.

EX LIBRO III

278
476

40. *Gell. III 8* Cum Pyrrus rex in terra Italia esset et unam atque alteram pugnas prospere pugnasset satisque agerent Romani et pleraque Italia ad regem descuisset, 20 tum Ambraciensis quispiam Timochares, regis Pyrrhi amicus, ad C. Fabricium consulem furtim uenit ac praemium petiuit et, si de praemio conueniret, promisit regem uenenis necare; idque facile esse factu dixit, quoniam filius suus pocula in conuiuio regi ministraret. Eam rem Fabricius 25 ad senatum scripsit. senatus ad regem legatos misit mandauitque, ut de Timochare nihil proderent sed monerent, uti rex circumspectius ageret atque a proximorum insidiis salutem tutaretur. Hoc ita, uti diximus, in Valeri Antiatii historia scriptum est. Quadrigarius autem in libro tertio 30 non Timocharem sed Niciam adisse ad consulem scripsit, neque legatos a senatu missos sed a consulibus, et *Pyrrum* populo Romano laudes atque gratias scripsisse captiuosque omnes, quos tum habuit, uestiuisse et reddidisse.

41. Consules tum fuerunt C. Fabricius et Q. Aemilius. Literas, quas ad regem Pyrrum super ea causa miserunt, Claudius Quadrigarius scripsit fuisse hoc exemplo:

‘Consules Romani salutem dicunt Pyrro regi.

Nos pro tuis iniuriis continuis animo tenus commoti ⁵ inimiciter tecum bellare studemus. sed communis exempli et fidei ergo uisum, ut te saluum uelimus, ut esset quem armis uincere possemus. Ad nos uenit Nicias, familiaris tuus, qui sibi praemium a nobis peteret, si te clam interfecisset. id nos negauimus uelle, neue ob eam rem quicquam commodi expectaret, et simul uisum est, ut te certio- ¹⁰ rem faceremus, ne quid eius modi, si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum, et, quod nobis non placet, pretio aut praemio aut dolis pugnare. Tu nisi caues, iacebis?

42. *Gell. III 7, 21* Claudius autem Quadrigarius an- ¹⁵ ²⁵⁸ nalis tertio non Caedicio nomen fuisse ait sed Laberio. ⁴⁹⁶
(*uid. Caton. fr. 83.*)

43. *Gell. I 7, 9* In Claudi quoque Quadrigarii tertio ²⁵⁸ ⁴⁹⁶ annali uerba haec esse dixit [*amicus Gellii, homo lectione* ²⁰ *multa exercitus*]: Dum i conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum. (*uid. Caton. fr. 83 p. 55 u. 36.*)

44. *Gell. I 16, 1* Quadrigarius in tertio annalium ita scripsit: Ibi occiditur mille hominum. (*Ex Gellio Macrob. I 5, 6.*) ²⁵

45. *Macrob. sat. I 4, 18* Claudius etiam Quadrigarius annali tertio: Senatus autem de nocte conuenire, noctu multa domum dimitti.

46. *Non. s. u. delectare p. 97* Quadrigarius annalium lib. III: Fabius de nocte coepit hostibus castra simulare ³⁰ obpugnare, eum hostem delectare, dum collega id caperet quod captabat.

47. *Non. s. u. potestur p. 508* Quadrigarius annali lib. III: Adeo memorari uix potestur, ut omnes simul suum quisque negotium adorti essent. ³⁵

48. *Non. s. u. praeclariter p. 516* Quadrigarius annali lib. III: Et ita rebus praeclariter gestis Romam reuerterunt.

49. *Priscian. VI p. 232 H.* Claudius in III historia-
rum: Vt uiderent † ne respueret uerminaret litteris ad-
dualis, quod uerminatum ne ad cancer peruenerit.

EX LIBRO III

50. *Non. s. u. alternatim p. 76* Quadrigarius anna-
libus lib. III: Item gaudium atque aegritudinem alter- 5
natim sequi.

51. *Non. s. u. urgere p. 418* Quadrigarius annali
lib. III: Sed circiter horas duas graui proelio urserunt;
deinde in fugam sunt coniecti.

52. *Seru. ad. Verg. georg. I 135* Quadrigarius quarto: 10
Inter uenas saxi.

EX LIBRO V

²¹⁶
₅₃₈ 53. *Gell. V 17, 5* Nihil nos super ea re [*ante diem*
quoque quartum kalendas uel nonas uel idus tamquam
inominalem diem a plerisque uitari] scriptum inuenimus,
nisi quod Q. Claudius annalium quinto cladem illam pugnae 15
Cannensis uastissimam factam dicit ante diem quartum nonas
Sextiles. (*Ex Gellio Macrob. I 16, 26.*)

²¹²
₅₄₂ 53^{a*}. *Liu. XXV 39, 12* Ad triginta septem milia
hostium caesa auctor est Claudius, qui annales Acilianos
ex Graeco in Latinum sermonem uertit, captos ad mille 20
octingentos triginta, praedam ingentem partam. et q. s.
= *Acil. fr. 4 p. 36.*

54. *Non. s. u. cohortarent p. 472* Quadrigarius an-
nalium lib. V: Et dicerent castra facta esse atque hos
cohortarent, uti maturarent. 25

55. *Non. s. u. recordauit p. 475* Quadrigarius annali
lib. V: Is ubi Dacium cognouit et patria eum recordauit.

EX LIBRO VI

56. *Prisc. X p. 541 H.* Quadrigarius in VI annali:
Artorius Taureae dextrum umerum sauciat atque ita resiliit.

²¹³
₅₄₁ 57. *Gell. II 2, 13* Posuimus igitur uerba ipsa Qua- 30
drigarii ex annali eius sexto transcripta: Deinde facti con-
sules Sempronius Gracchus iterum, Q. Fabius Maximus,

filius eius, qui priore anno erat consul. Ei consuli pater proconsul obuiam in equo uehens uenit neque descendere uoluit, quod pater erat, et, quod inter eos sciebant maxima concordia conuenire, lictores non ausi sunt descendere iubere. ubi iuxta uenit, tum consul ait: 'Quid postea'? ⁵ lictor ille, qui apparebat, cito intellexit, Maximum proconsulem descendere iussit. Fabius inperio paret et filium conlaudauit, cum inperium, quod populi esset, retineret.

58. *Gell. XVII 13, 6* Item in sexto annali eiusdem [*Quadrigrarii*] uerba haec sunt: Paene factum est, quin ¹⁰ castra relinquerent atque cederent hosti.

59. *Non. s. u. censere p. 267* Quadrigrarius annali lib. VI: Ne nos ad certationem censeas haec incepisse.

60. *Non. s. u. aliquantisper p. 511* Quadrigrarius annali lib. VI: Aliquantisper pugnato nihil promouet Poenus. ¹⁵

EX LIBRO VII

61. *Nonius s. u. habentia p. 119* Libro septimo Claudius: Animos eorum habentia inflarat.

62*. *Liu. XXXIII 10, 7* Caesa eo die [*pugna ad Cynoscephalas*] octo hostium milia, quinque capta. ex uictoribus septingenti ferme ceciderunt. — — Claudius quoque ¹⁹⁷ ⁵⁵⁷ duo et triginta milia hostium caesa scribit, capta quattuor milia et trecentos. (*Ex Livio Oros. IV 20, 6. cf. Valer. fr. 32.*)

63*. *Liu. XXXIII 30, 1* Paucos post dies decem legati ¹⁹⁶ ⁵⁵⁸ ab Roma uenerunt, quorum ex consilio pax data Philippo ²⁵ in has leges est, — ne plus quinque milia armatorum haberet neue elephantum ullum, bellum extra Macedoniae fines ne iniussu senatus gereret. — Valerius Antias [*fr. 33*] quaternum milium pondo argenti uectigal in decem annos inpositum regi tradit; Claudius in annos XXX quaterna ³⁰ milia pondo et ducena, in praesens XX milia pondo. idem nominatim adiectum scribit, ne cum Eumene Attali filio (nouus is tum rex erat) bellum gereret. in haec obsides accepti, inter quos Demetrius Philippi filius.

$\frac{196}{558}$

64*. *Liv. XXXIII 36, 13* In eo proelio [quod Marcellus ad Comum contra Insubres et Comenses conmisit] supra XL milia hominum caesa Valerius Antias scribit [fr. 34], octingenta septem signa militaria capta et carpenta DCCXXXII et aureos torques multos, ex quibus unum ⁵ magni ponderis Claudius in Capitolio Ioui donum in aede positum scribit.

$\frac{193}{561}$

64^a*. *Liv. XXXV 14, 5* Claudius secutus Graecos Acilianos libros, P. Africanum in ea fuisse legatione tradit et q. s. = *Acil. fr. 5 p. 36.* ¹⁰

$\frac{190}{564}$

65*. *Liv. XXXVIII 41, 11* Mitiores Thraecas idem exercitus [Cn. Manli], cum a Scipione eadem uia duceretur, habuerat, nullam ob aliam causam quam quod praedae minus, quod peteretur, fuerat. quamquam tunc quoque Claudius auctor est ad quindecim milia Thraecum praece- ¹⁵ denti ad exploranda loca agmen Muttini Numidae occurrise. quadringentos equites fuisse Numidas, paucos elephantos; Muttinis filium per medios hostes cum centum quinquaginta delectis equitibus perrupisse; eundem mox, cum iam Muttines in medio elephantis locatis, in cornua equi- ²⁰ tibus dispositis manum cum hoste conseruisset, terrorem ab tergo praebuisse, atque inde turbatos equestri uelut procella hostis ad peditum agmen non accessisse.

$\frac{189}{565}$

66*. *Liv. XXXVIII 23, 6* Numerus interfectorum [Gallorum in Olympo monte a Cn. Manlio consule] haud ²⁵ facile iniri potuit, quia late per omnis amfractus montium fugaque et caedes fuit, et magna pars rupibus inuiis in profundae altitudinis conualles delapsa est, pars in siluis uepribusque occisa. Claudius, qui bis pugnatum in Olympo monte scribit, ad quadraginta milia hominum auctor est ³⁰ caesa, Valerius Antias [fr. 44], qui magis inmodicus in numero augendo esse solet, non plus decem milia. numerus captiuorum haud dubie milia quadraginta expleuit, quia omnis generis aetatisque turbam secum traxerant demigrantium magis quam in bellum euntium modo.

$\frac{169}{585}$

67*. *Liv. XXXXIII 14, 8* Rhodi superbe commemoratis *meritis suis* erga populum Romanum et paene ³⁵

victoriae, utique de Antiocho rege, maiore parte ad se uindicata adiecerunt, cum pax inter Macedonas Romanosque esset, sibi amicitiam cum rege Perseo coeptam; eam se inuitos, nullo eius in se merito, quoniam ita Romanis uisum sit in societatem se belli trahere, interrupisse. tertium se annum multa eius incommoda belli sentire. mari interim intercluso. inopia insulam † inopem miss ritimisiuu. r colendi itaque com meatibus. cum id ultra pati non possent, legatos alios ad Persea in Macedoniam misisse, qui ei denuntiarent, Rhodis placere pacem eum componere cum Romanis; se Romam eadem nuntiatum missos. per quos stetisset, quo minus belli finis fieret, aduersus eos quid sibi faciendum esset, Rhodios consideraturos esse. *ne nunc quidem haec sine indignatione legi audiriue posse certum habeo. inde existimari potest, qui habitus animorum audientibus ea patribus fuerit.* Claudius nihil responsum auctor est, tantum senatus consultum recitatum, quo Caras et Lycios liberos esse iuberet populus Romanus, litterasque extemplo ad utramque gentem *ut id* sciret indicatum mitti; qua audita re principem legationis, cuius magniloquentiam uix curia paulo ante ceperat, corruisse.

EX LIBRO VIII

68*. *Oros. V 3, 2* Cum Metellus praetor Achaeos Boeotiosque coniunctos duobus bellis, hoc est primum apud Thermopylas, iterum in Phocide uicisset, quorum priore bello occisa esse XX milia, secundo septem milia caesa Claudius historicus refert, — — igitur post extincta totius Achaiae praesidia, destitutarum euersionem urbium Metello praetore meditante consul Mummius repentinus cum paucis uenit in castra, qui dimisso statim Metello Corinthum sine mora expugnauit. (*cf. Valer. fr. 56.*)

69*. *Oros. V 4, 5* Eodem tempore trecenti Lusitani cum mille Romanis in quodam saltu contraxere pugnam, in qua LXX Lusitanos, Romanos autem CCCXX cecidisse Claudius refert, et cum uictores Lusitani sparsi ac securi abirent, unus ex his longe a ceteris segregatus, cum cir-

cumfuis equitibus pedes ipse deprehensus unius eorum equo lancea perfosso ipsius equitis ad unum gladii ictum caput desecuisset, ita omnes metu perculit, ut prospectantibus cunctis ipse contemptim atque otiosus abscederet.

70. *Gell. XVII 13, 5* Praeterea animaduertimus Quadrigarium in octauo annalium particula ista [*quin*] usum esse obscurissime. uerba ipsius posuimus: Romam uenit, uix superat, quin triumphus decernatur.

71. *Diomed. I p. 383 K.* Claudius octauo historiarum: Flacco ospicatur. 10

72. *Nonius s. u. murmurari p. 478* Quadrigarius annali lib. VIII: In eo loco populus murmurari coepit.

EX LIBRO VIII

$\left(\frac{137}{617}\right)$ 73. *Priscian. VII p. 347 H.* Claudius — in eodem [*VIII annali*]: Vbi decreuerunt, commemorant Graccho, foedus prior Pompeianum non esse seruatum. [*Numantinis a Romanis.*] 15

74. *Prisc. VII p. 347 H.* Claudius in VIII annali: Qui prior bellum, quod cum his gestum erat, meminissent.

75*. *Lactant. in schol. ad Stat. Theb. VIII 1* Claudius: Heri recedens uesperis Numantinis incidit. 20

EX LIBRO XIII

$\frac{99}{655}$ 76. *Gell. XIII 29, 1* Verba sunt Claudii Quadrigarii ex annalium eius XIII: Contione dimissa Metellus in Capitolium uenit cum mortalibus multis. inde domum profiscitur, tota ciuitas eum reduxit.

EX LIBRO XV

77. *Diomed. I p. 383 K.* Claudius annalium quinto decimo: Grundibat grauter pecus suillum. = *Non. s. u. grundire p. 465.*

EX LIBRO XVI

78. *Non. s. u. hinnibunde p. 122* Claudius annalibus libro XVI: Equae hinnibundae inter se spargentes terram calcibus. 30

EX LIBRO XVIII

79. *Gell. I 7, 9* In duodeuicesimo annali eiusdem Quadrigarii principium libri sic scriptum: Si pro tua bonitate et nostra uoluntate tibi ualitudo subpetit, est quod speremus, deos bonis bene facturum.

80. *Senec. de benef. III 23, 2* Claudius Quadrigarius ⁵ in duodeuicesimo annalium tradit, cum obsideretur Grumentum et iam ad summam desperationem uentum esset, duos seruos ad hostem transfugisse et operae pretium fecisse. deinde urbe capta passim discurrente uictore illos per nota itinera ad domum, in qua seruierant, praecucur- ¹⁰risse et dominam suam ante se egisse. quaerentibus quanam esset, dominam et quidem crudelissimam ad supplicium ab ipsis duci professos esse. eductam deinde extra muros summa cura celasse, donec hostilis ira consideret. deinde, ¹⁵ut satiatus miles cito ad Romanos mores rediit, illos quoque ad suos redisse et dominam sibi ipsos dedisse. Manumisit utrumque e uestigio illa nec indignata est ab his se uitam accepisse, in quos uitae necisque potestatem habuisset.

EX LIBRO XVIII

81. *Gell. XV 1, 5* Percontatus ego sum, quid esset ⁸⁷illud mirum Quadrigarii. repetit [*Julianus rhetor*]: In eo ⁶⁶⁷igitur libro [*undeuicesimo § 4*] scriptum inueni, cum ⁸⁶⁶⁶⁸obpugnaret L. Sylla in terra Attica Piraeum et contra Archelaus regis Mithridati praefectus ex eo oppido propugnaret, turrim ligneam defendendi gratia structam, cum ²⁵ex omni latere circumplexa igni foret, ardere non quisse, quod alumine ab Archelao oblita fuisset. Verba Quadrigarii ex eo libro haec sunt: Cum Sylla conatus esset tempore magno, eduxit copias, ut Archelai turrim unam, quam ille interposuit, ligneam incenderet. uenit, accessit, ligna sub- ³⁰didit, submouit Graecos, ignem admouit; satis sunt diu conati, numquam quierunt incendere: ita Archelaus omnem materiam obleuerat alumine. quod Sylla atque milites mirabantur, et postquam non succendit, reduxit copias.

- $\frac{87}{667}$ 82. *Gell. X 1, 3* Quintum Claudium in libro undeicesimo C. Marium creatum 'septimo' consulem dixisse.
- $\left(\frac{87}{667}\right)$ 83. *Gell. XX 6, 11* Quadrigarius in annali undeicesimo uerba haec posuit: C. Mari, ecquando te nostrum et rei publicae miserebitur? 5
- $\frac{82}{672}$ 84*. *Oros. V 20, 6* Sullae etiam et Marii adolescentis maximum tunc proelium apud Sacriportum fuit, in quo de exercitu Marii caesa sunt XXV milia, sicut Claudius scribit. (*cf. Sull. fr. 19.*)
85. *Gell. VIII 1, 1* Quintus Claudius in undeicesimo annali, cum oppidum a Metello proconsule oppugnari, contra ab oppidanis desuper e muris propugnari describeret, ita scripsit: Sagittarius cum funditore utrimque summo studio spargunt fortissime. sed sagittam atque lapidem deorsum an sursum mittas, hoc interest: nam neutrum 15 potest deorsum uersum recte mitti, sed sursum utrumque optime. quare milites Metelli sauciabantur multo minus et, quod maxime opus erat, a pinnis hostis defendebant facillime funditores.
86. *Gell. XIII 30, 7* Praeterea memini, Quadrigarium 20 in undeicesimo faciem pro statura totiusque corporis figura dixisse.

EX LIBRO XXI

87. *Gell. X 13, 4* Sed Q. Claudius in uicesimo primo annali insolentius paulo hac figura est ita usus: Enim cum partim copiis hominum adolescentium placentium sibi. 25
88. *Nonius s. u. auariter p. 510* Quadrigarius annali lib. XXI: Crudeliter ille, nos misericorditer; auariter ille, nos largiter.

EX LIBRO XXIII

89. *Gell. X 13, 4* Itemque Claudi in uicesimo tertio annali uerba haec sunt: Sed idcirco me fecisse, quod utrum 30 neglegentia partim magistratum an auaritia an calamitate populi Romani euenisse dicam, nescio.

INCERTAE SEDIS

90. *Gell. V 21, 6* Velim doceas nos, cur 'pluria' siue

'compluria', nihil enim differt, non Latine sed barbare dixerint M. Cato, Q. Claudius, Valerius Antias, L. Aelius, P. Nigidius, M. Varro.

91. *Seru. ad Verg. georg. I 103* Sane Rubellius Blandus et Quadrigarius historici dicunt, Gargarum flumen uocari in finibus Thurinis. ad illud fuisse oppidum mediocre, quod Garga nunc uicus est, quem Troes obscuri centum quinquaginta ignoto et incerto duce insederunt, scilicet nomine a uertice Idaeo translato, a quo ciuitas etiam in finibus Troicis Gargara appellatur. 10

92. *Non. s. u. pedetentim p. 29* Quadrigarius annalibus: Exercitu instructo pedetentim milites ducere coepit.

93. *Non. s. u. congermanescere p. 90* Quadrigarius annalium: Facite exempla eorum, ut uos cum illis congermanescere sciatur. 15

94. *Non. s. u. lutum p. 212* Claudius annalium: Pluuia, imbri lutus erat multus.

95. *Non. s. u. populat p. 471* Quadrigarius: Agrum Nolanum populare coeperunt.

96. *Priscian. VIII p. 484 H.* Claudius: Pugna acriter 20 commissa, multis utrimque interitis.

VALERIUS ANTIAS

TESTIMONIA

1. *Vell. II 9* Vetustior Sisenna fuit Caelius, aequalis Sisennae Rutilius Claudiusque Quadrigarius et Valerius Antias.
2. *Front. ad Ver. I 1 p. 114 N.* Historiam quoque scribere — Antias inuenuste. 25
3. *Dion. I 7* Τὰ δ' ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἀναλεξάμενος, ἃς οἱ πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενοι Ῥωμαίων συνέγραψαν — Οὐαλέριος ὁ Ἀντιεύς κ. τ. λ. *Cat. or. test. 1.*
4. *Liv. XXX 19, 11* Valerius Antias quinque milia hostium caesa ait. quae tanta res est, ut aut impudenter ficta sit 30 aut neglegenter praetermissa (*fr. 29*). *XXXIII 10, 8* Si Valerio qui credat omnium rerum inmodice numerum

augenti (*fr.* 32). XXXVIII 23, 8 Valerius Antias, qui magis immodicus in numero augendo esse solet (*fr.* 44). *cf.* *fr.* 19. 24. 39. 41. 47.

5. *Antiatis fragmenta in Plin. n. hist. sec. ind. latent in libr. XII. XXI. XXII. XXVIII. XXIX.*

5

ANNALIVM FRAGMENTA

EX LIB. I uel II

1*. *Gell. VII 7, 1* Accae Larentiae et Gaiiae Taraciae, siue illa Fufetia est, nomina in antiquis annalibus celebra sunt. earum alterae post mortem, Taraciae autem uiuae amplissimi honores a populo Romano habiti. — Sed Acca Larentia corpus in uulgus dabat pecuniamque emeruerat 10 ex eo quaestu uberem. Ea testamento, ut in Antiatis historia scriptum est, Romulum regem, ut quidam autem alii tradiderunt, populum Romanum bonis suis heredem fecit. ob id meritum a flamine Quirinali sacrificium ei publice fit et dies e nomine eius in fastos additus. (*cf. Cat. fr. 16.* 15 *Licin. 1.*)

2*. *Dionys. II 13* Ὀνομα δὲ κοινὸν ἅπαντες οὗτοι ἔσχον Κελέριοι, ὡς μὲν οἱ πλείους γράφουσιν, ἐπὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ὑπηρεσιῶν, — ὡς δὲ Οὐαλέριος ὁ Ἀντιεύς φησιν, ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν τοῦτ' ἔχοντος τοῦνομα. 20

3*. *Plut. Rom. 14* Ἀρπασθῆναι δὲ φασιν [*Sabinas*] οἱ μὲν τριάκοντα μόνας, ἀφ' ὧν καὶ τὰς ἰφρατρίας ὀνομασθῆναι, Οὐαλλέριος δὲ Ἀντίας ἐπτά καὶ εἴκοσι καὶ πεντακοσίας, Ἰόβας δὲ τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑξακοσίας παρθένοvs. 25

EX LIBRO II

4*. *Macrob. sat. I 4, 7* Iulius Modestus de feriis — 'Antias', inquit 'Agonaliorum repertorem Numam Pompilium refert'.

5. *Macrob. sat. I 13, 20* Antias libro secundo Numam Pompilium sacrorum causa id [*intercalationem*] inuenisse 30 contendit. (*cf. Licin. fr. 4. Tudit. fr. 7. Cass. fr. 18.*)

6. *Arnob. V 1* In secundo Antiatis libro, ne quis forte nos aestimet concinnare per calumnias crimina, talis per-scripta est fabula: Numam illum regem, cum procurandi fulminis scientiam non haberet, essetque illi cupido noscendi, Egeriae monitu castos duodecim iuuenes apud aquam celasse 5 cum uinculis, ut, cum Faunus et Martius Picus ad id locorum uenissent haustum (nam illis aquandi solemne iter huc fuit) inuaderent, constringerent, conligarent. sed quo res fieri expeditius posset, regem pocula non parui numeri uino mulsoque complesse circaque accessus fontis insidiosam 10 uenturis opposuisse fallaciam. illos more de solito bibendi adpetitione correptos ad hospitia nota uenisse. sed cum liquoribus odoratis offendissent fragrantia pocula, uetustioribus anteposuisse res nouas, inuasisse auiditer, dulcedine potionis captos hausisse plus nimio, obdormiuisse factos 15 graues. tum bis senos incubuisse sopitis, iniecisse madi-datis uincla, expergitosque illos statim perdocusse regem, quibus ad terras modis Iuppiter posset et sacrificiis elici; et accepta regem scientia rem in Auentino fecisse diuinam, elexisse ad terras Iouem ab eoque quaesisse ritum pro- 20 curationis morem. Iouem diu cunctatum 'expiabis' dixit 'capite fulgurita'. regem respondisse 'caepicio'. Iouem rursus 'humano'. rettulisse regem 'sed capillo'. deum contra 'animali'. 'maena' subiecisse Pompilium. tunc am-biguus Iouem propositionibus captum extulisse hanc uocem: 25 'Decepisti me Numa; nam ego humanis capitibus procurari constitueram fulgurita, non maena, capillo, caepicio. quoniam me tamen tua circumuenit astutia, quem uoluisti, habeto morem et his rebus, quas pactus es, procurationem semper suscipies fulguritorum'.

30

7. *Plut. Num. 22* Περὶ μὲν οὐκ ἔδοσαν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ κωλύσαντος [Νομᾶ], ὡς λέγεται· δύο δὲ ποιησάμενοι λιθίνας σοροὺς ὑπὸ τὸ Ἴάνοκλον ἔθηκαν, τὴν μὲν ἐτέραν ἔχουσαν τὸ σῶμα, τὴν δὲ ἐτέραν τὰς ἱερὰς βίβλους. — οἱ δὲ περὶ Ἀντίαν ἰστοροῦσι δώδεκα μὲν εἶναι βίβλους ἱεροφαντι- 35 κὰς, δώδεκα δὲ ἄλλας Ἑλληνικὰς φιλοσόφους τὰς εἰς τὴν

σορὸν συντεθείσας. Τετρακοσίων δέ που διαγενομένων ἐτῶν ὕπατοι μὲν ἦσαν Πόπλιος Κορνήλιος καὶ Μάρκος Βαίβιος. ὄμβρων δὲ μεγάλων ἐπιπεσόντων καὶ χόματος περιρραγέντος ἐξέωσε τὰς σορούς τὸ ρεῦμα· καὶ τῶν ἐπιθημάτων ἀποπεσόντων ἢ μὲν ἑτέρα κενὴ παντάπασιν ὄφθη καὶ μέρος 5 οὐδὲν οὐδὲ λείπανον ἔχουσα τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τῶν γραμμάτων εὐρεθέντων ἀναγνῶναι μὲν αὐτὰ λέγεται Πετίλιος στρατηγῶν τότε, πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον κομίσαι μὴ δοκεῖν αὐτῷ θεμιτὸν εἶναι λέγων μηδὲ ὅσιον ἔκπυστα τοῖς πολλοῖς τὰ γεγραμμένα γενέσθαι· διὸ καὶ κομισθείσας εἰς 10 τὸ Κομίτιον τὰς βίβλους κατακαῆναι.

8. *Plin. n. h. XIII* 87 Antias secundo libros fuisse [tradit] XII pontificales Latinos, totidem Graecos praecepta philosophiae continentes.

9*. *Liv. XXXX* 29, 8 Adicit Antias Valerius, Pythagoricos [libros Numae] fuisse, uulgatae opinioni, qua creditur Pythagorae auditorem fuisse Numam, mendacio probabili adcommodata fide. (cf. *Cass. fr. 37. Pis. 11. Tudit. 3.*)

10*. (*Valer. Max.*) de praenom. 4 Ancum praenomen Varro e Sabinis translatum putat, Valerius Antias scribit, 20 quod cubitum uitiosum habuerit, qui Graece uocatur ἀγκών.

11*. *Plin. n. h. III* 70 Praeterea auctor est Antias, oppidum Latinorum Apiolas captum a L. Tarquinio rege, ex cuius praeda Capitolium is incohaverit.

12*. *Plut. de fort. Rom. 10* Τοῦ γὰρ Κορνηκολάνων 25 ἄστεος ἀλόντος ὑπὸ Ῥωμαίων Ὀκησίᾳ παρθένος αἰχμάλωτος, ἧς οὐδὲ τὴν ὄψιν οὐδὲ τὸν τρόπον ἠμαύρωσεν ἢ τύχη, δοθεῖσα Τανακυλλίδι, τῇ Ταρκυνίου γυναικὶ τοῦ βασιλέως, ἐδούλευσε· καὶ πελάτης τις εἶχεν αὐτήν, οὓς κλιέντης Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· ἐκ τούτων ἐγεγόνει Σερούϊος. Οἱ δὲ οὐ 30 φασιν ἀλλὰ παρθένον τὴν Ὀκησίαν ἀπάργματα καὶ λοιβὴν ἐκάστοτε λαμβάνουσαν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐπὶ τὴν ἐστίαν κομίζειν· καὶ ποτε τυχεῖν μὲν αὐτήν, ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ τὰς ἀπαρχὰς ἐπιβάλλουσαν, αἰφνίδιον δὲ τῆς φλογὸς μαρρανθείσης μόριον ἀνδρὸς ἀνατεῖναι γόνιμον ἐκ τῆς ἐστίας, 35

καὶ τοῦτο τὴν κόρην τῇ Τανακυλλίδι φράσαι μόνῃ περίφοβον
 γενομένην. τὴν δὲ, συνετὴν οὖσαν καὶ φρενήρη, κοσμησαί
 τε τὴν κόρην, ὅσα νόμοις πρέπει, καὶ συγκαθεῖρξαι τῷ
 φράσματι, θεῖον ἡγουμένην. οἱ μὲν ἤρωος οἰκουροῦ λέγου-
 σιν, οἱ δὲ Ἡφαίστου τὸν ἔρωτα τοῦτον γενέσθαι· τίκεται ⁵
 δ' οὖν Σερούϊος <καὶ βρέφους ὄντος ἢ κεφαλὴν σέλας ἀστραπῆ
 παραπλήσιον ἀπήστραψεν>. Οἱ δὲ περὶ Ἀντίαν οὐχ οὕτω
 λέγουσιν, ἀλλὰ τυχεῖν μὲν τῷ Σερούϊῳ τὴν γυναῖκα Γετανίαν
 θνήσκουσαν, αὐτὸν δὲ τῆς μητρὸς παρουσίας εἰς ὕπνον ἐκ
 δυσθυμίας καὶ λύπης ἀποκλιθῆναι· καὶ καθεύδοντος αὐτοῦ ¹⁰
 ταῖς γυναῖξιν ὀφθῆναι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πυρὶ περιλαμπό-
 μενον. ὅπερ ἦν μαρτύριον αὐτῷ τῆς ἐκ πυρὸς γενέσεως,
 σημεῖον δὲ χρηστὸν ἐπὶ τὴν ἀπροσδόκητον ἡγεμονίαν, ἧς
 ἔτυχε μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν Τανακυλλίδος σπου-
 δασάσης. ¹⁵

13*. *Arnob. VI 7 = Fab. fr. 12 p. 22.* (cf. *Plin. n. h. XXVIII 15.*)

14. *Charis. II p. 208 K. Valerius Antias libro II: Mater cum nouissime aegrotasset, inquit, uouisse fertur.*

EX LIBRO III

15. *Plin. n. h. XIII 87 Idem [Antias] tertio et senatus consultum ponit, quo comburi eos [libros Numae] placuerit.* ¹⁸¹/₅₇₃

EX LIBRO VI

16. *Priscian. VII p. 347 H. Valerius Antias in VI annalium: Hoc senatus consultum prior factum est.*

EX LIBRO III—XXI

17. *Ascon. in Cic. Pis. p. 12 K. Valerio Maximo, ut Antias tradidit, inter alios honores domus quoque publice aedificata est in Palatio, cuius exitus, quo magis insignis esset, in publicum uersus declinaretur, hoc est extra priuatum aperiretur.* ⁵⁰⁵/₂₄₉

18. *Censor. de d. nat. 17, 8* Nam ita institutum esse, ut centesimo quoque anno fierent [*ludi saeculares*], id cum

464

290

Antias aliique historici auctores sunt tum Varro.
19. *Liiv. III 5, 12* Magnae clades ultro citroque illis diebus [*cum cum Aequis pugnaretur*] et inlatae et ac-
ceptae. difficile ad fidem est in tam antiqua re, quot pugnauerint ceciderintue, exacto adfirmare numero. audet tamen Antias Valerius concipere summas: Romanos ceci-
disse in Hernico agro quinque milia octingentos, ex praedatoribus Aequorum, qui populabundi in finibus Romanis
uagabantur, ab A. Postumio consule duo milia et quadringentos caesos. ceteram multitudinem praedam agentem, quae
inciderit in Quinctium, nequaquam pari defunctam esse caede, interfecta inde quattuor milia et exsequendo sub-
tiliter numerum ducentos ait et triginta.

434

320

278

476

15

20. *Liiv. IIII 23, 2* Valerius Antias et Q. Tubero M. Manlium et Q. Sulpicium consules in eum annum edunt.

21. *Gell. III 8* Cum Pyrrus rex in terra Italia esset et unam atque alteram pugnas prospere pugnasset, satisque agerent Romani, et pleraque Italia ad regem descivisset: tum Ambraciensis quispiam Timochares, regis Pyrrici amicus, ad C. Fabricium consulem furtim uenit ac praemium petiuit et, si de praemio conueniret, promisit regem uenenis necare; idque facile esse factu dixit, quoniam filius suus pocula in conuiuio regi ministraret. Eam rem Fabricius ad senatum scripsit. senatus ad regem legatos misit mandauitque, ut de Timochare nihil proderent sed monerent, uti rex circumspectius ageret atque a proximorum insidiis salutem tutaretur. Hoc ita, uti diximus, in Valerii Antiatii historia scriptum est. (*cf. Claud. fr. 40.*)

249

505

30

22. *Censorin. de d. n. 17, 10* Tertii ludi [*saeculares*] fuerunt Antiatae Liuioque auctoribus P. Claudio Pulchro L. Iunio Pullo cons.

212

542

23. *Liiv. XXV 39, 11* Ita nocte ac die bina castra hostium expugnata ductu L. Marcii [*in Hispania post necem Scipionum*]. — Valerius Antias una castra Magonis capta tradit, septem millia caesa hostium, altero proelio eruptione

pugnatum cum Hasdrubale, decem millia occisa, quattuor milia CCCXXX captos. — Apud omnis magnum nomen Marcii ducis est. et uerae gloriae eius etiam miracula addunt, flammam ei contionanti fusam e capite sine ipsius sensu cum magno pauore circumstantium militum, monumentumque uictoriae eius de Poenis usque ad incensum Capitolium fuisse in templo clipeum Marcium appellatum cum imagine Hasdrubalis. = *Plin. n. h. II 241* L. Marcio in Hispania interemptis Scipionibus contionanti et milites ad ultionem exhortanti arsisse simili modo [*caput ut Seruio Tullio*] Valerius Antias narrat. (*cf. Acil. fr. 4. Pis. fr. 32. Claud. fr. 53^a.*)

24. *Liu. XXVI 49, 1* Tum obsides ciuitatum Hispaniae uocari iussit [*Scipio Carthagine noua expugnata*]: quorum quantus numerus fuerit piget scribere, quippe cum alibi trecentos ferme, alibi tria millia septingentos uiginti quattuor fuisse inueniam. aequae et alia inter auctores discrepant. praesidium Punicum alius decem, alius septem, alius haud plus quam duum millium fuisse scribit. capta alibi decem milia capitum, alibi supra quinque et uiginti inuenias. scorpiones maiores minoresque ad sexaginta captos scripserim, si auctorem Graecum sequar Silenum; si Valerium Antiatem, maiorum scorpionum sex millia, minorum decem et tria millia: adeo nullus mentiendi modus est. ne de ducibus quidem conuenit. plerique Laelium praefuisse classi, sunt qui M. Iunium Silanum dicant. Arinen praefuisse Punico praesidio deditumque Romanis Antias Valerius, Magonem alii scriptores tradunt. non de numero nauium captarum, non de pondere auri atque argenti et redactae pecuniae conuenit. si aliquis adsentiri necesse est, media simillima ueris sunt.

25. *Gell. VII 8, 3* Lepide igitur agitari potest, utrum uideri continentiore par sit, Publiumne Africanum superiorem, qui Carthagine ampla ciuitate in Hispania expugnata uirginem tempestiuam, forma egregia, nobilis uiri Hispani filiam captam perductamque ad se patri inuiolatam reddidit, an regem Alexandrum. — His ego uersibus [*Cn. Naeuui*] credo adductum Valerium Antiatem aduersus ceteros omnis

scriptores de Scipionis moribus sensisse et eam puellam captiuam non redditam patri scripsisse, contra quam nos supra diximus, sed retentam a Scipione atque in deliciis

205 amoribusque ab eo usurpatam.

549 26. *Liu. XXVIII 46, 14* Eisdem diebus naues onerariae Poenorum ad octoginta circa Sardiniam ab Cn. Octauiio, qui prouinciae praeerat, captae. eas Coelius [*fr. 33*] frumento misso ad Hannibalem commeatuque onustas, Valerius praedam Etruscam Ligurumque Montanorum captiuos Carthaginem portantis captas tradit. 10

204 27. *Liu. XXVIII 35, 2* Duos eodem nomine [*Hannonis*] Carthaginensium duces duobus equestribus proeliis [*ad Salaecam urbem*] interfectos, non omnes auctores sunt, ueriti, credo, ne falleret bis relata eadem res. Caelius quidem [*fr. 42*] et Valerius captum Hannonem tradunt. 15

551 28. *Liu. XXX 3, 4* Inter haec ne Syphacis quidem reconciliandi curam ex animo miserat [*Scipio*], si forte iam satias amoris in uxore ex multa copia eum cepisset. ab Syphace magis pacis cum Carthaginensibus condiciones, ut Romani Africa, Poeni Italia excederent, quam, si bellaretur, 20 spes ulla desciturum adferebatur. haec per nuntios acta magis equidem crediderim (et ita pars maior auctores sunt) quam ipsum Syphacem, ut Antias Valerius prodit, in castra Romana ad conloquium uenisse.

203 29. *Liu. XXX 19, 11* Idem consul [*Cn. Seruilius*] 25 cum Hannibale in agro Crotoniensi acie confligit. obscura eius pugnae fama est. Valerius Antias quinque milia hostium caesa ait. quae tanta res est, ut aut impudenter ficta sit aut negligenter praetermissa. nihil certe ultra rei in Italia ab Hannibale gestum. 30

552 30. *Liu. XXX 29, 7* Valerius Antias primo proelio uictum eum [*Hannibalem ante proelium Zamense*] ab Scipione, quo duodecim milia armatorum in acie sint caesa, mille et septingenti capti, legatum cum aliis decem legatis tradit in castra ad Scipionem uenisse. 35

199 31. *Liu. XXXII 6* Consul [*P. Villius Tappulus*] per 555 Charopum Epirotum certior factus, quos saltus cum exer-

citu insedisset rex [*Macedonum Philippus*], et ipse, cum Corcyrae hibernasset, uere primo in continentem trauctus ad hostem ducere pergit. quinque milia ferme ab regis castris cum abesset, loco munito relictis legionibus ipse cum expeditis progressus ad speculanda loca postero die ⁵ consilium habuit, utrum per insessum ab hoste saltum, quamquam labor ingens periculumque proponeretur, transitum temptaret, an eodem itinere, quo priore anno Sulpicius Macedoniam intrauerat, circumduceret copias. hoc consilium per multos dies agitati ei nuntius uenit, T. Quinctium ¹⁰ consulem factum sortitumque prouinciam Macedoniam maturato itinere iam Corcyram traiecisse. Valerius Antias intrasse saltum Villium tradit, quia recto itinere nequiuert omnibus ab rege insessis, secutum uallem, per quam mediam fertur Aous amnis; ponte raptim facto in ripam, in qua ¹⁵ erant castra regia, transgressum acie conflixisse; fusum fugatumque regem, castris exutum; duodecim milia hostium eo proelio caesa, capta duo milia et ducentos et signa militaria centum triginta duo, equos ducentos triginta; aedem etiam Ioui in eo proelio votam, si res prospere ²⁰ gesta esset. ceteri Graeci Latinique auctores, quorum quidem ego legi annales, nihil memorabile a Villio actum integrumque bellum insequentem consulem T. Quinctium accepisse tradunt.

32. *Liu. XXXIII 10, 8* Si Valerio qui credat omnium rerum inmodice numerum augenti, quadraginta milia hostium eo die [*quo ad Cynoscephalas pugnatum est*] sunt caesa, capta (ibi modestius mendacium est) quinque milia septingenti, signa militaria ducenta undequinquaginta. (*Ex Liuio Oros. IV 20, 6. cf. Claud. fr. 62.*) 197
557

33. *Liu. XXXIII 30, 1* Paucos post dies decem legati ³⁰ ab Roma uenerunt, quorum ex consilio pax data Philippo ¹⁹⁶ in has leges est, — — ne plus quinque milia armatorum ⁵⁵⁸ haberet neue elephantum ullum. bellum extra Macedoniae fines ne iniussu senatus gereret. — Valerius Antias quaternum milium pondo argenti uectigal in decem annos inpositum regi tradit. — in haec obsides accepti, inter quos ³⁵

Demetrius Philippi filius. adicit Antias Valerius Attalo absenti Aeginam insulam elephantosque dono datos et Rhodiis Stratoniceam Cariaeque alias urbes, quas Philippus tenuisset, Atheniensibus insulas datas Lemnum, Imbrum, Delum, Scyrum. (*cf. Claud. fr. 63.*)

196

558

34. *Liv. XXXIII 36, 13* In eo proelio [*quod M. Claudius Marcellus in agro Comensi cum Gallis commisit*] supra quadraginta milia hominum caesa Valerius Antias scribit, octingenta septem signa militaria capta et carpenta septingenta triginta duo et aureos torques multos, ex quibus unum magni ponderis Claudius [*fr. 64*] in Capitolio Ioui donum in aede positum scribit. castra eo die Gallorum expugnata direptaque et Comum oppidum post dies paucos captum. castella inde duodetriginta ad consulem defecerunt. id quoque inter scriptores ambigitur, utrum in Boios prius an Insubres consul exercitum duxerit aduersamque prospera pugna obliterauerit, an uictoria ad Comum parta deformata clade in Bois accepta sit.

195

559

35. *Liv. XXXIII 10, 1* Eodem tempore M. Heluio decedenti ex ulteriore Hispania cum praesidio sex milium dato ab Ap. Claudio praetore Celtiberi agmine ingenti ad oppidum Ilturgi occurrunt. uiginti milia armatorum fuisse Valerius scribit, XII ex iis caesa, oppidum Ilturgi receptum et puberes omnis interfectos.

195

559

36. *Liv. XXXIII 15, 9* Valerius Antias supra quadraginta milia hostium caesa eo die [*quo a Catone consule ad Emporias Hispani uicti sunt*] scribit. (*cf. Cat. fr. 92.*)

194

560

37. *Ascon. in Cic. Cornel. p. 61 K.* Hoc factum est secundo consulatu Scipionis [*Africani maioris*], post septimum annum quam Carthaginiensibus bello secundo data est pax. factum id esse autem Antias tradit ludis Romanis, quos fecerunt aediles curules C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo, et id eos fecisse iussu censorum Sex. Aeli Paeti, C. Corneli Cetegi. et uidetur in hac quidem oratione hunc auctorem secutus Cicero dixisse, *passum* esse Scipionem secerni a cetero *consessu* spectacula senatorum.

38. *Liv. XXXV 2, 8* Valerius Antias et in Sicilia nauigasse dilectus causa C. Flaminium [*praetorem, a senatu in Hispaniam missum*] scribit et ex Sicilia Hispaniam petentem tempestate in Africam delatum uagos milites de exercitu P. Africani sacramento rogasse, his duarum prouinciarum dilectibus tertium in Hispania adiecisse.

39. *Liv. XXXVI 19, 10* Romanus equitatus ipsum quidem regem [*Antiochum ex pugna Thermopylensi fugientem*] Elatiae adsecutus non est; magnam partem agminis aut lassitudine subsistentis aut errore, ut qui sine ducibus per ignota itinera fugerent, dissipatos oppresserunt; nec praeter quingentos, qui circa regem fuerunt, ex toto exercitu quisquam effugit, etiam ex decem milibus militum, quos Polybio auctore traiecisse secum regem in Graeciam scripsimus, exiguus numerus. quid si Antiati Valerio credamus sexaginta milia militum fuisse in regio exercitu scribenti, quadraginta inde milia cecidisse, supra quinque milia capta cum signis militaribus ducentis triginta? Romanorum centum quinquaginta in ipso certamine pugnae, ab incursu Aetolorum se tuentes non plus quinquaginta interfecti sunt.

40. *Liv. XXXVI 36, 3* Per idem fere tempus aedes matris magnae Idaeae dedicata est, quam deam is P. Cornelius aduectam ex Asia P. Cornelio Scipione, cui postea Africano fuit cognomen, P. Licinio consulibus in Palatium a mari detulerat. locauerant aedem faciendam ex senatus consulto M. Liuius C. Claudius censores M. Cornelio P. Sempronio consulibus; tredecim annis post quam locata erat dedicauit eam M. Iunius Brutus, ludique ob dedicationem eius facti, quos primos scaenicos fuisse Antias Valerius est auctor, Megalesia appellatos.

41. *Liv. XXXVI 38, 5* Duobus fere post mensibus P. Cornelius consul cum Boiorum exercitu signis conlatis egregie pugnavit. duodetriginta milia hostium occisa Antias Valerius scribit, capta tria milia et quadringentos, signa

militaria centum uiginti quattuor, equos mille ducentos triginta, carpenta ducenta quadraginta septem, ex uictoribus mille quadringentos octoginta quattuor cecidisse. ubi ut in numero scriptori parum fidei sit, quia in augendo eo non alius intemperantior est, magnam tamen uictoriam fuisse adparet, quod et castra capta sunt et Boi post eam pugnam extemplo dediderunt sese, et quod supplicatio eius uictoriae causa decreta ab senatu uictimaeque maiores caesae.

189

565

42. *Liv. XXXVII 48* M. Fuluius Nobiliore et Cn. Manlio Volgone consulibus Valerius Antias auctor est rumorem celebrem Romae fuisse et paene pro certo habitum, recipiendi Scipionis adulescentis causa consulem L. Scipionem et cum eo P. Africanum in conloquium euocatos regis [*Antiochi*] et ipsos comprehensos esse, et ducibus captis confestim ad castra Romana exercitum ductum eaque expugnata et deletas omnis copias Romanorum esse. ob haec Aetolos sustulisse animos et abnuisse imperata facere, principesque eorum in Macedoniam et in Dardanos et in Thraeciam ad conducenda mercede auxilia profectos. haec qui nuntiarent Romam, A. Terentium Varronem et M. Claudium Lepidum ab A. Cornelio propraetore ex Aetolia missos esse. subtexit deinde fabulae huic, legatos Aetolos in senatu inter cetera hoc quoque interrogatos esse, unde audissent imperatores Romanos in Asia captos ab Antiocho rege et exercitum deletum esse; Aetolos respondisse ab suis legatis se, qui cum consule fuerint, certiores factos. rumoris huius quia neminem alium auctorem habeo, neque adfirmata res mea opinione sit nec pro uana praetermissa.

189

565

43. *Liv. XXXVII 60, 2* Cogitanti Q. Fabio [*praetori*] cui rei potissimum insisteret, ne otiosam prouinciam habuisse uideri posset, optimum uisum est in Cretam insulam traicere. Cydoniatae bellum aduersus Gortynios Gnosiosque gerebant, et captiuorum Romanorum atque Italici generis magnus numerus in seruitute esse per totam insulam dicebatur. classe ab Epheso profectus cum primum Cretae litus attigit, nuntios circa ciuitates misit, ut armis absisterent captiuos-

que in suis quaeque urbibus agrisque conquisitos reducerent et legatos mitterent ad se, cum quibus de rebus ad Cretensis pariter Romanosque pertinentibus ageret. nihil magnopere ea Cretenses mouerunt. captiuos praeter Gortynios nulli reddiderunt. Valerius Antias ad quattuor milia ⁵ captiuorum, quia belli minas timuerint, ex tota insula red-dita scripsit, eamque causam Fabio, cum rem nullam aliam gessisset, naualis triumphi impetrandi ab senatu fuisse. ¹⁸⁹

44. *Liv. XXXVIII 23, 6 Numerus interfectorum* ⁵⁶⁵
 [*Gallorum in Olympo monte a Cn. Manlio consule*] haud ¹⁰
 facile iniri potuit, quia late per omnis amfractus montium
 fugaque et caedes fuit, et magna pars rupibus inuis in
 profundae altitudinis conualles delapsa est, pars in siluis
 uepribusque occisa. Claudius, qui bis pugnatum in Olympo
 monte scribit [*fr. 66*], ad quadraginta milia hominum ¹⁵
 auctor est caesa; Valerius Antias, qui magis immodicus in
 numero augendo esse solet, non plus decem milia. numerus
 captiuorum haud dubie milia quadraginta expleuit, quia
 omnis generis aetatisque turbam secum traxerant demigran-
 tium magis quam in bellum euntium modo. ²⁰

45. *Liv. XXXVIII 50, 4—55, 7. 58—60 Oppressit* ¹⁸⁷
 deinde mentionem memoriamque omnem contentionis huius ⁵⁶⁷
 maius et cum maiore et clariore uiro certamen ortum. P.
 Scipioni Africano, ut Valerius Antias auctor est, duo Q.
 Petillii diem dixerunt. id, prout cuiusque ingenium erat, ²⁵
 interpretabantur. alii non tribunos plebis, sed uniuersam
 ciuitatem, quae id pati posset, incusabant: duas maximas
 orbis terrarum urbes ingratas uno prope tempore in prin-
 cipes inuentas, Romam ingratiorem, si quidem uicta Car-
 thago uictum Hannibalem in exsilium expulisset, Roma ³⁰
 uictrix uictorem Africanum expellat. alii neminem unum
 ciuem tantum eminere debere, ut legibus interrogari non
 possit; nihil tam aequandae libertatis esse quam potentis-
 simum quemque posse dicere causam. quid autem tuto
 cuiquam, nedum summam rem publicam, permitti, si ratio ³⁵
 non sit reddenda? qui ius aequum pati non possit, in eum
 uim haud iniustam esse. haec agitata sermonibus, donec

- b dies dicendae causae uenit. nec alius antea quisquam nec ille ipse Scipio consul censorue maiore omnis generis hominum frequentia, quam reus illo die in forum est deductus. iussus dicere causam sine ulla criminum mentione orationem adeo magnificam de rebus ab se gestis est ex-⁵ orsus, ut satis constaret neminem umquam neque melius neque uerius laudatum esse. dicebantur enim ab eo eodem animo ingenioque, quo gesta erant, et aurium fastidium aberat, quia pro periculo, non in gloriam referebantur.
- c (c. 51.) tribuni plebis vetera luxuriae crimina Syracusanorum hibernorum et Locris Pleminianum tumultum cum ad fidem praesentium criminum rettulissent, suspicionibus magis quam argumentis pecuniae captae reum accusarunt. filium captum sine pretio redditum, omnibusque aliis rebus Scipionem, tamquam in eius unius manu pax Romana bel-¹⁵ lumque esset, ab Antiocho cultum. dictatorem eum consuli, non legatum in prouincia fuisse nec ad aliam rem eo profectum, quam ut, id quod Hispaniae, Galliae, Siciliae, Africae iam pridem persuasum esset, hoc Graeciae Asiaeque et omnibus ad orientem uersis regibus gentibusque adpareret,²⁰ unum hominem caput columenque imperii Romani esse, sub umbra Scipionis ciuitatem dominam orbis terrarum latere, nutum eius pro decretis patrum, pro populi iussis esse. infamia intactum inuidia, qua possunt, urgent. orationibus in noctem perductis producta dies est. Vbi ea²⁵ uenit, tribuni in rostris prima luce consederunt. citatus reus magno agmine amicorum clientiumque per mediam contionem ad rostra subiit silentioque facto 'hoc' inquit 'die, tribuni plebis uosque Quirites, cum Hannibale et Carthaginiensibus signis conlatis in Africa bene ac feliciter³⁰ pugnaui. itaque cum hodie litibus et iurgiis supersederi aequum sit, ego hinc extemplo in Capitolium ad Iouem optimum maximum Iunonemque et Mineruam ceterosque deos, qui Capitolio atque arci praesident, salutandos ibo hisque gratias agam, quod mihi et hoc ipso die et saepe³⁵ alias egregie gerendae rei publicae mentem facultatemque dederunt. uestrum quoque quibus commodum est, Quirites,

ite mecum et orate deos, ut mei similes principes habeatis, ita, si ab annis septemdecim ad senectutem semper uos aetatem meam honoribus vestris anteistis, ego uestros honores rebus gerendis praecessi.' Ab rostris in Capitolium ascendit. simul se uniuersa contio auertit et secuta Scipionem est, adeo ut postremo scribae uiatoresque tribunos relinquerent, nec cum iis praeter seruilium comitatum et praeconem, qui reum ex rostris citabat, quisquam esset. Scipio non in Capitolio modo, sed per totam urbem omnia templa deum cum populo Romano circumiit. celebratior is prope dies fauore hominum et aestimatione uerae magnitudinis eius fuit, quam quo triumphans de Syphace rege et Carthaginiensibus urbem est inuectus.

(c. 52.) Hic speciosus ultimus dies P. Scipioni inluxit. post quem cum inuidiam et certamina cum tribunis prospiceret, die longiore producta in Literninum concessit certo consilio, ne ad causam dicendam adesset. maior animus et natura erat ac maiori fortunae adsuetus, quam ut reus esse tunc sciret et submittere se in humilitatem causam dicentium. ubi dies uenit citarique absens est coeptus, L. Scipio morbum causae esse cur abesset excusabat. quam excusationem cum tribuni, qui diem dixerant, non acciperent et ab eadem superbia non uenire ad causam dicendam arguerent, qua iudicium et tribunos plebis et contionem reliquisset, et quibus ius sententiae de se dicendae et libertatem ademisset, his comitatus, uelut captos trahens, triumphum de populo Romano egisset, secessionemque eo die in Capitolium a tribunis plebis fecisset ('habetis ergo temeritatis illius mercedem. quo duce et auctore nos reliquistis, ab eo ipsi relictis estis, et tantum animorum in dies nobis decrescit, ut ad quem ante annos septemdecim exercitum et classem habentem tribunos plebis aedilemque mittere in Siciliam ausi sumus, qui prenderent eum et Romam reducerent, ad eum priuatum ex uilla sua extrahendum ad causam dicendam mittere non audeamus'); tribuni plebis adpellati ab L. Scipione ita decreuerunt, si morbi causa excusaretur, sibi placere accipi eam causam

h diemque a collegis prodici. tribunus plebis eo tempore Ti. Sempronius Gracchus erat, cui inimicitiae cum P. Scipione intercedebant. is cum uetuisset nomen suum decreto collegarum adscribi, tristiolemque omnes sententiam expectarent, ita decreuit, cum L. Scipio excusasset morbum esse 5
 causae fratri, satis id sibi uideri. se P. Scipionem, priusquam Romam redisset, accusari non passurum. tum quoque, si se adpelleret, auxilio ei futurum, ne causam dicat. ad id fastigium rebus gestis, honoribus populi Romani P. Scipionem deorum hominumque consensu peruenisse, ut sub rostris 10
 reum stare et praebere aures adolescentium conuiciis populo Romano magis deforme quam ipsi sit. (c. 53.) adiecit decreto indignationem: 'Sub pedibus uestris stabit, tribuni, domitor ille Africae Scipio? ideo quattuor nobilissimos duces Poenorum in Hispania, quattuor exercitus fudit fugauit, 15
 ideo Syphacem cepit, Hannibalem deuicit, Carthaginem uectigalem nobis fecit, Antiochum (recepit enim fratrem consortem huius gloriae L. Scipio) ultra Tauri iuga emouit, ut duobus Petilliis succumberet, uos de P. Africano palmam peteretis? nullisne meritis suis, nullis uestris hono- 20
 ribus umquam in arcem tutam et uelut sanctam clari uiri peruenient, ubi, si non uenerabilis, inuiolata saltem senectus eorum considat?' Mouit et decretum et adiecta oratio non ceteros modo, sed ipsos etiam accusatores, et deliberaturos
 k se, quid iuris sui et officii esset, dixerunt. senatus deinde 25
 concilio plebis dimisso haberi est coeptus. ibi gratiae ingentes ab uniuerso ordine, praecipue a consularibus senioribusque, Ti. Graccho actae sunt, quod rem publicam priuatis simultatibus potiolem habuisset, et Petillii uexati sunt probris, quod splendere aliena inuidia uoluissent et spolia 30
 l ex Africani triumpho peterent. silentium deinde de Africano fuit. uitam Literni egit sine desiderio urbis. morientem rure eo ipso loco sepeliri se iussisse ferunt monumentumque ibi aedificari, ne funus sibi in ingrata patria fieret. [= *Liu. XXXVIII 52, 1* Scipionem et Polybius et Ruti- 35
 lius [*fr. 2*] hoc anno [*183. 571*] mortuum scribunt. ego neque his neque Valerio adsentior. — Antiatem auctorem refellit

tribunus plebis M. Naeuius, aduersus quem oratio inscripta P. Africani est.] uir memorabilis bellicis tamen quam pacis artibus memorabilior *et illustrior* prima pars uitae quam ^m postrema fuit, quia in iuuenta bella adsidue gesta, cum senecta res quoque defloruere, nec praebita est materia ⁵ ingenio. quid ad primum consulatum secundus, etiam si censuram adicias? quid Asiatica legatio, et ualetudine aduersa inutilis et filii casu deformati et post reditum necessitate aut subeundi iudicii aut simul cum patria deserendi? Punici tamen belli perpetrati, quo nullum neque maius ¹⁰ neque periculosius Romani gessere, unus praecipuam gloriam tulit.

(c. 54.) Morte Africani creuere inimicorum animi, ⁿ quorum princeps fuit M. Porcius Cato, qui uiuo quoque eo adlatrare magnitudinem eius solitus erat. hoc auctore ¹⁵ existimantur Petillii et uiuo Africano rem ingressi et mortuo rogationem promulgasse. fuit autem rogatio talis: 'Velitis iubeatis, Quirites, quae pecunia capta, ablata, coacta ab rege Antiocho est quique sub imperio eius fuerunt, quod eius in publicum relatum non est, uti de ea re Ser. Sul- ²⁰ picus praetor urbanus ad senatum referat, quem eam rem uelit senatus quaerere de iis, qui praetores nunc sunt.' ^o huic rogationi primo Q. et L. Mummi intercedebant, senatum quaerere de pecunia non relata in publicum, ita ut antea semper factum esset, aequum censebant. Petillii ²⁵ nobilitatem et regnum in senatu Scipionum accusabant. L. Furius Purpurio consularis, qui in decem legatis in Asia fuerat, latius rogandum censebat, non quae ab Antiocho modo pecuniae captae forent, sed quae ab aliis regibus gentibusque, Cn. Manlium inimicum incessens. et L. Scipio, ³⁰ quem magis pro se quam aduersus legem dicturum adparebat, dissuasor processit. is morte P. Africani fratris, uiri omnium fortissimi clarissimique, eam exortam rogationem est conquestus. parum enim fuisse non laudari pro rostris P. Africanum post mortem, nisi etiam accusaretur. ³⁵ et Carthaginienses exilio Hannibalis contentos esse, populum Romanum ne morte quidem P. Scipionis exsatiari, nisi

et ipsius fama sepulti laceretur et frater insuper, accessio inuidiae, mactetur. M. Cato suasit rogationem (exstat oratio eius de pecunia regis Antiochi), et Mummios tribunos auctoritate deterruit, ne aduersarentur rogationi. remittentibus ergo his intercessionem omnes tribus uti ⁵ q rogassent iusserunt. (c. 55.) Ser. Sulpicio deinde referente, quem rogatione Petillia quaerere uellent, Q. Terentium Culleonem patres iusserunt. ad hunc praetorem, <— —> adeo inimicum eundem, ut propter insignem simultatem ab ea factione, quae aduersa Scipionibus erat, delectus sit ¹⁰ potissimum ad quaestionem exercendam —; ceterum ad hunc nimis <—> iniquum praetorem reus extemplo factus L. Scipio. simul et delata et recepta nomina legatorum eius, A. et L. Hostiliorum Catonum et C. Furii Aculeonis quaestoris et, ut omnia contacta societate peculatus uide- ¹⁵ r rentur, scribae quoque duo et accensus. L. Hostilius et scribae et accensus, priusquam de Scipione iudicium fieret, absoluti sunt, Scipio et A. Hostilius legatus et C. Furius damnati: quo commodior pax Antiocho daretur, Scipionem sex milia pondo auri, quadringenta octoginta argenti ²⁰ plus accepisse quam in aerarium rettulerit, A. Hostilium octoginta pondo auri, argenti quadringenta tria, Furium quaestorem auri pondo centum triginta, argenti ducenta. has ego summas auri et argenti relatas apud Antiatem inueni. — —

25

^s (c. 58.) Iudiciis a Q. Terentio praetore perfectis, Hostilius et Furius damnati praedes eodem die quaestoribus urbanis dederunt; Scipio cum contenderet omnem quam accepisset pecuniam in aerario esse, nec se quicquam publici habere, in uincula duci est coeptus. P. Scipio Nasica ³⁰ tribunos adpellauit orationemque habuit plenam ueris decoribus non communiter modo Corneliae gentis, sed proprie familiae suae. parentes suos et P. Africani ac L. Scipionis, qui in carcerem duceretur, fuisse Cn. et P. Scipiones, clarissimos uiros. eos, cum per aliquot annos ³⁵ in terra Hispania aduersus multos Poenorum Hispanorumque et duces et exercitus nominis Romani famam auxissent

non bello solum, sed quod Romanae temperantiae fideique
 specimen illis gentibus dedissent, ad extremum ambo pro
 re publica mortem occubuisse. cum illorum gloriam tueri
 posteris satis esset, P. Africanum tantum paternas superie-
 cisse laudes, ut fidem fecerit, non sanguine humano sed ⁵
 stirpe diuina satum se esse. L. Scipionem, de quo agatur, ^t
 ut quae in Hispania, quae in Africa, cum legatus fratris
 esset, gessisset, praetereantur, consulem et ab senatu dignum
 uisum, cui extra sortem Asia prouincia et bellum cum
 Antiocho rege decerneretur, et a fratre, cui post duos con- ¹⁰
 sulatus censuramque et triumphum legatus in Asiam iret.
 ibi ne magnitudo et splendor legati laudibus consulis offi-
 ceret, forte ita incidisse, ut, quo die ad Magnesiam signis
 conlatis L. Scipio Antiochum deuicisset, aeger P. Scipio
 Elaeae dierum aliquot uia abesset. non fuisse minorem ¹⁵
 eum exercitum quam Hannibalis, cum quo in Africa esset
 pugnatum. Hannibalem eundem fuisse inter multos alios
 regios duces, qui imperator Punici belli fuerit. et bellum
 quidem ita gestum esse, ut ne fortunam quidem quisquam
 criminari possit: in pace crimen quaeri, eam dici uenisse. ²⁰
 hic decem legatos simul argui, quorum ex consilio data
 pax esset. quamquam exstitisse ex decem legatis qui Cn.
 Manlium accusarent, tamen non modo ad criminis fidem,
 sed ne ad moram quidem triumphi eam accusationem
 ualuisse. (c. 59.) at hercule in Scipione leges ipsas pacis, ^u
 ut nimium adcommodatas Antiocho, suspectas esse, in-
 tegrum enim ei regnum relictum, omnia possidere eum
 uictum quae ante bellum eius fuerint, auri et argenti cum
 uim magnam habuisset, nihil in publicum relatum, omne
 in priuatum uersum. an praeter omnium oculos tantum ³⁰
 auri argentique in triumpho L. Scipionis, quantum non
 decem aliis triumphis, si omne in unum conferatur, est
 latum? nam quid de finibus regni dicam? Asiam omnem
 et proxima Europae tenuisse Antiochum. ea quanta regio
 orbis terrarum sit, a Tauro monte in Aegaeum usque pro- ³⁵
 minens mare, quot non urbes modo sed gentes amplectatur,
 omnes scire. hanc regionem dierum plus triginta in lon-

gitudinem, decem inter duo maria in latitudinem patentem
 usque ad Tauri montis iuga Antiocho ademptam, expulso
 in ultimum angulum orbis terrarum. quid, si gratuita pax
 esset, plus adimi ei potuisse? Philippo uicto Macedoniam,
 Nabidi Lacedaemonem relictam nec Quinctio crimen quae- 5
 situm: non enim habuisse eum Africanum fratrem, cuius,
 cum gloria prodesse L. Scipioni debuisset, inuidiam nocuisse.
 tantum auri argentique iudicatum esse in domum L. Sci-
 pionis inlatum, quantum uenditis omnibus bonis redigi non
 posset. id ubi ergo esse regium aurum, ubi tot hereditates 10
 acceptas? in domo, quam sumptus non exhauserint, exstare
 debuisse nouae fortunae cumulum. at enim quod ex bonis
 redigi non possit, ex corpore et tergo per uexationem et
 contumelias L. Scipionis petituos inimicos, ut in carcere
 inter fures nocturnos et latrones uir clarissimus includatur, 15
 et in robore et tenebris exspiret, deinde nudus ante car-
 cerem proiciatur. non id Corneliae magis familiae quam
 v urbi Romanae fore erubescendum. (c. 60.) Aduersus ea
 Terentius praetor rogationem Petilliam et senatus consul-
 tum et iudicium de L. Scipione factum recitauit: se, ni 20
 referatur pecunia in publicum quae iudicata sit, nihil
 habere quod faciat, nisi ut prendi damnatum et in uincula
 w duci iubeat. tribuni cum in consilium secessissent, paulo
 post C. Fannius ex sua collegarumque aliorum praeter
 Gracchum sententia pronuntiauit praetori non intercedere 25
 x tribunos, quo minus sua potestate utatur. Ti. Gracchus
 ita decreuit, quo minus ex bonis L. Scipionis quod iudi-
 catum sit redigatur, se non intercedere praetori: L. Scipio-
 nem, qui regem opulentissimum orbis terrarum deuicerit,
 imperium populi Romani propagauerit in ultimos terrarum 30
 fines, regem Eumenem, Rhodios, alias tot Asiae urbes
 deuinxerit populi Romani beneficiis, plurimos duces hostium
 in triumpho ductos carcere incluserit, non passurum inter
 hostes populi Romani L. Scipionem in carcere et in uinculis
 esse mittique eum se iubere. tanto adsensu auditum est 35
 decretum, adeo dimissum Scipionem laeti homines uiderunt,
 ut uix in eadem ciuitate uideretur factum iudicium. in

bona deinde L. Scipionis possessum publice quaestores y
 praetor misit. neque in iis non modo uestigium ullum
 comparuit pecuniae regiae, sed nequaquam tantum redactum
 est quantae summae damnatus fuerat. conlata ea pecunia z
 a cognatis amicisque et clientibus est L. Scipioni, ut, si 5
 acciperet eam, locupletior aliquanto esset, quam ante cala-
 mitatem fuerat. nihil accepit. quae necessaria ad cultum
 erant, redempta ei a proximis cognatis sunt. verteratque
 Scipionum inuidia in praetorem et consilium eius et ac-
 cusatores. [= *Gell. VI 19, 8* Valerius autem Antias contra 10
 hanc decretorum memoriam contraque auctoritates ueterum
 annalium post Africani mortem intercessionem istam pro
 Scipione Asiatico factam esse a Tiberio Graccho dixit,
 neque multam irrogatam Scipioni, sed damnatum eum pe-
 culatus ob Antiochinam pecuniam, quia praedes non daret, 15
 in carcerem duci coeptum atque ita intercedente Graccho
 exemptum.]

46. *Liv. XXXVIII 22, 8* L. Scipio ludos eo tem-¹⁸⁶
 pore, quos bello Antiochi uouisse sese dicebat, ex conlata⁵⁶⁸
 ad id pecunia ab regibus ciuitatibusque per dies decem 20
 fecit. legatum eum post damnationem et bona uendita
 missum in Asiam ad dirimenda inter Antiochum et Eume-
 nem reges certamina Valerius Antias est auctor; tum con-
 latas ei pecunias congregatosque per Asiam artifices, et
 quorum ludorum post bellum, in quo uotos diceret, men- 25
 tionem non fecisset, de iis post legationem demum in senatu
 actum.

47. *Liv. XXXVIII 41, 5* Secundum comitia cen-¹⁸⁴
 sorum consules praetoresque in prouincias profecti praeter⁵⁷⁰
 Q. Naeuium, quem quattuor non minus menses, priusquam 30
 in Sardiniam iret, quaestiones ueneficii, quarum magnam
 partem extra urbem per municipia conciliabulaque habuit,
 quia ita aptius uisum erat, tenuerunt. si Antiati Valerio
 credere libet, ad duo milia hominum damnauit.

48. *Liv. XXXVIII 43, 1* Valerius Antias, ut qui¹⁸⁴
 nec orationem Catonis legisset et fabulae tantum sine auctore⁵⁷⁰
 editae credidisset, aliud argumentum, simile tamen et libi-

dine et crudelitate peragit. Placentiae famosam mulierem, cuius amore deperiret [*L. Quinctius Flaminius*], in conuiuium accersitam scribit. ibi iactantem sese scorto inter cetera rettulisse, quam acriter quaestiones exercuisset et quam multos capitis damnatos in uinculis haberet, quos 5 securi percussurus esset. tum illam infra eum adcubantem negasse umquam uidisse quemquam securi ferientem et peruelle id uidere. hic indulgentem amatorem unum ex illis miseris adtrahi iussum securi percussisse. (*forsitan ex Liiuo Plut. Flam. 18 Οὐαλλέριος δὲ Ἀντίας οὐκ ἔρω- 10 μένω φησὶν ἀλλ' ἔρωμένην τοῦτο χαρίσασθαι τὸν Λεύκιον.*)

183 49. *Liu. XXXVIII 56, 7* Hannibalem hoc anno Antias
571 Valerius decessisse est auctor legatis ad eam rem ad Prusiam missis praeter T. Quinctium Flamini-
um, cuius in ea re celebre est nomen, L. Scipione Asiatico et P. Scipione 15
Nasica.

174 50. *Liu. XXXXI 27, 1* Censores eo anno creati Q.
580 Fuluius Flaccus et A. Postumius Albinus legerunt senatum; princeps lectus M. Aemilius Lepidus, pontifex maximus. de senatu nouem eiecerunt. insignis notae fuerunt M. Corneli Maluginensis, qui biennio ante praetor in Hispania fuerat, et L. Corneli Scipionis praetoris, cuius tum inter ciuis et peregrinos iuris dictio erat, et L. Fului, qui frater germanus et, ut Valerius Antias tradit, consors etiam censoris erat. 25

172 51. *Liu. XXXXII 11, 1* Attalum, regis Eumenis fratrem, legatum uenisse Romam Valerius Antias his consulis [*C. Popillio P. Aelio Ligure*] scribit ad deferenda de Perseo crimina indicandosque apparatus belli. plurium annales et quibus credidisse malis, ipsum Eumenem uenisse 30 tradunt.

169 52. *Liu. XXXXIII 13, 12* De Eumene rege longe
585 diuersa tradunt. si Valerio Antiati credas, nec classe adiutum ab eo praetorem [*Marcium Figulum*] esse, cum saepe eum litteris accersisset, tradit, nec cum gratia ab consule 35 profectum in Asiam, indignatum, quod ut isdem castris tenderet permissum non fuerit. ne ut equites quidem Gallos,

quos secum adduxerat, relinqueret, impetrari ab eo potuisse. Attalum fratrem eius et remansisse apud consulem, et sinceram eius fidem aequali tenore egregiamque operam in eo bello [*Persico*] fuisse.

53. *Liv. XXXXV 40, 1* Summam omnis captivi auri ¹⁶⁷argentique translati [*triumpho Persico*] sestertium milliens ⁵⁸⁷ducentiens fuisse Valerius Antias tradit, qua haud dubie maior aliquanto summa ex numero plaustrorum ponderibusque auri argenti generatim ab ipso scriptis efficitur. alterum tantum aut in bellum proximum absumptum aut ¹⁰in fuga, cum Samothracen peteret, dissipatum tradunt, eoque id mirabilius erat, quod tantum pecuniae intra triginta annos post bellum Philippi cum Romanis partim ex fructu metallorum, partim ex uectigalibus aliis coaceruatum fuerat. 15

54. *Liv. XXXXV 43, 8* Sestertium ducentiens ex ea ¹⁶⁷praeda [*Illyrica ab Anicio*] redactum esse auctor est An- ⁵⁸⁷tias praeter aurum argentumque, quod in aerarium sit latum. quod quia unde redigi potuerit, non apparebat, auctorem pro re posui. 20

55. *Censorin. de d. n. 17, 11* De quartorum ludorum ¹⁴⁹[*saecularium*] anno triplex opinio est. Antias enim et Varro ⁶⁰⁵Liuius relatos esse prodiderunt L. Marcio Censorino M. Manilio consulibus post Romam conditam anno DCV. (*cf. Pis. fr. 39. Cn. Gell. 28. Cass. 39.*) 25

56. *Oros. V 3, 2* Cum Metellus praetor Achaeos Boe- ¹⁴⁶tiosque coniunctos duobus bellis, hoc est primum apud ⁶⁰⁸Thermopylas, iterum in Phocide uicisset, quorum priore bello occisa esse uiginti milia, secundo septem milia caesa Claudius historicus refert, Valerius Antias in Achaia pugna- ³⁰tum et uiginti milia Achaeorum cum duce suo Diaeo ceci- disse confirmat: — igitur post extincta totius Achaiae praesidia, destitutarum euersionem urbium Metello praetore meditante, consul Mummius repentinus cum paucis uenit in castra, qui dimisso statim Metello Corinthum sine mora ³⁵expugnauit. (*cf. Claud. fr. 68.*)

EX LIBRO XXII

¹³⁶ **57.** *Gell. VI 9, 12* Idem Probus Valerium Antiatem
⁶¹⁸ libro historiarum XXII 'speponderant' scripsisse adnotavit
 uerbaque eius haec posuit: Tiberius Gracchus, qui quaestor
 C. Mancino in Hispania fuerat, et ceteri qui pacem spe-
 ponderant. 5

58. *Charis. II p. 208 K.* Idem [*Valerius Antias*]
 XXII: Quod nouissime nobiscum foedus fecissent.

EX LIBRO XXIII

59. *Gell. I 7, 10* Item in Valerii Antiatis libro quarto
 uicesimo simili modo scriptum esse [*amicus quidam Gellii*
dixit]: Si eae res diuinae factae recteque perlitatae essent, 10
 haruspices dixerunt, omnia ex sententia processurum esse.

EX LIBRO XXXV

60. *Gell. VI 9, 9* 'Peposci' quoque, non 'poposci'
 Valerius Antias libro annalium XLV scriptum reliquit:
 Denique Licinius tribunus plebi *propter* perduellionem ei
 diem dixit et comitiis diem a M. Marcio praetore peposcit. 15

EX LIBRO LXXIII

61. *Prisc. VIII p. 489 H.* Antias in LXXIII: Eo
 omnes hostiae, uituli uiginti et septem coniecti, et ita
 omnia adulta sunt.

EX LIBRO LXXV

62. *Gell. VI 9, 17* Valerius Antias in libro histo-
 riarum LXXV uerba haec scripsit: Deinde funere locato 20
 ad forum descendit.

EX EIS LIBRIS QVI POST XXII ERANT

¹⁰⁵ **63.** *Oros. V 16, 1* Anno ab urbe condita DCXLII Gaius
⁶⁴⁹ Manlius consul et Q. Caepio pro consule aduersus Cimbros
 et Teutonas et Tigurinos et Ambronas, Gallorum [*Ger-*
manorum] gentes, quae tunc, ut imperium Romanum 25
 extinguerent, conspirauerant, missi prouincias sibi Rhodano

flumine medio diuiserunt. ubi dum inter se grauissima inuidia et contentione disceptant, cum magna ignominia et periculo Romani nominis uicti sunt, si quidem in ea pugna M. Aemilius consularis captus atque infectus est, duo filii consulis caesi; octoginta milia Romanorum sociorumque ea tempestate trucidata, quadraginta milia calonum atque lixarum interfecta Antias scribit. ita ex omni penitus exercitu decem tantum modo homines, qui miserum nuntium ad augendas miserias reportarent, superfuisse referuntur.

64. *Plin. n. h. XXXVIII 14* Antias quidem [*auctor* ⁹¹ *est*] heredes L. Crassi oratoris multa etiam triclinia aerata ⁶⁶³ uendidisse.

INCERTAE SEDIS FRAGMENTVM

65. *Gell. V 21, 6* Velim doceas nos, cur 'pluria' siue 'compluria', nihil enim differt, non Latine sed barbare dixerint M. Cato, Q. Claudius, Valerius Antias, L. Aelius, ¹⁵ P. Nigidius, M. Varro, quos subscriptores approbatoresque huius uerbi habemus.

L. CORNELIUS SISENNA

TESTIMONIA

1. *Corp. inscr. lat. I p. 111* Ἐπὶ ὑπάτων Κοῖντου Λυατίου Κοῖντου υἱοῦ Κάτλου καὶ Μάρκου Αἰμι[λίου Κοῖντου] υἱοῦ Μάρκου, υἱωνοῦ Λεπίδου [Λιπέδου aes], στρατηγοῦ δὲ ²⁰ κατὰ πόλιν καὶ ἐπὶ τῶν ξένων Λευκίου Κορνηλίου [υἱοῦ] Σισέννα, μηνὸς Μαῖου. [*a. 78. 676.*] *Cic. Cornel. p. 65 K.* Non Cn. Dolabella C. Volcatium, honestissimum uirum communi et quotidiano iure priuasset, non denique homo illorum et uita et prudentia longe dissimilis, sed tamen nimis ²⁵ iu gratificando iure liber, L. Sisenna, honorum Cn. Corneli possessionem ex edicto suo L. Scipioni, adulescenti summa nobilitate, eximia uirtute praedito, non dedisset. *ad quem locum Asconius haec adnotauit (p. 66):* Hoc solum hic adnotandum est hunc esse L. Sisenam qui res Romanas ³⁰ scripsit.

2. *Vell. II 9, 1* Eodem tractu temporum [*bellorum Cimbrorum Teutonorumque*] nituerunt oratores Scipio Aemilianus Laeliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. — Historiarum auctor iam tum Sisenna erat iuuenis; sed opus belli ciuilis Sullanique post aliquot annos 5 ab eo seniore editum est. *cf. Lucull. test. 2.*
3. *Cic. Verr. IV 15, 33* Apud L. Sisennam, uirum primarium. *IV, 20, 43* L. Sisenna defensore tuo.
4. *Cass. Dio XXXVI 1* Καὶ Κορνήλιος Σισέννας, ὁ τῆς Ἑλλάδος ἄρχων, ἦλθε μὲν ἐς τὴν Κρήτην, ὡς ταῦτ' ἐπύθετο, 10 καὶ παρήνεσε τῷ Μετέλλῳ φείσασθαι τῶν δῆμων, οὐ μέντοι καὶ ἀντιπράξέ τι μὴ πείσας. — ἀγανακτήσας οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ὀκταούσιος οὐκέθ' ἠσύχασεν, ἀλλὰ πρότερον μὲν τῷ τοῦ Σισέννου στρατῷ, νοσήσας γὰρ ἐκεῖνος ἐτεθνήκει, χρώμενος ἐπεβοήθει. (*a. 67. 687.*) 15
5. *Sall. Iug. 95, 2* Neque enim alio loco de Sullae rebus dicturi sumus, et L. Sisenna optume et diligentissime omnium qui eas res dixere persecutus parum mihi libero ore locutus uidetur.
6. *Cic. Brut. 64, 228* Inferioris autem aetatis erat proximus 20 L. Sisenna, doctus uir et studiis optumis deditus, bene Latine loquens, gnarus rei publicae, non sine facetiis, sed neque laboris multi nec satis uersatus in causis, interiectusque inter duas aetates Hortensi et Sulpici nec maiorem consequi poterat et minori necesse erat cedere. Huius 25 omnis facultas ex historia ipsius perspicui potest, quae cum facile omnis uincat superiores, tum indicat tamen, quantum absit a summo, quamque genus hoc scriptiois nondum sit satis Latinis litteris illustratum. *de legg. I 2, 7* Sisenna, eius [*Licinii Macri*] amicus, omnes adhuc nostros 30 scriptores, nisi qui forte nondum ediderunt, de quibus existimare non possumus, facile superauit. is tamen neque orator in numero uestro umquam est habitus et in historia puerile quiddam consecatur, ut unum Clitarchum neque praeterea quemquam de Graecis legisse uideatur, eum tamen 35

uelle dumtaxat imitari: quem si adsequi posset, aliquantum ab optumo tamen abesset.

7. *Cic. Brut. 74, 259* Sisenna autem quasi emendator sermonis usitati cum esse uellet, ne a C. Rusio quidem accusatore deterreri potuit quo minus inusitatis uerbis ⁵ uteretur. *Tac. dial. 23* Vobis utique uersantur ante oculos isti, — quibus eloquentia Aufidii Bassi aut Seruillii Noniani ex comparatione Sisennae aut Varronis sordet.
8. *Front. ep. ad Ver. I 1 p. 114 N.* Historiam — scribsero — Sisenna longinque. 10
9. *Ovid. trist. II 443* Vertit Aristiden Sisenna, nec obfuit illi historiae turpes inseruisse iocos. *Front. ad Caes. IV 3 p. 62 N.* Nam praeter hos partim scriptorum animaduertas particulatim elegantis Nouium et Pomponium et id genus in uerbis rusticanis et iocularibus et ridiculariis, Attam in ¹⁵ muliebribus, Sisennam in lasciuiis, Lucilium in cuiusque artis ac negotii propriis.
10. *Gell. XVI 9, 5 M.* Varro in Sisenna uel de historia.

HISTORIARVM FRAGMENTA

EX LIBRO I

1*. *Seru. ad Verg. Aen. I 242* Hi — duo [*Aeneas et* ²⁰ *Antenor*] Troiam prodidisse dicuntur secundum Liuium [*I 1*] —. Sisenna tamen dicit, solum Antenorem prodidisse. — ob hoc autem creditur Graecis Antenor patriam prodidisse, quia sicut superius dictum est, et auctor reddendae Helenes fuit et legatos, qui propter Helenam uenerant, ²⁵ suscepit hospitio, et Vlixen in mendici habitu agnitum non prodidit.

2*. *Seru. ad Verg. Aen. XI 316* Vnde sequenda est potius Liuii [*I 1*], Sisennae et Catonis [*fr. 8*] auctoritas. Nam paene omnes antiquae historiae scriptores in hoc con- ³⁰ sentiunt. Cato enim in originibus dicit, Troianos a Latino accepisse agrum, qui est inter Laurentum et castra Troiana.

3*. *Non. s. u. iuxtim p. 127* Sisenna ab urbe condita: Iuxtim Numicium flumen obruncatur. [*Aeneas?*]

4*. *Seru. ad Verg. Aen. I 108* Haec autem saxa inter Africam, Siciliam et Sardiniam et Italiam sunt, quae saxa ob hoc Itali aras uocant, quod ibi Afri et Romani foedus inierunt et fines imperii sui illic esse uoluerunt. — quae arae a Sisenna propitiae uocantur. 5

90 5*. *Cicer. de diuin. I 44, 99* Caeciliae Q. filiae somnio
664 modo Marsico bello templum est a senatu Iunoni Sospitae restitutum. Quod quidem somnium Sisenna cum disputauisset mirifice ad uerbum cum re conuenisse, tum insolenter, credo ab Epicureo aliquo inductus, disputat somniis credi 10 non oportere. idem contra ostenta nihil disputat exponitque, initio belli Marsici et deorum simulacra sudauisse et sanguinem fluxisse et discessisse caelum et ex occulto auditas esse uoces, quae pericula belli nuntiarent, et Lanuuii clipeos, quod haruspibus tristissimum uisum esset, a 15 muribus esse derosos.

6. *Non. s. u. protinus p. 376* Sisenna historiae lib. I: Nocte consumpta postero die per incertas uias Aeserniam, inde Romam protinus profugerant.

EX LIBRO II

7. *Macrob. sat. VI 4, 15* Sed et Sisenna in secundo 20 dixit: Et Marsi propius succedunt atque ita scutis proiectis tecti saxa certatim † lenta manibus coniciunt in hostes.

8. Et in eodem: Vetus atque ingens erat arbor ilex, quae circum proiectis ramis maiorem partem loci summi tegebat. 25

9. *Non. s. u. remulcare p. 57* Sisenna historiae lib. II: Si quae celeriter solui poterat, in altum remulco retrahit.

EX LIBRO III

10. *Non. [s. u. nolitote] p. 480* Sisenna historiarum lib. III: Nolitote mirare, quam desperata uoluntate ad unam belli faciendi uiam 30

11. *Non. s. u. imbrices p. 125* Sisenna historiarum libro III: Dissipatis imbricum fragminibus ac testis tegularum.

12. *Non. s. u. sagum p. 538* Sisenna histor. lib. III: Senatus auctoritate sagaria nunc.

13. *Non. s. u. mittere p. 348* Sisenna hist. lib. III: Mulierem missa fide ac pietate propter amoris nefarii lupidinem extitisse. 5

14. *Non. s. u. agilem p. 58* Sisenna historiarum libro III: Agilem dari facilemque uictoriam neque fossas aut uallum remoraturum.

15. *Non. s. u. apertum p. 236* Sisenna historiarum libro III: Adoriuntur auersos ut apertis lateribus. 10

16. *Non. s. u. adesum p. 70* Sisenna historiarum libro III: Isdem temporibus Aesernini duplici fossa ualloque circumdati frumento adeso, quod ex areis in oppidum portatum est, . . .

17. *Non. s. u. senati uel senatuis p. 484* Sisenna 15 histor. lib. III: Lucius Calpurnius Piso ex senati consulto duas nouas tribus. . .

18. *Non. s. u. multifariam p. 141* Sisenna historiarum libro III: Quod loca palustria que erant et alte multifariam confossa. 20

19. *Non. s. u. funditores p. 553* Sisenna hist. lib. III: Ac post armatos funditores et sagittarios ponit.

20. *Non. s. u. manipuli p. 556* Sisenna historiarum lib. III: † Conmutus tamen et tempora singula constituit et, sicut steterat, manipulos obuerti iussit. 25

21. *Non. s. u. sparus p. 555* Sisenna histor. lib. III: Sparis ac lanceis eminentes peterent hostes.

22. *Non. s. u. propter p. 367* Sisenna historiarum lib. III: Partem cohortium propter mare collocat in litore.

23. *Non. s. u. tela p. 448* Sisenna historiarum lib. III: 30 Manualis lapides dispertit, propterea quod is ager omnis eius modi telis indigebat.

24. *Non. s. u. maceriae p. 141* Sisenna historiarum libro III: Post uillarum macerias ac parietinas quinque cohortis in insidiis reliquit. 35

25. *Non. s. u. praestolari p. 161* Sisenna historiarum libro III: Occulte tacitique aduenientiam cohortium praestolari occipiunt.
26. *Non. s. u. soni p. 491* Sisenna histor. lib. III: Postquam sonu signorum proelium magno cum clamore uirorum 5 commissum est.
27. *Non. s. u. protelare p. 363* Sisenna hist. lib. III: Romanos inpetu suo protelant, protelatos persecuntur.
28. *Non. s. u. certatim p. 516* Sisenna histor. lib. III: Atque armis de uita certatim dimicare nitebatur. 10
29. *Non. s. u. materes p. 556* Sisenna histor. lib. III: Galli materibus aut lanceis configunt.
30. *Non. datiuus pro abl. p. 502* Sisenna historiarum lib. III: Ali saltu ac uelocitate certare.
31. *Non. s. u. manipulatim p. 141* Sisenna historiarum 15 libro III: Requiescendi spatium nacti, cum densiores manipulatim resistere hostibus instituissent,
32. *Non. s. u. permittere p. 162* Sisenna historiarum libro III: Et inde eum concitatum princeps ad hostium permittit aciem. 20
33. *Non. s. u. congenulare p. 57* Sisenna historiarum libro III: Multi plagis aduersis icti et congenuclati Romanis praecipitatis † ipsi supra uoluit in caput.
34. *Non. s. u. mandare p. 135* Sisenna historiae libro III: Post principia paulatim recedunt atque inde cum paucis 25 fugae se mandant.
35. *Non. s. u. dispalare p. 101* Sisenna historiarum libro III: Dispalati ab signis, digressi omnes ac dissipati.
36. *Non. s. u. binum milium numero p. 80* Sisenna historiarum libro III: Ad binum milium numero sauciis 30 utrimque factis.
37. *Non. s. u. inermis pro inermibus p. 492* Sisenna histor. lib. III: Plerique inermi in castra perfugiunt.
38. *Non. s. u. lembus p. 534* Sisenna histor. lib. III: Otacilium legatum cum scaphis ac lembis. 35
39. *Non. s. u. actuariae p. 535 et s. u. onerariae p. 536*

Sisenna hist. lib. III: Quibus occisis actuarias ad uiginti nauis, item complures onerarias incendunt.

40. *Non. s. u. catapulta p. 552* Sisenna histor. lib. III: Praeterea catapultas sedecim, quattuor ballistas, uiginti plaustra scorpiis ac minoribus sagittis onusta. ⁵

41. *Non. s. u. scorpio p. 553* Sisenna hist. lib. III: Longius scorpios catapulta concitos.

42. *Non. nominat. pro abl. p. 502* Sisenna historiarum lib. III: Omnia quae diximus loca statim potitus.

43. *Non. s. u. in populum p. 130* Sisenna historiarum libro III: Seruulum eius praemio libertatis inductum magno cum tumultu conuentum in populum produxit armatum.

44. *Non. s. u. callet p. 258* Sisenna historiarum libro III: Lucium Memmium, socerum Gai Scriboni, tribunum plebis, quem Marci Liui consiliarium fuisse callebant et tunc Curionis oratorem. ¹⁵

45. *Non. s. u. proprium p. 361* Sisenna historiarum lib. III: Tum subito tacuit atque in metu et suspicione propriam capere non potuerat quietem.

46. *Non. s. u. indulgite p. 126* Sisenna historiarum libro III: Bassus assiduitate indulgite uictus.

47. *Non. s. u. uicatim p. 188* Sisenna historiarum libro III: Cum complures menses barba immissa et intonso capillo, lugubri uestitu, populum uicatim flens una cum liberis circumiret. (= *Non. p. 130 s. u. inmissum*: Cum — ²⁵ capillo.)

48. *Non. s. u. uulgu p. 230* Sisenna historiarum libro III: Imperitum concitat uulgum.

49. *Non. s. u. claritudo p. 82* Sisenna historiae libro III: Quod fortassean ex uoluntate sua summa cum claritudine celeriter confecisset. ³⁰

50. *Non. s. u. inpotentiam p. 527* Sisenna histor. lib. III: Sublatus laetitia nimia atque inpotentia conmotus animi.

EX LIBRO III

51. *Non. s. u. protinus p. 376* Idem [*Sisenna*] lib. III: Castra de planitie conuertit in montes, ut † crebro fer- ³⁵

culis protinus procedendo posset intra fines Aesculapiorum peruenire.

52. *Non. s. u. testudines p. 58* Sisenna historiarum libro III: Gaius Titinius quidam, cui † minus proprietatis mens ab natura tradita uideretur, primo ante testudinem 5 constitit; deinde aput consulem causam atque excusationem praeferre coepit.

53. *Non. s. u. fluuius — feminini p. 207* Sisenna historiarum libro III: Quod oppidum tumulo in excelso loco propter mare paruis moenibus inter duas fluuias infra 10 Vessuuium conlocatum.

54. Idem eodem: Transgressus fluuium, quae secundum Herculaneum ad mare perfluebat.

55. *Gell. XI 15, 7* Sisenna in quarto historiarum eiusdem figurae uerbo ita usus est: Populabundus, inquit, 15 agros ad oppidum peruenit.

56. *Non. s. a. populat p. 471* Sisenna histor. lib. III: Protinus agros populabundus ad Nuceriam conuertit.

57. *Non. s. u. discedere p. 99* Sisenna historiarum libro III: Armati dextera ducti magisque in latitudinem 20 discedunt.

58. *Non. s. u. constat p. 273* Sisenna hist. lib. III: Multitudinem procul hostium constare uiderunt.

59. *Non. s. u. finis p. 205* Sisenna historiarum libro III: Et prope mediam ad finem ripae peruenerant. 25

60. *Non. s. u. fera uite p. 113* Sisenna historiarum libro III: Et partim fera uite, partim lauro et arbusto ac multa pino ac myrtetis abundant.

61. *Non. s. u. carra p. 195* Sisenna historiarum libro III: Impedimentum collocant omne, construunt carros et sarraca crebra disponunt. 30

62. *Non. s. u. conuenire p. 263* Sisenna historiarum libro III: Signum nactus a Papio, quod inter eos tolli conueuerat.

63. *Non. s. u. componere p. 257* Sisenna historiarum 35 lib. III: Exercitum dispertiunt, ad confligendum se comparant.

64. *Non. s. u. crepare p. 255* Sisenna historiarum libro III: Conglobati et collecti concrepant armis.
65. *Non. s. u. festinatim p. 514* Sisenna histor. lib. III: Praetor festinatim de castellis ad castra maxima peditis conducit. ⁵
66. *Non. s. u. exinanita p. 107* Sisenna historiarum libro III: Denique exinanitis castris Romani, qui clauso se loco potuerant expedire, . . .
67. *Non. s. u. proprium p. 361* Sisenna historiae lib. III: Victoribus proprie spem, uictis aduersae fortunae ¹⁰ maiorem formidinem obiecit.
68. *Non. s. u. insinuari p. 58* Sisenna historiarum libro III: Agmen perturbatum peditis insinuant ac loco commouent.
69. *Non. s. u. protelare p. 363* Sisenna hist. lib. III: ¹⁵ Duae cohortes de subsidio procedunt atque equites protelant.
70. *Non. s. u. certamen p. 195* Sisenna historiarum libro III: Iaculis celeriter consumptis ad gladios certationem reuocauerunt.
71. *Non. s. u. materes p. 556* Idem [*Sisenna*] lib. III: ²⁰ Galli materibus aut lanceis tamen medium perturbant agmen.
72. *Non. s. u. molimentum p. 142* Sisenna historiarum libro III: Contra magno cum molimento ac perpetuo sonu procedunt.
73. *Non. s. u. expediti p. 58* Sisenna historiae libro ²⁵ III: Inermos armati, impeditos expediti sine ullo suorum uulnere cunctos interficiunt.
74. *Non. s. u. amolimini p. 73* Sisenna historiae libro III: Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur. (= *gloss. Verg. ap. Lion. II p. 373 sq.*) ³⁰
75. *Non. s. u. dubitatim p. 98* Sisenna historiarum libro III: Quod hostem non dubitatim cum pluteis ac scalis iter facere cernebat.
76. *Non. s. u. pecua et pecuda p. 159* Sisenna historiarum libro III: Iumenta pecuda locis trepidare com- ³⁵ pluribus.
77. *Non. s. u. conducere p. 274* Sisenna historiarum

lib. III: Quid *in rem publicam* suam maxume conducere uideretur.

78. *Non. s. u. ciuitas p. 429* Sisenna hist. lib. III: Denique cum uariis uoluntatibus incerta ciuitas trepidaret.

79. *Non. s. u. caementa p. 92* Sisenna historiae libro III: Formidine oppressus, quod humilem caementis instructum oppidi murum sciebat.

80. *Non. s. u. secus p. 222* Sisenna hist. libro III: Tum in muro uirile ac muliebre secus populi multitudine omni collocata.

10

81. *Non. s. u. cataphractae p. 556* Sisenna histor. lib. III: Custodiae in muro statuuntur cataphractarum.

82. *Non. s. u. falces p. 556* Sisenna histor. lib. III: Falces iniectas comminuunt, pluteos propius collocatis harpagis deiciunt.

15

83. *Non. s. u. malleoli p. 556* Sisenna histor. lib. III: De quibus partim malleolos, partim fasces sarmentorum incensos supra uallum frequentes

84. *Non. s. u. expedire p. 296* Sisenna historiarum libro III: Funis expediunt, claustra foribus imposita periclitantur.

85. *Non. s. u. permittere p. 162* Idem [*Sisenna*] libro III: Multi praemissis armis ex summo se permetterent.

86. *Non. s. u. foramen p. 113* Sisenna historiarum libro III: Neque porta neque ullum foramen erat, qua posset eruptio fieri.

87. *Non. s. u. euadere p. 294* Sisenna historiarum lib. III: Cohors una passu concitata, qua murus erat interruptus, euadit.

88. *Non. s. u. cogere p. 264* Sisenna historiarum libro III: Summoti et intra moenia rursus coacti.

89. *Non. s. u. integrare p. 127* Sisenna historiarum libro III: Vltro citroque integrant in oppido caedem.

90. *Non. s. u. contendere p. 258* Sisenna hist. lib. III: Simul et tormenta contenduntur.

35

91. *Non. s. u. periculum p. 364* Sisenna hist. lib. III:

Periclitantur tormenta ac tela multaque genera machina-
mentorum.

92. *Non. s. u. ballistae p. 555* Sisenna histor. lib. III:
Ballistas quattuor talentarias.

93. *Non. s. u. concubia nocte p. 91* Sisenna histor. 5
lib. III: Ipsi legati concubia nocte oppido digressi iam sub
hostium munitionem succedunt.

94. *Non. s. u. apisci p. 68* Sisenna historiographus
libro III: Itaque postero die legatos Iguuium redeuntis
apiscitur. 10

95. *Non. s. u. proicere p. 162* Sisenna historiarum
libro III: Tum postquam apud Iguuinos ac Perusinos eius
facti mentionem proiecit.

96. *Non. s. u. subigere p. 400* Sisenna hist. lib. III:
Terrore perturbatam multitudinem subigunt. 15

97. *Non. s. u. deducere p. 289* Sisenna historiarum
lib. III: Ab armis recedere, praesidia de locis deducere.

98. *Non. s. u. necessitudo p. 354* Sisenna hist. lib. III:
Id me neque metu neque calamitatis necessitudine inductum
facere. 20

99. *Non. s. u. uer sacrum p. 522* Sed Sisenna reli-
giosum dicit histor. lib. III: Quondam Sabini feruntur
uouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se
uer sacrum facturos.

100. *Non. s. u. damnare p. 277* Sisenna historiarum 25
lib. III: Quo uoto damnati fetum omnem dicuntur eius
anni statim consecrasse.

101. *Non. s. u. abunde p. 516* Sisenna histor. lib. III:
Profuse atque abunde semper usi magnum pondus auri
argentique. 30

102. *Non. s. u. opinio p. 356* Sisenna hist. lib. III:
Popaedi opinionem frustrata

103. *Non. s. u. labra p. 449* Sisenna histor. lib. III:
Innoxios trementibus artubus repente extrahit atque in
labro summo fluminis, caelo albente (cf. *Quint.* 35
VIII 3, 35.)

104. *Non. s. u. caecum p. 449* Sisenna histor. lib. III:

Subito mare persubhorrescere caecosque fluctus in se prouoluere leniter ocepit. (= *Non. s. u. horrendum p. 423*: Subito — prouoluere.)

105. *Non. s. u. faseus p. 534* Sisenna histor. lib. III: Prores actuariae tragi grandes ac fasei primo. 5

106. *Non. s. u. myoparo p. 534* Sisenna histor. lib. III: Nausique triginta biremis, totidem myoparonas.

107. *Non. s. u. centones p. 91* Sisenna historiarum libro III: Puppis aceto madefactis centonibus integuntur, quos supra perpetua classi suspensa cilicia obtenduntur. 10

108. *Non. s. u. supersedere p. 40* Sisenna historiarum libro III: De uirtute eorum accusanda proloqui supersederunt.

109. *Non. s. u. longe p. 339* Sisenna histor. lib. III: Egregias et longe praestantis ac timendas aduersariorum 15 opes esse.

110. *Non. s. u. enixim p. 107* Sisenna historiarum libro III: Ego illos malos et audaces semper enixim contra fortunas atque honores huius ordinis omnia fecisse ac dixisse sentio. 20

111. *Non. s. u. comparare p. 256* Sisenna historiarum lib. III: Eos, qui hoc malum publicum clandestinis consiliis comparauerunt,

112. *Non. accus. num. sing. pro gen. pl. p. 495* Sisenna histor. lib. III: Qui tamen, quibus † laetibus foedera 25 maiorum suum dissoluta

113. *Non. s. u. illex p. 10* Sisenna hist. libro III: Armis equis commeatibus nos magis iuuerunt exleges: et minus honore dignos putabitis?

114. *Non. s. u. nex p. 145* Sisenna historiarum libro 30 III: Quoniam neque mea nex neque intercessio posse uidetur illorum dementem reprimere audaciam.

115. *Non. s. u. granditatem p. 115* Sisenna historiarum libro III: Neque aetatis granditatem neque ea merita neque ordinis honestatem aut dignitatem sibi esse excusationi. 35

116. *Non. s. u. apud p. 68* Sisenna historiographus

libro III: Dum pristinum uinum apud ignem per sudorem corpore exhauserunt.

117. *Non. s. u. praefestinatim p. 161* Sisenna historiarum libro III: Idemque perseuerauerunt, uti lex perueniret ad quaestorem ac iudices quos uellent instituerent praefestinatim et cupide.

118. *Non. s. u. cistas p. 91* Sisenna historiae libro III: Cistasque, quae erant legum ferendarum gratia paratae, deiecerant.

119. *Non. s. u. iusso p. 130* Sisenna historiarum libro III: Tamen Tudertibus senati consulto et populi iussu dat ciuitatem.

120. *Non. s. u. ergo p. 107* Sisenna historiarum lib. III: Milites, ut lex Calpurnia concesserat, uirtutis ergo ciuitate donari.

121. *Non. s. u. silentium p. 449* Sisenna histor. lib. III: Silentium oritur.

122. *Non. s. u. crebritudinem p. 91* Sisenna historiae libro III: Nam clandestina celeriter transigi, apud notos cogitata dici decet, non explanari.

123. *Non. s. u. laetare et laetiscere p. 133* Sisenna libro III: Vtrumne diui cultu erga se mortalium laetiscant an superna agentes humana neglegant.

124*. *Fest. p. 333 s. u. scrupi M. Corne[lius Sisenna histor. lib.]* III: His tum iniect[us est leuis scrupulus] et quaedam dubitatio.

EX LIBRO VI

125. *Non. s. u. continuare p. 93* Sisenna historiarum libro VI: Marius ostio Liris euehitur adque Aenariam suos continuatur.

126. *Gell. XII 15, 2* Reliqua in historiarum [Sisennae] sexto sic scribta sunt: Quam maxime celatim poterat, in insidiis suos disponit. (*ex Gellio Nonius s. u. celeratim p. 87.*)

127. Item alio in loco: Nos una aestate in Asia et Graecia gesta literis idcirco continentia mandauimus, ne uellicatim aut saltuatim scribendo lectorum animos impe-

diremus. (*ex Gellio Non. s. u. saltuatim p. 168 et s. u. uellicatim 187.*)

128. *Gell. VIII 14, 12* Sisenna in historiæ libro VI: Romanos inferendæ pernicii causa uenisse. (*ex Gellio Non. s. u. pernicii p. 486.*) 5

⁸⁷
⁶⁶⁷ **129.** *Tacit. hist. III 51* Proelio, quo aput Ianiculum aduersus Cinnam pugnatum est, Pompeianus miles fratrem suum, dein cognito facinore se ipsum interfecit, ut Sisenna memorat.

EX LIBRO VIII

130. *Non. s. u. stare p. 392* Sisenna lib. VIII: Caelum ¹⁰ caligine stat.

EX LIBRO XII

131. *Priscian. VI p. 264 H.* Sisenna in XII historiæ: Procul sibilu significare consuli coepit.

EX LIBRO XXIII

⁽⁸²⁾
⁽⁶⁷²⁾ **132.** *Non. s. u. suffragantur p. 468* Sisenna histor. lib. XXIII: Multi populi, plurimæ contionis dictaturam ¹⁵ omnibus animis et studiis suffragauerunt.

INCERTA EX HISTORIIS

133. *Lyd. de mag. III 74 F. 269 Bk.* Πρὸς Πεσινοῦντι, πόλει τῆς Γαλατίας (οὗτω δὲ τὸ χωρίον ὀνομασθῆναι συμβέβηκεν ἐκ τοῦ πεσεῖν ἀπίρους ἐκεῖ Γαλατῶν τῶν περὶ Ῥοδανὸν ἐπιπεσόντων τῇ χώρᾳ Βρέννου ἡγησαμένου καὶ τὴν ²⁰ ὁμώνυμον αὐτοῖς χώραν ἐκδικεῖν βιαζομένων, ὡς Φενεστέλλας καὶ Σισένας οἱ Ῥωμαῖοὶ φασιν, ὧν τὰς χρήσεις ὁ Βάρρων ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀνήγαγεν· ἐγὼ δὲ τὰς βίβλους οὕτω τεθέμαι) ἐκεῖ τοίνυν τέμενος ἦν κ. τ. λ.

134. *Non. s. u. dispalare p. 101* Idem [*Sisenna*]: Tanto ²⁵ plures passim dispalantur.

135. *Non. nominat. pro abl. p. 502* Idem [*Sisenna*]: Hostis loca superiora potiti.

136. *Non. s. u. senati et senatus p. 484* Idem [*Sisenna*]:
Simul et senatus consultis clarissimis amplificati.

137. *Gell. XII 15, 1* Cum lectitarem historiam Sisennae adsidue, huiuscemodi figurae aduerbia in oratione eius animaduertimus, cuiusmodi sunt haec: Cursim, prope-⁵ratim, celatim, uellicatim, saltuatim. Ex quibus duo prima, quia sunt notiora, exemplis non indigebant. (*seq. fr. 126.*)

INCERTA EX QVIBVS SCRIPTIS

1. *Prisc. VIII p. 385 H.* Sisenna: Vitam cum dolore et insigni cruciatu carnificatus amisit.

2. *Priscian. X p. 546 H.* Sisenna: Sic in eam paludem¹⁰ multi piscium salliendorum causa a nauibus semionustis commeant.

3. *Paul. s. u. mediterream p. 123 M.* Mediterream melius quam mediterraneam Sisenna dici putat.

4. *Cynthius in Verg. Aen. I 636 (ap. Mai. class. 15 auct. VII 359)* Apud Sallustium et Sisennam inuenitur die in datiuo.

IVNIVS CONGVVS

TESTIMONIA

- 1.** *Cic. de orat. I 60, 256 (ubi Antonium a. 91. 663 loquentem facit)* Reliqua uero etiamsi adiuuant, historiam dico et prudentiam iuris publici et antiquitatis † iter et exem-²⁰plorum copiam, si quando opus erit, a uiro optimo et istis rebus instructissimo, familiari meo Congo mutuabor. *pro Planc. 24, 58 (a. 54. 700)* In quo, Cassi, si tibi ita respondeam, nescisse id populum Romanum neque fuisse qui id nobis narraret, praesertim mortuo Congo, non, ut²⁵ opinor, admirere, cum ego ipse non abhorrens a studio antiquitatis me hic id ex te primum audisse confitear. *Ad quem locum in schol. Bob. (p. 264 O.) haec adnotata sunt:* igitur in Cassium facta M. Tullius negat, populum, id est uulgus imperitorum, iudicare penitus de³⁰ familiae clarioris nobilitate potuisse, ut nonnisi peritiores

uetustatis et qui antiquitatem per historias legerint, haec scire facillime possint. atque ideo mentionem Congi uidetur interposuisse, qui per illud tempus decesserat, homo curiosus et diligens eruendae uetustatis. nam historicus . . .

2. *Plin. n. h. praef. 7* Praeterea est quaedam publica etiam 5
eruditorum reiectio. utitur illa et M. Tullius extra omnem ingenii aleam positus, et (quod miremur) per aduocatum defenditur: 'nec doctissimis. Manium Persium haec legere nolo, Iunium Congum uolo', quod si hoc Lucilius, qui primus condidit stili nasum, dicendum sibi putauit, si 10
Cicero mutuandum, praesertim cum de re publica scriberet, quanto uos causatius ab aliquo iudice defendimus?

C. LICINIVS MACER

TESTIMONIA

1. *A. 73. 681 tribunus plebis; cum uir praetorius esset, a. 66. 688 a Cicerone repetundarum in ius uocatus ipse se interfecit.* 15
2. *Dion. I 7* Τὰ δ' ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἀναλεξάμενος, ὃς οἱ πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενοι Ῥωμαίων συνέγραψαν, — καὶ Λικίννιος Μάκερ κ. τ. λ. *uid. Caton. orig. test. 1.*
3. *Cicer. Brut. 67, 238* C. Macer auctoritate semper eguit, sed fuit patronus propemodum diligentissimus. huius si 20
uita, si mores, si uultus denique non omnem commendationem ingeni euerteret, maius nomen in patronis fuisset. non erat abundans, non inops tamen, non ualde nitens, non plane horrida oratio; uox, gestus et omnis actio sine lepore; at in inueniendis componendisque rebus mira ac- 25
curatio, ut non facile in ullo diligentiore maioremque cognouerim, sed eam, ut citius ueteratoriam quam oratoriam diceres. his etsi etiam in publicis causis probabatur, tamen in priuatis illustriorem obtinebat locum. *de legg. I 2, 7* Nam quid Macrum numerem? cuius loquacitas 30
habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex illa erudita Graecorum copia sed ex librariolis Latinis, in orationibus autem multas ineptias, elatio summam inpudentiam.

4. *uid. fr. 13* Licinius Macer auctor est et in foedere Ardeatino et in linteis libris ad Monetæ inuenta (nomina consulum). 14. 15 quos linteos in aede repositos Monetæ Macer Licinius citat itentidem auctores. — *fr. 11 (ap. Dion. Hal.)* Λικίνιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξη-⁵τακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν. *fr. 12* οὐθὲν ἐξητακότες τῶν περὶ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τοῦργον, ἀλλ' εἰκῆ τὸ προστυχὸν ἀποφαινόμενοι. *fr. 8.*
- [5. *Licinius Macer a Plinio in indice inter auctores nominatur lib. XIX. XXI. XXII. XXVIII—XXX. XXXII.*] ¹⁰

ANNALIVM FRAGMENTA

EX LIBRO I

1. *Macrob. sat. I 10, 17* Macer historiarum libro primo Faustuli coniugem Accam Larentiam Romuli et Remi nutricem fuisse confirmat. hanc regnante Romulo Tarutio cuidam, Tusco diuiti, denuptam auctamque hereditate uiri, quam post Romulo, quem educasset, reliquit, et ab eo ¹⁵parentalia diemque festum causa pietatis statutum. (*ex Macrob. gloss. m. scr. ap. Bakium ad Cic. de legg. I 2, 7. — cf. Cat. fr. 16. Val. Ant. fr. 1.*)

2*. *Ioann. Mal. chron. VII p. 179 Dind.* Τούτου οὖν ἔνεκεν ὁ Ρῶμος ἐπενόησε τὰ λεγόμενα Βρουμάλια, εἰρηκῶς, ²⁰φησίν, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ τρέφειν τὸν κατὰ καιρὸν βασιλέα τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον πᾶσαν καὶ τοὺς ἐν ἀξίᾳ καὶ πάσας τὰς ἔνδον τοῦ παλατίου οὔσας στρατίας, ὡς ἐντίμους, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, ὅτε τὰ πολεμικὰ ἔνδοσιν ἔχει. καὶ ἤρξατο πρῶτους καλεῖν καὶ τρέφειν τοὺς ἀπὸ τοῦ ἄλφα ²⁵ἔχοντας τὸ ὄνομα καὶ λοιπὸν ἀκολούθως ἕως τοῦ τελευταίου γράμματος, κελεύσας καὶ τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον θρέψαι τῷ αὐτῷ σχήματι. καὶ ἔθρεψαν καὶ αὐτοὶ τὸν στρατὸν ἅπαντα καὶ οὓς ἐβούλοντο. οἱ οὖν ἐκάστου ἀριθμοῦ πανδοῦροι ἀπὸ ἐσπέρας ἀπιόντες εἰς τοὺς οἴκους τῶν καλεσάντων αὐτοὺς ³⁰ἐπ' ἀρίστω εἰς τὴν ἐξῆς ἠύλουν πρὸς τὸ γινῶναι ἐκεῖνον, ὅτι παρ' αὐτῷ τρέφονται αὔριον. καὶ κατέσχε τὸ ἔθος τῶν

Βρουμαλίων ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ ἕως τῆς νῦν. τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Ῥῶμος, θέλων ἐξαλείψαι τὴν ἑαυτοῦ ὕβριν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐχθροὶ αὐτοῦ ὄντες καὶ μισοῦντες αὐτὸν καὶ λοιδοροῦντες ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν βασιλεύσαι ἐνυβρισμένον ὄντα, διότι ἐξ ἀλλοτρίων ἐτράφησαν οἱ δύο 5 ἀδελφοί, ἕως οὗ τελείας ἡλικίας ἐγένοντο καὶ ἐβασίλευσαν, σημαίνοντες ὅτι ὑπὸ τοῦ Φαύστου τοῦ γεωργοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λυκαίνης ἐτράφησαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐσθίοντες, ὡς προγέγραπται· ὄνειδος γὰρ ὑπῆρχε παρὰ Ῥωμαίοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ποτὲ τὸ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρέφεσθαι τινα. 10 ὄθεν καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις τοῖς λεγομένοις φιλικοῖς ἕκαστος τῶν συνερχομένων εἰς τὸ συμπόσιον τὸ ἴδιον αὐτοῦ βρωμα καὶ πόμα μεθ' ἑαυτοῦ κομίζει καὶ εἰς τὸ κοινὸν πάντα παρατίθεται καὶ ἐσθίουσι κρατήσαντες τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἕως τῆς νῦν, τὸ μὴ ἀκούειν ἀλλοτριοφάγοι. τούτου χάριν ἐπε- 15 νόησε τοῦτο ὁ αὐτὸς Ῥῶμος πρὸς τὸ ἐξιλεώσασθαι τὴν ὕβριν ἑαυτοῦ, καλέσας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου ῥωμαῖστὶ βρουμαλίουμ, καθὼς ὁ σοφώτατος Δικίννιος ὁ Ῥωμαίων χρονογράφος ἐξέθετο. (= *chronic. Pasch. I p. 211 sq. Dind. Excerpt. anon. Byzant. ex cod. Paris. edit. a M. Treu* 20 *p. 38 sq. in progr. Ohlau. 1880. Suid. s. u. Βρουμάλια I p. 1047 Bernh.*)

3*. *Censor. d. d. n. 20*, 2 Annum uertentem Romae Licinius quidem Macer et postea Fenestella statim ab initio duodecim mensum fuisse scripserunt, sed magis Iunio 25 Gracchano et Fulvio et Varroni et Suetonio aliisque credendum, qui decem mensum putarunt fuisse, ut tunc Albanis erat, unde orti Romani.

4*. *Macrob. sat. I 13, 20* Quando autem primum intercalatum sit, uarie refertur. et Macer quidem Licinius 30 eius rei originem Romulo adsignat. (*cf. Cass. fr. 18. Tudit. fr. 7. Val. fr. 5.*)

5*. *Dionys. II 52* Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἅμα Ῥωμύλῳ παραγενόμενος [Τάτιος] εἰς τὸ Λαβίνιον ἔνεκα θυσίας, ἣν ἔδει τοῖς πατράοις θεοῖς ὑπὲρ 35

τῆς πόλεως θῦσαι τοὺς βασιλεῖς, συστάντων ἐπ' αὐτὸν τῶν
 ἐταίρων τε καὶ γένει προσηκόντων τοῖς ἀνηρημένοις πρέ-
 σβεισιν, ἐπὶ τῶν βωμῶν ταῖς μαγειρικαῖς σφαγίσι καὶ τοῖς βου-
 πόροις ὀβελοῖς παιόμενος ἀποθνήσκει. ὡς δ' οἱ περὶ Λικίν-
 νιον γράφουσιν, οὐ μετὰ Ῥωμύλου παραγεγόμενος οὐδὲ χάριν ⁵
 ἱερῶν ἀλλὰ μόνος, ὡς πείσω τοὺς ἀδικηθέντας ἀφεῖναι τοῖς
 δεδρακόσι τὴν ὀργήν, ἀγανακτήσαντος τοῦ πλήθους ἐπὶ
 τῷ μὴ παραδίδοσθαι σφισι τοὺς ἄνδρας, ὡς ὃ τε Ῥωμύλος
 ἐδικαίωσε καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἔκρινε βουλῇ, καὶ τῶν προσ-
 ηκόντων τοῖς τεθνεῶσι κατὰ πλήθος ὀρησάντων ἐπ' αὐτὸν, ¹⁰
 ἀδύνατος ὢν ἔτι διαφυγεῖν τὴν ἐκ χειρὸς δίκην καταλευσθεὶς
 ὑπ' αὐτῶν ἀποθνήσκει.

6. *Non. s. u. luculentum p. 63* Licinius Macer annali
 libro I: Auspicia pulchra et luculenta commemorat.

7. *Prisc. VI p. 243 H.* Licinius Macer in I annali: ¹⁵
 Non minimo opere milites quietes uolebant esse.

EX LIBRO I—II

8. *Dionys. IIII 6* Παραγίνεται δ' εἰς Ῥώμην [*Tar-*
quinius Priscus] Ἀγκου Μαρκίου βασιλεύοντος, ὡς μὲν Γέλλιος
 [*fr. 18*] ἱστορεῖ, κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας, ὡς δὲ ⁶³³
 Λικίννιος γράφει, κατὰ τὸν ὄγδοον. ἔστω δὴ κατὰ τοῦτον ¹²¹
 ἐλληνθῶς τὸν ἐνιαυτὸν, καθ' ὃν γράφει Λικίννιος, καὶ μὴ
 πρότερον. ἐν ὑστέρῳ μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη χρόνῳ παραγεγο-
 νῶς, εἴ γε δὴ κατὰ τὸν ἕνατον ἐνιαυτὸν τῆς Ἀγκου δυνα- ⁶³²
 στείας ἱσπέων ἠγούμενος ἐπὶ τὸν πρὸς Λατίνους πόλεμον ὑπὸ ¹²²
 τοῦ βασιλέως πέμπεται, ὡς ἀμφοτέρω λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς. ²⁵

9. *Dionys. V 47* Καὶ θριάμβους ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκο- ⁵⁰³
 σμοῦντο ἀμφοτέρω [*P. Postumius Tubertus Agrippa Mene-* ²⁵¹
nus ex uictoria de Sabinis parta], Μενήνιος μὲν τῷ
 μείζονι καὶ τιμιωτέρῳ παρεμβεβηκῶς ἐφ' ἀρματίου δίφρου
 βασιλικοῦ, Ποστόμιος δὲ τῷ ἐλάσσονι καὶ ὑποδεεστέρῳ, ὃν ³⁰
 καλοῦσιν οὐαστήν, παρεγκλίναντες τοῦνομα Ἑλληνικὸν ὑπάρχον
 εἰς τὸ ἀσαφές. τὸ γὰρ πρῶτον εὐαστής [οὔτως] ἀπὸ τοῦ
 συμβεβηκότος ἐλέγετο, ὡς αὐτός τε εἰκάσω καὶ ἐν πολλαῖς

εὐρίσκω γραφαῖς ἐπιχωρίοις φερόμενοι, τότε δὲ πρῶτον, ὡς
Λικίννιος ἱστορεῖ, τοῦτον ἐξευρούσης τὸν θρόνον τῆς βουλῆς.

498 **10.** *Dionys. V 74* Ἐμοὶ μὲν δὴ παρὰ τῶν Ἑλλήνων
 256 δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ παράδειγμα λαβεῖν, ὥσπερ ἔφην· *Λικίν-*
νιος δὲ παρ' Ἀλβανῶν οἴεται τὸν δικτάτορα Ῥωμαίους εἰλη- 5
 φέειν, τούτους λέγων πρώτους μετὰ τὸν Ἀμολίου καὶ Νε-
 μέτορος θάνατον, ἐκλιπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας
 ἐνιαυσίους ἄρχοντας ἀποδείξει τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐξουσίαν
 τοῖς βασιλεῦσι, καλεῖν δὲ αὐτοὺς δικτάτορας.

496 **11.** *Dionys. VI 11* *Λικίννιος* μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλ- 10
 258 λιον [*fr. 19*] οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν
 δυνατῶν αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα *Ταρκύνιον* [*in ruhana*
Regillensi] ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ τιρωσκόμενον,
 ἄνδρα ἐνενήκοντα ἔτεσι προσάγοντα.

492 **12.** *Dionys. VII 1* Ταῦτα [σπάνιν ἰσχυρὰν τὴν Ῥώμην 15
 262 κατασχοῦσαν] ἢ βουλὴ μαθοῦσα πρέσβεις διέπεμπε πρὸς *Τυρ-*
ρηνοὺς καὶ *Καμπανοὺς* καὶ τὸ καλούμενον *Πωμεντῖνον* πε-
 δῖον σῖτον ἕσον ἂν δύναιντο πλεῖστον ὠνησομένους· *Πόπλιος*
 δὲ *Οὐαλέριος* καὶ *Λεύκιος Γεγάριος* εἰς *Σικελίαν* ἀπεστάλη- 20
 σαν, *Οὐαλέριος* μὲν υἱὸς ὦν *Ποπλικόλα*, *Γεγάριος* δὲ θατέ-
 ρου τῶν ὑπάτων ἀδελφός· τύραννοι δὲ τότε κατὰ πόλεις μὲν
 ἦσαν, ἐπιφανέστατος δὲ *Γέλων* ὁ *Λεινομένος* νεωστὶ τὴν
 Ἰπποκράτους τοῦ ἀδελφοῦ τυρραννίδα παρειληφώς, οὐχὶ *Διο-*
νύσιος ὁ *Συρακούσιος*, ὡς *Λικίννιος* γέγραφε καὶ *Γέλλιος*
 [*fr. 20*] καὶ ἄλλοι συχνοὶ τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων, οὐδὲν 25
 ἐξητακότες τῶν περὶ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸ δηλοῖ
 τοῦργον, ἀλλ' εἰκῆ τὸ προστυχὸν ἀποφαινόμενοι.

444 **13.** *Liv. III 7, 10* T. Quinctius Barbatus interrex
 310 consules creat L. Papirium Mugilanum L. Sempronium
 Atratinum. his consulibus cum Ardeatibus foedus renoua- 30
 tum est, idque monumenti est consules eos illo anno fuisse,
 qui neque in annalibus priscis neque in libris magistra-
 tum inveniuntur. credo, quod tribuni militum initio anni
 fuerunt, eo perinde ac si totum annum in imperio fuerint,
 suffectis iis consulibus praetermissa nomina consulum horum. 35

Licinius Macer auctor est et in foedere Ardeatino et in linteis libris ad Monetae inuenta. (cf. *Dionys.* XI 62.)

14. *Liv. III 23, 1* Eisdem consules insequenti anno ⁴³⁴refectos, Iulium tertium Verginium iterum, apud Macrum Li-³²⁰cinium inuenio. Valerius Antias [*fr.*20] et Q. Tubero [*fr.* 6] ⁵M. Manlium et Q. Sulpicium consules in eum annum edunt. ceterum in tam discrepanti editione et Tubero et Macer libros linteos auctores profitentur, neuter tribunos militum eo anno fuisse traditum ab scriptoribus antiquis dissimulat. Licinio libros haud dubie sequi linteos placuit, Tubero in-¹⁰certus ueri est. sed inter cetera uetustate cooperta hoc quoque in incerto positum.

15. *Liv. III 20, 5* Omnis ante me auctores secutus A. Cornelium Cossium tribunum militum secunda spolia opima Iouis Feretrii templo intulisse exposui. ceterum,¹⁵ praeterquam quod ea rite opima spolia habentur, quae dux duci detraxit, nec ducem nouimus nisi cuius auspicio bellum geritur, titulus ipse spoliis inscriptus illos meque arguit consulem ea Cossium cepisse. — — qui si ea in re sit error, quod tam ueteres annales quodque magistratum²⁰ libri, quos linteos in aede repositos Monetae Macer Licinius citat identidem auctores, septimo post demum anno cum T. Quinctio Poeno A. Cornelium Cossium consulem habeant, existimatio communis omnibus est. nam etiam illud accedit, ne tam clara pugna in eum annum transferri possit,²⁵ quod inbelle triennium ferme pestilentia inopiaque frugum⁴²⁸ circa A. Cornelium consulem fuit, adeo ut quidam annales³²⁶ uelut funesti nihil praeter nomina consulum suggerant. tertius ab consulatu Cossi annus tribunum eum militum consulari potestate habet, eodem anno magistrum equitum,³⁰ quo in imperio alteram insignem edidit pugnam equestrem.

16. *Liv. VII 9, 3* Dictatorem T. Quinctium Poenum eo anno fuisse satis constat et magistrum equitum Ser. Cornelium Maluginensem. Macer Licinius comitiorum habendorum causa et ab Licinio consule dictum scribit, quia³⁵ collega comitia bello praeferre festinante, ut continuaret³⁶⁴ consulatum, obuiam eundum prauae cupiditati fuerit. Quae-³⁹⁰

sita ea propria familiae laus leuiorem auctorem Licinium facit. cum mentionem eius rei in uetustioribus annalibus nullam inueniam, magis ut belli Gallici caussa dictatorem creatum arbitrer, inclinatur animus.

³¹⁰ 17. *Liv. VIII 38, 15* Papirius C. Iunium Bubulcum ⁵
⁴⁴⁴ magistrum equitum dixit; atque ei legem curiatam de imperio ferenti triste omen diem diffidit, quod Faucia curia fuit principium, duabus insignis cladibus, captae urbis et Caudinae pacis, quod utroque anno eiusdem curiae fuerat principium. Macer Licinius tertia etiam clade, quae ad ¹⁰ Cremeram accepta est, abominandam eam curiam facit.

³⁰⁴ 18. *Liv. VIII 46, 1* Eodem anno Cn. Flavius Cn. ¹⁵
⁴⁵⁰ filius scriba, patre libertino humili fortuna ortus, ceterum callidus uir et facundus, aedilis curulis fuit. Inuenio in quibusdam annalibus, cum appareret aedilibus fierique se pro tribu aedilem uideret neque accipi nomen, quia scriptum faceret, tabulam posuisse et iurasse, se scriptum non facturum. Quem aliquanto ante desisse scriptum facere arguit Macer Licinius tribunatu ante gesto triumuiratibusque, nocturno altero, altero coloniae deducendae. (*cf. Pison. fr. 27.*) ²⁰

²⁹⁹ 19. *Liv. X 9, 10* In eum annum cum Q. Fabium ²⁵
⁴⁵⁵ consulem non petentem omnes dicerent centuriae, ipsum auctorem fuisse Macer Licinius ac Tubero [*fr. 7*] tradunt differendi sibi consulatus in bellicosiore annum: eo anno maiori se usui rei publicae fore urbano gesto magistratu. ita nec dissimulantem quid mallet, nec petentem tamen aedilem curulem cum L. Papirio Cursore factum. id ne pro certo ponerem, uetustior annalium auctor Piso [*fr. 28*] effecit, qui eo anno aediles curules fuisse tradit Cn. Domitium Cn. f. Calvinum et Sp. Carvilium Q. f. Maximum. ³⁰ id credo cognomen errorem in aedilibus fecisse, secutamque fabulam mixtam ex aediliciis et consularibus comitiis convenientem errori.

EX LIBRO II

20. *Prisc. XIII p. 8 H. G.* Licinius in II: Peruersum esse, alii modi postulare Pyrrum in te atque in ceteris ³⁵ fuisse. (= *VI p. 227 et 266 H. — postulare.*)

21. *Non. s. u. lues p. 52* Licinius Macer annalibus libro II: Nequaquam sui lauandi reluant arma lue.

EX LIBRO XVI

22. *Priscian. X p. 525 H.* Licinius Macer in XVI annalium 'Omnium nostrum neglexerit auctoritatem' pro 'neglexerit' ait. (= *Diom. I p. 369.*) 5

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

23 [24]. *Non. s. u. clipeus p. 196* Licinius Macer: Pars magna leuius clipea portant.

24 [25]. *Non. s. u. contendere p. 260* Licinius Macer: Quo die magistratum obiit, repente celeri gradu per forum se in Capitolium contendit. 10

RELICVVM LIBRORVM LINTEORVM FRAGMENTVM

(25 [27]). *Liv. IIII 13, 6* Consul sextum creatus T. 439 Quinctius Capitolinus, minime opportunus uir nouanti res. 315 collega additur ei Agrippa Menenius, cui Lanato erat cognomen. et Lucius Minucius praefectus annonae seu refectus, seu, quoad res posceret, in incertum creatus: nihil enim 15 constat, nisi in libros linteos utroque anno relatum inter magistratus praefecti nomen.

L. VOLTACILIUS PLOTVS

TESTIMONIA

1. *Sueton. de gramm. et rhet. 27 p. 124 Rf.* L. Voltacilius Plotus seruisse dicitur atque etiam ostiarius uetere more in catena fuisse, donec ob ingenium et studium litterarum 20 manu missus accusanti patrono subscripsit. deinde rhetoricam professus Cn. Pompeium Magnum docuit patrisque eius res gestas nec minus ipsius compluribus libris exposuit, primus omnium libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, scribere historiam orsus, nonnisi ab honestissimo 25 quoque scribi solitam ad id tempus. (*Ex eo Hieronymus ad a. Abr. 1936 = 81 a. Chr. n., p. 133 Sch.* Vultacilius Plotus latinus rhetor Cn. Pompei [libertus et] doctor scholam Romae aperuit.)

PROCILIVS

TESTIMONIVM

1. *Cicer. ad Att. II 2, 2* (*scr. a. 60. 694*) O magnum hominem [*Dicaearchum*] et unde multo plura didiceris quam de Procilio!

FRAGMENTA

³⁶² 1. *Varr. de l. l. V 148* In foro lacum Curtium a
³⁹² Curtio dictum constat, et de eo triceps historia: nam et ⁵
 Procilius non idem prodidit quod Piso [*fr. 6*], nec quod
 is, † Cornelius Stilo secutus. A Procilio relatum, in eo
 loco dehisse terram et id ex senatus consulto ad aruspices
 relatum esse. responsum deum † Manio postilionem postulare,
 id est ciuem fortissimum eo dimitti. tum quendam ¹⁰
 Curtium uirum fortem armatum ascendisse in equum et a
 Concordia uersum cum equo eo praecipitatum. eo facto
 locum coisse atque eius corpus diuinitus humasse ac reli-
 quisse genti suae monumentum. (*cf. Lutat. fr. 4.*)

⁸¹ 2. *Plin. n. h. VIII 4* Romae iuncti [*elephantes*] pri- ¹⁵
⁶⁷³ mum subiere currum Pompei Magni Africano triumpho,
 quod prius India uicta triumphante Libero patre memoratur.
 Procilius negat potuisse Pompei triumpho iunctos egredi porta.

3. *Varr. de l. l. V 154* Intimus circus ad Murcim uocatur, ut Procilius aiebat ab urceis, quod is locus esset ²⁰
 inter figulos.

SCRIBONIVS LIBO

(fort. L. Scrib., qui S. Pompei socer fuit, Ciceronis et Varronis amicus, a. 34. 720 consul.)

TESTIMONIVM

1. *Cic. ad Att. XIII 44, 3* (*scr. a. 45. 709*) Cottam mi uelim mittas. Libonem mecum habeo.

ANNALIS FRAGMENTA

¹³² 1. *Cicer. ad Att. XIII 30, 3* (*scr. a. 45. 709*) Mi,
⁶²² sicunde potes, erues, qui decem legati Mummio fuerint. ²⁵
 Polybius non nominat, ego memini Albinum consularem et
 Sp. Mummium. uideor audisse ex Hortensio, Tuditanum.

sed in Libonis annali XIII annis post praetor est factus Tuditanus quam consul Mummius. non sane quadrat.

2. *Cic. ad Att. XIII 32, 3* Et quod ad te de decem ¹³² legatis scripsi, parum intellexti, credo, quia *διὰ σημείων* ⁶²² scripseram. De C. Tuditano enim quaerebam, quem ex ⁵ Hortensio audieram fuisse in decem; eum uideo in Libonis praetorem P. Popillio P. Rupilio. annis XIII ante, quam praetor factus est, legatus esse potuisset? nisi admodum sero quaestor est factus, quod non arbitror. uideo enim curules magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. ¹⁰

L. AELIVS TVBERO

TESTIMONIA

1. *Ciceronis familiaris et legatus a. 61. 693, bello civili orto Pompeium secutus frustra Africam prouinciam obtinere conatus est, a P. Attio Varo repulsus.*
2. *Phot. bibl. cod. 212 p. 169 Bk. Γράφει δὲ τοὺς λόγους [Πυρρωνίους] Αἰνησίδημος προσφωνῶν αὐτοὺς τῶν ἐξ Ἰταλίας δημίας τινὲ συναιρεσιώτη Λευκίῳ Τοβέρωνι, γένος μὲν Ῥωμαίων, δόξῃ δὲ λαμπρῶ ἐκ προγόνων καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς οὐ τὰς τυχοῦσας μετιόντι. Ad eundem M. Terentius Varro logistoricum misit, quem Tubero de origine humana inscripsit.*
3. *Cicer. ad Q. fr. I, 3, 10 (scr. 60. 694) Quamquam* ²⁰ legatos habes eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis tuae, de quibus honore et dignitate et aetate praestat Tubero, quem ego arbitror, praesertim cum scribat historiam, multos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit et possit imitari. ²⁵

Q. AELIVS TVBERO

TESTIMONIA

1. *Filius Lucii, pugnae Pharsalicae interfuit, post a. 46. 708 Q. Ligarium apud Caesarem reum fecit.*
2. *Pompon. de orig. iur. 46* Post hos Quintus Tubero fuit, qui Ofilio operam dedit. fuit autem patricius et transiit a causis agendis ad ius ciuile, maxime postquam Q. Liga- ³⁰

rium accusavit nec optinuit apud Gaium Caesarem. — Tubero doctissimus quidem habitus est iuris publici et priuati et complures utriusque operis libros reliquit: sermone etiam antiquo usus affectauit scribere et ideo parum libri eius grati habentur.

3. *Dionys. I 7* Τὰ δ' ἐκ τῶν ἱστοριῶν ἀναλεξάμενος, ὃς οἱ 5
 πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενοι Ῥωμαίων συνέγραψαν — Αἰλλιοί
 τε καὶ Γέλλιοι καὶ Καλπούρριοι καὶ ἔτεροι συγχοὶ πρὸς τού-
 τοις ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς, κ. τ. λ. *Cat. test. 1. Dion. I 80*
 Ὡς δὲ Τουβέρων Αἰλλιος, δεινὸς ἀνὴρ καὶ περὶ τὴν συνα-
 γωγὴν τῆς ἱστορίας ἐπιμελής, γράφει κ. τ. λ. *fr. 3.* 10
4. *fr. 6* Ceterum in tam discrepanti editione et Tubero et
 Macer libros linteos auctores profitentur.

HISTORIARVM FRAGMENTA
 EX LIBRO I

1. *Non. s. u. protinus p. 376* Tubero historiarum libro I:
 Si quod a parentibus acceptum protinus antiquae memoriae
 tradiderunt. 15

2*. *Seru. ad Aen. II 15* De hoc equo [*Troiano*] uaria
 in historiis lecta sunt. ut enim Hyginus et Tubero dicunt,
 machinamentum bellicum fuit, quod equus appellatur, sicut
 aries, sicut testudo, quibus muri uel discuti uel subrui solent.

3*. *Dionys. I 80* Ὡς δὲ Τουβέρων Αἰλλιος, δεινὸς ἀνὴρ 20
 καὶ περὶ τὴν συναγωγὴν τῆς ἱστορίας ἐπιμελής, γράφει,
 προειδότες οἱ τοῦ Νεμέτορος θύσοντας τὰ Λύκαια τοὺς
 νεανίσκους [*Romulum et Remum*] τῷ Πανὶ τὴν Ἀρκαδικὴν,
 ὡς Εὐάνδρος κατεστήσατο, θυσίαν, ἐνὴδρευσαν τὸν καιρὸν
 ἐκεῖνον τῆς ἱεροουργίας, ἥνικα ἐχρῆν τοὺς περὶ τὸ Παλλάντιον 25
 οἰκοῦντας τῶν νέων ἐκ τοῦ Λυκαίου τεθνηκότας περιελθεῖν
 δρόμῳ τὴν κόμην γυμνοὺς ὑπεξωσμένους τὴν αἰδῶ ταῖς
 δοραῖς τῶν νεοθύτων. τοῦτο δὲ καθαρόν τινα τῶν κομη-
 τῶν πάτριον ἐδύνατο, ὡς καὶ νῦν ἔτι δρᾶται. ἐν δὲ τούτῳ
 τῷ χρόνῳ τοὺς ἱεροποιοὺς νεανίσκους οἱ βουκόλοι λοχῆσαν- 30
 τες κατὰ τὸ στενόπορον τῆς ὁδοῦ, ἐπειδὴ, τὸ πρῶτον τάγμα
 τὸ σὺν τῷ Ῥώμῳ κατ' αὐτοὺς ἐγένετο, τῶν ἀμφὶ Ῥωμύλον
 τε καὶ ἄλλων ὑστεριζόντων (τριχῆ γὰρ ἐνεπέμνητο καὶ ἐκ

διαστήματος ἔθεον) οὐ περιμείναντες τοὺς λοιποὺς ὁρμῶσιν ἐπὶ τοὺς πρώτους ἐμβοήσαντες ἀθροοὶ καὶ περιστάντες ἔβαλλον οἱ μὲν ἀκοντίοις, οἱ δὲ λίθοις, οἱ δ' ὡς ἕκαστοί τι διὰ χειρὸς εἶχον. οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ παραδόξῳ τοῦ πάθους καὶ ἀμηχανοῦντες ὅ τι δράσειαν πρὸς ὠπλισμένους ἄνοπλοι ⁵ μαχόμενοι κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἐχειρώθησαν. ὁ μὲν οὖν Ῥῶμος ἐπὶ τοῖς πολεμίοις γενόμενος οὕτως, εἴθ' ὡς ὁ Φάβιος [fr. 5^b] παραδέδωκε, δέσμιος εἰς τὴν Ἄλβαν ἀπήγετο.

4. *Gell. X 28, 1* Tubero in *historiarum* primo scripsit, *Seruium Tullium*, regem populi Romani, cum illas quinque ¹⁰ classes *seniorum et iuniorum* census faciendi gratia institueret, 'pueros' esse existimasse, qui minores essent annis septem decem, atque inde ab anno septimo decimo, quo idoneos iam esse rei p. arbitraretur, milites scripsisse, eosque ad annum quadragesimum sextum 'iuniores' supra- ¹⁵ que eum annum 'seniores' appellasse.

EX LIBRO III

5. *Charis. II p. 202 K.* Tubero *historiarum III*: Inimiciter irascendum non est.

EX LIBRO II—VIII

6. *Liv. III 23, 1* Eisdem consules insequenti anno ⁴³⁴ refectos, Iulium tertium Verginium iterum, apud Macrum ³²⁰ Licinium [fr. 14] inuenio. Valerius Antias [fr. 20] et Q. Tubero M. Manlium et Q. Sulpicium consules in eum annum edunt. Ceterum in tam discrepanti editione et Tubero et Macer libros linteos auctores profitentur, neuter tribunos militum eo anno fuisse traditum ab scriptoribus antiquis ²⁵ dissimulat. Licinio libros haud dubie sequi linteos placet, Tubero incertus ueri est. Sed inter cetera uetustate cooperta hoc quoque in incerto positum.

7. *Liv. X 9, 10* In eum annum cum Q. Fabium con- ²⁹⁹ sulem non petentem omnes dicerent centuriae, ipsum aucto- ⁴⁵⁵ rem fuisse Macer Licinius [fr. 19] ac Tubero tradunt differendi sibi consulatus in bellicosiore annum: eo anno maiori se usui rei publicae fore urbano gesto magistratu.

ita nec dissimulantem, quid mallet, nec petentem tamen aedilem curulem cum L. Papirio Cursore factum.

EX LIBRO VIII

²⁵⁶ **8.** *Gell. VII 3* Tubero in historiis scriptum reliquit,
⁴⁹⁸ bello primo Poenico Atilium Regulum consulem in Africa castris apud Bagradam flumen positus, proelium grande ⁵ atque acre fecisse aduersus unum serpentem in illis locis stabulantem inuisitatae inmanitatis, eumque magna totius exercitus conflicione balistis atque catapultis diu oppugnatum, eiusque interfecti corium longum pedes centum et uiginti Romam misisse. ¹⁰

²⁵⁰ **9*.** *Gell. VII 4, 2* Eundem Regulum Tubero in hi-
⁵⁰⁴ storiis redisse Carthaginem nouisque exemplorum modis excruciatum a Poenis dicit: In atras, inquit, et profundas tenebras eum claudebant ac diu post, ubi erat uisus sol ardentissimus, repente educebant et aduersus ictus solis ¹⁵ oppositum continebant atque intendere in caelum oculos cogebant. palpebras quoque eius, ne coniuere posset, sursum ac deorsum diductas insuebant. (*cf. Tudit. fr. 5.*)

EX LIBRO XIII

10. *Nonius s. u. luxuriabat p. 481* Tubero libro XIII historiarum: Pars omnis luxuriabat. ²⁰

INCERTAE SEDIS FRAGMENTA

10^a. *Suet. Caes. 56* Feruntur, ut ait Q. Tubero, et ab adulescentulo [*Iulio Caesare*] quaedam scripta, ut laudes Herculis, tragoedia Oedipus, item dicta collectanea. quos omnis libellos uetuit Augustus publicari.

11. *Suet. Caes. 83* Quintus Tubero tradit heredem ²⁵ ab eo [*Iulio Caesare*] scribi solitum ex consulatu ipsius primo usque ad initium ciuilis belli Cn. Pompeium, idque militibus pro contione recitatum.

12. *Donat. in Terent. Phorm. II 1, 57* Tubero: Hinc in millesimum annum eorum columine ciuitas continebitur. ³⁰

13. *Seru. ad Aen. IIII 390* Tubero: Nam delinquat aut superet aliquid tibi.

LIBER II.
FRAGMENTA
HISTORIAE FLORENTIS

Q. HORTENSIVS HORTALVS

(natus a. 114. 640, cos. 69. 685, mortuus 50. 704.)

TESTIMONIA

1. *Cicer. orat. 38, 132* Dicebat melius quam scripsit Hortensius. *Quintil. XI 3, 8* Hac [*actione*] — et Antonium et Crassum multum ualuisse, plurimum uero Q. Hortensium. cuius rei fides est, quod eius scripta tantum intra famam sunt, qua diu princeps orator, aliquando aemulus Ciceronis existimatus est, nouissime, quoad uixit, secundus, ut appareat, placuisse aliquid eo dicente, quod legentes non inuenimus. *cf. Lucull. test. 2.*

ANNALIVM FRAGMENTA

1*. *Cicer. ad Att. XII 5, 3* (*scr. a. 46. 708*) Vide, ¹⁴⁹ quaeso, L. Libo, ille, qui de Ser. Galba, Censorinone et ⁶⁰⁵ Manilio an T. Quinctio M'. Acilio consulibus tribunus pl. ¹⁴⁸ fuerit. conturbabat enim me [*epitome Bruti Fanniana*] in ⁶⁰⁶ Bruti epitoma Fannianorum [*scripsi*] quod erat in extremo; idque ego secutus hunc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Laelii, sed tu me γεωμετρικῶς ¹⁵ refelleras, te autem nunc Brutus et Fannius [*fr. 9*]. ego tamen de bono auctore, Hortensio, sic acceperam, ut apud Brutum est. hunc igitur locum expedies.

2. *Vellei. II 16, 1* Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces [*bello Marsico*] —. Neque ego uerecundia do- ²⁰ mestici sanguinis gloriae quidquam, dum uerum refero, subtraham: quippe multum Minatii Magii, atau mei, Aeculanensis, tribuendum est memoriae, qui nepos Decii Magii,

Campanorum principis, celeberrimi et fidelissimi uiri, tantam hoc bello Romanis fidem praestitit, ut cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum T. 90 Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret Compsam-
664 que occuparet. cuius de uirtutibus cum alii tum maxime 5 dilucide Q. Hortensius in annalibus suis rettulit. cuius illi pietati plenam populus Romanus gratiam rettulit ipsum uiritim ciuitate donando, duos filios eius creando praetores, cum seni adhuc crearentur.

M. TVLLIUS CICERO

(natus a. 106. 648, cos. 63. 691, mortuus 43. 711.)

TESTIMONIA DE EIVS HISTORIA

1. *Anon. Gudianus cod. 278* Cornelius Nepos in libro de 10 historicis Latinis de laude Ciceronis [*fr. 7*]: Non ignorare debes unum hoc genus Latinarum litterarum adhuc non modo non respondere Graeciae, sed omnino rude atque incohatum morte Ciceronis relictum. ille enim fuit unus, qui potuerit et etiam debuerit historiam digna uoce pronuntiare, quippe 15 qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam perpoliuerit, philosophiam ante eum incomptam Latinam sua conformarit oratione. ex quo dubito, interitu eius utrum res publica an historia magis doleat.
2. *Plut. Cic. 41* Διανοούμενος δ', ὡς λέγεται, τὴν πατριον 20 ἱστορίαν γραφῇ περιλαβεῖν καὶ πολλὰ συμμιῆσαι τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ὅλως τοὺς συνηγμένους λόγους αὐτῷ καὶ μύθους ἐνταῦθα τρέψαι, πολλοῖς μὲν δημοσίοις, πολλοῖς δ' ἰδίοις κατελήφθη πράγμασιν ἀβουλήτοις καὶ πάθεσιν [*sequitur diuortium cum Terentia factum*]. *Cass. Dion. XLVI 21, 3* 25 [*ex oratione Q. Fufii Caleni contra Ciceronem*] καὶ οὕτω γε ἀναίσχυντος εἶ ὥστε καὶ συγγράψαι ταῦτα τοιαῦτα ὄντα ἐπεχείρησας. — προθέμενος γὰρ πάντα τὰ τῇ πόλει πεπραγμένα συγγράψαι (καὶ γὰρ σοφιστῆς καὶ ποιητῆς καὶ φιλόσοφος καὶ ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς εἶναι πλάττεται) ἔπειτ' 30

οὐκ ἀπὸ τῆς κλίσεως αὐτῆς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοῦτο ποι-
οῦντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας τῆς ἑαυτοῦ ἤρξατο, ἵνα
ἀνάπαλιν προχωρῶν ἀρχὴν μὲν τοῦ λόγου ἐκείνην, τελευτὴν
δὲ τὴν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείαν ποιήσῃται. cf. *Cicer. de legg.*
I 2, 5 sqq. 5

3. *Cicer. ad Att. I 19, 10* [*scr. a. 60. 694*] *Commentarium*
consulatus mei Graece compositum [*a*] misi ad te, in
quo si quid erit, quod homini Attico minus Graecum erudi-
tumque videatur, non dicam, quod tibi, ut opinor, Pan-
hormi Lucullus de suis historiis dixerat, se, quo facilius¹⁰
illas probaret Romani hominis esse, idcirco barbara quae-
dam et σόλοικα dispersisse: apud me si quid erit eius modi,
me imprudente erit et inuito. Latinum si perfecero, ad te
mittam [*b*]. tertium poema [*c*] exspectato, ne quod genus
a me ipso laudis meae praetermittatur. — quamquam non¹⁵
ἐγκωμιαστικά sunt haec, sed ἱστορικά, quae scribimus.
4. *Cic. ad Att. I 20, 6* [*scr. a. 60. 694*] De meis scriptis misi
ad te Graece perfectum consulatum meum [*a*]: eum librum
L. Cossinio dedi. puto te Latinis meis delectari, huic autem
Graeco Graecum inuidere. alii si scripserint, mitemus ad²⁰
te, sed, mihi crede, simulatque hoc nostrum legerunt, nescio
quo pacto retardantur. *II 1, 1 sq.* [*a. 60. 694*] Kal. Iuniis
eunti mihi Antium et gladiatores M. Marcelli cupide relin-
quenti uenit obuiam tuus puer: is mihi litteras abs te et
commentarium consulatus mei Graece scriptum reddidit.²⁵
in quo laetatus sum me aliquanto ante de iisdem rebus
Graece item scriptum librum L. Cossinio ad te perferen-
dum dedisse; nam si ego tuum ante legissem, furatum me
abs te esse diceres. — meus autem liber totum Isocrati
μυροθήμιον atque omnes eius discipulorum arculas ac non³⁰
nihil etiam Aristotelia pigmenta consumpsit; quem tu Cor-
cyrae, ut mihi aliis litteris significas, strictim attigisti, post
autem, ut arbitror, a Cossinio accepisti; quem tibi ego
non essem ausus mittere, nisi eum lente ac fastidiose pro-
bauissem. quamquam ad me rescripsit iam Rhodo Posidonius³⁵
se, nostrum illud ἐπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum,
ut ornatius de iisdem rebus scriberet, miseram, non modo

non excitatum esse ad scribendum sed etiam plane deter-
ritum. quid quaeris? conturbavi Graecam nationem. ita,
uulgo qui instabant, ut darem sibi, quod ornarent, iam
exhibere mihi molestiam destiterunt. Tu, si tibi placuerit
liber, curabis, ut et Athenis sit et in ceteris oppidis Grae-
ciae. uidetur enim posse aliquid nostris rebus lucis afferre.
Ad Quint. fr. II 16, 5 [*script. a. 54. 700*] Quomodonam, mi
frater, de nostris uersibus [*c*] Caesar? nam primum librum
[*a*] se legisse scripsit ad me ante, et prima sic, ut neget
se ne Graeca quidem meliora legisse: reliqua ad quendam 10
locum ῥαθυμότερα: hoc enim utitur uerbo.

5. *Cass. Dio XXXVIII 10* Καῖσαρ δὲ καὶ Κράσσος ἄλλως
μὲν ἤχθοντο τῷ Κικέρωνι, σπουδῆν δ' οὖν τινα αὐτοῦ ἔσχον,
ἐπειδὴ πάντως καθήξοντα αὐτὸν ἤσθοντο· καὶ γὰρ ὁ Καῖσαρ
καὶ ἀπὸν εὐνοϊάν τινα αὐτῷ ἐνεδείξατο, οὐ μέντοι καὶ χάριν 15
οὐδεμίαν ἀντέλαβον. ἐκεῖνος γὰρ τοῦτο τε οὐκ ἀπὸ γνώμης
σφᾶς πεποιηκότας εἰδὼς καὶ τῆς φυγῆς αἰτιωτάτους γεγο-
νέναι νομίζων ἐκ μέντοι τοῦ προφανοῦς οὐ πάνυ πρὸς αὐ-
τοὺς ἐθρασύνετο, ἅτε καὶ τῶν τῆς ἀκράτου παρρησίας ἐπι-
καρπιῶν νεωστὶ πεπειραμένος, βιβλίον μέντοι τι ἀπόρρητον 20
συνέθηκε καὶ ἐπέγραψεν αὐτῷ ὡς καὶ περὶ τῶν ἐαυτοῦ
βουλευμάτων ἀπολογισμὸν τινα ἔχοντι. πολλὰ δὲ δὴ καὶ
δεινὰ ἐς αὐτὸ καὶ περὶ ἐκείνων καὶ περὶ ἄλλων τινῶν
συνένησε καὶ διὰ τοῦτο φοβηθεῖς, μὴ καὶ ζῶντος αὐτοῦ
ἐκφοιτήσῃ, κατεσημήνατό τε αὐτὸ καὶ παρέδωκε τῷ παιδί, 25
προστάξας οἱ μὴτ' ἀναγνῶναι μῆτε δημοσιεῦσαι τὰ γεγραμ-
μένα, πρὶν ἂν μεταλλάξῃ. *cf. Cicer. ad Att. II 6, 2* [*scr. a.*
59. 695] Itaque ἀνέκδοτα, quae tibi uni legamus, Theopompio
genere aut etiam asperiore multo pangentur. neque aliud
iam quidquam πολιτευόμεαι, nisi odisse improbos, et id ipsum 30
nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi
uoluptate. *XIV 14, 5* [*scr. a. 44. 710*] Et hortaris me, ut
historias scribam? ut colligam tanta eorum scelera, a quibus
etiam nunc obsidemur? *17, 6* Librum meum illum ἀνέκδοτον
nondum, ut uolui, perpoliui. ista uero, quae tu contexi uis, 35

aliud quoddam separatum uolumen exspectant. ego autem — minore periculo existimo contra illas nefarias partes uiuo tyranno dici potuisse quam mortuo. ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter, nunc, quocumque nos commouimus, ad Caesaris non modo acta uerum etiam ⁵ cogitata reuocatur. *XV 27, 2* [*scr. a. 44. 710*] Excudam aliquid Ἡρακλιδεῖον, quod lateat in thesauris tuis. *4, 3. 13, 3. XVI 2, 6.*

6. *Schol. Bob. ad Cicer. pro Planc. p. 270 sq. Or.* Te aiebas de tuis rebus gestis nullas litteras misisse, quod mihi meae, ¹⁰ quas ad aliquem misissem, obfuisent] — significat epistulam non mediocrem ad instar uoluminis scriptam, quam Pompeio in Asiam de rebus suis in consularu gestis miserat Cicero, aliquanto, ut uidebatur, insolentius scriptam, ut Pompei stomachum non mediocriter ¹⁵ commoueret, quod quadam superbiore iactantia omnibus se gloriosis ducibus anteponeret. — obfuerunt autem reuera, nam sic effectum est, ut ei Pompeius contra Clodianam uim non patrocigaretur.

FRAGMENTVM

COMMENTARII GRAECI DE CONSVLATV SVO

1. *Plut. Crass. 13* Ἐν δὲ τοῖς περὶ Κατιλίαν παράγμασι ⁶³ ₆₉₁ μεγάλοις καὶ μικροῦ δεήσασιν ἀνατρέψαι τὴν Ῥώμην ἤψατο μὲν τις ὑπόνοια τοῦ Κράσσου καὶ προσῆλθεν ἄνθρωπος ὀνομάζων ἀπὸ τῆς συνωμοσίας, οὐδεὶς δὲ ἐπίστευσεν. ὅμως δ' ὁ Κικέρων ἐν τινι λόγῳ φανερός ἦν Κράσσῳ καὶ Καίσαρι τὴν αἰτίαν προστριβόμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀμφοῖν τελευτήν. Ἐν δὲ τῷ περὶ ὑπατείας ὁ ²⁵ Κικέρων νύκτωρ φησὶ τὸν Κράσσον ἀφικέσθαι πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν κομίζοντα τὰ περὶ τὸν Κατιλίαν ἐξηγουμένην ὡς ἤδη βεβαιοῦντα τὴν συνωμοσίαν. (*cf. Cicer. c. 15.*)

FRAGMENTA LIBRI DE CONSILIIIS SVIS

2. *Ascon. ad Cic. in tog. cand. p. 74 K.* Dico, p. c., superiore nocte cuiusdam hominis nobilis et ualde in hoc ³⁰ largitionis quaestu docti et cogniti domum Catilinam et

Antonium cum sequestribus suis conuenisse.] Aut C. Caesaris aut M. Crassi domum significat. ei enim acerrimi ac potentissimi fuerunt Caesaris refragatores, cum petiit consulatum, quod eius in dies ciuilem crescere dignitatem animaduertebant: et hoc ipse Cicero in expositione consiliorum suorum significat; eius quoque coniurationis, quae
 65
 689 Cotta et Torquato coss. ante annum quam haec dicerentur, facta est a Catilina et Pisone, arguit M. Crassum auctorem fuisse.

3. *Charis. I p. 146 K.* 'Vectigaliorum' Cicero ad Atticum, item in ratione consiliorum suorum, sed et de lege agraria 'uectigalium'.

4. *Augustin. contra Iul. Pelag. V 5, 23* Aures quoque hominis quo modo ei subderes inuenisti et erexisti eius [*pulcherrimae famulae*] uetustissimum quidem sed plane
 15 gloriosissimum titulum, commemorans, quod in expositione consiliorum suorum Tullius posuit, quia cum uinolenti adolescentes tibiaram etiam cantu, ut fit, instincti, mulieris pudicae fores frangerent, admonuisse tibicinam, ut spondeum caneret, Pythagoras dicitur. quod cum illa fecisset, tarditate modorum et grauitate cantus illorum furentem
 20 petulantiam resedissee. = *Boet. de inst. mus. I 1 p. 184 ed. Friedl.* Cui enim est illud ignotum, quod Pythagoras ebrium adulescentem Tauromenitanum subphrygii modi sono incitatum spondeo succinente reddiderit mitiorem et sui com-
 25 potem? nam cum scortum in riualis domo esset clausum atque ille furens domum uellet amburere, cumque Pythagoras stellarum cursus, ut ei mos, nocturnus inspiceret, ubi intellexit sono Phrygii modi incitatum multis amicorum monitionibus a facinore uoluisse desistere, mutari modum
 30 praecepit atque ita furentis animum adulescentis ad statum mentis pacatissimae temperauit. quod scilicet M. Tullius commemorat in eo libro, quem de consiliis suis composuit, aliter quidem, sed hoc modo: Sed ut aliqua similitudine adductus maximis minima conferam, ut cum uinolenti
 35 adulescentes — et grauitate canentis illorum furentem petulantiam consedissee.

FRAGMENTVM EPISTVLAE AD CN. POMPEIVM

5. *Cic. pro Sulla 24, 67* Hic tu epistulam meam saepe recitas, quam ego ad Cn. Pompeium de meis rebus gestis et de summa re publica misi, et ex ea crimen aliquod in P. Sullam quaeris et, si furorem incredibilem biennio ante conceptum erupisse in meo consulatu scripsi, me hoc⁵ demonstrasse dicis, Sullam in illa fuisse superiore coniuratione.

Q. TVLLIVS CICERO

(natus a. fere 102. 652, praetor 62. 692, occisus a. 43. 711.)

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Cic. ad Att. II 16, 4* [*scr. a. 59. 695*] Ita deplorat [*Q. fr. epistulae*] primis uersibus mansionem suam, ut quemuis mouere possit, ita rursus remittit, ut me roget, ut annales¹⁰ suos emendem et edam.
2. *Cic. ad Q. fr. II 13, 3* [*scr. a. 54. 700*] Omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te. sed, ut uides, res me ipsa deficit. itaque ad Callisthenem et ad Philistum redeo, in quibus te uideo uolutatum. — sed utros eius [*Philisti*]¹⁵ habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. me magis de Dionysio delectat. — sed quod ea scribis, adgrederisne ad historiam? me auctore potes. et, quoniam tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis.

M. TVLLIVS TIRO

TESTIMONIA

1. *A Marco Cicerone manu missus a. 54. 700* (*ad fam.*²⁰ *XVI 16*). *Gell. VI 3, 8* Tiro autem Tullius, M. Ciceronis libertus, sane quidem fuit ingenio homo eleganti et hautquaquam rerum litterarumque ueterum indoctus, eoque ab ineunte aetate liberaliter instituto adminiculatore et quasi administro in studiis litterarum Cicero usus est. *Hieron.*²⁵

ad a. 2013 Abr. 4. 750 p. 145 Sch. M. Tullius Tiro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentus est, in Puteolano praedio usque ad centesimum annum consenescit.

2. *Tullius Tiro auctor Plinio in nat. hist. sec. ind. in libro II.*

FRAGMENTA LIBRORVM DE VITA M. TVLLII CICERONIS

- ⁵⁹ 1*. *Gell. IV 10, 5* C. Caesar in consulatu, quem cum ⁵
⁶⁹⁵ M. Bibulo gessit, quatuor solos extra ordinem rogasse sententiam dicitur. ex his quatuor principem rogabat M. Cras-
sum, sed postquam filiam Cn. Pompeio desponderat, primum
coeperat Pompeium rogare. eius rei rationem reddidisse
eum senatui Tiro Tullius, M. Ciceronis libertus, refert, itaque ¹⁰
se ex patrono suo audisse refert.
- ⁵⁷ 2. *Ascon. in Milon. p. 43 K.* De oppugnata domo [*L.*
⁶⁹⁷ *Caecili*] nusquam adhuc legi. Pompeius tamen, cum defen-
deret Milonem apud populum, de ui accusante Clodio, ob-
iecit, ut legimus apud Tironem, libertum Ciceronis, in libro ¹⁵
III de uita eius, oppressum a Clodio L. Caecilium praetorem.
- ⁴⁶ 3*. *Plut. Cic. 41* Ἀὐτὰι γὰρ εἰσιν αἱ λεγόμεναι τῆς
⁷⁰⁸ διαστάσεως [*M. Ciceronis et Terentiae*] εὐπρεπέσταται προ-
φάσεις. Τῇ δὲ Τερεντίᾳ καὶ ταύτας ἀρνούμενη λαμπρὰν
ἐποίησε τὴν ἀπολογίαν αὐτὸς ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺν χρόνον ²⁰
γῆμας παρθένου, ὡς μὲν ἡ Τερεντία κατεφήμιζεν, ἔρωτι τῆς
ᾠρας, ὡς δὲ Τίρων ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος γέγραπεν,
εὐπορίας ἔνεκεν πρὸς διάλυσιν δανείων. ἦν γὰρ ἡ παῖς
σφόδρα πλουσία, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὁ Κικέρων ἐν πίστει
κληρονόμος ἀπολειφθεὶς διεφύλαττεν. ὀφείλων δὲ πολλὰς ²⁵
μυριάδας ὑπὸ τῶν φίλων καὶ οἰκείων ἐπέισθη τὴν παιδα
γῆμαι παρ' ἡλικίαν καὶ τοὺς δανειστὰς ἀπαλλάξαι τοῖς
ἐκείνης χρησάμενον.
- ⁴³ 4*. *Tacit. dial. 17* Nam ut de Cicerone ipso loquar,
⁷¹¹ Hirtio nempe et Pansa consulibus, ut Tiro libertus eius ³⁰
scripsit, septimo idus Decembres occisus est. (*cf. Plut.*
Cic. 49 οὕτω γὰρ ἔνιοι τῶν συγγραφέων ἱστορήμασιν [*de*
morte Ciceronis]. ὁ δ' αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος Τί-
ρων τὸ παράπαν οὐδὲ μέμνηται τῆς τοῦ Φιλολόγου προδοσίας.)

L. LVCCEIUS

TESTIMONIA

1. *Ascon. ad Cicer. in tog. cand. p. 81* Post effecta comitia consularia et Catilinae repulsam fecit eum reum inter sicarios L. Lucceius paratus eruditusque [a. 64. 690], qui postea consulatum quoque petiit. [anni 59. 695 frustra.] *cf. p. 82* Dicitur Catilina adulterium commisisse cum ea, ⁵ quae ei postea socrus fuit, et ex eo natam stupro duxisse uxorem, cum filia eius esset. hoc Lucceius quoque Catilinae obicit in orationibus, quas in eum scripsit.
2. *Ex epistula Ciceronis, quam mense Martio a. 56. 698 ad Lucceium misit, (ad famil. V 12) § 1* Genus enim scripto-¹⁰rum tuorum, etsi erat semper a me uehementer expectatum, tamen uicit opinionem meam meque ita uel cepit uel incendit, ut cuperem quam celerrime res nostras monimentis commendari tuis. neque enim me solum commemo-¹⁵ratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut uel auctoritate testimonii tui uel iudicio beneuolentiae uel suauitate ingenii uiri perfruamur. — (2:) quia uidebam Italici belli et ciuilibus historiam iam a te paene esse perfectam, dixeras autem mihi te reliquas res ordiri, deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogi-²⁰tares, coniunctene malles cum reliquis rebus nostra contexere an, ut multi Graeci fecerunt, — tu quoque item ciuilem coniurationem ab hostilibus externisque bellis seiungeres. — (3:) itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut et ornes ea uehementius etiam, quam fortasse sentis, et ²⁵in eo leges historiae neglegas gratiamque illam, de qua suauissime quodam in prooemio scripsisti, a qua te flecti non magis potuisse demonstras quam Herculem Xenophon-³⁰tium illum a uoluptate, eam, si me tibi uehementius commendabit, ne aspernere amorique nostro plusculum etiam, quam concedet ueritas, largiari. — (4:) si liberius, ut consuesti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, prodicionem notabis. *cf. ad Att. IV 6, 4 [a. 56. 698]*

Epistolam, Luceio nunc quam misi, qua, meas res ut scribat, rogo, fac ut ab eo sumas (ualde bella est) eumque, ut appropere, adhorteris et, quod mihi se ita facturum rescripsit, agas gratias. 11, 2 [a. 55. 699] tu Luceio nostrum librum dabis. (*Luccei epistula ad Cicer. exstat ad fam. 5 V 14, in qua nihil de historia.*)

T. POMPONIVS ATTICVS

(natus a. 109. 645, mortuus 32. 722.)

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Cic. Brut. 5, 19* [*Atticus cum Cicerone loquitur*] Iam pridem enim conticuerunt tuae litterae. nam ut illos de re p. libros edidisti [a. 54. 700], nihil a te sane postea accepimus, eisque nosmet ipsi ad ueterum rerum nostrarum 10 memoriam comprehendendam impulsus atque incensi sumus. 11, 44 Et ego [*Cicero*] cautius posthac historiam attingam te audiente, quem rerum Romanarum auctorem laudare possum religiosissimum.
2. *Corn. Nep. Att. 18, 1* Moris etiam maiorum summus imitator 15 fuit antiquitatisque amator, quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus ordinauit. nulla enim lex neque pax neque bellum neque res illustris est populi Romani, quae non in eo suo tempore sit notata, et, quod difficillimum fuit, 20 sic familiarum originem subtexit, ut ex eo clarorum uirorum propagines possimus cognoscere. *Cic. Brut. 3, 13* An mihi potuit, inquam [*ipse Cicero*], esse aut gratior ulla salutatio aut ad hoc tempus aptior quam illius libri, quo me hic affatus quasi iacentem excitauit. Tum ille 25 [*Brutus*], Nempe eum dicis, inquit, quo iste omnem rerum memoriam breuiter et, ut mihi quidem uisum est, perdidigenter complexus est? Istum ipsum, inquam, Brute, dico librum mihi saluti fuisse. Tum Atticus: Optatissimum mihi quidem est quod dicis, sed quid tandem habuit liber iste, 30 quod tibi aut nouum aut tanto usui posset esse? Ille uero

- et noua, inquam, mihi quidem multa et eam utilitatem, quam requirebam, ut explicatis ordinibus temporum uno in conspectu omnia uiderem. *orat. 34, 120* Cognoscat etiam [orator] rerum gestarum et memoriae ueteris ordinem, maxime scilicet nostrae ciuitatis sed etiam imperiosorum⁵ populorum et regum illustrium. quem laborem nobis Attici nostri leuauit labor, qui conseruatis notatisque temporibus, nihil cum illustre praetermitteret, annorum septingentorum memoriam uno libro colligauit. *cf. Brut. 19, 74. de fin. II 21, 67.*
3. *Corn. Nep. Att. 18, 3* Fecit hoc idem [test. 2] separatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine enumerauerit, notans, qui a quoque ortus, quos honores quibusque temporibus cepisset, pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum, Scipionis Corneli et Fabii Maximi Fabiorum et Aemiliorum. quibus libris nihil potest esse dulcius eis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum uirorum.
4. *Corn. Nep. Att. 18, 6* Est etiam unus liber Graece confectus, de consulatu Ciceronis. *Cic. ad Att. II 1, 1 [scr. a. 60. 694]*²⁰ Tuus puer — mihi litteras abs te et commentarium consulatus mei Graece scriptum reddidit. in quo laetatus sum, me aliquanto ante de iisdem rebus Graece item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse. nam si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres. quamquam tua illa (legi enim libenter) horridula mihi atque incompta uisa sunt; sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, et ut mulieres ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur.
5. 'Pomponius Atticus' Plinio in n. hist. sec. ind. auctor fuit³⁰ lib. VII. XXXIII. ['Atticus' XXXV.]

FRAGMENTA ANNALIS

1*. *Schol. Veron. ad Aen. II 717 p. 91 K.* Varro — refert Aenean capta Troia — patrem suum collo tulisse — mirantibusque Achiuis hanc pietatem redeundi Ilium copiam datam, ac deos penates ligneis sigillis uel lapideis terrenis³⁵

quoque Aenean *umeris extulisse*. — Atticus de patre consentit, de dis penatibus negat, sed ex Samothracia in Italiam deuectos. (*uid. Hem. fr. 5. Pison. fr. 2. cf. Seru. ad Aen. III 12.*)

723 2*. *Solin. I 27* Romam — placet conditam — Pomponio Attico et M. Tullio olympiadis sextae anno tertio. 5

494 3*. *Ascon. in Cic. Cornel. p. 68 K.* Ceterum quidam 260 non duo tribunos plebis, ut Cicero dicit, sed quinque tradunt creatos tum [*in monte sacro*] esse, singulos ex singulis classibus. sunt tamen, qui eundem illum duorum numerum quem Cicero ponant, inter quos Tuditanus [*fr. 4*] et Pomponius Atticus, Liuius quoque noster [*II 33, 2*]. 10

4* *Cicer. Brut. 10, 42* Si quidem uterque [*Themistocles et Coriolanus*], cum ciuis egregius fuisset, populi ingrati pulsus iniuria se ad hostes contulit conatumque iracundiae suae morte sedauit. nam etsi aliter apud te est, Attice, de Coriolano, concede tamen, ut huic generi mortis potius assentiar. 15

240 5*. *Cic. Brut. 18, 72* Atque hic Liuius, qui primus 514 fabulam C. Claudio, Caeci filio, et M. Tuditano consulibus docuit anno ipso ante, quam natus est Ennius, post Romam conditam autem quarto decimo et quingentesimo, ut hic [*Atticus*] ait, quem nos sequimur; est enim inter scriptores de numero annorum controuersia. Accius autem a Q. Maximo quintum consule captum Tarenti scripsit Liuium annis XXX post, quam eum fabulam docuisse et Atticus scribit et nos in antiquis commentariis inuenimus, docuisse autem fabulam annis post XI, C. Cornelio Q. Minucio consulibus, ludis Iuuentatis, quos Salinator Senensi proelio uouerat. in quo tantus error Accii fuit, ut his consulibus XXXX annos natus Ennius fuerit; cui si aequalis fuerit Liuius, minor aliquanto is, qui primus fabulam dedit, quam ei, qui multas docuerant ante hos consules, et Plautus et Naenius. Haec si minus apta uidentur huic sermoni, Brute, Attico assigna, qui me inflammauit studio illustrium hominum aetates et tempora persequendi. 25 30 35

6. *Ascon. in Cic. Pison. p. 12 K.* Tradunt et Antiochi

regis filio obsidi domum publice aedificatam, inter quos Atticus in annali, quae postea dicitur Lucili poetae fuisse.

7. *Corn. Nep. Hann. 13* Atticus M. Claudio Marcello ¹⁸³
Q. Fabio Labeone consulibus mortuum [*Hannibalem*] in ⁵⁷¹
annali suo scriptum reliquit. ⁵

8. *Cic. ad Att. XII 23, 2* Quibus consulibus Carneades ¹⁵⁵
et ea legatio Romam uenerit, scriptum est in tuo annali. ⁵⁹⁹

SAVFEIVS

FRAGMENTVM

1. *Seru. ad Verg. Aen. I 6* Saufeius Latium dictum ait, quod ibi latuerant incolae, qui quoniam in cauis montium uel occultis, cauentes sibi a feris beluis uel a ualentioribus ¹⁰ uel a tempestatibus, habitauerint, Cascei uocati sunt, quos posterii Aborigines nominauerunt, quoniam † alii ortos esse recognoscebant, ex quibus Latinos etiam dictos.

CORNELIUS NEPOS

TESTIMONIA

1. *Plin. n. h. III 127* Nepos, Padi accola. *Plin. ep. IV 28, 1* Herennius Seuerus — magni aestimat in bybliothea sua ¹⁵ ponere imagines municipum tuorum, Corneli Nepotis et T. Catii [*Insubris*]. *Hieron. ad a. Abr. 1977 = 40. 714 p. 139 Sch.* Cornelius Nepos scribtor historicus clarus habetur. *uid. fr. de uit. Cic. 2. exempl. 8.*
2. *Catull. 1, 5* Quoi dono lepidum nouum libellum | — ? ²⁰
Corneli, tibi: namque tu solebas | meas esse aliquid putare
nugas | iam tum cum ausus es unus Italorum | omne aeuum
tribus explicare chartis | doctis, Iuppiter, et laboriosis.
Auson. epist. (ad Probum praef. praet.) 16 Apologos Titiani
et Nepotis chronica, quasi alios apologos (nam et ipsa ²⁵
instar sunt fabularum) ad nobilitatem tuam misi, gaudens
atque etiam glorians fore aliquid, quod ad institutionem
tuorum sedulitatis meae studio conferatur.

3. *Hieron. de uir. ill. II p. 821 Vall.* De uiris illustribus scripserunt — apud Latinos Varro, Santra, Nepos, Hyginus et — Tranquillus. *Corn. Nep. XXI 1, 1* Hi fere fuerunt Graecae gentis duces, qui memoria digni uideantur, praeter reges. namque eos attingere nolimus, quod omnium res gestae separatim sunt relatae. *Hann. 13, 4* Sed nos tempus est huius libri facere finem et Romanorum explicare imperatores. etc.
4. *Corn. Nep. Cat. 3, 5* Huius [*M. Catonis*] de uita et moribus plura in eo libro persecuti sumus, quem separatim de eo fecimus rogatu T. Pomponii Attici, quare studiosos Catonis ad illud uolumen delegamus.
5. *Cornelii Nepotis fragmenta latent in Plin. n. h. sec. ind. in libris VII. XII. XXXIII.*

CHRONICORVM FRAGMENTA

1*. *Minuc. Fel. Octau. 21, 4* Saturnum enim principem huius generis et examinis omnes scriptores uetustatis Graeci Romanique hominem prodiderunt. scit hoc Nepos et Cassius in historia et q. s. = *Cass. fr. 1 p. 68.*

2. *Gell. XVII 21, 3* Vtrumque [*Homerum et Hesiodum*] ante Romam conditam uixisse, Siluiis Albae regnantibus, — ante Romam autem conditam, ut Cornelius Nepos in primo chronico de Homero dicit, annis circiter centum et sexaginta. (*uid. Cass. fr. 8 p. 70*) *Hieron. chron. ad a. Abr. 1104 p. 69 Sch.* In Latina historia haec ad uerbum scribta repperimus: Agrippa aput Latinos regnante Homerus poeta in Graecia claruit, ut testantur Apollodorus grammaticus et Euforbus historicus, † ante urbem Romam conditam ann. CXXIII, et, ut ait Cornelius Nepos, ante olympiadem primam ann. c.

751 3*. *Solin. I 27* Romam — placet conditam — Nepoti et Lutatio [*fr. 6*], opiniones Eratosthenis et Apollodori comprobantibus, olympiadis septimae anno secundo.

4. *Gell. XVII 21, 8* Archilochum autem Nepos Cornelius tradit, Tullo Hostilio regnante iam tunc fuisse poematis clarum et nobilem.

5. *Gell. XVII 21, 23* Neque multo post [*post incen-* 384
dium Gallicum] — M. Manlius Romae, qui Gallos in obsi- 370
dione Capitoli obrepentes per ardua depulerat, conuictus
est consilium de regno occupando inisse dampnatusque
capitis e saxo Tarpeio, ut M. Varro ait [*annal. fr. 2*], prae- 5
ceps datus, ut Cornelius autem Nepos scriptum reliquit,
uerberando necatus est.

6*. *Solin. 40, 4 p. 237 M.* Qui [*Alexander Magnus*]
oritur, ut Nepos edit, M. Fabio Ambusto T. Quintio Capi-
tolino cos., post Romam conditam anno trecentesimo octo- 10
gensimo quinto.

7*. *Plin. n. h. III 125* Interiere — Melpum opulentia 396
praecipuum, quod ab Insubribus et Bois et Senonibus 358
deletum esse eo die, quo Camillos Veios ceperit, Nepos
Cornelius tradidit. 15

LIBRORVM DE INLVSTRIBVS VIRIS FRAGMENTA

1. *Charis. II p. 220 K.* 'Subinde' Nepos de inlustri-
bus uiris II.

2. *Charis. I p. 141 K.* Partum. Caesar in analogicis
harum 'partum', Cornelius Nepos inlustrium XV *.

3. *Char. I p. 141 K.* Cornelius Nepos inlustrium 20
uirorum libro XVI: A fratre patruale, inquit, * rem neces-
situdinis, sed etiam personam ostendat.

4. *Diomed. I p. 410 K.* Prope, prope me est. — sed
et datiuo casui idem Cicero dixit ad Atticum: Propius
grammatico accessi, Nepos inlustrium * Sallustius: Proxima 25
Carthagini loca.

5*. *Nep. Dion. 9, 5* Hic [*in Dionis morte*], sicut ante
saepe dictum est, quam inuisa sit singularis potentia et
miseranda uita, qui se metui quam amari malunt, cuius
facile intellectu fuit. 30

6*. *Plin. XXXV 16* Primus inleuit eas [*lineas*] colore
testae, ut ferunt, tritae Ecphantus Corinthius. hunc eodem
nomine alium fuisse, quam *quem* tradit Cornelius Nepos
secutum in Italiam Damaratum Tarquinii Prisci regis Romani

patrem fugientem a Corintho tyranni inuirias Cypseli mox docebimus.

7*. *Plut. Pelop. et Marc. conp. 1* Ἡμεῖς δὲ Λιβίῳ, Καίσαρι καὶ Νέπωτι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν τῷ βασιλεῖ Ἰόβῳ πιστεύομεν, ἦντας τινὰς καὶ τροπὰς ὑπὸ Μαρκέλλου τῶν 5 σὺν Ἀννίβῳ γενέσθαι· μεγάλην δὲ αὐταὶ ῥοπήν οὐδεμίαν ἐποιήσαν, ἀλλ' ἔοικε ψευδόπτωμά τι γενέσθαι περὶ τὸν Λίβυν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ἐκείναις. (*cf. Marcell. 12.*)

8*. *Plut. Marc. 30* Ἀννίβῳ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάχιστος ἦν λόγος, Μάρκελλον δὲ πεπτωκέναι πυθόμενος αὐτὸς 10 ἐξέδραμεν ἐπὶ τὸν τόπον καὶ τῷ νεκρῷ παραστάς καὶ πολὺν χρόνον τήν τε ῥώμην τοῦ σώματος καταμαθὼν καὶ τὸ εἶδος οὔτε φωνὴν ἀφῆκεν ὑπερήφανον οὔτε ἀπ' ὄψεως τὸ χαῖρον, ὡς ἂν τις ἐργώδη πολέμιον καὶ βαρὺν ἀπεκτονῶς, ἐξέφηνεν, ἀλλ' ἐπιθανμάσας τὸ παράλογον τῆς τελευτῆς τὸν μὲν 15 δακτύλιον ἀφείλετο, τὸ δὲ σῶμα κοσμήσας πρέποντι κόσμῳ καὶ περιστείλας ἐντίμως ἔκαυσε· καὶ τὰ λείψανα συνθεῖς εἰς κάλπιν ἀργυρᾶν καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον ἀπέστειλε πρὸς τὸν υἱόν. Τῶν δὲ Νομάδων τινὲς περιτυχόντες τοῖς κομίζουσιν ὤρμησαν ἀφαιρεῖσθαι τὸ τεῦχος, ἀντιλαμβα- 20 νομένων δ' ἐκείνων ἐκβιαζόμενοι καὶ μαχόμενοι διέρριψαν τὰ ὄστα. πυθόμενος δὲ Ἀννίβας καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπὼν Ὀὐδὲν ἄρα δυνατὸν γενέσθαι ἄκοντος θεοῦ· τοῖς μὲν Νομάσις ἐπέθηκεν δίκην, οὐκέτι δὲ κομιδῆς ἢ συλλογῆς τῶν λειψάνων ἐφρόντισεν, ὡς δὴ κατὰ θεόν τινα καὶ τῆς τελευτῆς 25 καὶ τῆς ἀταφίας παραλόγως οὕτω τῷ Μαρκέλλῳ γενομένης. Ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλέριον Μάξιμον ἱστορήκασιν.

9. *Seru. ad Verg. Aen. I 368* Carthago enim antea speciem habuit duplicis oppidi, quasi aliud alterum amplectetur, cuius interior pars Byrsa dicebatur, exterior Magalia. huius rei testis est Cornelius Nepos in eo libro, qui uita illustrium inscribitur.

10*. *Plut. Tib. Gracch. 21* Καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιός

φησιν οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ τοῦ θριαμβεύσαντος ἀπὸ
 Λυσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γάιον.

11*. *Plut. Luc. 43* Νέπως δὲ Κορνήλιος οὐχ ὑπὸ
 γήρως φησὶν οὐδὲ νόσου παραλλάξει τὸν Λούκουλλον,
 ἀλλὰ φαρμάκοις ὑπὸ τινος τῶν ἀπελευθέρων Καλλισθένους 5
 διαφθαρέντα· τὰ δὲ φάρμακα δοθῆναι μὲν, ὡς ἀγαπῶτο
 μᾶλλον ὁ Καλλισθένης ὑπ' αὐτοῦ, τοιαύτην ἔχειν δοκοῦντα
 τὴν δύναμιν, ἐκστῆσαι δὲ καὶ κατακλύσαι τὸν λογισμὸν, ὥστ'
 ἔτι ζῶντος αὐτοῦ τὴν οὐσίαν διοικεῖν τὸν ἀδελφόν.

12*. *Sueton. de poet. 6, 1* Quamuis et Nepos aequales 10
 omnes [*Terentium et Scipionem Laeliumque*] fuisse tradat.
 (cf. *Fenest. fr. 9.*)

13*. *Sueton. de poet. 6, 3* Nepos auctore certo com-
 perisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano kalendis
 Martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, 15
 petisse ab ea ne se interpellaret, seroque tandem ingressum
 triclinium dixisse, non saepe in scribendo magis sibi suc-
 cessisse. deinde rogatum ut scripta illa proferret, pro-
 nuntiasset uersus, qui sunt in Heauton timorumen: 'Satis
 pol proterue me Syri promissa huc induxerunt'. 20

14. *Corn. Nep. Dion. 3, 2* Eodemque tempore [*quo Pla-
 tonem Dionysius*] Philistum historicum Syracusas reduxit,
 hominem amicum non magis tyranno quam tyrannis. sed
 de hoc in eo libro plura sunt exposita, qui de historicis
 Graecis conscriptus est. 25

15. *Gell. XI 8* Iuste uenusteque admodum repre-
 hendisse dicitur Aulum Albinum M. Cato. Albinus, qui cum
 L. Lucullo consul fuit, res Romanas oratione Graeca scripti-
 tauit. in eius historiae principio scribuntur ad hanc sen-
 tentiam: neminem suscensere sibi conuenire, si quid in 30
 his libris parum compositae aut minus eleganter tum scriptum
 foret. 'Nam sum', inquit, 'homo Romanus, natus in Latio.
 Graeca oratio a nobis alienissima est', ideoque ueniam
 gratiamque malae existimationis, si quid esset erratum,
 postulauit [*fr. 1*]. Eam cum legisset M. Cato: 'Ne tu', in- 35
 quit, 'Aule, nimium nugator es, cum maluisti culpam depre-

cari quam culpa uacare. Nam petere ueniam solemus, aut cum imprudentes errauimus aut cum compulsi peccauimus. Tibi, inquit, oro te, quis perpulit, ut id committeres, quod priusquam faceres, peteres, ut ignosceretur? Scriptum hoc est in libro Cornelii Nepotis de inlustribus uiris XIII. 5
(*Ex Gellio Macrob. sat. praef. 14.*)

16. *Libri mss. Corn. Nep. in fine* Verba ex epistula Corneliae Gracchorum matris ex libro Cornelii Nepotis de Latinis historicis excerpta: Dices pulchrum esse inimicos ulcisci. id neque maius neque pulchrius cuiquam atque 10 mihi esse uidetur, sed si liceat re publica salua ea persequi. sed quatenus id fieri non potest, multo tempore multisque partibus inimici nostri non peribunt atque, uti nunc sunt, erunt potius quam res publica profligetur atque pereat. 15

Eadem alio loco: Verbis conceptis deierare ausim, praeterquam qui Tiberium Gracchum necarunt, neminem inimicum tantum molestiae tantumque laboris, quantum te ob has res, mihi tradidisse: quem oportebat omnium meorum, quos antehac habui liberos, partis [eorum] tolerare atque 20 curare, ut quam minimum sollicitudinis in senecta haberem, utique, quaecunque ageres, ea uelles maxime mihi placere, atque uti nefas haberes rerum maiorum aduersum meam sententiam quicquam facere, praesertim mihi, cui parua pars uitae superest. ne id quidem tam breue spatium potest 25 opitulari, quin et mihi aduersere et rem publicam profliges? denique quae pausa erit? ecquando desinet familia nostra insanire? ecquando modus ei rei haberi poterit? ecquando desinemus et habentes et praebentes molestiis insistere? ecquando perpudescet miscenda atque perturbanda re pu- 30 blica? Sed si omnino id fieri non potest, ubi ego mortua ero, petito tribunatum: per me facito quod lubebit, cum ego non sentiam. ubi mortua ero, parentabis mihi et inuocabis deum parentem. in eo tempore non pudet te eorum deum preces expetere, quos uiuos atque praesentes relictos 35 atque desertos habueris? ne ille sirit Iupiter te ea perseuerare, nec tibi tantam dementiam uenire in animum! et

si perseueras, uereor, ne in omnem uitam tantum laboris culpa tuas recipias, uti in nullo tempore tute tibi placere possis.

17*. *Suet. de gramm. et rhet. 24 (3) p. 124 Rf.* Primus [L. Voltacilius Plotus] omnium libertinorum, ut Cornelius 5 Nepos opinatur, scribere historiam orsus, non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam ad id tempus. [*uid. p. 197.*]

18. *Anon. Gud. cod. 278* Cornelius Nepos in libro de historicis Latinis de laude Ciceronis: Non ignorare debes, 10 unum hoc genus Latinarum litterarum adhuc non modo non respondere Graeciae sed omnino rude atque inchoatum morte Ciceronis relictum. ille enim fuit unus, qui potuerit et etiam debuerit historiam digna uoce pronuntiare, quippe qui oratoriam eloquentiam rudem a maioribus acceptam per- 15 poliuerit, philosophiam ante eum incomptam Latinam sua conformarit oratione. ex quo dubito, interitu eius utrum res publica an historia magis doleat. — Idem: Locuples ac diuina natura, quo maiorem sui pareret admirationem ponderationaque sua essent beneficia, neque uni omnia dare 20 nec rursus cuiquam omnia uoluit negare.

19*. *Suet. de gramm. et rhet. 4 p. 103 Rf.* Cornelius Nepos libello, quo distinguit litteratum ab erudito, litteratos uulgo quidem appellari ait eos, qui diligenter aliquid et acute scienterque possint aut dicere aut scribere, ceterum pro- 25 prie sic appellandos poetarum interpretes, qui a Graecis grammatici nominentur.

LIBRORVM DE VITA M. TVLLII CICERONIS FRAGMENTA

1. *Gell. XV 28, 1* Cornelius Nepos et rerum memoriae 80 non indiligens et M. Ciceronis ut qui maxime amicus familiaris fuit. atque is tamen in librorum primo, quos de 30 uita illius composuit, errasse uidetur, cum eum scripsit tres et uiginti annos natum primum causam iudicii publici egisse Sextumque Roscium parricidii reum defendisse.

2*. *Hieron. adu. Ioann. Hierosol. c. 12. II p. 419 Vall.* 65 Refert — Cornelius Nepos se praesente iisdem paene uerbis, 689

quibus edita est, eam pro Cornelio, seditioso tribuno, defensionem peroratam.

EXEMPLORVM FRAGMENTA

1. *Charis. I p. 146 K.* Vestale. Nepos exemplorum II 'a uirgine Vestale' inquit pro Vestali, quia non personam sed rem significat. 5

2. *Gell. VI 18, 2 Post* proelium Cannense Hannibal, Carthaginensium imperator, ex captiuis nostris electos decem Romam misit mandauitque eis pactusque est, ut, si populo Romano uideretur, permutatio fieret captiuorum. — hoc, priusquam proficiscerentur, ius iurandum eos adegit, redituros esse in castra Poenica, si Romani captiuos non permutarent. Veniunt Romam decem captiui, mandatum Poeni imperatoris in senatu exponunt, permutatio senatui non placita. — tum octo ex his postliminium iustum non esse sibi responderunt, quoniam deiurio uincti forent, statimque, uti iurati erant, ad Hannibalem profecti sunt. duo reliqui Romae manserunt solutosque esse se ac liberatos religione dicebant, quoniam, cum egressi castra hostium fuissent, commenticio consilio regressi eodem, tamquam si ob aliquam fortuitam causam issent atque ita iure iurando satisfacto rursus iniurati abissent. — Cornelius autem Nepos in libro exemplorum quinto id quoque literis mandauit, multis in senatu placuisse, ut hi, qui redire nollent, datis custodibus ad Hannibalem deducerentur, sed eam sententiam numero plurium, quibus id non uideretur, superatam, eos tamen, qui ad Hannibalem non redissent, usque adeo in-testabiles inuisosque fuisse, ut taedium uitae ceperint necemque sibi consciuerint. 15 20 25

3. *Gell. VI 19, 1 Pulcrum* atque liberale atque magnanimum factum Tiberii Sempronii Gracchi in exemplis repositum est. Id exemplum huiuscemodi est: L. Scipioni Asiatico, P. Scipionis Africani superioris fratri, C. Minucius Augurinus tribunus plebi multam irrogauit eumque ob eam causam praedes poscebat. Scipio Africanus fratris nomine ad collegium tribunorum prouocabat petebatque, ut uirum 35

consularem triumphalemque a collegae ui defenderent. octo tribuni cognita causa decreuerunt. Eius decreti uerba, quae posui, ex annalium monumentis exscripta sunt: 'Quod P. Scipio Africanus postulauit pro L. Scipione Asiatico fratre, cum contra leges contraque morem maiorum tribunus pl. 5 hominibus accitis per uim inauspicato sententiam de eo tulerit multamque nullo exemplo irrogauerit praedesque eum ob eam rem dare cogat aut, si non det, in uincula duci iubeat, ut eum a collegae ui prohibeamus. et quod contra collega postulauit, ne sibi intercedamus, quominus 10 suapte potestate uti liceat, de ea re nostrum sententia omnium ea est: si L. Cornelius Scipio Asiaticus collegae arbitrato praedes dabit, collegae, ne eum in uincula ducat, intercedemus; si eius arbitrato praedes non dabit, quominus collega sua potestate utatur, non intercedemus'. Post hoc decretum, 15 cum Augurinus tribunus L. Scipionem praedes non dantem prendi et in carcerem duci iussisset, tunc Tiberius Sempronius Gracchus tr. pl., pater Tiberi atque C. Gracchorum, cum P. Scipioni Africano inimicus grauis ob plerasque in re publica dissensiones esset, iurauit palam in 20 amicitiam inque gratiam se cum P. Africano non redisse, atque ita decretum ex tabula recitauit. Eius decreti uerba haec sunt. 'Cum L. Cornelius Scipio Asiaticus triumphans hostium duces in carcerem coniectarit, alienum uidetur esse dignitate rei publicae, in eum locum imperatorem populi 25 Romani duci, in quem locum ab eo coniecti sunt duces hostium: itaque L. Cornelium Scipionem Asiaticum a collegae ui prohibeo'. (*seq. fr. Valer. Ant. 45 z.*)

4*. *Plin. n. h. XVI 36* Scandula contectam fuisse Romam ad Pyrrhi usque bellum annis CCCCLXX Cornelius 30 Nepos auctor est.

5*. *Plin. n. h. XXXVI 48* Primum Romae parietes crusta marmoris operuisse totos domus suae in Caelio monte Cornelius Nepos tradit Mamurram Formis natum, equitem Romanum, praefectum fabrum C. Caesaris in Gallia, 35 ne quid indignitati desit, tali auctore inuenta re. hic namque est Mamurra Catulli Veroniensis carminibus proscissus,

quem, ut res est, domus ipsius clarius quam Catullus dixit habere quidquid habuisset comata Gallia. namque adicit idem Nepos primum totis aedibus nullam nisi e marmore columnam habuisse et omnis solidas e Carystio aut Luniensi.

6*. *Plin. n. h. XXXIII 146* Cornelius Nepos tradit⁵ ante Sullae uictoriam duo tantum triclinia Romae fuisse argentea, repositoriis argentum addi sua memoria coeptum.

7*. *Plin. n. h. XXXVI 59* Onychem in Arabiae tantum montibus nec usquam aliubi nasci putauere nostri ueteres, Sudines in Carmania. potoris primum uasis inde¹⁰ factis, dein pedibus lectorum sellisque Nepos Cornelius tradit magno fuisse miraculo, cum P. Lentulus Spinther amphoras ex eo Chiorum magnitudine cadorum ostendisset, post quinquennium deinde xxxii pedum longitudine columnas uidisse se.

8*. *Plin. n. h. VIII 137* Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit: 'Me', inquit, 'iuuene uiolacea purpura uigebat, cuius libra denariis centum uenibat, nec multo post rubra Tarentina. huic successit dibapha Tyria, quae in libras denariis mille non poterat emi. hac P. Len-²⁰ tulus Spinther aedilis curulis primus in praetexta usus improbabatur, qua purpura quis non iam', inquit, 'triclinaria facit?'

9*. *Plin. n. h. X 60* Cornelius Nepos, qui diui Augusti principatu obiit, cum scriberet turdos paulo ante coeptos²⁵ saginari, addidit ciconias magis placere quam grues, cum haec nunc ales inter primas expetatur, illam nemo uelit attigisse.

10*. *Plin. n. h. VIII 60* Apud antiquos piscium nobilissimus habitus accipenser. — postea praecipuam aucto-³⁰ ritatem fuisse lupo et asellis Nepos Cornelius et Laberius poeta mimorum tradidere.

11*. *Suet. Aug. 77* Non amplius ter bibere eum [*Augustum*] solitum super cenam in castris apud Mutinam Cornelius Nepos tradit.

12*. *Plin. n. h. XIII 104* Eadem Africa, qua uergit ad nos, insignem arborem loton gignit, quam uocat celthim,

et ipsam Italiae familiarem sed terra mutatam. praecipua est circa Syrtis atque Nasamonas. magnitudo quae piro, quamquam Nepos Cornelius breuem tradit. — unum quoque exprimitur illi simile mulso, quod ultra denos dies negat durare idem Nepos, bacasque concisas cum alica ad cibos 5 doliis condi.

13*. *Prisc. VIII p. 383 H.* Nepos: Aedis Martis est in circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio.

EX LIBRIS INCERTIS

1. *Char. I p. 101 K.* Largitudo nusquam inuenitur nisi apud Nepotem. 10

2. *De dub. nom. V p. 576 K.* Culmum generis neutri, ut Nepos uult.

M. TERENTIUS VARRO

(Hieron. ad a. Abr. 1901 = 116. 638 p. 131 Sch. 'M. Terentius Varro philosophus et poeta nascitur'. [Reate.] — Legatus Cn. Pompei bello piratico a. 67. 687, postea (incertum quo anno) praetor. — a. 49. 705 legatus Pompei in Hispania Caesari se dedere coactus. — a. 43. 711 Antonio auctore proscriptus sed Fufii Caleni beneficio seruatus. — Hieron. ad a. Abr. 1990 = 27. 727 p. 141 Sch. 'M. Terentius Varro — prope nonagenarius moritur.')

DE FAMILIIS TROIANIS

FRAGMENTVM

1. *Seru. ad Verg. Aen. V 704* Quod autem dicit 'Pallas quem docuit', propter illud quod supra diximus, fingitur, quia ipse [*Nautes*] Romam Palladium detulit. unde 15 Nautiorum familia Mineruae sacra retinebat, quod etiam Varro docet in libris quos de familiis Troianis scripsit. (*cf. ad III 407.*) = *ad II 166* Hoc [*Palladium*] cum postea Diomedes haberet, ut quidam dicunt: quod et Vergilius ex parte tangit, et Varro plenissime dicit: credens sibi non 20 esse aptum, propter sua pericula, quibus numquam cariturum responsis cognouerat, nisi Troianis Palladium red-

didisset, transeunti per Calabriam Aeneae offerre conatus est. sed cum se ille uelato capite sacrificans conuertisset, Nautes quidam accepit simulacrum: unde Mineruae sacra non Iulia gens habuit, sed Nautiorum.

DE GENTE POPVLI ROMANI LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *August. de ciu. d. XVIII* 2 Ninus ergo iam secundus rex 5
 erat Assyriorum, qui patri suo Belo successerat, regni illius
 primo regi, quando in terra Chaldaeorum natus est Abraham.
 Erat enim tempore illo regnum Sicyoniorum admodum
 paruum, a quo ille undecumque doctissimus Marcus Varro
 scribens de gente populi Romani, uelut antiquo tempore, 10
 exorsus est. ab his enim Sicyoniorum regibus ad Athe-
 nienses peruenit, a quibus ad Latinos, inde Romanos.
 — Sed quoniam res Graecae multo sunt nobis quam
 Assyriae notiores, et per Graecos ad Latinos ac deinde ad
 Romanos, qui etiam ipsi Latini sunt, temporum seriem 15
 deduxerunt qui gentem populi Romani in originis eius
 antiquitate rimati sunt: ob hoc —, res —, quas propter com-
 parationem ciuitatis utriusque, terrenae scilicet et caelestis,
 huic operae oportet inserere, magis ex Graecis et Latinis,
 ubi et ipsa Roma quasi secunda Babylonia est, debemus 20
 assumere. *uid. fr. 7.*

FRAGMENTA

1. *Charis. I p. 125 K.* Continenti. Varro de gente
populi Romani libro I: In terra continenti.
2. *Charis. I p. 130 K.* Fagus. Varro de gente p. R. I:
 Fagus quas Graece *φηγὸς* uocant. (*uid. p. 128 K.*) 25
- 3*. *Censor. d. d. n. c. 21, 1* Nunc uero id interuallum
 temporis tractabo, quod *ἱστορικὸν* Varro adpellat. hic enim
 tria discrimina temporum esse tradit, primum ab hominum
 principio ad cataclysmum priorem, quod propter ignoran-
 tiam uocatur *ἄδηλον*, secundum a cataclysmo priore ad 30
 olympiadem primam, quod, quia in eo multa fabulosa re-
 feruntur, *μυθικὸν* nominatur, tertium a prima olympiade ad

nos, quod dicitur *ἱστορικόν*, quia res in eo gestae ueris historiis continentur. primum enim tempus, siue habuit initium seu semper fuit, certe quot annorum sit, non potest comprehendere. secundum non plane quidem scitur, sed tamen ad mille circiter et sescentos annos esse creditur. a priore⁵ scilicet cataclysmo, quem dicunt et Ogygii, ad Inachi regnum anni *sunt* circiter quadringenti, hinc ad olympiadem primam paulo plus quadringenti. quos solos, quamuis mythici temporis postremos, tamen quia a memoria scriptorum proximos quidam certius definire uoluerunt. et¹⁰ quidem Sosibius scripsit esse CCCLXXXV, Eratosthenes autem septem et quadringentos, Timaeus CCCXVII, Aretes DXIII, et praeterea multi diuerse, quorum etiam ipsa dissensio incertum esse declarat. de tertio autem tempore fuit quidem aliqua inter auctores dissensio in sex septemue tantummodo annis uersata: sed hoc quodcumque caliginis Varro discussit et pro cetera sua sagacitate nunc diuersarum ciuitatum conferens tempora, nunc defectus eorumque interualla retro dinumerans eruit uerum lucemque ostendit, per quam numerus certus non annorum modo sed et dierum²⁰ perspicui possit.

4. *August. de ciu. d. XXII 28* Mirabilius autem quidam Marcus Varro ponit in libris, quos conscripsit de gente populi Romani, cuius putauit uerba ipsa ponenda: Genethliaci quidam scripserunt, inquit, esse in renascendis²⁵ hominibus, quam appellant *παλιγγενεσίαν* Graeci; hac scripserunt confici in annis numero quadringentis quadraginta, ut idem corpus et eadem anima, quae fuerint coniuncta in homine aliquando, eadem rursus redeant in coniunctionem. ¶

5. *August. d. ciu. d. XVIII 8* Quamquam Ogygus ipse quando fuerit, cuius temporibus etiam diluuium magnum factum est, non illud maximum, quo nulli homines euaserunt, nisi qui in arca esse potuerunt, quod gentium nec Graeca nec Latina nouit historia, sed tamen maius quam postea³⁵ tempore Deucalionis fuit, inter scriptores historiae non conuenit. Nam Varro inde exorsus est librum, cuius mentionem

superius feci [c. 2, *testim.* 1], et nihil sibi, ex quo perueniat ad res Romanas, proponit antiquius quam Ogygi diluuium, hoc est Ogygi factum temporibus. = *Schol. in Stat. Theb. I 173* Ogyges, ut Varro docet in libris de gente populi Romani, rex fuit Thebanorum, sub quo primum diluuium factum est, longe antequam illud quod sub Deucalione factum esse narratur.

6. *August. de ciu. d. XXI 8* Est in Marci Varronis libris, quorum inscriptio est de gente populi Romani, quod eisdem uerbis, quibus ibi legitur, et hic ponam: In caelo, inquit, mirabile extitit portentum; nam in stella Veneris nobilissima, quam Plautus Vesperuginem [*Amph.* 275], Homerus [*Il. XXII 318*] Hesperon appellat, pulcherrimam dicens, Castor scribit tantum portentum extitisse, ut mutaret colorem, magnitudinem, figuram, cursum; quod factum ita neque antea neque postea sit. hoc factum Ogygo rege dicebant Adrastos Cyzicenos et Dion Neapolitanus, mathematici nobiles.

7. *Arnob. adu. nat. V 8* Varro ille Romanus multiformibus eminens disciplinis et in uetustatis indagacione rimator, in librorum quattuor primo, quos de gente conscriptos Romani populi dereliquit, curiosis computationibus edocet, ab diluuii tempore, cuius supra fecimus mentionem [*Deucalionis*], ad usque Hirti consulatum et Pansae annorum esse milia nondum duo.

8*. *August. de ciu. d. XVIII 3* Sane quod praetereundum non fuit, etiam apud sepulcrum septimi sui regis Thuriaci sacrificare Sicyonios solere Varro refert. (*cf. c. 2 extr.*)

9*. *August. de ciu. d. XVIII 40* Frustra itaque uanisima praesumptione garriunt quidam dicentes, ex quo Aegyptus rationem siderum comprehendit, amplius quam centum annorum milia numerari. in quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multum ante annorum duo milia litteras magistra Iside didicerunt? Non enim paruus auctor est in historia Varro, qui hoc prodidit, quod a litterarum etiam diuinarum ueritate non dissonat. *cf. XVIII 3* Nam et Io filia Inachi fuisse perhibetur, quae

postea Isis appellata, ut magna dea culta est in Aegypto, quamuis alii scribant eam ex Aethiopia in Aegyptum uenisse reginam, et quod late iusteque imperauerit eisque multa commoda et litteras instituerit, hunc honorem illi habitum esse diuinum, postea quam ibi mortua est, et tantum honorem, ut capitali crimine reus fieret, si quis eam fuisse hominem diceret.

10*. *August. de ciu. d. XVIII 5* His temporibus rex Argiuorum Apis nauibus transuectus in Aegyptum, cum ibi mortuus fuisset, factus est Serapis omnium maximus Aegyptiorum deus. Nominis autem huius, cur non Apis etiam post mortem, sed Serapis appellatus sit, facillimam rationem Varro reddidit. quia enim arca, in qua mortuus ponitur, quod omnes iam sarcophagum uocant, σοφὸς dicitur Graece, et ibi eum uenerari sepultum coeperant, priusquam templum eius esset extractum: uelut soros et Apis Sorapis primo, deinde una littera, ut fieri adsolet, commutata Serapis dictus est. et constitutum est etiam de illo, ut quisquis eum hominem fuisse dixisset, capitalem penderet poenam. et quoniam fere in omnibus templis, ubi colebantur Isis et Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito labiis inpresso admonere uideretur, ut silentium fieret, hoc significare idem Varro existimat, ut homines eos fuisse taceretur. Ille autem bos, quem mirabili uanitate deceptus Aegyptus in eius honorem deliciis affluentibus alebat, quoniam eum sine sarcophago uiuum uenerabantur, Apis, non Serapis uocabatur. quo boue mortuo quoniam quaerebatur et reperiebatur uitulus coloris eiusdem, hoc est albis quibusdam maculis similiter insignitus, mirum quiddam et diuinitus sibi procuratum esse credebant.

11*. *August. de ciu. d. XVIII 9* Nam ut Athenae uocarentur, quod certe nomen a Minerua est, quae Graece Ἀθηνᾶ dicitur, hanc causam Varro indicat: Cum apparuisset illic repente oliuae arbor et alio loco aqua erupisset, regem prodigia ista mouerunt, et misit ad Apollinem Delphicum sciscitatum, quid intellegendum esset quidue faciendum. ille respondit, quod olea Mineruam significaret, unda Neptunum

et quod esset in ciuium potestate, ex cuius potius nomine duorum deorum, quorum illa signa essent, ciuitas uocaretur. isto Cecrops oraculo accepto ciues omnes utriusque sexus (mos enim tunc in eisdem locis erat, ut etiam feminae publicis consultationibus interessent) ad ferendum suffragium conuocauit. consulta igitur multitudine mares pro Neptuno, feminae pro Minerua tulere sententias, et quia una plus inuenta est feminarum, Minerua uicit. tunc Neptunus iratus marinis fluctibus exaestuuantibus terras Atheniensium populatus est. — cuius ut iracundia placaretur, triplici supplicio dicit idem auctor ab Atheniensibus affectas esse mulieres, ut nulla ulterius ferrent suffragia, ut nullus nascentium maternum nomen acciperet, ut ne quis eas Athenaeas uocaret. *cf. c. 10* Et tamen — tantam Neptuni et Mineruae litem suis litteris inserit [*Varro*], — ut, cum prodigiorum ostentatione contenderent, inter eos iudicare nec Apollo consultus auderet, sed deorum iurgium finiendum, sicut memoratarum trium dearum ad Paridem Iuppiter, ita et iste ad homines mitteret, ubi uinceret Minerua suffragiis et q. s.

12*. *August. de ciu. d. XVIII 10* Et tamen Marcus Varro non uult fabulosis aduersus deos fidem adhibere figmentis, ne de maiestatis eorum dignitate indignum aliquid sentiat. et ideo nec Areon pagon — uult inde accepisse nomen, quod Mars, qui Graece *Ἄρης* dicitur, cum homicidii crimine reus fieret, iudicantibus duodecim diis in eo pago sex sententiis absolutus est (quia ubi paris numeri sententiae fuissent, praeponi absolutio damnationi solebat); sed contra istam, quae multo amplius est celebrata, opinionem aliam quandam de obscurarum notitia litterarum causam nominis huius conatur astruere, ne Areon pagon Athenienses de nomine Martis et pagi quasi Martis pagum nominasse credantur, in iniuriam uidelicet numinum, a quibus litigia uel iudicia existimat aliena; non minus hoc, quod de Marte dicitur, falsum esse adseuerans, quam illud quod de tribus deabus, Iunone scilicet et Minerua et Venere, quae pro malo aureo adipiscendo apud iudicem Paridem de pulchritudinis excel-

lencia certasse narrantur et ad placandos ludis deos, qui delectantur seu ueris seu falsis istis criminibus suis, inter theatricos plausus cantantur atque saltantur. haec Varro non credit, ne deorum naturae seu moribus credat incongrua.

13*. *Aug. de ciu. d. XVIII 10* His temporibus, ut Varro scribit, regnante Atheniensibus Cranao, successore Cecropis — diluuium fuit, quod appellatum est Deucalionis, eo quod ipse regnabat in earum terrarum partibus, ubi maxime factum est. Hoc autem diluuium nequaquam ad Aegyptum atque ad eius uicina peruenit.

14. *August. de ciuit. d. XVIII 13* Hae fabulae [*Triptolemi, Minotauri, Centaurorum et cet.*] bellum ad usque Troianum, ubi secundum librum Marcus Varro de populi Romani gente finiuit, ex occasione historiarum, quae res ueraciter gestas continent, ita sunt ingeniis hominum fictae, ut non sint opprobriis numinum adfixae.

15. *Charis. I p. 99 K.* Olympia feminino genere locus ipse dicitur, certamina uero neutraliter. nam Varro ait... sed idem de gente populi Romani III: Ludos Olympia fecerat.

16. *Charis. I p. 61 (=137) K. Mare.* — Varro de gente populi Romani III: A mare operta oppida, pro a mari, ut refert Plinius.

17*. *August. de ciu. d. XVIII 16* Troia — euersa excidio illo — quod — insigniter diffamatum atque uulgatum est gestumque regnante iam Latino Fauni filio, ex quo Latinorum regnum dici coepit Laurentumque cessauit, Graeci uictores deletam Troiam relinquentes et ad propria remeantes diuersis et horrendis cladibus dilacerati atque contriti sunt; et tamen etiam ex eis deorum suorum numerum auxerunt. Nam et Diomedem fecerunt deum, quem poena diuinitus inrogata perhibent ad suos non reuertisse, eiusque socios in uolucres fuisse conuersos non fabuloso poeticoque mendacio, sed historica adtestatione confirmant, quibus nec deus, ut putant, factus humanam reuocare naturam uel ipse potuit uel certe a Ioue suo rege tamquam

caelicola nouicius impetrauit. quin etiam templum eius esse aiunt in insula Diomedeā, non longe a monte Gargano, qui est in Apulia, et hoc templum circumuolare atque incolere has alites tam mirabili obsequio, ut aquam impleant et aspergant; et eo si Graeci uenerint uel Graecorum stirpe 5 prognati, non solum quietas esse, uerum et insuper adulare, si autem alienigenas uiderint, subuolare ad capita tamque grauibus ictibus, ut etiam perimant, uulnerare. nam duris et grandibus rostris ad haec proelia perhibentur armatae. Hoc Varro ut astruat, commemorat alia non minus incre- 10 dibilia de illa maga famosissima Circe, quae socios quoque Vlixis mutauit in bestias, et de Arcadibus, qui sorte ducti transnatabant quoddam stagnum atque ibi conuertebantur in lupos et cum similibus feris per illius regionis deserta uiuebant. si autem carne non uescerentur humana, rursus 15 post nouem annos eodem renatato stagno reformabantur in homines. denique etiam nominatim expressit quendam Demaenetum, cum gustasset de sacrificio, quod Arcades immolato puero deo suo Lycaeo facere solerent, et in lupum fuisse mutatum et anno decimo in figuram propriam resti- 20 tutum pugilatum sese exercuisse et Olympiaco uicisse certamine. nec idem propter aliud arbitratur historicus in Arcadia tale nomen adfictum Pani Lycaeo et Ioui Lycaeo, nisi propter hanc in lupos hominum mutationem, quod eam nisi ui diuina fieri non putarent. lupo enim Graece 25 *λύκος* dicitur, unde Lycaeī nomen apparet inflexum. Romanos enim lupercos ex illorum mysteriorum ueluti semine dicit exortos.

18. *Seru. in Verg. Aen. VII 657* Auentinus mons urbis Romae est, quem constat ab auibus esse nominatum, 30 quae de Tiberi ascendentes illic sedebant. — Quidam etiam rex Aboriginum Auentinus nomine illic et occisus et sepultus est, sicut etiam Albanorum rex Auentinus, cui successit Procas. Varro tamen dicit in gente populi Romani Sabinos a Romulo susceptos istum accepisse montem, quem 35 ab Auente fluuio prouinciae suae appellauerunt Auentinum. constat ergo has uarias opiniones postea secutas. nam a

principio Auentinus dictus est ab auibus uel a rege Aboriginum. (*cf. August. d. ciu. d. XVIII 21.*)

19*. *Augustin. de ciu. d. XVIII 23* Eodem tempore [*quo Roma condita est*] nonnulli Sibyllam Erythraeam uaticinatam ferunt. Sibyllas autem Varro prodit plures fuisse, 5 non unam.

20. *Seru. in Verg. Aen. IX 603* Italiae disciplina et uita laudatur, quam et Cato in originibus [*fr. 76*] et Varro in gente populi Romani commemorat.

21. *Seru. in Verg. Aen. VII 176* Maiores enim nostri 10 sedentes epulabantur, quem morem habuerunt a Laconibus et Cretensibus: ut Varro docet in libris de gente populi Romani, in quibus dicit, quid a quaque traxerint gente per imitationem.

22. *Seru. in Verg. Aen. VI 760* Pura hasta] i. e. 15 sine ferro. nam hoc fuit praemium apud maiores eius, qui tunc primum uicisset in proelio, sicut ait Varro in libris de gente populi Romani.

23. *Seru. in Verg. georg. III 18* Centum quadriungos agitabo ad flumina] i. e. unius diei exhibebo circenses, quia, 20 ut Varro dicit in libris de gente populi Romani, olim XXV missus fiebant, sed uicesimus quintus dicebatur aerarius, eo quod de collatione populi exhibebatur. qui desiit esse, postquam conferendae pecuniae est consuetudo sublata, unde hodieque permansit, ut ultimus missus appelletur aerarius. 25 ergo centum currus secundum antiquitatem dixit, sicut etiam ad flumina. olim enim in litore fluminis circenses agitabantur, in altero latere positis gladiis, ut ab utraque parte esset ignauiae praesens periculum. unde et circenses dicti sunt, quia exhibebantur in circuitu ensibus positis, 30 licet alii a circumeundo dicant circenses uocari. (*cf. ad Aen. VIII 636.*)

ANNALIVM LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *Ind. Hieron. ap. Ritschel. op. III p. 526* Annalium III.

FRAGMENTA

1. *Charis. I p. 105 K.* Scriptulum, quod nunc uulgus sine t dicit, Varro in Plutotoryne dixit. idem in annali: 'Nummum argenteum flatum primum a Seruio Tullio dicunt. is III scripulis maior fuit quam nunc est'.

384 2. *Gell. XVII 21, 33* Neque multo postea [*post in-* 5
370 *cendium Gallicum*] — M. Manlius Romae, qui Gallos in ob-
sisione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, conuictus
est, consilium de regno occupando inisse, dampnatusque
capitis e saxo Tarpeio, ut M. Varro ait, praeceps datus, ut
Cornelius autem Nepos scriptum reliquit [*chron. fr. 5*], 10
uerberando necatus est.

RERVM VRBANARVM LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *Ind. Hieron. apud Ritschel. op. III p. 526* Rerum urbanarum libros III.

FRAGMENTVM

1. *Charis. I p. 133 K.* Innocente Varro de rebus urbanis III; Spartaco innocente coniecto ad gladiatorium. 15

LEGATIONVM LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *Ind. Hieron. ap. Ritschel. op. III p. 526* Legationum III.

DE POMPEIO LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *Ind. Hieron. ap. Ritschel. op. III p. 526* De Pompeio III.

DE SVA VITA LIBRI III

TESTIMONIVM

1. *Ind. Hieron. ap. Ritschel. op. III p. 526* De sua uita libros III.

FRAGMENTVM

1. *Char. I p. 89* Nam et Varro de uita sua non tantum huius Sarapis declinavit sed et Isis. 20

L. ATEIVS PHILOGVVS

TESTIMONIVM

1. *Suet. de gramm. 10 p. 107 Rf.* Ateius Philologus libertinus Athenis est natus. hunc Capito Ateius notus iuris consultus inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuisse ait. de eodem Asinius Pollio in libro, quo Sallustii scripta reprehendit ut nimia priscorum uerborum 5 imitatione oblita, ita tradit: 'In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidem Ateius Praetextatus nobilis grammaticus Latinus, declamantium deinde auditor atque praeceptor, ad summam Philologus ab semet nominatus'. — coluit postea familiarissime C. Sallustium et eo defuncto 10 Asinium Pollionem, quos historiam componere aggressos alterum breuiario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas uellet eligeret, instruxit, alterum praeceptis de ratione scribendi. quo magis miror Asinium credidisse, antiqua eum uerba et figuras solitum esse colligere Sallustio, cum 15 sibi sciat nil aliud suadere quam ut noto ciuilique et proprio sermone utatur uitetque maxime obscuritatem Sallusti et audaciam in translationibus.

FRAGMENTVM

- 1*. *Seru. ad Verg. Aen. I 273* Ateius adserit Romam ante aduentum Euandri diu Valentiam uocitatum, sed post 20 Graeco nomine Romen uocitatum.

C. SVLPICIVS GALBA

TESTIMONIA

1. *Suet. Galb. 3* Auus [*Galbae imperatoris*], clarior studiis quam dignitate (non enim egressus praeturae statum) multiplicem nec incuriosam historiam edidit.
2. *Plinio in n. h. auctor fuit C. Galba sec. ind. in lib. 25 XXXVI.*

FRAGMENTA

1. *Plut. Rom. 17* 'Εάλω δὲ καὶ [*cum filia Tarpeia*] *Ταρπηΐος προδοσίας ὑπὸ Ῥωμύλου διαχθεῖς, ὡς Ἴόβας φησὶ Γάλβαν Σουλπίκιον ἱστορεῖν.*

⁷⁶
₆₇₈ 2. *Oros. V 23, 6* Pompeius contracto apud Palantium exercitu Lauronem ciuitatem, quam tunc Sertorius oppugnabat, frustra conatus defendere uictus aufugit. — fuisse tunc Pompeio triginta millia peditum, mille equites Galba scribit, Sertorium autem sexaginta millia peditum octo millia equitum habuisse commemorat.

L. ARRUNTIVS

TESTIMONIA

1. *Vt uidetur, L. f. L. n. cos. a. 22. 732, qui post alia 10 discrimina Octavianum secutus pugnae Actiacae cum laude interfuit. uid. Vell. II 86, 2* Sositium L. Arruntii prisca grauitate celeberrimi fides, mox odium clementia eluctatus sua, Caesar seruauit incolumem. [*a. 31. 723.*] *uid. fr.*
2. *Arruntius Plinio in n. h. auctor fuit sec. ind. in libr. 15 III. V. VI.*

HISTORIARVM BELLI PVNICI TESTIMONIVM ET
FRAGMENTA

1—7. *Senec. epist. XIX 5 (114) 17* Haec uitia unus aliquis inducit, sub quo tunc eloquentia est: ceteri imitantur et alter alteri tradunt: sic Sallustio uigente anputatae sententiae et uerba ante expectatum cadentia et obscura breuitas fuere pro cultu. L. Arruntius, uir rarae frugalitatis, qui historias belli Punici scripsit, fuit Sallustianus et in illud genus nitens. Est apud Sallustium: 'exercitum argento fecit', id est pecunia parauit: hoc Arruntius amare coepit, posuit illud omnibus paginis. 1. dicit quodam loco: 'Fugam nostris fecere'. 2. alio loco: 'Hiero, rex Syracusanorum, bellum fecit'. 3. et alio loco: 'Quae audita Panhormi-

tanos dedere Romanis fecere. Gustum tibi dare uolui: totus his contexitur liber. quae apud Sallustium rara fuerunt, apud hunc crebra sunt et paene continua: ille enim in haec incidebat, at hic illa quaerebat. uides autem, quid sequatur, ubi alicui uitium pro exemplo est. Dixit ⁵ Sallustius 'aquis hiemantibus': 4. Arruntius in primo libro belli Punici ait 'Repente hiemauit tempestas', 5. et alio loco cum dicere uellet frigidum annum fuisse, ait 'Totus hiemauit annus', 6. et alio loco 'Inde sexaginta onerarias leues praeter militem et necessarios nautarum hiemante ¹⁰ aquilone misit'. non desinit omnibus locis hoc uerbum infulcire. Quodam loco dicit Sallustius 'Inter arma ciuilia aequi bonique famas petit': 7. Arruntius non temperauit, quo minus primo statim libro poneret: 'Ingentes esse famas de Regulo'.

15

TANVSIIVS GEMINVS

TESTIMONIA DE ANNALIBVS VERSIBVS CONSCRIPTIS

1. *Catull. 36, 1* Annales Volusi, cacata charta uotum soluite pro mea puella. — (18) At uos interea uenite in ignem, pleni ruris et inficetiarum annales Volusi, cacata charta. [*cf. Senec. ep. XV 1 (93), 11* Annales Tanusii scis quam ponderosi sint et quid uocentur. hoc est uita quorundam ²⁰ longa, et quod Tanusii sequitur annales.] *Catull. 95, 7* At Volusi annales Paduam morientur ad ipsam et laxas scombris saepe dabunt tunicas.

HISTORIAE FRAGMENTA

1. *Suet. Caes. 9* Siquidem ante paucos dies, quam ⁶⁶ aedilitatem iniret [*Caesar*], uenit in suspicionem con- ⁶⁸⁸spirasse cum M. Crasso consulari, item P. Sulla et L. Autronio post designationem consulatus ambitus condemnatis, ut principio anni senatum adorirentur et trucidatis quos placitum esset, dictaturam Crassus inuaderet, ipse ab eo magister equitum diceretur, constitutaque ad arbitrium ³⁰ republica Sullae et Autronio consulatus restitueretur.

Meminerunt huius coniurationis Tanusius Geminus in historia, Marcus Bibulus in edictis, C. Curio pater in orationibus. — Tanusius adicit Crassum paenitentia uel metu diem caedi destinatum non obisse, et idcirco ne Caesarem quidem signum, quod ab eo dari conuenerat, dedisse. 5

⁵⁵ 2. *Plut. Caes.* 22 Τανύσιος δὲ λέγει Κάτωνα, τῆς βού-
⁶⁹⁹ λῆς ἐπὶ τῇ νίκη [*Vsipetum Tencterorumque*] ψηφίζομένης
 ἑορτὰς καὶ θυσίας ἀποφῆνασθαι γνώμην, ὡς ἐκδοτέον ἐστὶ
 τὸν Κάισαρα τοῖς βαρβάροις ἀφοσιουμένους τὸ παρασπόνδημα
 ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀρὰν εἰς τὸν αἴτιον τρέποντας. 10
 = *App. de reb. Gall.* 18 p. 55 *Mend.* τῶν τις συγγραφέων.
 (*uid. Plut. Cat. min.* 51. *comp. Nic. et Crass.* 4.)

M. IVNIVS BRVTVS

(praetor in Gallia cisalpina 46. 708, urbanus 42. 712, 42. 712.)

EPITOMARVM TESTIMONIA

1. *Plut. Brut.* 4 Ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ τῆς ἡμέρας, ὅσα μὴ Πομπητῶ συνῆν [*Brutus*], περὶ λόγους καὶ βιβλία διέτριβεν, οὐ μόνον τὸν ἄλλον χρόνον ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς μεγάλης 15
 μάχης [*ad Pharsalum*]. ἦν μὲν ἀκμὴ θέρους καὶ καῦμα πολὺ πρὸς ἐλώδεσι χωρίοις ἐστρατοπεδευκότων, τῷ δὲ Βρούτῳ οὐ ταχέως ἦκον οἱ τὴν σκηνὴν κομίζοντες. ἐκπονηθεῖς δὲ περὶ ταῦτα μεσημβρίας μόλις ἀλειψάμενος καὶ φαγῶν ὀλίγα τῶν ἄλλων ἢ καθευδόντων ἢ πρὸς ἐπινοίᾳ καὶ φροντίδι τοῦ 20
 μελλόντος ὄντων αὐτὸς ἄχρι τῆς ἑσπέρας ἔγραφε συντάττων ἐπιτομὴν Πολυβίου.
2. *Cic. ad Att.* XIII 8 [*scr. a.* 45. 709] Epitomen Bruti Caelianorum uelim mihi mittas. *cf. Brut.* 26, 102 L. Caelius Antipater scriptor, quemadmodum uidetis [*Attice et Brute*], 25
 fuit ut temporibus illis luculentus, iuris ualde peritus.

FRAGMENTA

1. *Charis. II* p. 220 K. 'Subinde' Nepos de inlustribus uiris II, sed et Brutus et Coelius [*fr.* 60] frequenter eo usi sunt.

2. *Cic. ad Att. XII 5, 3* [scr. a. 46. 708] *Conturbabat enim me in Bruti epitoma Fannianorum quod erat in extremo et q. s. = Fann. fr. 9 p. 89.*

P. VOLVMNIVS

TESTIMONIUM

1. *Plut. Brut. 48* Πόπλιος δὲ Βολούμνιος, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ συνεστρατευμένος ἀπ' ἀρχῆς Βρούτῳ. [fr. 1.] 5

COMMENTARIORVM DE PVGNA PHILIPPENSI
FRAGMENTA

1*. *Plut. Brut. 48* Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ νυκτὶ [ante pugnam ⁴²
Philippensem] πάλιν φασὶν εἰς ὄψιν ἔλθειν τὸ φάσμα τῷ ⁷¹²
Βρούτῳ καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιδειξάμενον ὄψιν οὐδὲν εἰπεῖν,
ἀλλ' οὔχεσθαι. Πόπλιος δὲ Βολούμνιος, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ
συνεστρατευμένος ἀπ' ἀρχῆς Βρούτῳ, τοῦτο μὲν οὐ λέγει τὸ ¹⁰
σημεῖον, μελισσῶν δὲ φησι τὸν πρῶτον ἀετὸν ἀνάπλεων
γενέσθαι· καὶ τῶν ταξιαρχῶν τινὸς ἀπ' αὐτομάτου τὸν
βραχίονα μύρον ῥόδινον ἐξανθεῖν καὶ πολλάκις ἐξαλείφοντας
καὶ ἀπομάττοντας μηδὲν περαίνειν. Καὶ πρὸ τῆς μάχης αὐ-
τῆς ἀετοῦς δύο συμπεσόντας ἀλλήλοις ἐν μεταίχμιῳ τῶν ¹⁵
στρατοπέδων μάχεσθαι. καὶ σιγὴν ἄπιστον ἔχειν τὸ πεδίον
θεωμένων ἀπάντων, εἶξαι δὲ καὶ φρυγεῖν τὸν κατὰ Βρούτον.
Ὁ δὲ Αἰθίοψ περιβόητος γέγονεν ὁ τῆς πύλης ἀνοιχθείσης
ἀπαντήσας τῷ φέροντι τὸν ἀετὸν καὶ κατακοπεῖς ταῖς
μαχαίραις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν οἰωνισαμένων. ²⁰

2*. *Plut. Brut. 51* Βρούτος δὲ [post pugnam *Phi-*
lippensem] διαβάς τι ρεῖθρον ὑλῶδες καὶ παράκρημνον ἤδη ⁴²
σκότους ὄντος οὐ πολὺς προῆλθεν ἀλλ' ἐν τόπῳ κοίλῳ καὶ ⁷¹²
πέτραν ἔχοντι μεγάλην προκειμένην καθίσας, ὀλίγων περὶ
αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ φίλων ὄντων πρῶτα μὲν ἀποβλέψας ²⁵
εἰς τὸν οὐρανὸν ἀστέρων ὄντα μεστὸν ἀνεφθέγγετο δύο στί-
χους, ὧν τὸν ἕτερον Βολούμνιος ἀνέγραψε 'Ζεῦ, μὴ λάθοι σε
τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν' [*Eurip. Med. 332*]. τοῦ δ' ἑτέρου
φησὶν ἐπιλαθέσθαι κ. τ. λ. (cf. *App. b. c. IIII 130.*)

L. CALPURNIVS BIBVLVS

(filius Porciae et cos. a. 59. 695, pugnae Philippensi interfuit, anno fere 31. 723 mortuus est, cum legatus Antonii in Syria esset.)

CONMENTARII DE BRVTO TESTIMONIVM

1. *Plut. Brut. 13* Καί τι βιβλίδιον μικρὸν ἀπομνημονευμάτων Βρούτου γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ [*a Bibulo*] διασώζεται.

FRAGMENTVM

- ⁴⁴
⁷¹⁰ 1. *Plut. Brut. 23* Ἦδη δὲ τῶν μὲν ὡς Καίσαρα, τῶν δ' ὡς Ἀντώνιον δισταμένων — παντάπασι καταγνοῦς τῶν πραγμάτων [*Brutus*] ἔγνω καταλιπεῖν Ἰταλίαν καὶ περὶ διὰ 5 Λευκανίας εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ θάλασσαν ἦκεν. Ὅθεν ἡ Πορκία μέλλουσα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποτραπέσθαι λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο περιπαθῶς ἔχουσα· γραφὴ δὲ τις αὐτὴν προὔδωκε τᾶλλα γενναίαν οὔσαν. ἦν γὰρ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν διάθεσις, προπεμπόμενος Ἐκτωρ ὑπὸ Ἀνδρομάχης κομιζομένης παρ' 10 αὐτοῦ τὸ παιδίον, ἐκείνῳ δὲ προσβλεπούσης. ταῦτα θεωμένην τὴν Πορκίαν ἢ τοῦ πάθους εἰκὼν ἐξέτηξεν εἰς δάκρυα· καὶ πολλάκις φοιτῶσα τῆς ἡμέρας ἔκλαιεν. Ἀχιλλίου δὲ τινος τῶν Βρούτου φίλων τὰ πρὸς Ἐκτορα τῆς Ἀνδρομάχης ἔπη διελεθόντος

15

Ἐκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἔσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης,
μειδιάσας ὁ Βροῦτος: Ἄλλ' οὐκ ἐμοί γ' εἶπε πρὸς Πορκίαν ἔπεισι φάναι τὰ τοῦ Ἐκτορος: Ἴστόν τ' ἡλακάτην τε καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε'. σώματος γὰρ ἀπολείπεται φύσει 20 τῶν ἴσων ἀνδραγαθημάτων, γνώμη δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀριστεύει'. Ταῦτα μὲν ὁ τῆς Πορκίας υἱὸς ἰστόρηκε Βύβλος.

EMPYLVS

BRVTI TESTIMONIVM

1. *Plut. Brut. 2* Ὁ δ' Ἐμπυλος, οὗ καὶ αὐτὸς [*Brutus*] ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ οἱ φίλοι μέμνηνται πολλάκις ὡς συμ- 25

βιοῦντος αὐτῷ, δῆτῳ ἦν καὶ καταλέλοιπε μικρὸν μὲν, οὐ φαῦ-
λον δὲ σύγγραμμα περὶ τῆς Καίσαρος ἀναιρέσεως, ὃ Βροῦτος
ἐπιγέγραπται.

MVNATIVS RVFVS

LIBRI DE CATONE VTICENSI TESTIMONIVM

1. *Plut. Cat. min. 37* Καὶ γὰρ αὐτὸς [*Munatius amicus*] σύγ-
γραμμα περὶ τοῦ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα Θρασεῆς 5
ἐπηκολούθησεν.

FRAGMENTA.

1. *Valer. Max. VIII 3, 2* Verum ut huius uiri [*Sci-* 58
pionis] abstinentiae testis Hispania, ita M. Catonis Epiros, 696
Achaia, Cyclades insulae, maritima pars Asiae, prouincia
Cypros. unde cum pecuniae deportandae ministerium susti- 10
neret, tam auersum animum ab omni uenere quam a lucro
habuit, in maxima utriusque intemperantiae materia uer-
satus. nam et regiae diuitiae potestate ipsius continebantur
et fertilissimae deliciarum tot Graeciae urbes necessaria
totius nauigationis deuerticula erant. Atque id Munatius 15
Rufus Cypriacae expeditionis fidus comes scriptis suis
significat. cuius testimonium non amplector: proprio enim
argumento laus ista nititur, quoniam ex eodem naturae
utero et continentia nata est et Cato.

2. *Plut. Cat. 36* Διὸ [*nimia diligentia in Ptolemaei* 58
hereditate diuendenda Cato] τοῖς τε ἄλλοις φίλοις ὡς 696
ἀπιστῶν προσέκρουσε καὶ τὸν συνηθέστατον ἀπάντων Μου-
νάτιον εἰς ὄργην ὀλίγου δεῖν ἀνήκεστον γενομένην ἐνέβαλεν,
ὥστε καὶ Καίσαρι γράφοντι λόγον κατὰ τοῦ Κάτωνος πικρο-
τάτην τοῦτο τὸ μέρος τῆς κατηγορίας διατριβὴν παρασχεῖν. 25
(37.) Ὁ μέντοι Μουνάτιος οὐκ ἀπιστία τοῦ Κάτωνος, ἀλλ'
ἐκείνου μὲν ὀλιγωρία πρὸς αὐτὸν, αὐτοῦ δὲ τιμὴν ζηλοτυπία
πρὸς τὸν Καυίδιον ἱστορεῖ γενέσθαι τὴν ὄργην. καὶ γὰρ
αὐτὸς σύγγραμμα περὶ τοῦ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα
Θρασεῆς ἐπηκολούθησε. Λέγει δὲ ὕστερος μὲν εἰς Κύπρον 30

ἀφικέσθαι καὶ λαβεῖν παρημελημένην ξενίαν, ἔλθων δὲ ἐπὶ
 θύρας ἀπωσθῆναι σκευωρουμένου τι τοῦ Κάτωνος οἴκοι σὺν
 τῷ Κανιδίῳ, μεμφάμενος δὲ μετρίως οὐ μετρίως τυχεῖν ἀπο-
 κρίσεως, ὅτι κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν, ὡς φησι Θεόφραστος,
 αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις· Ἐπεὶ καὶ σὺ, φάναι 5
 τῷ μάλιστα φιλεῖν ἤττον οἰόμενος ἢ προσήκει τιμᾶσθαι
 χαλεπαίνεις. Κανιδίῳ δὲ καὶ δι' ἐμπειρίαν χρῶμαι καὶ διὰ
 πίστιν ἐτέρων μᾶλλον, ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀφιγμένῳ, καθαροῦ δὲ
 φαινομένῳ. Ταῦτα μέντοι μόνον αὐτῷ μόνῳ διαλεχθέντα
 τὸν Κάωνα πρὸς τὸν Κανιδίον ἐξενεγκεῖν. Αἰσθόμενος οὖν 10
 αὐτὸς οὔτε ἐπὶ δεῖπνον ἔτι φοιτᾶν οὔτε σύμβουλος ὑπακούειν
 καλούμενος. ἀπειλοῦντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὥσπερ εἰώθασι
 τῶν ἀπειθοῦντων, ἐνέχυρα λήψεσθαι, μηδὲν φροντίσας ἐκ-
 πλεῦσαι καὶ πολὺν χρόνον ἐν ὄργῃ διατελεῖν· εἶτα τῆς Μαρ-
 κίας (ἔτι γὰρ συνῶκει τῷ Κάωνι) διαλεχθείσης τυχεῖν μὲν 15
 ὑπὸ Βάρκα κεκλημένους ἐπὶ δεῖπνον, εἰσελθόντα δὲ ὕστερον
 τὸν Κάωνα τῶν ἄλλων κατακειμένων ἐρωτᾶν, ὅπου κατα-
 κλιθεῖη. τοῦ δὲ Βάρκα κελεύσαντος, ὅπου βούλεται, περι-
 βλεψάμενον εἰπεῖν, ὅτι παρὰ Μουνάτιον. καὶ περιελθόντα
 πλησίον αὐτοῦ κατακλιθῆναι, πλεον δὲ μηθὲν φιλοφρονή- 20
 σασθαι παρὰ τὸ δεῖπνον. ἀλλὰ πάλιν τῆς Μαρκίας δεομένης
 τὸν μὲν Κάωνα γράψαι πρὸς αὐτόν, ὡς ἐντυχεῖν τι βουλό-
 μενον, αὐτὸς δὲ ἤκειν ἕωθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὑπὸ τῆς
 Μαρκίας κατασχεθῆναι, μέχρι πάντες ἀπηλλάγησαν, οὕτω δὲ
 εἰσελθόντα τὸν Κάωνα καὶ περιβαλόντα τὰς χεῖρας ἀμφο- 25
 τέρας ἀσπάσασθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι.

3. *Plut. Cat. 25* Εἶτα ἔγρημε [*Cato L. Marcii*] θυγατέρα
 Φιλίππου Μαρκίαν, ἐπιεικῆ δοκοῦσαν εἶναι γυναῖκα, περὶ
 ἧς ὁ πλεῖστος λόγος, <καὶ> καθάπερ ἐν δράματι τῷ βίῳ
 τοῦτο τὸ μέρος προβληματῶδες γέγονε καὶ ἄπορον. Ἐπράχθη 30
 δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς ἱστορεῖ Θρασέας εἰς Μουνάτιον,
 ἄνδρα Κάτωνος ἐταῖρον καὶ συμβιωτήν, ἀναφέρων τὴν πίστιν.
 Ἐν πολλοῖς ἐρασταῖς καὶ θαυμασταῖς τοῦ Κάτωνος ἦσαν
 ἐτέρων ἔτεροι μᾶλλον ἐκδηλοὶ καὶ διαφανεῖς, ὧν καὶ Κόιντος

Ὀρτήσιος, ἀνὴρ ἀξιώματός τε λαμπροῦ καὶ τὸν τρόπον
 ἐπιεικῆς. ἐπιθυμῶν οὖν τῷ Κάτωνι μὴ συνήθης εἶναι μηδὲ
 ἑταῖρος μόνον, ἀλλ' ἁμῶς γέ πως εἰς οἰκειότητα καταμιῖσαι καὶ
 κοινωνίαν πάντα τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος ἐπεχείρησε συμπεί-
 θειν, ὅπως τὴν θυγατέρα Πορκίαν Βύβλω συνοικοῦσαν καὶ 5
 πεπονημένην ἐκεῖνῳ δύο παῖδας αὐτῆ· πάλιν ὥσπερ εὐγενῆ
 χώραν ἐντεκνώσασθαι παράσχη. δόξη μὲν γὰρ ἀνθρώπων
 ἄτοπον εἶναι τὸ τοιοῦτον, φύσει δὲ καλὸν καὶ πολιτικόν,
 ἐν ᾧ καὶ ἀκμῇ γυναικῶν μήτε ἀργεῖν τὸ γόνιμον ἀποσβέ-
 σασαν μήτε πλείονα τῶν ἱκανῶν ἐπιτίκτους ἐνοχλεῖν καὶ 10
 καταπτωχεύειν οὐδὲν δεόμενον, κοινουμένους δὲ τὰς δια-
 δοχὰς ἀξίοις ἀνδράσι τὴν τε ἀρετὴν ἀφθονον ποιεῖν καὶ
 πολύχυτον τοῖς γένεσι καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸς αὐτὴν
 ἀνακραννύειν ταῖς οἰκειότησιν. εἰ δὲ πάντως περιέχοιτο τῆς
 γυναικὸς ὁ Βύβλος, ἀποδώσειν εὐθύς τεκοῦσαν οἰκειότερος 15
 αὐτῷ τε Βύβλω καὶ Κάτωνι κοινωνία παιδῶν γενόμενος.
 ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡς Ὀρτήσιον μὲν ἀγαπᾷ
 καὶ δοκιμάζει κοινωνὸν οἰκειότητος, ἄτοπον δὲ ἡγεῖται ποι-
 εῖσθαι λόγον περὶ γάμου θυγατρὸς ἐτέρῳ δεδομένης, μετα-
 βαλὼν ἐκεῖνος οὐκ ᾤκησεν ἀποκαλυψάμενος αἰτεῖν τὴν 20
 αὐτοῦ γυναικῶν Κάτωνος, νέαν μὲν οὔσαν ἔτι πρὸς τὸ τίκτειν,
 ἔχοντος δὲ τοῦ Κάτωνος ἀποχρῶσαν διαδοχὴν. καὶ οὐκ
 ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ταῦτα ἔπραττεν εἰδὼς οὐ προσέχοντα τῇ
 Μαρκίᾳ τὸν Κάτωνα· κύουσαν γὰρ αὐτὴν τότε τυγχάνειν
 λέγουσιν. ὁ δ' οὖν Κάτων ὁρῶν τὴν τοῦ Ὀρτήσιου σπουδὴν 25
 καὶ προθυμίαν οὐκ ἀντεῖπεν, ἀλλ' ἔφη δεῖν καὶ Φίλιππον
 ταῦτα συνδόξαι τῷ πατρὶ τῆς Μαρκίας. ὡς οὖν ὁ Φίλιππος
 ἐντευχθεὶς ἔγνω τὴν συγχώρησιν, οὐκ ἄλλως ἐνεγγνήσε τὴν
 Μαρκίαν ἢ παρόντος τοῦ Κάτωνος αὐτοῦ καὶ συνεγγυῶντος.
 Ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ χρόνοις ὕστερον ἐπράχθη, μνησθέντι 30
 μοι τὸ τῶν γυναικῶν προλαβεῖν ἔδοξεν.

M. FADIVS GALLVS

DE VITA M. CATONIS VTICENSIS TESTIMONIA

1. *Cic. ad fam. (Fadium) VII 24, 2 [a. 45. 709]* Catonem tuum mihi mitte; cupio enim legere. me adhuc non legisse turpe utrique nostrum est. 25, 1 Sed heus tu, manum de tabula; magister adest citius quam putaramus. uereor ne in catonium Catoninos. (*Cicero ad eum scripsit epist. ad fam. VII 23—27 atque aliis locis saepe eum laudat; fuit idem amicus Attici; a. 49. 705 cum cohortibus in castra Afranii transit.*)

T. AMPIVS BALBVS

(trib. pl. a. 63. 691, Asiae prouinciae praefuit a 57. 697, Pompeium secutus a Caesarianis 'tuba belli ciuilis' appellatus est, a. 46. 708 Ciceronis opera per Caesaris familiares in patriam reuocatus.)

TESTIMONIVM

1. *Cic. ad fam. (Amp.) VI 12, 5 [a. 46. 708]* Deinde cum studium tuum consumas in uirorum fortium factis memoriae 10 prodendis, considerare debes nihil tibi esse committendum, quam ob rem eorum, quos laudas, te non simillimum praebeas.

FRAGMENTVM

1. *Suet. Caes. 77* Nec minoris inpotentiae uoces pro-
palam edebat [*Caesar*], ut Titus Ampius scribit: nihil esse 15
rem publicam, appellationem modo sine corpore ac specie.
Sullam nescisse litteras, qui dictaturam deposuerit. debere
homines consideratius iam loqui secum ac pro legibus
habere, quae dicat. Eoque arrogantiae progressus est, ut
haruspice tristia et sine corde exta quondam nuntiante 20
futura diceret laetiora, cum uellet, nec pro ostento ducen-
dum, si pecudi cor defuisset.

M. ACTORIUS NASO

FRAGMENTA

1. *Suet. Caes. 9* Idem Curio sed et M. Actorius Naso ⁶⁶
auctores sunt conspirasse eum [*Caesarem*] etiam cum Gnaeo ⁶⁸⁸
Pisone adolescente, cui ob suspicionem urbanae coniura-
tionis prouincia Hispania ultro extra ordinem data sit,
pactumque, ut simul foris ille, ipse Romae ad res nouas ⁵
consurgerent, per Ambranos et Transpadanos; destitutum
utriusque consilium morte Pisonis. (*cf. Tan. Gem. fr. 1 p. 239.*)

2. *Suet. Caes. 52* Dilexit [*Caesar*] et reginas, inter
quas Eunoen Mauram Bogudis uxorem, cui maritoque eius
plurima et immensa tribuit, ut Naso scripsit, sed maxime ¹⁰
Cleopatram.

L. AVRVCVLEIVS COTTA

(legatus Caesaris in Gallia iam a. 57. 697, a. 54. 700 ab
Eburonibus Amborigeque fortiter pugnans interfectus.)

FRAGMENTVM

1. *Athen. VI 105 p. 273^b* (*loquitur Larensius Roma-* ⁵⁵
nus, M. Terentio Varrone oriundus) Ἰούλιος δὲ Καῖσαρ, ὁ ⁶⁹⁹
πρῶτος πάντων ἀνθρώπων περαιωθεὶς ἐπὶ τὰς Βρετανίδας
νήσους μετὰ χιλίων σκαφῶν, τρεῖς οἰκέτας τοὺς πάντας ¹⁵
συνεπήγετο, ὡς Κόττας ἱστορεῖ ὁ τότε ὑποστρατηγῶν αὐτῷ
ἐν τῷ περὶ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας συγγράμματι, ὃ τῇ πατρίᾳ
ἡμῶν γέγραπται φωνῇ.

L. CORNELIVS BALBUS

(Gaditanus, a Theophane rerum scriptore adoptatus, fami-
liarissimus Caesaris, cos. a. 40. 714, ad quem belli Gallici
lib. viii missus est.)

TESTIMONIUM

1. *Sidon. Apoll. IX 14 (ad Burgundionem)* Eminent tibi the-
matis celeberrimi uotiuia redhibitio, laus uidelicet peroranda, ²⁰

quam edideras, Iulii Caesaris. quae materia tam grandis est, ut studentum si quis fuerit ille copiosissimus nihil amplius in ipsa debeat cauere, quam ne quid minus dicat. nam si omittantur, quae de titulis dictatoris inuicti scripta Patauinis sunt uoluminibus, quis opera Suetonii, quis Iuueni Martialis historiam, quisue ad extremum Balbi ephemeridem fando adaequauerit?

FRAGMENTVM

⁴⁴
710 **1.** *Suet. Caes. 81* Sed Caesari futura caedes euiden-
tibus prodigiis denuntiata est. Paucos ante menses, cum
in colonia Capua deducti lege Iulia coloni ad extruendas
uillas uetustissima sepulchra disicerent, idque eo stu-
diosius facerent, quod aliquantum uasculorum operis anti-
qui scrutantes reperiabant, tabula aenea in monumento, in
quo dicebatur Capys conditor Capuae sepultus, inuenta est,
conscripta litteris uerbisque Graecis hac sententia: Quandoque
ossa Capiis detecta essent, fore ut Iulo prognatus manu con-
sanguineorum necaretur magnisque mox Italiae cladibus
uindicaretur. Cuius rei, ne quis fabulosam aut commentici-
am putet, auctor est Cornelius Balbus, familiarissimus
Caesaris. 20

C. OPPIVS

(equestri loco natus, item familiarissimus Caesaris eoque
interfecto Octavianum secutus.)

TESTIMONIA

1. *Plut. Pomp. 10* Ἄλλ' Ὀπίω μὲν, ὅταν περὶ τῶν Καίσαρος πολεμίων ἢ φίλων διαλέγηται, σφόδρα δεῖ πιστεύειν μετὰ εὐλαβείας. (*uid. fr. 5.*)
2. *Suet. Caes. 52* Quorum [*amicorum Caesaris*] Gaius Oppius, quasi plane defensione ac patrocinio res egeret, librum edidit, non esse Caesaris filium, quem Cleopatra dicat. 25

DE VITA PRIORIS AFRICANI FRAGMENTA

1. *Charis. I p. 147 K.* Oppius — [*fr. 4*], idem de uita prioris Africani: 'Opinante uulgu'.

2. *Gell. VI 1, 2* Nam et C. Oppius et Iulius Hyginus [fr. 4] aliique, qui de uita et rebus Africani scripserunt, matrem eius [*Africani*] diu sterilem existimatam tradunt, P. quoque Scipionem, cum quo nupta erat, liberos desperauisse. Postea in cubiculo atque in lecto mulieris, cum 5 absente marito cubans sola condormisset, uisum repente esse iuxta eam cubare ingentem anguem eumque his qui uiderant territis et clamantibus elapsum inueniri non quisse. id ipsum P. Scipionem ad aruspices retulisse, eos sacrificio facto respondisse, fore ut liberi gignerentur, neque 10 multis diebus postquam ille anguis in lecto uisus est, mulierem coepisse concepti fetus signa atque sensum pati. exinde mense decimo peperisse natumque esse hunc P. Africanum, qui Hannibalem et Carthaginienses in Africa bello Poenico secundo uicit. Sed et eum incendio magis 15 ex rebus gestis, quam ex illo ostento uirum esse uirtutis diuinae creditum est.

3. Id etiam dicere haut piget, quod idem illi, quos supra nominaui, litteris mandauerint, Scipionem hunc Africanum solitauisse noctis extremo, priusquam diluculet, in 20 Capitolium uentitare ac iubere aperiri cellam Iouis atque ibi solum diu demorari, quasi consultantem de re p. cum Ioue, aeditumosque eius templi saepe esse demiratos, quod solum id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios saeuientes neque latrarent eum neque incurrerent. 25 Has uolgi de Scipione opiniones confirmare atque approbare uidebantur dicta factaque eius pleraque admiranda.

DE VITA CASSII FRAGMENTVM

4. *Charis. I 147* Vulgu, ab hoc uulgu Oppius de uita Cassii.

VITAE CAESARIS FRAGMENTA

5*. *Plut. Pomp. 10* Γάιος δὲ Ὀππιος ὁ Καίσαρος (81) εἰταῖρος ἀπανθρώπως φησὶ καὶ Κοῖντῳ Οὐαλλερίῳ χρηΐσα- (673?) σθαι τὸν Πομπήϊον. ἐπιστάμενον γάρ, ὡς ἔστι φιλολόγος ἀνὴρ καὶ φιλομαθῆς ἐν ὀλίγοις ὁ Οὐαλλέριος, ὡς ἤχθη πρὸς

αὐτὸν, ἐπισπασάμενον καὶ συμπεριπατήσανα καὶ πυθόμενον
ὦν ἔχρηξε καὶ μαθόντα, προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις εὐθύς
ἀνελεῖν ἀπαγαγόντας.

58
696 6*. *Plut. Caes. 17* Συντόμως δὲ ἤλκυνεν οὕτως [*Caes-*
sar], ὥστε τὴν πρώτην ἔξοδον ἀπὸ Ῥώμης ποιησάμενος 5
ὀγδοαῖος ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἐλθεῖν. — ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ στρα-
τεῖα προσεξήσησεν ἱππαζόμενος τὰς ἐπιστολάς ὑπαγορεύειν
καὶ δυσὶν ὁμοῦ γράφουσιν ἐξαρκεῖν, ὡς δὲ Ὀππίος φησι, καὶ
πλείουσιν.

7*. *Suet. Caes. 53* Nam circa uictum [*Caesarem*] C. 10
Oppius adeo indifferentem docet, ut quondam ab hospite
conditum oleum pro uiridi adpositum aspernantibus ceteris
solum etiam largius appetisse scribat, ne hospitem aut
neglegentiae aut rusticitatis uideretur arguere. (*cf. Plut.*
Caes. 17.) 15

8*. *Plin. n. h. XI 252* Varices in cruribus uiro tan-
tum, mulieri raro. C. Marium, qui septiens consul fuit,
stanti sibi extrahi passum unum hominum Oppius auctor
est. (*cf. Plut. Mar. 6.*)

Q. DELLIVS

TESTIMONIA

1. *Senec. suas. I 7* Bellissimam tamen rem Dellius dixit, 20
quem Messala Coruinus desultorem bellorum ciuiliū uocat,
quia ab Dolabella ad Cassium transiturus salutem sibi pactus
est, si Dolabellam occidisset; a Cassio deinde transiit ad
Antonium, nouissime ab Antonio transfugit ad Caesarem
[*a. 31. 723*]. Hic est Dellius, cuius epistulae ad Cleopatram 25
lasciuiae feruntur. *cf. Senec. de clem. I 10, 1. Ad eun-*
dem Horatius misit carm. II 3 sec. Porphyriōnem.

2. *uid. fr. 1.*

BELLI PARTHICI FRAGMENTA

36
718 1. *Strabo XI p. 523* Βασίλειον δ' αὐτῶν [*Medorum 30*
Atropatorum] θερυνὸν μὲν ἐν πεδίῳ ἰδρυμένον Γάζακα ἐν

φρουρίῳ ἐρυμνῶ Οὔερα, ὅπερ Ἀντώνιος ἐπολιόρησε κατὰ τὴν ἐπὶ Παρθυαίους στρατείαν· διέχει δὲ τοῦτο τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ τοῦ ὀρίζοντος τὴν τε Ἀρμενίαν καὶ τὴν Ἀτροπατηνὴν σταδίους δισχίλους καὶ τετρακοσίους, ὡς φησὶν ὁ Δέλλιος, ὁ τοῦ Ἀντωνίου φίλος, συγγράψας τὴν ἐπὶ Παρθυαίους 5 αὐτοῦ στρατείαν, ἐν ἣ παρῆν καὶ αὐτὸς ἡγεμονίαν ἔχων.

2*. *Plut. Anton. 59* Πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων φίλων [Antonii] οἱ Κλεοπάτρας κόλακες ἐξέβαλον τὰς παροιμίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας, ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σιλανὸς καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός. οὗτος δὲ καὶ δεῖσαι φησὶν 10 ἐπιβουλήν ἐκ Κλεοπάτρας Γλαύκου τοῦ ἱατροῦ φράσαντος αὐτῷ. προσέειπεν δὲ Κλεοπάτρα παρὰ δεῖπνον εἰπὼν αὐτοῖς μὲν ὀξίνην ἐγγεῖσθαι, Σάρμεντον δὲ πίνειν ἐν Ῥώμῃ Φαλερῖνον. Ὁ δὲ Σάρμεντος ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ὃ διλίκια Ῥωμαῖοι καλοῦσιν.

IMPERATOR AVGVSTVS

(natus 63. 691, imperator 31. 723 — 14. 767.)

DE HISTORIA TESTIMONIA

1. *Sueton. Aug. 85* Multa uarii generis prosa oratione composuit —, aliqua de uita sua, quam tredecim libris Cantabrico tenus bello [*a. 27. 727 — 24. 730*] nec ultra exposuit. *Suid. I p. 851 Bhdγ. Ἀύγουστος Καῖσαρ, ὁ καὶ Σεβαστὸς καὶ Ὀκταβιανὸς ἐπικληθεὶς, ἔγραψε περὶ τοῦ ἰδίου βίου καὶ τῶν πράξεων βιβλία γ'.*
2. *Plut. comp. Dem. et Cic. 3 [fr. 6]* Ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐν τοῖς πρὸς Ἀγρίππαν καὶ Μαικῆναν ὑπομνήμασιν εἴρηκεν.
3. *Suet. Claud. 1* Quod equidem magis ne praetermitterem, rettuli, quam quia uerum aut ueri simile putem, cum Augustus tanto opere et uiuum [*Drusum a. 9. 745 in Germania mortuum*] dilexerit, ut coheredem semper filiis instituerit, sicut quondam in senatu professus est, et defunctum ita pro contione laudauerit, ut deos precatus sit, similes ei Caesares suos facerent sibi que tam honestum quandoque exitum darent quam illi dedissent. nec contentus elogium tumulo eius uersibus a se compositis insculpsisse, etiam uitae memoriam prosa oratione composuit.
4. *Sueton. Aug. 86* Genus eloquendi secutus est elegans et temperatum, uitatis sententiarum ineptiis atque concinnitate et reconditorum uerborum, ut ipse dicit, foetoribus praecipuamque curam duxit sensum animi quam apertissime exprimere. quod quo facilius efficeret aut necubi lectorem uel auditorem obturbaret ac moraretur, neque praepositiones urbibus addere neque coniunctiones saepius iterare dubitauit, quae detractae afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.

DE VITA SVA FRAGMENTA

1*. *Suet. Aug. 2* Ipse Augustus nihil amplius quam equestri familia ortum se scribit uetere ac locuplete et in qua primus senator pater suus fuerit.

2. *Tertull. de an. c. 46* Nouerunt et Romani ueritatis huius modi somnia. reformatorem imperii, puerulum adhuc et priuati loci et Iulium Octauium tantum et sibi ignotum, Marcus Tullius iam et Augustum et ciuiliū turbinum cultorem de somnio norat. in uitae illius commentariis conditum est. (*uid. Suet. Aug. 94* M. Cicero C. Caesarem in Capitolium prosecutus somnium pristinae noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali, demissum e caelo catena aurea, ad fores Capitoli constitisse, eique Iouem flagellum tradidisse; deinde repente Augusto uiso, quem 10 ignotum plerisque adhuc auunculus Caesar ad sacrificandum acciuerat, affirmauit ipsum esse, cuius imago secundum quietem sibi obuersata sit. *Plut. Cic. 44. Cass. Dion. XLV 2.*)

3*. *Cass. Dion. XXXXVIII 35* Μαθὼν ὁ δῆμος ὅτι 44
[Caesar] — καταλέλοιπε, καὶ προσέτι καὶ δωρεὰς ἄλλοις τέ 710
τινας καὶ τῇ πόλει τοὺς τε κήπους τοὺς παρὰ τὸν Τίβεριν
καὶ δραχμάς, ὡς μὲν αὐτὸς ὁ Ὀκταούσιος γράφει, τριάκοντα,
ὡς δὲ ἕτεροι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἐκάστῳ σφῶν δοθῆναι
κεκέλευεν, ἐταράχθησαν. (*ex Cass. Zonar. X 12.*) 20

4*. *Plin. n. h. II 93* Cometes in uno totius orbis loco 44
colitur in templo Romae, admodum faustus diuo Augusto 710
iudicatus ab ipso, qui incipiente eo apparuit ludis, quos faciebat Veneri Genetrici non multo post obitum patris Caesaris in collegio ab eo instituto. Namque his uerbis in 25
gaudium prodit: 'Iis ipsis ludorum meorum diebus sidus crinitum per septem dies in regione caeli quae sub septentrionibus est conspectum. id oriebatur circa undecimam horam diei clarumque et omnibus e terris conspicuum fuit. eo sidere significari uolgens credit Caesaris animam 30
inter deorum immortalium numina receptam, quo nomine id insigne simulacro capitis eius, quod mox in foro consecrauimus, adiectum est'. (*cf. Suet. Caes. 88.*)

5. *Seru. ad Verg. ecl. 9, 47* Cum Augustus Caesar 44
ludos funebres patri celebraret, die medio stella apparuit: 710
ille eam esse confirmauit parentis sui. — — Baebius Macer

circa horam octauam stellam amplissimam quasi lemniscis coronatam ortam dicit, quam quidam ad illustrandam gloriam Caesaris iuuenis pertinere existimabant. ipse animam patris sui esse uoluit eique in Capitolio statuam super caput auream stellam habentem posuit. inscriptum in basi 5 fuit: 'Καίσαρι ἡμιθέῳ'. Sed Vulcatius aruspex in contione dixit cometen esse, qui significaret exitum noni saeculi et ingressum decimi. sed quod inuitis diis secreta rerum pronuntiaret, statim se esse moriturum, et nondum finita oratione in ipsa contione concidit. Hoc etiam Augustus in libro 10 secundo de memoria uitae suae complexus est.

44
710 6. *Plut. Dem. et Cic. compar.* 3 Ἡ μὲν οὖν ἐν τῷ δημηγορεῖν καὶ πολιτεύεσθαι δύναμις ὁμαλῶς ἀμφοτέροις [*Demostheni et Ciceroni*] ὑπήρξεν, ὥστε καὶ τοὺς τῶν ὅπλων καὶ στρατοπέδων κυρίους δεῖσθαι, Δημοσθένους μὲν Χάρητα 15 καὶ Διοπείδην καὶ Λεωσθένην, Κικέρωνος δὲ Πομπήιον καὶ Καίσαρα τὸν νέον, ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐν τοῖς πρὸς Ἀγρίππαν καὶ Μαικήραν ὑπομνήμασιν εἶρηκεν.

43
711 7*. *Plut. Cic.* 45 Ἀντωνίου πεφευγὸτος οὕτως ὁ Καῖσαρ φοβηθεὶς ὑπέπεμπε τῷ Κικέρωνι τοὺς δεομένους καὶ 20 πείθοντας ὑπατεῖαν μὲν ἀμφοτέροις ὁμοῦ πράττειν, χρῆσθαι δὲ τοῖς πράγμασιν, ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε, παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μειράκιον διοικεῖν ὀνόματος καὶ δόξης γλιχόμενον. ὠμολόγει δὲ Καῖσαρ αὐτὸς, ὡς δεδιὼς κατάλυσιν καὶ κινδυνεύων ἔρημος γενέσθαι χρήσαιτο τῇ Κικέρωνος ἐν 25 δέοντι φιλαρχία προτρεψάμενος αὐτὸν ἰπατεῖαν μετιέναι συμπράττοντος αὐτοῦ καὶ συναρχαιρεσιάζοντος. (cf. c. 46.)

43
711 8. *Plut. Brut.* 27 Μέλλοντι δ' αὐτῷ [*Bruto*] διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν ἦκεν ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Ρώμῃ μεταβολῆς· ὁ γὰρ νέος Καῖσαρ ἠγξήθη μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ' Ἀν- 30 τώνιον, ἐκβαλὼν δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκείνον αὐτὸς ἤδη φοβερός ἦν, ὑπατεῖαν τε μνώμενος πὰρὰ νόμον καὶ στρατεύματα τρέφων μεγάλα τῆς πόλεως οὐδὲν δεομένης. ὄρων δὲ καὶ ταῦτα τὴν βουλήν βαρυνομένην καὶ πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφοροῶσαν ἕξω καὶ ψηφίζομένην ἐκείνῳ καὶ βεβαιοῦσαν τὰς 35

ἐπαρχίας ἔδεισε. καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον πέμπων εἰς φίλιαν προῦκαλεῖτο, τὰς δὲ δυνάμεις τῇ πόλει περιστήσας ὑπατεῖαν ἔλαβεν οὐπω πάνυ μειράμιον ὄν, ἀλλ' εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἴρηκεν.

9*. *Suet. Aug. 27* Q. Gallium praetorem in officio salutatio^{nis} tabellas duplices ueste tectas tenentem suspicatus gladium occulere nec quidquam statim, ne aliud inueniretur, ausus inquirere, paulo post per centuriones et milites raptum e tribunali seruilem in modum torsit ac fatentem nihil iussit occidi, prius oculis eius sua manu effossis. quem tamen scribit conloquio petito insidiatum sibi coniectumque a se in custodiam, deinde urbe interdicta dimissum naufragio uel latronum insidiis perisse. (*cf. App. b. c. III 95.*) 43
711

10. *Plut. Ant. 22* Τῇ μὲν γε προτέρῳ μάχῃ [*Philip- pensī*] Καῖσαρ ὑπὸ Βρούτου κατὰ κράτος ἵτηθηδεις ἀπέβαλε τὸ στρατόπεδον καὶ μικρὸν ἔφθη τοὺς διώκοντας ὑπεκφυγῶν, ὡς δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γέγραφε, τῶν φίλων τινὸς ὄναρ ἰδόντος ἀνεχώρησε πρὸ τῆς μάχης. = *Brut. 41* Γενομένης δὲ δι' ἀταξίαν ταύτην ἀνωμαλίας καὶ διασπασμοῦ τῶν ταγμάτων τὸ Μεσσάλα πρῶτον, εἶτα τὰ συννεξευγμένα παρήλαττε τὸ Καῖσαρος ἀριστερόν· καὶ βραχέα τῶν ἐσχάτων θιγόντες καὶ καταβαλόντες οὐ πολλοὺς ἀλλ' ὑπερκεράσαντες ἐμπέπτουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ Καῖσαρ μὲν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἱστορεῖ, τῶν φίλων τινὸς Ἀρτωρίου Μάρκον καθ' ὑπνον ἰδόντος ὅσιν κελεύουσιν ἐκστῆναι Καῖσαρα καὶ μετελθεῖν ἐκ τοῦ χάρακος, ἔφθασε μικρὸν ὑπεκκομισθεὶς ἔδοξέ τε τεθνάναι. τὸ γὰρ φορεῖον κενὸν ἀκοντίοις καὶ ὑσσοῖς βάλλοντες διήλασαν. = *App. b. c. IIII 110.* Ἀρξάμενοι δ' ἅπαξ ἔργου [*milites Bruti*] καὶ τῷ Καῖσαρος στρατῷ τεταγμένῳ μάλιστα κατὰ σφῶς ἐπέδραμον καὶ τρέψαντες ἐδίωκον, μέχρι καὶ τὸ στρατόπεδον ἐξεῖλον, ὃ κοινὸν ἦν Ἀντωνίῳ τε καὶ Καῖσαρι, Καῖσαρος αὐτοῦ δι' ἐνύπνιον ἔνδον οὐκ ὄντος, ἀλλὰ φυλαξαμένου τὴν ἡμέραν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἔγραψεν. (*cf. Suet. Aug. 91. Val. Max. I. 7, 1.*) 42
712
25
30
35

40 **11.** *App. b. c. V 42* Ὡς δὲ ἐπὶ τὴν τάφρον ἀφίκοντο
 714 [*Lucius Antonius bello Perusino uictus et Augustus*], προσ-
 ηγόρευσάν τε ἀλλήλους, καὶ ὁ Λεύκιος ἔφη· Ἐὶ μὲν ξένος
 ὢν ἐπολέμησα, ὧ Καῖσαρ, αἰσχρὰν ἂν τὴν τοιαύτην ἦσαν
 ἠγούμην καὶ αἰσχρόνα ἔτι τὴν παράδοσιν, καὶ τῆσδε τῆς 5
 αἰσχύνης εἶχον ἀπαλλαγὴν εὐκόλον παρ' ἑμαυτοῦ. Ἐπεὶ δὲ
 πολλήν διηνέχθην καὶ ὁμοτίμῳ καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, οὐκ
 αἰσχρὸν ἠγοῦμαι μετὰ τοιαύσδε προφάσεως ὑπὸ τοιοῦδε ἡσση-
 σθαι. καὶ τάδε λέγω οὐ παραιτούμενος παθεῖν ὅτι θέλοις
 (διὰ γὰρ σοι τοῦτο ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ σὸν ἄνευ σπονδῶν 10
 ἰέμην), ἀλλ' ἵνα τοῖς ἄλλοις αἰτήσω συγγνώμην δικαίαν τε
 καὶ τοῖς σοῖς πράγμασι συμφέρουσαν. δεῖ δέ με τοῦτο ἐπι-
 δεικνύντα διελεῖν τὸν λόγον, ὑπὲρ τε ἐκείνων καὶ ὑπὲρ
 ἑμαυτοῦ, ἵνα μόνον ἐμὲ τῶν γεγονότων αἴτιον ἐπιγνοῦς ἐς
 ἐμὲ τὴν ὀργὴν συναγάγῃς. μὴ νομίσης δὲ ἐλεγχθῆσεσθαι 15
 μετὰ παροησίας (ἄκαιρον γὰρ) ἀλλὰ μετ' ἀληθείας, ἧς οὐκ
 ἔνι μοι χωρὶς εἰπεῖν. Ἐγὼ τὸν πρὸς σὲ πόλεμον ἠράμην,
 οὐχ ἵνα σε καθελὼν διαδέξωμαι τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ἵνα
 τὴν ἀριστοκρατίαν ἀναλάβω τῇ πατρίδι, λελυμένην ὑπὸ τῆς
 τῶν τριῶν ἀρχῆς, ὡς οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀντείποις. καὶ γὰρ 20
 ὅτε συνίστασθε αὐτήν, ὁμολογοῦντες εἶναι παράνομον, ὡς
 ἀναγκαίαν καὶ πρόσκαιρον ἐτίθεσθε, Κασσίου καὶ Βρούτου
 περιόντων ἔτι καὶ ὑμῶν ἐκείνοις οὐ δυναμένων συναλλαγῆναι.
 ἀποθανόντων δὲ ἐκείνων, οἱ τὸ τῆς στάσεως κεφάλαιον ἦσαν,
 καὶ τῶν ὑπολοίπων, εἴ τινα λείψανα ἔστιν, οὐ τῇ πολιτείᾳ 25
 πολεμούντων ἀλλ' ὑμᾶς δεδιότων, ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ τῆς
 πενταετίας παριούσης, ἀνακῦσαι τας ἀρχὰς ἐπὶ τὰ πάτρια
 ἠξιούν, οὐ προτιμῶν οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ'
 ἐλπίζων μὲν ἐπανελθόντα πείσειν ἐκόντα, ἐπειγόμενος δὲ
 ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς γενέσθαι. καὶ εἰ κατῆρξας σύ, μόνος 30
 ἂν καὶ τὴν δόξαν εἶχες. ἐπεὶ δὲ δῆ σε οὐκ ἐπειθον, ὄμην
 ἔλθων ἐπὶ Ῥώμην καὶ ἀναγκάσαι, πολίτης τε ὢν καὶ γνώ-
 ριμος καὶ ὑπάτος. αἱ μὲν αἰτίαι δι' ἃς ἐπολέμησα, αὐταὶ
 μόναι, καὶ οὔτε ὁ ἀδελφὸς οὔτε Μάνιος οὔτε Φουλουία οὔτε

η κληρουχία τῶν ἐν Φιλίπποις πεπολεμηκότων οὔτε ἔλεος
 τῶν γεωργῶν τὰ κτήματα ἀφαιρουμένων, ἐπεὶ καὶ γὰρ τοῖς τοῦ
 ἀδελφοῦ τέλεσιν οἰκιστὰς ἔδωκα, οἳ τὰ τῶν γεωργῶν ἀφαιρού-
 μενοι τοῖς στρατευσαμένοις διένεμον. ἀλλὰ με σὺ τήνδε τὴν
 διαβολὴν αὐτοῖς διέβαλλες, τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου μετα- 5
 φέρων ἐπὶ τὴν κληρουχίαν ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ τῶνδε μάλιστα
 αὐτούς ἐλὼν ἐμοῦ κεκράτηκας. ἀνεπεισθήσαν γὰρ πολεμεῖ-
 σθαί τε ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀμύνεσθαί με ἀδικοῦντα. τεχνάζειν
 μὲν δὴ σε ἔδει πολεμοῦντα· νικήσαντα δέ, εἰ μὲν ἐχθρὸς
 εἶ τῆς πατρίδος, κάμει ἠγεῖσθαι πολέμιον, ἃ ἔδοξα συνοίσειν 10
 αὐτῇ βουληθέντα μὲν, οὐ δυνηθέντα δὲ διὰ λιμόν. Λέγω
 δὲ ταῦτα ἐγὼ ἐγγχειρίζων μὲν ἑμαυτὸν σοι, καθάπερ εἶπον,
 ἐς ὃ τι θέλοις, ὑποδεικνύς δὲ οἷα καὶ πρότερον καὶ νῦν
 ἐφρόνησα περὶ σοῦ καὶ φρονῶν ἔτι μόνος ἀφικόμεν. καὶ
 περὶ μὲν ἐμοῦ τσαῦτα, περὶ δὲ τῶν φίλων καὶ τοῦ στρατοῦ 15
 παντός, εἰ μὲν οὐχ ὑποπτεύεις με λέγοντα, συμβουλεύω τὰ
 σοὶ μάλιστα ὠφελιμώτατα, μηδὲν δεινὸν αὐτούς ἐργάσασθαι
 διὰ τὴν ἐμὴν καὶ [τὴν] σὴν φιλονεικίαν, μηδὲ ἄνθρωπον
 ὄντα καὶ τύχῃ χρώμενον, οὐ βεβαίῳ πράγματι, κωλύσαι τοὺς
 κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρεαῖς ἐδελήσοντάς ποτε ὑπὲρ σοῦ, 20
 μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου δυσέλπιστον σώζεσθαι μὴ
 κατορθοῦσιν. εἰ δὲ ὑποπτος ἢ ἄπιστος ἐχθροῦ πᾶσα συμ-
 βουλή, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε μὴ τοὺς φίλους τίνυ-
 σθαι τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας καὶ τύχης ἀλλ' ἐς ἐμὲ συναγαγεῖν
 πάντα, τὸν πάντων αἴτιον· ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτούς ὑπ- 25
 ελιπόμεν, ἵνα μὴ δόξαιμι σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκούοντων
 ὑπὲρ ἑμαυτοῦ τεχνάζων εἰπεῖν'.

Τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Λευκίου καὶ σιωπήσαντος ὁ
 Καῖσαρ ἔλεξεν· "Ἄσπονδον μὲν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ ὄρων,
 ὦ Λεύκιε, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι ἐκτός ὄντι 30
 κατὰ σπουδὴν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ βουλεύοιο καὶ
 λέγοις καὶ πράττοις ἃ νομίζεις σοι συνοίσειν. ἐπεὶ δ', ὅπερ
 ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων, σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐ-
 δὲν ἔτι δέομαι διελέγγειν ὅσα σὺν τέχνῃ μου διεφεύσω. ἐξ

ἀρχῆς δέ με βλάψαι ἐλόμενος καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος ἔτυχες ἂν ἡδικημένου καὶ νενικηκότος· ἄσπονδον δὲ σαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν στρατὸν ἀφαιρῆ μὲν πᾶσαν ὀργήν, ἀφαιρῆ δὲ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμπέ-⁵ πλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν τὸ προσῆκον ὧν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν. ὃ δὴ προτιμήσω διὰ τε τοὺς θεοὺς καὶ δι' ἑμαυτόν καὶ διὰ σέ, ὦ Λεύκιε, καὶ οὐ ψεύσω σε τῆς προσδοκίας, ἣν ἔχων περὶ ἐμ[αυτ]οῦ κατελήλυθας'.

Ταῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὡς ἐκ τῶν ὑπομνημάτων¹⁰ ἦν ἐς τὸ δυνατὸν τῆσδε τῆς φωνῆς μεταβαλεῖν τεκμαιρομένην τῆς γνώμης τῶν λελεγμένων. καὶ διεκριθῆσαν, ὃ μὲν Καῖσαρ ἐν ἐπαίνῳ καὶ θαύματι τὸν Λεύκιον ἔχων, οὐδὲν ὡς ἐν συμφοραῖς ἀγεννὲς οὐδ' ἀσύνητον εἰπόντα, ὃ δὲ Λεύκιος τὸν Καῖσαρα τοῦ τε ἥθους καὶ βραχυλογίας.¹⁵

³⁷ **12***. *Suet. Aug. 62* Cum hac [*Scribonia*] quoque
⁷¹⁷ diuortium fecit, pertaesus, ut scribit, morum peruersitatem eius.

³⁸ **13.** *Cass. Dion. XXXVIII 44* Συνοικοῦσα δὲ ἦδη
⁷¹⁶ ἡ γυνὴ [*Liviā*] τῷ Καίσαρι τίκει Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα.²⁰ καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ καὶ ἀνείλετο καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν, αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Διονία τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκεν.

³⁵ **14.** *App. Illyr. 14* Ἐν δὲ τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ δευτέρου²⁵
⁷¹⁹ Καῖσαρος τοῦ κληθέντος καὶ Σεβαστοῦ παλαιότερον μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐν τοῖσδε περὶ Παιόνων ἠῦρον, Ἰλλυριῶν δὲ μοι φαίνεται χωρὶς τῶν εἰρημένων ἐθνῶν καὶ ἕτερα Ρωμαίων προῦπακοῦσαι. καὶ ὅπως μὲν οὐκ ἔγνω (οὐ γὰρ ἀλλοτρίας πράξεις ὁ Σεβαστός, ἀλλὰ τὰς ἑαυτοῦ συνέγραψεν) ὡς δ'³⁰ ἀποστάντας ἐς τοὺς φόρους ἐπανήγαγεν καὶ ἑτέρους ὡς ἀρχῆθεν ἔτι ὄντας αὐτονόμους εἶλε καὶ πάντας ἐκρατύνατο ὅσοι τὰς κορυφὰς οἰκοῦσι τῶν Ἄλπεων, βάρβαρα καὶ μάχιμα ἔθνη καὶ κλοπεύοντα τὴν Ἰταλίαν ὡς γείτονα. — [*c. 16.*]

Ὁ δὲ Σεβαστὸς πάντα ἐχειρώσατο ἐντελῶς καὶ ἐν παραβολῇ τῆς ἀπραξίας Ἀντωνίου κατελογίσατο τῇ βουλῇ τὴν Ἰταλίαν ἡμερῶσαι δυσμάχων ἔθνων θαμινὰ ἐνοχλούντων. κ. τ. λ.

15. *Seru. ad Verg. Aen. VIII 696* Et Augustus in commemoratione uitae suae refert Antonium iussisse, ut⁵ legiones suae apud Cleopatram excubarent eiusque nutu et iussu parerent.

16*. *Plut. Ant. 68* Ἐν Ἀκτίῳ δὲ πολὺν ὁ στόλος³¹ [Antonii] ἀντισχῶν Καίσαρι χρόνον καὶ μέγιστον βλαβεὶς⁷²³ ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ὑψηλοῦ κατὰ πρόρραν ἰσταμένου μόλις¹⁰ ὄρας δεκάτης ἀπέϊπε. καὶ νεκροὶ μὲν οὐ πλείους ἐγένοντο πενταμισχιλίων, ἐάλωσαν δὲ τριακόσiai νῆες, ὡς αὐτὸς ἀνέγραψε Καῖσαρ.

17*. *Suet. Aug. 42* Magna uero quondam sterilitate⁶ ac difficili remedio, cum uenalicias et lanistarum familias⁷⁵⁹ peregrinosque omnes exceptis medicis et praeceptoribus partimque seruitiorum urbe expulisset, ut tandem annona conualuit, impetum se cepisse scribit frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum cessaret, neque tamen perseuerasse, quia certum²⁰ haberet post se per ambitionem quandoque restitui. Atque ita posthac rem temperauit, ut non minorem aratorum ac negotiantium quam populi rationem deduceret.

18. *Digest. XXXXVIII 24, 1* Vlpianus libro nono de officiis proconsulis: Corpora eorum, qui capite damnantur, cognatis ipsorum neganda non sunt, et id se obseruasse etiam diuus Augustus libro decimo de uita sua scribit.

19. *Pseud. Plin. de medic. I 18* Ad caligines oculorum et ad uitia uetustissima et ad scabritudines et obscuritatem et ad eos qui iam prope nihil uident et quibus medica³⁰ mentorum praesidia nulla inueniri possunt. hoc remedium expertum usitabis et efficies, ut uideant clarissime, sine omni uetusto uitio: Piperis albi denarios duos, croci duos, balsami duos, fellis uituli seu uulturis siue pulli pugnacis duos, mellis Attici uncias duas, uini ueteris boni cyathos³⁵ tres, succi foeniculi unum, et ita compones. piper et cro-

cum teres diligentissime ut bene leue sit, deinde uinum admiscebis et succum foeniculi per partes dimidias et quicquid superauerit, iterum fundes; cum ita feceris, iterum teres bene, deinde si quid uini aut succi superauerit, adicies et teres diutissime, cumque totum medicamentum 5 tritum et leuigatum fuerit, ut collyrium, oportet transponi illud in pyxide Cyprina et repositum seruabis. cumque uolueris uti, ex eo unges et inuenies esse potentissimum remedium, quo multi luminibus de obscuritate restituti sunt. Haec compositio ex commentariis Caesaris Augusti 10 descripta est, qua et libentissime utebatur et omnibus illam laudabat. Si cui autem acrior esse uideatur, collyrium lene admisceat, et non nocebit.

20*. *Suet. Aug. 74* Valerius Messalla [*fr. 5*] tradit neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo cenae 15 excepto Mena, sed asserto in ingenuitatem post proditam S. Pompei classem. ipse scribit inuitasse se quendam, in cuius uilla maneret, qui speculator suus olim fuisset.

21*. *Plin. n. h. II 24* Diuos Augustus prodidit laeuom 20 sibi calceum praepostere inductum, quo die seditione militari prope afflictus est. (*cf. Suet. Aug. 92.*)

62 [22*. *Suet. Caes. 55* Orationes aliquas reliquit [*Caes-*
692 *sar*], inter quas temere quaedam feruntur. ‘Pro Quinto 25
Marcello’ non immerito Augustus existimat magis ab actuaris
exceptam male subsequentibus uerba dicentis, quam ab
ipso editam. — 23*. ‘Apud milites’ quoque ‘in Hispania’
45 idem Augustus uix ipsius putat, quae tamen duplex fertur,
709 una quasi priore habita proelio, altera posteriore, quo
Asinius Pollio ne tempus quidem contionandi habuisse 30
eum dicit subita hostium incursione.

24*. *Suet. de gram. 16* Q. Caecilius Epirota Tusculi natus libertus Attici — cum filiam patroni nuptam M. Agrippae doceret, suspectus in ea et ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum se contulit uixitque una familiaris- 35
sime, quod ipsi Gallo inter grauissima crimina ab Augusto obicitur.

25*. *Isidor. de nat. rer. 44, 4* (ex *Suet. prat. de nat. rer. p. 244 Rf.*) Et Augustus inquit: 'Nos uenimus Neapolim fluctu quidem caeco'.]

C. CILNIVS MAECENAS

(natus inter a. 74. 680 et 64. 690, mortuus 8. 746.)

TESTIMONIVM DE HISTORIA

1. *Horat. carm. II 12, 9* Tuque pedestribus dices historiis proelia Caesaris, Maecenas, melius ductaque per uias regum ⁵ colla minacium. cf. *Seru. ad Verg. georg. II 42* Constat Maecenatem fuisse litterarum peritum et plura composuisse carmina. nam etiam Augusti Caesaris gesta descripsit, quod testatur Horatius dicens: 'Tuque et q. s.

FRAGMENTVM

1*. *Plin. n. h. VII 147* In diuo quoque Augusto — ⁴² magna sortis humanae reperiantur uolumina: — Philippensi ⁷¹² proelio morbidi fuga et triduo in palude aegroti et, ut fatentur Agrippa ac Maecenas, aqua subter cutem fusa turgidi latebra.

M. VIPSANIUS AGRIPPA

(natus a. 63. 691, cos. 37. 717, 28. 726, 27. 727, mortuus 12. 742.)

FRAGMENTA LIBRORVM DE VITA SVA

- 1*. *Plin. h. n. VII 177 = Maec. fr. 1.* 15
 2. *Philarg. ad Verg. georg. II 162* Agrippa in secundo ³⁷ uitae suae dicit excogitasse se, ut ex Lucrino lacu portum ⁷¹⁷ faceret. uerum huius gloria Augusto cessit.
 3*. *Plin. XXXVI 121* Q. Marcius Rex iussus a senatu ³³ aquarum Appiae, Auienis, Tepulae ductus reficere nouam ⁷²¹ a nomine suo appellatam cuniculis per montes actis intra praeturae suae tempus adduxit, Agrippa uero in aedilitate adiecta Virgine aqua ceterisque conriuatatis atque emendatis lacus septingentos fecit, praeterea salientes D, castella cen-

tum triginta, complura et cultu magnifica, operibus iis signa trecenta aerea aut marmorea inposuit, columnas ex marmore quadringentas, eaque omnia annuo spatium. adicit ipse aedilitatis suae commemoratione et ludos diebus undese-
 sexaginta factos et gratuita praebita balinea centum septua-
 ginta, quae nunc Romae ad infinitum auxere numerum. 5

C. ASINIUS POLLIO

(natus a. 75. 679 (uel inseq.), cos. 40. 714, mortuus 5. 758.)

TESTIMONIA DE EIVS HISTORIA

1. *Suid. s. u. Πωλλίων II 2 p. 387 Bh. Περί τοῦ ἔμφυλλου τῆς Ῥώμης πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Καῖσάρ τε καὶ Πομπήϊος. [I 1 p. 786 Ἀσίνιος Πωλλίων, Ῥωμαῖος. ἱστορίας Ῥωμαϊκὰς συνέταξεν ἐν βιβλίῳις ιξ'.]* 10
2. *Horat. carm. II 1, 1 [scr. a. 30. 724 uel inseq.] Motum ex Metello consule [a. 60. 694] ciuicum bellique causas et uitia et modos ludumque fortunae grauisque principum amicitias et arma nondum expiatis uncta cruoribus, periculosae plenum opus aleae, tractas et incedis per ignis
 suppositos cineri doloso. paulum seuerae Musa tragoediae
 desit theatris: mox ubi publicas res ordinaris et q. s. 17
 iam nunc minaci murmure cornuum perstringis auris, iam
 litui strepunt, iam fulgor armorum fugacis terret equos
 equitumque uultus. audire magnos iam uideor duces, non
 indecoro puluere sordidos, et cuncta terrarum subacta praeter
 atrocem animum Catonis.* 15
3. *Valer. Max. Asinius etiam Pollio, non minima pars Romani stili (fr. 1). Senec. rhet. suas. 6, 25 (post fr. 6) Adfirmare uobis possum nihil esse in historiis eius hoc quem
 retuli loco disertius, ut mihi tunc non laudasse Ciceronem
 sed certasse cum Cicerone uideatur. nec hoc deterrendi
 causa dico, ne historias eius legere concupiscatis: concupiscite et poenas Ciceroni dabit. De orationibus cf. Quintil. X 1, 113 Multa in Asinio Pollione inuentio, summa
 diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia uideatur, et con-* 20 30

silii et animi satis; a nitore et iucunditate Ciceronis ita longe abest, ut uideri possit saeculo prior. 2, 17 tristes ac ieiuni Pollionem aemulantur. § 25 et XII 10, 11 diligentia Pollionis. Tacit. de orat. 21 [loquitur M. Aper] Asinius quoque, quamquam propioribus temporibus natus 5 sit, uidetur mihi inter Menenios et Appios studuisse, Pacuuium certe et Accium non solum tragoediis sed etiam orationibus suis expressit: adeo durus et siccus est; oratio autem sicut corpus hominis ea demum pulchra est, in qua non eminent uenae nec ossa numerantur sed temperatus 10 ac bonus sanguis implet membra et exurgit toris ipsosque neruos rubor tegit et decor commendat. 25 (loquitur Vipstanus Messalla) numerosior Asinius.

4. *uid. Atei test. 1 p. 237.*

5. *Asinius Pollio Plinio in n. h. sec. ind. auctor libr. VII.* 15

BELLI CIVILIS CAESARIS ET POMPEI FRAGMENTA

1. *Valer. Max. VIII 13 ext. 4* Asinius etiam Pollio, non minima pars Romani stili, in tertio historiarum suarum libro centum illum [*Arganthonium Gaditanum*] et triginta annos explesse commemorat.

2*. *Plut. Caes. 46 (a)* Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῷ χάρακι 20 τοῦ Πομπηίου γενόμενος [post pugnam Pharsalicam] τοὺς 48 τε κειμένους νεκροὺς ἤδη τῶν πολεμίων εἶδε καὶ τοὺς ἔτι 706 κτεινομένους, εἶπεν ἄρα στενάξας· Τοῦτο ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπηγάγοντο, ἵνα Γάιος Καῖσαρ ὁ μεγίστους πολέμους κατορθώσας, εἰ προηκάμην τὰ στρατεύματα, κἄν 25 κατεδικάσθην. Ταῦτά φησι Πολλίων Ἀσίνιος τὰ δῆματα Ῥωμαῖστί μὲν ἀναφθέγγασθαι τὸν Καῖσαρα παρὰ τὸν τότε καιρὸν, Ἑλληνιστί δ' ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι. (b) Τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς πλείστους οἰκέτας γενέσθαι περὶ τὴν κατάληψιν τοῦ χάρακος ἀναιρεθέντας, στρατιώτας δὲ [Pompei] 30 μὴ πλείους ἑξακισχιλίων πεσεῖν. a = *Sueton. Caes. 30* Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie caesos profligatosque aduersarios prospicientem haec eum [*Caesarem*] ad uerbum dixisse referens: Hoc uoluerunt; tantis rebus

gestis Gaius Caesar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem'. *b* = *Plut. Pomp.* 72 Ἐφ' ὧν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκων καὶ θεραπόντων· στρατιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλίους πεσεῖν φησιν Ἀσίνιος Πολλίων μεμαχημένος ⁵ ἐκείνην τὴν μάχην μετὰ Καίσαρος. = *App. b. c. II* 82 Ἀπέθανον δὲ — ἐκ δὲ τῶν Πομπηίου βουλευταὶ μὲν δέκα, — τῶν δὲ καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ τεσσαράκοντα τῶν ἐπιφανῶν· ἐκ δὲ τῆς ἄλλης στρατιᾶς οἱ μὲν ἐπαίροντές φασι δισμυρίους ἐπὶ πεντακισχιλίους, Ἀσίνιος δὲ Πολλίων, ὑπὸ Καίσαρι τῆς μάχης ἐκείνης στρατηγῶν, ἑξακισχιλίους ἀναγράφει νεκροὺς εὐρεθῆναι τῶν Πομπηίου.

⁴⁵
⁷⁰⁹ 3*. *Suet. Caes.* 55 'Apud milites' quoque 'in Hispania' [*orationem Caesaris*] idem Augustus [*fr.* 23] uix ipsius putat, quae tamen duplex fertur: una quasi priore habita proelio, ¹⁵ altera posteriore, quo Asinius Pollio ne tempus quidem contionandi habuisse eum dicit subita hostium incursione.

4*. *Suet. Caes.* 56 Pollio Asinius parum diligenter parumque integra ueritate compositos putat [*commentarios Caesaris*], cum Caesar pleraque et quae per alios erant ²⁰ gesta, temere crediderit et quae per se, uel consulto uel etiam memoria lapsus perperam ediderit, existimatque rescripturum et correcturum fuisse.

5. *Senec. suas.* 6, 14 Quoniam in hanc suasoriam incidimus, non alienum puto indicare, quomodo quisque se ²⁵ ex historicis aduersus memoriam Ciceronis gesserit. nam quin Cicero nec tam timidus fuerit, ut rogaret Antonium, nec tam stultus, ut exorare posse eum speraret, nemo dubitat excepto Asinio Pollione, qui infestissimus famae Ciceronis permansit. — adieceratque his [*in oratione pro* ³⁰ *Lamia*] alia sordidiora multo, ut cuilibet facile liqueret hoc totum adeo falsum esse, ut ne ipse quidem Pollio in ⁴³ historiis suis ponere ausus sit. — (24.) Pollio quoque ⁷¹¹ Asinius, qui Verrem Ciceronis reum fortissime morientem tradidit, Ciceronis mortem solus ex omnibus maligne narrat, ³⁵ testimonium tamen quamuis inuitus plenum ei reddidit.

Asini Pollionis: Huius ergo uiri tot tantisque operibus mansuri in omne aeuum praedicare de ingenio atque industria *superuacuum est*. Natura autem atque fortuna pariter obsecuta est ei, *si* quidem facies decora ad senectutem prosperaque permansit ualetudo, tum pax diutina, 5 cuius instructus erat artibus, contigit. namque ad priscam seueritatem iudiciis exactis maxima noxiorum multitudo prouenit, quos obstrictos patrociniu incolumes plerosque habebat. Iam felicissima consulatus ei sors petendi et gerendi magna munera deum consilio industriaque: utinam 10 moderatius secundas res et fortius aduersas ferre potuisset! namque utraeque cum uenerant ei, mutari eas non posse rebatur. inde sunt inuidiae tempestates coortae graues in eum certiorque inimicis adgrediendi fiducia; maiore enim similtates adpetebat animo quam gerebat. Sed quando mor- 15 talium nulli uirtus perfecta contigit, qua maior pars uitae atque ingenii stetit, ea iudicandum de homine est. Atque ego ne miserandi quidem exitus eum fuisse iudicarem, nisi ipse tam miseram mortem putasset.

6. *Tac. ann. IV 34* Asinii Pollionis scripta egregiam 20 eorundem [*Cassii et Bruti*] memoriam tradunt.

7*. *Strab. IV p. 294^a* Φησὶ τὸ μῆκος αὐτοῦ [*Rheni*] σταδίων ἑξακισχιλίων Ἀσίνιος. — φησὶ δὲ καὶ δίστομον εἶναι μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας.

8*. *Prisc. VIII p. 386 H.* Asinius: Cuius experta 25 uirtus bello Germaniae traducta ad custodiam Illyrici est.

M. VALERIVS MESSALLA RVFVS

(a. 46. 708 Caesaris legatus in Africa, a. 53. 701 consul, 'augur'.)

LIBRORVM DE FAMILIIS ROMANIS FRAGMENTA

1. *Plin. n. h. XXXV 8* Exstat Messalae oratoris indignatio, quae prohibuit inseri genti suae Laeuinorum alienam imaginem. Similis causa Messalae seni expressit uolumina illa, quae de familis condidit, cum Scipionis 30

Pomponiani transisset atrium uidissetque adoptione testamentaria Saluittonis (hoc enim fuerat cognomen Africanorum dedecori) inrepentes Scipionum nomini.

2*. *Plin. n. h. XXXIV 137* Verba ipsa de ea re Messalae senis ponam: 'Seruiliorum familia habet trientem 5 sacrum, cui summa cum cura magnificentiaque sacra quodannis faciunt, quem ferunt alias creuisse alias decreuisse uideri et ex eo aut honorem aut deminutionem familiae significari?'

3*. *Plin. n. h. VII 173* Nam C. Aelium Tuberonem 10 praetura functum a rogo relatum Messala Rufus et plerique tradunt.

M. VALERIUS MESSALLA CORVINUS

(clarissimus orator, qui Cassium Brutumque secutus pugnae Philippensi interfuit, tum ad Antonium, denique ad Octavianum transiit, pro quo multa egregie gessit, cos. 31. 723.)

TESTIMONIA

1. *Senec. contr. II 4 (12), 8* Fuit Messala exactissimi ingenii quidem in omnis studiorum partes, latini utique sermonis obseruator diligentissimus. *cf. de eius orationibus Tac. dial. 18* Cicerone mitior Coruinus et dulcior et in uerbis magis elaboratus. *Quint. X 1, 113* Messala nitidus et candidus et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem suam, uiribus minor. *XII 10, 11* dignitas Messalae.

COMMENTARIORVM DE BELLO CIVILI FRAGMENTA

- ⁴²
⁷¹² 1*. *Plut. Brut. 40* Κάσσιον δὲ Μεσσάλας φησὶ δειπνεῖν 20
[ante pugnam Philippensem] τε καθ' ἑαυτὸν ὀλίγους τῶν
συνήθων παραλαβόντα καὶ σύννονν ὀρεῖσθαι καὶ σιωπηλόν,
οὐ φύσει τοιοῦτον ὄντα· παυσάμενον δὲ τοῦ δειπνου λαβόμενον
τῆς χειρὸς αὐτοῦ σφόδρα τοσοῦτον εἰπεῖν, ὥσπερ
εἰώθει φιλοφρονούμενος, Ἑλληνικῇ φωνῇ Ἐμαρτύρομαι σε, 25
Μεσσάλα, ταῦτὰ Πομπηίῳ Μάγνῳ πάσχειν ἀναγκαζόμενος
διὰ μιᾶς μάχης ἀναρρῖψαι τὸν περὶ τῆς πατρίδος κύβον.
ἀγαθὴν μέντοι ψυχὴν ἔχωμεν εἰς τὴν τύχην ἀφορῶντες, ἦ,

κἄν βουλευσώμεθα κακῶς, ἀπιστεῖν οὐ δίκαιον'. Ταῦτα εἰπόντα φησὶν ὁ Μεσσάλας τελευταῖα πρὸς αὐτὸν ἀσπάσασθαι τὸν Κάσσιον· εἶναι δὲ κεκλημένος εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ δεῖπνον ὑπ' αὐτοῦ γενέθλιον οὔσαν.

2*. *Plut. Brut. 42* Οἱ δὲ [*Bruti milites in pugna Philippensi priore*] μὴ κωλοσάμενοι τοὺς Καίσαρος ἀλλὰ ⁴²₇₁₂ συμπεσόντες θραδίως μὲν ἀπετρέψαντο τεταραγμένους καὶ διέφθειραν ἐν χερσὶν τρία τάγματα καὶ συνεισέπεσον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῖς φεύγουσιν ὑπὸ θύμης τοῦ κρατεῖν συνενεχθέντες μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν Βροῦτον. — Ἦδη δὲ τὸ ¹⁰ μέσον ἐξεφόκει φόνω πολλῶ τοὺς ἀντιτεταγμένους καὶ παντελῶς ἐδόκει κρατεῖν ὁ Βροῦτος, ὥσπερ ὁ Κάσσιος κρατεῖσθαι. καὶ τοῦτο μόνον αὐτῶν διέφθειρε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν ὡς νικῶντι Κασσίῳ μὴ βοηθήσαντος, τοῦ δὲ Βροῦτον ὡς ἀπολωλότα μὴ περιμείναντος· ἐπεὶ τῆς γε νίκης ὄρον ὁ Μεσ- ¹⁵ σάλας τίθεται τὸ τρεῖς ἄετους καὶ πολλὰ σημεῖα λαβεῖν τῶν πολεμίων, ἐκείνους δὲ μηδέν.

3*. *Plut. Brut. 45* Ἔπεσον δὲ τούτων μὲν [*militum Cassii priore pugna Philippensi*] ὀκτακισχίλιοι σὺν τοῖς ⁴²₇₁₂ στρατευομένοις οἰκέταις, οὓς Βρίγας ὁ Βροῦτος ὠνόμαξε· τῶν ²⁰ δ' ἐναντίων Μεσσάλας φησὶν οἴεσθαι πλείους ἢ διπλασίους. (*cf. App. b. c. IV 112.*)

4*. *Tac. ann. IV 34* Messalla Corvinus imperatorem suum Cassium praedicabat.

5*. *Suet. Aug. 74* Conuiuabatur [*Augustus*] assidue ²⁵ nec umquam nisi recta, non sine magno ordinum hominumque dilectu. Valerius Messala tradit neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo cenae excepto Mena sed asserto in ingenuitatem post proditam Sexti Pompei classem.

6*. *Senec. suas. 1, 7* Bellissimam tamen rem Dellius ³⁰ dixit, quem Messala Corvinus desultorem bellorum ciuiliu uocat, quia ab Dolabella ad Cassium transiturus salutem sibi pactus est, si Dolabellam occidisset; a Cassio deinde transiit ad Antonium, nouissime ab Antonio transfugit ad Caesarem. (*cf. Dell. test. p. 250.*)

OCTAVIVS RVSO

TESTIMONIUM

1. *Hor. sat. I 3, 86* [*scr. a. fere 37. 717*] Odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris, qui nisi, cum tristes misero uenere kalendae, mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras porrecto iugulo historias captiuus ut audit. *Ad q. l. haec Porphyr.*: Octavius Ruso acerbus fenerator fuisse traditur, 5 idem scriptor historiarum, ad quas audiendas significat solitum fuisse cogere debitores suos, quibus scilicet talia audire poena grauissima erat.

OCTAVIVS MVSA

TESTIMONIA

1. *Vergil. Catalect. 14, 1* Quis deus, Octauī, te nobis abstulit? an quae dicunt, a, nimio pocula ducta mero?—scripta 10 quidem tua nos multum mirabimur et te raptum et Romanam flebimus historiam. 13 [*ad Musam*], 3 Dispeream, si te fuerit mihi carior alter. alter enim quis te carior esse potest, cui iuueni ante alios diui diuomque sorores cuncta, neque indigno, Musa, dedere bona, cuncta quibus gaudet 15 Phoebi chorus ipseque Phoebus? doctior o quis te, Musa, fuisse potest? o quis te in terris loquitur iucundior uno? Clio tam certe candida non loquitur. *cf. Culex ad Octaviū quendam missus* 'uenerandum' (u. 25), 'puerum uenerabilem' (37), 'sanctum puerum' (26). 20
2. *Horat. sat. I 10, 82* Valgius et probet haec Octavius optimus atque Fuscus et haec utinam Viscorum laudet uterque.
3. *Schol. Bern. ad Verg. ecl. 8, 6* Huic [*Asinio Pollioni*] post uictum Antonium aput Perusiam successor datus est Alfenus Varus, qui iratus Mantuanis agros eorum parti Cremonensium iunxit. causa autem iracundiae haec fuit. Octavius Musa enim, cuius Mantuanus idemque magistratus, cum tributum ab Augusto fuisset indictum, pecora Vari 25

capta pignori tam diu in foro clausa tenuit (nam Varus possessor Mantuanus erat), donec inedia morerentur, unde molestiam Mantuanis super amittendis agris intulit Varus; Virgilio tamen pepercit, quoniam condiscipulus eius fuerat. *Seru. ad ecl. 9, 7* subducere cliuo] — alii medium cliuum ⁵ accipiunt, ex quo superior pars subducitur in collem surgentem, inferior in subiectam planitiem molliter deprimitur: usque ad eum autem locum perticam militarem Octavius Musa porrexerat, limitator ab Augusto datus, i. e., per quindecim millia passuum agri Mantuani, cum Cremonensis ¹⁰ non sufficeret, offensus a Mantuanis, quod pecora eius in agro publico aliquando clausissent.

IVLIVS MARATHVS

TESTIMONIUM

1. *Suet. Aug. 79* Iulius Marathus libertus et a memoria eius [*Augusti*], *fr. 2.*

(VITAE AVGVSTI) FRAGMENTA

1. *Suet. Aug. 94* Auctor est Iulius Marathus, ante ⁶³ paucos quam nasceretur [*Augustus*] menses prodigium ⁶⁹¹ Romae factum publice, quo denuntiabatur, regem populi Romani naturam parturire; senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno genitus educaretur, eos qui grauidas uxores haberent, quod ad se quisque spem traheret, curasse ²⁰ ne senatus consultum ad aerarium deferretur.

2. *Suet. Aug. 79* Staturam [*Augusti*] breuem (quam tamen Iulius Marathus, libertus et a memoria eius, quinque pedum et dodrantis fuisse tradit) sed quae commoditate et aequitate membrorum occuleretur. 25

C. DRVSVS

FRAGMENTVM

1. *Suet. Aug. 94* Infans adhuc [*Augustus*], ut scriptum apud C. Drusum extat, repositus uespere in cunas a nutricula loco plano, postera luce non comparuit diuque quaesitus tandem in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortum.

IVLIVS SATVRNINVS

FRAGMENTVM

⁴³
⁷¹¹ 1. *Suet. Aug. 27* Iulius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta proscriptione M. Lepidus in senatu excusasset praeterita et spem clementiae in posterum fecisset, quoniam satis poenarum exactum esset, hunc [*Augustum*] e diuerso professum, ita modum se proscribendi statuisset, ut omnia ⁵ sibi reliquerit libera.

AQVILIVS NIGER

FRAGMENTVM

⁴³
⁷¹¹ 1. *Suet. Aug. 11* Hoc bello [*Mutinensi*] cum Hirtius in acie, Pansa paulo post ex uulnere perissent, rumor increbruit ambos opera eius [*Augusti*] occisos, ut Antonio fugato, re p. consulibus orbata solus uictores exercitus ¹⁰ occuparet. Pansae quidem adeo suspecta mors fuit, ut Glyco medicus custoditus sit, quasi uenenum uulneri indidisset. Adicit his Aquilius Niger, alterum e consulibus Hirtium in pugnae tumultu ab ipso interemptum.

BAEBIVS MACER

FRAGMENTA

⁴⁴
⁷¹¹ 1. *Seru. ad Verg. ecl. 9, 47* Cum Augustus Caesar ¹⁵ ludos funebres patri celebraret, die medio stella apparuit. ille eam esse confirmauit patris sui. — Baebius Macer circa horam octauam stellam amplissimam quasi lemniscis coronatam ortam dicit, quam quidam ad illustrandam gloriam Caesaris iuuenis pertinere existimabant. (*cf. August. fr. 5.*) ²⁰
 2. *Seru. ad Aen. V 556* Baebius tamen Macer dicit a Caesare Augusto pueris, qui luserant Troiam, donatas esse galeas et bina hastilia.

C. CLODIVS LICINVS

TESTIMONIUM

1. *Cos. suffectus a. 4. 757. uid. fr. 2.*

LIBRORVM RERVM ROMANARVM FRAGMENTA

1. *Liu. XXVIII 22, 10* Hunc Pleminium Clodius ¹⁹⁴
Licinus in libro tertio rerum Romanarum refert ludis ⁵⁶⁰
uotiuus, quos Romae Africanus iterum consul faciebat,
conatum per quosdam, quos pretio corruperat, aliquot locis ⁵
urbem incendere, ut effringendi carceris fugiendique haberet
occasionem; patefacto dein scelere delegatum in Tullianum
ex senatus consulto.

2*. *Suet. de gramm. 20 p. 115 Rf.* C. Iulius Hyginus
— fuit familiarissimus Ouidio poetae et Clodio Licino con- ¹⁰
sulari, historico, qui eum admodum pauperem decessisse
trahit et liberalitate sua, quoad uixerit, sustentatum.

3. *Non. s. u. patibulum p. 221* Licinus rerum Roma-
narum libro XXI: Deligata ad patibulos. deligantur et cir-
cumferuntur, cruci defiguntur. ¹⁵

4. *Non. s. u. pristis p. 535* Clodius rerum Romanarum
libro duodecimo: Quinque pristis nauigium ea forma a
marina bellua dictum est.

FENESTELLA

TESTIMONIA

1. *Hieron. ad a. Abr. 2035 = 19 p. Chr. n. p. 147 Sch.*
Fenestella historiarum scribtor et carminum septuagenarius moritur sepeliturque Cumis. *cf. fr. 12. (23?)*
2. *Lactant. inst. I 6* Fenestella, diligentissimus scriptor (*fr. 15*).
3. *Fenestella Plinio in n. h. auctor fuit sec. ind. in 5 lib. XIV.*

ANNALIVM FRAGMENTA

1. *Non. s. u. praesente p. 154* Fenestella annali lib. II: Et quaedam extra praesente †exuis, quaedam absente proiecissem.

2. *Non. s. u. reticulum gen. masc. p. 221* Fenestella 10 annalium: Fascem pectoralis reticulus

3*. *Censor. de d. n. 20, 2* Annum uertentem Licinius quidem Macer [*fr. 3*] et postea Fenestella statim ab initio duodecim mensum fuisse scripserunt.

4*. *Vlpian. in digest. I 13* A genere quaerendi quae- 15 stores initio dictos et Iunius et Trebatius et Fenestella scribunt. (*Ex eo Lyd. de mag. I 24 p. 139 Bk.*)

5*. *Plut. q. Rom. 41* 'Ετέρω δ' ἐχρήσαντο [*Romani*] νομίσματι βοῶν ἔχοντι καὶ πρόβατον καὶ ἕν παρασήμιον, εὐποροῦντες ἀπὸ τῶν θρεμμάτων μάλιστα καὶ τὴν εὐπορίαν 20 ἀπὸ τούτων ἔχοντες. διὸ καὶ τῶν ὀνομάτων πολλὰ τοῖς παλαιοῖς Συέλλιοι καὶ Βουβολκοὶ καὶ Πόρκοιοι ἦσαν, ὡς Φαινεστέλλας εἶρηκεν. (*cf. Poplic. 11.*)

6*. *Senec. ep. XVIII 5 (108), 31* Aequae notat [*philologus in legendo Ciceronis de re p. libro*] Romulum perisse 25 solis defectione, prouocationem ad populum etiam a regibus fuisse: id ita in pontificalibus libris et alii putant et Fenestella.

7*. *Plin. n. h. XV 1* Fenestella uero omnino non fuisse [*oleam*] in Italia Hispaniaque aut Africa Tarquinio Prisco 30 regnante ab annis populi Romani CLXXIII.

8*. *Ioann. Lyd. de mag. III 74* Πρὸς Πεσινοῦντι, πόλει τῆς Γαλατίας (οὕτω δὲ τὸ χωρίον ὀνομασθῆναι συμβέβηκεν ἐκ τοῦ πεσεῖν ἀπειρους ἐκεῖ Γαλατῶν τῶν περὶ Ῥοδανὸν ἐπιπεδόντων τῇ χώρᾳ Βρέννου ἡγησαμένου καὶ τὴν ὁμώνυμον αὐτοῖς χώραν ἐκδικεῖν βιαζομένων, ὡς Φενεστέλλας 5 καὶ Σισένας [*fr. 133*] οἱ Ῥωμαῖοι φασιν, ὧν τὰς χρήσεις ὁ Βάρρων ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀνήγαγεν· ἐγὼ δὲ τὰς βίβλους οὕτω τεθέαμαι) ἐκεῖ τοίνυν τέμενος ἦν κ. τ. λ.

9*. *Sueton. de poet. 6, 1 p. 26 Rf.* Quidam captum esse existimant [*P. Terentium Afrum*], quod fieri nullo 10 modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi Punici belli et initium tertii et natus sit et mortuus. nec si a Numidis aut Gaetulis captus sit, ad dominum Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Karthaginem coepto. Hic cum multis 15 nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. quod et ipsum Fenestella arguit, contendens utroque maiorem natu fuisse. (*cf. Corn. Nep. de uir. ill. fr. 12.*) 20

10*. *Frontin. de aq. urb. Rom. I 7* Post annos centum 144 uiginti septem, id est anno ab urbe condita sexcentesimo 610 octauo, Ser. Sulpicio Galba [cum] Lucio Aurelio Cotta consulibus, cum Appiae Anionisque ductus uetustate quassati priuatorum etiam fraudibus interciperentur, datum est a senatu 25 negotium Marcio, qui tum praetor inter ciues ius dicebat, eorum ductuum reficiendorum ac uindicandorum. et quoniam incrementum urbis exigere uidebatur ampliorem modum aquae, eidem mandatum a senatu est, ut curaret, quatinus 30 alias aquas quas posset in urbem perduceret priores ductus restituit, tertiam illis uberiorem perduxit, cui ab auctore Marciae nomen est. Legimus apud Fenestellam in haec opera Marcio decretum sestertium milies octingenties et quoniam ad consummandum negotium non sufficiebat, spatium praeturae in annum alterum prorogatum. 114

11*. *Macrob. sat. I 10, 5* Masurius et alii uno die, 640

id est quarto decimo kalendas Ianuarias fuisse, Saturnalia crediderunt, quorum sententiam Fenestella confirmat, dicens Aemiliam uirginem xv kalendarum Ianuariarum esse damnatam. quo die si Saturnalia gererentur, nec causam omnino dixisset. deinde adicit: Sequebantur eum diem Saturnalia. mox ait: Postero autem die, qui fuit tertius decimus kalendarum Ianuariarum, Liciniam uirginem, ut causam diceret, iussam: ex quo ostendit XIII kalendarum profestum esse. (cf. *Ascon. in Milon. § 32 p. 40 K.*)

12*. *Plin. n. h. XXXIII 21* Ne tunc quidem omnes 10 senatores habuere [*anulum aureum*]; utpote cum memoria auorum multi praetura quoque functi in ferreo consenuerint, sicut Calpurnium et Manilium, qui legatus C. Marii fuerit Iugurthino bello, Fenestella tradit.

⁹⁹
⁶⁵⁵ **13*.** *Plin. n. h. VIII 19* Romae pugnasse [*elephantos*] 15 Fenestella tradit primum omnium in circo Claudii Pulchri aedilitate curuli M. Antonio A. Postumio cos. anno urbis DCLV, item post annos uiginti Lucullorum aedilitate curuli aduersus tauros.

14*. *Plin. n. h. VIII 123* Romae in promiscuum ac 20 frequentem usum uenisse [*uniones*] Alexandria in dicionem redacta, primum autem coepisse circa Sullana tempora minutas et uiles Fenestella tradit, manifesto errore.

⁸⁵
⁶⁶⁹ **15*.** *Plut. Crass. 4* Τάχει δ' ὑπερβάλλοντι χρησάμενος 25 εἰς Ἰβηρίαν ἔφυγε [*Marium Cinnamque L. Crassus*] γερονῶς 25 πάλαι στρατηγοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτόθι καὶ φίλους πεπονημένους. εὐρῶν δὲ πάντας περιδεεῖς καὶ τὴν ἀμότητα τὴν Μαρίου καθάπερ ἔφεστῶτος αὐτοῖς τρέμοντας οὐδενὶ γενέσθαι φανερὸς ἐθάρρησεν, ἀλλ' εἰς ἀγρούς ἐμβαλὼν παραλλοὺς Οὐίβιον Πακιανοῦ σπήλαιον ἔχοντας εὐμέγεθες ἔκρουσεν ἑαυτόν. πρὸς δὲ τὸν 30 Οὐίβιον ἔπεμψεν ἓνα δοῦλον ἀποπειρώμενος ἥδη καὶ τῶν ἐφοδίων ἐπιλιπόντων. ὁ δὲ Οὐίβιος ἀκούσας ἦσθη τε σωζομένῳ καὶ πυθόμενος τὸ πλῆθος τῶν σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τόπον αὐτὸς μὲν οὐκ ἦλθεν εἰς ὄψιν, τὸν δὲ τῶν χωρίων ἐπίτροπον προσαγαγὼν ἐγγὺς ἐκέλευσε καθ' ἡμέραν δεῖπνοῦ 35 πεπονημένον κομίζειν καὶ τιθέντα παρὰ τὴν πέτραν ἀπέρχε-

σθαι σιωπῇ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν μηδ' ἐξετάζειν, προειπὼν πολυπραγμονοῦντι θάνατον, συμπράττοντι δὲ τοῦτο πιστῶς ἑλευθερίαν. — (5.) Ἐνταῦθα διατρέβοντι τῷ Κράσσῳ τὰ ἐπιτήδεια καθ' ἡμέραν ἐφοῖτα κομίζων ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς μὲν οὐχ ὁρῶν ἐκείνους οὐδὲ γινώσκων, ὑπ' ἐκείνων δὲ 5 καθορώμενος εἰδότην καὶ παραφυλαττόντων τὸν καιρὸν. ἦν δ' ἄφθονα καὶ πρὸς ἡδονὴν, οὐ μόνον χρεῖαν ποιούμενα τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐγνώκει γὰρ ὁ Οὐίβιος ἀπάσῃ φιλοφροσύνῃ θεραπεύειν τὸν Κράσσον, ᾧ γε καὶ τὸ τῆς ὥρας ἐν νῶ λαβεῖν ἐπήλθεν, ὡς παντάπασι νεανίας εἶη καὶ τι καὶ 10 ταῖς καθ' ἡλικίαν ἡδοναῖς αὐτοῦ χαριστέον, ἐπεὶ τὴν γε χρεῖαν ἀναγκαίως μᾶλλον ἢ προθύμως ὑπουργοῦντος εἶναι. δύο δὲ θεραπαινίδας εὐπρεπεῖς ἀναλαβὼν ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον δείξας τὴν ἄνοδον ἐκέλευεν εἶσω πορεύεσθαι καὶ θαρρεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν 15 Κράσσον ἰδόντες ποροχομένας ἔδρυσαν, μὴ καταφανὲς καὶ γνώριμον εἶη τὸ χωρίον· ἀνέκρινον οὖν αὐτάς, τί βούλονται καὶ τίνες εἰσίν· ὡς δ' ἀπεκρίναντο δεδιδραγμένοι δεσπότην ζητεῖν ἐνταῦθα κρυπτόμενον, μαθὼν ὁ Κράσσος τοῦ Οὐίβιον τὴν πρὸς αὐτὸν παιδιὰν καὶ φιλοφροσύνην ἀνέλαβε τὰς 20 παιδίσκας· καὶ συνῆσαν αὐτῷ τὸν λοιπὸν χρόνον ὧν ἐδεῖτο φράζεσθαι καὶ διαγγέλλουσαι πρὸς τὸν Οὐίβιον. Τούτων φησὶ τὴν ἐτέραν ἤδη πρεσβῦτιν οὖσαν ὁ Φαινεστέλλας ἰδεῖν αὐτὸς καὶ πολλάκις ἀκοῦσαι μεμνημένης ταῦτα καὶ διεξιούσης προθύμως.

25

16*. *Plut. Sull.* 28 Μάριος δὲ [*filii septiens consulis post pugnam ad Sacriportum commissam*] φεύγων εἰς 82
 Πραινεστὸν ἤδη τὰς πύλας εὔρε κεκλειμέναι· καλωδίου δὲ 672
 ἄνωθεν ἀφεθέντος ἐνζώσας ἑαυτὸν ἀνελήφθη πρὸς τὸ τεῖχος. Ἐνιοὶ δὲ φασιν, ὧν καὶ Φαινεστέλλας ἐστίν, οὐδὲ αἰσθῆσθαι 30
 τῆς μάχης τὸν Μάριον ἀλλ' ἐξ ἀγροπνιῶν καὶ κόπων ὑπὸ σκιᾷ τινι χαμαὶ κατακλινέντα τοῦ συνθήματος δοθέντος ἐν-
 δοῦναι πρὸς ὕπνον, εἶτα μόλις ἐξεγείρεσθαι τῆς φυγῆς γενο-
 μένης. (*cf. Aurel. Vict. de uir. ill.* 68.)

⁸⁰ **17***. *Gell. XV 28, 4* In qua re etiam Fenestellam
⁶⁷⁴ errasse Pedianus Asconius animaduertit, quod eum [*Cice-*
ronem] scripserit sexto uicensimo aetatis anno pro S. Roscio
dixisse.

18*. *Lact. diu. inst. I 6* Omnes igitur hae Sibyllae ⁵
unum deum praedicant, maxime tamen Erythraea, quae
celebrior inter ceteras ac nobilior habetur. si quidem
Fenestella, diligentissimus scriptor, de quindecim uiris di-
cens ait restituto Capitolio retulisse ad senatum C. Curionem
⁷⁶ cos., ut legati Erythras mitterentur, qui carmina Sibyllae ¹⁰
⁶⁷⁸ conquisita Romam deportarent; itaque missos esse P. Ga-
binium M. Octacilium L. Valerium, qui descriptos a priuatis
uersus circa mille Romam deportarunt. = *de ira dei 22*
Sibyllas plurimi et maximi auctores tradiderunt, Graecorum
Aristo Chius et Apollodorus Erythraeus, nostrorum Varro ¹⁵
et Fenestella. hi omnes praecipuam et nobilem praeter
ceteras Erythraeam fuisse commemorant. Apollodorus qui-
dem ut de ciui ac populari sua gloriatur, Fenestella uero
etiam legatos Erythras a senatu esse missos refert, ut
huius Sibyllae carmina Romam deportarentur, et ea con- ²⁰
sules Curio et Octavius in Capitolio, quod tunc erat curante
Q. Catulo restitutum, ponenda curarent. (*cf. Varr. ap.*
Dion. IV 62.)

⁷⁵ **19***. *Ascon. in Cic. Corn. 66 p. 59 K.* Possum dicere
⁶⁷⁹ hominem summa prudentia spectatum C. Cottam de suis ²⁵
legibus abrogandis ipsum ad senatum rettulisse] — Viden-
tur autem in rebus paruis fuisse leges illae [*C. Aurelii*
Cottae], quas cum tulisset, rettulit de eis abrogandis ad
senatum; nam neque apud Sallustium neque apud Liuium
neque apud Fenestellam ullius alterius ab eo *legis est* ³⁰
mentio praeter eam quam in consulatu *tulit inuita* nobi-
litate magno populi studio, ut eis *qui tr. pl.* fuissent alios
quoque magistratus *capere* liceret; quod lex <a> dictatore
L. Sylla paucis *annis ante* lata prohibebat: neque eam
Cottae legem abrogatam esse significat. ³⁵

⁶⁵ **20***. *Ascon. in or. in tog. cand. p. 76 K.* Ante an-
⁶⁸⁹ num quam haec dicerentur, Catilina cum redisset ex Africa,

Torquato et Cotta coss. accusatus est repetundarum a P. Clodio adolescente, qui postea inimicus Ciceronis fuit. defensus est Catilina, ut Fenestella tradit, a Marco Cicerone. Quod ego ut addubitem et q. s. = p. 77 K. Verum ut egerit Muci causam Cicero, sic ut Catilinae egisse eum 5 uideri uult Fenestella, et q. s.

21. *Non. s. u. rumor p. 385* Fenestella annali lib. XXII: 57
Itaque ut magistratum tribuni inierunt, C. Cato, turbulentus 697
adulescens et audax nec imparatus ad dicendum, contionibus
assiduus inuidiam et Ptolomeo simul, iam qui profectus 10
ex urbe erat, et Publio Lentulo consuli, paranti iam iter,
cogitare secundo quidem populi rumore coepit.

22*. *Ascon. in Pis. p. 4 K.* Ipsius Pisonis, contra quem haec oratio est, socerum Rutilium [Atilium] Nudum Fenestella tradit. 15

23*. *Ascon. arg. Mil. p. 27 K.* A. d. XIII kal. Febr. 52
(acta etenim magis sequenda et ipsam orationem, quae 702
actis congruit, puto quam Fenestellam, qui a. d. XIII kal.
Febr. tradit) Milo Lanuuium, ex quo erat municipio et
ubi tum dictator, profectus est ad flaminem prodendum 20
postera die.

24*. *Plin. n. h. VIII 195* Togas rasas Phryxianasque diui Augusti nouissimis temporibus coepisse scribit Fenestella.

25*. *Plin. n. h. XXXIII 146* Fenestella, qui obiit nouis- 25
simo Tiberii Caesaris principatu, ait et testudinea [*triclinia*]
tum in usum uenisse, ante se autem paulo lignea, rotunda,
solida nec multo maiora quam mensas fuisse, se quidem
puero quadrata et compacta aut acere operata aut citro
coepisse, mox additum argentum in angulos lineasque per 30
commissuras, tympana uero se iuvene appellata, tum a
stateris et lances, quas antiqui magides uocauerant.

26*. *Plin. n. h. IX 65* Nomen his [*mullis*] Fenestella a colore mulleorum calciamentorum datum putat.

27*. *Plin. n. h. XXXV 162* Atque ut e luxu quoque 35
aliqua contingat auctoritas figlinis, tripatinium, inquit Fe-
nestella, appellabatur summa cenarum lautitia: una erat

murenarum, altera luporum, tertia mixti piscis, inclinatis iam scilicet moribus, ut tamen eos praeferre Graeciae etiam philosophis possimus, si quidem in Aristotelis heredum auctione septuaginta patinas uenisse traditur.

28. *Tertull. adv. Val. 34* Pudiciores alii — maluerunt 5 nullum Bytho sexum deputare, et fortasse ‘hoc deum’ non ‘hic deus’ neutro genere pronuntiant. alii contra magis et masculum et feminam dicunt, ne apud solos Lunenses Hermaphroditum existimet annalium commentator Fenestella.

29*. *Prisc. VIII p. 386 H.* Fenestella: Frustratus 10 igitur a spe, deuictus in castra se recepit.

EPITOMARVM FRAGMENTVM

76 30. *Diom. p. 365 K.* * quae significatio apud Fene-
678 stellam inuenitur in libro epitomarum secundo: Quem ad modum Caesar a piratis captus sit utque eos ipse postea ceperit et decollauerit. 15

M. VERRIVS FLACCVS

TESTIMONIA DE VITA

1. *Hieron. ad a. 2024 Abr. (8 p. Chr.) p. 147 Sch.* — M. Verrius Flaccus grammaticus insignes habentur.
2. *Suet. de gramm. 17 M.* Verrius Flaccus libertinus docendi genere maxime inclaruit. — qua re ab Augusto quoque nepotibus eius praeceptor electus transiit in Palatium cum 20 tota schola. — decessit aetatis exactae sub Tiberio.

ETRUSCARVM RERVM FRAGMENTA

1. *Schol. Veron. ad Verg. Aen. X 183 p. 103 K.* Flaccus primo Etruscarum: Agylla, inquit, ab Etruscis [conditoribus scilicet] nominata est Cisra, quod esset Tiberis Etruscis primus agris subiectus. omnem enim po..... 25 (lexa Ar)dea oppidum est Caere uocitatum.

2. *Schol. Veron. ad Verg. Aen. X 200 p. 103 K.* [Flacc]us Etruscarum I: In Appenninum, inquit, transgressus Archon Mantuam condidit.

C. IVLIVS HYGIVS

TESTIMONIA

1. *Sueton. de gramm. et rhet. 20 p. 115 Rff.* C. Iulius Hyginus Augusti libertus natione Hispanus (nonnulli Alexandrinum putant et a Caesare puerum Romam adductum Alexandria capta [a. 47. 707]) studiose et audiit et imitatus est Cornelium Alexandrum grammaticum Graecum, quem propter antiquitatis notitiam Polyhistorem multi, quidam Historiam uocabant. praefuit Palatinae bibliothecae, nec eo secius plurimos docuit; fuitque familiarissimus Ouidio poetae et Clodio Licino consulari historico, qui eum admodum pauperem decessisse tradit [fr. 2] et liberalitate sua, quoad uixerit, sustentatum. huius libertus fuit Iulius Modestus, in studiis atque doctrina uestigia patroni secutus. (*Ex eo confuse Hieron. ad a. 2008 Abr. (9 a. Chr.) p. 145 Sch.*)
2. *Hieron. de uir. ill. II p. 821 Vall.* De uiris illustribus scripserunt — apud Latinos Varro, Santra, Nepos, Hyginus et — Tranquillus.
3. *Seru. ad Aen. VII 678* De Italicis etiam urbibus Hyginus plenissime scripsit et Cato in originibus. apud omnes tamen, si diligenter aduertas, de auctoribus conditarum urbium dissensio inuenitur, adeo ut ne urbis quidem Romae origo possit diligenter agnosci.
4. *Hyginus Plinio in nat. hist. sec. ind. auctor fuit etiam in libr. III—VI. X—XII. XIV. XV. XVII. XXII.*

EXEMPLORVM FRAGMENTVM

1. *Gell. X 18, 5* Id monumentum Artemisia cum dis manibus sacris Mausoli dicaret, agona, id est certamen laudibus eius dicundis, facit ponitque praemia pecuniae aliarumque rerum bonarum amplissima. ad eas laudes decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles ingenio atque lingua praestabili, Theopompus, Theodectes, Naucrates. — Sed eo certamen uicisse Theopompum iudicatum est. — Extat nunc quoque Theodecti tragoedia, quae inscribitur Mausolus, in qua eum magis quam in prosa placuisse Hyginus in exemplis refert.

LIBRORVM DE VITA REBVSQVE INLVSTRIVM VIRORVM
FRAGMENTA

2. *Ascon. in Pison. p. 12 K.* Valerio Maximo, ut Antias [fr. 17] tradidit, inter alios honores domus quoque publice aedificata est in Palatio, cuius exitus, quo magis insignis esset, in publicum uersus declinaretur, hoc est extra priuatum aperiretur. Varronem autem tradere M. Valerio, 5 quia saepius uicerat, aedes in Palatio tributas, Iulius Hyginus dicit in libro priore de uiris claris, et P. Valerio Volesi filio Publicolae aedium publice locum sub Veliis, ubi nunc aedis Victoriae est, populum ex lege, quam ipse tulerat, concessisse. 10

3. *Gell. I 14* Iulius Hyginus in libro de uita rebusque inlustrium uirorum sexto legatos dicit a Samnitibus ad C. Fabricium, imperatorem populi Romani, uenisse et memoratis multis magnisque rebus, quae bene ac beniuole post redditam pacem Samnitibus fecisset, optulisse dono 15 grandem pecuniam orasseque, uti acciperet utereturque, atque id facere Samnites dixisse, quod uiderent multa ad splendorem domus atque uictus defieri neque pro amplitudine dignitateque lautum paratum esse. tum Fabricium planas manus ab auribus ad oculos et infra deinceps ad 20 nares et ad os et ad gulam atque inde porro ad uentrem imum deduxisse et legatis ita respondisse: dum illis omnibus membris quae attigisset, opsistere atque imperare posset, numquam quicquam defuturum; propterea se pecuniam, qua nihil sibi esset usus, ab iis, quibus eam sciret 25 usui esse, non accipere.

4. *Gell. VI 1, 2* Nam et C. Oppius et Iulius Hyginus aliique, qui de uita et rebus Africani scripserunt, et q. s. *uid. Opp. fr. 2 p. 249.*

LIBRORVM VRBIVM ITALICARVM FRAGMENTA

5*. *Seru. ad Aen. I 530* Ceterum Italia Hesperia di- 30 citur a fratre Atlantis, qui pulsus a germano Italiam tenuit eique nomen pristinae regionis inposuit, ut Hyginus docet.

6*. *Macrob. sat. I 7, 19* Regionem istam, quae nunc uocatur Italia, regno Ianus optinuit, qui, ut Hyginus Pro-tarchum Trallianum secutus tradit, cum Camese aequae indigena terram hanc ita participata potentia possidebant, ut regio Camesene, oppidum Ianiculum uocitaretur. post ad 5 Ianum solum regnum redactum est, qui creditur geminam faciem praetulisse, ut quae ante quaeque post tergum essent, intueretur. quod procul dubio ad prudentiam regis sollertiamque referendum est, qui et praeterita nosset et futura prospiceret, sicut Anteuorta et Postuorta, diuinitatis scilicet 10 aptissimae comites, apud Romanos coluntur. hic igitur Ianus, cum Saturnum classe peruectum excepisset hospitio et ab eo edoctus peritiam ruris ferum illum et rudem ante fruges cognitas uictum in melius redegisset, regni eum societate munerauit. cum primus quoque aera signaret, seruauit et 15 in hoc Saturni reuerentiam, ut, quoniam ille nauis fuerat aduectus, ex una quidem parte sui capitis effigies, ex altera uero nauis exprimeretur, quo Saturni memoriam in posteros propagaret. — Cum inter haec subito Saturnus non com-paruisset, excogitauit Ianus honorum eius augmenta. ac 20 primum terram omnem dicioni suae parentem Saturniam nominauit, aram deinde cum sacris tamquam deo condidit, quae Saturnalia nominauit. (*Ex Macr. Cynthus in Verg. Aen. I 294 ap. Mai. class. auct. VII p. 344.*)

7*. *Seru. in Aen. VIII 600* Hi [*Pelasgi*] primi Italiam 25 tenuisse perhibentur. — Hyginus dicit Pelasgos esse qui Tyrrheni sunt, hoc etiam Varro commemorat. (*cf. Dion. Hal. I 25.*)

8. *Macrob. sat. V 18, 15* Qui [*Vergilius*] cum legisset, Hernicos, quorum est Anagnia, a Pelasgis oriundos appel- 30 latusque ita a quodam Pelasgo ducè suo, qui Hernicus nominabatur, morem quem de Aetolia legerat, Hernicis ad-signauit, qui sunt uetus colonia Pelasgorum. Et Hernicum quidem hominem Pelasgum ducem Hernicis fuisse Iulius Hyginus in libro secundo urbium non paucis uerbis probat. 35

9. *Seru. in Aen. VIII 638* Aut 'seueris' disciplina aut rem hoc uerbo reconditam dixit [*Vergilius*], quia Sabini

a Lacedaemoniis originem ducunt, ut Hyginus ait de origine urbium Italicarum, a Sabo, qui de Perside Lacedaemonios transiens ad Italiam uenit et expulsis Siculis tenuit loca quae Sabini habent. nam et partem Persarum nomine Caspiros appellare coepisse, qui post corrupte Casperuli ⁵ dicti sunt. (*cf. Cat. fr. 51. Gell. fr. 10.*)

10. *Seru. in Aen. I 277* Urbis enim illius [*Romae*] uerum nomen nemo uel in sacris enuntiat. denique tribunus plebei quidam Valerius Soranus, ut ait Varro et multi alii, hoc nomen ausus enuntiare, ut quidam dicunt, raptus a ¹⁰ senatu et in crucem leuatus est. — hoc autem urbis nomen ne Hyginus quidem, cum de situ urbis loqueretur, expressit.

11. *Seru. in Aen. VII 412* Licet Hyginus in Italicis urbibus ab augurio auis ardeae [*Ardeam*] dictam uelit. ¹⁵

12. *Seru. in Aen. VIII 597* Agylla ciuitas est Tusciae a conditore [*Agella*] appellata, cui ex inscientia Romana aliud est inditum nomen. nam cum Romani euntes per Tusciam interrogarent Agyllinos, quae diceretur ciuitas, illi, utpote Graeci, quid audirent, ignorantes et optimum du- ²⁰ centes, si prius eos salutarent, dixerunt *χαίρει*: quam salutationem Romani nomen ciuitatis esse putauerunt et detracta aspiratione eam Caere nominauerunt, ut dixit Hyginus in urbibus Italicis. (*cf. in X 183. Plin. n. h. III 51.*)

13. *Seru. in Aen. III 553* Aulon mons est Calabriae —, ²⁵ in quo oppidum fuit a Locris conditum, quod secundum Hyginum, qui scripsit de situ urbium Italicarum, † olim non est.

LIBRI DE FAMILIIS TROIANIS FRAGMENTVM

14. *Seru. in Aen. V 389* Sane sciendum hunc [*Entellum*] secundum Hyginum, qui de familiis Troianis scripsit, ³⁰ unum Troianorum fuisse, de quo Vergilius mutat historiam.

ALIA FRAGMENTA HISTORICA

15. *Seru. in Aen. II 15* De hoc equo [*Troiano*] uaria in historiis lecta sunt. ut Hyginus et Tubero [*fr. 2*] dicunt,

machinamentum bellicum fuit, quod equus appellatur, sicut aries, sicut testudo, quibus muri uel discuti uel subruui solent.

16. *Paul. adu. pag. 131 (p. 128 Oehl.)* Ista quidem mulier [*Vesta*], sicut commendat Hyginus, stamine prima⁵ nouo uestem contexuit olim; nomine de proprio dictam, quam tradidit ipsa Vulcano, qui tunc illi monstrarat opertos custodire focos; hic rursus munere laetus obtulit hanc Soli, per quem deprehenderat ante Martis adulterium: nunc omnis credula turba suspendunt Soli per¹⁰ Vulcanalia uestes, utque notent Venerem, tunc et portatur Adonis, stercore tunc mittunt, ipsum proh! stercore iactant.

17. *Non. s. u. picumnus p. 518* Hyginus: Est parra, Vestae, picus Martis. 15

M. FABIVS

TESTIMONIUM

1. *Hygin. de astron. praef.* Hyginus M. Fabio plurimam salutem. Etsi te studio grammaticae artis inductum, non solum uersuum imitatione, quam pauci peruiderunt, sed historiarum quoque uarietate, qua scientia rerum perspicitur, praestare uideo, quae facilius etiam scriptis tuis perspicari potest, 5 desiderans potius scientem quam liberalem iudicem, tamen — hoc uelut rudimento scientiae nisus scripsi ad te, non ut imperito monstrans sed ut scientissimum commonens.

T. LABIENVS

(filius uel nepos legati illius Caesaris, mort. fort. a. 12. 765.)

TESTIMONIA

1. *Senec. contr. IIII praef. 2* Labienus, homo mentis quam linguae amarioris. *controu. X praef. 4* De T. Labieno interrogatis? declamauit non quidem populo sed egregie. — 10 adfectauit enim censorium supercilium, cum alius animo esset: magnus orator, qui multa impedimenta eluctatus ad famam ingeni confitentibus magis hominibus peruenerat quam uolentibus. summa egestas erat, summa infamia, sum- 15 mum odium. — *Nemo erat* qui non cum homini omnia obiceret, ingenio multum tribueret. Color orationis antiquae, uigor nouae, cultus inter nostrum ac prius saeculum medius, ut illum posset utraque pars sibi uindicare. libertas tanta, ut libertatis nomen excederet et, quia passim ordines 20 hominesque laniabat, Rabies uocaretur. animus inter uitia ingens et ad similitudinem ingeni sui uiolentus, qui Pompeianos spiritus nondum in tanta pace posuisset. In hoc primum excogitata est noua poena: effectum est enim per inimicos ut omnes eius libri comburerentur: res noua et 25 inusitata supplicium de studiis sumi. — Non tulit hanc Labienus contumeliam nec superstes esse ingenio suo uoluit

sed in monumenta se maiorum suorum ferri iussit atque ita includi, ueritus scilicet ne ignis qui nomini suo subiectus erat, corpori suo negaretur: non finiuit tantum se ipse sed etiam sepeliuit. Memini aliquando, cum recitaret historiam, magnam partem illum libri con-
 uoluisse *et dixisse* 'Haec quae transeo post mortem meam legentur'. Quanta in illis libertas fuit quam etiam Labienus extimuit? Cassi Seueri, hominis Labieno inuisissimi, belle dicta res ferebatur illo tempore quo libri Labieni ex senatus consulto comburebantur: 'Nunc me', inquit,
 'uiuum uri oportet qui illos edidici'. *Suet. Calig. 16* Titi Labieni, Cordi Cremuti, Cassi Seueri scripta senatus consultis abolita requiri et esse in manibus lectitarique permisit [*Caligula*], quando maxime sua interesset, ut facta quae-
 que posteris tradantur. *cf. Cass. Dion. LVI 27* Μαθὼν
 [*Augustus a. 12. 765*] ὅτι βιβλία ἅττα ἐφ' ὕβρει τινῶν συγγράφοιτο, ζήτησιν αὐτῶν ἐποιήσατο καὶ ἐκεῖνά τε τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει εὐρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων, τὰ δὲ ἕξω πρὸς τῶν ἐκασταγόθι ἀρχόντων κατέφλεξε καὶ τῶν συνθέντων αὐτὰ ἐκόλασέ τινας.

A. CREMVTIVS CORDVS

TESTIMONIA

1. *Tac. ann. IV 34* Cornelio Cosso Asinio Agrippa consulibus [a. 25. 778] Cremutius Cordus postulatur, nouo ac tunc primum audito crimine, quod editis annalibus laudatoque M. Bruto C. Cassium Romanorum ultimum dixisset. accusabant Satrius Secundus et Pinarius Natta, Seiani clientes. 5 id perniciosum reo, et Caesar truci uultu defensionem accipiens. quam Cremutius, relinquendae uitae certus, in hunc modum exorsus est: 'Verba mea, patres conscripti, arguuntur: adeo factorum innocens sum. — Brutum et Cassium laudauisse dicor —'. — (35) Egressus dein senatu 10 uitam abstinentia finiuit. Libros per aediles cremandos censuere patres, sed manserunt, occultati et editi.
2. *Dio Cass. LVII 24* Κρεμούτιος δὲ δὴ Κόρδος αὐτόχειρ ἑαυτοῦ γενέσθαι, ὅτι τῷ Σηιανῶ προσέκρουσεν, ἠναγκάσθη οὕτω γὰρ οὐδὲν ἔγκλημα ἐπαίτιον λαβεῖν ἠδυνήθη, καὶ γὰρ 15 ἐν πύλαις ἤδη γήρως ἦν καὶ ἐπιεικέστατα ἐβεβιώκει, ὥστε ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἣν πάλαι ποτὲ περὶ τῶν τῷ Ἀγούστῳ πραχθέντων συνετεθείκει καὶ ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος ἀνεγνώκει, κριθῆναι, ὅτι τὸν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἐπήνεσε, καὶ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς καθήψατο, τὸν τε Καίσαρα καὶ 20 τὸν Ἀγούστον εἶπε μὲν κακὸν οὐδέν, οὐ μέντοι καὶ ὑπερεσέμνυε. ταῦτά τε γὰρ ἠτιάθη, καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸς τε ἀπέθανε, καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τότε μὲν ἐν τῇ πόλει εὐρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων καὶ τὰ ἔξω πρὸς τῶν ἐκασταχόθι ἀρχόντων ἐκαύθη, ὕστερον δὲ ἐξεδόθη τε αὐτῷ, 25 ἄλλοι τε γὰρ καὶ μάλιστα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρκία συνέκρουεν αὐτὰ καὶ πολὺ ἀξιοσπουδαστότερα ὑπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Κόρδου συμφορᾶς ἐγένετο.
3. *Senec. consol. ad Marciam* [filiam Cremutii a. fere 50. 803] 22, 4 Propone illud acerbissimum tibi tempus, quo 30 Seianus patrem tuum clienti suo Satrio Secundo congia-

- rium dedit. irascebatur illi ob unum aut alterum liberius dictum, quod tacitus ferre non potuerat Seianum in ceruices nostras ne inponi quidem sed escendere. decernebatur illi statua in Pompeii theatro ponenda, quod exustum Caesar reficiebat. exclamauit Cordus tunc uere theatrum 5 perire et q. s.
4. *Suet. Tib. 61* Obiectum et historico, quod Brutum Casiumque ultimos Romanorum dixisset; animaduersum statim in auctores scriptaque abolita, quamuis probarentur ante aliquot annos etiam Augusto audiente recitata. 10
5. *Senec. l. s. c. 26, 5* [*ubi Cordum personatum facit dicentem*] Iuuabat unius me saeculi facta componere in parte ultima mundi et inter paucissimos gesta. § 1 Puta itaque ex illa arce caelesti patrem tuum — non illo ingenio, quo ciuilia bella defleuit, quo proscribentis in aeternum ipse 15 proscripsit, — dicere. — § 3 Ego nihil in me cuiquam permisi et cibo prohibitus ostendi tam magno me quam uidebar animo scripsisse.
6. *Quintil. X 1, 104* Habet amatores nec inmerito Cremuti libertas, quamquam circumcisis quae dixisse ei nocuerat: 20 sed elatum abunde spiritum et audaces sententias deprehendas etiam in his, quae manent.
7. *Senec. l. s. 1, 3* [*ad filiam*] Vt uero aliquam occasionem mutatio temporis dedit, ingenium patris tui, de quo sumptum erat supplicium, in uisum hominum reduxisti et a uera 25 illum uindicasti morte ac restituisti in publica monumenta libros, quos uir ille fortissimus sanguine suo scripserat. Optime meruisti de Romanis studiis, magna illorum pars arserat. optime de posteris, ad quos ueniet incorrupta rerum fides auctori suo magno inputata. optime de ipso, 30 cuius uiget uigebitque memoria, quamdiu in pretio fuerit Romana cognosci, quamdiu quisquam erit, qui reuerti uelit ad acta maiorum, quamdiu quisquam, qui uelit scire, quid sit uir Romanus, quid subactis iam ceruicibus omnium et ad Seianianum iugum adactis indomitus, quid sit homo in- 35 genio, animo, manu liber. Magnum mehercule detrimentum res publica ceperat, si illum ob duas res pulcherrimas in

obliuionem coniectum, eloquentiam et libertatem, non eruisses: legitur, floret, in manus hominum, in pectora receptus uetustatem nullam timet: at illorum carnificum cito scelera quoque, quibus solis memoriam meruerunt, tacebunt.

5

8. *Suet. Calig. 16 uid. s. p. 285.*

9. *Cordus Plinio sec. ind. in n. h. auctor fuit etiam in libro VII.*

ANNALIVM (DE REBVS AVGVSTI) FRAGMENTA

48

1. *Senec. suas. 6, 19* Cremutius Cordus et ipse ait
 711 Ciceronem secum cogitasse, utrumne Brutum an Cassium 10
 an Sextum Pompeium peteret, set omnia illa displicuisse
 praeter mortem: Cremuti Cordi: Quibus uisis laetus An-
 tonius, cum peractam proscriptionem suam dixisset esse,
 quippe non satiatum modo caedendis ciuibus, sed differtus
 quoque, super rostra exponit. itaque quo saepius ille ingenti 15
 circumfusus turba processerat, quae paulo ante coluerat
 piis contionibus, quibus multorum capita seruauerat, tum
 per artus suos laceratus, aliter ac solitus erat a ciuibus
 suis conspectus est, praependenti capiti orique eius in-
 spersa sanie, breui ante princeps senatus Romanique no- 20
 minis titulus, tum pretium interfectoris sui. praecipue
 tamen soluit pectora omnium in lacrimas gemitusque uisa
 ad caput eius deligata manus dextera, diuinae eloquentiae
 ministra, ceterorumque caedes priuatos luctus excitauerunt,
 illa una communem.

25

2. *Senec. suas. 6, 23* Cordi Cremuti non est operae
 pretium referre redditam Ciceroni laudationem, nihil enim
 ipso ac Cicerone dignum est ac ne hoc quidem quod paene
 maxime tolerabile est Cremuti Cordi: Proprias enim simul-
 tates deponendas interdum putabat, publicas numquam ui 30
 deserendas: ciuis non solum magnitudine uirtutum sed
 multitudine quoque conspiciendus.

42

3. *Tacit. ann. IIII 34* Cremutius Cordus postulatur —
 712 quod editis annalibus laudatoque M. Bruto C. Cassium
 Romanorum ultimum dixisset. — quam [*defensionem*] Cre- 35

mutius—in hunc modum exorsus est:—Brutum et Cassium laudauisse dicor. (*cf. Plut. Brut. 44. App. b. ciu. IIII 114.*) = *Suet. Tib. 61* Obiectum et historico [*a Tiberio*], quod Brutum Cassiumque ultimos Romanorum dixisset. = *Cass. Dion. LVII 24 (test. 2).*

5

4*. *Suet. Aug. 35* Senatorum affluentem numerum deformi et incondita turba — ad modum pristinum et splendorem redegit duabus lectionibus: prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit, secunda suo et Agrippae; quo tem-¹⁸ pore existimatur lorica sub ueste munitus ferroque cinctus ⁷⁸⁶ praesedissee decem ualentissimis senatorii ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit ne admissum quidem tunc quemquam senatorum nisi solum et praetemptato sinu.

5*. *Plin. n. h. X 74* Auctores sunt omnibus annis ¹⁵ aduolare Ilium ex Aethiopia aues et conflagrare ad Memnonis tumulum, quas ob id Memnonidas uocant. hoc idem quinto quoque anno facere eas in Aethiopia circa regiam Memnonis exploratum sibi Cremutius tradit. (*Ex Plinio Solin. 40, 19 p. 187 M.*)

20

6*. *Plin. n. h. XVI 108* Cremutius auctor est numquam uirere arborem, ex qua Phyllis se suspenderit.

BRUTTEDIUS NIGER

TESTIMONIA

1. *Color eius ex actione pro herede adulteri rei contra Syriacum Senec. contr. II 1, 35 sq.; § 36* cum responderet Syriacus, ait: Primum non apud eundem praeceptorem ²⁵ studuimus: tu Apollodorum habuisti, cui semper narrari placet, ego Theodorum, cui non semper. *Tacit. ann. III 66 [a. 22. 775]* C. Silanum, pro consule Asiae, repetundarum a sociis postulatum Mamercus Scaurus e consularibus, Iunius Otho praetor, Bruttedius Niger aedilis simul cor-³⁰ ripiunt obiectantque uiolatum Augusti numen, spretam Tiberii maiestatem —. Bruttedium artibus honestis copiosum

et, si rectum iter pergeret, ad clarissima quaeque iturum festinatio exstimulabat, dum aequalis, dein superiores, postremo suasmets ipse spes anteire parat; quod multos etiam bonos pessum dedit, qui spretis, quae tarda cum securitate, praematura uel cum exitio properant. *Anno c. 31. 784* ⁵ *cum Seiano interfectus, Iuuen. 10, 83.*

2. *De historiis cf. fr. 1. 2 cum Senec. suas. 6, 16* (nolo autem uos, iuuenes mei, contristari, quod a declamationibus ad historicos transeo), *21* (quoties magni alicuius uiri mors ab historicis narrata est, toties fere consummatio totius uitae et quasi funebris laudatio redditur).

HISTORIARVM FRAGMENTA

⁴³ **1.** *Senec. suas. 6, 20* Bruttredi Nigri: 'Elapsus interim ⁷¹¹ altera parte uillae Cicero lectica per agros ferebatur; sed ut uidit adpropinquare notum sibi militem Popillium nomine, memor defensum a se laetiore uultu aspexit. at ille uictoribus id ipsum imputaturus occupat facinus caputque decisum nihil in ultimo fine uitae facientis, quod alterutram in partem posset notari, Antonio portat. oblitus se paulo ante defensum ab illo'. Et hic uoluit positi in rostris capitis miserabilem faciem describere, sed magnitudine rei obrutus est. *cf. controu. VII 2 (17), 8* Popillium pauci ex historicis tradiderunt interfectorem Ciceronis et hi quoque *non* parricidi reum a Cicerone defensum, sed in priuato iudicio: declamatoribus placuit parricidi reum fuisse. 25

⁴³ **2.** *Senec. suas. 6, 21* Bruttredi Nigri: Vt uero iussu ⁷¹¹ Antonii inter duas manus positum in rostris caput conspectum est, quo totiens auditum erat loco, datae gemitu et fletu maximae uiri inferiae, nec ut solet uitam depositi in rostris corporis contio audiuit sed ipsa narrauit. nulla ³⁰ non pars fori aliquo actionis inclutae signata uestigio erat, nemo non aliquod eius in se meritum fatebatur: hoc certe beneficium palam erat, illam miserrimi temporis seruitutem ac lanienam dilatam in Antonium.

TVSCVS

TESTIMONIA

1. *Senec. suas. 2, 22* Sed si uultis, historicum quoque uobis fatuum dabo. Tuscus ille, qui Scaurum Mamercum, in quo Scaurorum familia extincta est, maiestatis reum fecerat, homo quam improbi animi tam infelicis ingenii, cum hanc suasoriam [*de trecentis Laconibus contra Xerxem* ⁵ *missis*] declamaret, dixit: 'Expectemus, si nihil aliud, hoc effecturi, ne insolens barbarus dicat: 'Veni, uidi, uidi'', cum hoc post multos annos diuus Iulius uicto Pharnace dixerit.
2. *Tacit. ann. VI 29* [*a. 34. 787*] Mamercus dein Scaurus ¹⁰ rursum postulatur, insignis nobilitate et orandis causis, uita probrosus. — Verum ab Seruilio et Cornelio accusatoribus adulterium Liuiae, magorum sacra obiectabantur. — *c. 30* Ac tamen accusatores, si facultas incideret, poenis adficiebantur, ut Seruilius Corneliusque perdito Scauro ¹⁵ famosi, quia pecuniam a Vario Ligure omittendae delationis ceperant, in insulas interdicto igni atque aqua demoti sunt.

CN. CORNELIUS LENTULUS GAETULICUS

A. 23. 776 praetor peregrinus, 26. 779 consul (*Tac. ann. III 42. 46*), a. 34. 787 frustra ab Abudio Rusone in periculum uocatus, cum superioris Germaniae legiones curaret (*τῆς Γερμανίας δέμα ἔτεσιν ἄρξαντα* Cass. Dion. LIX 22), 'effusae clementiae (*Suet. Galb. 6*), modicus seueritate' (*Tac. ann. VI 30*), a. 39. 792 coniurationis cum Lepido reus factus et interfectus (*Suet. Claud. 9. Act. fr. Arual. Henzen. p. XLIX.*)

(HISTORIAE) FRAGMENTVM

12

1*. *Suet. Calig. 8* Vbi natus sit [*Caligula*], incertum ⁷⁶⁵ diuersitas tradentium fecit. Cn. Lentulus Gaetulicus Tiburi ²⁰ genitum scribit. — Gaetulicum refellit Plinius [*fr. 2*] quasi mentitum per adulationem.

ANNAEVS SENECA

(pater, Cordubensis, natus a. fere 54. 700, mortuus
fere 39. 792.)

TESTIMONIUM DE EIVS HISTORIA

1. *Ex Senec. philos. libro de uita patris (fr. 98 Haas.) ex membr. bibl. Vat. a Niebuhrio edit. Rom. 1820 p. 103 sq.*
Si quaecunque composuit pater meus et edi uoluit, iam in manus populi emissem, ad claritatem nominis sui satis sibi ipse prospexerat; nam nisi me decipit pietas, cuius 5 honestus etiam error est, inter eos haberetur, qui ingenio meruerunt, ut puris *scriptorum* titulis nobiles essent. quisquis legisset eius historias ab initio bellorum ciuilium, unde primum ueritas retro abiit, paene usque ad mortis suae diem, magni aestimaret scire, quibus natus esset parentibus ille, qui res Romanas 10

HISTORIARVM AB INITIO BELLORVM CIVILIVM
FRAGMENTA

1*. *Lact. diu. inst. VII 15, 14* Non inscite Seneca Romanae urbis tempora distribuit in aetates: primam enim dixit infantiam sub rege Romulo fuisse, a quo et genita et quasi educata sit Roma. deinde pueritiam sub ceteris 15 regibus, a quibus et aucta sit et disciplinis pluribus institutisque formata. at uero Tarquinio regnante cum iam quasi adulta esse coepisset, seruitium non tulisse et reiecto superbae dominationis iugo maluisse legibus obtemperare quam regibus. cumque esset adolescentia eius fine Punici 20 belli terminata, tum denique confirmatis uiribus coepisse iuuenescere. sublata enim Carthagine, quae diu aemula imperii fuit, manus suas in totum orbem terra marique porrexit, donec regibus cunctis et nationibus imperio subiugatis cum iam bellorum materia deficeret, uiribus suis 25 male uteretur, quibus se ipsa confecit. haec fuit prima eius senectus, cum bellis lacerata ciuilibus atque intestino malo pressa rursus ad regimen singularis imperii recidit

quasi ad alteram infantiam reuoluta. amissa enim libertate, quam Bruto duce et auctore defenderat, ita consenuit, tamquam sustentare se ipsa non ualeret, nisi adminiculo regentium niteretur.

2*. *Suet. Tib. 73* Seneca eum [*Tiberium*] scribit intellecta defectione exemptum anulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse, dein rursus aptasse digito, et compressa sinistra manu iacuisse diu immobilem: subito uocatis ministris ac nemine respondente consurrexisse nec procul a lectulo deficientibus uiribus concidisse.

IMPERATOR TIBERIVS CLAVDIVS NERO

(natus a. 42. 712, imperator factus 14. 767, mortuus 37. 790.)

DE EIVS COMMENTARIO TESTIMONIUM

1. *Suet. Domit. 20* Praeter commentarios et acta Tiberi Caesaris nihil lectitabat. *uid. fr. 1.*

COMMENTARII DE VITA SVA FRAGMENTVM

- ³¹
⁷⁸⁴ 1. *Suet. Tib. 61* Etsi commentario, quem de uita sua summatim breuiterque composuit, ausus est scribere Seianum se punisse, quod comperisset furere aduersus liberos Germanici filii sui.

IMPERATOR TIBERIVS CLAVDIVS

(natus a. 10. 744, imperator factus a. 41. 794, mortuus 54. 807.)

DE EIVS HISTORIA TESTIMONIA

1. *Suet. Claud. 41* Historiam in adulescentia hortante T. Liuio, Sulpicio uero Flauo [*cf. cap. 4*] etiam adiuuante scribere adgressus est. et cum primum frequenti auditorio commisisset, aegre perlegit, refrigeratus saepe a semet ipso. 10
— In principatu quoque et scripsit plurimum et assidue recitauit per lectorem.

(I) Initium autem sumpsit historiae post caedem Caesaris dictatoris,

(II) sed et transiit ad inferiora tempora coepitque a 15 pace ciuili, cum sentiret neque libere neque uere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus saepe et a matre et ab auia.

Prioris materiae duo uolumina, posterioris unum et quadraginta reliquit. 20

(III) Composuit et de uita sua octo uolumina, magis inepte quam ineleganter. — —

(III. V.) (*c. 42*) Denique et Graecas scripsit historias, Tyrrhenicon uiginti, Carchedoniacon octo. quarum causa

ueteri Alexandriae Musio *alterum* additum ex ipsius nomine, institutumque, ut quotannis in altero Tyrrhenicon libri, in altero Carchedoniacon diebus statutis uelut in auditorio recitarentur toti a singulis per uices.

2. *Dion. Cass. LX 2, 1* Οὔτος [*Claudius*] τὴν μὲν ψυχὴν οὐ⁵ φανῶλος ἐγένετο, ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ἐν παιδείᾳ ἤσκητο, ὥστε καὶ συγγράψαι τινά. (*ex eo ad uerbum Ioann. Antioch. ap. Muell. IIII p. 572 et Suid. II p. 273 Bernh.*) *Senec. apocol. 5* Claudius gaudet esse illic philologos homines, sperat futurum aliquem historiis suis locum.¹⁰
3. *Claudius Caesar Plinio in n. h. sec. indicem auctor fuit etiam in libro XIII.*

HISTORIAE FRAGMENTA

1. *Suet. Claud. 21* Fecit [*Claudius*] et saeculares, quasi ¹⁷ anticipatos ab Augusto nec legitimo tempori reseruatos, ⁷³⁷ quamuis ipse in historiis suis prodatur, intermissos eos ¹⁵ Augustum multo post diligentissime annorum ratione subducta in ordinem redegit.

2*. *Suet. Claud. 2* Diu atque etiam post tutelam receptam alieni arbitrii et sub paedagogo fuit, quem barbarum et olim superiumentarium ex industria sibi appositum,²⁰ ut se quibuscumque de causis quam saeuissime coereret, ipse quodam libello conqueritur.

3. *Plin. n. h. XII 78* Peregrinos ipsa [*Arabia*] mire odores et ad externos petit: tanta mortalibus suarum rerum satias est alienarumque auditas. petunt igitur in Elymaeos²⁵ arborem bratum cupresso fusae similem, exalbidis ramis, iucundi odoris accensam et cum miraculo historiis *Claudi Caesaris* praedicatam. folia eius inspergere potionibus *Parthos* dicit, odorem esse proximum cedro fumumque eius contra ligna alia remedio.³⁰

4*. *Plin. n. h. V 63* Mareotis lacus a meridiana urbis parte euripo e Canopico ostio mittit ex mediterraneo commercia, insulas quoque plures amplexus, $\overline{\text{xxx}}$ traiectu, $\overline{\text{ccl}}$ ambitu, ut tradit *Claudius Caesar*.

5*. *Plin. n. h. VI 27* Vniuersae [*Armeniae maioris*]³⁵ magnitudinem *Aufidius* quinquagens centena milia prodidit,

Claudius Caesar longitudinem a Dascusa ad confinium Caspii maris [XIII] p., latitudinem dimidium eius a Tigranocerta ad Hiberiam.

6*. *Plin. n. h. VI 31* Claudius Caesar a Cimmerico Bosporo ad Caspium mare $\overline{61}$ prodidit, eaque perfodere 5 cogitasse Nicatorem Seleucum, quo tempore sit ab Ptolomaeo Cerauno interfectus.

7*. *Plin. n. h. VI 128* Tam uicinum Arsaniae fluere eum [*Tigridem*] in regione Archene Claudius Caesar auctor est, ut, cum intumuere, confluent nec tamen misceantur 10 leuiorque Arsania innatet MMM ferme spatio, mox diuisus in Euphraten mergatur.

8*. *Plin. n. h. VII 35* Claudius Caesar scribit hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interisse.

AGRIPPINA CLAVDII

(nata a. 15. 768, mortua 59. 812.)

TESTIMONIUM

1. *Tacit. ann. IIII 53* Id [*fr. 2*] ego, a scriptoribus anna- 15
lium non traditum, reperi in commentariis Agrippinae
filiae, quae, Neronis principis mater, uitam suam et casus
suorum posteris memorauit.

COMMENTARIORVM FRAGMENTA

- ²⁶
⁷⁷⁹ 1. *Tac. ann. IIII 53* At Agrippina peruicax irae et
morbo corporis implicata, cum uiseret eam Caesar [*Tibe-* 20
rius], profusis diu ac per silentium lacrimis, mox inuidiam
et preces orditur: subueniret solitudini, daret maritum,
habilem adhuc iuuentam sibi, neque aliud probis quam ex
matrimonio solacium; esse in ciuitate *qui* Ger-
manici coniugem ac liberos eius recipere dignarentur. Sed 25
Caesar non ignarus quantum ex re publica peteretur, ne
tamen offensionis aut metus manifestus foret, sine responso
quamquam instantem reliquit. Id ego — reperi in com-
mentariis Agrippinae filiae.

- ³⁷
⁷⁹⁰ 2*. *Plin. n. h. VII 46* Neronem — principem — pe- 30
dibus genitum scribit parens eius Agrippina.

CORNELIVS BOCCHVS

TESTIMONIA

1. *C. I. L. II n. 35* (*Huebner Herm. I p. 397*) 'L. Cornelio C. f(ilio) Boccho, flam(ini) prouin(ciae), tr(ibunus) mil(itum) colonia Scalabitana ob merita in coloniam.' *Ephem. epigr. I p. 182* [*L. C*]ornelio C.[uel *L.?*] f(ilio) [*B*]occho [*flami*]ni provinc(iae) [*tr(ibunus)*] mil(itum) leg(ionis) III 5 Aug(ustae)
2. *Bocchus Plinio in n. h. auctor fuit sec. ind. lib. XXXIII—XXXVIII.*

HISTORIAE FRAGMENTA

1*. *Solin. 2, 18* Delphicam autem Sibyllam ante Troiana bella uaticinatam Bocchus autumat, cuius pluri- 10 mos uersus operi suo Homerum inseruisse manifestat.

2*. *Solin. 1, 97* Polymestor Milesius puer, cum a matre locatus esset ad caprarios pastus, ludicro leporem consecutus est et ob id statim productus a gregis domino olympiade sexta et quadragesima, ut Bocchus auctor est, 15 uictor in stadio meruit coronam.

3*. *Solin. 2, 11* A Zanclensibus Metaurum locatum, a Locrensibus Metapontum quod nunc Vibo dicitur, Bocchus absoluit.

4*. *Plin. XVI 216* Memorabile — in Hispania Sa- 20 gunti templum Dianae a Zacyntho aduectae cum conditoribus annis CC ante excidium Troiae, ut auctor est Bocchus (infra ipsum oppidum id habent, cui pepercit religione inductus Hannibal) iuniperi trabibus etiam nunc durantibus.

5*. *Plin. XXXVII 24* Auctor est — Cornelius Bocchus 25 et in Lusitania [*crystallum effossum*] perquam mirandi ponderis in Ammaeensibus iugis, depressis ad libramentum aquae puteis.

6*. *Plin. XXXVII 97* Bocchus et in Olisiponensi erui scripsit magno labore ob argillam soli adusti [*car-* 30 *bunculos*].

7*. *Plin. XXXVII 127* Appellantur aliquae [*hyacinthi*] et chryselectroae, in colorem electri declinantes, matutino tamen tantum aspectu. Ponticas deprehendit leuitas. quaedam durae sunt ac rufae, quaedam molles, sordidae. Bocchus auctor est et in Hispania repertas, quo⁵ in loco crystallum dixit ad libramentum aquae puteis depressis, inde erutam chrysolithon XII pondo a se uisam.

8*. *Cassiod. uar. V 2 I p. 73 Garet.* Hoc quodam Cornelio scribente legitur in interioribus insulis Oceani ex arboris succo defluens, unde et succinum dicitur, paulatim¹⁰ solis ardore coalescere. (*cf. Plin. n. h. XXXVII 43. Solin. 20, 9.*)

AVFIDIUS BASSUS

TESTIMONIA

1. *Senec. ep. 30, 1* [*scripta inter a. 57. 810 et 65. 818*] Bassum Aufidium, uirum optimum, uidi quassum, aetati obluctantem. sed iam plus illum degrauat quam quod possit¹⁵ adtolli: magno senectus et uniuerso pondere incubuit. scis illum semper infirmi corporis et exsucti fuisse. diu illud continuit et, ut uerius dicam, concinnauit: subito defecit. — (3.) Bassus tamen noster alacer animo est. hoc philosophia praestat. — (5.) Bassus noster uidebatur²⁰ mihi prosequi se et componere et uiuere tamquam superstes sibi et sapienter ferre desiderium sui. — (14.) dicebat quidem ille Epicuri praeceptis obsequens: ‘—’.
2. *Quintil. X 1, 103* Quam [*auctoritatem historiae*] paulum aetate praecedens eum [*Seruilium Nonianum, cf. p. 301*]²⁵ Bassus Aufidius egregie, utique in libris belli Germanici, praestitit, genere ipso probabilis in omnibus, quibusdam suis ipse uiribus minor.
3. *Plin. nat. hist. praef. 20* Vos quidem omnes, patrem te [*Vespasianum*] fratremque diximus opere iusto, temporum nostrorum³⁰ historiam orsi a fine Aufidii Bassi. *uid. Plin. epist. III 5, 6.*
4. *Tacit. dial. 23* Sed uobis utique uersantur ante oculos isti — quibus eloquentia Aufidi Bassi aut Seruillii Noniani ex comparatione Sisennae aut Varronis sordet.

HISTORIARVM FRAGMENTA

1. *Senec. suas. 6, 18* Bassus Aufidius et ipse nihil ⁴³
de animo Ciceronis dubitavit quin fortiter se morti non ⁷¹¹
praeberit tantum sed obtulerit. Aufidi Bassi: Cicero
paulum remoto uelo postquam armatos uidit, 'Ego uero
consisto' ait, 'accede ueterane et, si hoc saltim potes recte ⁵
facere, incide ceruicem'. Trementi deinde dubitantique
'Quid si ad me', inquit, 'primum uenissetis'.

2. *Senec. suas. 6, 23* Aufidi Bassi: Sic M. Cicero ⁴³
decessit, uir natus ad rei publicae salutem, quae diu de- ⁷¹¹
fensa et administrata in senectute demum e manibus eius ¹⁰
elabatur, non ipsius uitio laesa, *sed* quod nihil in salutem
eius aliud illi quam si caruisset Antonio, placuit. Vixit sexa-
ginta et tres annos ita, ut semper aut peteret alterum
aut inuicem peteretur, nullamque rem rarius quam diem
illum quo nullius interesset ipsum mori, uidit. ¹⁵

3. *Cassiod. in fin. chron. p. 659 Momms.* A Bruto
et Tarquinio usque ad consulatum uestrum, sicut ex Tito
Liuio et Aufidio Basso et Paschali clarorum uirorum aucto-
ritate firmato collegimus, anni sunt MXXXI.

p. 630 Mo. (746 a. u. c.) C. Asinius et C. Marcius. ²⁰

His cons. inter Albim et Rhenum Germani omnes
Tiberio Neroni dediti. Per Sextum Apuleium Pannonii subacti.

(747) Ti. Nero et Cn. Piso.

(748) D. Laelius et C. Antistius.

(749) Augustus Caesar XI et L. Sylla. ²⁵

(750) C. Caluisius et L. Passienus.

(751) C. Lentulus et M. Messala.

(752) C. Augustus Caesar XII et M. Plautius.

(753) Cossus Lentulus et L. Piso.

(1 *p. Chr.*) C. Augustus Caesar XIII et L. Paulus. ³⁰

(2) C. Vinicius et P. Alfenus.

(3) M. Seruilius et L. Lamia.

(4) Sex. Aelius et C. Sentius.

(5) Cn. Cinna et L. Valerius.

His cons. per dies octo Tiberis impetu miseranda ³⁵
clades hominum domorumque fuit.

- (6) M. Lepidus et L. Arruntius.
 (7) Q. Caecilius et A. Licinius.
 (8) M. Furius et Sex. Nonius.
 (9) Q. Sulpicius et C. Poppaeus.
 (10) P. Dolabella et C. Silanus. 5
 (11) M. Lepidus et T. Statilius.
 (12) Ger. Caesar et C. Fonteius.
 (13) L. Plancus et C. Silius.
 (14) Sex. Pompeius et Sex. Apuleius.

His cons. imp. Augustus obiit septuagesimo sexto 10
 anno aetatis suae, imperii autem quinquagesimo sexto semis.
 Huic successit in imperium Tiberius Caesar, qui imperavit
 ann. XXIII. Sub quo hi consules fuerunt:

- (15) Drusus Caesar et C. Norbanus.
 (16) Sisenna Statilius et L. Scribonius. 15
 His cons. mathematici urbe pelluntur.
 (17) L. Pomponius et C. Caecilius.
 (18) Ti. Caesar et Germanicus Caesar.
 (19) M. Silanus et C. Norbanus.

His cons. Germanicus Caesar in Syria mortuus est. 20

- (20) M. Valerius et M. Aurelius.
 (21) Ti. Caesar et Drusus Caesar.
 (22) D. Haterius et C. Sulpicius.
 (23) C. Asinius et C. Antistius.

His cons. Drusus Caesar publice funeratur. 25

- (24) S. Cornelius et L. Visellius.
 (25) M. Asinius et Cossus Cornelius.
 (26) C. Calvisius et Cn. Gaetulicus.
 (27) L. Piso et M. Crassus.
 (28) App. Silanus et P. Silius.
 (29) C. Rubellius et C. Fufius.
 (30) M. Vinicius et L. Cassius.
 (31) Ti. Caesar v cons.

4*. *Plin. n. h. VI 27* Vniuersae [*Armeniae maioris*]
 magnitudinem Aufidius quinquagens centena milia prodidit.

M. SERVILIUS NONIANVS

(cos. a. 35. 788. mortuus 59. 812.)

TESTIMONIA

1. *Plin. n. h. XXVIII 29* M. Seruilius Nonianus, princeps ciuitatis. *Tac. ann. XIII 19* Sequuntur [a. 59. 812] uiro-
rum illustrium mortes, Domitii Afri et M. Seruiliū, qui
summis honoribus et multa eloquentia uiguerant, ille orando
causas, Seruilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis ⁵
celebris et elegantia uitae, quam clariorem effecit, ut par
ingenio, ita morum diuersus. *Pers. uita (de comment.
Probi Val.) p. 234 Jahn. p. 73 Reiff.* Coluit [*Persius*]
ut patrem Seruiliū Nonianum.
2. *Plin. ep. I 13, 3* Memoria parentum Claudium Caesarem ¹⁰
ferunt, cum in palatio spatiaretur audissetque clamorem,
causam requisisse, cumque dictum esset recitare Nonianum,
subitum recitanti inopinatumque uenisse.
3. *Quintil. X 1, 102* Mihi egregie dixisse uidetur Seruilius
Nonianus pares eos [*Sallustium et Liuium*] magis quam ¹⁵
similes; qui et ipse a nobis auditus est, clari uir ingenii
et sententiis creber, sed minus pressus quam historiae
auctoritas postulat.
4. *Tacit. dial. 23* Vobis utique uersantur ante oculos isti,
qui Lucilium pro Horatio et Lucretium pro Vergilio legunt, ²⁰
quibus eloquentia Aufidi Bassi aut Seruiliū Noniani ex
comparatione Sisennae aut Varronis sordet.

HISTORIAE FRAGMENTVM

1*. *Quintil. X 1, 102* Nam mihi egregie dixisse
uidetur Seruilius Nonianus pares eos [*Sallustium Liuium-
que*] magis quam similes.

25

L. ANNAEVS SENECA

(Cordubensis, cos. suffectus a. 57. 810, mortuus 65. 818.)

DE VITA PATRIS FRAGMENTVM

1. *Ex cod. Vatic. ed. Niebuhr. p. 103 sq.* Incipit
eiusdem Annaei Senecae de uita patris feliciter: scribente

me Niciano die et lo(co) s(upra) s(cripto): Si quaecun- que composuit pater meus et edi uoluit, iam in manus populi emissem, ad claritatem nominis sui satis sibi ipse prospexerat: nam nisi me decipit pietas, cuius honestus etiam error est, inter eos haberetur, qui ingenio merue- 5 runt, ut puris *scriptorum* titulis nobiles essent. Quis- quis legisset eius historias ab initio bellorum ciuiliū, unde primum ueritas retro abiit, paene usque ad mortis suae diem, magni aestimaret scire, quibus natus esset pa- rentibus ille qui res Romanas (*uid. supra p. 292*). 10

P. (FANNIVS?) THRASEA PAETVS

(Patauius, cos. suffectus (incertum quo anno), quindecimuir sacris faciundis, a 66. 819 maiestatis accusatus 'acta aetate' ipse ('uirtus ipsa' Tac. ann. XVI 21. 26) se interfecit.)

TESTIMONIA

1. *Tac. ann. XVI 26* [*hortantur amici*] intemeratus, inpol- lutus, quorum [*stoicorum*] uestigiis et studiis uitam duxe- rit, eorum gloria peteret finem. *Vit. Pers. p. 235 Jahn.* (*p. 74 Reif.*) Idem [*Persius*] decem fere annis summe dilectus a Paeto Thrasea est, ita ut peregrinaretur quoque 15 cum eo aliquando, cognatam eius Arriam uxorem habente.

DE CATONE VTICENSI FRAGMENTA

58 1. *Plut. Cat. 36* Καὶ γὰρ αὐτὸς [*Munatius*] σύγγραμμα
696 περὶ τοῦ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα Θρασέας ἐπηκολού-
θησε. λέγει δὲ κ. τ. λ. = *Munat. fr. 2 p. 243.*

2. *Plut. Cat. 25* Ὡς ἴστορεῖ Θρασέας εἰς Μουνάτιον, 20
ἄνδρα Κάτωνος ἐταῖρον καὶ συμβιωτὴν, ἀναφέρων τὴν πῖ-
στιν, κ. τ. λ. = *Munat. fr. 3 p. 244.*

P. ANTEIVS

TESTIMONIA

1. *Tacit. ann. XIII 22* [*a. 55. 808*] Syria P. Anteio desti- nata, sed uariis mox artibus elusus ad postremum in urbe retentus est.

2. *Tac. ann. XVI 14* [*a. 66. 819*] Igitur interceptis Antei litteris, furatus [*Antistius Sosianus*] etiam libellos, quibus dies genitalis eius et euentura secretis Pammenis occultabantur, simul repertis, quae de ortu uitaeque Ostorii Scapulae composita erant, scribit ad principem — —, quippe 5 Anteiium et Ostorium imminere rebus et sua Caesarisque fata scrutari. — atque ille hausto ueneno tarditatem eius perosus intercisis uenis mortem adproperauit.

CN. DOMITIVS CORBVLO

(Filius Vistiliae ('Gliti ac postea Pomponi atque Orfiti, clarissimorum ciuium coniugis' Plin. n. h. VII 39) cos. suffectus a. 39. 792, praecerat Germaniae a. 47. 800 ('principium illa militia fuit' Tac. ann. XI 18) bellumque Chaucis intulit, sed renocatus est Claudii inuidia, pro consule Asiae inter annos 50. 803—54. 807, legatus in Armenia et Syria rem praeclare contra Parthos gessit a 54. 807—67. 820, Nerone auctore se interfecit Cenchreis a. 67. 820.)

COMMENTARIORVM FRAGMENTA

1*. *Plin. n. h. II 180* Solis defectum Vipstano et 59 Fonteio cos. — factum pridie kalendas Maias Campania hora 812 diei inter septimam et octauam sensit, Corbulo dux in Armenia inter horam diei decimam et undecimam prodidit, uisum circuitu globi alia aliis detegente et occultante. (*cf. Tacit. XIII 41.*)

2*. *Tacit. ann. XV 16* Ceterum obsessis Romanis 62 [*ad flumen Arsaniam Caesennio Paeto duce a Vologaese* 815 *Parthisque*] adeo suppeditauisse rem frumentariam constitit ut horreis ignem inicerent, contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum et pabulo attrito relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere afuisse. adicit 20 iure iurando Paeti cautum apud signa astantibus iis, quos testificando rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum, donec referrentur litterae Neronis, an paci annueret. Quae ut augendae infamiae composita, sic reliqua non in obscuro habentur, una die quadraginta milium 25 spatium emensum esse Paetum desertis passim sauciis,

neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam si terga in acie uertissent.

3*. *Plin. n. h. V 83* Oritur [*Euphrates*] in praefectura Armeniae maioris Caranitide, ut prodidere ex iis, qui proxime uiderant, Domitius Corbulo in monte Aga. 5

4*. *Plin. n. h. VI 23* Peracta est interior ora a Cio amne omnesque accolae, nunc reddatur ingens in mediterraneo sinus, in quo multa aliter ac ueteres proditurum me non eo infitias, anxia perquisita cura rebus nuper in eo situ gestis a Domitio Corbulone regibusque inde missis supplicibus aut regum liberis obsidibus. ordiemur autem 10 a Cappadocum gente. — — — (39) A Cyro Caspium mare uocari incipit. accolunt Caspi. Corrigendus est in hoc loco error multorum, etiam qui in Armenia res proxume cum Corbulone gessere. namque hi Caspias appellauere 15 portas Hiberiae, quas Caucasias diximus uocari, situsque depicti et inde missi hoc nomen inscriptum habent. et Neronis principis comminatio ad Caspias portas tendere dicebatur, cum peteret illas, quae per Hiberiam in Sarmatas 20 tendunt, uix ullò propter oppositos montis aditu ad Caspium mare. sunt autem aliae Caspiis gentibus iunctae, quod dinosci non potest nisi comitatu rerum Alexandri Magni.

TI. CLAVDIVS BALBILLVS

TESTIMONIA

1. *Tac. ann. XIII 22* [*a. 55. 808*] — Aegyptus Ti. Balbillo permittuntur. *cf. Plin. n. h. XVIII 3. C. I. G. 4699. 4730. 4957, 28.*

25

(COMMENTARIORVM?) FRAGMENTVM

1. *Senec. nat. quaest. IIII 2, 13* Balbillus, uirorum optimus profectusque in omni litterarum genere rarissimi, auctor est, cum ipse praefectus obtineret Aegyptum, Heracloticum ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse delphinorum a mari concurrentium et crocodilorum 30 a flumine aduersum agmen agentium uelut pro partibus proelium. crocodilos ab animalibus placidis morsuque innoxii

uictos. his superior pars corporis dura et inpenetrabilis est etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera. hanc delphini spinis, quas dorso eminentes gerunt, submersi uulnerabant et in aduersum enisi diuidebant. rescissis hoc modo pluribus ceteri uelut acie uersa refugerunt. 5

C. SVETONIVS PAVLINVS

(A. 42. 795 legatus pro praetore in Mauretania feliciter rem gessit, paullo post cos. suffectus; 59. 812 — 61. 814 'Suetonius — Paulinus biennio prosperas res habuit subactis nationibus firmatisque praesidiis' Tac. Agr. 14. 'Sed tum Paulinus Suetonius obtinebat Britannos, scientia militiae et rumore populi — Corbulonis concertator receptaque Armeniae decus aequare domitis perduellibus cupiens' ann. XIII 29. Mona insula debellata et seditione Boudiccaae oppressa inuidia Iulii Classici Romam reuocatur. a. 66. 819 cos. ordinarius pro Othone contra Vitellium pugnauit sed Othone deuicto ipse se apud uictores proditionis crimine foedauit.)

(CONMENTARIORVM?) FRAGMENTVM

I*. *Plin. n. h. V 14* Suetonius Paulinus, quem consulem 42 uidimus, primus Romanorum ducum transgressus quoque 795 Atlantem aliquot milium spatio prodidit de excelsitate quidem eius quae ceteri, imas radices densis altisque repletas siluis incognito genere arborum, proceritatem spectabilem 10 esse enodi nitore, frondes cupressi praeterquam grauitate odoris, tenui eas obduci lanugine, quibus addita arte posse quales e bombyce uestes confici. uerticem altis etiam aestate operiri niuibus. decumis se eo peruenisse castris et ultra ad fluuium qui Ger uocatur per solitudines nigri pulueris, 15 eminentibus interdum uelut exustis cautibus, loca inhabitabilia feruore quamquam hiberno tempore experto. Qui proximos inhabitent saltus refertos elephantorum ferarumque et serpentium omni genere, Canarios appellari; quippe uictum eius animalis promiscuum his esse et diuidua 20 ferarum uiscera.

T. FLAVIVS VESPASIANVS

(natus a. 9. 762, imperator a. 69. 822 — 79. 832.)

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Tac. hist. II 80* Tum Antiochensium theatrum ingressus, ubi illis consultare mos est, concurrentes et in adulationem effusos adloquitur, satis decorus etiam Graeca facundia omniumque, quae diceret atque ageret, arte quadam ostentator. *Aur. Vict. Caes. 9, 1* Facundiae haud egens promendis quae senserat.
2. *Iosephus in uit. sua contra Iustum in historia aemulatorem c. 65* Ἄλλ' ἴσως τὰ κατὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πραχθέντα μετ' ἀκριβείας φήσεις συγγεγραφέναι· καὶ πῶς οἶόν τε; οὔτε γὰρ πολέμῳ παρέτυχες οὔτε τὰ Καίσαρος ἀνέγνωσ ὑπομνήματα. μέγιστον δὲ τεκμήριον, τοῖς γὰρ Καίσαρος ὑπομνήμασιν ἐναντίαν πεποίησαι τὴν γραφὴν· εἰ δὲ θαρρεῖς ἄμεινον ἅπαντων συγγεγραφέναι, διὰ τί ζώντων Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου τῶν αὐτοκρατόρων τῶν τὸν πόλεμον κατεργασαμένων, καὶ βασιλέως Ἀργίππα περιόντος ἔτι καὶ τῶν ἐκ γένους αὐτοῦ πάντων, ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐπὶ πλεῖστον ἠκόντων, τὴν ἱστορίαν οὐκ ἔφερες εἰς μέσον;
3. *Ioseph. contra Apion. I 10* Πῶς οὖν οὐκ ἂν θρασεῖς τις ἠγήσαιο τοὺς ἀνταγωνίζεσθαί μοι περὶ τῆς ἀληθείας ἐπιχειρηκώτας; οἷ κἂν τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν λέγωσιν, ἀλλ' οὐ γε καὶ τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιπολεμούντων πράγμασι παρέτυχον.

COMMENTARIORVM FRAGMENTVM

- ⁶⁶
⁸¹⁹ 1. *Ioseph. uit. 65* Πῶς οὖν (ἵνα φῶ πρὸς αὐτὸν ὡς παρόντα), Ἰοῦστε, δεινότετε συγγραφέων (τοῦτο γὰρ ἀρχεῖς περὶ σεαυτοῦ), αἵτιοι γεγόναμεν ἐγὼ τε καὶ Γαλιλαῖοι τῆ πατρίδι σου τῆς πρὸς Ῥωμαίους καὶ πρὸς τον βασιλέα στάσεως; πρότερον γὰρ ἢ ἐμὲ τῆς Γαλιλαίας στρατηγὸν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν χειροτονηθῆναι, συ καὶ πάντες

Τιβεριεῖς οὐ μόνον ἀνειλήφατε τα ὄπλα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν Συρίᾳ δέκα πόλεις ἐπολεμεῖτε [II 18, 1]. σὺ γοῦν τὰς κώμας αὐτῶν ἐνέπρησας, καὶ ἔσὸς οἰκίτης ἐπὶ τῆς παρατάξεως ἐκείνης ἔπεσεν. ταῦτα δὲ οὐκ ἐγὼ λέγω μόνος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Οὐεσπασιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπομνήμασιν οὕτω 5 γέγραπται, καὶ τίνα τρόπον ἐν Πτολεμαΐδι Οὐεσπασιανοῦ κατεβόησαν οἱ τῶν δέκα πόλεων ἔνοικοι, τιμωρίαν ὑποσχεῖν σε τον αἴτιον ἀξιοῦντες.

M. ANTONIVS IVLIANVS

TESTIMONIVM

1. *Ioseph. b. Iud. VI 4, 3* [*Expugnatis Hierosolymis a. 70. 823*] 10
 συνελθόντων ἕξ τῶν κορυφαιοτάτων — — πρὸς οἷς — ἦν —
 Μάρκος Ἀντώνιος Ἰουλιανὸς ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, —
 βουλὴν περὶ τοῦ ναοῦ προυτίθει [*Titus*]. τοῖς μὲν οὖν
 ἐδόκει χρῆσθαι τῷ τοῦ πολέμου νόμῳ. μὴ γὰρ ἂν ποτε
 Ἰουδαίους παύσασθαι νεωτερίζοντας τοῦ ναοῦ μένοντος, ἐφ' 15
 ὃν οἱ πανταχόθεν συλλέγονται [*in quibus Antonium fuisse
 ex eis q. sec. adparet*].

LIBRI DE IVDÆIS FRAGMENTVM

1. *Min. Fel. Oct. 33, 4* *Scripta eorum [Iudaeorum]*
 relege uel si Romanis magis gaudes, ut transeamus ueteres,
 [Flauī Iosephi uel] Antonij Iuliani de Iudaeis require: iam 20
 scies, nequitia sua hanc eos meruisse fortunam, nec quid-
 quam accidisse quod non sit iis, si in contumacia per-
 seuerarent, ante praedictum.

Q. ASCONIVS PEDIANVS

TESTIMONIVM DE HISTORIA

1. *Hieron. ad a. 2091 Abr. = 76. 829 p. 159 Sch.* Q. Asconius
 Pedianus scribtor historicus clarus habetur, qui LXXIII 25
 aetatis suae anno captus luminibus XII postea annis in summo
 omnium honore consenescit. (*A Suetonio in libro de histori-
 cis inter Fenestellam et Plinium maiorem recensebatur.*)

LIBRI DE VITA SALLVSTI CRISPI FRAGMENTVM

1. *Pseud.-Acr. ad Horat. sat. I. 2, 41* Sallustius enim Crispus in Faustae filiae Sullae adulterio deprehensus ab Annio Milone flagellis caesus esse dicitur: quem Asconius Pedianus in uita eius significat.

C. PLINIVS SECVNDVS

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Sueton. de uir. ill. (historicis) p. 92 sq. Rf.* Plinius Secun- 5
 dus Nouocomensis [*natus a. 23. 776*] equestribus militiis
 industrie functus procuraciones quoque splendidissimas et
 continuas summa integritate administravit, et tamen libera-
 libus studiis tantam operam dedit, ut non temere quis
 plura in otio scripserit. itaque bella omnia, quae unquam 10
 cum Germanis gesta sunt, xx uoluminibus comprehendit,
 item naturalis historiae xxxvii libros absoluit. periit clade
 Campaniae. [*a. 79. 832.*] (*Ex Suetonio confuse Hieron. ad*
an. 2126 Abr. = 111. 864 p. 165 Sch.)
2. *Plin. ep. III 5 [ad Baebium Macrum] 1* Pergratum est 15
 mihi quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut
 habere omnes uelis quaerasque, qui sint omnes. fungar
 indicis partibus atque etiam quo sint ordine scripti notum
 tibi faciam: est enim haec quoque studiosis non iniucunda
 cognitio. ‘De iaculatione equestri unus’ — ‘De uita 20
 Pomponi Secundi duo’, a quo singulariter amatus hoc
 memoriae amici quasi debitum munus exsoluit. ‘Bellorum
 Germaniae uiginti’, quibus omnia quae cum Germanis
 gessimus bella collegit. inchoauit, cum in Germania mili-
 taret, somnio monitus: adstitit ei quiescenti Drusi Neronis 25
 effigies, qui Germaniae latissime uictor ibi periit, commen-
 dabat memoriam suam orabatque, ut se ab iniuria obliuionis
 adsereret. ‘Studiosi tres.’ — ‘Dubii sermonis octo:’ scripsit
 sub Nerone nouissimis annis, cum omne studiorum genus
 paulo liberius et erectius periculosum seruitus fecisset. 30
 ‘A fine Aufidi Bassi triginta unus.’ — ‘Naturae histo-
 riarum triginta septem’.

3. *Plin. ep. V 8, 5* Auunculus meus idemque per adoptionem pater historias et quidem religiosissime scripsit. (*cf. III 5. VI 16.*)
4. *Symmach. ep. IIII 18 [ad Protadium]* Priscas Gallorum memorias deferri in manus tuas postulas. — enitar, si fors uotum iuuet, etiam Plinii Secundi Germanica bella conquirere.

DE VITA POMPONI SECUNDI FRAGMENTVM

1. *Plin. n. h. XIII 56* Sed ceteris uinis commendandis minima aliqua mixtura medicamenta sunt. quod ut eius temporis aestimatione in singulas amphoras centeni 10 nummi statuatur, ex his tamen usura multiplicata semisibus, quae ciuilis ac modica est, in Gaii Caesaris Germanici filii principatu, annis CLX singulas uncias uini eo constituisse nobili exemplo docuimus referentes uitam Pomponii Secundi uatis cenamque, quam principi illi dedit. 15

BELLORVM GERMANIAE LIBRORVM XX FRAGMENTA

2*. *Suet. Calig. 8* Vbi natus sit [*C. Caesar*], incertum diuersitas tradentium facit. Cn. Lentulus Gaetulicus 12 Tiburi genitum scribit, Plinius Secundus in Treueris, uico 665 Ambitaruo supra Confluentes. addit etiam pro argumento, aras ibi ostendi inscriptas: 'ob Agrippinae puerperium'. — 20 Gaetulicum refellit Plinius quasi mentitum per adulationem, ut ad laudes iuuenis gloriosique principis aliquid etiam ex urbe Herculi sacra sumeret, abusumque audentius mendacio, quod ante annum fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus et ipse C. Caesar. — Plinium arguit ratio 25 temporum.

3. *Tacit. ann. I 69* Peruaserat interim circumuenti 15 exercitus fama et infesto Germanorum agmine Gallias peti, 768 ac ni Agrippina inpositum Rheno pontem solui prohibuisset, erant qui id flagitium formidine auderent. sed femina in- 30 gens animi munia ducis per eos dies induit militibusque, ut quis inops aut saucius, uestem et fomenta dilargita est. Tradit C. Plinius, Germanicorum bellorum scriptor, stetisse

aput principium pontis laudes et gratis reuersis legionibus habentem.

A FINE AVFIDI BASSI LIBRORVM XXXI FRAGMENTA

4. *Plin. n. h. praef. [scr. a. 77. 830]* 20 Vos quidem omnes, patrem te [*Vespasianum*] fratremque diximus opere iusto, temporum nostrorum historiam orsi a fine Aufidii Bassi. 5 Vbi sit ea, quaeres: iam pridem peracta sancitur et alioqui statutum erat heredi mandare, ne quid ambitioni dedisse uita iudicaretur. proinde occupantibus locum faueo, ego uero et posteris, quos scio nobiscum decertaturos, sicut ipsi fecimus cum prioribus. 10

55
808 5*. *Tacit. ann. XIII 20* Prouecta nox erat et Neroni per uinolentiam trahebatur, cum ingreditur Paris — exposito- que indicii [*criminum in Agrippinam coniectorum*] ordine ita audientem exterret, ut non tantum matrem Plautumque interficere sed Burrum etiam demouere praefectura desti- 15 naret, tamquam Agrippinae gratia prouectum et uicem reddentem. — Plinius et Cluuius nihil dubitatum de fide praefecti referunt.

65
818 6*. *Tac. ann. XV 53* Ordinem insidiis [*in Neronem*] composuerant, ut Lateranus — prosterneret incautum pre- meretque —; tum iacentem et impeditum tribuni et centu- riones et ceterorum, ut quisque audentiae habuisset, adcur- rerent trucidarentque —. interim Piso apud aedem Cereris opperiretur, unde eum praefectus Faenius et ceteri acciti ferrent in castra, comitante Antonia Claudii Caesaris filia 25 ad eliciendum uolgi fauorem, quod C. Plinius memorat. (Nobis quoquo modo traditum non occultare in animo fuit, quamuis absurdum uideretur aut inanem ad spem Antoniam nomen et periculum commodauisse, aut Pisonem notum amore uxoris alii matrimonio se obstrinxisse, nisi si cupido 30 dominandi cunctis affectibus flagrantior est.)

7. *Plin. n. h. II 232* Amnes retro fluere et nostra uidit aetas Neronis principis supremis, sicut in rebus eius retulimus.

68
821 8. *Plin. n. h. II 199* Non minus mirum ostentum 35 et nostra cognouit aetas anno Neronis principis supremo,

sicut in rebus eius exposuimus, pratis oleisque intercedente publica uia in contrarias sedis transgressis in agro Marucino, praediis Vecti Marcelli equitis Romani res Neronis procurantis.

9*. *Tacit. hist. III 27* Incesserat cunctatio [*cum* ⁶⁹*Flauiani castra hostium Cremonae muris circumiecta ad-* ⁸²²*grederentur*], ni duces fesso militi et uelut inritas cohortationes abnuenti Cremonam monstrassent. (28) Hormine id ingenium, ut Messalla tradit, an potior auctor sit C. Plinius, qui Antonium incusat, haud facile discreuerim, ¹⁰nisi quod neque Antonius neque Hormus a fama uitaque sua quamuis pessimo flagitio degenerauere.

(10*. *Malal. VII p. 177 sq. Dind.* Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ αὐτοῦ Ῥώμου ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐγένετο πολὺς ἐπέλσαντος, καὶ πληθὸς ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, καὶ ¹⁵οὐκ ἦσαν πρὸς τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν γυναικες. — καὶ ἠθύμει ὁ Ῥῶμος, ἀμηχανῶν τί πράξει. — καὶ ἐξεφώνησε νόμον ὥστε λαμβάνειν τοὺς στρατιώτας πρὸς γάμον παρθένους, ἃς ἐκάλεσε Βρυτίδας· καὶ οὐδεὶς εἴλετο δοῦναι αὐτοῖς τὴν ἰδίαν θυγατέρα. — καὶ ἀθυμῶν ὁ Ῥῶμος ἀπῆλθεν εἰς ²⁰τὸ μαντεῖον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ χρησμὸς ὥστε ἐπιτελέσαι ταῖς γυναιξὶ θεῶν ἱππικῶν, ἵνα ἀγάγηται ἑαυτᾶ· ὁ στρατὸς γυναικας. [— *sequitur narratio raptus.* —] τοῦτο δὲ πρὸς ἅπαξ ἐποίησεν ὁ Ῥῶμος γενέσθαι, καθὼς ὁ σοφώτατος Βεργίλιος ἐξέθετο [*Aen. VIII 635 sq.*]: ὡσαύτως δὲ καὶ Πλίνιος ²⁵ὁ Ῥωμαίων ἱστοριογράφος συνεγράψατο, ὁμοίως δὲ καὶ Λίβιος [*I 9*], ἕτεροι δὲ ἱστορικοὶ συνεγράψαντο πρῶτον ἱπποδρόμον ἐπιτελέσαι αὐτοῖς τὸν Ῥῶμον εἰς βούρδωνας.)

M. CLVVIVS RVFVVS

TESTIMONIA

1. *Ioseph. antiq. XVIII 1, 13* [*a. 41. 794*] Συγκαθημένης δὴ τῆς πληθύος καὶ τοῦ Χαιρέου σὺν τοῖς χιλιάρχοις οὐκ ἄπω- ³⁰θεν τοῦ Γαῖου — Ουατίνιός τις τῶν συγκλητικῶν, ἀνήρ

ἔστρατηγηκώς, ἤρθετο Κλούουιον παρεξόμενον αὐτῷ, καὶ τοῦ-
 τον ὑπατικόν [quo anno ante cons. fuerit, non constat,
 cf. Mommsen I. R. N. n. 2224], εἴ τις αὐτῷ νεωτέρων πραγ-
 μάτων ἀφίκοιτο πύστις. — τοῦ δὲ φαμένου μηδὲν πεπύσθαι,
 ‘σήμερον τοιγαροῦν’ ἔφη ὧ̄ Κλούουιε, τυραννοκτονίας ἀγῶν 5
 πρόκειται’. καὶ ὁ Κλούουιος ὧ̄ γενναῖε’ φησι, ‘σίγα, μή τις
 ἄλλος Ἀχαιῶν μῦθον ἀκούσῃ’. — Praecone eo usus est
 Nero, cum Romae apud populum cantaret, Suet. Ner. 21
 (‘Niobam se cantaturum per Cluuium Rufum consularem
 pronuntiauit’), Dio LXIII 14. Principio anni 69. 822 10
 Hispaniae Tarraconensi praeerat (Tac. hist. I 8); hist. I 76
 Idem [militēs in Othonem iurasse] ex Hispania adlatum,
 laudatusque per edictum Cluuius Rufus, set statim cogni-
 tum est. conuersam ad Vitellium Hispaniam. II 58 sq.
 II 65 Digressum a Luguduno Vitellium M. Cluuius Rufus 15
 adsequitur ommissa Hispania, laetitiam et gratulationem uultu
 ferens, animo anxius et petitem se criminationibus gnarus.
 Hilarius Caesaris libertus detulerat, tamquam audito Vitellii et
 Othonis principatu propriam ipse potestatem et possessionem
 Hispaniarum temptasset eoque diplomatibus nullum principem 20
 praescrripsisset; et interpretabatur quaedam ex orationibus
 eius contumeliosa in Vitellium et pro se ipso popularia.
 auctoritas Cluuii praeualuit, ut puniri ultro libertum suum
 Vitellius iuberet. Cluuius comitatu principis adiectus non
 adempta Hispania, quam rexit absens exemplo L. Arrunti. 25
 III 65 Verba uocesque [Flauii Sabini et Vitellii de foe-
 dere colloquentium] duos testes habebant, Cluuium Rufum
 et Silium Italicum: uultus procul uisentibus notabantur,
 Vitellii proiectus et degener, Sabinus non insultans et
 miseranti propior. IIII 39 Mucianus, quia propalam op- 30
 primi Antonius nequibat, multis in senatu laudibus cumu-
 latum secretis promissis onerat, citeriorem Hispaniam osten-
 tans discessu Cluuii Rufi uacuam.

2. Tacit. hist. I 8 Cluuius Rufus, uir facundus et pacis ar-
 tibus, bellis inexpertus. IIII 43 [a. 70. 823] Tanto cum 35
 adsensu senatus auditus est Montanus, ut spem caperet

Heluidius posse etiam Marcellum prosterni. igitur a laude Cluuii Rufi orsus, qui perinde diues et eloquentia clarus nulli umquam sub Nerone periculum facessisset, crimine simul exemploque Eprium urgebat ardentibus patrum animis.

3. *Plin. ep. VIII 19, 5* Ipse sum testis, familiariter ab eo [*Verginio Rufo cos. 63. 816. 69. 822, qui mortuus a Tacito consule laudatus est*] dilectus probatusque, semel omnino me audiente prouectum, ut de rebus suis hoc unum referret, ita secum aliquando Cluuium locutum ‘Scis, Ver-¹⁰gini, quae historiae fides debeat: proinde siquid in historiis meis legis aliter ac uelis, rogo ignoscas.’ ad hoc ille: ‘Tunc ignoras, Cluui, ideo me fecisse quod feci, ut esset liberum nobis scribere quae libuisset?’

HISTORIARVM FRAGMENTA.

1*. *Tac. ann. XIII 20* Plinius [*fr. 5*] et Cluuius ⁵⁵ nihil dubitatum de fide praefecti [*Burri*] referunt. *uid. p. 310.* ⁸⁰⁸ (*cf. Fab. Rust. fr. 1.*)

2*. *Tac. ann. XIII 2* Tradit Cluuius ardore retinen-⁵⁹ dae Agrippinam potentiae eo usque prouectam, ut medio ⁸¹² diei, cum id temporis Nero per uinum et epulas incalesce-²⁰ ret, offerret se saepius temulento comptam et incesto paratam. iamque lasciuia oscula et praenuntias flagitii blanditias adnotantibus proximis Senecam contra muliebres inlecebras subsidium a femina petiuisse, inmissamque Acten libertam, quae simul suo periculo et infamia Neronis ²⁵ anxia deferret peruulgatum esse incestum gloriante matre, nec toleraturos milites profani principis imperium. — — Sed quae Cluuius, eadem ceteri quoque auctores prodidere, et fama huc inclinat. (*cf. Fab. Rust. fr. 2.*)

3*. *Plut. Oth. 3* ‘Ο Καῖσαρ ἀντὸς [*Otho*] ἰδίᾳς ἔχ-⁶⁹ θρας οὐδενὶ τοπαράπαν ἐμνησικάνησε, τοῖς δὲ πολλοῖς χα-⁸²² ριζόμενος οὐκ ἔφευγε τὸ πρῶτον ἐν τοῖς θεάτροις Νέρων προσαγορεύεσθαι, καὶ τινων εἰκόνας Νέρωνος εἰς τοῦμφανὲς προθεμένων οὐκ ἐκάλυσε. Κλούβιος δὲ Ροῦφος εἰς Ἴβη-
ρίαν φησὶ κομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμ-³⁵

ματηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος θετὸν ὄνομα προσγεγραμμένον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὀθωνος. (*uid. Tacit. hist. I 78. Suet. Oth. 7.*)

³⁶⁴ 4*. *Plut. quaest. Rom. 107* Ἡ δὲ ἦν αἰτῖαν Κλούβιος
³⁹⁰ Ρουῖφος ἰστόρηκε; Φησὶ γὰρ ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς χρόνοις
 Γαῖου τε Σουλπικίου καὶ Λικινίου Στόλωνος ὑπατευόντων 5
 λοιμώδη νόσον ἐν Ῥώμῃ γενομένην πάντας ὁμαλῶς δια-
 ρθεῖραι τοὺς ἐπὶ σκηπὴν προσερχομένους· δεηθεῖσιν οὖν ἀν-
 τοῖς ἐκ Τυρρηνίας ἔλθειν πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τεχνίτας,
 ὧν τὸν πρωτεύοντα δόξῃ καὶ χρόνῳ πλεῖστον ἐνενημεροῦντα
 τοῖς θεάτροις Ἰστρον ὀνομάζεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο πάντας 10
 ἰστρίωνας ἀπ' ἐκείνου προσεγορεύεσθαι.

IVLIVS SECVNDVS

TESTIMONIA

1. *Plut. Oth. 9.* Τοῦτο μὲν διηγείτο Σεκουῖνδος ὁ ῥήτωρ, ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν γενόμενος τοῦ Ὀθωνος.
2. *Quintil. inst. X 1, 120* Iulio Secundo, si longior contigisset aetas, clarissimum profecto nomen oratoris apud posteros 15 foret: adiecisset enim atque adiciebat ceteris uirtutibus suis quod desiderari potest, id est autem, ut esset multo magis pugnax et saepius ad curam rerum ab elocutione respiceret. ceterum interceptus quoque magnum sibi uindicat locum: ea est facundia, tanta in explicando quod uelit gratia, tam 20 candidum et lene et speciosum dicendi genus, tanta uerborum etiam quae adsumpta sunt proprietates, tanta in quibusdam ex periculo petitis significantia. 3, 12 Iulium Secundum illum, aequalem meum atque a me, ut notum est, familiariter amatum, mirae facundiae uirum, infinitae 25 tamen curae. *XII 10, 11* elegantiam Secundi.
3. *Tacit. dial. 2* Venerunt ad eum M. Aper et Iulius Secundus, celeberrima tum ingenia fori nostri, — quamuis maligne plerique opinarentur nec Secundo promptum esse sermonem et Aprum ingenio potius et ui naturae quam 30 institutione et litteris famam eloquentiae consecutum. nam

et Secundo purus et pressus et, in quantum satis erat, profluens sermo non defuit et q. s.

4. *Tacit. dial. 14* Itaque hercle non minus probari uideo in te, Secunde, quod Iulii Africani uitam componendo spem hominibus fecisti plurium eiusmodi librorum quam⁵ in Apro et q. s.

VIPSTANVS MESSALLA

TESTIMONIA

1. *Tac. hist. III 9* Interim [cum Antonius et Caecina ad Veronam castra opposita haberent ad Flavianos] Aponius Saturninus cum legione septima Claudiana aduenit. legioni tribunus Vipstanus Messalla praeerat, claris maioribus, egregius ipse et qui solus ad id bellum artes bonas attulisset. c. 11. *IIII 42* Magnam eo die [69. 822] pietatis eloquentiaeque famam Vipstanus Messalla adeptus est, nondum senatoria aetate, ausus pro fratre Aquilio Regulo deprecari. et q. s.
2. *Interfuit dialogo de claris oratoribus, antiquae eloquentiae admirator* (cf. c. 15 Tum Aper: Non desinis, Messalla, uetera tantum et antiqua mirari, nostrorum autem temporum studia irridere atque contemnere? et q. s. 32 quod mihi [ipse loquitur] in consuetudine est, satis multos offendendi); iuri et philosophiae deditus (c. 32).²⁰

HISTORIAE FRAGMENTA

1*. *Tac. hist. III 25* Eo notabilior caedes fuit [apud⁶⁹ Cremonam Vitellianorum], quia filius patrem interfecit.⁸²² rem nominaque auctore Vipstano Messalla tradam. Iulius Mansuetus ex Hispania, Rapaci legioni additus, inpubem filium domi liquerat. is mox adultus, inter septimanos a Galba conscriptus, oblatum forte patrem et uolnere stratum dum semianimem scrutatur, agnitus agnoscensque et exsanguem amplexus, uoce flebili precabatur pios patris manes neue se ut parricidam auersarentur: publicum id facinus, et unum militem quotam ciuiliu armorum partem? simul attollere corpus, aperire humum, supremo³⁰

ergo parentem officio fungi: aduertere proximi, deinde plures: hinc per omnem aciem miraculum et questus et saeuissimi belli exsecratio. nec eo segnius propinquos adfinis patres trucidant spoliant: factum esse scelus loquuntur faciuntque.

⁶⁹₈₂₂ 2*. *Tac. hist. III 28* Hormine id ingenium, ut Mes-
salla tradit, an potior auctor sit C. Plinius [*fr. 9*], qui Antonium incusat, non facile discreuerim. *uid. p. 311.*

FABIVS RVSTICVS

TESTIMONIA

1. *Anno 108. 861 uel 109. 862 cum (Plinio) Secundo et Cornelio (Tacito) heres institutus a Dasumio (C. I. L. VI 2, 10 n. 10229, p. 1350); ad eundem uidetur scripta esse a Plinio epist. VIII 29 ('C. Plinius Rustico suo');* praeterea sunt, qui eum dictum esse suspicentur a Quintiliano *X 1, 104, cum in historicis Romanis recensendis haec scribit (a. 90. 843 proximisue):* Superest adhuc et 15 ornat aetatis nostrae gloriam uir saeculorum memoria dignus, qui olim nominabitur, nunc intellegitur.
2. *Tacit. Agr. 10* Liuius ueterum, Fabius Rusticus recentium eloquentissimi auctores (*fr. 4.*)
3. *Tacit. ann. XIII 20* Sane Fabius inclinatur ad laudes Senecae, cuius amicitia floruit. (*de fr. 1.*) 20

HISTORIAE FRAGMENTA

⁵⁵₈₀₈ 1*. *Tacit. ann. XIII 20* Prouecta nox erat et Neroni per uinolentiam trahebatur, cum ingreditur Paris — expositoque indicii [*criminum in Agrippinam coniectorum*] ordine ita audientem exterret, ut non tantum matrem 25 Plautumque interficere sed Burrum etiam demouere praefectura destinaret, tamquam Agrippinae gratia prouectum et uicem reddentem. Fabius Rusticus auctor est scriptos esse ad Caecinam Tuscum codicillos mandata ei praetoriarum cohortium cura sed ope Senecae dignationem Burro 30 retentam. (*cf. Plin. fr. 5. Cluu. fr. 1.*)

2*. *Tacit. ann. XIII* 2 Fabius Rusticus non Agrip-⁵⁹
pinae sed Neroni cupitum id [*matris et filii incestum*] memorat ⁸¹²
eiusdemque libertae [*Actae*] astu disiectum. (*cf. Chu. fr. 2.*)

3*. *Tacit. ann. XV* 60 Ipsi [*Annaeo Senecae Gaius* ⁶⁵
Siluanus, tribunus praetoriae cohortis] cum Pompeia Pau-⁸¹⁸
lina uxore et amicis duobus epulanti mandata imperatoris
edidit [*de indicio Natalis coniurationeque Pisonis*]. (61) —
Vbi haec [*Senecae responsum Neroni*] a tribuno relata
sunt Poppaea et Tigellino coram, — interrogat, an Seneca
uoluntariam mortem pararet. tum tribunus nulla pauoris ¹⁰
signa, nihil triste in uerbis eius aut uultu deprehensum
confirmauit. ergo regredi et indicere mortem iubetur. Tradit
Fabius Rusticus non eo quo uenerat itinere reditum sed
flexisse ad Faenium praefectum et expositis Caesaris iussis,
an obtemperaret, interrogauisse monitumque ab eo, ut ex- ¹⁵
sequeretur, fatali omnium ignauia. nam et Siluanus inter
coniuratos erat augebatque scelera, in quorum ultionem
consenserat.

4*. *Tacit. Agr. 10* Formam totius Britanniae Liuius
ueterum, Fabius Rusticus recentium eloquentissimi auctores, ²⁰
oblongae scutulae uel bipenni assimilauere.

ATTICVS

TESTIMONIA

1. *Martial. II* [*edit. a. 86. 839*] 7, 1 Declamas belle, causas
agis, Attice, belle, historias bellas, carmina bella facis, — —
uis dicam quid sis, magnus es ardalis. *cf. VII* [*edit. a.*
92. 845] 32, 1 Attice, facundae renouas qui nomina gentis ²⁵
nec sinis ingentem conticuisse domum et q. s. *VIII* 99.

C. VIBIUS MAXIMVS

TESTIMONIA

1. *A. 93. 846* cohorti tertiae Alpinorum in Dalmatia prae-
erat, *C. I. L. III* p. 859, a. 104. 857 praefectus Aegypti,
C. I. L. III p. 11 n. 38.

2. *Stat. silu. IIII* 7 [edit. a. 95. 848 ad Vibium Maximum] 45
 Tu tuos paruo memorabis enses, quos ad eoum tuleris
 Orontem signa frenatae moderatus alae Castore dextro; ille
 ut inuicti rapidum secutus Caesaris fulmen refugis amaram
 Sarmatis legem dederit, sub uno uiuere caelo. Sed tuas ⁵
 artes puer ante discat, omne quis mundi senium remensus
 orsa Sallusti breuis et Timauī reddis alumnum. *cf. prooem.*
ad libr. IIII Maximum Vibium et dignitatis et eloquentiae
 nomine a nobis diligi satis eram testatus epistola, quam
 ad illum de editione Thebaidis meae publicauī; sed nunc ¹⁰
 quoque eum reuerti maturius ex Dalmatia rogo. *Martial.*
XI [edit. a. 96. 849] 106 Vibi Maxime, si uacas auere,
 hoc tantum lege: namque et occupatus et non es nimium
 laboriosus. transis hos quoque quattuor? sapisti. (*Fortasse*
Catulli admirator 'Maximus' ap. Martial. I 7.) ¹⁵

IVNIVS RVSTICVS ARVLENVS

TESTIMONIA

1. *Tac. ann. XVI* 26 Aderat consilio [*amicorum Thraseae Paeti de accusatione a. 66. 819*] Rusticus Arulenus, flagrans iuuenis, et cupidine laudis offerebat se intercesurum senatus consulto: nam plebi tribunus erat. cohibuit spiritus eius Thrasea. *A. 69. 822 praetor a senatu ad* ²⁰ *Petilii Cerialis exercitum missus, ut 'praetexto rei p. concordiam pacemque suaderet', a militibus uulneratus (hist. III 80).*
2. *Tac. Agric. 2* Legimus, cum Aruleno Rustico Paetus Thrasea, Herennio Senecioni Priscus Heluidius laudati essent, ²⁵ capitale fuisse [*a. 94. 847*], neque in ipsos modo auctores sed in libros quoque eorum saeuitum delegato triumuiris ministerio, ut monumenta clarissimorum ingeniorum in comitio ac foro urerentur. *cf. fr. 1.*
3. *Orell. inscr. I n. 1190 p. 261* L. Iunii Rustici philosophi ³⁰ stoici L. Iunius L. L. Myrrinus p(atrono) p(osuit). *Plin. ep. I 5, 2* Rustici Aruleni periculum fouerat [*M. Aquilius Regulus*], exultauerat morte, adeo ut librum recitaret pu-

blicaretque, in quo Rusticum insectatur atque etiam stoicorum simiam appellat; adicit Vitelliana cicatrice stigmosum. *cf. III 11, 3. V 1, 8.*

FRAGMENTVM

1. *Suet. Dom. 10* Interemit [*Domitianus*] — Iunium Rusticum, quod Paeti Thraseae et Heluidi Prisci laudes 5 edidisset appellassetque eos sanctissimos uiros. = *Cass. Dion. LXVII 13, 2* Τὸν γὰρ δὴ Ρούστικον τὸν Ἀρουλιῆνον ἀπέκτεινεν, ὅτι ἐφιλοσόφει καὶ ὅτι τὸν Θρασέαν ἱερὸν ὠνόμαζε.

HERENNIVS SENECIO

TESTIMONIA

1. *In Baetica natus ibique quaestor, Plin. ep. VII 33, 5; orator Romae Plin. l. s., IIII 11, 12. cf. infr. Dion. l. s. 10*
2. *Plin. ep. VII 19, 5* Nam cum Senecio reus esset [*a. 94. 847*], quod de uita Heluidi libros composuisset, rogatumque se a Fannia [*filia P. Thraseae Paeti et Arriae minoris, uxore Heluidi Prisci*] in defensione dixisset quaerente minaciter Mettius Caro, an rogasset, respondit 'rogauit', 15 an commentarios scripturo dedisset, 'dedi', an sciente matre, 'nesciente'; postremo nullam uocem cedentem periculo emisit. quin etiam illos ipsos libros, quamquam ex necessitate et metu temporum abolitos senatus consulto, publicatis bonis seruauit, habuit tulitque in exilium exilii causam. 20 *cf. I 5, 3. III 11, 3. Tac. Agric. 2 (supra p. 318). 45. Cass. Dion. 67, 13, 2* Ἀπέκτεινεν [*Domitianus*] — καὶ Ἑρέννιον Σενεκίωνα, ὅτι τε οὐδεμίαν ἀρχὴν ἐν πολλῷ βίῳ μετὰ τὴν ταμείαν ἤτήκει καὶ ὅτι τοῦ Πρίσκου τοῦ Ἐλουιδίου τὸν βίον συνέγραψεν. *cf. supra Iun. Rust. fr. 1.*

C. FANNIVS

TESTIMONIUM

1. *Plin. ep. V 5, 1* [*scr. a. 105. 858 uel 106. 859*] Nuntiatum mihi est C. Fannium decessisse, qui nuntius me graui dolore confudit, primum quod amaui hominem elegantem disertum, deinde quod iudicio eius uti solebam. erat enim acutus natura, usu exercitatus, ueritate promptissimus. — 5 sed hoc utcumque tolerabile, grauius illud, quod pulcherimum opus imperfectum reliquit. quamuis enim agendis causis distringeretur, scribebat tamen exitus occisorum aut relegatorum a Nerone et iam tres libros absoluerat, subtiles et diligentes et Latinos atque inter sermonem histo- 10 riamque medios, ac tanto magis reliquos perficere cupiebat, quanto frequentius hi lectitabantur. — Gaius quidem Fannius quod accidit, multo ante praesensit. uisus est sibi per nocturnam quietem iacere in lectulo suo compositus in habitum studentis, habere ante se scrinium (ita solebat): 15 mox imaginatus est uenisse Neronem, in toro resedissee, prompsisse primum librum, quem de sceleribus eius ediderat, eumque ad extremum reuoluisse, idem in secundo ac tertio fecisse, tum abisse. expauit et sic interpretatus est, tamquam idem sibi futurus esset scribendi finis, qui 20 fuisset illi legendi, et fuit idem.

CN. OCTAVIVS TITINIVS CAPITO

TESTIMONIA

1. *Ab epistulis Domitiano, Neruae, Traiano, uid. cursum honorum in tit. Orell. 801, Mommsen in ind. Plin. p. 427.*
2. *Plin. VIII 12* [*scr. a. 108. 861 uel inseq.*] Recitaturus est Titinius Capito, quem ego audire nescio magis debeam an 25 cupiam. uir est optimus et inter praecipua saeculi ornamenta numerandus: colit studia, studiosos amat, fouet, prouehit, — ipsarum denique litterarum iam senescentium reductor ac reformator. — sollicitarer tamen uel ingenio

hominis pulcherrimo et maximo et in summa seueritate dulcissimo uel honestate materiae. scribit exitus inlustrium uirorum, in his quorundam mihi carissimorum. uideor ergo fungi pio munere quorumque exequias celebrare non licuit, horum quasi funebribus laudationibus, seris quidem sed 5 tanto magis ueris interesse. *Ad eundem Plinius ep. V 8 scripsit, quod ut historiam scriberet, suaserat.*

CLAVDIVS POLLIO

TESTIMONIUM

1. *Plin. ep. VII 31 [scr. a. 107. 860 ad C. Iulium Cornutum]*
 Claudius Pollio amari a te cupit — ; praerat alae miliariae — ,
 postea promotus ad amplissimas procuraciones, — a Corellio 10
 nostro ex liberalitate imperatoris Neruae emendis diuiden-
 disque agris adiutor adsumptus. — idem quam reuerenter,
 quam fideliter amicos colat, multorum supremis iudiciis, in
 his Anni Bassi, grauissimi ciuis, credere potes, cuius memo-
 riam tam grata praedicatione prorogat et extendit, ut librum 15
 de uita eius (nam studia quoque sicut alias bonas artes
 ueneratur) ediderit.

POMPEIUS PLANTA

TESTIMONIA

1. *Traian. ad Plin. 7 [a. 98. 851]* Tu ex quo nomo sit, notum mihi facere debebis, ut epistulam tibi ad Pompeium Plantam, praefectum Aegypti, amicum meum, mittam. (*cf. Plin. 20 paneg. 10.*) *Plin. ep. VIII 1, 1 [ad Maximum]*. Saepe te monui, ut libros, quos uel pro te uel in Plantam, immo et pro te et in illum (ita enim materia cogebat) composuisti, quam maturissime emitteres; quod nunc praecipue morte eius audita et hortor et moneo. quamuis enim legeris 25 multis legendosque dederis, nolo tamen quemquam opinari defuncto demum inchoatos, quos incolumi eo peregisti. salua sit tibi constantiae fama. erit autem, si notum aquis iniquisque fuerit non post inimici mortem scribendi tibi

natam esse fiduciam sed iam paratam editionem morte praeuentam.

2. *uid. fr. 1.*

FRAGMENTVM

⁶⁹
822 1. *Schol. in Iuuen. II 99 p. 192 Iahn.* Quod bellum [anni 69. 822] descripsit Cornelius Tacitus, post Cornelium uero, ut Probus inquit, Pompeius Planta, qui ait Bebricum uicum distare a Cremona uiginti milia passuum.

C.PLINIUS L.F.OVF.CAECILIUS SECVNDVS

TESTIMONIA DE HISTORIA

1. *Natus a. 61. 814 uel inseq., cos. 100. 853, mortuus f. 114. 867. uid. qui ad eum pertinent titulos C. I. L. V n. 5262. 5263. 5264. 5279. 5667.* 10
2. *Plin. ep. III 10 [ad Vestricii Cottii amici intra iuuentutem a. f. 97. 850 mortui parentes, Spurinnam et Cottiam]* Composuisse me quaedam de filio uestro non dixi uobis, cum proxime apud uos fui. — nunc quoque paulisper haesitauit, id solum quod recitauit mitterem exigentibus uobis, an adicerem quae in aliud uolumen cogito reseruare. — uerum haesitanti mihi, omnia quae iam composui uobis exhiberem, an adhuc aliqua differrem, simplicius et amicus uisum est omnia, praecipue cum adfirmetis intra uos futura, donec placeat emittere. — *Cf. de honore statuae Cottio positae II 7.* 20
3. *Ep. V 8 [ad Titinium Capitonem, a. 105. 858 uel inseq.], 1* Suades ut historiam scribam et suades non solus: multi hoc me saepe monuerunt, et ego uolo, non quia commode facturum esse confidam — sed quia mihi pulchrum in primis uidetur non pati occidere, quibus aeternitas debeatur aliorumque famam cum sua extendere. — cur ergo cunctor? egi magnas et graues causas: has, etiamsi mihi tenuis ex iis spes, destino retractare. — tu tamen iam nunc cogita, quae potissimum tempora aggrediar. — uetera et scripta aliis? parata inquisitio sed onerosa collatio. intacta et noua? graues offensae, leuis gratia. 30

POMPEIVS SATVRNINVS

TESTIMONIVM

1. *Plin. ep. I 16, 4* Idem [*Pompeius*] tamen in historia magis satis faciet [*quam in orationibus*] uel breuitate uel luce uel suauitate uel splendore etiam et sublimitate narrandi. nam in contionibus idem qui in orationibus est, pressior tamen et circumscriptior et adductior. *cf. V 21, 1. (Ad⁵ eum Plin. scripsit epistulas I 8. V 21. VII 7; 15. VIII 38.)*

SARDVS

TESTIMONIVM

1. *Plin. VIII 31 [ad Sardum]* Postquam a te recessi, non minus tecum, quam cum apud te fui. legi enim librum tuum, identidem repetens ea maxime (non enim mentiar), quae de me scripsisti, in quibus quidem percopiosus fuisti. ¹⁰ quam multa, quam uaria, quam non eadem de eodem nec tamen diuersa dixisti! et q. s.

M. VLPPIVS TRAIANVS

(natus a. 53. 806, imperator 98. 951 — 117. 870)

DE EIVS ERVDITIONE TESTIMONIA

1. *Cass. Dio 68, 7* Παιδείας ἀκριβοῦς, ὅση ἐν λόγοις, οὐ μετέσχε, τό γε μὴν ἔργον αὐτῆς καὶ ἠπίστατο καὶ ἐποίη.
 2. *Iulian. Caes. p. 327^A* Δίδεται μετὰ τοῦτον τῷ Τραϊανῷ τοῦ λέγειν ἐξουσία· ὁ δὲ, καίπερ δυνάμενος λέγειν, ὑπὸ φαντασίας (ἐπιτρέπειν γὰρ εἰώθει τὰ πολλὰ τῷ Σούρα γράφειν ὑπὲρ αὐτοῦ) φθειγγόμενος μᾶλλον ἢ λέγων ἐπεδείκνυεν αὐτοῖς τό τε Γετικὸν καὶ τὸ Παρθικὸν τρόπαιον.
 3. *Aurel. Vict. ep. 13, 8* Magis simpliciora ingenia aut eru-²⁰ ditissimos, quamuis ipse parcae esset sententiae moderate- que eloquens, diligebat.

DACICORVM FRAGMENTVM

¹⁰¹ 1. *Prisc. VI p. 205 H.* Traianus in I Dacicorum: Inde
⁸⁵⁴ Berzobim, deinde Aizi processimus.

T. AELIVS HADRIANVS

(natus a. 76. 829, imperator a. 117. 870 — 138. 891.)

TESTIMONIA LIBRI DE VITA SVA

1. *Cass. Dion. LXVIII 3* Ἦν Ἀδριανὸς — φύσει φιλόλογος ἐν ἑκατέρῳ τῇ γλώσσῃ καὶ τινα καὶ περὶ καὶ ἐν ἔπεισι ποιήματα παντοδαπὰ καταλέλοιπεν. (*Ex Dione Suid. s. u. 5 I p. 110 Bhdg.*)
2. *Spart. Hadr. 16, 1* Famae celebris Hadrianus tam cupidus fuit, ut libros uitae suae scriptos a se libertis suis litteratis dederit, iubens, ut eos suis nominibus publicarent. nam et Phlegontis libri Hadriani esse dicuntur. (*cf. Vopisc. 10 Saturn. 8.*)
3. *Spart. Sev. 1, 6* Cum Romam uenisset, hospitem nactus qui Hadriani uitam imperatoriam eadem hora legeret, quod sibi omen futurae felicitatis arripuit.

FRAGMENTA LIBRORVM DE VITA SVA

1. *Spart. Hadr. 1, 1* Origo imperatoris Hadriani uetu-¹⁵
 stior a Picentibus, posterior ab Hispaniensibus manat, si
 quidem Hadria ortos maiores suos apud Italicam Scipio-
 num temporibus resedissee in libris uitae suae Hadrianus
 ipse commemorat.
- ¹⁰¹ 2*. *Spart. Hadr. 3, 2* Post quaesturam [*Hadrianus*]²⁰
⁸⁵⁴ acta senatus curauit atque ad bellum Dacicum Traianum
 familiaris prosecutus est: quando quidem et indulsisse
 uino se dicit Traiani moribus obsequentem atque ob hoc
 se a Traiano locupletissime muneratum.
- ¹⁰⁵ 3*. *Spart. Hadr. 3, 4* Tribunus plebis factus est²⁵
⁸⁵⁸ [*Hadrianus*] Candido et Quadrato iterum cons., in quo

magistratu ad perpetuam tribuniciam potestatem omen sibi factum adserit, quod paenulas amiserit, quibus uti tribuni plebis pluviae tempore solebant, imperatores autem numquam.

4. *Spart. Hadr. 7, 1* Nigrini insidias, quas ille sacrificanti Hadriano conscio sibi Lusio et multis aliis paraue-¹¹⁸
rat, cum etiam successorem Hadrianus sibimet destinasset, ⁸⁷¹
euasit. quare Palma Tarracenis, Celsus Bais, Nigrinus
Fauentiae, Lusius in itinere senatu iubente, inuito Ha-
driano, ut ipse in uita sua dicit, occisi sunt. ¹⁰

5*. *Cass. Dion. LXVIII 11* Ὁ γὰρ Ἀντίνοος ἦν μὲν ¹³⁰
ἐκ Βιθυνίου, πόλεως Βιθυνίδος, ἦν καὶ Κλαυδιούπολιν κα-⁸⁸³
λοῦμεν, παιδικὰ δὲ αὐτοῦ ἐγεγόνει καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτε-
λεύτησεν, εἴτ' οὖν εἰς τὸν Νεῖλον ἐκπεσών, ὡς Ἀδριανὸς
γράφει, εἴτε καὶ ἱεροουργηθεὶς, ὡς ἡ ἀλήθεια ἔχει. (cf. *Spart. 15*
Hadr. 14, 5.)

6*. *Cass. Dion. LXVI 17* Οὐεσπασιανὸς δέ, ὡς ⁷⁹
μὲν ἡ ἀλήθεια ἔχει, νοσήσας οὐ τῇ ποδάγρα τῇ συνήθει ⁸⁸²
ἀλλὰ πυρετοῖς μετέλλαξεν ἐν τοῖς ὕδασι τῶν Σαβίνων τοῖς
Κουτιλίοις ὠνομασμένοις, ὡς δὲ τινες καταψευδόμενοι τοῦ ²⁰
Τίτου, ἄλλοι τε καὶ ὁ Ἀδριανὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐφήμισαν,
φάρμακον ἐν συμποσίῳ τινὶ λαβών.

LIBER III.
FRAGMENTA
HISTORIAE SENESCENTIS

L. SEPTIMIUS SEVERUS

(natus a. 146. 899, imperator 193. 946—211. 964.)

TESTIMONIA LIBRORVM DE VITA SVA

1. *Spart. Seu. 18, 5* Philosophiae ac dicendi studiis satis deditus, doctrinae quoque nimis cupidus —. Vitam suam priuatam publicamque ipse composuit ad fidem, solum tamen uitium crudelitatis excusans. *cf. 3, 2* Vxorem tunc Marciam duxit, de qua tacuit in historia uitae priuatae. *5 Aur. Vict. Caes. 20, 22* Idem abs se gesta ornatu et fide paribus composuit.
2. *Cass. Dion. LXXV 7* Λέγω γὰρ οὐχ ὅσα ὁ Σεουήρος ἔγραψεν [*de Albini morte*] ἀλλ' ὅσα ἀληθῶς ἐγένετο. *cf. fr. 3. 5. 6.*

10

FRAGMENTA LIBRORVM DE VITA SVA

1. *Herod. II 9, 3* Ἀνεπίθε δὲ αὐτὸν [*Seuerum*] ὄνει-¹⁹³
ρατα τοιαύτην τινὰ ἐλπίδα ὑποσημαίνοντα, χρησμοί τε καὶ ὅσα ⁹⁴⁶
εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων σύμβολα φαίνεται, ἅπερ πάντα
ἄψευδῆ καὶ ἀληθῆ τότε πιστεύεται, ὅταν εἰς τὴν ἀπόβασιν
εὐτυχηθῆ. τὰ μὲν οὖν πολλὰ ἰστορήσεν αὐτός τε συγγράψας ¹⁵
ἐν τῷ καθ' αὐτὸν βίῳ καὶ δημοσίαις ἀνέθηκεν εἰκόσι· τὸ
δ' οὖν τελευταῖον καὶ μέγιστον, ὅπερ αὐτῶ καὶ τὴν ἐλπίδα
πᾶσαν ὑπέφαιεν ὄναρ, οὐδ' ἡμῖν παραλειπτέον· κατὰ γὰρ
τὸν καιρὸν, ὃν ἀπηγγέλη Περτίναξ παραλαβὼν τὴν ἀρχήν,
μετὰ τὸ προελθεῖν καὶ θῦσαι ὁ Σεουήρος καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ²⁰
Περτίνακος βασιλείας ὄρκον ἀφοσιώσασθαι ἐπανελθὼν ἐς τὴν
οἰκίαν ἐσπέρας καταλαβούσης ἐς ὕπνον κατηνέχθη, μέγαν
δὲ καὶ γενναῖον ἵππον βασιλικοῖς φαλάροις κεκοσμημένον
ῶθήθη βλέπειν, φέροντα τὸν Περτίνακα ἐποχοῦμενον διὰ μέ-
σης τῆς ἐν Ῥώμῃ ἱερᾶς ὁδοῦ. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν τῆς ἀγο- ²⁵

ρᾶς ἀρχὴν ἐγένετο, ἔνθα ἐπὶ τῆς δημοκρατίας πρότερον ὁ δῆμος συνηὼν ἐκκλησίαζεν, φήθη τὸν ἵππον ἀποσείσασθαι μὲν τὸν Περτίνακα καὶ ῥῖψαι, αὐτῷ δὲ ἄλλως ἐστῶτι ὑποδῦναί τε αὐτὸν καὶ ἀράμενον ἐπὶ τοῖς νότοις φέρειν τε ἀσφαλῶς καὶ στήναι βεβαίως ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης, ἕς ὕψος 5 ἄραντα τὸν Σεουῆρον ὡς ὑπὸ πάντων ὀρᾶσθαι τε καὶ τιμᾶσθαι. (cf. Dio LXXIV 3.)

2. *Spart. Pesc. 4, 7* In uita sua Seuerus dicit se, priusquam filii sui id aetatis haberent, ut imperare possent, aegrotantem id in animo habuisse, ut, si quid forte 10 sibi accidisset, Niger Pescennius eodem et Clodius Albinus succederent, qui ambo Seuero grauissimi hostes extiterunt. (cf. *Mar. Max. fr. 21*.)

3*. *Spart. Pesc. 5, 1* Si Seuero credimus, fuit gloriae cupidus Niger, uita fictus, moribus turpis, aetatis prouectae, cum in imperium inuasit (ex quo cupiditates eius incusat). 15

4. *Capit. Clod. Alb. 7, 1* Ad imperium uenit [*Clodius Albinus*] nату iam grandior et maior Pescennio Nigro, ut Seuerus ipse in uita sua loquitur. 20

5*. *Capit. Clod. Alb. 10, 1* Et Seuerus quidem ipse haec de eodem [*Clodio Albino*] loquitur, ut eum dicat turpem, malitiosum, improbum, inhonestum, cupidum, luxuriosum. Sed haec belli tempore uel post bellum, quando ei iam uelut de hoste credi non poterat. 25

6*. *Capit. Clod. Alb. 11, 4* Vini sane parcum fuisse dicit [*Clodium Cordus fr. 3*], quod Seuerus negat, qui eum adserit ebrium etiam in bello fuisse. Cum suis etiam numquam conuenit uel propter uinolentiam, ut dicit Seuerus, uel propter morum acrimoniam. 30

HELIVS MAVRVS

FRAGMENTVM

211
964 *I. Spart. Seu. 20, 1* Legisse me apud Helium Maurum Phlegontis Hadriani libertum memini, Septimium Seue-

rum immoderatissime, cum moreretur, laetatum, quod duos Antoninos pari imperio rei p. relinqueret exemplo Pii, qui Verum et Marcum Antoninos per adoptionem rei p. reliquit, hoc melius, quod ille filios per adoptionem, hic per se genitos rectores Romanae rei p. daret, Antoninum scilicet *Basianum*, quem ex priore matrimonio susceperat, et *Getam*, quem de *Iulia* genuerat.

LOLLIVS VRBICVS

HISTORIAE SVI TEMPORIS FRAGMENTVM

1. *Lamprid. Diad. 9, 1* Extat alia epistula ad matrem ²¹⁸ ab eodem [*Diadumenò*] destinata talis: 'Dominus noster et ⁹⁷¹ Augustus nec te amat nec ipsum se, qui inimicos suos ¹⁰ seruat. age igitur, ut *Arabianus* et *Tuscus* et *Gellius* ad palum deligentur, ne, si occassio fuerit, non praetermittant.' Et, quantum *Lollius Vrbicus* in historia sui temporis dicit, istae litterae per notarium proditae illi puero multum apud milites obfuisse dicuntur. nam, cum patrem ¹⁵ occidissent, quidam hunc seruare uoluerunt, sed extitit *cubicularius*, qui has epistulas contioni militum legit.

MARIVS MAXIMVS

TESTIMONIA DE VITIS IMPERATORVM

1. *Citantur uitae Traiani* (*Lampr. Alex. Seu. 48, 6* Scio uulgum hanc rem quam contexui *Traiani* putare, sed neque in uita eius id *Marius Maximus* ita exposuit neque et q. s.), ²⁰ *Hadriani* (fr. 8), *Marci* (fr. 13), *secundus liber de uita Marci Antonini* (fr. 11. 12), *uita Pertinacis* (fr. 18), *Septimii Seueri* (fr. 19. 20), *Heliogabali* (fr. 26).
2. *Vopisc. Firm. 1, 1* Minusculos tyrannos scio plerosque tacuisse aut breuiter praeterisse. nam et *Suetonius Tran-* ²⁵ *quillus*, emendatissimus et candidissimus scriptor, *Antonium Vindicemque* tacuit, contentus eo quod eos cursim perstrinxerat, et *Marius Maximus Auidium Marci* temporibus, *Albinum* et *Nigrum Seueri* non suis propriis libris sed alienis innexit. cf. fr. 19.

3. *Vopisc. Prob. 2, 7* Et mihi quidem id animi fuit, ut non Sallustios, Liuios, Tacitos, Trogos atque omnes disertissimos imitarer uiros in uita principum et temporibus disserendis, sed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargilium Martialem ceterosque, qui haec et talia non tam diserte quam uere memoriae tradiderunt.
4. *Capit. Clod. 12, 14* Quae [seueritatem Seueri in uindicanda factione uel Pescenniana uel Clodiana] qui diligentius scire uelit, legat Marium Maximum de Latinis scriptoribus, de Graecis scriptoribus Herodianum, qui ad fidem pleraque dixerunt. *Vop. Firm. 1, 2* Quid Marius Maximus, homo omnium uerbosissimus, qui et mythistoricis se uoluminibus implicauit, num ad istam descriptionem curamque [minusculorum tyrannorum] descendit? *cf. fr. 12. 15. 17. 18.*
5. *Ammian. Marc. XXVIII 4, 14* [scr. inter a. 389. 1142—391. 1144] Quidam detestantes ut uenena doctrinas, Iuuenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt, nulla uolumina praeter haec in profundo otio contrectantes, quam ob causam non iudicioli est nostri. *Lampr. Alex. 65, 4* Notum est illud pietati tuae [i. e. Constantino], quod in Mario Maximo legisti (*fr. 2*).

FRAGMENTA VITARVM

1*. EX V. NERVAE *Schol. in Iuuen. IIII 53 p. 221 Iahn.* Palfurius Sura, consularis filius, sub Nerone luctatus est. post inde a Vespasiano senatu motus transiuit ad stoicam sectam, in qua cum praeualeret et eloquentia et artis poeticae gloria, abusus familiaritate Domitiani acerbissime partes delationis exercuit. quo interfecto senatu accusante damnatus est, cum fuissent inter delatores potentes apud Domitianum hi, Armillatus, Demosthenes et Latinus archimimus, sicut Marius Maximus scribit.

2*. EX VITA TRAIANI *Lampr. Alex. 65, 4* Notum est illud pietati tuae, quod in Mario Maximo legisti, meliorem esse rem p. et prope tutiorem, in qua princeps

malus est, ea in qua sunt amici principis mali, si quidem unus malus potest a plurimis bonis corrigi, multi autem mali non possunt ab uno quamuis bono ulla ratione superari. et id quidem ab Homullo ipsi Traiano dictum est, cum ille diceret, Domitianum pessimum fuisse, amicos 5 autem bonos habuisse, atque ideo Claudium magis odio fuisse † quae rem p. temporis uitae ille, quia melius est unum malum pati quam multa.

3*. EX VITA HADRIANI *Spart. Hadr. 2, 10* Denique [Hadrianus] speciatim suffragante Sura ad amicitiam 10 Traiani plenior rediit, nepte per sororem Traiani uxore accepta, fauente Plotina, Traiano leuiter, ut Marius Maximus dicit, uolente.

4*. EX VITA HADRIANI *Spart. Hadr. 12, 3* Post haec 121 [Hadrianus] Hispanias petit et Tarracone hiemauit, ubi 874 sumptu suo aedem Augusti restituit. omnibus Hispanis uel 122 Tarraconem in conuentum uocatis dilectumque ioculariter, 875 ut uerba ipsa ponit Marius Maximus, retractantibus Italicis, uehementissime ceteris prudenter et caute consuluit.

5*. EX VITA HADRIANI *Spart. Hadr. 25, 3* Venit et 138 de Pannonia quidam uetus caecus ad febrientem Hadria- 891 num eumque contingit. quo facto et ipse oculos recepit, et Hadrianum febris reliquit. quamuis Marius Maximus haec per simulationem facta commemoret.

6*. EX VITA HADRIANI *Spart. Hadr. 20, 3* Marius 25 Maximus dicit eum [Hadrianum] natura crudelem fuisse et idcirco multa pie fecisse, quod timeret, ne sibi idem, quod Domitiano accidit, eueniret. (cf. 23 7.)

7*. EX VITA HADRIANI *Spart. Hel. 3, 9* Fuisse enim Hadrianum peritum matheseos Marius Maximus usque 30 adeo demonstrat, ut eum dicat cuncta de se scisse, sic ut omnium dierum usque ad horam mortis futuros actus ante perscripserit. cf. *Hadr. 16, 7* Mathesin sic scire sibi uisus est, ut sero kalendis Ianuariis scripserit, quid ei toto anno posset euenire, ita ut eo anno, quo perit, us- 35 que ad illam horam, qua est mortuus, scripserit, quid acturus esset.

8. EX VITA HADRIANI *Spart. Hel. 5, 4* Nam tetrafarmacum, seu potius pentafarmacum, quo postea semper Hadrianus est usus, ipse [*Helius*] dicitur repperisse, hoc est sumen, fasianum, pauonem, pernam crustulatam et aprunam. de quo genere cibi aliter refert Marius Maximus, non pentafarmacum sed tetrafarmacum appellans, ut et nos ipsi in eius uita persecuti sumus. (*i. e. Hadr. c. 21, 4* Inter cibos nunc amauit tetrafarmacum, quod erat de fasiano, sumine, perna et crustulo.) = *Lampr. Alex. 30, 6* Vsusque est [*Seuerus Alexander*] Hadriani tetrafarmaco¹⁰ frequenter, de quo in libris suis Marius Maximus loquitur, cum Hadriani disserit uitam.

9*. EX VITA ANTONINI PII *Capit. Anton. Pius 11, 3* Orationes plerique alienas dixerunt, quae sub eius [*Antonini Pii*] nomine feruntur; Marius Maximus eius pro-¹⁵prias fuisse dicit.

10*. EX VITA M. ANTONINI PHILOSOPHI *Capit. Anton. phil. 1, 6* Cuius [*Marci*] familia in originem recurrens a Numa probatur sanguinem trahere, ut Marius Maximus docet. (*cf. Eutrop. VIII 9.*)²⁰

172 ⁹²⁵ 11. EX LIBRO II VITAE M. ANTONINI *Vulc. Gall. Auid. 6, 7* Nam et cum Bucolici milites per Aegyptum grauia multa facerent, ab hoc [*Auidio*] retunsi sunt, ut idem Marius Maximus refert in eo libro, quem secundum de uita Marci Antonini edidit. (*cf. Anton. phil. 21, 2* Et cum²⁵ per Aegyptum Bucolici milites grauia multa fecissent, per Auidium Cassium retunsi sunt.)

175 ⁹²⁸ 12. EX LIBRO II VITAE M. ANTONINI *Vulcat. Gall. Auid. 9, 5* Si quis autem omnem hanc historiam [*Auidii Cassii rebellionis*] scire desiderat, legat Marii Maximi secun-³⁰dum librum de uita Marci, in quo ille ea dicit quae solum Marcus mortuo iam Vero egit. tunc enim Cassius rebellauit, ut probat epistula missa ad Faustinam, cuius hoc exemplum est: — Hinc autem apparet Faustinam ista [*rebellionem Auidii*] nescisse, cum dicat Marius, infamari eam cupiens,³⁵ quod ea conscia Cassius imperium sumpsisset. (*cf. 7, 1* Hic imperatorem se in oriente appellauit, ut quidam dicunt,

Faustina uolente, quae ualitudini Marci iam diffidebat et timebat, ne infantes filios tueri sola non posset atque aliquis existeret, qui capta statione regia infantes de medio tolleret. *Capit. Marc. 24, 5* Voluit Marcomanniam prouinciam, uoluit etiam Sarmatiam facere, et fecisset, nisi Auidius Cassius rebellasset sub eodem in oriente atque imperatorem se appellasset, ut quidam dicunt, Faustina uolente, quae de mariti ualitudine desperaret. *Cass. D. LXXI 22 sqq.*)

13. EX LIBRO II VITAE M. ANTONINI *Vulc. Gall.* ¹⁷⁵
Auid. 6, 6 Amatusque est [*Auidius*] ab omnibus orienta- ⁹²⁸
libus et speciatim ab Antiochensibus, qui etiam imperio eius consenserunt, ut docet Marius Maximus in uita diui Marci. (*cf. 9, 1. 7, 8.*) = *Capit. Marc. 25, 8* Ignouit [*Marcus*] et ciuitatibus, quae Cassio consenserant, ignouit et Antiochensibus, qui multa in Marcum pro Cassio dixerant, ¹⁵
quibus et spectacula et conuentus publicos tulerat et omuium contionum genus, contra quas edictum grauissimum misit. seditiosos autem eos et oratio Marci indicat, indita Mario Maximo, qua ille usus est apud amicos.

14*. EX VITA COMMODI *Lampr. Comm. 13, 2* Versus ²⁰
in eo [*Commodo*] multi scripti sunt, de quibus etiam in opere suo Marius Maximus gloriatur.

15*. EX VITA COMMODI *Lampr. Comm. 15, 4* Habuit [*Commodus*] praetera morem, ut omnia quae turpiter, quae impure, quae crudeliter, quae gladiatorie, quae lenonie ²⁵
face- ret, actis urbis indi iuberet, ut Marii Maximi scripta testantur. (*cf. 11, 11.*)

16*. EX VITA COMMODI *Lampr. Comm. 18, 1* Ad- ¹⁹²
clamationes senatus post mortem Commodi graues fuerunt. ut ⁹⁴⁵
autem sciretur, quod iudicium senatus de Commodo fuerit, ³⁰
ipsas adclamations de Mario Maximo indidi et sententiam senatus consulti. 'Hosti patriae honores detrahantur, parricidae honores detrahantur, parricida trahatur. hostis patriae, parricida, gladiator in spoliario lanietur. hostis deorum, carnifex senatus, hostis deorum parricida senatus: ³⁵
hostis deorum hostis senatus. gladiatorem in spoliario. qui senatum occidit, in spoliario ponatur. qui senatum

occidit, unco trahatur. qui innocentes occidit, unco tra-
 hatur: hostis parricida, uere uere. qui sanguini suo non
 pepercit, unco trahatur. qui te occisurus fuit, unco tra-
 hatur. nobiscum timuisti, nobiscum periclitatus es. ut
 salui simus, Iuppiter optime maxime, serua nobis Pertina- 5
 cem. Fidei praetorianorum feliciter. praetoriis cohortibus
 feliciter. exercitibus Romanis feliciter. pietati senatus
 feliciter. Parricida trahatur. rogamus, Auguste, parricida
 trahatur. hoc rogamus, parricida trahatur. exaudi Caesar,
 delatores ad leonem. exaudi Caesar, Speratum ad leonem. 10
 Victoriae populi Romani feliciter. fidei militum feliciter.
 fidei praetorianorum feliciter. cohortibus praetoriis feliciter.
 Hostis statuas undique, parricidae statuas undique, gladia-
 toris statuas undique. gladiatoris et parricidae statuae de-
 trahantur. necator ciuium trahatur, parricida ciuium tra- 15
 hatur. gladiatoris statuae detrahantur. Te saluo salui et
 securi sumus, uere, uere, modo uere, modo digne, modo
 uere, modo libere. Nunc securi sumus: delatoribus me-
 tum. ut securi simus, delatoribus metum. ut salui simus,
 delatores de senatu, delatoribus fustem. Te saluo delatores 20
 ad leonem. te imperante delatoribus fustem. Parricidae
 gladiatoris memoria aboleatur, parricidae gladiatoris statuae
 detrahantur. impuri gladiatoris memoria aboleatur. gladia-
 torem in spoliario. Exaudi Caesar: carnifex unco traha-
 tur. carnifex senatus more maiorum unco trahatur. Sae- 25
 uior Domitiano, impurior Nerone. sic fecit, sic patiat.

Memoriae innocentium seruentur, honores innocentium re-
 stituas, rogamus. Parricidae cadauer unco trahatur, gladia-
 toris cadauer unco trahatur, gladiatoris cadauer in spo-
 liario ponatur. Perroga, perroga, omnes censemus unco 30
 trahendum. qui omnes occidit, unco trahatur. qui om-
 nem aetatem occidit, unco trahatur. qui utrumque
 sexum occidit, unco trahatur. qui sanguini suo non
 pepercit, unco trahatur. qui templa spoliauit, unco tra-
 hatur. qui testamenta deleuit, unco trahatur. qui uiuos 35
 spoliauit, unco trahatur. seruis seruiimus. qui pretia
 uitae exegit, unco trahatur. qui pretia uitae exegit et

fidem non seruauit, unco trahatur. qui senatum uendidit, unco trahatur. qui filiis abstulit hereditatem, unco trahatur. Indices de senatu. delatores de senatu. seruorum subornatores de senatu. Et tu nobiscum timuisti, omnia scis, bonos et malos nosti. omnia scis, omnia 5 emenda, pro te timuimus. o nos felices te uiso imperante. De parricida refer, refer, perroga. praesentiam tuam rogamus. Innocentes sepulti non sunt: parricidae cadauer trahatur. parricida sepultos eruit: parricidae cadauer trahatur'.

Et cum iussu Pertinacis Liuius Laurensis, procurator 10 patrimonii, Fabio Chiloni consuli designato dedisset, per noctem Commodi cadauer sepultum est. senatus adclamauit: 'Quo auctore sepelierunt? parricida sepultus eruatur, trahatur'. Cingius Seuerus dixit: 'Iniuste sepultus est. qua pontifex dico, hoc collegium pontificum dicit. quoniam laeta 15 percensui, nunc conuertar ad necessaria. censeo, quas is qui non nisi ad perniciem ciuium et ad dedecus suum uixit, ob honorem suum decerni coegit, abolendas statuas, quae undique sunt abolendae, nomenque ex omnibus priuatis publicisque monumentis eradendum mensesque is 20 nominibus nuncupandos quibus nuncupabantur, cum primum illud malum in re publica incubuit'.

17*. EX VITA PERTINACIS *Capit. Pert. 2, 6* Mar-175
cusque imperator — praetorium eum [*Pertinacem*] fecit 928
et primae legioni regendae inposuit, statimque Retias et 25
Noricum ab hostibus uindicauit. ex quo eminente industria studio Marci imperatoris consul est designatus. extat oratio apud Marium Maximum laudes eius continens et omnia uel quae fecit uel quae perpessus est. et praeter illam orationem, quam. longum fuit conectere, saepissime Pertinax 30
a Marco et in contione militari et in senatu laudatus est, doluitque palam Marcus, quod senator esset *et* praefectus praet. fieri a se non posset.

18. EX VITA PERTINACIS *Capit. Pertin. 15, 8* Hor-
ruisse autem illum [*Pertinacem*] imperium epistula docet, 35
quae uitae illius a Mario Maximo apposita est. quam ego inserere ob nimiam longitudinem nolui. (*cf. 13, 1.*)

19. EX VITA SEVERI *Spart. Get. 2, 1* Geta autem dictus est uel a patris nomine uel aui paterni, de cuius uita et moribus in uita Seueri Marius Maximus primo septenario satis copiose retulit.

20. EX VITA SEVERI *Lamprid. Alex. 5, 3* Delatum sibi Antonini nomen a senatu recusauit [*Alexander*], cum hic magis adfinitate Caracalli iungeretur, quam ille subditius. si quidem, ut Marius Maximus dixit in uita Seueri, ¹⁸⁷nobilem orientis mulierem Seuerus, cuius hanc genituram ⁹⁴⁰esse conpererat, ut uxor imperatoris esset, adhuc priuatus ¹⁰et non magni satis loci, duxit uxorem, ex qua adfinitate hic Alexander fuit, cui uere per matrem suam consobrinus Varius Heliogabalus fuit. (*cf. Seuer. 3, 9. Get. 3, 1.*)

21*. **EX VITA SEVERI** *Capit. Clod. Alb. 3, 5* Nec ¹⁹³negari potest, quod etiam Marius Maximus dicit, hunc ani- ¹⁵
⁹⁴⁶ mum Seuero primum fuisse, ut, si quid ei contingeret, Pescennium Nigrum et Clodium Albinum sibi substitueret. sed postea et filiis iam maiusculis studens et Albini amori inuidens sententiam mutasse atque illorum utrumque bello oppressisse, maxime precibus uxoris adductus. (*cf. uit. Seu. 20 fr. 2. Capit. Clod. Alb. 7, 2. 10, 3. Spart. Seu. 6, 9.*)

¹⁹⁷
⁹⁵⁰ **22*.** **EX VITA SEVERI** *Capit. Clod. 9, 1* Et primo quidem conflictu habito contra duces Seueri potior fuit [*Albinus*], post autem Seuerus ipse, cum id egisset apud senatum, ut hostis iudicaretur Albinus, contra eum pro- ²⁵fectus acerrime fortissimeque pugnavit in Gallia non sine uarietate fortunae. denique cum sollicitus augures consuleret, responsum illi est, ut dicit Marius Maximus, uenturum quidem in potestate eius Albinum, sed non uiuum nec mortuum. quod et factum est. (*cf. Seu. 10, 7. Et 30* primo quidem ab Albinianis Seueri duces uicti sunt. tunc sollicitus cum consuleret, a Pannoniacis auguribus comperit se uictorem futurum, aduersarium uero nec in potestatem uenturum neque euasurum [sed iuxta aquam esse periturum.])

23*. **EX VITA SEVERI** *Capit. Clod. 9, 5* Fuit Albino unus, ut aliqui dicunt, filius, ut Maximus dicit, duo, quibus

[*Seuerus*] primum ueniam dedit, postea uero eos cum matre percussit et in profluentem abici iussit.

24*. EX VITA SEVERI *Spart. Seu. 15, 6* Denique ¹⁹⁹
cum occisi essent nonnulli [*Pescennio uicto*], *Seuerus se* ⁹⁵²
excusabat et post eorum mortem negabat fieri iussisse quod ⁵
factum est, quod de Laeto praecipue Marius Maximus dicit.
(*cf. Dion. LXXV 10, 3.*)

25*. EX VITA SEVERI *Capit. Clod. 12, 5* Extat epistula
Seueri, quae ostendit animum suum, missa ad senatum,
cuius hoc exemplum est: —. Hinc apparet, quanta seueri- ¹⁰
tate factionem uel Pescennianam uel Clodianam uindicauerit.
quae quidem omnia in uita eius posita sunt. quae qui
diligentius scire uelit, legat Marium Maximum de Latinis
scriptoribus, de Graecis scriptoribus Herodianum, qui ad ¹⁵
fidem pleraque dixerunt.

26. EX VITA HELIOGABALI *Lampr. Heliog. 11, 6*
Ferunt multi ab ipso [*Heliogabalo*] primum repertum, ut
in uindemiarum festiuo multa in dominos iocularia et
audientibus dominis dicerentur, quae ipse composuerat, et
Graeca maxime. horum pleraque Marius Maximus dicit in ²⁰
uita ipsius Heliogabali.

27. EX INCERTIS VITIS *Lampr. Alex. 21, 3* Prae-
fectis praetorii suis senatoriam addidit [*Alexander Seuerus*]
dignitatem, ut uiri clarissimi et essent et dicerentur. quod
antea uel raro fuerat uel omnino non fuerat, eo usque ²⁵
ut si quis imperatorum successorem praefecto praetorii
dare uellet, laticlauiam eidem per libertum summitteret, ut
in multorum uita Marius Maximus dicit. (*cf. Comm. 4, 7.*)

FABIUS MARCELLINUS

TESTIMONIA

1. *Vopisc. Prob. 2, 7* Et mihi quidem id animi fuit, ut non
Sallustios, Liuios, Tacitos, Trogos atque omnes disertissimos ³⁰
imitarer uiros in uita principum et temporibus disserendis,
sed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium

Marcellinum, Gargilium Martialem ceterosque qui haec et talia non tam diserte quam uere memoriae tradiderunt.

2. *Lamprid. Alex. 48, 6* Scio uulgum hanc rem quam contextui [*Ouinii Camilli rebellionem oppressam*] Traiani putare, sed neque in uita eius id Marius Maximus ita⁵ exposuit neque Fabius Marcellinus neque Aurelius Verus neque Statius Valens, qui omnem eius uitam in litteras miserunt.

VALERIVS MARCELLINVS

TESTIMONIVM

1. *Capit. Max. et Balb. 4, 5* Sed priusquam de actibus eorum [*Maximi et Balbini*] loquar, placet aliqua dici de moribus¹⁰ atque genere, non eo modo quo Iunius Cordus est persecutus omnia, sed illo quo Suetonius Tranquillus et Valerius Marcellinus.

AVRELIVS VERVS et STATIVS VALENS

1. *Testimonium de uita Traiani Lampr. Alex. 48, 6 = Fab. Marc. test. 2 supra u. 3.*

15

ENCOLPIVS

TESTIMONIVM

1. *Lampr. Alex. 17, 1* Referebat Encolpius, quo ille [*Alexander imper. 222. 975 — 235. 988*] familiarissimo usus est. (*fr. 1.*)

VITAE ALEXANDRI SEVERI FRAGMENTA

- 1*. *Lampr. Alex. 17, 1* Referebat Encolpius — illum [*Alexandrum*], si umquam furem iudicem uidisset, parat²⁰um habuisse digitum, ut illi oculum erueret: tantum odium eum tenebat eorum, de quibus apud se probatum, quod fures fuissent.

2*. *Lampr. Alex. 48, 7* Contra autem et Septimius et Acholius et Encolpius [uitae scriptores] ceterique de hoc [*Alexandro*] talia [*rebellionem Quinii Camilli oppressam*] praedicauerunt. *uid. Achol. fr. 2 p. 355.*

SEPTIMIUS

TESTIMONIUM

1. *Lamprid. Alex. 17, 2* Septimius, qui uitam eius [*Alexandri*] 5 non mediocriter exsecutus est. (*fr. 1.*)

VITAE ALEXANDRI SEVERI FRAGMENTA

1*. *Lampr. Alex. 17, 2* Addit Septimius [*Encolpio fr. 1*] — tanti stomachi fuisse Alexandrum in eos iudices, qui furtorum fama laborassent, etiamsi damnati non essent, ut, si eos casu aliquo uideret, commotione animi stomachi 10 choleram euomeret toto uultu inardescente, ita ut nihil loqui posset. nam cum quidam Septimius Arabianus, famosus crimine furtorum et sub Heliogabalo iam liberatus, inter senatores principem salutatum uenisset, exclamauit: ‘O Marna, o Iuppiter, o di immortales, Arabianus non solum 15 uiuit, uerum etiam in senatum uenit, fortassis etiam de me sperat, tam fatuum, tam stultum esse me iudicat?’

2*. *Lampr. Alex. 48, 7* Contra autem et Septimius et q. s. *uid. Encolp. fr. 2 et Achol. fr. 2.*

GARGILIUS MARTIALIS

TESTIMONIA

1. *Vopisc. Prob. 2, 7* Et mihi quidem id animi fuit ut — 20 imitarer — Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargilium Martialem ceterosque qui haec et talia non tam diserte quam uere memoriae prodiderunt.
2. *Lampr. Alex. 37, 9* Quae Gargilius eius temporis 25 scriptor singillatim persecutus est. [*fr. 1.*]

VITAE ALEXANDRI SEVERI FRAGMENTVM

1*. *Lamprid. Alex. 37, 3* Vsus conuiuii diurnus [*Alexandri*] hic fuit: uini ad totum diem sextarii triginta, panis mundi pondo triginta, panis sequentis ad donandum pondo quinquaginta. nam semper de manu sua ministris conuiuii et partem et partes aut holerum aut carnis aut 5 leguminum dabat, senili prorsus maturitate patrem familias agens. erant decreta et c arnis diuersae pondo triginta, erant et gallinacei duo. adhibebatur anser diebus festis, kalendis autem Ianuariis et Hilariis matris deum et ludis Apollinaribus et Iouis epulo et Saturnalibus et huiusmodi 10 festis diebus fasianus, ita ut aliquando et duo ponerentur additis gallinaceis duobus. leporem cottidie habuit, uenationem frequentem, sed eam cum amicis diuidebat et is maxime quos sciebat per se non habere. nec diuitibus quicquam talium munerum misit sed ab his semper ac- 15 cepit. habuit cottidie amuli sine pipere sextarios quattuor, sine pipere duo, et, ne longum sit omnia inserere, quae Gargilius eius temporis scriptor singillatim persecutus est, omnia et ad modum et ad rationem illi sunt praebita.

AVRELIVS PHILIPPVS

TESTIMONIVM

1. *Lampr. Alex. 3, 2* In prima pueritia litteratores habuit 20 [*Alexander Seuerus*] Valerium Cordum et T. Veturium et Aurelium Philippum, libertum patris, qui uitam eius postea in litteras misit.

M. ANTONIVS GORDIANVS AFRICANVS

(senior a. 238. 991 imperator)

TESTIMONIA DE EIVS SCRIPTIS

1. *Capit. Gord. 3, 2* Adulescens cum esset Gordianus — poemata scripsit, quae omnia extant, et quidem cuncta illa 25 quae Cicero, id est Marium et Aratum et Halcyonas et

- Vxorium et Nilum. quae quidem ad hoc scripsit, ut Ciceronis poemata nimis antiqua uiderentur. scripsit praeterea, quemadmodum Vergilius Aeneidos et Statius Achilleidos et multi alii † elidos, ita etiam ille Antoniniados, hoc est Antoninum Pium et Antoninum Marcum, uersibus disertissimis libris triginta uitam illorum et bella et publice priuatimque gesta perscribens. et haec quidem puerulus.
2. *Capit. Gord. 4, 7* Scripsit et laudes soluta oratione omnium Antoninorum, qui ante eum fuerunt.

AELIVS SABINVS

FRAGMENTVM

1. *Capit. Maxim. 32, 1* Scribit Aelius Sabinus, quod ²³⁸ praetermittendum non fuit, tantam pulchritudinem oris ⁹⁹¹ fuisse in filio, ut etiam caput eius mortui iam nigrum, iam sordens, iam maceratum, diffluente tabo uelut umbra pulchri oris uideretur. denique cum ingens gaudium esset, quod caput Maximini uideretur, prope par maeror erat, ¹⁵ quod et filii pariter portaretur.

CVRIVS FORTVNATIANVS

TESTIMONIUM

1. *Capit. Max. et Balb. 4, 5* Sed priusquam de actibus eorum [*Maximi et Balbini*] loquar, placet aliqua dici de moribus atque genere, non eo modo quo Iunius Cordus est persecutus omnia, sed illo quo Suetonius Tranquillus et Valerius Marcellinus [*p. 340*], quamuis Curius Fortunatianus, qui omnem hanc historiam perscripsit, pauca contigerit, Cordus uero tam multa, ut etiam pleraque et minus honesta perscripserit.

AELIVS IVNIVS CORDVS

TESTIMONIA

1. *Capit. Opil. 1, 3* Et Iunio quidem Cordo studium fuit ²⁵ eorum imperatorum uitas edere, quos obscuriores uidebat;

qui non multum profecit. nam et pauca repperit et indigna memoratu, adserens se minima quaeque persecuturum, quasi uel de Traiano aut Pio aut Marco sciendum sit, quotiens processerit, quando cibos uariauerit et quando uestem mutauerit et quos quando promouerit. quae ille⁵ omnia exsequendo libros mythistoriis repleuit talia scribendo, cum omnino rerum uilium aut nulla scribenda sint aut nimis pauca, si tamen ex his mores possint animaduerti, qui re uera sciendi sunt, sed ex parte, ut ex ea cetera colligantur.

2. *Clod. 5, 10* Quae [*signa imperii*] qui uolet nosse, Helium¹⁰ Cordum legat, qui friuola super huius modi ominibus cuncta persequitur. [*fr. 1.*] *Max. 31, 4* Legat Cordum, qui haec omnia [*omina*] usque ad fabellam scripsit.
3. *Max. et Balb. 4, 5* Sed priusquam de actibus eorum [*Maximi et Balbini*] loquar, placet aliqua dici de moribus¹⁵ atque genere, non eo modo, quo Iunius Cordus est persecutus omnia, sed illo quo Suetonius Tranquillus et Valerius Marcellinus [*p. 340*], quamuis Curius Fortunatianus [*p. 343*], qui omnem hanc historiam perscripsit, pauca contigerit, Cordus uero tam multa, ut etiam pleraque et minus²⁰ honesta perscripserit. (*uid. fr. 3. 10.*)
4. *Max. 27, 7* Vt Iunius Cordus loquitur, harum rerum persecutor (*fr. 11*).

VITARVM FRAGMENTA

1. *Clod. Alb. 5, 3* Huic [*Clodio Albino*] multa imperii signa, cum esset natus, facta dicuntur. nam et bos albus²⁵ purpureis ad plenum colorem cornibus natus est. [quod mirandum fuit, cum cornibus.] quae tamen in templo Apollinis Cumani ab eodem posita iam tribuno diu fuisse dicuntur, quod, cum illic sortem de fato suo tolleret, his uersibus eidem dicitur esse responsum:

‘Hic rem Romanam magno turbante tumultu

sistet eques, sternet Poenos Gallumque rebellem’.

et in Gallia quidem eum multas gentes domuisse constat. ipse autem suspicabatur de Seuero sibi praedictum ‘sternet Poenos’, quod Septimius Afer esset. fuit et aliud signum³⁵

futuri imperii. nam cum Caesareana familia hoc speciale habuerit, ut paruuli domus eius in testudineis alueis lauerentur, nato infantulo testudo ingens patri eius munere piscatoris adlata est: quod ille homo litteratus omen accipiens et testudinem libenter accepit et eam curari iussit atque 5 infantulo ad excaudationes pueriles dicari, nobilitandum etiam hinc sperans. cum rarum esset aquilas in his locis uideri, in quibus natus est Albinus, septima eius die hora coniuuii, quod celebritati pueri deputabatur, cum ei fierent nomina, septem aquilae paruulae de nidis adlatae sunt et 10 quasi ad iocum circa cunas pueri constitutae: nec hoc omen pater abnuat, iussit aquilas ali et diligenter curari. accessit omen, quod, cum pueri eius familiae russulis fasciolis inligarentur, quod forte lotae atque udae essent russulae fasciolae, quas mater praegnans parauerat, pur- 15 purea matris inligatus est fascea: unde illi ioco nutricis etiam Porfyri nomen inditum est.

Haec atque alia signa imperii futuri fuere. quae qui uolet nosse, Helium Cordum legat, qui friuola super huiusmodi omnibus cuncta persequitur.

2. *Clod. Alb. 7, 2* Victo Pescennio, cum et filiis suis 194
imperium seruare cuperet et ingentem senatus amorem 947
circa Clodium Albinum uideret [*Seuerus*], quod esset uir antiquae familiae, litteras ad eum per quosdam summi amoris ac summae adfectionis misit, quibus hortabatur, 25 ut, quoniam occisus esset Pescennius Niger, ipse cum eo fideliter rem p. regeret. quarum exemplum hoc esse Cordus ostendit: 'Imperator Seuerus Augustus Clodio Albino Caesari, fratri amantissimo et desiderantissimo salutem. Victo Pescennio litteras Romam dedimus, quas senatus tui amantissimus 30 libenter accepit. te quaeso, ut eo animo rem p. regas, quo dilectus es frater animi mei, frater imperii. Bassianus et Geta te salutant. Iulia nostra et te et sororem salutat. infantulo tuo Pescennio Princo munera digna suo loco tuoque mittemus. tu uelim exercitus rei p. ac nobis re- 35 tentes, mi unanime, mi carissime, mi amantissime'.

3. *Clod. 11, 2* Gulosum eum [*Clodium*] Cordus, qui

talia persequitur in suis uoluminibus, fuisse dicit, et ita quidem ut pomorum tantum hauserit, quantum ratio humana non patitur. nam et quingentas ficus passarias, quas Graeci callistruthias uocant, ieiunum comedisse dicit et centum persica Campana et melones Ostienses decem et uuarum Labicanarum pondo uiginti et ficedulas centum et ostrea quadringenta. Vini sane parcum fuisse dicit, quod Seuerus negat. (*fr. 6 p. 330.*)

²³⁶ 4. *Max. 12, 5* Victa igitur Germania litteras [*Maxi-*
⁹⁸⁹ *minus maior*] Romam ad senatum et ad populum misit se dictante conscriptas, quarum sententia haec fuit: 'Non possumus tantum, patres conscripti, loqui quantum fecimus. per quadraginta uel quinquaginta milia Germanorum uicos incendimus, greges abduximus, captiuos abstraximus, armatos occidimus, in palude pugnauimus. peruenissemus ad siluas, nisi altitudo paludium nos transire non permisisset.' Aelius Cordus dicit hanc omnino ipsius orationem fuisse: credibile est.

²³⁸ 5. *Gord. 14, 6* Denique [*Maximinus senior audito*
⁹⁹¹ *Gordianorum imperio*] statim ad filium scripsit, qui longe post sequebatur, ut adceleraret, ne quid contra eum se absente milites cogitarent. Litterarum exemplum tale Iunius Cordus edidit: 'Refert ad te stipator meus Tynchanius quae gesta cognoui uel in Africa uel Romae, refert, quae sint militum mentes. quaeso, quantum potes, properes, ne quid, ut solet, militaris turba plus faciat. quid uerear, ex eo audies quem ad te misi.'

²³⁸ 6. *Maxim. 31, 1* Mortis omina [*Maximino*] haec fuerunt:
⁹⁹¹ uenienti contra Maximum et Balbinum Maximino cum filio mulier quaedam passis crinibus occurrit lugubri habitu et exclamauit: 'Maximini, Maximini', neque quicquam amplius dixit et mortua est. uidebatur enim dicere uoluisse 'Succurrite'. canes circa tentorium eius in secunda mansione ultra duodecim ulularunt et animam quasi flendo posuerunt ac prima luce mortui sunt deprehensi. lupi [urbem] quingenti simul ingressi sunt in eam urbem, in qua se Maximinus contulerat; plerique dicunt Hemonam, alii Archi-

meam, certe quae deserta a ciuibus uenienti Maximino patuit. Longum est omnia persequi, quae qui scire desiderat, is uelim, ut saepe dixi, legat Cordum, qui haec omnia usque ad fabellam scripsit.

7. *Maxim. 4, 1* Bibisse autem illum [*Maximum*] 5 saepe in die uini Capitolinam amforam constat, comedisse et quadraginta libras carnis, ut autem Cordus dicit, etiam sexaginta. quod satis constat, holeribus semper abstinuit, a frigidis prope semper, nisi cum illi potandi necessitas. sudores saepe suos excipiebat et in calices uel in uascu- 10 lum mittebat, ita ut duos uel tres sextarios sui sudoris ostenderet.

8. *Maxim. 6, 8* Erat praeterea [*Maximinus*], ut refert Cordus, magnitudine tanta, ut octo pedes digitis sex diceretur egressus, pollice ita uasto ut uxoris dextrocherio 15 uteretur pro anulo.

9. *Max. 28, 8* Et quoniam ad Maximinum senioremu reuertimur, res iucunda praetereunda non est: nam cum esset Maximinus pedum, ut diximus [*fr. 8*], octo et prope semis, calciamentum eius, id est campagum regium, qui- 20 dam in luco, qui est *inter* Aquileiam et Arciam, posuerunt, quod constitit pede maius fuisse hominis uestigio mensura. unde etiam uulgo tractum est, cum de longis et ineptis hominibus diceretur 'caliga Maximini'. Quod idcirco indidi, ne quis, *qui* Cordum legeret, me praeter- 25 misisse crederet aliquid, quod ad patrem pertineret.

10. *Max. 29, 10* Haec sunt quae de puero [*Maximino*] sciri et dici decuit. reliqua qui uolet nosse de rebus ueneriis et amatoriis, quibus eum Cordus aspergit, eundem legat. 30

11. *Max. 27, 6* Desponsa illi [*Maximino iuniori*] erat Iunia Fadilla, proneptis Antonini. — manserunt autem apud eam arrae regiae, quae tales (ut Iunius Cordus loquitur, harum rerum persecutor) fuisse dicuntur: monolinum de albis nouem, reticulum *cum* prasinis undecim, dex- 35 trocherium cum copula de hyacinthis quattuor praeter uestes auratas et gemmis ornatas ceteraque insignia sponsaliorum.

12. *Gord. 17, 3* Sed ego Iunium Cordum sequor, qui dicit ex omnibus his familiis [*Scipionis, Pompei, Antoninorum, Antonii*] Gordianorum coaluisse nobilitatem.

13. *Gord. 4, 6* Cordus dicit in omnibus ciuitatibus Campaniae, Etruriae, Umbriae, Flaminiae, Piceni de proprio illud [*Gordianum primum nondum imperatorem*] per quadriduum ludos scaenicos et iuuenalia edidisse.

230
983 14. *Gord. 5, 5* Amatus est ab Afris [*Gordianus primus pro consule*] ita ut nemo antea proconsulum, ita ut eum alii Scipionem, Catonem alii, multi Mucium ac Rutilium aut Laelium dicerent. exstat eorum adclamatio, quae a Iunio in litteras relata est. Nam cum quadam die factum imperatorium legeret atque a proconsulibus Scipionibus coepisset, adclamatum est: 'Nouo Scipioni, uero Scipioni, Gordiano proconsuli.'

238
991 15. *Gord. 11, 1* Interest, ut senatus consultum, quo Gordiani imperatores appellati sunt et Maximinus hostis, litteris propagetur: Non legitimo sed indicto senatus die consul iam domi conuentus cum praetoribus, aedilibus et tribunis plebis uenit in curiam. praefectus urbi, cui nescio quid redoluerat, et qui publicas litteras non acceperat, a conuentu se abstinuit. sed profuit, nam consul ante solitas adclamationes, priusquam aliquid in Maximinum feliciter diceretur, ait: 'Patres conscripti, Gordiani duo, pater et filius, ambo ex consulibus, unus uester pro consule, alter uester legatus, magno Afrorum consilio imperatores sunt appellati. gratias igitur agamus Thysdritanae iuuentuti, gratias Carthaginensi populo semper deuoto: ab inmani nos belua, ab illa fera uindicauerunt. quid timide auditis? quid circumspicitis? quid cunctamini? hoc est quod semper optatis. hostis est Maximinus: di facient, ut esse iam desinat, et Gordiani senis felicitatem atque prudentiam, iuuenis uirtutem atque contantiam laeti experiamur.' Post haec litteras legit Gordianorum ad senatum et ad se missas. tunc adclamauit senatus: 'Di uobis gratias. liberati ab hostibus sumus, si penitus liberemur. Maximinum hostem omnes iudicamus. Maximimum cum filio dis inferis deuo-

uemus. Gordianos Augustos appellamus. Gordianos principes agnoscimus. imperatores de senatu di conseruent, imperatores nobiles uictores uideamus, imperatores nostros Roma uideat. hostes publicos qui occiderit, praemium mereatur.' Dicit Iunius Cordus tacitum senatus consultum fuisse. ⁵

16. *Gord. 19, 9* Cordus dicit uxorem eum [*Gordianum iuniorem*] numquam habere uoluisse.

17. *Gord. 21, 3* Haec de Gordiano iuniore digna memoratus comperimus: non enim nobis talia dicenda sunt, quae Iunius Cordus ridicule ac stulte composuit de uoluptatibus domesticis ceterisque infimis rebus. quae qui uelit scire, ipsum legat Cordum, qui dicit, et quos seruos habuerit unusquisque principum et quos amicos et quot paenulas quotue clamydes, quorum etiam scientia nulli rei prodest, si quidem ea debeant in historia poni ab historiogra- ¹⁵phis, quae aut fugienda sint aut sequenda.

18. *Max. et Balb. 4, 1* Prima igitur relatio principum ²³⁸ fuit, ut duo Gordiani diui appellarentur. aliqui autem ⁹⁹¹ unum putant appellatum, senioremem uidelicet, sed ego libris, quos Iunius Cordus affatim scripsit, legisse memini ambos ²⁰ in deos relatos, si quidem senior laqueo uitam finiuit, iunior autem in bello consumptus est, qui utique maiorem meretur reuerentiam, quod eum bellum rapuit. (*cf. Gord. 16, 4.*)

19. *Gord. 22, 2* Tunc populus et milites Gordianum ²³⁸ [*tertium*] paruulum annos agentem, ut plerique adserunt, ⁹⁹¹ undecim, ut nonnulli, tredecim, ut Iunius Cordus dicit, sedecim, nam uicensimo et secundo anno eum perisse adserit, petiuerunt, ut Caesar appellaretur.

20. *Max. et Balb. 12, 3* Ipse autem Maximus Aquileiam idcirco accesserat, ut omnia tuta et integra usque ²³⁸ ad Alpes relinqueret, ac, si quae essent barbarorum, qui ⁹⁹¹ Maximino fauerant, reliquiae, compesceret. missi sunt denique ad eum legati senatores uiginti, quorum nomina sunt apud Cordum (in his consulares quattuor, praetorii octo, ³⁵ octo quaestorii) cum coronis et senatus consulto, in quo ei statuae auratae equestres decernebantur.

²⁴¹ **21.** *Gord. 26, 1* Fuit terrae motus eo usque grauis
⁹⁹⁴ imperante Gordiano, ut ciuitatis etiam terrae hiatu cum
 populis deperirent, ob quae sacrificia per totam urbem
 totumque orbem terrarum ingentia celebrata sunt. Et
 Cordus quidem dicit inspectis libris Sibyllinis celebratisque ⁵
 omnibus, quae illic iussa uidebantur, mundanum malum
 esse sedatum.

22. *Gord. 31, 5* Amatus est [*Gordianus tertius*] a
 populo et senatu et militibus ante Philippi factionem, ita
 ut nemo principum. Cordus dicit omnes milites eum ¹⁰
 filium appellasse, ab omni senatu filium dictum, omnem
 populum delicias suas Gordianum dixisse.

23. *Gord. 33, 4* Quod de C. Caesare memoriae tra-
 ditum est, hoc etiam de Gordiano [*tertio*] Cordus euenisse
 perscribit. nam omnes quicumque illum gladio adpetiuerunt ¹⁵
 (qui nouem fuisse dicuntur) postea interemptis Philippis,
 sua manu suisque gladiis et isdem, quibus illum percus-
 serant, interemisse se dicuntur.

VVL CATI VS TERENCEIANVS

HISTORIAE SVI TEMPORIS TESTIMONI VM ET FRAGMENT VM

1. *Capit. Gord. 21, 5* Sane quod praetermittendum esse
 non censui, quia mirabile uisum est, lectum apud Vulca- ²⁰
 tium Terentianum, qui et ipse historiam sui temporis
 scripsit, in litteras misi, Gordianum seniore m Augusti uul-
 tum sic repraesentasse, ut et uocem et morem et statu-
 ram eiusdem ostentare uideretur, filium uero Pompeio
 simillimum uisum, quamuis Pompeius obesi corporis fuisse ²⁵
 denegetur; nepotem autem, cuius etiam nunc imagines
 uidemus, Scipionis Asiatici faciem rettulisse.

ASINIVS QVADRATVS

HISTORIAE ROMANAE TESTIMONIA

1. *Suid. s. u. II p. 311 Bhdγ.* Κοδράτος, Ῥωμαῖος ἱστορικός. ἔγραψεν Ἰάδι διαλέκτῳ ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν ἐν βιβλίοις ιε', ἐπιγραφὴν δὲ Χιλιετηρίδα, καὶ περιέχει ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως Ἀλέξανδρου τοῦ Μαμαίας υἱοῦ Καίσαρος.
2. *Euagr. hist. eccl. V 24* Καὶ Εὐσέβιος δὲ ἀπὸ τοῦ Ὀκτα-
βιανοῦ καὶ Τραϊανοῦ καὶ Μάρκου λαβὼν ἕως τῆς τελευτῆς
Κάρου κατήντησε. γέγραπται δὲ περὶ τῶν χρόνων τούτων
ἔνια Ἀρριανῶ τε καὶ Ἀσινίῳ Κουαδράτῳ.

HISTORIAE ROMANAE FRAGMENTA

1. EX LIBRO II *Steph. Byz. s. u. p. 97 Mein.* Ἄνθιον, πόλις Ἰταλίας. Κουάδρατος ἐν δευτέρῳ Ῥωμαϊκῆς χιλιάδος. 10
Ὁ πολίτης Ἀνθιανός, ὡς αὐτός.

2. EX LIBRO V *Steph. Byz. ap. Constant. Porph. de admin. imp. c. 23 p. 109 ed. Bonn. p. 325* Παρὰ Κουαδράτῳ ἐν Ῥωμαϊκῆς χιλιάδος ε' ἐστὶν Ἰβήροισιν οὕτως· Καίτοι Δίγυσι θ' ἅμα καὶ Ἰβήροισι πολεμέοντες. 15

3. EX LIBRO II *Steph. Byz. s. u. p. 307* Θαψίπολις, πλησίον Καρχηδόνος. τὸ ἔθνικόν Θαψιπολίτης, Κουάδρατος δωδεκάτῳ Ῥωμαϊκῆς <χιλιάδος>.

4. EX LIBRO XIII *Steph. Byz. s. u. p. 493* Ὁξύβιοι, μοῖρα Διγύων. Κουάδρατος τεσσαρεσκαίδεκάτῳ Ῥωμαϊκῆς 20
χιλιαρχίας.

5. EX LIBRIS INCERTIS *Steph. Byz. s. u. p. 205* Γερούνιον, πόλις Ἰταλίας. Κουάδρατος δὲ Γερουλίαν ταύτην καλεῖ. τὸ ἔθνικόν Γερουνῖνος.

6. *Steph. Byz. s. u. p. 216* Δάλμιον, πόλις Δαλματίας 25
μεταξὺ Ἰλλυρίας καὶ Ἰταλίας. — Ἀππιανός δὲ τὴν πόλιν Δελμίνιον καλεῖ, Κουάδρατος δὲ Δέλμινον. φασὶ δὲ αὐτοὺς
καὶ Δαλμάτας.

7. *Steph. Byz. s. u. p. 521 Πήλιον.* — ἔστι δὲ καὶ Πήλιον Ἰλλυρίας πόλις, ἧς μέμνηται Κουάδρατος. τὸ ἔθνικόν Πηλίνοσ.

¹⁶¹
⁹¹⁴ 8*. *Xiphil. LXX 3 Κουαδράτος δὲ γηραιὸν μὲν φησιν αὐτὸν [Antoninum Pium] τελευτῆσαι, τὴν δὲ τελευτὴν ἡδίστην αὐτῷ κατ' ἴσον ὕπνω τῷ μαλακωτάτῳ γενέσθαι. (cf. Capit. Pius 12, 6.)*

9*. *Agath. I 6 p. 26 Bonn.* Οἱ δὲ Ἀλαμανοὶ, εἴγε χρὴ Ἀσινίῳ Κουαδράτῳ ἔπεσθαι, ἀνδρὶ Ἰταλιώτῃ καὶ τὰ Γερμανικὰ εἰς τὸ ἀκριβὲς ἀναγεγραμμένῳ, ξύγκλυδές εἰσιν ἄνθρωποι καὶ μεγάδες, καὶ τοῦτο δύναται αὐτοῖς ἢ ἐπωνυμία.

10. *Zosim. V 27 p. 284 ed. Bonn.* Ἐν δὲ τῇ Ῥαβέννῃ (μητρόπολις δὲ Φλαμνίας, πόλις ἀρχαία, Θετταλῶν ἀποικία, Ῥήνη κληθεῖσα διὰ τὸ πανταχόθεν ὕδασι περιρροεῖσθαι, καὶ οὐχ, ὡς Ὀλυμπιόδωρος ὁ Θηβαῖός φησι, διὰ τὸ Ῥῶμον, ὃς ἀδελφὸς γέγονε Ῥωμύλῳ, τῆς πόλεως ταύτης οἰκιστὴν γεγονέναι· Κουαδράτῳ γάρ, οἶμαι, θετέον ἐν τῇ κατὰ τὸν βασιλέα Μάρκον ἱστορίᾳ τοῦτο περὶ τῆς πόλεως ταύτης διεξελεθόντι) ἐν τῇ Ῥαβέννῃ κ. τ. λ.

PARTHICORVM FRAGMENTA

11. EX LIBRO I *Steph. Byz. s. u. p. 207 Mein.* Γηλύς, ²⁰ ἔθνος <Παρθίας>, οὗ μέμνηται Ἀσίνιος Κουάδρατος ἐν πρώτῳ Παρθικῶν.

12. *Steph. Byz. s. u. p. 437 Μαυρούσιοι καὶ Μαῦροι, ἔθνος μέγα Λιβύης, ὡς Κουάδρατος ἐν πρώτῳ Παρθικῶν.*

13. EX LIBRO II *Steph. Byz. s. u. p. 298 Ζωβίδαι, ²⁵ ἔθνος πλησίον Καρμανίας. Κουάδρατος ἐν Παρθικῶν δευτέρῳ.*

14. EX LIBRO III *Steph. Byz. s. u. p. 205 Γερμανί- κεια, πόλις Εὐφρατησίας. Κουάδρατος ἐν τρίτῳ Παρθικῶν χωρίον αὐτὴν φησιν.*

15. *Steph. Byz. s. u. Ταρσός p. 606 Καὶ Τάρσα κόμη ³⁰ ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, ὡς Κουάδρατος ἐν τρίτῳ Παρθικῶν. Ἀπὸ δὲ Σαμοσάτων κατὰ ῥοῦν ἴοντι ὅσον σταδίουσ ἑκατὸν πεντή-*

κοντα Τάρσα κόμη πολυάνθρωπος ᾠκειτο ἄνω τοῦ ποταμοῦ σταδίου πεντεκαίδεκα.'

16. *Steph. Byz. s. u. p. 713* Ὠτηνή, μοῖρα Ἀρμενίας. Κουάδρατος ἐν Παρθικῶν τρίτῳ· 'Ὁ δὲ τῆς Ἀρμενίας βασιλεὺς Πάκορος ἐν τούτῳ περὶ Ἀρτάξατα καὶ τὴν Ὠτηνὴν 5 τῆς Ἀρμενίας διάγων.'

17. *EX LIBRO III Steph. Byz. s. u. p. 670* Φράασπα, Μηδίας πόλις. Κουάδρατος Παρθικῶν τετάρτῳ.

18. *EX LIBRO VI Steph. Byz. s. u. p. 705* Ὠβαρηνοί, μέρος Ἀρμενίας παρακείμενου Κύρῳ ποταμῷ, ὅστις Εὐφράτῃ 10 παραλλήλως ἔχει. μέμνηται δ' αὐτῶν καὶ Κουάδρατος ἐν ἕκτῳ Παρθικῶν: 'Παρὰ δὲ Κύρῳ ποταμῷ Ὠβαρηνοὶ τε καὶ Ὠτηνοὶ νέμονται, μέγα μέρος Ἀρμενίας ὄντες.' = *s. u.* Ὠτηνὴ *p. 713.*

19. *EX LIBRO VII Steph. Byz. s. u. p. 308* Θελαμοῦζα, 15 φρούριον τῆς παρ' Εὐφράτην Ἀραβίας, ὡς Κουάδρατος ἐν Παρθικῶν ἑβδόμῳ.

20. *EX LIBRO VIII Steph. Byz. s. u. p. 194* Γάζακα, πόλις μεγίστη τῆς Μηδίας, ὡς Κουάδρατος ἐν ὀγδόῳ Παρ- 20 θικῶν.

21. *Steph. Byz. s. u. p. 437* Μασχάνη, πόλις πρὸς τῶν Σκηνιτῶν Ἀράβων. Κουάδρατος ὀγδόῳ Παρθικῶν.

22. *EX LIBRO IX Steph. Byz. s. u. p. 581* Σόλυμα, πόλις Ἀσσυρίων, μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Ἱεροσο- 25 λύμοις κτισθεῖσα, ὡς Κουάδρατος ἐνάτῳ Παρθικῶν.

23. *Steph. Byz. s. u. p. 593* Συρβανή, νῆσος ἐν τῷ Εὐφράτῃ, ὡς Κουάδρατος ἐνάτῳ Παρθικῶν.

24. *Steph. Byz. s. u. p. 623* Τιγρανόκερτα, οὐδετέρως, πόλις πρὸς Ἀρμενίαν, ἀπὸ Τιγράνου βασιλέως Ἀρμενίας. Κουάδρατος ἐνάτῳ· 'Καὶ ᾠκησε τὰ Τιγρανόκερτα· τὸ δ' ἐστὶ 30 τῇ Παρθυαίων φωνῇ Τιγρανούπολις.'

25. *EX LIB. INCERTIS Steph. Byz. s. u. p. 172* Βόγχοι, ἔθνος τοῖς Καρρηνοῖς προσκείμενον, μέσον Εὐφράτου καὶ Κύρου ποταμοῦ, ὡς Κουάδρατος.

26. *Steph. Byz. s. u. p. 208* Γίνδαρα, κώμη πρὸς τῇ Ἀντιοχείᾳ. τὸ ἔθνηκὸν Γινδαρεύς. Κουάδρατος δὲ Γινδάρους ἔφη.

27. *Steph. Byz. s. u. p. 446* Μέση τῶν ποταμῶν, χώρα μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγριδος· καὶ Ἀδιαβηνῇ ἐκαλεῖτο, ὡς ἱστορεῖ Κουάδρατος. 5

28. *Steph. Byz. s. u. Μεσσηνή p. 447* Ἔστι καὶ χώρα Περίδος Μεσηνῆ δι' ἑνὸς σ, ὑπὸ τῶν δύο ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγριδος μεσαζομένη, ὡς Ἀσίπιος Κουάδρατός φησιν.

29. *Steph. Byz. s. u. p. 602* Τάπυρροι, οὐ πόριον Ἰρκανίας ἔθνος. Κουάδρατος Τάπουρρα φησίν. 10

¹⁶⁶
⁹¹⁹ 30. *Capit. Ver. 8, 1* Fuit [L. Verus] eius fati, ut in eas prouincias per quas redit [e Syria] Romam usque, luem secum deferre uideretur. et nata fertur pestilentia in Babylonia, ubi de templo Apollinis ex arcula aurea, quam miles forte inciderat, spiritus pestilens euasit, atque inde Parthos orbemque complese. sed hoc non Lucii Veri uitio, sed Cassii, a quo contra fidem Seleucia, quae ut amicos milites nostros receperat, expugnata est. quod quidem inter ceteros etiam Quadratus belli Parthici scriptor incusatis Seleucenis, qui fidem primi ruperant, purgat. 15
20

31*. *Vulc. Gall. Auid. Cass. 1, 1* Auidius Cassius, ut quidam uolunt, ex familia Cassiorum fuisse dicitur, per matrem tamen, a quo genitus Auidio Seuero, qui ordines duxerat et post ad summas dignitates peruenerat. cuius Quadratus in historiis meminit, et quidem grauitur, cum illum summum uirum et necessarium rei publicae adserit et apud ipsum Marcum praeualidum. 25

ACHOLIVS

TESTIMONIA

1. *Vop. Aur. 12, 3* Ex libris Acholii, qui magister admissionum Valeriani principis [a. 253.1006—260.1013] fuit, libro actorum eius nono (*fr. 4*). 30

2. *Lampr. Alex. 64, 4* Acholium, qui et interiora huius principis [Alexandri] scripsit (*fr. 1*).

EX LIBRIS ACTORVM FRAGMENTA

1*. *Lamprid. Alex. 64, 4* Scio sane plerosque negare, hunc a senatu Caesarem appellatum esse sed a militibus, qui uerum prorsus ignorant; dicere praeterea non hunc fuisse consobrinum Heliogabali. qui ut nos sequantur, historicos eius temporis legant et maxime Acholium,⁵ qui et interiora huius principis scripsit. (*cf. 1, 2, 5, 4. Heliog. 10, 1. Opil. 4, 1.*)

2*. *Lamprid. Alex. 48* Cum quidam Ouinius Camillus senator antiquae familiae delicatissimus rebellare uoluisset tyrannidem adfectans, eique nuntiatum esset ac¹⁰ statim probatum, ad Palatium eum rogauit [*Alexander*] eique gratias egit, quod curam rei p., quae recusantibus bonis inponeretur, sponte reciperet; deinde ad senatum processit et timentem ac tantae conscientiae tabe confectum participem imperii appellauit, in Palatium recepit,¹⁵ conuiuio adhibuit, ornamentis imperialibus et melioribus quam ipse utebatur adfecit. et cum expeditio barbarica esset nuntiata, uel ipsum si uellet ire uel ut secum proficisceretur, hortatus est. et cum ipse pedes iter faceret, illum inuitauit ad laborem, quem post quinque milia cunctantem equo sedere iussit, cumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento inposuit, hoc quoque seu timore seu uere respuentem, abdicantem quin etiam imperium et mori paratum dimisit commendatumque militibus, a quibus Alexander unice amabatur, tutum ad uillas²⁵ suas ire praecepit, in quibus diu uixit. sed post iussu imperatoris occisus est, quod et ille militaris esset [et a militibus occisus est]. scio uulgum hanc rem, quam contextui, Traiani putare —. contra autem et Septimius [*fr. 2*] et Acholius et Encolpius [*fr. 3*] [uitae scriptores] ceteri³⁰ que de hoc talia praedicauerunt.

3*. *Lamprid. Alex. 14, 6* Rerum memoria [*in Alexandro*] singularis, quam mnemonicico Acholius ferebat adiutam.

4. *Vopisc. Aurel. 12, 3* Et quoniam etiam de adrogatione eius [*Aureliani*] aliqua me dixeram positurum, quae³⁵ ad tantum principem pertinerent, quaeso ne odiosior uer-

bosiorue in ea re uidear, quam fidei causa inserendam
 putauit ex libris Acholi, qui magister admissionum Valeriani
 258 principis fuit, libro actorum eius nono: Cum consedisset
 1011 Valerianus Augustus in thermis apud Byzantium, praesente
 exercitu, praesente etiam officio Palatino, adsidentibus 5
 Memmio Tusco consule ordinario, Baebio Macro praefecto
 praetorii, Quinto Ancario praeside Orientis, adsidentibus
 etiam a parte laeua Auulnio Saturnino Scythici limitis duce
 et Murrentio Mauricio ad Aegyptum destinato, Iulio Try-
 phone orientalis limitis duce et Maecio Brundisino prae- 10
 fecto annonae orientis et Vlpio Crinito duce Illyriciani
 limitis et Thracici et Fulvio Boio duce Retici limitis Valeria-
 nus Augustus dixit: 'Gratias tibi agit, Aureliane, res p.,
 quod eam a Gothorum potestate liberasti. abundamus per te
 praeda, abundamus gloria et is omnibus, quibus Romana 15
 felicitas crescit. cape igitur tibi pro rebus gestis tuis coro-
 nas murales quattuor, coronas uallares quinque, coronas
 nauales duas, coronas ciuicas duas, hastas puras decem,
 uexilla bicolora quattuor, tunicas russas ducales quattuor,
 pallia proconsularia duo, togam praetextam, tunicam pal- 20
 matam, togam pictam, subarmalem profundum, sellam ebu-
 ratam. nam te consulem hodie designo, scripturus ad
 senatum, ut tibi deputet scipionem, deputet etiam fasces;
 haec enim imperator non solet dare sed a senatu, quando
 fit consul, accipere.' (c. 14) Post haec Valeriani dicta 25
 Aurelianus surrexit atque ad manus accessit agens gratias
 militaribus uerbis, quae propria et ipsa adponenda decreui.
 Aurelianus dixit: 'Et ego, domine Valeriane, imperator
 Auguste, ideo cuncta feci, ideo uulnera patienter excepi,
 ideo et equos et coniuratos meos lassauit ut mihi gratias 30
 ageret res p. et conscientia mea. at tu plus fecisti. ago
 ergo gratias bonitati tuae et accipio consulatum, quem
 das. deus faciat et deus certus, ut et senatus de me sic
 iudicet'. Agentibus igitur gratias omnibus circumstantibus
 Vlpius Crinitus surrexit atque hac oratione usus est: 'Apud 35
 maiores nostros, Valeriane Auguste, quod et familiae meae
 amicam ac propriam fuit, ab optimis quibusque in filiorum

locum fortissimi uiri semper electi sunt, ut uel senescentes familias uel fetus matrimoniis iam caducos substitutae fecunditas prolis ornaret. hoc igitur, quod Cocceius Nerua in Traiano adoptando, quod Vlpus Traianus in Hadriano, quod Hadrianus in Antonino et ceteri deinceps proposita 5 suggestionem fecerunt, in adrogando Aureliano, quem mihi uicarium iudicii tui auctoritate fecisti, censui esse referendum. iube igitur, ut lege agatur, sitque Aurelianus heres sacrorum nominis et bonorum totiusque iuris Vlpio Crinito iam consulari uiro ipse actutum te iudice consularis'. Lon- 10 gum est cuncta pertexere. nam et actae sunt Crinito a Valeriano gratiae, et adoptio, ut solebat, impleta.

CAELESTINVS

FRAGMENTVM

1. *Treb. Poll. Val. 8, 1* Valerianus iunior — a patre absente Caesar est appellatus, a fratre, ut Caelestinus dicit, Augustus. (*cf. Gall. 14, 9*)

15

PALFVRIVS SVRA

TESTIMONIUM

1. *Treb. Poll. Gall. 18, 6* Longum est eius [*Gallieni*] cuncta in litteras mittere, quae qui uolet scire, legat Palfurium Suram, qui ephemeridas eius uitae composuit.

IVLIVS ATHERIANVS

FRAGMENTVM

1. *Treb. Poll. trig. tyr. 6, 5* Satis credimus Iuli Atheriani partem libri cuiusdam ponere, in quo de Victorino sic 20 loquitur: 'Victorino, qui Gallias post Iulium Posthumum rexit, neminem aestimo praefendum, non in uirtute Traianum, non Antoninum in clementia, non in grauitate Neruam, non in gubernando aerario Vespasianum, non in censura totius uitae ac seueritate militari Pertinacem uel 25

Seuerum. sed omnia haec libido et cupiditas mulierariae uoluptatis sic perdidit, ut nemo audeat uirtutes eius in litteras mittere, quem constat omnium iudicio meruisse puniri?.

MAEONIVS ASTYANAX

TESTIMONIUM ET FRAGMENTVM

1. *Treb. Poll. trig. tyr. 12, 1* Capto Valeriano — cum 5
 267 Gallienum contemnendum Ballista praefectus Valeriani et
 1020 Macrianus primus ducum intellexerent, quaerentibus etiam
 militibus principem unum in locum concesserunt quaerentes,
 quid faciendum esset. tuncque constitit, Gallieno longe posito,
 Aureolo usurpante imperium debere aliquem principem 10
 fieri et quidem optimum, ne quispiam tyrannus existeret.
 Verba igitur Ballistae, quantum Maeonius Astyanax, qui
 consilio interfuit, adserit, haec fuerunt: ‘Mea et aetas
 et professio et uoluntas longe ab imperio absunt, et ego,
 quod negare non possum, bonum principem quaero. sed 15
 quis tandem est, qui Valeriani locum possit implere, nisi
 talis, qualis tu es, fortis, constans, integer, probatus in re p.
 et, quod maxime ad imperium pertinet, diues? arripe igitur
 locum meritis tuis debitum: me praefecto quam diu uoles
 uteris. tu cum re p. tantum bene agas, ut te Romanus 20
 orbis factum principem gaudeat’. Ad haec Macrianus:
 ‘Fateor, Ballista, imperium prudenti non frustra est. uolo
 enim rei p. subuenire, atque illam pestem a legum guber-
 naculis dimouere, sed non hoc in me aetatis est: senex
 sum, ad exemplum equitare non possum, lauandum mihi 25
 est frequentius, edendum delicatius, diuitiae me iam du-
 dum ab usu militiae retraxerunt. iuuenes aliqui sunt quae-
 rendi, nec unus, sed duo uel tres fortissimi, qui ex diuersis
 partibus orbis humani rem p. restituant, quam Valerianus
 fato, Gallienus uitae suae genere perdidit’. Post haec 30
 intellexit eum Ballista sic agere, ut de filiis suis uideretur
 cogitare atque adeo sic adgressus est. ‘Prudentiae tuae
 rem p. tradimus. da igitur liberos tuos Macrianum et

Quietum fortissimos iuuenes, olim tribunos a Valeriano factos, qui Gallieno imperante, quod boni sunt, salui esse non possunt'. Tunc ille ubi intellectum se esse conperit: 'Do', inquit, 'manus de meo stipendium militi duplex daturus: tu tantum praefecti mihi studium et annonam in ⁵ necessariis locis praebe. iam ego faxim, ut Gallienus sordidissimus feminarum omnium duces sui parentis intellegat'. Factus est igitur cum Macriano et Quietō duobus filiis cunctis militibus uolentibus imperator ac statim contra Gallienum uenire coepit utcumque rebus in Orientem de- ¹⁰ relictis sed — congressus cum Aureolo uictus et cum filio interemptus est.

CORNELIUS CAPITOLINUS

FRAGMENTVM

1. *Treb. Poll. trig. tyr. 15, 8* Quibus [*ueneratoriis uoluptatibus Odenatus*] duratus solem ac puluerem in bellis Persicis tulit, non aliter etiam coniuge [*Zenobia*] ¹⁵ adsueta, quae multorum sententia fortior marito fuisse perhibetur, mulier omnium nobilissima orientalium feminarum et, ut Cornelius Capitolinus adserit, speciocissima.

DAGELLIUS FVSCVS

FRAGMENTVM

1. *Trebell. Poll. trig. tyr. 25, 2* Qui [*Tetricus iunior*] et ipse cum patre per triumphum ductus, postea omnibus ²⁰ senatoriis honoribus functus est, inlibato patrimonio, quod quidem ad suos posteros misit, ut Dagellius Fuscus dicit, semper insignis.

GALLVS ANTIPATER

TESTIMONIUM ET FRAGMENTVM

1. *Treb. Poll. Claud. 5, 3* Denique iudicio suorum militum dignum exitum uitae ac moribus suis habuit, et ²⁵

hunc tamen quidam historici laudare conati sunt, et ridicule quidem. nam Gallus Antipater, ancilla honorum et historicorum dehonestamentum, principium de Aureolo habuit: 'Venimus ad imperatorem nominis sui'.

L. DOMITIVS AVRELIANVS

(imperator a. 270. 1023 — 275. 1028)

DE EPHEMERIDIBVS TESTIMONIVM

1. *Vopisc. Aur. 1, 6* [*Iunius Tiberianus cum Vopisco loquitur*] 5
Et tamen, si bene noui, ephemeridas illius uiri [*Aureliani*] scriptas habemus, etiam bella caractere historico digesta, quae uelim accipias et per ordinem scribas, additis quae ad uitam pertinent.

CALLICRATES TYRIVS

TESTIMONIVM ET FRAGMENTVM

1. *Vopisc. Aur. 4, 2* Matrem quidem eius [*Aureliani*] 10
Callicrates Tyrius, Graecorum longe doctissimus scriptor, sacerdotem templi Solis, qui in uico eo in quo habitabant parentes . . . fuisse dicit. habuisse quin etiam nonnihilum diuinationis, adeo ut aliquando marito suo iurgans ingesserit, cum eius et stultitiam increparet et uilitatem: 'En 15
imperatoris patrem'. ex quo constat illam mulierem scisse fatalia.

Idem dicit auspicia Aureliano haec fuisse: primum pueri eius peluem serpentem plerumque cinxisse neque umquam occidi potuisse, postremo ipsam matrem, quae 20 hoc uiderat, serpentem quasi familiarem occidere noluisse. his accedit quod ex palliolo purpureo, quod Soli sui temporis imperator optulerat, sacerdos mulier crepundia filio fecisse perhibetur. addit etiam illud quod uinctum fasceola Aurelianum aquila innoxie de cunis leuauerit et in aram 25 posuerit, quae iuxta sacellum forte sine ignibus erat. idem auctor est uitulum matri eius natum mirae magnitudinis,

candidum sed purpurantibus maculis, ita ut haberet in latere uno 'aue imperator', in alio coronam. Multa superflua in eodem legisse memini, quippe qui adseruerit etiam rosas in eiusdem mulieris chorte nato Aureliano exisse purpureas, odoris rosei, floris aurei.

5

THEOCLIVS

TESTIMONIVM ET FRAGMENTVM

1. *Vop. Aur. 6, 3* Priuati huius [*Aureliani*] multa extant egregia facinora, nam erumpentes Sarmatas in Illyrico cum trecentis praesidiariis solus adtriuuit. Refert Theoclius, Caesareanorum temporum scriptor, Aurelianum manu sua bello Sarmatico una die quadraginta et octo interfecisse, plurimis autem et diuersis diebus ultra nongentos quin-¹⁰ quaginta, adeo ut etiam ballistia pueri et saltatiunculas in Aurelianum tales *componerent*, quibus diebus festis militariter saltitarent:

Mille mille mille decollauimus.

15

unus homo! mille decollauimus.

mille uiuat qui mille occidit.

tantum uini nemo habet quantum fudit sanguinis.

Haec uideo esse perfriuola sed quia supra scriptus auctor ita eadem ut sunt Latina, suis scriptis inseruit, tacenda esse non credidi. idem apud Mogontiacum tribunus legionis sextae Gallicanae Francos inruentes, cum uagarentur per totam Galliam, sic adflixit, ut trecentos ex his captos septingentis interemptis sub corona uendiderit. unde iterum de eo facta est cantilena:

25

Mille Sarmatas, mille Francos semel et semel occidimus,
mille Persas quaerimus.

NICOMACHVS

FRAGMENTVM

1. *Vop. Aur. 27, 2* 'Zenobia regina orientis Aureliano Augusto. Nemo adhuc praeter te hoc quod poscis, litteris

273
1026

petit. uirtute faciendum est quidquid in rebus bellicis est gerendum. deditionem meam petis, quasi nescias Cleopatram reginam perire maluisse quam in qualibet uiuere dignitate. nobis Persarum auxilia non desunt, quae iam speramus, pro nobis sunt Saraceni, pro nobis Armenii. latrones Syri⁵ exercitum tuum, Aureliane, uicerunt: quod si igitur illa uenerit manus quae undique speratur, pones profecto supercilium, quo nunc mihi deditionem, quasi omnifariam uictor, imperas⁷. Hanc epistulam Nicomachus se transtulisse in Graecum ex lingua Syrorum dicit ab ipsa Zenobia dictatam.¹⁰

ASCLEPIODOTVS

FRAGMENTVM

1. *Vopisc. Aur. 44, 2* Verconnius Herennianus, praefectus praetorii Diocletiani, teste Asclepiodoto saepe dicebat Diocletianum frequenter dixisse, cum Maximiani asperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem esse debuisse quam principem. nam eius nimia ferocitas eidem displicebat.¹⁵ Mirabile fortasse uidetur quod conpertum Diocletiano Asclepiodotus Celsino consiliario suo dixisse perhibet, sed de hoc posteri iudicabunt. dicebat enim quodam tempore Aurelianum Gallicanas consuluisse dryadas, sciscitantem, utrum apud eius posteros imperium permaneret. tum illas re-²⁰spondisse dixit, nullius clarius in re p. nomen quam Claudii posterorum futurum.

AVRELIVS FESTIVVS

TESTIMONIVM ET FRAGMENTVM

1. *Vop. Firm. 6, 1* Haec nos de Firmo cognouisse scire debuisti, sed digna memoratu. nam ea, quae de illo Aurelius Festius libertus Aureliani singillatim rettulit, si uis cognoscere,²⁵ eundem oportet legas, maxime cum dicat Firmum eundem inter crocodillos, unctum crocodillorum adipibus, natasse et elephantum rexisse et hippopotamo sedisse et sedentem ingentibus strutionibus uectum esse et quasi uolitasse.

SVETONIVS OPTATIANVS

TESTIMONIVM

1. *Vop. Tac. 11, 7* Multa huius [*Taciti*] feruntur, sed longum est ea in litteras mittere, quod si quis omnia de hoc uiro cupit scire, legat Suetonium Optatianum, qui eius uitam adfatim scripsit.

M. SALVIDIENVS

FRAGMENTVM

1. *Vop. Saturn. 10* Et cum eum [*Saturninum*] animarent ²⁷⁹ uel ad uitam uel ad imperium, qui amicuere purpuram, in ¹⁰³² haec uerba disseruit: 'Nescitis, amici, quid mali sit imperare. gladii seta pendentes ceruicibus imminent, hastae undique, undique spicula. ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur. non cibus pro uoluptate, non iter ¹⁰ pro auctoritate, non bella pro iudicio, non arma pro studio. adde quod omnis aetas in imperio reprehenditur: senex est quispiam? inhabilis uidetur; adulescens? est furiosus. iam quid amabilem omnibus Probum dico? cui cum me aemulum esse cupitis, cui libens cedo et cuius dux esse ¹⁵ cupio, in necessitatem mortis me trahitis. habeo solatium mortis: solus perire non potero'. M. Saluidienus hanc ipsius orationem uere fuisse dicit. et fuit re uera non parum litteratus. nam et in Africa rhetoricae operam dederat et Romae frequentauerat pergulas magistrales. 20

FABIVS CERYLLIANVS

TESTIMONIVM ET FRAGMENTVM

1. *Vop. Car. 4, 3* Sed Fabius Ceryllianus, qui tempora Cari, Carini et Numeriani solertissime persecutus est, [*Carum*] neque Romae sed in Illyrico genitum, neque Pannoniis sed Poenis parentibus adserit natum.

FVLVIVS ASPRIANVS

TESTIMONIVM

1. *Vospisc. Car. 17, 7* Longum est, si de eius [*Carini*] luxuria plura uelim dicere. quicumque ostiatim cupit noscere, legat etiam Fuluium Asprianum usque ad taedium gestorum eius uniuersa dicentem.

CLAVDIVS EVSTHENIVS

TESTIMONIVM

1. *Vopisc. Car. 18, 4* Quattuor sane principes mundi [*Dio- 5 cletianus, Maximianus, Galerius, Constantius*] fortes, sapientes, benigni et admodum liberales, unum in rem p. sentientes, semper reuerentes Romani senatus, moderati, populi amici, persancti graues, religiosi et quales principes 10 semper optauimus, quorum uitam singulis libris Claudius Eusihenius, qui Diocletiano ab epistulis fuit, scripsit, quod idcirco dixi, ne quis a me rem tantam requireret, maxime cum uel diuorum principum uita non sine reprehensione dicatur.

CONSTANTINVS

(natus 274. 1027, imperator 306. 1059 — 337. 1090)

COMMENTARIORVM FRAGMENTA

1. *Ioann. Lyd. de mag. II 30 p. 193 Bk.* Ὡσπερ 15 ἀρχέτυπον εἶδος ἢ μονάς, παράδειγμα δὲ μονάδος ἓν, οὕτως ἐν προοιμίῳις ἢ καθ' ἡμᾶς εὐδαίμων πόλις τῆς τότε πᾶσαν ὑπεροχὴν ἐκβεβηκνίας Ῥώμης ἐνομίσθη. ὅθεν ὁ Κωνσταντίνος οὐδαμοῦ πρὸ τῆς ἐπ' αὐτῇ κονσεκρατίωνος (οὕτω δὲ τὴν ἀποθέωσιν Ῥωμαῖοι προσαγορεύουσι) Ῥώμην νέαν δείκνυ- 20 ται καλῶν, κάστρα δὲ καὶ αὐτὴν ἴσα ταῖς ἄλλαις τῶν χωρῶν· καὶ τούτων ἂν τις ἐπιστήσεται τοῖς ἐλέγχουσι, εἰ ταῖς διαλέξεσι Κωνσταντίνου, ἀς αὐτὸς οἰκεία φωνῆ γραφᾶς ἀπολέλοιπεν, ἐντεύξεται.

2. *Ioann. Lyd. de mag. III 33 p. 226 Bk.* Συρίαν δὲ ὄλην καὶ Παλαιστίνην — ἐπαρχίας ἀναδείξας [*Constantinus*] ἐδεήθη ὑπαρχον, μετὰ τὸν Λιβύης καὶ Γαλατίας Ἰλλυρίδος τε καὶ Ἰταλίας, καὶ τῆς ἐφ᾽ αὐτὰς προχειρίσασθαι, σκεπτόμενος, ὡς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λέγει συγγράμμασι, 5 Πέρσας ἀδοκῆτως ἐπελθεῖν. ἠπίστατο γὰρ Κωνσταντῖνος, πολὺς ὢν ἐν τε παιδεύσει λόγων καὶ συνασκήσει ὄπλων — μὴ εἶναι ῥάδιον ἄλλως καταπολεμηθῆναι Πέρσας μὴ ἑξαπίνης αὐτοῖς ἐπιχειρομένης ἐφόδου.

TATIVS CYRILLVS

TESTIMONIUM

1. *Cap. Max. 1, 1* Ne fastidiosum esset clementiae tuae, Con- 10 stantine maxime, singulos quosque principes uel principum liberos per libros singulos legere, adhibui moderationem, qua in unum uolumen duos Maximinos, patrem filiumque, congererem. seruauī deinceps hunc ordinem, quem pietas tua etiam ab Tatīo Cyrillo, clarissimo homine, qui Graeca in 15 Latinum uertit, seruari uoluit. quod quidem non in uno tantum libro sed in plurimis deinceps reseruabo, exceptis imperatoribus, quorum res gestae plures atque clariores magnis longiorem desiderant textum.

ONESIMVS

TESTIMONIA

1. *Fr. 2* Onesimus scriptor uitae Probi. *fr. 3* O. qui dili- 20 gentissime uitam Probi scripsit.
2. *Suid. s. u. II p. 1121 Bhdγ.* Ὀνάσιμος, Κύπριος ἢ Σπαρτιάτης, ἱστορικὸς καὶ σοφιστής, τῶν ἐπὶ Κωνσταντίνου γενομένων. ἔγραψε στάσεων διαιρέσεις, τέχνην δικανικὴν πρὸς Ἀφρίνην, περὶ ἀντιρρητικῆς τέχνης, προγυμνάσματα, μελέτας, 25 ἐγκώμια καὶ ἄλλα πλεῖστα.

HISTORIAE FRAGMENTA

1. *Vop. Proc. 13, 1* Hic tamen [*Proculus*] cum 280 etiam post honores militares se inprobe libidinoſe, tamen, 1033

fortiter ageret, hortantibus Lugdunensibus, qui et ab Aureliano grauius contusi uidebantur, et Probum uehementissime pertimescebant, in imperium uocitatus est, ludo paene ac ioco, ut Onesimus dicit, quod quidem apud nullum alium repperisse me scio. nam cum in quodam conuiuio 5 ad latrunculos luderetur atque ipse decies imperator exisset, quidam non ignobilis scurra 'Aue' inquit 'Auguste'. adlataque lana purpurea umeris eius iunxit eumque adorauit: timor inde consciorum atque inde iam exercitus temptatio et imperii. 10

2. *Vopisc. Bon. 14, 3* De hoc [*Bonosus*] Aurelianus saepe dicebat: 'Non ut uiuat natus est sed ut bibat'. quem quidem diu in honore habuit causa militiae. nam si quando legati barbarorum undecumque gentium uenissent, ipsi propinabantur, ut eos inebriaret atque ab his per uinum 15 cuncta cognosceret. ipse quantumlibet bibisset, semper securus et sobrius et, ut Onesimus dicit, scriptor uitae Probi, adhuc in uino prudentior.

3. *Vop. Car. 4, 2* Onesimus enim, qui diligentissime uitam Probi scripsit, Romae illum [*Carum*] et natum et 20 litteris eruditum sed Illyricianis parentibus fuisse contendit.

4. *Vopisc. Car. 16, 1* Superest nobis Carinus, homo omnium contaminatissimus, adulter, frequens corruptor iuuentutis (pudet dicere quod in litteras Onesimus rettulit), ipse quoque male usus genio sexus sui. 25

5. *Vopisc. Car. 7, 3* Extant etiam litterae Cari, quibus aput praefectum suum de Carini moribus queratur, ut appareat uerum esse, quod Onesimus dicit, habuisse in animo Carum, ut Carino Caesareanum abrogaret imperium. = 17, 6 Statuerat denique [*Carus*] Constantium, qui postea 30 Caesar est factus, tunc autem praesidiatum Dalmatiae administrabat, in locum eius subrogare, quod nemo tunc uir melior uidebatur, illum uero, ut Onesimus dicit, occidere.

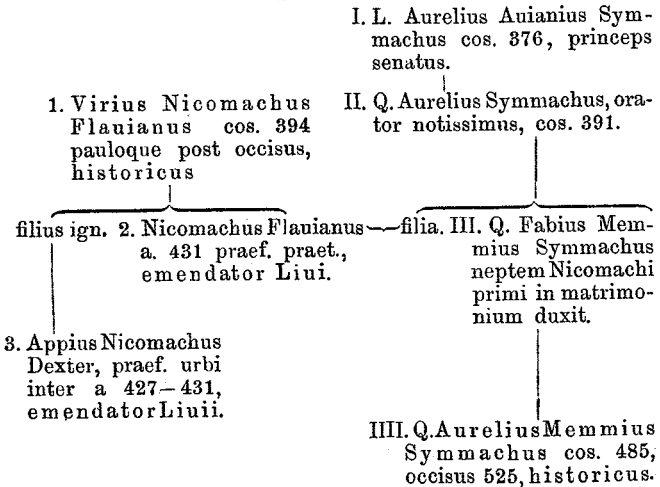
NAVCELLIVS

TESTIMONIUM

1. *Symmachus ep. III 1 ad Naucellium* [qui etiam carmina composuit III 11 fin. et 13] Stet igitur inter nos ista pactio: ut me quidem iuuet uetustatis exemplar de autographo tuo sumere, te autem non poeniteat scriptorum meorum ferre nouitatem. non silebo alterum munus opusculi tui, 5 quo prisca cuiusque rei publicae ex libro Graeco in Latium transtulisti. arma ab Samnitibus, insignia a Tuscis, leges de iure Lycurgi et Solonis sumpseramus. tuus nobis post haec addidit labor peregrina monumenta, quae iam sui nesciunt. nunc uere ciuitas nostra populorum omnium 10 parens facta est, docere potest singulos antiquitates suorum. ipsa uero pars materiae digna laudari, quanto uerborum stellatur auro? nescias cultu an rebus magis uoluntatis honor gaudeat.

SYMMACHI ET NICOMACHI

STEMMA

TESTIMONIA

1. NICOMACHI *Virius Nicomachus Flavianus, princeps paganorum, iuris auguralis philosophiaeque peritissimus, 'annales' ad Theodosium misit, post alios honores cos. 394, Eugenium secutus a Theodosio uictore honoribus et patrimonio spoliatus est, pauloque post perisse uidetur: C. I. L. VI 1 p. 399 n. 1782* Virio Nicomacho Flauiano u. c. quaest., praet., pontific. maiori, consulari Siciliae, uicario Africae, quaestori intra Palatium, praef. praet. iterum, cos. ord., historico disertissimo, Q. Fab. Memmius Symmachus u. c. pro socero optimo. p. 400 n. 1783 (*qua inscriptione a. 431 in honorem filii (2) ab imperatoribus Flauio Theodosio et Flauio Placido Valentiniano honores ei restituuntur*): Nicomacho Flauiano cons(ulari) Sicil(iae), uicar(io) Afric(ae), quaest(ori) aulae diui Theodosi, praef(ecto) praet(orio) Ital(iae), Illyr(ici) et Afric(ae) iterum, uirtutis auctoritatisq(ue) senatoriae et iudiciariae ergo et q. s. *De annis honorum uid. Henzen p. 401. — — ex edicto ipsorum imperatorum: intellegitis — diui aui nostri uenerationem esse, si eum, quem uiuere nobis seruariq(ue) uobis — optauit, sic in monumenta uirtutum suarum titulosq(ue) reuocemus, ut, quidquid in istum caeca insimulatione commissum est, procul ab eius principis uoto fuisse iudicetis; cuius in eum effusa beniuolentia et usq(ue) ad annalium, quos consecrari sibi a quaestore et praefecto suo uoluit prouecta excitauit liuorem inproborum. — Statuendum curauit: 'Appius Nicomachus Dexter u. c. ex praef. urb. auo optim(o).' — Idem propter iuris auguralis scientiam Macrobi Saturnalibus interest Symmacho (II) auctore inuuitatus I 5, 13: 'inuitandos — censeo Flavianum, qui quantum sit mirando uiro Venusto patre praestantior, non minus ornatu morum grauitateque uitae quam copia profundae eruditionis adseruit', uitam Apollonii Tyanei 'e Philostrati — schedis exscripsit' (Sidon. Apoll. ep. VIII 3), uid. Iahn. p. 336 sqq. [Acriter in hunc modo mortuum secundum Mommseni coniecturam inuehitur*

christianus quidam qui carmen in cod. Par. 8084 seruaturn scripsit, Herm. VIII p. 350 sqq.]

2. *Nicomachus Flavianus, filius, qui item Eugenium secutus erat sed iam ab Honorio in gratiam receptus, ter praefectus urbi, a. 431 praefectus praet. In prima decade Liuiana emendanda uersatus est, cum eo Nicomachus Dexter (3) et Victorianus 'u. c. domnis Symmachis' (Iahn p. 335): Eius honores inscr. n. 1783 hi enumerantur reddita in honorem filii Nicomachi Flauiani cons(ularis) Camp(aniae), procons(ulis) Asiae, praef(ecti) 10 urbi saepius, nunc praef(ecti) praet(orio) Italiae, Illyrici et Africae. — Proconsul Asiae fuit 393, praefectus urbi inter annos 393—410 (cf. Henzen p. 401). — Subscriptio eius sub libris VI. VII. VIII decadis Liuianae primae: Nicomachus Flavianus u. c. III praefect. urbis emendauit 15 apud Hennam, Iahn l. s. p. 335.*

3. *Appius Nicomachus Dexter, nepos Nicomachi primi, filius fratris, ut uidetur, alterius, praefectus urbi inter a 427 et 431 (uid. Henzen p. 401). Eius subscriptio exstat sub libris Liuii III. IIII V: Nicomachus Dexter u. c. 20 emendauit ad exemplum parentis mei Clementiani, Iahn l. s.*

SYMMACHI I L. *Aurelius Auianus Symmachus, praef. urbi 364 et 365, consul suffectus a. 376, 'qui primus in senatu sententiam rogari solitus, auctoritate, prudentia atque eloquentia pro dignitate tanti ordinis magnitudinem loci eius impleuerit', inscr. C. I. L. n. 1698 p. 369 (ubi omnes eius honores enumerantur). 25*

II. *Q. Aurelius Symmachus, orator, eius filius, corrector Lucaniae et Brittiorum a. 365, procos. Africae a. 373, praef. urbi a. 384—386; cos. 391. cf. C. I. L. 30 n. 1699 p. 360; quae inscriptio exstat in basi statuae quam 'oratori disertissimo', 'patri optimo' posuit.*

III. *Q. Fabius Memmius Symmachus filius unicus, qui patre uiuo quaesturam et praeturam adeptus est.*

III. *Q. Aurelius Memmius Symmachus u. c. et 35 inl., cos. a. 485, patricius, fidei christianae addictus, princeps senatus, occisus 525.*

Q. AVRELIJVS MEMMIJVS SYMMACHIVS

TESTIMONIVM DE HISTORIA

1. *Anecd. Hold. p. 4 Vsener.* Symmachus patricius et consul ordinarius, uir philosophus, qui antiqui Catonis fuit nouellus imitator, sed uirtutes ueterum sanctissima religione transcendit. dixit sententiam pro allecticiis in senatu parentesque suos imitatus historiam quoque Romanam 5 septem libris edidit.

HISTORIAE FRAGMENTVM

1. *Iord. d. reb. Get. 15* Ex eorum reliquiis [*Gothorum*] fuit et Maximinus imp. post Alexandrum Mamaeae. nam, ut dicit Symmachus in quinto suae historiae libro, Maximinus, inquit, Caesar mortuo Alexandro ab exercitu 10 effectus est imp., ex infimis parentibus in Thracia natus, a patre Gotho nomine Micca, matre Halana, quae Ababa dicebatur. Is triennio regnans, dum in Christianos arma commoueret, imperium simul et uitam amisit. nam hic Seuero imp. regnante et natalis diem filii celebrante, post 15 prima aetate et rusticana uita de pascuis in militiam uenit. princeps si quidem militares dederat ludos; quod cernens Maximinus, quamuis semibarbarus aduliscens, propositis praemiis patria lingua petit ab imperatore, ut sibi luctandi cum expertis militibus licentiam daret. Seuerus, 20 ammodum miratus magnitudinem formae (erat enim, ut fertur, statura eius procera ultra octo pedes) iussit eum lixis corporis nexu contendere, ne quid a rudi homine militaribus uiris eueniret iniuriae. tum Maximinus sedecim lixas tanta felicitate prostrauit, ut uincendo singulos nul- 25 lam sibi requiem intercapidinem temporis daret. hic captis praemiis iussus in militiam mitti, primaque ei stipendia equestria fuere. Tertia post haec die, cum imperator prodiret in campum, uidit eum exultantem more barbarico iussitque tribuno, ut eum coherciturum ad Romanam inbueret 30 disciplinam. ille uero, ubi de se intellexit principem loqui, accessit ad eum equitantemque praecire pedibus coepit.

tum imperator equo ad lentum cursum calcaribus incitato multos orbes huc atque illuc usque ad suam defatigationem uariis deflexibus impediuit ac deinde ait illi: 'Num quid uis post cursum, Thracisce, luctare?' respondit: 'Quantum libet imperator'. Ita Seuerus, ex equo ⁵ desiliens, recentissimos militum cum eo decertari iussit. at ille septem ualentissimos iuuenes ad terram elisit, ita ut antea nihil per interualla respiraret, solusque a Caesare et argenteis praemiis et aureo torque donatus est; iussus deinde inter stipatores degere corporis principalis. Post ¹⁰ haec sub Antonino Caracalla ordines duxit ac saepe famam factis extendens plures militiae gradus centuriatumque strenuitatis suae pretium tulit. Macrino tamen postea in regnum ingresso recusauit militiam pene triennio tribunatusque habens honorem nunquam se oculis Macrini optulit, ¹⁵ indignum ducens eius imperium, quia perpetrato facinore fuerat aduersum. ad Eliogabalum dehinc quasi ad Antonini filium reuertens tribunatum suum adiit et post hunc sub Alexandrum Mamaeae contra Parthos mirabiliter dimicauit. Eoque Mogontiaco militari tumulto occiso ipse ²⁰ exercitus electione absque senatus consultu effectus est imperator, qui cuncta bona sua in persecutione Christianorum malo uoto foedauit occisusque Aquileia a Puppione regnum reliquit Philippo. Quod nos idcirco huic nostro opusculo de Symmachi hystoria mutuauimus, quatenus ²⁵ gentem, unde agimus, ostenderemus ad regni Romani fastigium usque uenisse.

APPENDIX

SCRIPTORVM AETATIS OMNINO INCERTAE

ALFIVS

BELLI CARTHAGINIENSIS LIBRI I FRAGMENTVM

1. *Fest. s. u. Mamertini p. 158 M.* Mamertini appel-
[lati sunt ha]c de causa: cum † de toto Samnio grauis in-
cidisset pestilentia, Sthennius Mettius eius gentis princeps
conuocata ciuium suorum contione exposuit se uidisse in
quiete praecipientem Apollinem, ut, si uellent eo malo 5
liberari, uer sacrum uouerent, id est, quaecumque uere
proximo nata essent, immolaturos sibi. quo facto leuatis
post annum uicensimum deinde eiusdem generis incessit
pestilentia. rursus itaque consultus Apollo respondit, non
esse persolutum ab his uotum, quod homines immolati 10
non essent, quos si expulissent, certe fore ut ea clade
liberarentur. itaque hi iussi patria decedere, cum in parte
ea Si[ciliae] consedissent, quae [nun]c Tauricana dicitur,
forte [labo]rantibus bello no[u]o Messanesibus auxilio
uenerunt ultro eosque [ab eo] liberarunt † prouinciales. 15
quod ob [me]ritum eorum ut gratiam referrent, et in suum
corpus communionemque agrorum inuitarunt eos et nomen
acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini, quod coniectis
in sortem duodecim deorum nominibus Mamers forte
exierat, qui lingua Oscoꝝ Mars significatur. cuius hi- 20
storiae auctor est Alfius libro primo belli Carthaginiensis.

GABINIVS

HISTORIAE FRAGMENTVM

1. *Strab. XVII 3, 8 p. 829* Καὶ Γαβίνιος δὲ ὁ Ῥωμαίων
συγγραφεὺς οὐκ ἀπέχεται τῆς τερατολογίας τῆς περὶ Μαν-

ρουσίαν· πρὸς γὰρ τῇ Ἀγγί Ἀνταίου μνήμα ἱστορεῖ καὶ σκελετὸν πηγῶν ἐξήκοντα, ὃν Σερωόριον γυμνώσαι καὶ πάλιν ἐπιβαλεῖν γῆν. καὶ τὰ περὶ τῶν ἐλεφάντων μυθώδη. φησὶ γὰρ τᾶλλα μὲν θηρία φεύγειν τὸ πῦρ, τοὺς δ' ἐλέφαντας πολεμεῖν καὶ ἀμύνεσθαι, διότι τὴν ὕλην φθείρει. 5 πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους διαμάχεσθαι, κατασκόπους προπέμποντας καὶ ὅταν ἴδωσιν ἐκείνους <φεύγοντας>, φεύγειν καὶ αὐτοὺς, ἐπειδὴν δὲ τραύματα λάβωσιν, ἐκετηρίαν προτείνειν κλάδους ἢ βοτάνην ἢ κόνιν.

SVLPICIVS BLITHO

FRAGMENTVM

1. *Corn. Nep. Hann. 13, 1* Quibus consulibus inter-181
ierit [*Hannibal*], non conuenit. namque Atticus M. Claudio 573
Marcello Q. Fabio Labeone consulibus mortuum in annali
suo scriptum reliquit. — Sulpicius autem Blitho P. Cornelio
Cethego M. Baebio Tamphilo. (*cf. Valer. fr. 49.*)

ANNIVS FETIALIS

FRAGMENTVM

1. *Plin. n. h. XXXVIII 29* Hanc primam [*statuam* 507
Cloeliae] cum Coclitis publicae dicatam crediderim —, 247
nisi Cloeliae quoque Piso [*fr. 20*] traderet ab iis positam
qui una opsides fuissent, redditus a Porsina in honorem
eius, e. diuerso Annius Fetialis equestrem, quae fuerit
contra Iouis Statoris aedem in uestibulo Superbi domus, 20
Valeriae fuisse Publicolae consulis filiae, eamque solam
refugisse Tiberimque transnatauisse ceteris opsidibus, qui
Porsinae mittebantur, interemptis Tarquinii insidiis. (*Eiusdem
Anni Fetialis fragmenta sec. ind. latent in Plinii
n. h. libr. XXXVI, Fetialis XVI. XXXIII.*)

FABIVS VESTALIS

FRAGMENTVM

293 1. *Plin. n. h. VII 213* Princeps Romanis solarium
461 horologium statuisset ante undecim annos quam cum Pyrro
bellatum est, ad aedem Quirini L. Papirius Cursor, cum
eam dedicaret a patre suo uotam, a Fabio Vestale proditur.
sed neque facti horologi rationem uel artificem significat 5
nec unde translatum sit, aut apud quem scriptum id
inuenerit. (*Eiusdem Fabii Vestalis latent secundum in-
dices fragmenta in Phinii l. XXXIII et XXXVI.*)

DECVLO

FRAGMENTVM

1. *Plin. n. h. XXXV 70* Pinxit [*Parrhasius Ephesius*]
et archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps 10
atque, ut auctor est Deculo, ΠΙ [LX] aestimatam cubiculo
suo inclusit. (*Eiusdem Deculonis latet sec. ind. fr. in
Plin. n. h. l. X.*)

C. PISO

(an cos. a. 67. 68? de cuius orationibus cf. Cic. Brut. 69. 239.)

HISTORIARVM FRAGMENTVM

86 1. *Plut. Mar. 45* Γάιος δέ τις Πείσων, ἀνήρ ιστορι-
668 κός, ιστορεῖ τὸν Μάριον ἀπὸ δειπνοῦ περιπατοῦντα μετὰ 15
τῶν φίλων ἐν λόγοις γενέσθαι περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν πραγ-
μάτων ἀνωθεν ἀρξάμενον καὶ τὰς ἐπ' ἀμφοτέρα πολλάκις
μεταβολὰς ἀφηγησάμενον εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἔστι νοῦν ἔχοντος
ἀνδρὸς ἔτι τῇ τύχῃ πιστεύειν ἑαυτόν· ἐκ δὲ τούτου τοὺς
παρόντας ἀσπασάμενον καὶ κατακλιθέντα συνεχῶς ἡμέρας 20
ἑπτὰ τελευτῆσαι.

AEMILIVS PARTHENIANVS

TESTIMONIVM ET FRAGMENTVM

1. *Vulc. Gall. Auid. Cass. 5, 1* De hoc [*Auidio Cassio*]
multa grauia contra militum licentiam facta inueniuntur

apud Aemilium Parthenianum, qui adfectatores tyrannidis iam inde a ueteribus historiae tradidit. nam et uirgis caesos in foro et in mediis castris securi percussit, qui ita meruerunt, et manus multis amputauit. et praeter laridum ac buccellatum atque acetum militem in expeditione portare prohibuit et, si aliud quippiam repperit, luxuriam non leui supplicio adfecit.

PESCENNIUS FESTVS

HISTORIARVM PER SATVRAM FRAGMENTVM

1. *Lactant. inst. I 21* Pescennius Festus in libris historiarum per saturam refert Carthaginienses Saturno humanas hostias solitos immolare, et cum uicti essent ab Agathocle rege Siculorum, iratum sibi deum putauisse, itaque, ut diligentius piaculum soluerent, ducentos nobilium filios immolasse.

BRVTIUS

TESTIMONIVM

1. *Euseb. hist. eccl. III 18* Εἰς τοσοῦτον δὲ ἄρα κατὰ τοὺς δηλουμένους [*i. e. sub Flauis*] ἢ τῆς ἡμετέρας πίστεως ¹⁵ διέλαμπε διδασκαλία, ὡς καὶ τοὺς ἀποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς μὴ ἀποκνηῖσαι ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις τόν τε διωγμὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μαρτύρια παραδοῦναι, οἳ γε καὶ τὸν καιρὸν ἐπ' ἀκριβῆς ἐπεσημήναντο, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ Δομετιανοῦ μετὰ πλείστον ἐτέρων καὶ Φλαουίαν ²⁰ Δομετίλλαν ἱστορήσαντες, ἐξ ἀδελφῆς γεγονυῖαν Φλαουίου Κλήμεντος, ἐνὸς τῶν τηνικάδε ἐπὶ Ῥώμης ὑπάτων, τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας ἔνεκεν εἰς νῆσον Ποντίαν κατὰ τιμωρίαν δεδóσθαι. (*cf. fr. 3.*)

FRAGMENTA

1. *Malal. II p. 34 Dind.* Ὁ δὲ σοφώτατος Βούττιος, ²⁵ ἱστορικὸς χρονογράφος, ἐξέθετο, ὡς ὁ αὐτὸς Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς οὔσαν ταύτην [*Danaen*] ἐν κουβουκλίῳ παρακειμένῳ τῇ

θαλάσση πολλῶ χρυσῶ πείσας ἠδυνήθη προτρεψάμενος· ἦντινα ἀρπάσας ὡς πάνυ εὐπρεπῆ ἔφθειρεν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν υἷον ὀνόματι Περσέα τὸν προειρημένον. = *Chron. Pasch. p. 69 D.* Βρούτιος ὁ ἱστορικὸς καὶ χρονογράφος.

2. *Malal. VIII p. 193 D.* Καὶ εὐθέως ὡς πάρ-⁵ δαλις ἐκείθεν ὀρησας ὁ Ἀλέξανδρος ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς παρέλαβε πάσας τὰς χώρας. καὶ νικήσας τὸν Δαρείον, βασιλέα Περσῶν, τὸν Ἀσسالάμου, παρέλαβεν αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν χώραν Ἀσσυρίων καὶ Μήδων καὶ Πάρθων καὶ Βαβυλωνίων καὶ¹⁰ Περσῶν καὶ πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς, καθὼς Βόττιος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο, ἐλευθερώσας ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας καὶ πᾶσαν τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων ἐκ τῆς Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ Πάρθων καὶ Μήδων ὑποταγῆς καὶ δουλείας,¹⁵ ἀποδοὺς Ῥωμαίοις πάντα ἃ ἀπώλεσαν.

⁹⁵
848 3. *Hieron. ad a. Abr. 2112 = 95 p. Chr. p. 163 Sch.*
Scribit Bruttius plurimos Christianorum sub Domiciano fecisse martyrimum, inter quos et Flauiam Domitillam Flauii Clementis consulis ex sorore neptem in insulam Pontianam²⁰ relegatam, quia se Christianam esse testata sit. (*cf. uers. Arm. p. 160 Sch.* Refert autem Brettius multos Christianorum sub Dometiano subiisse martyrimum: Flauia uero Dometila et Flauus Clementis consulis sororis filius, in insulam Pontiam fugit (fugerunt?), quia se Christianum²⁵ (Christianos?) esse professus est (professi sunt?). *epit. Syria p. 214* Narrat autem Burtnus multos Christianos in diebus Domitiani martyrimum subiisse, et Flauiam Domitillam, filiam sororis Clementis consulis, in insulam Pontiam fugisse, quod se Christianam esse profiteretur.) = *Sync. I p. 650 D.*
Πολλοὶ δὲ Χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν κατὰ Δομετιανόν, ὡς ὁ Βρέττιος ἱστορεῖ, ἐν οἷς καὶ Φλαυία Δομετίλλα, ἑξαδελφὴ Κλήμεντος Φλαυίου ὑπατικοῦ, ὡς Χριστιανὴ εἰς νῆσον Ποντίαν φυγαδεύεται. αὐτὸς δὲ Κλήμης ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναιρεῖται. = *Malal. X p. 262 D.* Πολλοὺς δὲ ἄλλους³⁵

χριστιανούς ἐτιμωρήσατο, ὥστε φυγεῖν ἐξ αὐτῶν πλῆθος ἐπὶ τὸν Πόντον, καθὼς Βῶπτιος ὁ σοφὸς χρονογράφος συνεγράψατο κατ' αὐτῶν. = *Chron. Pasch.* p. 468 D. Ἱστορεῖ ὁ Βρούπτιος πολλοὺς χριστιανοὺς κατὰ τὸ ἰδ' ἔτος Δομετιανοῦ μεμαρτυρημένα.

RVBELLIVS BLANDVS

FRAGMENTVM

1. *Seru. ad Verg. georg. 1 103* Sane Rubellius Blandus et Quadrigarius [*fr. 91 p. 151*] historici dicunt Gargarum flumen uocari in finibus Thurinis. at illud fuisse oppidum mediocre, quod Garga nunc uicus est, quem Troes obscuri centum quinquaginta ignoto et incerto duce in-¹⁰ sederunt, scilicet nomine a uertice Idaeo translato, a quo ciuitas etiam in finibus Troicis Gargara appellatur.

IUVENCVS MARTIALIS

DE IULII CAESARIS HISTORIA TESTIMONIVM

1. *Sidon. Apoll. VIII 14* [*ad Burgundionem*] Eminent tibi thematis celeberrimi uotiuā redhibitio, laus uidelicet peroranda, quam edideras, Caesaris Iulii. quae materia tam¹⁵ grandis est, ut studentum si quis fuerit ille copiosissimus, nihil amplius in ipsa debeat cauere, quam ne quid minus dicat. nam si omittantur, quae de titulis dictatoris inuicti scripta Patauinis sunt uoluminibus, quis opera Suetonii, quis Iuueni Martialis historiam, quisue ad extremum Balbi²⁰ ephemeridem fando adaequauerit?

AEMILIVS SVRA

FRAGMENTVM

1. *Vetus gloss. ad Vell. I 6, 6* Aemilius Sura de annis populi Romani: Assyrii principes omnium gentium rerum potiti sunt, deinde Medi, postea Persae, deinde Macedones; exinde duobus regibus Philippo et Antiocho,²⁵

qui a Macedonibus oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam deuictis summa imperii ad populum Romanum peruenit. inter hoc tempus et initium regis Nini Assyriorum, qui princeps rerum potitus *est*, intersunt anni MDCCCXCIV.

VALENS

HISTORIAE FRAGMENTVM

1. *Ioann. Lyd. de mens. IIII 63 p. 95 Bk.* Οὐάλης δέ, ὃς καὶ αὐτὸς τὰ Καίσαρος ἔγραψε, φησὶν ἄριστον μὲν αὐτὸν καὶ προεπωδέστατον ἐν μεγέθει γενέσθαι, ἔτι μὴν καὶ κομήτην· τὴν δὲ κόμην πατρίως οἱ Ῥωμαῖοι καισάριεν προσαγορεύουσι, καὶ φησιν ὡς διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς κάλλος Καῖσαρ προσ- 10 ηγορεύετο.
-

INDICES

I

SCRIPTORVM INDEX

- Acholius 354, 28.
C. Acilius 34, 23.
M. Actorius Naso 247, 1.
Aelius Iunius Cordus 343, 25.
Aelius Sabinus 343, 10.
L. Aelius Tubero 199, 11.
Q. Aelius Tubero 199, 26.
Aemilius Parthenianus 374, 22.
Q. Aemilius Scaurus 118, 21.
Aemilius Sura 377, 22.
Agrippa uid. M. Vipsanius.
Agrippina 296, 15.
Albinus uid. A. Postumius.
Alfius 372, 1.
Alimentus uid. L. Cincius.
T. Ampius Balbus 246, 9.
Annaeus Seneca pater 292, 1.
L. Annaeus Seneca philos. (lib. hist.) 301, 26.
Annales maximi 3, 1.
Annius Fetialis 373, 15.
P. Anteius 302, 23.
Antias uid. Valerius.
Antipater uid. L. Coelius et Gallus.
M. Antonius Iulianus 307, 10.
Aquilus Niger 270, 7.
L. Arruntius 238, 10.
Arulenus uid. Iunius.
Asclepiodotus 362, 10.
Q. Asconius Pedianus (lib. hist.) 307, 24.
Asellio uid. Sempronius.
C. Asinius Pollio (lib. hist.) 262, 7.
Asinius Quadratus 351, 1.
Asprianus uid. Fuluius.
M. Ateius Philologus 237, 1.
Atherianus uid. Iulius.
Atticus 317, 22. uid. et T. Pomponius.
Cn. Aufidius 112, 1.
Aufidius Bassus 298, 13.
Augustus (lib. hist.) 252, 1.
Aurelianus 360, 5.
Aurelii Symmachi 369, 22.
Aurelius Festius 362, 22.
Aurelius Philippus 342, 20.
Aurelius Verus 340, 14.
L. Aurunculeius Cotta 247, 12.

Baebius Macer 270, 15.
Balbillus uid. Claudius.
Balbus uid. Ampius.
Bassus uid. Aufidius.
Bibulus uid. L. Calpurnius.
Blandus uid. Rubellius.
Blitho uid. Sulpicius.
Bocchus uid. Cornelius.
Bruttedius Niger 289, 23.

- Bruttius 375, 14.
 Brutus uid. M. Iunius.
- Caecilius uid. C. Plinius.
 Caelestinus 357, 13.
 Callicrates Tyrius 360, 10.
 L. Calpurnius Bibulus 242, 1.
 L. Calpurnius Piso 76, 21.
 C. Piso 374, 14.
 Capitolinus uid. Cornelius.
 L. Cassius Hemina 68, 1.
 Cato uid. M. Porcius.
 Catulus uid. Q. Lutatius.
 Ceryllianus uid. Fabius.
 Cicero uid. Tullius.
 C. Cilnius Maecenas 261, 4.
 L. Cincius Alimentus 31, 30.
 Claudius imp. (lib. hist.)
 294, 7.
 Ti. Claudius Balbillus 304, 23.
 Claudius Eusthenius 364, 5.
 Claudius Pollio 321, 8.
 Q. Claudius Quadrigarius
 136, 1.
 Clodius (Paulus) 108, 5.
 C. Clodius Licinus 271, 1.
 M. Cluuius Rufus 311, 29.
 L. Coelius Antipater 98, 1.
 Congus uid. Iunius.
 Constantinus 364, 15.
 Corbulo uid. Cn. Domitius.
 Cordus uid. Aelius et A. Cre-
 mutius.
 L. Cornelius Balbus 247, 19.
 Cornelius Bocchus 297, 1.
 Cornelius Capitolinus 359, 13.
 Cn. Cornelius Lentulus Gaetu-
 licus 291, 19.
 Cornelius Nepos 217, 14.
 P. Cornelius Scipio Africanus
 113, 1. filius 34, 11.
 P. Cornelius Scipio Nasica Cor-
 culum 115, 29.
 L. Cornelius Sisenna 175, 18.
 L. Cornelius Sulla 127, 8.
 Cotta uid. L. Aurunculeius.
 A. Cremutius Cordus 286, 1.
- Curius Fortunatianus 343, 17.
 Cyrillus uid. Tadius.
- Dagellius Fuscus 359, 19.
 Daphnis uid. Lutatius.
 Deculo 374, 9.
 Q. Dellius 250, 20.
 Cn. Domitius Corbulo 303, 9.
 C. Drusus 269, 26.
- Empylus 242, 24.
 Encolpius 340, 16.
 Eusthenius uid. Claudius.
- M. Fabius 284, 1.
 Fabius Ceryllianus 363, 21.
 Fabius Marcellinus 339, 29.
 Q. Fabius Maximus Seruilia-
 nus 76, 1.
 Q. Fabii Pictoris Graeci an-
 nales 6, 1.
 Fabii Pictoris Latini annales
 74, 15.
 Fabius Rusticus 316, 9.
 Fabius Vestalis 374, 1.
 M. Fadius Gallus 246, 1.
 C. Fannius 87, 1. 320, 1.
 Fenestella 272, 1.
 Festinus uid. Aurelius.
 Festus uid. Pescennius.
 Fetialis uid. Annius.
 Flaccus uid. M. Verrius.
 Fortunatianus uid. Curius.
 Fuluius Asprianus 364, 1.
 Fuscus uid. Dagellius.
- Gabinius 372, 22.
 Gaetulicus uid. Cn. Cornelius
 Lentulus.
- Galba uid. C. Sulpicius.
 Gallus uid. M. Fadius.
 Gallus Antipater 359, 24.
 Gargilius Martialis 341, 20.
 Cn. Gellius 92, 9.
 Geminus uid. Tanusius.
 Gordianus imp. 342, 24.
 Gracchus uid. C. Sempronius.

- Hadrianus** (lib. hist.) 324, 3.
Helius Maurus 330, 31.
Hemina uid. L. Cassius.
Herennius Senecio 319, 9.
Q. Hortensius Hortalus 205, 1.
Hyginus uid. C. Iulius.
- Iulianus** uid. M. Antonius.
Iulius Atherianus 357, 19.
C. Iulius Hyginus (lib. hist.) 279, 1.
Iulius Marathus 269, 13.
Iulius Saturninus 270, 1.
Iulius Secundus 314, 12.
Iunius uid. Aelius Cordus.
M. Iunius Brutus 240, 13.
Iunius Congus 189, 18.
Iunius Rusticus Arulenus 318, 16.
Iuuenicus Martialis 377, 13.
- T. Labienus** 284, 9.
Lentulus uid. Cn. Cornelius.
Libo uid. Scribonius.
L. Licinius Lucullus 135, 1.
C. Licinius Macer 190, 13.
Licinus uid. C. Clodius.
Lollius Urbicus 331, 8.
L. Luceius 213, 1.
Q. Lutatius Catulus 124, 5.
Lutatius Daphnis 125, 22.
- Macer** uid. C. Licinius et Baebius.
Maecenas uid. Cilnius.
Maeonius Astyanax 358, 5.
Marathus uid. Iulius.
Marcellinus uid. Fabius et Valerius.
Marius Maximus 331, 18.
Martialis uid. Gargilius et Iuuenicus.
Maurus uid. Helius.
Maximus uid. Marius et C. Vibius.
Messalla uid. Valerius et Vipstanus.
- Munatius Rufus** 243, 4.
Musa uid. Octavius.
Naso uid. M. Actorius.
Naucellius 367, 1.
Nepos uid. Cornelius.
Nicomachus 361, 28. 368, 1.
Niger uid. Aquilius et Bruttedius.
- Octavius Musa** 268, 9.
Octavius Ruso 268, 1.
Cn. Octavius Titinius Capito 320, 22.
Onesimus 365, 20.
C. Oppius 248, 21.
Optatianus uid. Suetonius.
- Paetus** uid. Thrasea.
Palfurius Sura 357, 16.
Parthenianus uid. Aemilius.
Paulinus uid. C. Suetonius.
Pedianus uid. C. Asconius.
Pescennius Festus 375, 8.
Philippus uid. Aurelius.
Philologus uid. M. Ateius.
Pictor uid. Fabius.
C. Piso 374, 14. uid. et. Calpurnius.
Planta uid. Pompeius.
C. Plinius Secundus (maior, lib. hist.) 308, 5.
C. Plinius Caecilius Secundus (minor, lib. hist.) 322, 8.
Plotus uid. Voltacilius.
Pollio uid. C. Asinius et Clodius.
- Pompeius Planta** 321, 18.
Pompeius Saturninus 321, 1.
T. Pomponius Atticus 214, 7.
M. Porcius Cato 40, 1.
A. Postumius Albinus 37, 24.
Procilius 198, 1.
- Quadratus** uid. Asinius.
Quadrigarius uid. Q. Claudius.
Rubellius Blandus 377, 6.
Rufus uid. Cluuius et Munatius.

- Ruso uid. Octavius.
 Rusticus uid. Fabius et In-
 nius.
 P. Rutilius Rufus 120, 25.

 Sabinus uid. Aelius.
 M. Salvidienus 363, 5.
 Sardus 323, 7.
 Saturninus uid. Iulius et Pom-
 peius.
 Saufeius 217, 8.
 Scaurus uid. Aemilius.
 Scribonius Libo 198, 22.
 Secundus uid. Iulius et Pli-
 nius.
 Sempronius Asellio 108, 20.
 C. Sempronius Gracchus 117, 23.
 C. Sempronius Tuditanus 89, 22.
 Seneca uid. Annaeus.
 Senecio uid. Herennius.
 Septimius 341, 5.
 Seruilianus uid. Q. Fabius
 Maximus.
 Seruilus Nonianus 301, 1.
 Seuerus imp. 329, 1.
 Sisenna uid. L. Cornelius.
 Statius Valens 340, 14.
 C. Suetonius Paulinus 305, 1.
 Suetonius Optatianus 363, 1.
 Sulla uid. L. Cornelius.
 Sulpicius Blitho 373, 10.
 C. Sulpicius Galba 237, 22.
 Sura uid. Palfurius et Aemilius.
 Symmachus uid. Aurelius.

 Tanusius Geminus 239, 16.
 Tatius Cyrillus 365, 10.

 Terentianus uid. Vulcatius.
 M. Terentius Varro (lib. hist.)
 227, 13.
 Theoclius 361, 6.
 Q. Thræsea Paetus 302, 11.
 Tiberius imp. 294, 1.
 Titinius uid. Cn. Octavius.
 Traianus imp. 323, 13.
 Tubero uid. L. et Q. Aelius.
 Tuditanus uid. C. Sempro-
 nius.
 M. Tullius Cicero (lib. hist.)
 206, 10.
 Q. Tullius Cicero 211, 8.
 M. Tullius Tiro 211, 20.
 Tuscus 291, 1.

 Valens 378, 6. uid. et. Statius.
 Valerius Antias 151, 22.
 Valerius Marcellinus 340, 9.
 M. Valerius Messalla Coruinus
 266, 13.
 M. Valerius Messalla Rufus
 265, 27.
 Varro uid. M. Terentius.
 Vennonius 89, 13.
 M. Verrius Flaccus (lib. hist.)
 278, 16.
 Verus uid. Aurelius.
 Vespasianus 306, 1.
 Vestalis uid. Fabius.
 C. Vibius Maximus 317, 27.
 M. Vipsanius Agrippa 261, 15.
 Vipstanius Messalla 315, 7.
 Voltacilius Plotus 197, 18.
 P. Volumnius 241, 4.
 Vulcatius Terentianus 350, 19.
 Vrbicus uid. Lollius.

II

TABVLA RERVM ROMANARVM

QVAE HIS FRAGMENTIS CONTINENTVR EX
TEMPORVM ORDINE DIGESTARVM*)

a. Chr.	a. urb.	n.	cond.	
752				Roma condita secundum Catonem 46, 22.
753				Roma condita secundum Atticum 216, 5.
751				Roma condita secundum Lutatium 126, 28 et Ne- potem 218, 28.
747				Roma condita sec. Q. Fabium Pictorem 19, 34.
729				Roma condita sec. Cincium Alimentum 32, 32.
				Romulus asylum aperit (47, 17). Sabinarum raptus 20, 6. 94, 14 sqq. 152, 21. Titus Tatius ex- pugnat Tarpeiae auxilio Capitolium 20, 9. 33, 4. Mettii Curtii facinus 79, 9. Titi Tatii mors 192, 33. R. intercalat 192, 30, nundinas instituit 90, 13, Saturnalia 191, 19, ludos Feretrios 79, 16. mors 272, 24.
				Interregnum 4, 23.
				Numae mors 80, 10, instituta 70, 17; 24. 152, 27; 29. Ioui templum instituit 79, 27, fetiales 95, 1.
				Tulli Hostilii bellum inter Romanos Albanosque 47, 23. Tulli mors 79, 34. 80, 16.
				T. Tarquinii Prisci Romam aduentus 95, 17. 193, 17. ab Anco contra Latinos missus 95, 18. 193, 23.
				Seruii Tullii census 22, 1. 80, 19. seniorum et iuniorum classes instituit 201, 9, tribus 21, 30. 47, 32. 89, 16, nundinas 70, 29.
				L. Tarquinius Superbus: manubiae Pomptinae 23, 19. 81, 30. Apiolas capit 154, 22. frustra T. Termini fanum exaugurare uult 47, 34.
509	245			L. Tarquinius Coll. ut Roma concedat, oratus 82, 9.
508	246			Scaenolae facinus (71, 4).
507	247			Cloeliae statua posita 82, 12. Valeriae 373, 15.
505	249			honores M. Valerio tributi 155, 25.
503	251			P. Postumius Tubertus primus ouans in urbem in- gressus est 193, 26.
498	256			dictatura Albanorum exemplo instituta 194, 3.
496	258			A. Postumius dictator eum, cuius opera castra La- tinorum expugnata erant, corona aurea donat

*) Vbi paginarum et uersuum numeri uncis inclusa sunt, coniectura frag-
menta ad res annosque indicatos relata sunt.

a. Chr. a. urb.
n. cond.

- 82, 18. Tarquinius Superbus pugnae Regillensi interest 95, 27. 194, 10.
- 494 260 in Auentinum secessio facta 82, 22. primo duo tribuni plebis creati 90, 29. 216, 7, tum ab his tres cooptati 90, 29.
- 492 262 Syracusas legati missi 95, 32. 194, 15.
- 490 264 ludi 24, 7; 20. 75, 25. 96, 12. 106, 10.
- 488 266 Coriolani exilium 27, 29.
- 471 283 numero tribunorum pl., tum primum com. tributis creatorum, additi tres 82, 23.
- 464 290 proelia cum Aequis commissa 156, 4.
- 450 304 decemviri de intercalando populum rogant 71, 10. 91, 29.
- 444 310 cons. L. Papirius Mugilanus L. Sempronius Atratinus 194, 28.
- 440 314 }
439 315 } praefectus annonae L. Minucius 197, 11.
- 439 315 Sp. Maelii nex 33, 8. 82, 28.
- 434 320 Iulius III Verginius II cons. 195, 3. M. Manlius Q. Sulpicius cons. 156, 16. 201, 19.
- 428 326 A. Cornelius Cossus T. Quinctius Poenus cons. 195, 20.
- 403 351 solis defectio 4, 29.
- 399 355 primum lectisternium 82, 34.
- 390 364 ad Alliam postridie idus Quintilis pugnatum 71, 31. Romae incendium Capitolique obsidio 136, 14 sqq. C. Fabii Dorsonis facinus 71, 14. antiqua litterarum monumenta incendio Gallico perierunt 108, 8.
- 389 365 de diebus atris decretum 71, 25.
- 384 370 M. Manlius necatus 219, 1. 236, 6.
- 367 387 P. Manlii cum Gallo certamen 137, 15; 26. primum ex plebe alter consul factus 75, 30.
- 364 390 T. Quinctius Poenus dictator a Licinio consule dictus 195, 32. pestilentia Romae 314, 3.
- 362 392 M. Curtii mors 198, 7.
- 349 405 Valerii (Coruini) certamen cum Gallo 138, 29.
- 326 428 Lucani ut a Romanis deficerent adducti (139, 34. 140, 2.)
- 324 430 Q. Fabii Rulliani ad Inbrinium uictoria 27, 33.
- 321 433 pax Caudina 140, 12 sqq.
- 305 449 L. Postumius T. Minucius cons. 83, 19.
- 304 450 Cn. Flauii aedilitas 83, 25 (cf. 196, 12).
- 299 455 Q. Fabius consul creatus consulatum distulit in bellicosiore annu, tum aedilis est factus 196, 21. 201, 29.
- Cn. Domitius Sp. Caruilus aediles curules 84, 11.

a. Chr.	a. urb.	
n.	cond.	
294	460	res a consulibus bello gestae 28, 32. 141, 34.
290	464	Sabinis deuictis Romani diuites facti 29, 1.
280	474	proletarii armati (72, 7).
278	476	insidiae Pyrrho a familiaribus structae 142, 18. 156, 18.
263	491	classis contra Hieronem quadraginta quinque diebus aedificata 84, 15.
258	496	uirtus Q. Caedicii 55, 23, seu Laberii 143, 17 sqq.
256	498	M. Atilii Reguli cum angue certamen 202, 3.
250	504	Reguli legatio et mors 91, 5. 202, 11.
elephantum a L. Metello in Sicilia capti Romae per circum acti 84, 19.
249	505	tertii ludi saeculares 156, 31.
241	513	Hasdrubalis et Romanorum certamina ad Erycem 29, 17.
240	514	Liuius primus fabulam docuit 216, 19.
231	523	Papirii Masonis triumphus et honos 84, 30.
225	529	copiae a Romanis contra Gallos missae 30, 3.
219	535	primus medicus Romam uenit 72, 20.
initium belli Hannibalicum 30, 26.
218	536	Carthaginensium perfidia 57, 12.
Hannibal per Cremonis iugum Alpes transit 101, 11.
numerus militum, quos Hannibal, postquam Rhodanum transiit, amisit 34, 8.
P. Cornelius Scipio ad Ticinum a seruo seruatus 101, 21.
Mago post proelium Ticinense extemplo Padum transiit, Hannibal per superiora uada transiit 101, 25.
218	536	Sempronius cons. celocem in Africam mittit 101, 5.
217	537	Q. Flamini ad Trasumenum caedes 101, 30; 33.
numerus militum ad Tr. caesorum 31, 13.
Q. Fabius a populo primus dictator creatus 102, 20.
216	538	a. d. III non. Sext. ad Cannas pugnatum 144, 15.
consilium Maharbalis post cladem Hannibali datum 57, 20.
captiuorum ab Hannibale Romam missorum fraus 35, 25. 102, 32. 224, 6.
Postumii mors (96, 30).
215	539	M. Marcelli res gestae 220, 3.
212	542	res a L. Marcio in Hispania gestae 36, 5. 84, 33. 144, 28. 156, 34.
211	543	Hannibalis iter Romam uersus factum 103, 15.
210	544	P. Corneli Scipionis belli in Hispania gerendi ratio 113, 1.
Carthago noua expugnata 157, 13.
208	546	Marcelli mors 103, 21. 220, 9.
205	549	Cn. Octauius naues Poenorum capit 104, 5. 158, 5.

- a. Chr. a. urb.
n. cond.
- 204 550 Scipionis in Africam transitus 105, 3; 10 (; 17).
Hanno a Romanis ad Salaecam captus 105, 20. 158, 11.
- 203 551 Syphax in castra Romana ad conloquium uenit 158, 16.
Syphax captus (105, 28).
Cn. Seruili cons. prosperum proelium in agro Crotoniensi 158, 25.
- 202 552 Hannibal legatus in castra ad Scipionem uenit 158, 31.
- 199 555 res a P. Villio Tappulo gestae 158, 36.
- 197 557 numerus hostium ad Cynoscephalas caesorum captorumque 145, 20. 159, 25.
- 196 558 res a Marcello in Gallia gestae 146, 1. 160, 6.
condiciones pacis Philippo datae 145, 30. 159, 31.
- 195 559 res a Catone in Hispania gestae 66; 1, 9. numerus hostium ad Emporias caesorum 58, 4. 160, 25.
ad Iiturgi proelium 160, 19.
- 194 560 T. Quinctii triumphus 91, 20.
Pleminii facinus 271, 1.
spectacula senatorum a cetero consessu secreta 160, 29.
- 193 561 C. Flaminius praetor tres dilectus habuit 161, 1.
Hannibalis Scipionisque Ephesi conloquium 36, 29. 146, 8.
- 191 563 Catonis ad Thermopylas uirtus 66, 21.
numerus militum Antiochi, quot ad Thermopylas pugnauerint, quot caesi 161, 8.
aedes Idaeae matris dedicata. primi ludis scaenici 161, 23.
P. Cornelius Scipio Nasica cons. plurimos Boios occidit 161, 34.
- 190 564 Thraces exercitum L. Scipionis adgrediuntur 146, 11.
- 189 565 numerus Gallorum in monte Olympo caesorum 146, 24. 163, 9.
rumor Romae emanauit L. et P. Scipiones ab Antiocho comprehensos esse, exercitum Romanum deletum; Aetoli abnuunt ab Romanis imperata facere 162, 10.
res a Q. Fabio praetore in Creta gestae 162, 30.
- 187 567 P. et L. Scipionum iudicium 163, 21.
Cn. Manlius Asia deuicta semina futurae luxuriae Romam inuexit 85, 22.
- 186 568 ludi a L. Scipione Asiatico editi 171, 18.
- 184 570 cloacae restitutae (37, 20).
L. Quinctii Flaminini facinus 171, 35.
duo milia hominum Romae ueneficii damnata 171, 28.
- 183 571 mors P. Scipionis 122, 8. 166, 35.
mors Hannibalis testibus Valerio Antiate et Attico 173, 12. 217, 3.

- a. Chr. a. urb.
n. cond.
- 181 573 mors Hannibalis teste Sulpicio Blithone 373, 10.
Numae arca et scripta inuenta et combusta 73, 19.
80, 7. 90, 18. 155, 20.
- 174 580 Q. Fuluii Flacci et A. Postumii Albini censura 173, 17.
- 169 585 Rhodiorum superbia 146, 36.
Eumenes praetorem R. bello Persico non adiuuit
172, 32.
- 168 586 Aemilius Paulus Persam fallit 116, 9.
Romanorum ad Pydnam occisorum numerus 117, 19.
- 167 587 triumphus Persicus 173, 5.
Rhodiensium causa Catonisque oratio 58, 20.
praeda Illyrica 173, 16.
- 161 593 lex Fannia 96, 33.
- 158 596 secundum Pisonem septimum urbis saeculum coepit
85, 30.
P. Cornelius Scipio et M. Popilius censores statuas
quasdam circa forum tollunt 85, 33.
- 155 599 Atheniensium legatio 122, 11. 217, 6.
- 154 600 pudicitia euersa 86, 4.
- 149 605 quarti ludi saeculares 173, 21.
Ser. Galbae causa 62, 8 sqq.
- 148 606 L. Libo trib. pl. 88, 3.
- 146 608 quarti ludi saeculares 74, 8. 86, 9. 97, 4.
Ti. Sempronius Gracchus primus Carthaginis urbis
muros escendit 88, 3.
numerus hostium ad Thermopylas et in Phocide
caesorum 147, 22.
Q. Caecilius Metellus in Achaia uincit 173, 26.
proelium cum Lusitanis commissum 147, 31.
- 144 610 Q. Marcii praetura 273, 21.
- 137 617 Ti. Sempronius Gracchus consilium capit leuandae
plebis miseriae 118, 15.
foedus inter Romanos Numantinosque ictum (148, 14.
174, 1).
- 133 621 Ti. Gracchi studium ciuium 110, 15. orauit ut se
defenderent 110, 19.
Q. Metellus contra Ti. Gracchum dixit 88, 12.
- 132 622 Tuditanus praetor 198, 24.
- 131 623 Leucas urbs a P. Licinio Crasso oppugnata 110, 23.
- 107 647 Tigurini L. Crassum cons. interfecerunt 108, 14.
- 105 649 ad Arausionem pugna 174, 22.
- 101 653 pugna Vercellensis 124, 21. 125, 6; 12. 128, 22. 129, 1.
- 100 654 Marius largitione sextum consulatum adeptus 122, 25.
- 99 655 Q. Caecili Metelli reditus 148, 21.
- 95 659 Sulla praeturae repulsam tulit 129, 18.

a. Chr. a. urb.

n.	cond.	
91	663	M. Livii Drusi nex (111, 15).
90	664	bellum Marsicum 205, 20.
89	665	Sulla castra Samnitium cepit 130, 32.
88	666	Sullae periculum uitae 131, 4.
Marii fuga 187, 33.
87	667	Sulla primo frustra Piraeum oppugnauit 149, 20.
proelium in Ianiculo 187, 6.
86	668	Athenae captae 131, 15; 27.
pugna Chaeronensis 131, 29. 132, 1; 28.
pugna Orchomenia 132, 17.
Marii mors 374, 14.
83	671	Sulla in Italiam ex Graecia redit; primae res ibi
gestae 133, 13.
Capitolii incendium 134, 8.
82	672	ad Sacriportum pugna 134, 12. 150, 6.
76	678	Pompeius Lauronem frustra defendit 238, 4.
75	679	C. Aurelii Cottae lex 276, 26.
66	688	} prior coniuratio Catilinae 210, 6. 211, 4. 240, 24. 247, 1.
65	689	
63	691	coniuratio Catilinae 209, 25. cf. 211, 4.
55	699	Catonis de Vspetum Tencterorumque caede sententia 240, 6.
48	706	Pharsalica pugna quot milites Pompeius amiserit
263, 28. uox Caesaris 263, 20.
45	709	in Hispania subita hostium incursione Caesar oppressus 264, 15.
43	711	de Hirtii morte suspicio 270, 7. Ciceronis mors
212, 29. 290, 12. 299, 1. in Cic. Antonii crudelitas
288, 12. 290, 26. de proscriptione uoces
Lepidi et Augusti 270, 1.
42	712	Octavianii pugna Philippensi periculum 255, 16; et
morbus 261, 11; 15. uox C. Cassii Longini 266, 20.
priore pugna Brutus Cassiusque superiores 267, 5.
quot milites Antonii Octavianique occisi 267, 20.
40	714	Octavianii et L. Antonii ad Perusiam colloquium 256, 1.
35	719	Octavianus Illyrios uicit 258, 25.
33	721	Agrippae aedilitas 261, 22.
31	723	ad Actium quot Antonii naues captae 259, 8.
18	736	altera senatus lectio 289, 9.
p. Chr.		
	n.	
15	768	Agrippinae constantia 309, 27.
31	784	Tiberius Seianum perimit, quod fureret aduersus
Germanici liberos 294, 3.
37	790	Tiberii mors 293, 5.
42	795	Suetonii Paulini iter trans Atlantem montem 305, 6.

p. Chr.	a. urb.	n.	cond.	
62	815			Caesennii Paeti in Armenia clades 303, 15.
65	818			Pisonis coniuratio 310, 19. Senecae philosophi mors 317, 4.
66	819			Iusti aduersus Romanos rebellio 306, 23.
69	822			Cremonae uastatio 311, 5. 316, 6.
79	832			Vespasiani mors 325, 17.
95	848			Christianorum martyrium 376, 17.
101	854			Traiani iter 324, 1.
121	874			(uel inseq.) Hadriani Tarracone dilectus 333, 14.
161	914			Antonini Pii mors 352, 4.
172	925			Bucolici ab Auidio Cassio uicti 334, 21.
175	928			Auidius Cassius Faustina uolente rebellauit 334, 28. studium Orientalium in eum 335, 9.
192	945			senatus adclamationes post Commodi mortem 335, 28.
194	947			Seuerus Clodium Albinum ad rem p. secum regendam hortatur 345, 21.
230	983			adclamatio Afrorum in Gordianum 348, 8.
236	989			Maximini de uicta Germania epistula 346, 9.
238	991			Maximini ad filium de periculo imminente epistula 346, 19. senatus consultum, quo Gordiani imperatores appellati sunt et Maximinus hostis 348, 16. Gordiani in deos relati 349, 17.
241	994			terrae motus 350, 1.
253	1006			Aureliani adrogatio 355, 34.
267	1020			Macrianus cum filiis imperator factus 358, 5.
273	1026			Zenobia ad Aurelianum scribit 361, 28.
279	1032			Saturninus imperator factus 363, 5.
280	1033			Proculus imperator factus 365, 27.

III

INDEX

MEMORABILIVM NOMINVM PROPRIORVM ET RERVM

Ababa mater Maximini 370, 12.	50, 34. antea Casci nominati 217, 12.
Abacos Romam primus inuexit Cn. Manlius 85, 22.	Acca uid. Larentia.
Aborigines 44, 21; Graecos fuisse (88, 10) ex Achaia oriundos 44, 9. A. primi tenuere Italiam, tum Phrygibus iuncti Latini nuncupati 44, 4. ante Sabinos Reate incoluerunt	acclamationes senatus post Commodi mortem 335, 28.
	Achaei 54, 8. quot A. Boeotique a Metello et in Phocide caesi 147, 22. A. a Metello in Achaia fugati 173, 31.

- ex Achaia Aborigines oriundi 44, 10.
 Achaia testis abstinentiae Porcii Catonis Vticensis 243, 9.
 Achiui Aeneae propter pietatem naues concessere 69, 13, 77, 24.
 Acilium compitum 72, 24.
 M.' Acilius cons. 89, 4.
 M.' Acilius Glabrie Catonis uirtutem post pugnam Thermopylensem laudat 66, 28.
 Acte Seneca auctore Agrippinae incestum prohibuit 313, 24; Neronis 317, 3.
 ad Actium quot naues Antonii captae 259, 8.
 Adiabene inter Euphratem et Tigrim 354, 4.
 Adrastos Cyzicenos a Varrone citatus 230, 17.
 adulescentes Romani peni dediti 86, 15.
 aedificii lutei inuentor Toxius 93, 16.
 Aetiae tres filiae 94, 4.
 Aegimurus 105, 13.
 Aegina insula Attalo a Romanis data 160, 2.
 apud Aegyptios litterae reperiae 93, 7; ab Iside 230, 34.
 A. deus Serapis 231, 9.
 S. Aelius cos. 299, 33.
 ad C. Aelium Coelius Antipater historiam misit 100, 5. (uid. adn. ad h. l.)
 L. Aelius Lamia cons. 299, 31.
 L. Aelius Paetus censor 160, 34.
 C. Aelius Tubero a rogo relatus 266, 10.
 Aemilia Vestalis damnata 274, 3.
 Aemilius trib. mil. 71, 29, 96, 25.
 M. Aemilius M. f. Lepidus cos. 85, 32; 34.
 M. Aemilii Lepidi de proscriptione dictum 270, 2.
 M. Aemilius Lepidus cos. 300, 1.
 M. Aemilius Lepidus 300, 6.
 L. Aemilius Papus cos. 30, 3.
 Q. Aemilius (Papus) cos. cum Fabricio conlega Pyrrhum certiolem facit de insidiis 143, 1.
 L. Aemilius Paulus cos. a. 219. 535: 72, 22.
 L. Aemilius Paulus Persam bello fallit 116, 9. A. dictum quoddam 110, 5.
 L. Aemilius Paulus, 299, 30.
 L. Aemilii Scauri exercitus contentia 120, 20. eius hereditas 120, 4.
 Aenaria 187, 30.
 Aeneas concessis ab Argiuis nauibus in Italiam nauigauit 69, 14. 77, 25. patrem Troia aufert 216, 1. cum sescentis sociis Italicis littoribus adpulsus 69, 27; loco macerimo litorosissimoque 76, 8. A. aduentu Aborigines et Phryges Latini appellati 44, 4. Troiam in Italia condidit 43, 30. A. res in Italia post aduentum gestae 44, 32—45, 26. Lauiniam accipit uxorem 45, 21. mors 45, 13; 18. (177, 34.) somnium 8, 8. oraculum de condenda urbe editum 8, 15. comes Euximus 39, 11. 126, 16. sobrinus Capys 107, 2.
 Aeolicae linguae, quam secum tulerat Euander, Romulus non ignarus 47, 12.
 Aequorum clades A. Postumio dictatore accepta 156, 8.
 aerarius missus 235, 22.
 aes a Iano primum signatum 281, 15.
 Aesculapii simulacrum ludis magnis portatum 26, 24.
 Aesculapii 181, 1.
 Aesernia 178, 18. Aesernini 179, 12.

- in Aethiopiam ex Hispania nauigatum 107, 17.
- Aetoli nuntio accepto P. et L. Scipiones ab Antiocho captos esse abnuunt a Romanis imperata facere 162, 18. (uid. 161, 21.)
- Afrorum in Gordianos inclinatio 348, 8.
- de Afranii Burri fide a Nerone non dubitatum 310, 15. 313, 15. B. dignitas praefecturae a Seneca retenta 316, 26.
- Africanus uid. Cornelius.
- in Aga monte oritur Euphrates 304, 5.
- ab Agathocle Carthaginienses uicti 375, 11.
- Agonalia reperta a Numa Pompilio 152, 27.
- Agrippa uid. Vipsanius.
- Agrippinae (mai.) constantia 309, 29. de altero matrimonio ad Tiberium preces 296, 19.
- Agrippinae (min.) incestus 313, 19.
- Agylla nominata Cisra 278, 23. postea nominata Caere 282, 16.
- Aizi 324, 2.
- Alamanni populus ex uariis mixtus 352, 8.
- Alba Longa unde dicta 8, 13. ab Ascanio condita 8, 26. 45, 31; quo tempore 46, 7. nomen dedit Albano monti 46, 10. sedes Amulii Numitorisque 9, 10. 12, 17 sqq. Albanorum exemplo Romae dictatura instituta 194, 5. Alb. reges Silvii dicti 45, 33. Albanus praetor 47, 23.
- Albanus mons unde dictus 46, 10. in A. m. triumphauit de Corsis Papirius Maso 84, 31.
- Albinus uid. Clodius.
- de A. Albino dictum quoddam Catonis 221, 27.
- Alexander Macedo ab Hannibale maximus imperator dictus 36, 33. quo anno natus 219, 8. res gestae 376, 6.
- Alexander Seuerus consobrinus Heliogabali a senatu Caesar appellatus 355, 2. Quinii Camilli rebellionem oppressit 348, 2; 18. 355, 8. A. ira in fures iudices 340, 19. 341, 8. singularis memoria mnemonico adiuta 355, 32. usus conuiuii diurnus 341, 1.
- Alexandria capta uniones Romanae in usum uenerunt 274, 21.
- P. Alfenus cos. 299, 1.
- ad Alliam quo die pugnatum 71, 34. 96, 25.
- Alpes muri uice tuebantur Italiam 57, 16. longitudo 101, 8. A. incolas Octavianus uicit 258, 33.
- Amata inedia se interemit 75, 9.
- Ambitaruo uico natus Caligula 309, 19.
- Ambraciensis Timochares 156, 21.
- per Ambranos nouas res Caesar molitus est 247, 6.
- Ambrones ad Arausionem Romanos uincunt 174, 24.
- Ameria quo tempore condita 50, 26.
- Amilcar 100, 11. uid. et Hamilcar.
- Amiternum 50, 33.
- in Ammaeensibus iugis crystallum effossum 297, 27.
- Amphiarai filius Catillus 52, 18.
- Amulii facinus et mors 9, 11 sqq. 32, 27 sqq. 46, 12. 77, 28.
- Q. Ancarius praeses orientis 356, 7.
- Anchises in Italiam uenit 44, 32 sqq. ab Aenea Troia ablatum 216, 1.
- Ancus Marcius filius unius filiae

- Numae 95, 15. unde nomen habuerit 154, 19. Tarquinium Priscum ducem equitum contra Latinos misit 95, 18. 193, 23.
- Angitia filia Aeetae uicina Fucino occupauit et dea habitata est 94, 5.
- ab Anicio praeda redacta Ilyrica quanta fuerit 173, 17.
- ad Anienem cum Gallis pugnatum 137, 11.
- Anienis ductus a Q. Marcio restitutus 273, 24.
- Annaei Senecae patris historia 302, 1.
- M. Annaeus Seneca philos. Agrippinae incestum prohibuit 313, 23. Burro praefecturam retinuit 316, 30. mors 317, 4.
- annales quid sint 109, 6.
- Anni filius Cn. Flauius 83, 25 sqq.
- pro Annio Milone quo die Cicero dixerit 277, 16. A. Sallustium in adulterio deprehendit 308, 3.
- annus apud Romanos statim ab initio duodecim mensium 192, 23. 272, 12.
- Antaei sepulcrum 373, 1.
- Antemna 47, 20.
- Antenor prodidit Troiam 177, 22.
- Antho filia Amulii 9, 22.
- Antinous in Nilum incidit 325, 11.
- Antiochensium in Auidium Cassium inclinatio 335, 11.
- Antiochi regis regnum et opes 169, 33. A. quot militibus ad Thermopylas pugnauerit, quot amiserit 161, 9. ab A. L. et P. Scipiones comprehensos et exercitum Rom. deletum rumor Romae 162, 15. inter A. et Eumenem certamina a L. Scipione dirimuntur 171, 22.
- de pecunia ab A. capta rogatio Petillia 167, 19. 168, 19 sqq. A. deuicto imperium ad Romanos peruenit 377, 25.
- Antiochi regis filio obsidi Romae domus publice aedificata 216, 37.
- C. Antistius cos. 299, 24.
- C. Antistius 300, 24.
- Antium (*Ἀνθίων, Ἀνθιανός*) 351, 9.
- Antonia Claudii Caesaris filia Pisonis coniurationis socia 310, 25.
- ab Antoninis Gordiani originem duxerunt 348, 2.
- M. Antonini philosophi familia a Numa sanguinem trahit 334, 18. apud amicos oratio 335, 18. Pertinacis laudes 337, 28. apud M. Auidius Seuerus auus tyranni praevalidus 354, 27.
- Antoninus Pius ab Hadriano adoptatus 357, 5. orationes eius propriae 334, 15. mors 352, 5. A. clementia 357, 23.
- ab Antonio Gordiani originem duxerunt 348, 3.
- L. Antonii et Octauiani ad Perusiam colloquium 256, 1.
- M. Antonius legiones suas apud Cleopatram excubare iussit 259, 5. a Cassio ad Ant., ab A. ad Caesarem Dellius transiit 267, 34. in Ciceronem A. crudelitas 288, 12. 290, 27.
- Antonius Primus Cremonae uastationis auctor 311, 10.
- anuli ferrei usus 274, 12.
- Aous amnis 159, 15.
- Apiolae captae a L. Tarquinio 154, 23.
- Apis Argiuorum rex in Aegypto Serapis dictus 231, 9.
- Apollo cur Musagetes dictus 126, 1. a Samnitibus ut uer sacrum uouerent, postulauit

- 371, 5. Ap. Cumani signum
 107, 9. Ap. Cumani templum
 344, 28.
- Apollinis Delphici responsum
 de certamine Mineruae et
 Neptuni 231, 25.
- Appiae ductus a Q. Marcio
 restitutus 273, 24.
- S. Apuleius cos. 300, 9.
- ab Aquileia ad XII lapidem
 deletum oppidum a M. Clau-
 dio Marcello 85, 26.
- Aquilius amicus Bruti 242, 13.
- L. Aquinii haruspis de die-
 bus postriduanis responsum
 71, 32. 96, 25.
- arae Neptuniae 141, 27. a. pro-
 pitiae 178, 5.
- Arabianus 331, 11. uid. etiam
 Septimius.
- ad Arausionem exercitus Rom.
 paene deletus 175, 5.
- Araxes flumen 251, 2.
- Arcades in lupos mutati
 234, 12.
- Arcadum sacra 234, 18 sqq.
- Arcas Catillus 52, 16. Arca-
 des Euandrum in Italiam se-
 cuti 10, 29. Aeolicam lin-
 guam secum in Italiam ad-
 uexere 47, 15. A. in Italia
 iura 93, 31.
- Archagathus Lysaniae f. pri-
 mus Romae medicus 72, 22.
- Archelaus repellit Sullam a
 Piraeo 149, 24. a Sulla pro-
 ditionis crimine liberatus
 132, 26.
- Archene regio 296, 9.
- archigallus Parrhasii tabula
 quanti aestimata 374, 10.
- Archilochus poeta Tullo Hosti-
 lio regnante fuit 218, 31.
- Archilochus Siculus Ariciam
 condidit 68, 18.
- Archippe oppidum Marsorum
 lacu Fucino haustum 94, 2.
- Archon Mantuam condidit 278,
 29. (uid. adn. ad h. l.)
- Ardea unde dicta 282, 15.
- ab Ardeatibus sumpto exemplo
 Numa fetiales instituit 95, 7.
- Ardeatinum foedus 195, 1.
- Ardeatis Rutulus 52, 32.
- Areos pagos unde nominatus
 232, 24.
- Arganthonii Gaditani senectus
 263, 18.
- Argis orta Falisca 50, 21.
- Argiuorum rex Apis 231, 9.
- Aricia ab Archilocho Siculo
 condita 68, 18. Aricinus po-
 pulus 52, 13. Aricinum nemus
 52, 29.
- Ariminum 49, 30.
- Arines praefectus Pun. Cartha-
 gine noua 157, 26.
- Armeniae maioris magnitudo
 295, 35. 300, 34. in A. solis
 defectio 303, 12.
- Armeniae rex Pacorus 353, 4.
- Armenii socii Zenobiae 362, 4.
- Armillatus delator 332, 31.
- Arpinatis 53, 6.
- arrabo 140, 28.
- L. Arruntius cos. 300, 1.
- Arsanias uicinus fuit Tigridi,
 tum in Euphratem mergitur
 296, 8. ad A. Caesennii Paeti
 clades 303, 16.
- Artaxata 353, 5.
- Artorii et Taureae certamen
 144, 29.
- M. Artorii somnium 255, 25.
- Aruns Tarquinius a Tanaquile
 matre sepultus 22, 21. uid. et.
 Tarquinius.
- aruspex uid. haruspex.
- Ascanius Aenean ex Ilio secu-
 tus 96, 22. A. cum Mezentio
 certamen 44, 36. 45, 14; 19;
 26. Albam Longam condidit
 8, 25. 45, 29. Ascantii nomine
 etiam Siluius usus est 45, 32.

- Asia deuicta Cn. Manlius luxuriam Romam inuexit 85, 23.
 Asia testis abstinentiae Catonis Vticensis 243, 9.
 C. Asinius cos. 299, 20.
 C. Asinius cos. 300, 24.
 M. Asinius cos. 300, 27.
 Assyrii principes omnium gentium rerum potiti sunt 377, 23.
 asylum deus Lucoris curat 78, 3.
 M. Ateius primus (Sulla duce) muros Athenienses ascendit 131, 24.
 atro die non oportere parentare 76, 19.
 Athena uid. Minerua.
 Athenae unde dictae 231, 31.
 a Sulla captae 131, 23; 27.
 Atheniensium legatio 122, 11.
 A. a Romanis Lemnus, Imbrus, Delus, Scyrus insulae datae 160, 4.
 Atherbal 97, 12.
 C. Atilius Regulus cos. 30, 3.
 M. Atilius Regulus cos. 294. 460: 28, 33. propter res in Etruria gestastriumphat 142, 2.
 M. Atilii Reguli cum serpente ad Bagradam pugna 202, 4. uirtus et cruciatus 91, 5. 202, 11. eius liberi eandem poenam a nobilissimis Poenorum captiuis repetunt 91, 16. de Regulo famae 239, 15.
 Atlantis frater 280, 31.
 Atlantis situs et arbores 305, 8.
 Atratinus uid. Sempronius.
 Attalus Eumenis pater(?) 145, 32. A. Aegina insula a Rom. data 160, 1.
 Attalus, regis Eumenis frater, Romam uenit ad indicia de Perseo deferenda 172, 26. A egregia opera in bello Persico 173, 2.
 C. Atilius Serranus aedilis cur. 160, 33.
 auenam seri 104, 2.
 Auentinus unde nominatus 234, 35. in A. Numitoris pastores greges pascunt 11, 22. in A. prima secessio plebis facta 82, 22.
 ab Auente flumine Auentinus dictus 234, 36.
 in Auerno folia subsidere 106, 35.
 auguria multa neglegentia collegii amissa et deserta 67, 1.
 Augusti origo 252, 28. signum futurae magnitudinis 253, 3. 269, 15; infantis 269, 26. consulatus 299, 25; 28; 30. ludi post Caesaris obitum 253, 23; 35. Ciceronis eloquentia usus 254, 16, et ambitione 254, 24. A. Hirtium interfecit 270, 14. A. aetas cum primum cos. fieret 255, 3. de proscriptione dictum 270, 4. Q. Gallium praetorem occidit 255, 5. pugna Philippensi periculum 255, 16 sqq.; et morbus 261, 10; 15. A. et L. Antonii ad Perusiam colloquium 256, 1. cum Scribonia diuortium facit 258, 16. Liuiae filium Drusum patri reddit 258, 22. Illyrios uincit 258, 25. A. periculum in altera senatus lectione 289, 12. frumentationes publicas abolendi consilium capit 259, 13. Augusti moderatio 226, 34. remedium caliginis oculorum 260, 10. ostentum 260, 20. de orationibus duabus Caesaris quae ferebantur iudicium 260, 23; 27. Cornelio Gallo Caecilii Epirotae consuetudinem obicit 260, 36. cenae libertos non adhibuit 267, 27. pueris, qui luserant Troiam, galeas

- et hastilia donauit 270, 22.
 ludos saeculares in ordinem redigit 295, 16. Statura 269, 22. eius uultum Gordianus primus repraesentauit 350, 22. ad A. transiit Dellius 267, 35.
- Auidius Cassius** Bucolicos uicit 334, 22 sqq. Faustina uolente rebellauit 334, 34 sqq. orientalium in A. studium 335, 10. Seleuciam expugnat 354, 17. seueritas 374, 22.
- Auidius Seuerus** auus tyranni 354, 23.
- in Aulone oppidum a Locris conditum 282, 25.
- Auli** sors 23, 6.
- Aureliani** matersacerdos templi Solis 360, 10. A. Gothos superauit 356, 15. alia eius privati facinora 361, 6. auspicia imperii 360, 18. adrogatio 355, 34. de Bonoso dictum 366, 11. ad A. Zenobiae epistula 361, 28. de A. iudicium Diocletiani 362, 13. de imperio apud eius posteros uaticinium 362, 18.
- M. Aurelius** cos. 200, 21.
- C. Aurelii Cottae** lex 276, 27.
- Aureolus** imperator nominis sui 360, 3.
- Aurunci** 54, 8.
- auspicia multa neglegentia collegii amissa et deserta 67, 2.
- L. Autronius** cum C. Iulio Caesare coniurat 239, 26.
- Auulnius Saturninus** Scythici limitis dux 356, 8.
- Bacchi** simulacram ludis magnis per urbem portatum 26, 21.
- Baebius** Macer praef. praet. 356, 6.
- M. Baebius Q. f. Tamphilus** cons. 73, 24. 99, 23. 373, 14. Bagradas flumen 202, 5. Baiae unde nominatae 39, 11. 126, 16.
- Balbillus** uid. Claudius.
- balinea ab Agrippa aedile centum et septuaginta praebita 262, 5.
- Ballista** ad Macrianum imperium defert 358, 6.
- Barcas** 244, 16.
- Barcha** 100, 13.
- Barcinus** uid. Hasdrubal.
- Bassus** 181, 21.
- Bedriacum** (Bebr.) ubi situm sit 322, 6.
- Bergomum** Orumbouiorum stirpis 49, 17.
- Bergomates** unde orti 49, 20.
- Berzobis** 324, 2.
- Bibulus** uid. Calpurnius.
- Bocchi** cum Cornelio Sulla amicitia 129, 23.
- quot Boeotii Aethaeique a Metello ad Thermopylas et in Phocide caesi 147, 23.
- Βόγχοι ἔθνος τοῖς Καρχηνοῖς προσεμίμενον* 353, 32.
- Bogudi** plurima tribuit Caesar 247, 9.
- Boia** Euximi nutrix Boiis (Baiis) nomen dedit 39, 10. 126, 15.
- Boiae** uid. Baiae.
- Boius** uid. Fuluius.
- Boiorum** tribus CXII 50, 8. B. Melpum delent 219, 13. B. a P. Cornelio Scipione fusi plurimis occisis se defendunt 161, 35.
- de Bonoso dictum Aureliani 366, 11.
- a Bosporo Cimmerico ad Caspium mare fossam ducere cogitauit Seleucus Nicator 296, 4.
- bratus** arbor 295, 26.

- Brennus dux Gallorum 188, 20.
 273, 4.
 Britanniae forma 317, 19.
 Brundisinus uid. Maecius.
 Brutides uid. Brytides.
 Brutus sese stultum facit 39,
 7. cf. et. Iunius.
 Brytides Romanorum matri-
 monia respuunt 311, 19.
 Bubulci unde dicti 272, 22.
 Burrus uid. Afranius.
 Buthroti Medea sepulta 94, 9.
 Byrsa interior pars Carthaginis
 220, 31.
- Caci sors 93, 26.
 Cadmus ex Phoenice litteras in
 Graeciam transtulit 32, 21.
 Caeciliae Q. f. somnium 178, 6.
 Caecilia Metella uxor Sullae
 134, 24.
 L. Caecilius praetor a Clodio
 oppressus 212, 16.
 Caecilii Epirotae consuetudi-
 nem Cornelio Gallo Augustus
 obicit 260, 32.
 C. Caecilius cos. 300, 17.
 Q. Caecilius cos. 300, 2.
 Q. Caecilii Metelli (Macedo-
 nici) prospera ad Thermo-
 pylas et in Phocide pugna
 147, 22; in Achaia pugna 173,
 26. in Ti. Sempronium Grac-
 chum oratio 88, 12.
 Q. Caecilius Metellus (Numi-
 dicus) a Mario consulatu pri-
 uatus 122, 29. M. cum Cor-
 nelio Sulla amicitia 130, 4.
 Romam reditus 148, 22.
 (Q.) Caecilius Metellus pro cons.
 oppidum oppugnans 150, 11.
 Caecina Fuscus Burro succes-
 sor destinatus 316, 29.
 Caeculus unde nomen inuene-
 rit 52, 35. condidit Praeneste
 53, 1.
- Q. Caedicii trib. mil. uirtus
 55, 23 sqq.
 Caeli filius Toxius 93, 15.
 Caeninae Romulus sacra facit
 12, 1.
 Q. Caepio pro cons. 174, 23.
 Caere unde nomen habeat 282,
 23.
 Caesar unde dictus 378, 10. uid.
 et. Iulius.
 Caesennii Paeti clades 303, 16.
 Caius uid. Gaius.
 C. Caligula Tiburi natus 291,
 20; in uico Ambitaruo 309,
 19. C. cena Pomponio Se-
 cundo data 309, 5.
 Callisthenes libertus L. Lici-
 nium Lucullum ueneno occi-
 dit 220, 5.
 callistruthiae 346, 4.
 Calpurnius in anulo ferreo con-
 senuit 274, 13.
 M. Calpurnius Bibulus Porciae
 maritus 245, 5.
 Cn. Calpurnii Pisonis coniura-
 tionis auctor M. Crassus 210,
 8. P. cum Caesare conspira-
 uit 247, 2.
 C. Calpurnii Pisonis in Nero-
 nem coniuratio 310, 23.
 Cn. Calpurnius Piso consul
 299, 28.
 L. Calpurnius Piso 179, 16.
 Calpurnia lex 187, 14.
 L. Calpurnius Piso gener Ru-
 tili Nudi 277, 13.
 L. Calpurnius Piso cos. 299, 29.
 L. Calpurnius Piso cos. 300, 29.
 C. Caluisius cos. 299, 26.
 C. Caluisius cos. 300, 28.
 Calvus uid. Licinius.
 Camese socius imperii Iani
 281, 3.
 Camesene regio a Camese dicta
 281, 5.
 Camillus uid. Furius et Qui-
 nius.

- Campaniam Cacus occupat 93, 30.
- Canarii prope Atlantem 305, 19.
- Canidii et Munatii Rufi aemulatio 243, 26. 302, 20.
- ad Cannas a. d. IIII non. Sex-tiles pugnatum 144, 16. post Cannensem pugnam captiui ab Hannibale Romam missi 35, 26. 224, 6.
- Capenatis lucus 48, 19.
- Capeni luci a quo conditi 50, 23.
- Capitolini ludi uid. ludi.
- Capitolium 20, 10. incohatum a praeda Apiolarum 154, 24. unde nomen inuenerit 22, 32 sqq. 155, 16 sqq. a Gallis obsidetur 71, 15. signa in C. demoliuntur 72, 14. Cap. incendium 134, 9.
- caprarum uelocitas 52, 2.
- Capua condita a Capye 107, 2. 248, 14. a Tuscis condita quo tempore 53, 32. colonia C. deducta 248, 10.
- Capys Capuam condidit 107, 1. C. ossa detecta 248, 16.
- carbunculi in Oliponensi eruuntur 297, 30.
- Caras liberos esse iussit pop. Rom. 147, 16.
- Cariae complures urbes, quas Philippus tenuerat, Rhodiis datae a Romanis 160, 3.
- Carini mores 366, 22. C. Carus imperium abrogare staturat 366, 29.
- Carneadis eloquentia 122, 22.
- carnifex medicus a Rom. dictus 72, 27.
- Carthaginienses Saturno ducentos nobiles filios immolant 375, 9. de C. rebus bello Punico primo gestis iniquum Fabii iudicium 28, 13. improbant res ab Hannibale ad Sa-guntum gestas 31, 6. C. perfidia 57, 12. apud. Carth. sal 53, 25. — C. in Romanos deuotio 348, 28.
- Carthaginis interior pars Byrsa, exterior Magalia 220, 29. urbis potestates 55, 12. C. res nouare conatur Hasdrubal 30, 31. C. muros primi escenderunt Ti. Gracchus et C. Fannius 88, 9. Carthagine subacta imperium ad Romanos peruenit 378, 1.
- Carthaginem nouam qua ratione P. Cornelius Scipio adgressus sit 113, 1. C. n. expugnata quot scorpiones Scipio inuenerit 157, 20.
- Sp. Caruilius Q. f. Maximus 84, 13.
- Carus in Illyrico Poenis parentibus natus 363, 22; Romae Illyricianis parentibus 366, 20. C. Carino imperium abrogare staturat 366, 29.
- Carystium marmor 226, 4.
- Cascei postea Aborigines nominati 217, 11.
- Casperuli corrupte pro Caspiris dicti 282, 5.
- Caspiae portae Hiberae 304, 15. ad Caspium mare ab Cimmerico Bosporo fossam ducere cogitauit Seleucus Nicator 296, 5.
- C. Cassius censor 86, 7.
- L. Cassius cons. in Tigurinis interfectus 108, 17.
- Sp. Cassii statua 86, 2.
- C. Cassii Longini uox ante pugnam Philippensem 266, 20. egregia memoria apud Asinium Pollionem 265, 21; et apud Messallam 267, 24. ultimus Romanorum 288, 34. a Dolabella ad C. Dellium transiit, inde ad Antonium 267, 32.

- Cassius uid. Auidius.
 Castora Varrone citatus 230, 14.
 cataclysmus uid. diluuium.
 Catilinae prioris coniurationis
 M. Crassus auctor 210, 8. cf.
 211, 4 Cat. a Cicerone a. 65.
 689 defensus 276, 37. de Ca-
 tilina ad Ciceronem epistula
 delata 209, 27.
 Catillus Arcas Tibur condidit
 52, 16. eius pater Catillus
 Amphiarai filius 52, 17.
 Cato uid. Porcius.
 Catulus uid. Lutatius.
 Caudina pax 140, 12.
 Cecrops rex Atheniensium 231,
 34. 232, 3. 233, 8.
 Celer nomen dat Celeribus 152,
 20.
 Celeres unde appellati 152, 18.
 Celsinus Diocletiani consilia-
 rius 362, 16.
 Celsus inuito Hadriano occisus
 325, 8.
 celthis arboris natura 226, 37.
 Celtiberi a M. Heluio uicti 160,
 21.
 Cenomani iuxta Massiliam ha-
 bitabant in Volcis 49, 26.
 Censorinus uid. Marcius.
 census primus Seruii Tullii
 22, 1.
 cercius uentus 58, 13.
 Cermalus 16, 27.
 Cethegus uid. Cornelius.
 Chaerontensis pugna 131, 29.
 132, 1; 29.
 Chaldaei Sullae mortem prae-
 dicunt 134, 22.
 Chilo uid. Fabius.
 Chresimus uid. L. Furius.
 Christianorum sub Domitiano
 martyrium 376, 22.
 chrysele troe in Hispania 298, 1.
 chrysolithos XII pondo 298, 7.
 Cicero uid. Tullius.
 Cimbri ad Arausionem Roma-
 nos uincunt 174, 23. C. praeda
 a Marii militibus in campis
 Raudii direpta, signa mili-
 taria a Catulo 125, 12.
 Cimmerica Sibylla 86, 17.
 Cimmericus Bosphorus uid. Cim-
 merius.
 Cingii Seueri de Commodo
 sententia 337, 14.
 Cinna uid. L. Cornelius.
 Circae ars 234, 11. Circe filia
 Aetiae Circeios montes inse-
 dit 94, 5.
 Circei montes 94, 5.
 circenses missus 235, 20.
 circus intimus ad Murcim uo-
 catus 198, 19.
 Cisra ab Etruscis Agylla no-
 minata 278, 24.
 classis contra Hieronem regem
 quot diebus aedificata 84, 17.
 claua Romuli 126, 26.
 Claudius (I) a paedagogo sae-
 uissime coercitus 295, 18. de
 Cl. Homulli iudicium 333, 6.
 de Claudii (II) posteris uati-
 cinium 362, 20.
 Ti. Claudius Balbillus croco-
 dilorum et delphinarum pu-
 gnam uidit 304, 26.
 App. Claudius cos. 38, 34.
 App. Claudius praetor praesi-
 dium sex milium M. Heluio
 dat 160, 21.
 M. Claudius Lepidus ex Ae-
 tolia Romam missus 162, 21.
 M. Claudius Marcellus Han-
 nibalem uincit 220, 5. mors
 103, 27. 220, 9.
 M. Claudius Marcellus quot
 Gallos ad Comum occiderit
 et cepit 160, 7. inuito se-
 natu urbem prope Aquileiam
 deleuit 85, 27.
 M. Claudius Marcellus cos. 217, 3.
 Claudio Neroni Drusus filius
 ab Octauiano redditus 258, 23.

- M. Claudius Pulcher cos. 156, 32.
 C. Claudii Pulchri aedilis cur. ludi 274, 16. pro Q. Marcello oratio Caesaris 260, 24.
 Clemens uid. Flavius.
 Cleopatrae insidias timet Delius 251, 11. apud Cleopatram legiones Antonii excubare iussae 259, 6.
 clipeum uid. clupeum.
 cloacae a Tarquinio Superbo factae 70, 34. ad cl. detergendas quantum pecuniae opus fuerit 37, 20.
 P. Clodius L. Caecilium praetorem oppressit 212, 16.
 Clodii Albini omina futuri imperii 344, 24. Cl. primum sibi succedere uoluerat Seuerus 330, 11. 338, 17. ad Cl. epistula Seueri 345, 28. maior Pescennio Nigro 330, 18. mores 330, 22; 26. 345, 32. de Cl. responsum augurum 338, 29. Cl. factionem seueri Seuerus uindicauit 339, 11. duos filios reliquit 338, 36.
 Cloeliae statua posita 32, 13.
 Cloelius praetor Albanus 47, 23.
 clupei Graecorum rotundi 65, 10. cl. Marcium 36, 11. 85, 7.
 Clytemestra Siculi cuiusdam uxor nomen dat Crustumerio 68, 21.
 Clystemestrum prius nomen urbis Crustumerii 68, 22.
 Cocles uid. Horatius.
 Collatinus uid. L. Tarquinius.
 cometes signum Caesaris inter deorum numina recepti 253, 21; 36. 254, 3; uel initii decimi saeculi 254, 7; uel Augusti magnitudinis 270, 15.
 Cominius 136, 22.
 L. Cominii trib. mil. ad Inbrinium uirtus 28, 14.
 Commodi uitia 335, 23. uersus in eo 335, 20. adclamationes senatus post C. mortem 335, 28. C. corpus Pertinacis iussu sepultum 337, 12.
 compitum Acilium 72, 24.
 Compsa occupata a Minatio Magio 206, 4.
 Comum Orumbouiorum stirpis 49, 17.
 ad Comum quot Galli a Marcelli caesi et capti 160, 7. supra Confluentes uico Ambitaruo natus Caligula 309, 19.
 Constantinopolis qua ratione a Constantino nominata 364, 18.
 Constantini Persis bellum inferendi consilium 365, 6.
 consul a praetore iure rogari non potest 92, 7. cons. primus alter ex plebe factus 75, 30.
 Coranus populus 52, 31.
 Coras filius Catilli 52, 20.
 Corbulo uid. Domitius.
 Coriolanus uid. Marcius.
 Corneliae epistula ad Gaium filium 222, 7.
 pro Cornelio Ciceronis oratio 224, 1.
 S. Cornelius cos. 300, 26.
 P. Cornelius Cethegus cons. 60, 34. 373, 13.
 P. Cornelius L. f. Cethegus cons. 73, 23. 99, 22.
 aduersus L. Corneliu Cinnam in Ianiculo pugnatum 187, 7.
 Cn. Cornelius Cinna cos. 299, 34.
 A. Cornelius Cossus cons. 195, 23.
 Cornelius Cossus cos. 300, 27.
 a P. Cornelio Dolabella ad Cassium transiit Dellius 267, 32.
 P. Cornelius Dolabella cos. 300, 5.
 Cornelio Gallo Caecilii Epirotae consuetudinem Augustus obicit 260, 36.
 C. Cornelius Lentulus cos. 299, 27.

- Cossus Cornelius Lentulus cos. 299, 29.
- Cn. Cornelius Lentulus cos. 74, 11. 86, 12. 97, 7.
- P. Cornelius Lentulus cos. 277, 11.
- Cn. Cornelius Lentulus Gaetulicus 300, 33. C. Gaet. ob adulationem refellit Plinius 309, 21.
- A. Cornelius (Mammula) pro praet. in Achaia 162, 22.
- P. Cornelius Scipio in proelio Ticinensi a seruo Ligure seruatus 101, 21. pater Africani maioris 249, 4. 280, 27.
- L. Cornelii Scipionis exercitum Thraces adgrediuntur 146, 14. ab Antiocho comprehensum esse Romae rumor erat 161, 13. solus Antiochum ad Magnesiam uincit 169, 13. excusatio P. fratris in iudicio 166, 5. reus factus ob Antiochinam pecuniam 168, 13. ei Ti. Sempronius Gracchus auxilium fert 224, 30 sqq. damnatus 168, 18. 171, 14. missus in Asiam ad dirimenda inter Antiochum et Eumenem certamina 171, 21. ludos Romae edidit 171, 25. ad Prusiam de Hannibale missus 172, 15. Sc. Gordianus tertius simillimus uisus 350, 27.
- P. Cornelius Scipio Africanus (maior): origo 249, 2. 280, 27. consultatio cum Ioue 249, 18. 280, 27. qua ratione in Hispania bellum gesserit 113, 1. Carthagine noua expugnata quantum praesidium Punicum inuenerit 157, 18. uirginem illam formosam non reddidit sed retinuit 158, 1. quot milites in Africam transportauerit 105, 3. eius pericula in nauigatione 105, 10. ad eum ante proelium Zamense Hannibal in castra uenit 158, 33. de eius exercitu multi milites in Africa remanent 161, 5. passus est secerni a cetero consessu spectacula senatorum 160, 30. ludi uotiui 271, 4. cum Hannibale Ephesi colloquium 36, 29. 146, 8. Sc. ab Antiocho comprehensum esse Romae rumor erat 161, 14. Elaeae aeger relictus, dum ad Magnesiam dimicatur 169, 13. iudicium 163, 23 sqq. fratris rei facti nomine ad tribunos prouocat 224, 34 sqq. mors 122, 8. 166, 37. dictum quoddam 65, 18. — Filius ab Antiocho captus 162, 13. (cf. 164, 14.)
- P. Cornelius Scipio censor quasdam circa forum statuas sustulit 85, 34.
- P. Cornelius Scipio Afr. minor dictum quoddam patris de bono imperatore referebat 110, 5. *εἰρωνεία* 88, 25. aequalis Terentii 221, 11; Ter. minor 273, 19.
- P. Cornelius Scipio Nasica cos. Boios uincit et plurimos occidit 161, 35. pro L. Scipione Asiatico oratio 168, 30. legatus ad Prusiam de Hannibale missus 172, 15.
- P. Cornelius Scipio Nasica Corculum Persam manu militum circumit 116, 15.
- Cornelius Scipio Pomponianus Saluittonem in familiam suam recepit 265, 30.
- P. Cornelii Spinteris luxuria 226, 12; 20.
- P. Cornelius, cui primo Sullae cognomen inpositum est 127, 19.
- L. Cornelii Sullae uitae peri-

- culum 131, 4. Samnitium castra capit 130, 31. egregia ante pugnam Vercellensem rei frumentariae cura 128, 14; in ea opera 129, 15. primum praeturae repulsam fert 129, 18. Pompeios oppugnat 206, 4. primo frustra Piraeum oppugnat 149, 23. quo die Athenas ceperit 131, 27. ad Chaeoneam uictoria 131, 29. 132, 1; 28. ad Orchomenum 132, 17. Archelaum proditionis crimine liberat 133, 5. primae res in Italia post reditum ex bello Mithridatico gestae 133, 12 sqq. ad Sacriportum quot milites amiserit, quot hostes occiderit 134, 12. de tribunis pl. lex 276, 34. mortem praesagit 134, 18. de fortuna opinio 129, 29. prodigia S. facta et uaticinia 130, 26. 132, 10. 133, 23. 134, 6. cum Metello amicitia 130, 4. ad Licinium Lucullum commentarios suos mittit 127, 14. 130, 9. de S. iudicium Caesaris 246, 17. S. filia Fausta 308, 2.
- Cornelius Sulla filius patri mortem praedicit 134, 24.
- P. Cornelius Sulla cum C. Iulio Caesare coniurat 239, 26.
- L. Cornelius Sylla cos. 299, 25. coronam auream primus donauit A. Postumius dictator 87, 17. cor. graminea uel obdionalis 130, 34.
- de Corsis triumphauit in monte Albano Papirius Maso 84, 31.
- Coruinus uid. Valerius.
- Cossus uid. Cornelius.
- Cotta uid. Aurelius.
- Cotylia a Sabinis occupata 80, 35.
- Cranaus Cecropis successor 233, 7.
- Crassus uid. Licinius.
- ad Cremeram cur male pugnatum sit 71, 36. 96, 25. clade ad Cr. accepta Fautia curia abominanda 196, 11.
- Cremonae uastatio 311, 8. 316, 6.
- per Cremonis iugum Hannibal Alpes transiit 101, 15.
- in Creta res a Q. Fabio gestae 162, 32.
- Cretensium mores Romani secuti 235, 12.
- Crinitus uid. Vlpianus.
- Crispus uid. Sallustius.
- Critolai eloquentia 122, 22.
- crocodilorum et delphinorum pugna 304, 30.
- in Crotoniensi agro feliciter a Cn. Seruilio cons. cum Hannibale pugnatum 158, 26.
- Crustumerium antea Clytemestrum dictum 68, 22.
- crystallum in Ammaeensis iugis effossum 297, 26.
- Cumani Parthenopen condunt et diruunt 126, 6.
- Cumani Apollinis signum 107, 9.
- Cures a Sabinis conditae 51, 2.
- C. Curio cos. Capitolio restituto Sibyllae carmina conquisiuit 276, 9.
- Curtius consul locum fulguritum saepsit nomenque dat 126, 20.
- M. Curtii mors 198, 11.
- Curtius lacus unde nominatus 79, 9. 196, 18. 198, 7.
- Cyclades insulae testes abstinentiae Catonis Vticensis 243, 9.
- ad Cynoscephalas quot hostes caesi et capti 145, 20. 159, 26.
- Cyprina pyxis 260, 7.
- Cypros testis abstinentiae Catonis Vticensis 243, 9.

- Cypselum fugit Damaratus 220, 1.
 Cyrus flumen 353, 12.
- ad Dacicum bellum Hadrianus Traianum secutus 324, 26.
 Dacius 144, 27.
 Damaratus pater Tarquini Prisci in Italiam fugit 219, 35.
 damnatorum capite corpora Augustus cognatis negavit 259, 25.
 Danae a Ioue Pico corrupta 375, 27.
 in Dardanis Aetoli auxilia mercede conducunt 162, 19.
 decemviri, qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalando populum rogauerunt 71, 30. 91, 30.
 P. Decius cos. 83, 20.
 Decius Magius Campanorum princeps auus Minatii Magii 205, 23.
 defectio solis nonis Iuniis a. 403. 351: 4, 29.
 Q. Dellius desultor bellorum 267, 30. insidias Cleopatrae timet 250, 10.
 Δέλμινον πόλις Δαλματίας 351, 27.
 Delphica Sibylla uid. Sibylla.
 Delphicorum et crocodilorum pugna 304, 30.
 Delus insula Atheniensibus a Romanis data 160, 4.
 Demaenetus in lupum mutatus 234, 18.
 Demosthenes delator 332, 31.
 Deucalionis diluuium 230, 7; 26. 233, 8.
 Diadumeni epistula fatalis 331, 9.
 Diaei mors 173, 31.
 Dianae templum Sagunti memorabile 297, 21.
 Dianae lectisternium factum 83, 5.
 Dianius lucus 52, 29.
 dictatura Albanorum exemplo instituta 194, 5. dictator primus a populo creatus Q. Fabius Cunctator 102, 22. dictator Latinus 52, 30.
 T. Didius cum Minatio Magio Herculaneum cepit 206, 3.
 dierum postridianorum quae causa sit 71, 25. 96, 25.
 diluuium Ogygii 229, 6. Deucalionis 230, 7; 26. 233, 8.
 Diocletiani dictum de Maximiano et Aureliano 362, 12; de Aureliani posteris 362, 15.
 Diogenis eloquentia 122, 23.
 in Dionis morte quam inuisa esset singularis potentia, adparuit 219, 27.
 Dion Neapolitanus a Varrone citatus 230, 17.
 ad Dionysium Syracusanorum tyrannum legati Romani missi 96, 8. 194, 23.
 Diomedeae insula 234, 2. D. aues 233, 32 sqq.
 Dionysius Philistum Syracusas reduxit 221, 32.
 Dioscurorum simulacra ludis magnis per urbem portata 26, 24.
 Domitianus pessimus ipse (cf. 333, 28.) sed amicos bonos habuit 333, 5. delatores sub D. 332, 28. Christianorum sub D. martyrium 376, 18.
 Domitilla uid. Flauia.
 Cn. Domitius Cn. f. Caluinus aedilis cur. 84, 13.
 Cn. Domitius Corbulo solis defectum in Armenia sensit 303, 11. D. de Caesennii Paeti clade memoria 303, 18.
 Dorso uid. Fabius.
 Drepanum 88, 2. Drepana 87, 35. 88, 2.

- Drusus filius Claudio Neroni patri ab Octauiano redditus 258, 23.
- Drusus Caesar cos. 300, 14; 22. dryadum Gallicanarum responsum 362, 18.
- M. Duellius trib. pl. 82, 25.
- Ephantus Corinthius Damarratum secutus in Italiam uenit 219, 34.
- Egeria nympa Numae fulminis procurandi scientiam aperit 153, 5.
- Egerius pater L. Tarquini Collatini 23, 35 sqq.
- Egerius Laeuinus 53, 30.
- elephanti a Metello in Sicilia capti Romae per circum acti 84, 25. el. iuncti 198, 18. quo tempore primum Romae pugnauerint 274, 15. de el. mirabilia 373, 3.
- in Elymaeos petunt bratum arborem 295, 25.
- ad Emporias multi hostes caesi 58, 4. 160, 27.
- Entellus unus de Troianis 282, 29.
- Ἐφρησίς 109, 11.
- Ephesi colloquium Hannibalis et P. Corn. Scipionis 36, 30. 146, 8.
- Epiros testis abstinentiae Catonis Vticensis 243, 8.
- epularum mos apud ueteres Romanos 64, 23; 33. 235, 11.
- equorum certamina ludis magnis 27, 8.
- equus Troianus machinamentum bellicum 200, 16.
- de Erycinis certaminibus iudicium Fabii Pictoris 29, 17.
- Erythras Roma legati missi ad Sibyllae carmina conquirenda 276, 10.
- Erythraea Sibyllarum nobilissima 276, 6 sqq.
- Etruria natinatur 65, 17. in Etr. pugnatum a. 294. 460: 28, 34. ex E. haruspices acciti 5, 9. in E. egregie res gestae a M. Atilio Regulo 142, 2. — ex E. Romam histriones acciti 314, 8.
- Etrusci regebant Volscos 53, 11. Pisas obtinent 50, 11. in Etruscos haruspices male consulentes animaduersum 5, 9.
- Etrusca praeda Carthaginem portatur 158, 9.
- Euander litteras ex Graecia 32, 21; linguam Aeolicam in Italiam secum aduexit 47, 14. Faunum deum dixit 32, 24. 68, 25. Pani sacrum facit 10, 28. Lycaea instituit 200, 25. E. classis praefectus Cattillus 52, 17. ante E. Roma Valentia nominata 237, 20.
- Euganearum gentium oppida XXXIII 49, 23.
- cum Eumene Attali filio bellum gerere Philippus a Rom. uetitus est 145, 32. Eumenis frater Attalus Romam uenit ad indicia de Perseo deferenda 172, 26. in bello Persei Romanos non adiuit 172, 32. inter E. et Antiochum certamina a L. Scipione dirimuntur 171, 22.
- Eunoae Maurae plurima tribuit Caesar 249, 7.
- Eunomus Lycurgi pupillus 51, 9.
- Euphrates oritur in monte Aga 304, 3. in Euphraten mergitur Arsaniae 296, 12.
- Euximus comes Aeneae 29, 16. 126, 15.
- exauguratio fanorum 47, 35.
- exercitus Romani continentia 120, 19.

- Fabius** 143, 30.
 Q. Fabius cos. 83, 20.
 M. Fabius Ambustus cos. 219, 9.
Fabius Chilo Commodi corpus sepeliuit 337, 11.
 (C. Fabii) Dorsonis facinus 71, 17.
 C. Fabii (Labeonis) praetoris res in Creta gestae et triumphus 162, 30. cos. 217, 4.
 Q. Fabius Maximus Cunctator primus dictator a populo creatus 102, 20. Q. Fabii M. consulis dignitas 144, 32.
 Q. Fabii Maximi Rulliani ad Inbrinium pugna 28, 5 sqq. consul creatus consulatum distulit, aedilis factus 196, 21. 201, 29.
 Q. Fabius Pictor res in Ligustinis gessit 30, 21.
 C. Fabricius cons. Pyrrhum hostem ab insidiis defendit 142, 22 sqq. 156, 22. a Samnitibus frustra temptatus 280, 13.
Fadilla uid. Iunia.
Faenius praefectus ab Gauio Silano interrogatus eum Senecae mortem indicere iubet 317, 14.
Falisca Argis orta 50, 21.
fanatici unde dicti 32, 26. 68, 27.
Fannia lex quo anno data 97, 1.
 C. Fannius trib. pl. 175, 24.
 C. Fannius historicus gener Laelii 89, 8. 205, 14. 241, 1. secundo loco Carthaginis muros ascendit 88, 10.
fana unde dicta 32, 25. 68, 26.
fanum Termini 48, 1.
far terrere Numa instituit 70, 19.
Faucia curia tribus cladibus abominanda 196, 11.
faunae primo aedes sacrae dictae 32, 25. 68, 26.
Faunus ab Euandro deus dictus 32, 14. 68, 25. a Lupercis cultus 35, 21. 200, 23. F. et Martius Picus de Ioue in terram eliciendo Numam docent 153, 7.
 in Faustae adulterio Milo deprehensus 308, 2.
Faustina M. Philosophi uxor Auidii Cassii rebellionis fauet 334, 34 sqq.
Faustulus Romulum et Remum educat 10, 33 sqq. F. uxor Acca Larentia 191, 12.
feminae Romanae capillum cinere unguabant 64, 9. cum lugerent, utebantur ueste caerulea 64, 13.
Feretrius Iuppiter uid. Iuppiter.
Feronia dea unde nomen inuenit 51, 19.
fetiales instituti a Numa ab Ardeatibus sumpto exemplo 95, 2.
Fidius Iuppiter 50, 30.
figlinorum luxuria 277, 36.
Firmi mores 362, 25.
Fiscellus 52, 2.
Flaccus 148, 10. uid. Valerius.
Flaminius uid. Quinctius.
 C. Flaminius religione neglecta ad Trasumenum cecidit 101, 30; 31.
 C. Flaminius praetor tres dilectus habuit 161, 2.
Flaminius circus 227, 8.
Flauia Domitilla christiana in insulam Pontiam relegata 376, 19.
Cn. Flauii, Anni filii, aedilitas 83, 25. ante aedilitatem tribunatum gessit duosque triumuiratus 196, 18.
Flavius Clemens cons. 376, 19.
 C. Fonteius cos. 300, 7.
Franci ab Aureliano uicti 361, 22.
frumentationes publicas ab-

- olendi Augustus consilium capit 239, 18.
- Fucinus lacus oppidum Ar-
chippe hausit 94, 1. Fucino ui-
cina Angitia occupauit 94, 7.
- C. Fufus cos. 300, 31.
- fulminis euocatio 79, 31. 80, 16.
f. procurandi scientiam Numa
adipiscitur 153, 3.
- Fulius Boius dux Retici limi-
tis 356, 12.
- L. Fulius Flaccus a fratre
censore notatus 172, 23.
- Q. Fuluius censor fratrem et
consortem puniuit 172, 17.
- M. Fuluius Nobilior cos. 162. 10.
- Fundanorum coniurati a Ro-
manis puniti 139, 26.
- L. Furius cons. 138, 34. trib.
mil. aedi Saturni aedifican-
dae praefectus 96, 24.
- M. Furius cos. 300, 3.
- C. Furius Aculeo quaestor L.
Scipionis reus factus 168, 14;
et damnatus 168, 22.
- M. Furius (Camillus) 137, 2.
Veios capit 219, 14.
- C. Furii Chresimi iudicium
85, 9.
- L. Furii Purpurionis de roga-
tione Petillia sententia 167, 27.
in furto comprehensi milites
quo supplicio adfecti 66, 33.
- P. Gabinius Erythras missus
ad Sibyllae carmina conqui-
renda 276, 11.
- Gabinus ritus 46, 34.
- Gaetulicus uid. Cornelius.
- Gaius Caesar filius Germanici
Tiburi natus (non Caligula)
309, 25.
- Galliae studium 48, 31. G.
cisalpiniae defectio 30, 5.
- Gallicanae sextae legionis tri-
bunus Aurelianus 361, 22.
- Gallicanarum dryadum respon-
sum 362, 18.
- Gallicanus papauer 48, 34.
- Gallicarum succidiarum ma-
gnitudo 49, 9. G. agri fecun-
ditas 49, 29.
- Q. Gallius praetor ab Augusto
occisus 255, 5.
- Galli Capitolium obsident 71,
14. 136, 15 sqq. Palatium in-
cendunt 126, 26. G. incendio
antiqua litterarum monumen-
ta periisse 108, 10. cum G.
circa Anienem pugnatum 137,
21. b. Gall. quot Romani
interfuerint 30, 9. G. deuicti
a Claudio Marcello ad Comum
160, 7. G. in Olympo monte
caesorum numerus 146, 25.
G. multi ad Pesinuntem ce-
ciderunt 188, 19. 273, 3. Gal-
lus a T. Manlio ad Anienem
uictus 137, 23; alius G. a
Valerio Coruino 139, 1.
- Garga uicus in finibus Thu-
rinis 151, 7. 377, 9.
- Garganus mons 234, 2.
- Gargara civitas in finibus
Troicis 151, 10. 377, 12.
- Gargarum flumen in finibus
Thurinis 151, 5. 377, 7.
- Gaius Silanus Senecae mor-
tem indicit 317, 4.
- Gazaca 353, 18; quo loco sita
250, 31.
- Gellius 331, 11.
- Γηλὸς ἔθνος Παρθίας 352, 20.
- Ger flumen trans Atlantem
305, 15.
- Germaniae bellum 265, 21.
G. a Maximino uicta 345, 9.
- Γερμανίαια πόλις Εὐφρατη-
σίας 352, 27.
- Germanicus cos. 300, 7; 18.
G. filius C. Caesar 309, 24. in
Germanici liberos furor causa
Seiano caedis 294, 6.

- Γερσόνιον* 351, 22.
 Getaniae uxoris Seruii Tullii mors 155, 8.
Γένδαροι πρὸς τῆ Ἀντιοχείᾳ 354, 2.
 Glaucus Cleopatrae medicus 251, 11.
 Gordjanorum familia ex familiis Scipionis, Pompeii, Antonini, Antonii coaluit 348, 3.
 Gordianus primus per quadri-
 dum ludos scaenicos et iu-
 uenalia edidit 348, 6. adcla-
 matio Afrorum in eum 348, 8.
 a senatu cum filio imperator
 appellatus 348, 17. in deos
 relatus 349, 20. Augusti uul-
 tum repraesentavit 350, 22.
 Gordianus iunior imperator
 appellatus 348, 17. uxorem
 numquam habere uoluit 349, 6.
 uita 349, 8. in deos relatus
 349, 20. Pompei simillimus
 350, 24.
 Gordianus tertius puer trede-
 cim annorum Caesar appel-
 latus 349, 25. ab omnibus
 amatus 350, 12. Scipionis
 Asiatici faciem rettulit 350,
 26. eius percussorum mortes
 350, 14.
 Gracchus uid. Sempronius.
 Graeci Romam condiderunt
 35, 15. Gr. clupei rotundi
 65, 10. Graeca sacra Her-
 culi apud Romanos facta
 35, 16.
 graminea corona 130, 34.
 Gratiarum simulacra ludis ma-
 gnis per urbem portata 26, 21.
 Grauiscae unde dictae 50, 20.
 Grumento capto serui duo do-
 minam seruant 149, 6.
 Grundilibus laribus fanum fac-
 tum 70, 16.
 Hadria orti Hadriani maiores
 324, 17.
 Hadriani origo 324, 15. H.
 Traiani moribus obsecutus
 324, 20. in Traiani amici-
 tiam redit 333, 10. tribunus
 pl. omen futuri imperii ac-
 cepit 324, 25. a Traiano
 adoptatus 357, 4. H. inuito
 multi nobiles uiri interfecti
 sunt 325, 9. dilectus in Hi-
 spania 333, 14. Antoninum
 adoptauit 357, 5. morbus sa-
 natus 333, 21. mores 333, 25.
 matheseos peritus 333, 30.
 H. tetrafarmacum 334, 10.
 Hamilcaris proelia ad Erycem
 fortiter commissa 29, 17. uid.
 et. Amilcar.
 Hannibal Hasdrubalis consi-
 lia secutus 31, 2. H. som-
 nium 94, 29. per Cremonis
 iugum Alpes transit 101, 15.
 quot milites in itinere ami-
 serit 34, 8. qua ratione Pa-
 dum transierit 101, 27. post
 pugnam Cannensem de redi-
 mendis captiuis Romam cap-
 tiuos mittit 25, 26 sqq. 224,
 6 sqq. Maharbalis consilium
 H. datum (57, 20 sqq. 102,
 32 sqq.) a Marcello uictus
 220, 5. iter contra Romam
 factum 103, 15. Marcellum
 mortuum honore prosequitur
 220, 9. ne columnam auream
 Iunonis Lacinae auferret,
 somnio deterritus 104, 11.
 legatus ante proelium Za-
 mense ad Scipionem uenit 158,
 32. cum P. Africano Ephesi
 conloquium 36, 29 sqq. 146, 8.
 mors 172, 12. 217, 3. 373, 10.
 Hanno ad Salaecam captus
 105, 24. 158, 15.
 haruspicum ex Etruria acci-
 torum dolus 5, 9.

- Hasdrubal Carthagine tyrannidem petit 30, 30. in Hispania iniussu senatus res Carthaginienses gerit 30, 35. eius superbia bellum Hannibalicum conflatum 30, 27.
 Hasdrubalis castra in Hispania a Rom. expugnata 36, 7. cum H. eruptione pugnatum 57, 1. imago in cluqueo 36, 12. 85, 7. 157, 8.
 hasta pura 235, 15.
 D. Haterius cos. 300, 23.
 Helenae simulacrum ludis magnis per urbem portatum 26, 24.
 Heliogabali uindemiis lasciuia 339, 17. H. consobrinus Alexander 355, 4.
 Heluidius Priscus sanctissimus uir dictus 319, 5.
 M. Heluius ad Iliturgi Celtiberos uincit et oppidum capit 160, 19.
 Herculaneum 182, 13. a Minatio Magio et T. Didio captum 206, 3.
 Herculi a Rom. Graeca sacra facta 35, 17. lectisternium 83, 5. simulacrum per urbem portatum 26, 23. Cacum oppressit 93, 32.
 Herennianus uid. Verconnius.
 Hermaphroditus apud Lunenses 278, 9.
 Hermodorus Salaminius aedem Martis aedificauit 227, 8.
 in Hernico agro pugnatum cum Aequis 56, 9.
 Hernicis nomen dedit Hernicus dux 281, 34.
 Hersiliae apud T. Tatium praeces 94, 26.
 Hesiodi aetas 70, 1. 218, 17.
 Hesperia primo Italia dicta 280, 30.
 Hesperos 230, 13. (280, 31.)
 Hiberiae portae Caspiae 304, 16.
 Hiberus fluuius 63, 33.
 Hiero rex Syracusanorum 238, 32. contra Hieronem regem classis Rom. quot diebus aedificata 84, 17.
 Hilaria 342, 9.
 hippocentaurus in Thessalia natus 296, 13.
 in Hirpinis legio conscripta a Minatio Magio 206, 3.
 A. Hirtius cos. 230, 24. ab Octauiano interfectus 270, 14.
 hirundinis pronuntio usus 30, 23.
 ex Hispania in Aethiopiam nauigatio 107, 17. qua ratione P. Cornelius Scipio in H. bellum gesserit 113, 1. uirtus et abstinentia M. Porcii Catonis in H. 66, 9. uictoria ad Emporias 160, 26. in H. res ab Hasdrubale iniussu senatus Carthaginiensis gestae 30, 35. in H. ulteriore ad Iliturgi pugnatum 160, 20. in H. dilectus 161, 7. H. citra Hiberum natura 58, 10.
 Hispanicus gladius 138, 8; 18. ab Hispaniensibus origo Hadriani manat 324, 16.
 historiae principia 43, 22.
 histriones unde dicti 314, 11.
 Homeri aetas 70, 1. 218, 17 sqq.
 H. Delphicae Sibyllae plurimos uersus operi suo inseruit 297, 11.
 Homullus uid. Valerius.
 Horarum simulacra per urbem portata 26, 21.
 Horatii Coclitis statua de caelo tacta 5, 7.
 Hormus Cremonae uastationis auctor 316, 6.
 horologium primus Romae stultuit L. Papirius Cursor 374, 1.
 Q. Hortensius primo frustra Catonis Vticensis filiam in

- matrimonium petit, tum ducit Marciam uxorem 245, 1.
- A. et L. Hostilii legati L. Scipionis rei facti 168, 14; et damnati 168, 18.
- Hostilius rex uid. Tullus.
- Ianiculum a Iano dictum 281, 5. ad I. proelium 187, 6.
- Ianualis porta cur aedificata 79, 27.
- Iani imperium et res gestae 281, 1 sqq. cur biformis sit 127, 6. I. nominare die atro non oportet 75, 19.
- Iason Medeam Buthroti sepehuit 94, 9.
- Ἰβήρης* 351, 15.
- Sp. Icilius trib. pl. 82, 25.
- Idaeae magnae matris aedes dedicata 161, 30.
- Idaeus uertex Gargara 151, 9.
- Iguuium 185, 9. Iguuini 185, 12.
- Ilia filia Numitoris Romuli Remique mater 9, 18. 19, 9.
- Iliturgi a M. Heluio receptum 160, 22.
- Illyrica praeda 173, 17.
- Illyrici custodia 265, 26.
- Illyrius ager 61, 22.
- Illyrii ab Octauiano uicti 258, 27.
- Imbrus insula Atheniensibus a Romanis data 160, 4.
- ad Inbrinium Q. Fabii pugna 28, 11.
- instauratiui ludi 106, 12.
- Insubres Melpum deleuerunt 219, 13.
- intercalatum quo tempore primum sit 71, 8. 91, 31. intercalauit primus Romulus 192, 30; Numa sacrorum causa 152, 30.
- interregnum post excessum Romuli 4, 26.
- Iphigenia 54, 11.
- Isis Aegyptios litteras docuit 230, 34.
- Ister primus histrionum 314, 10.
- Italia a uitulis deducenda 77, 21. unde primo Hesperia dicta 280, 30. I. muri uice tuebantur Alpes 57, 17. I. disciplina et uita 54, 25. 235, 7. I. primo tenere Aborigines 44, 3. in Italiam uenit Aeneas (uid. Aeneas) concessis ab Arginis nauibus 69, 16. 77, 26.
- Italicam Hadria Hadriani maiores migrauerunt 324, 17.
- Italici Hadriani dilectum retractant 333, 18.
- Iudaei nequitia sua ipsi miserias suas meruerunt 307, 20.
- Iulia lex 248, 10.
- C. Iulius Caesar: scripta quaedam ab adulescentulo 202, 22. a piratis captus, postea eos ultus 278, 14. cum Crasso, Sulla, Autronio coniurat 240, 1; 3; cum Pisone 247, 2. Ciceroni consulatum petenti acerrimus refragator 210, 1. consul Cn. Pompeium principem sententiam rogabat 212, 9. Pompeium heredem scripsit 202, 26. propter Vespitem Tencterorumque caedem eum barbaris tradendum esse censet Cato Vticensis 240, 9. C. post pugnam Pharsalicam uox 263, 20 sqq. angustiae in Hispania 264, 15. C. futura caedes prodigiis denuntiata 248, 8. hereditas 253, 16. animae inter deorum numina receptae signum 253, 25. 254, 3. Eunoae Bogudique plurima tribuit 247, 8. C. in potentia 246, 13. tribus seruis in expeditione Britannica usus est 247, 13. circa uictum indifferens 250, 10.

- ingenii acritas 250, 8. de orationibus duabus quae Caesaris ferebantur Augusti iudicium 260, 23; 27. fides commentariorum 264, 18.
- C. Iulius Hyginus pauper C. Clodii liberalitate sustentatus 271, 9.
- C. Iulius Iulus cons. 195, 4.
- Iulius Mansuetus a filio occisus 315, 23.
- Iulius Octavius uid. Augustus.
- Iulius Trypho orientalis limitis dux 356, 9.
- apud Iuniam Fadillam arrae regiae 347, 32.
- iuniores qui sint a Seruio Tullio dicti 201, 15.
- D. Iunii Bruti filiam C. Gracchus in matrimonium ducit 221, 1.
- M. Iunius Brutus aedem Idaeae matris dedicat 161, 30.
- M. Iunius Brutus discedit a Porcia 242, 5. prodigia ante pugnam Philippensem facta 241, 11; res in pugna gestae 241, 21. egregia memoria apud Asinium Pollionem 265, 21. ultimus Romanorum 288, 34.
- Iunius Postumus Gallias rexit 357, 21.
- M. Iunius Pullus cons. 156, 32.
- App. Iunius Silanus 300, 30.
- C. Iunius Silanus 300, 5.
- M. Iunius Silanus 300, 19.
- de Iunone iudicium Paridis falsum esse 232, 35. Iunonis simulacrum per urbem portatum 26, 13. I. Laciniae fanum 104, 12. I. Lucinae thesaurus 80, 24. I. Sospitae templum restitutum 178, 7.
- iuuenalia a Gordiano primo edita 348, 7.
- Iuppiter a Numa ad terram elicitur et procurationis fulminis ritum aperit 153, 18.
- I. nominare atro die non oportet 75, 19. I. simulacrum per urbem portatum 26, 13.
- I. Capitolini templum ex manubiis Pomptinis incohatum 23, 21. 81, 30. aedes Iouis 109, 25. 159, 20.
- Iouis Feretrii ludi in Tarpeio instituti 79, 17.
- Iuppiter Fidius idem qui Sancus 50, 30.
- Iuppiter Lycaeus 234, 33.
- Iuppiter Picus uitiauit Danaen 375, 26.
- Ioui Statori aedes uota 28, 36.
- Iustus rebellionis auctor 306, 24.
- Iuentutis templum 80, 28.
- Karthaginienses uid. Carthaginienses.
- Laberii uirtus 143, 17.
- Labicanae uuae 345, 6.
- Lacedaemonii ad Italiam delati se cum Sabinis coniunxerunt 51, 8 sqq. a L. Sabus in Italiam uenit 282, 2. L. mores Romani secuti 235, 11.
- Laciniae Iunonis fanum 104, 12.
- C. Laelius gener C. Fannii historici 89, 9. 205, 14. 241, 1. ad L. historias suas misit Coelius 100, 5. (uid. adn. a. h. l.) aequalis Terentii 221, 11; minor 273, 19. dictum quoddam 221, 14.
- D. Laelius cos. 299, 24. post Laeti mortem fieri se iussisse negauit Seuerus 339, 6.
- Laenius uid. Egerius.
- Lamia uid. Aelius.
- Lanuuius populus 52, 31. Lanuuii clipei a muribus adrosi 178, 14.
- laribus Grundilibus fanum factum 70, 16.

- Larentia uxor Faustuli 18, 12.
 Romulum siue populum Rom.
 heredem instituit, inde honor
 ei additus 46, 17. 152. 9. 191, 12.
 Larii lacus amplitudo 49, 5.
 laticlauiam praefecto praet. sum-
 missa, si quis imperator suc-
 cessorem dare uellet 339, 27.
 Latino bello ludi uotini ma-
 ximi primum facti 24, 7 sqq.
 75, 25. 96, 12. 106, 10. ante
 L. b. A. Postumius dictator
 ludos (magnos) uouit 24, 23.
 Latini Aborigines Phrygesque
 iuncti appellati 44, 5. Lati-
 norum uotum 46, 3. Latinus
 dictator 52, 30.
 Latinus rex Troianis agrum
 dat 44, 26. 177, 31. pugnat
 cum Aenea 44, 33 et perit
 44, 34. 45, 11; 16; 25.
 Latinus archimimus 332, 32.
 Latium unde dictum 217, 8.
 Latonae simulacrum per urbem
 portatum 26, 17.
 Lauiniam Aeneas accepit uxo-
 rem 45, 22. eius sors post
 Aeneae mortem 45, 27 sqq.
 Lauinium 52, 13. 178, 14. L.
 T. Tadius obruncatus 192, 35.
 Laurens populus 52, 31.
 in Laurenti agro Aeneas cum
 sescentis sociis castra posuit
 69, 29. ad L. ager Troianis
 a Latino datus 44, 27. 177, 32.
 Laurensis uid. Liuius.
 iuxta Laurolauinium Aeneae
 socii praedam agunt 45, 9.
 L. Ascanius tenuit 45, 26;
 concessit Lauinae 45, 30.
 Lauronem Pompeius frustra
 defendit 239, 5.
 lectisternium primum factum
 82, 35.
 Lemnus insula a Romanis
 Atheniensibus data 160, 4.
 Lentulus uid. Cornelius.
 Leonidae apud Thermopylas
 uirtus 56, 29.
 Lepidus 109, 31. uid. et. Aemi-
 lius.
 Lepontii Tauriscae gentis 49, 3.
 Leucas a L. Licinio Crasso cons.
 oppugnatur 110, 29.
 Liber uid. Bacchus.
 libri lintei in aede Monetae
 sepositi 195, 2; 7; 21.
 Libitinae templum 80, 27.
 L. Libo trib. pl. 89, 3. uid.
 Scribonius.
 Libui 48, 27.
 Licinia Vestalis in ius uocata
 274, 7.
 Licinius trib. pl. 174, 14.
 C. Licinius cos. 300, 2.
 C. Licinius Caluus cons. T.
 Quinctium Poenum dictato-
 rem dicit 195, 35.
 L. Licinii Crassi oratoris he-
 redes multa triclinia aerata
 uendiderunt 175, 11.
 M. Licinius Crassus: in Cr. Vibii
 comitas 274, 25. auctor con-
 iurationis prioris Catilinae
 210, 8. 239, 26. 240, 3. Ci-
 ceroni consulatum petenti
 acerrimus refragator 210, 1.
 de Catilina epistolam ad Ci-
 ceronem defert 209, 26.
 L. Licinius Crassus Mucianus
 quas quinque res omnium
 maximas et praecipuas duxe-
 rit 116, 23. supplicium de
 architectone Moelattensium
 ab eo sumptum 110, 23.
 L. Licinius Crassus cos. 300, 32.
 M. Licinius Crassus cos. 300, 29.
 ad L. Licinium Lucullum Sulla
 commentarios suos misit 127,
 14. ueneno necatus 221, 4.
 Lucullorum aedilitas 274, 18.
 Licini forum Orumbouiorum
 stirpis 49, 17.
 Ligurum mores 48, 20; 24. L.

- pagus Vertamacori 49, 16.
 Ligurum Montanorum captiui nauibus Carthaginem portantur 158, 9. *Αλυγοες* 351, 15.
 a Ligustinis praesidium Rom. obsessum 30, 22.
 Lilybaeo Sempronius celocem in Africam misit 101, 6.
 linteï libri uid. libri.
 Lintirius ager p. R. a Larentia relictus 46, 19.
 Liris 187, 30.
 litterae apud Aegyptios reperiae a Mercurio 93, 6; ab Iside 230, 34. quaedam additae a Palamede, aliae a Simone 8, 1. 32, 11. 93, 14.
 litterati qui sint 223, 23.
 Liuia filius Drusus ab Octauiano patri redditus 258, 23.
 Liuus 181, 15.
 Liuus quo anno fabulam docuerit 216, 19.
 M. Liuus cos. 72, 22.
 T. Liuus et Sallustius pares 301, 24.
 Liuus Laurensis Fabio Chiloni Comodi corpus sepeliendum tradit 337, 10.
 ad Lixum flumen Antaei sepulcrum 373, 1.
 Locrenses Metapontum condunt 297, 18.
 Locris Pleminianus tumultus 164, 11.
 Locri oppidum in Aulone condunt 282, 26.
 Lucani natinantur 65, 17. ut a Rom. deficient, inpelluntur 139, 34. 140, 2. Lucanae Thebae 53, 27.
 ad Luceriam pugnatum a. 294. 460: 28, 33 sqq. L. compulsus L. Postumus cos. 142, 2.
 Lucinae simulacrum per urbem portatum 26, 20.
 Lucinae Iunonis thesaurus 80, 24.
 Lucius familiaris 123, 12.
 Lucoris deus asylum curat 78, 4.
 Lucullus uid. Licinius.
 ludorum magnorum descriptio 24, 33 sqq. inpensae 24, 23.
 l. saeculares ut centesimo quoque anno fierent, institutum erat 156, 2. l. saeculares tertii 156, 31; l. saec. quarti quo anno facti 74, 10. 86, 11. 97, 4. 173, 21. l. primi scaenici 161, 31; l. sc. a Gordiano primo editi 348, 7. l. Tarpeii uel Capitolini in Tarpeio a Romulo instituti 79, 16. l. uotiui maximi bello Latino primum facti 24, 20. 175, 25. 96, 12. 106, 10; Africani 271, 4. l. instauratiui 106, 13. funebres Caesaris 253, 35. Veneri Genetrici editi 253, 24. ludi ab Agrippa per undesexaginta dies facti 262, 4.
 Lugdunenses Proculum ad imperium hortantur 366, 1.
 apud Lunenses Hermaphroditus 278, 8.
 Luniense marmor 226, 4.
 lupa nutrit Romulum et Remum 10, 9.
 Luperci unde orti 234, 27. quo uestitu currant 200, 26. cur nudi currant 35, 21.
 Lusitanis interfectis Seru. Sulpicius Galba a Catone accusatus 62, 8 sqq. a L. prosperum proelium cum Romanis commissum 147, 31. de L. triumphauit Brutus 221, 1.
 Lusius inuito Hadriano occisus 325, 9.
 Q. Lutatii Catuli in pugna Vercellensi opera 128, 24. 129, 13. sibi uictoriam uindicat 125, 15. de malignitate Marii queritur 125, 3.

- luxuria apud Romanos 226, 5 sqq.
 Lycaea 200, 22.
 Lycaeus deus 234, 19; 23.
 Lycios pop. Rom. liberos esse iussit 147, 18.
 Lycoris uid. Lucoris.
 Lycurgi legum seueritatem pars Lacedaemoniorum in Italiam fugit 51, 9.
 Lydorum rex Marsyas 94, 3.
 Lysaniae filius Archagathus 72, 22.
- Macedones post Persas rerum potiti sunt 377, 24.**
 Macedoniae tumultus 65, 16. in M. Aetoli auxilia mercede conducunt 162, 19.
 Macer uid. Baebius.
 ad Macrianum imperium defertur 358, 7.
 Macrianus filius patri in imperio adiungitur 358, 33.
 Maecius Brundisinus praefectus annonae orientalis 356, 10.
 Sp. Maelii nex 33, 8 sqq. 82, 28 sqq.
 Magalia exterior pars Carthagini 220, 31.
 magistratum petentes circumisse *ἀγέλας* 64, 1. mag. Rom. nihil de publico detrhere licet 31, 27.
 Magius uid. Minatius et Decius.
 Mago post pugnam Ticinensem extemplo Padum transnauit 101, 25.
 Magonis castra in Hispania expugnata 36, 6. 156, 36. quot milites caesi 85, 1.
 Maharbalis consilium Hannibali datum (57, 20 sqq. 102, 32.)
 Maiesta uxor Vulcani 86, 19.
 Mallius trib. pl. 71, 29. 96, 25.
- Mamers lingua Oscorum Mars dicitur 371, 19.
 Mamertini unde appellati 371, 1.
 L. Mamiliii beneficium 48, 8.
 Mamurrae luxuria 225, 34.
 Mancinus 174, 1.
 Manilius legatus Marii in anulo ferreo consenuit 274, 13.
 M. Manilius cons. 173, 23.
 † Manio 198, 9.
 C. Manlius cos. 105. 649: 174, 23.
 M. Manlius cos. 434. 320: 156, 16. 201, 22.
 M. Manlii (Capitolini) uirtus 136, 30. (137, 6.) uerberando necatus 219, 6. e saxo Tarpeio deiectus 235, 6.
 Manlius (Torquatus) ad Anienem Gallum occidit 137, 23. 138, 5.
 Cn. Manlius (Vulso) cos. 162, 10. quot Gallos in monte Olympo occiderit 146, 25. 163, 10. Asia deuicta triclinia aurata abacosque et monopodia Romam primus inuexit 85, 23.
 M. inimicum incessit L. Furius Purpurio 167, 30.
 Mansuetus uid. Iulius.
 Mantua condita ab Archonte 278, 29.
 mapalia coortes rotundae 54, 33.
 Marcellus uid. Claudius.
 Marcus Ancus — uid. Ancus.
 Marcia uxor Catonis Vticensis 244, 14. Hortensio in matrimonium data 245, 21.
 Marcia aqua 273, 32.
 L. Marcii res in Hispania feliciter gestae 36, 7 sqq. 84, 35. 144, 18. 156, 34. caput contionanti arsit 157, 4; 8. Marcium clipeum 36, 11 sqq. 85, 7. 157, 7.
 C. Marcus cos. 299, 20.
 M. Marcus praetor 174, 15.

- L. Marcius Censorinus cons. 173, 23.
 Marcii Coriolani exulis uox 27, 30. mors 216, 16.
 Marcius Figulus praetor bello Persico ab Eumene non adiutus 172, 34.
 L. Marcius Philippus socer Catonis Vticensis et Hortensii 244, 28.
 (Q.) Marcius (Philippus) 72, 8.
 Q. Marcii Regis praetura 273, 26.
 Marcotidis lacus magnitudo 295, 31.
 C. Marius in Sullam offensus 128, 21. qua ratione ad Vercellas exercitus aciem instruxerit 128, 25; et pugnauerit 129, 8; qua malignitate usus sit in Lutatium Catulum 125, 3. qua ratione ad sextum consulatum peruenerit 122, 27. Sullam ab aduersariis tuetur 131, 12. M. fuga 187, 30. septimo consul 150, 2. mors 374, 15. uaricem sibi extrahi passus 250, 17. 'C. Mari' 150, 4. de C. Marii filii exercitu quot ad Sacriportum caesi 134, 12. 150, 8; dum ibi pugnatur, dormit 275, 31.
 marmoris luxuria 225, 33.
 Marna 341, 15.
 Marrucini unde dicti 52, 7.
 Marrucinus ager 311, 2.
 Martis Neria 94, 30. M. spelunca 75, 22. M. aedes 227, 7. M. picus 283, 15.
 Marsici belli initio ostenta 178, 12; somnium Caeciliae 178, 6.
 Marsus 52, 5. 178, 21. M. inperauit filius Medae 94, 10.
 Marsyae regis iussu Cacus legatus ad Tarchonem uenit 93, 27. M. oppidum Archippen condidit 94, 2.
 Martius Picus uid. Picus.
Μασχέννη, πόλις τῶν Σκηνητῶν Ἀράβων 353, 21.
 Massilia 49, 26.
 matheseos Hadrianus peritissimus 333, 30.
 matrona Romana a suis inedia mori coacta, quod oculos quosdam resignauisset 31, 24.
 Mauricius uid. Murrentius.
 Maurusii 107, 11. *Μαυρούσιοι καὶ Μαύροι ἔθνος Λιβύης* 352, 23. apud M. mirabilia 371, 23.
 Mausolus tragoedia Theodectis 279, 31.
 Maximiani asperitas ab Diocletiano reprehensa 362, 12.
 Maximiani senioris uita 370, 7. de uicta Germania ad senatum litterae 346, 9. ad filium epistula 346, 22. hostis a senatu appellatus 348, 17. omina mortis 346, 28. edacitas 347, 5. magnitudo 347, 13; 19.
 Maximini iunioris pulchritudo 343, 10. res ueneriae 347, 27. arrae regiae 347, 31. ad Maximum senatus legatio 349, 30.
 maximi ludi uotiuui uid. ludi.
 L. Mecilius tr. pl. 82, 25.
 Medea Buthroti sepulta; eius filius Marsis inperauit 95, 5.
 medicina ex melle inuenta a Sole 93, 20.
 medicus quis primus Romae fuerit 72, 21. medici Romae in taedium uenerunt 72, 27.
 Medi post Assyrios rerum potiti sunt 377, 24.
 Megale Phryge socio Tarcho Cacus in uincula coniecit, postea Sabinos disciplinam augurandi docuit 93, 28 sqq.
 Meliboea 107, 34.
 Melpum ab Insubribus et Bois

- et Senonibus quo tempore delatum 219, 12.
- L. Memmius tr. pl. 181, 14.
- Memmius Tuscus cos. 356, 6.
- Memnonis regia 289, 18.
- Memnonides aues 289, 18.
- Menam cenae adhibuit Augustus 267, 28.
- mensurae inuentae a Palamede 93, 21.
- mercennariorum militum licentia 55, 3.
- Mercurius apud Aegyptios litteras inuenit 93, 7. M. lectisternium factum 83, 6.
- Mesene inter Euphratem et Tigrim 354, 7.
- M. Messalla censor 86, 7. uid. Valerius.
- Messanenses Samnites in ciuitatem suam receperunt 372, 14.
- Metabus Priuernas 53, 8.
- Metapontum Locrenses condunt 297, 18.
- Metaurum Zancleenses condunt 297, 17.
- Metellus(a) uid. Caecilius(a).
- Mettius Curtius Sabinus lacui Curtio nomen dat 79, 11.
- Mettius uid. Sthennius.
- Mezentii bellum cum Aenea Ascanioque 44, 34 sqq. M. ab Ascanio interfectus 45, 12; 19; 26. ab Rutulis primitias postulauit 46, 2.
- Micca pater Maximini 370, 12.
- militum Romanorum numerus 30, 9. in furto comprehensi quo supplicio adfecti sint 66, 33.
- Milo uid. Annius.
- Minatii Magii uirtutes 205, 22.
- Minerva Pelopis membra reparauit 75, 13. M. et Neptuni de Athenis certamen 231, 37. de Min. iudicium Paridis falsum esse 232, 36. M. simulacrum per urbem portatum 26, 13. Mineruae sacra Nau-tiorum gens retinebat 227, 16.
- L. Minucii praefecti annonae (197, 14) de Sp. Maelio iudicium 33, 15. 82, 28.
- Ti. Minucius cons. 83, 20.
- C. Minucius Augurinus L. Scipioni multam irrogat 224, 32 sqq.
- missus circenses 235, 22.
- Mnemosynae simulacrum per urbem portatum 26, 17.
- Moelattenses 110, 31.
- apud Mogontiacum Franci ab Aureliano uicti 361, 21.
- Monetae templum 195, 2; 21.
- monopodia primus Romam inuexit Cn. Manlius 85, 23.
- Montani Ligures 158, 9.
- Mucii facinus (71, 4).
- Mugillanus uid. Papirius.
- mullei calcei magistratus curulis 63, 36.
- nulli unde nomen habeant 277, 33.
- Q. et L. Mummii rogationi Petilliae intercedunt 167, 28. auctoritate Catonis deterrentur 168, 3.
- L. Mummius Achaicus cons. 74, 11. 86, 12. 97, 7. 199, 2.
- L. Munatius Plancus cos. 300, 8.
- Munatius Rufus Canidii inuidia incitatus Catoni Vticensi suscenset 243, 22. 302, 20.
- ad Murcim intimus circus uocatus 198, 19.
- Murrentius Mauricius ad Aegyptum destinatus 356, 9.
- Musarum chorum regit Apollo
- Musagetes 126, 4. M. simulacra per urbem portata 26, 20.
- Musagetes Apollo dictus 126, 2.
- Muttines Numida in L. Scipionis exercitu 146, 16.
- Myrto coronatus Papirius Maso ludos circenses spectabat 84, 32.

- Q. Naevius ad duo milia hominum ueneficii damnauit 171, 30.
 Naro fluius 61, 24.
 Nasica uid. Cornelius.
 Nautiorum gens Mineruae sacra retinebat 219, 16.
 Neapolis antea Parthenope dicta 126, 13, N. 261, 3.
 Neptuniae arae 141, 28.
 Neptuni et Mineruae de Athenis certamen 231, 37. simulacrum per urbem portatum 26, 13. N. lectisternium factum 83, 6. N. Saturam compressit 104, 23.
 Neria Martis 94, 29.
 Nero pedibus genitus 296, 30. N. incestus 317, 2 (cf. 313, 18). ante N. mortem ostenta 310, 32; 35. Neronis nomen Otho diplomatis praescripsit 314, 1.
 Nerua Traianum adoptauit 357, 3. N. grauitas 357, 23.
 Nicias Pyrro regi insidias struit 142, 13.
 Niger uid. Pescennius.
 Nigrinus inuito Hadriano occisus 325, 8.
 Nola a Tuscis condita 53, 33. ad N. Sulla castra Samnitium capit 130, 31; corona graminea donatur 130, 34.
 Nolanus ager 151, 19.
 S. Nonius cos. 300, 3.
 C. Norbanus cos. 300, 14.
 C. Norbanus 300, 19.
 Noreia urbs in Gallia 111, 9.
 Nouaria ex Vertamacoris Ligurum pago orta 49, 15.
 Nouensiles di nouem in Sabinis apud Trebiam constituti 86, 30.
 Nuceria 182, 18.
 Numa senio confectus mortuus 80, 10. unam filiam, matrem Anci Marci, reliquit 95, 14. fetiales instituit 95, 1; Agonalia 152, 27; intercalationem 152, 30; far torrere 70, 17. N. de piscibus decretum 70, 24. fulmen euocat 79, 32. fulminis procurandi notitiam adipiscitur 153, 3. portam Ianuaem aedificat 79, 29. N. arca inuenta 73, 22; libri in ea inuenti combusti 73, 23 sqq. 80, 7; senatus consultum de ea re 155, 20; quot et quales fuerint 73, 25. 90, 27. 153, 34. 154, 12; 15. — a N. Marci Antonini familia sanguinem trahit 334, 19.
 Numantini 148, 20.
 Numicium flumen 177, 34.
 Numitorii sors 9, 11 sqq. N. pastores insidiantur Romulo et Remo 200, 22.
 L. Numitorius tr. pl. 82, 25. numus argenteus a Seruio Tullio primum flatus 236, 3. (cf. 281, 15.) quibus rebus n. insigniti apud Rom. fuerint 272, 19.
 nundinae cur institutae 70, 30. 122, 2; institutae a Romulo 88, 13.
 Nympharum simulacra per urbem portata 26, 20.
 Ὀβραηνολ 353, 12.
 obsidionalis corona 131, 1.
 Oceani filius Sol 93, 19.
 Octavianus et Octavius uid. Augustus.
 Cn. Octavius naues Punicas capit 104, 6. 158, 7.
 oculorum caliginis remedium 259, 28.
 Oeclei aui missu Catillus in Italiam uenit 52, 19.
 Ogygii diluuium 229, 6; 37; regis Thebanorum 230, 5; 16.

- olea non fuit in Italia, Hispania, Africa sub Tarquinio Prisco 272, 30.
- in Oliponensi carbunculi eruntur 297, 29.
- Oli Vulcentani sepulchrum Capitolium 22, 33. 155, 16.
- Olympia 233, 20. Olympiacum certamen 234, 21.
- in Olympo Gallorum clades 146, 25. 163, 10.
- Onychis usus 226, 8.
- Opis simulacrum per urbem portatum 26, 16.
- Orchia lex 97, 1.
- Orestis in Italiam aduentus 54, 11.
- Orumbouiorum stirpis est Comum, Bergomum, Licini forum 49, 16; Parra 49, 20.
- ostenta ante Neronis mortem 310, 32; 35.
- Ostienses melones 345, 5.
- M. Otacilius Erythras missus ad Sibyllae carmina conqui-
renda 276, 12.
- Ὀτηνή 353, 5.
- Ὀτηνοί 353, 12.
- Otho diplomatis Neronis nomen praescripsit 314, 2.
- ouans primus urbem ingressus est P. Postumius Tubertus 193, 20.
- Quinii Camilli rebellio ab Alexandro oppressa 341, 3; 18. 355, 8.
- Ὀξύβιοι μοῖρα Λιγύων 351, 19.
- Paccianus uid. Vibius.
- Pacorus Armeniae rex 353, 5.
- Paelignus 52, 6.
- Paetus uid. Aelius, Caesennius, Thræsa.
- Palaestina a Constantino in provinciae formam redacta 365, 2.
- Palamedes litteris quibusdam litteraturam auxit 32, 14. 93, 14. inuenit mensuras et pondera 93, 12.
- Palatinum officium 356, 5.
- Palatium a Gallis incensum 126, 26. ad P. Romulus et Remus expositi 10, 2.
- Palfurii Suræ uita 332, 25.
- παλιγγενεσία 229, 26.
- Palma inuito Hadriano occisus 325, 8.
- Pan Lycaeus 234, 23. Panis antrum 10, 26. simulacrum per urbem portatum 26, 24.
- Panhormitani 239, 33.
- Pansa uid. Vibius.
- papauer Gallicanus 48, 33.
- L. Papirio Cursore dictatore absente Q. Fabius ad Inbrium uincit 28, 2 sqq. P. aedilis cur. 196, 27. 202, 2. princeps Romanis solarium horologium statuit 374, 3.
- Papirius Maso myrto coronatus ludos circenses spectabat 84, 30.
- L. Papirius Mugilanus cons. 194, 29.
- Papius 182, 33.
- Parcarum simulacra per urbem portata 26, 17.
- parentalia in honorem Accae Larentiae instituta 191, 16.
- parentationis annuae honos 46, 21. parentare non oportet atro die 76, 19.
- Paridis iudicium falsum esse 232, 37.
- Parra Orumbouiorum oppidum 49, 20.
- Parrhasii Ephesii tabula quanti aestimata 374, 10.
- Parthenope a Cumanis condita, diruta, Neapolis nominata 126, 6.
- Parthenope Sirena 126, 7.
- Parthorum uictoria ad Arsaniam 303, 17.

- Parthi brati folia potionibus
inspergunt 295, 28.
- L. Passienus cos. 299, 26.
- Paulinus uid. Suetonius.
- Paulus uid. Aemilius.
- Pecoli 54, 11.
- Pelasgi sunt Tyrreni 281, 26.
- Pelagus dux Herculius 281, 34.
- pelastes 61, 36.
- Πήλιον Ἰλλυρίως πόλις* 352, 2.
- penates di a Samothracia 212,
16; appellati *θεοὶ μεγάλοι*
etc. 69, 22.
- Persae post Medos rerum po-
titi sunt 377, 24.
- Persis bellum inferendi con-
siliium Constantini 365, 6.
- Perseus Danaae filius 376, 3.
- Persei bellum 50, 27. P. initio
belli ab Aemilio Paulo falli-
tur 117, 2. de P. indicia ab
Attalo Romam deferuntur 172,
29. P. Samothraciam fugit 173,
11. Persico triumpho quanta
captiui auri argentique summa
translata sit 173, 5. in P.
Rhodiorum inclinatio 60, 6sqq.
- de Perside Sabus in Italiam
uenit 282, 2.
- Pertinax saepe a Marco lau-
datus 337, 28. horruit impe-
rium 337, 35. P. iussu Com-
modi corpus sepultum 337, 10.
- P. seueritas 357, 25.
- ad Perusiam Octauiani et L.
Augusti colloquium 256, 1.
- Perusini 185, 12.
- Pescennium Nigrum primum
sibi succedere noluerat Se-
uerus 330, 11. 338, 17. minor
Clodio Albino 330, 19. mores
330, 15. P. coniurationem se-
uere Seuerus uindicauit 339, 11.
- Pescennius Princes Clodii Al-
bini filius 345, 29.
- Pesinus urbs unde nomen ha-
beat 188, 18. 273, 1.
- pestilentia Romae 314, 6. e
Babylonia Romam translata
354, 13.
- Petelia excelso muro inposita
107, 6. P. murus factus a
Philoctete 54, 4.
- Q. Petillius praetor Numae
libros conbussit 73, 34. 80, 6.
- Q. Petillii diem dixerunt P.
Scipioni Africano 163, 25.
auctore M. Porcio Catone ro-
gationem de pecunia ab An-
tiocho capta promulgant 167,
16.
- Pharsalica pugna quot Pompei
milites occisi 263, 28.
- ante Philippensem pugnam
prodigia Bruto facta 241, 11.
in Ph. p. periculum Octauiani
255, 15; morbus 261, 11; 15.
priore pugna superiores Bru-
tus et Cassius 267, 15. quot
milites Octauiani et Antonii
caesi 267, 20.
- Philippus rex a Villio uincitur
159, 17. quibus condicionibus
Ph. pax data sit 145, 30. 159,
35. Ph. uicto quantas pecu-
nias Flamininus Romam de-
tulerit 91, 22. Ph. deuicto
imperium ad Romanos perue-
nit 377, 25.
- Philistus a Dionysio Syracusas
reductus 221, 22.
- Philoboetotus collis ad Chae-
roneam 131, 32.
- Philoctetes Peteliae murum
facit 54, 3.
- in Phocide quot Graeci a Me-
tello caesi 147, 24.
- ex Phoenice litterae in Italiam
translatae 32, 21.
- Phraaspa Mediae urbs 353, 7.
- Phrygibus iuncti Aborigines
Latini nuncupati 44, 4.
- Phrygiae tibiae 72, 29. Phry-
gius modus 210, 29.

- Phryxiana toga 277, 22.
 Phyllis 289, 22.
 a Picentibus utustior Hadriani origo manat 324, 16.
 Picentius ager 49, 30.
 Picus Martius 75, 16. perdocet Numam de Ione ad terram eliciendo 153, 6.
 Picus Iuppiter Danaen uitiauit 375, 26.
 Pilumnus unde dictus 86, 29.
 Piraeus primo frustra a Sulla oppugnatus 149, 23.
 Pisae a Tarchone conditae 50, 13. P. incolae 50, 10.
 de piscibus decretum Numae 70, 24.
 Piso a Tigurinis fusus 108, 17. uid. et. Calpurnius.
 Placentiae L. Quinctii Flamini flagitium 172, 1.
 Plancus uid. Munatius.
 L. Plautius Venox cos. Fundis coniurationem aperit 139, 25.
 M. Plautius cos. 299, 28.
 Plemianus tumultus 164, 11.
 Plemii facinus 271, 1.
 Poenus uid. P. Quinctius.
 Poenis parentibus natus Carus 363, 24.
 Poenorum mapalia 54, 33.
 Polites Politorium condidit 52, 10.
 Polymestor Milesius in stadio Olympia uincit 297, 12.
 Pometinus populus 52, 32. Pometinus ager 51, 16. 138, 36.
 Pomptinae manubiae 23, 21 sqq. 81, 33.
 Pompeianum foedus 148, 15.
 Pompeianus miles fratrem suum in proelio, tum se ipsum interfecit 188, 7.
 Pompeii oppugnati a L. Sulla et Minatio Magio 206, 4.
 a Pompeio Gordiani originem duxerunt 348, 2.
 Pompeius (Magni pater?) 123, 7. P. Magni patris improbitas 123, 1.
 Cn. Pompeii Magni Africanus triumphus 198, 18. ad Lauronem quot milites habuerit 239, 7. Cn. P. a Iulio Caesare heres scriptus 202, 27; princeps sententiam rogatus 212, 9. a P. crimen in Clodium coniectum 212, 13. quot milites pugna Pharsalica amiserit 263, 30; de hac pugna C. Cassii Longini dictum 266, 26. Ciceronis eloquentia usus est 254, 16. crudelitas 249, 32. P. simillimus Gordianus alter 350, 24.
 S. Pompeii classis a Mena prodita 267, 29.
 S. Pompeius cos. 300, 9.
 Pompilius uid. Numa.
 Pomponianus uid. Cornelius.
 L. Pomponius cos. 300, 17.
 Pomponii Secundi cena Caligulae data 309, 14.
 Pomptinus uid. Pometinus.
 pondera inuenta a Palamede 93, 21.
 apud pontificem maximum tabula 54, 29.
 pontificales libri 153, 35. 154, 13.
 pontificius scriba 73, 8.
 Pontii serui uaticinium de Capitolii incendio 134, 6.
 C. Pontio obsides traditi 140, 25. P. a dictatore Romano sex horarum insidias petit 140, 31.
 Popaedius 185, 32.
 C. Popilius cos. 85, 32. eo cos. statuae quaedam circa forum sublatae 85, 34.
 M. Popilius censor statuas quasdam sustulit 85, 35.
 M. Popillius cos. 199, 7.

- Popillius Ciceronem occidit, quondam ab eo defensus 290, 14.
- C. Poppaeus cos. 300, 4. populifugia undē nominata 86, 24.
- Porcii undē dicti 272, 22.
- Porcia, filia Catonis Vticensis, uxor Bibuli, frustra ab Hortensio in matrimonium petita 245, 5.
- de Porcia iudicium Bruti mariti 242, 6 sqq.
- M. Porcii Catonis dictum de rebus suis in Hispania gestis 66, 9 (cf. 3). ad Emporias multos hostes occidit 58, 4. 160, 26. in pugna Thermopylensi uirtus 66, 24. oratio pro Rhodiensibus 58, 20 sqq. in Seru. Sulpicium Galbam dixit 62, 8 sqq. Scipionum inimicus et aduersarius 167, 14. rogationem Petilliam suavit 168, 2. dictum quoddam de A. Albino 221, 35.
- M. Porcii Catonis Vticensis abstinentia 243, 8. 302, 17. Munatium Rufum offendit 243, 19. 302, 20. Hortensio Marciam uxorem in matrimonium dat, de Porcia filia negat 245, 33. de Vspetum Tencterorumque caede sententia 240, 6.
- C. Porcius Cato 277, 8.
- Porfyri nomen Clodio Albino inditum 345, 17.
- Porsennam se occidere censuit (Mucius) 71, 4. ex P. castris obsides fugerunt 373, 23. P. obsides reddidit 82, 15.
- porta Ianualis cur aedificata 179, 27.
- postriduanorum dierum quae causa sit 71, 25. 96, 25.
- Postumius tr. mil. 71, 29. 96, 25.
- A. Postumius dictator ludos uouit contra Latinos pugnaturus 24, 22. primus coronam auream donauit 82, 18.
- C. Postumius haruspex 130, 29.
- L. Postumius cos. 83, 20.
- Sp. Postumius Albinus aedilis cur. 85, 12.
- A. Postumius Albus cos. quot Aequos occiderit 156, 11.
- A. Postumius (Megellus) cos. a. 294. 460: 28, 32. in Apulia uincitur et uulneratur 141, 35.
- P. Postumius Tubertus primus ouans urbem ingressus est 193, 20.
- Postumus uid. Iunius.
- praefecto praetorio, si imperator successorem dare uellet, laticlauiasummittebatur 339, 26.
- Praeneste conditum a Caeculo 53, 2. unde nomen habeat 53, 4.
- praetor consulem iure rogare non potest 96, 6.
- Priscus uid. Heluidius.
- Priuernas Metabus 53, 8.
- Proculus in imperium uocitatus 365, 27.
- proletarii primum armati 72, 8.
- Propercius rex Veientum iuuenes Capenam mittit 50, 24.
- propitiae arae 178, 5.
- Proserpinae simulacrum per urbem portatum 26, 20.
- Protarchum Trallianum secutus est Hyginus 281, 2.
- prouocatio ad populum etiam a regibus 272, 26.
- ad Prusiam de Hannibale a Romanis legati missi 172, 13.
- Ptolemaide apud Vespasianum Iustus incusatur 307, 6.
- Ptolomaeus Ceraunus Seleucum Nicatorem interficit 296, 6.
- Ptolomaeo regi C. Cato inuidiam mouit 277, 10.
- Publiam cur Cicero in matrimonium duxerit 212, 23.

- pudicitia subuersa a M. Messalla C. Cassio censoribus 86, 7.
 pueri qui sint a Seruio Tullio dicti 201, 12.
 Pullus uid. Iunius.
 de Punico bello primo iudicium Fabii Pictoris 73, 4. Punicum bellum posterior 73, 4.
 purpurae genera 226, 17.
 Purpurio uid. L. Furius.
 Puteolanum Laelii 221, 14.
 ad Pydnam quot Romani ceciderint 117, 19.
 Pylades 54, 11.
 Pyrrhus defenditur a C. Fabricio ab insidiis 142, 32 sqq. 156, 18. ab Hannibale secundus imperator dictus 36, 37. Pyrrus 196, 35.
 Pythagoras tibiaram sono mitiore adulescentes incitatos lenit 210, 20 sqq.
 Pythagoricos libros Numae fuisse 73, 33. 80, 9. 154, 15. (cf. 13.)
 quaestores a quaerendo dicti 272, 15.
 Quietus Macriano patri in imperio adiungitur 359, 1.
 T. Quinctius cos. 39, 4.
 T. Quinctius quot Aequos ceciderit 156, 13.
 T. Quinctius Capitolinus cos. 219, 9.
 Quinctius Cincinnatus non dictator dictus a senatu 33, 13. 82, 31.
 L. Quinctii Flamini flagitium 172, 2.
 T. Quinctius Flaminius Philippo uicto quantas pecunias Romam detulerit 91, 22. legatus de Hannibale ad Prusiam missus 172, 14.
 T. Quinctius Poenus cos. 195, 23. a Licinio Caluo dictator dictus 195, 32.
 Quirinalis flamen Accae Laurentiae publice sacrificium facit 152, 14.
 Quirinus collis 20, 10.
 Rapax legio 315, 24.
 in Raudiis campis pugna 124, 27. 125, 6; 12. 128, 22. 129, 1. Rauenna unde dicta 352, 12.
 Rea filia Numitoris 9, 19.
 Reate a Sabinis occupatum 50, 34.
 Regillensi pugnae Tarquinius Superbus interfuit 95, 30. 194, 13.
 Regulus uid. Atilius.
 Remi et Romuli origo et pueritia 9, 24 sqq. 32, 27. 46, 12. 77, 27. nutrix Acca Laurentia 91, 12. R. a pastoribus imperio praefectus 70, 14. a Numitoris pastoribus capitur 201, 7.
 repositoriis argentum additum 226, 7.
 Rhea uid. Ops.
 Rheginus finis 54, 10.
 Rheni longitudo et capita 265, 22.
 post Rhodani transgressum quot milites Hannibal in Italiam iter faciens amiserit 34, 8.
 Rhodiis Philippo deuicto conplures urbes datae a Romanis 160, 2. Rh. superbia 147, 16. pro Rh. oratio M. Porcii Catonis 58, 20 sqq.
 Roma quo anno condita sit 19, 34. 32, 32. 46, 25. 126, 28. 216, 5. 218, 28. Romae urbis tempora 292, 13. R. a Graecis conditam esse 35, 15. primo Valentia nominata 237, 19. arcanum nomen ab Hy-

- gino non exprimitur 282, 7. usque ad Pyrrhi bellum scandula contexta 225, 29.
- Romani** diuitias experti sunt Sabinis deuictis 29, 2. Sabinorum mores secuti 51, 32; Laconum et Cretensium 235, 10. Herculi Graeca sacra faciunt 35, 16. R. militum numerus a. 225. 529 : 22, 3. de R. bello Punico primo rebus quid iudicauerit Fabius Pictor 29, 13. Philippo, Antiocho, Carthagine deuictis imperium ad Romanos peruenit 378, 3.
- Romuli et Remi** puerorum origo et sors 9, 24 sqq. 32, 27. 46, 12. 77, 27. Acca Larentia nutritrix 191, 12. R. a pastoribus imperio praefectus 70, 14. ab Acca Lar. heres institutus 152, 12. 191, 15. feminas rapuit 311, 14. Tarpeium proditionis crimine damnat 238, 2. Sabinis Auentinum dat 234, 35. cognatos T. Tatii Lauiniensibus tradi probauit 193, 8. solis defecatione periit 272, 25. Ioui Feretrio ludos Tarpeios instituit 79, 17; Saturnalia 191, 20; parentalia 191, 16. sacrificiis et sodalitatibus institutis nundinas adiecit 88, 14. intercalauit 192, 30. Aeolicae linguae non ignarus 47, 10. post R. excessum interregnum initum 4, 23. R. uita et uictus 79, 20. claua 126, 27.
- S. Roscius** quo anno a Cicerone defensus sit 223, 33. 276, 3.
- C. Rubellius** cos. 300, 31.
- Rullianus** uid. Fabius.
- Ruminalis** ficus 16, 28.
- P. Rupilius** aegre tulit fratris repulsam 88, 17.
- P. Rupilius** cos. 199, 7.
- Rutilius Nudus** gener L. Calpurnii Pisonis 277, 14.
- Rutulus** populus 52, 32. a Rutulis Mezentius primitias postulauit 46, 2.
- Sabinae** quo tempore raptae 20, 6. 94, 14. quot raptae 152, 23.
- Sabini** unde nomen inuenerint 50, 29. 51, 13. S. origo 50, 31. 51, 29. 94, 12. 281, 37. fines 51, 2. S. instituta multa Lacedaemoniorum 51, 19. disciplinam augurandi a Megale docti 93, 33. S. mores populus Rom. secutus 51, 31. S. per Tarpeiam Capitolium occupant 20, 9. Tarpeiam interficiunt 78, 11 sqq. a Romulo Auentinum montem accipiunt 234, 35. in S. apud Trebiam Nouensiles di constituti 86, 30. S. deuictis Romani diuitias experti 29, 3. S. uer sacrum 185, 22.
- Sabus Sanci** filius nomen dat Sabinis 50, 29. a S. Sabini originem trahunt 51, 29. 94, 12. 282, 2.
- sacrificia** instituta a Romulo 90, 15.
- ad Sacriportum** quot milites occisi 134, 12. 150, 7. dum ibi pugnatur, C. Marius filius dormit 275, 31.
- saeculares ludi** uid. ludi.
- saeculum** septimum 85, 13.
- Saguntini** 100, 25. Saguntum iniussu senatus Carthaginensis ab Hannibale captum 31, 7. Sagunti templum Dianae memorabile 297, 20.
- Salassi** Tauriscae gentis 49, 3.
- Sallustius et Linius** pares 301, 25.
- S. in adulterio** Faustae deprehensus 308, 1.

- Saluenius ad Sullam uaticinium defert 132, 19.
- Saluittonem Scipio Pomponianus in familiam suam recepit 266, 2.
- Samnites natinantur 65, 16.
S. Apollinis iussu uer sacrum uouent 371, 2. S. ad Inbrium uicti 27, 33 sqq. C. Fabricium frustra temptant 280, 12. S. bellum 28, 33. castra a Sulla capta 130, 32.
- ex Samothracia di penates Romam aduecti 69, 22. 216, 2.
- Sancus Sabinorum deus Iupiter Fidius dictus 50, 30.
- Saraceni pro Zenobia 362, 4.
- Sardiniam hostes tenere 107, 22.
- Sarmatae ab Aureliano uicti 361, 10.
- Sarmentus Caesaris deliciae 251, 13.
- Satura puella Saturo nomen dedit 104, 23.
- Saturnalia a Romulo instituta 191, 20; a Iano 281, 23. quo die celebrata sint 274, 1.
- Saturnia terra 281, 21.
- Saturninus tyrannidem accipit 363, 5.
- Saturninus uid. Auulnius.
- Saturnus princeps huius generis homo 68, 7. 218, 13. honores a Iano ei habiti 281, 12. S. aedes aedificatur 96, 23. simulacrum per urbem portatur 26, 16. — Saturno Carthaginenses humanas hostias immolant 375, 9.
- Saturum a Satura puella nomen accepit 104, 21.
- Satyrorum habitu ludis magnis aliquot Romani incedebant 25, 30.
- Sauracti 52, 2.
- scaenici ludi uid. ludi.
- scandula usque ad Pyrrhi bellum Roma contacta 225, 29.
- Scaurus uid. Aemilius.
- Scipio uid. Cornelius. a Scipionibus Gordiani originem duxerunt 348, 2. 'Scipioni nouo' Gordiano adclamatum 348, 14.
- scriba pontificius 73, 8.
- cum Scribonia cur Octavianus diuortium fecerit 258, 16.
- C. Scribonius 181, 14.
- L. Scribonius aedilis cur. 160, 33.
- L. Scribonius cos. 300, 15.
- Scyrus insula Atheniensibus a Romanis data 160, 5.
- secessio in Auentinum facta 82, 22.
- Seianus a Tiberio punitus, quod furebat aduersus Germanici liberos 294, 4.
- Seleuceni fide rupta ab Auidio Cassio puniti 354, 20.
- Seleucus Nicator a Cimmerico Bosphoro ad Caspium mare perfodere cogitauit 296, 6.
- L. Sempronius Atratinus cos. 194, 29.
- C. Sempronii Gracchi somnium 106, 27. Bruti filiam in matrimonium ducit 221, 1. ad Gr. matris epistula 222, 7.
- Ti. Sempronius Gracchus cos. 213. 541: 144, 32.
- Ti. Sempronius Gracchus (pater) P. Cornelio Scipioni reo facto auxilio est 166, 2; L. Scipioni 170, 26. 224, 29 sqq. pro uxore mortem oppetit 117, 26.
- Ti. Sempronius Gracchus (filius) primus Carthaginis muros ascendit 88, 3. praetor in Hispania 174, 3. cum Numantinis colloquium 148, 14. qua re ad miseriam plebis leuandam adductus sit 118,

15. in Gr. Q. Metellus dixit 88, 15. Gr. studium ciuium 110, 15. orationis fragmentum 110, 19. Gaio fratri mortem praedicat 106, 29.
- Ti. Sempronius Longus 101, 5. Semurius ager populo Rom. a Larentia relictus 46, 19. senatorum spectacula a cetero consessu secreta 160, 29. seniores qui sint a Seruio Tullio dicti 201, 16. Senones Melpum delent 219, 13. C. Sentius cos. 299, 33.
- Septimius Arabianus crimine furtorum famosus 341, 12. Serapis Aegyptiorum deus, unde sic nominatus 231, 12. Sergius uid. Catilina.
- Sertorius ad Lauronem quot milites habuerit 239, 8. Antaei ossa dispersit 373, 2. Seruiliorum triens 266, 5.
- Seruilius Ahala Sp. Maelium obruncat 33, 14 sqq. 82, 32. Cn. Seruilius (Caepio) consul feliciter contra Hannibalem pugnavit 158, 25.
- M. Seruilius cos. 299, 32. Seruui Tullii origo diuina 154, 25. S. caput arsit 154, 7. qua ratione ciuium numerum explorauerit 80, 19. iuniorum et seniorum quinque classes instituit 201, 9. agrum R. in tribus diuidit 21, 30. 47, 32. 188, 16. census 22, 1. cur nundinas fecerit 70, 29. nummum argenteum primus flauit 236, 3.
- Seuerus imp. (L. Septimius): omina futuri imperii 329, 11. S. uxor 338, 8. primo Clodium et Nigrum sibi succedere uoluerat 330, 8. 338, 16. ad Clodium epistula 345, 26. augurum responsum de Clodio Albino 338, 28. post Laeti mortem fieri se iussisse S. negauit 339, 4. coniurationes seuerè uindicauit 339, 10. Maximini robur experitur 370, 15. S. familia 345, 32. S. seueritas 358, 1.
- Seuerus uid. Cingius, Alexander, Auidius.
- Sibyllae plures 235, 5. Sibylla ad Tarquinium Superbum tres libros adtulit 74, 1.
- Sibylla Cimberia 26, 16. S. Delphica ante Troiana bella uaticinata 297, 9. Sibyllinis libris terrae motus sedati 350, 5. uid. et. Erythraea.
- Sicani 52, 22. Cn. Siccus trib. pl. 82, 25. in Siciliam Roma legati missi ad frumentum emendum 96, 3. Siculus Archilochus Ariciam condidit 68, 18. Siculus de nomine Clytemestrae condidit Crustumerium 68, 21.
- a Siculis Vulsci dicti 8, 5. S. expulsis loca tenuit, quae Sabini habent, Sabus 282, 3.
- Silanus uid. Iunius 300, 5. Silenorum habitu ludis magnis aliquot Romani incedebant 25, 28.
- C. Silius cos. 300, 8. P. Silius 300, 30. Siluanus uid. Gaius.
- Siluia filia Numitoris 9, 19. Siluius filius Lauiniae 45, 29. Ascanio successit 45, 31.
- Siluii reges Albani omnes dicti 45, 33.
- Simonides litteris quibusdam litteraturam auxit 32, 15. 93, 14.
- Sinuessa 74, 6.

- Sirena Parthenope 126, 7,
Sittius apud Romanos luxuria
infamis 123, 4.
Σηνήται Ἀράβες 353, 22.
Smyrnaeorum bello Mithrida-
tico meritum 133, 7.
Socratis *εἰρωνεία* 88, 27.
sodalitates a Romulo institu-
tae 90, 15.
solis defectiones 4, 29. 303, 9.
Sol Oceani filius medicinam
inuenit 93, 19.
Solinius ager populo Rom. a
Larentia relictus 46, 19.
Solyma urbs quo tempore con-
dita 353, 23.
somnia Aeneae 8, 21. Han-
nibalis 100, 29. C. Sempronii
Gracchi 106, 29. M. Artonii
255, 25 (; 19; 33). de s. sen-
tentia Sisennae 178, 10.
Sorapis uid. Serapis.
Spartacus 236, 15.
spectacula senatorum a cetero
consessu secreta 160, 29.
T. Statilius cos. 300, 6.
Statilius Sisenna 300, 15.
Stator uid. Iuppiter.
stella crinita uid. cometes.
Sthennius Mettius Samnitium
princeps 371, 3.
Stratonicea Rhodiis a Romanis
data 160, 3.
succidiarum Gallicanarum ma-
gnitudo 49, 9.
succinum unde dictum 299, 10.
Suetonii Paulini de Atlante
memoria 305, 6.
'Suillii' unde dicti 272, 22.
Sulla uid. Cornelius.
Q. Sulpicius trib. mil. ad Aliam
71, 33. 96, 25.
C. Sulpicius cos. 300, 23.
Q. Sulpicius cos. a. 434. 320 :
156, 17. 201, 22.
Q. Sulpicius cos. 300, 4.
Ser. Sulpicius praetor urbanus
de rogatione Petillia ad se-
natum refert 168, 6.
Ser. Sulpicius Galba de Lusi-
tanis accusatus pueris suis
productis misericordiam mouet
et absoluitur 62, 8 sqq.
C. Sulpicii Galli filio S. Sul-
picius Galba in iudicio ad mi-
sericordiam mouendam usus
est 62, 17.
P. Sulpicii Rufi leges 131, 11.
Sura uid. Palfurius.
Surus elephantus fortissime
proeliatu 57, 32.
Sylla uid. Cornelius.
Syphax in castra Rom. ad
conloquium uenit 158, 23.
(captus 105, 29.)
*Συρβανή, νῆσος ἐν τῷ Εὐφρα-
τῇ* 353, 26.
Syria a Constantino in pro-
uincia formam redacta 365, 1.
Syriae decem urbes propter
bellum inlatum Iusti Tibe-
riensiumque poenas a Vespa-
siano repetunt 307, 2.
Syri latrones Aureliani exer-
citus uicerunt 362, 4.
talio 55, 14.
Tamphilus uid. Baebius.
Tanaquilis aetas 22, 21.
*Τάπουρρα οὐ πόρρα Ἰσημίας
ἔθνος* 354, 10.
Tarcho Tyrrenus Pisas con-
didit 50, 12. Cacum in uin-
cula coniecit 93, 27.
Tarpeiae facinus et mors 20,
20 sqq. 33, 4. 78, 6.
Tarpeii ludi uid. ludi.
e Tarpeio saxo M. Manlius
deiectus 236, 9.
Tarpeius a Romulo proditi-
onis crimine damnatus
238, 2.
T. Tarquinius Priscus filius
Damarati 219, 34. Romam

- uenit primo anno regni Anci Marci 95, 17; octauo 193, 20. ab Anco dux equitum contra Latinos missus 95, 18. 193, 23. pater L. Superbi et Aruntis 22, 5 sqq.; auus 81, 21.
- L. Tarquinius Superbus filius T. Prisci 22, 5 sqq. nepos Prisci 81, 14. praeda ab eo Pometiae capta 23, 19. Apollas cepit, ex cuius oppidi praeda Capitolium incohauit 154, 23. ad T. tres libros Sibylla adtulit 73, 1. T. iussit corpora eorum, qui se suspendio necassent, cruci adfigi 70, 34. obsidibus Por-senae datis insidiatur 373, 23. pugnae Regillensi interest 95, 28. 194, 12.
- Aruns Tarquinius filius Prisci 22, 55 sqq.; nepos 81, 21.
- L. Tarquinius Collatinus filius Egerii 23, 33 sqq. Roma concedit 82, 9.
- Tarracone Hadriani dilectus 333, 17.
- Τάρσα κόμη ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ* 352, 30.
- Tarutius Tuscus diues coniux Accae Larentiae 193, 13.
- Tatius Tarpeiae auxilio Capitolium capit, Tarpeiam occidit 29, 9 sqq. Tarpeiae fraudem perspicit 78, 21. ad T. Hersiliae preces 94, 28. Lauiniae obruncatus 193, 4.
- Taureae et Artorii certamen 144, 29.
- Tauriani 54, 7.
- Tauricana pars Siciliae 371, 13.
- Taurinus finis 54, 10.
- Tauriscae gentis Lepontii et Salassi 49, 4.
- Telluris aedes 86, 2.
- temporum discrimina apud Varronem 228, 27.
- Teneterorum caedes 240, 7.
- Cn. Terentius scribe arcam Numae inuenit 73, 20.
- P. Terentius Afer et Scipio Laeliusque aequales 221, 11; maior utroque 273, 18. non captus 273, 10.
- Q. Terentius Culleo praetor de pecunia Antiochina quaerere iussus 168, 7. 170, 19.
- A. Terentius Varro ex Aetolia Romam missus 162, 21.
- Termini fanum 48, 1.
- terrae motus 102, 15. 350, 1.
- Testruna prima Sabinorum urbs 50, 32.
- tetrafarmacum Hadriani 334, 6 sqq.
- Tetricus iunior semper insignis 359, 19.
- Teutanes ueteres Pisarum incolae 50, 14.
- Teutones ad Arausionem Romanos uincunt 174, 24.
- Θαφιπολίτης* 351, 17.
- Thebae Lucanae 53, 27.
- Thebanorum rex Ogyges 230, 5.
- Θελαμοῦζα* 353, 15.
- Themidis simulacrum per urbem portatum 26, 16.
- Theodectis tragoedia Mausolus 279, 31.
- apud Thermopylas Leonidae uirtus 56, 30; M. Porcii Catonis 66, 21. quot militibus Antiochus pugnauerit, quot amiserit 161, 16. quot Graeci a Metello caesi 147, 24.
- Theseunti 54, 7.
- in Thessalia hippocentaurus natus 296, 13.
- Thraces L. Cornelii Scipionis exercitum adgrediuntur 146, 15. in Thracia Aetoli auxilia mercede conducunt 162, 19.
- Thrasea Paetus sanctissimus uir 319, 5.

- in Thurinis finibus flumen Gar-
garum 151, 6. 377, 8.
- Thysdritanae inuentutis lauda-
tio 348, 27.
- Tiberienses decem Syriae urbi-
bus bellum inferunt 307, 1.
- ex Tiberi lacte haurire 73, 18.
- in T. Romulus et Remus ex-
positi 10, 1.
- Tiberius cos. 299, 23. 300, 18;
22; 33. ad T. Agrippinae
de altero matrimonio preces
296, 20. Seianum puniuit
propter furorem in Germa-
nici liberos 294, 4. mors
293, 5.
- ad tibias a ueteribus Romanis
maiorum laudes canebantur
64, 25.
- Tibur conditum a Catillo 52,
15 sqq. Tiburi natus C. Caesar
309, 24.
- Tiburtis populus 52, 32. Ti-
burtis campi natura 52, 25.
(72, 34.)
- Tiburtus filius Catilli 52, 20.
- Tigranes Tigranocerta condi-
dit 353, 29.
- Tigranocerta idem quod Ti-
granis urbs 353, 30.
- Tigridi uicinus fuit Arsanias
296, 8.
- Tigurini L. Cassium cos. fun-
dunt 108, 16. ad Arausionem
Romanos uincunt 174, 24.
- Timocharis medicus Pyrrho
regi insidias struit 156, 21.
- *C. Titinius 182, 4. (uid. adnot.)
- C. Titius uictoriam Orchome-
niam Sullae praedicat 132, 14.
- Titus Vespasianum ueneno ne-
cauit 325, 21.
- Titus Tatius uid. Tatius.
- togae rasae Phryxianaeque quo
tempore Romae in usum ue-
nerint 277, 22.
- Torquatus uid. T. Manlius.
- torques aureus Gallis uictis
Ioui in Capitolio positus 146, 5.
- Toxius Caeli filius lutei aedi-
ficii inuentor 93, 15.
- Traianus a Nerua adoptatus
357, 4. Tr. moribus Hadriani
obsecutus 324, 23. leuiter
fauet Hadriano 333, 12.
adoptat Hadrianum 357, 4.
Tr. uirtus 357, 22.
- per Transpadanos nouas res
molitus est Caesar 247, 6.
- ad Trasumennum quot milites
occisi 31, 15. male pugnatum
propter neglectam religionem
101, 31; 33.
- Trebia 86, 31.
- in Treueris natus Caligula
309, 18.
- tribuni plebis primum duo
fuerunt 90, 32. 216, 10. tum
tres a collegis additi 91, 1.
tr. pl. a. 471. 283 tres ad-
diti 82, 24.
- tribus a Seruio Tullio factae
21, 30. 47, 32. 88, 16.
- triclinia aerata primus Romam
inexit Cn. Manlius 85, 22.
cf. 226, 6. tr. aerata uendita
a L. Crassi oratoris heredibus
175, 11. tricliniorum luxuria
277, 26.
- Tricostus uid. Verginius.
- triens Seruiliorum 266, 5.
- triumuiratus nocturnus 196,
19. tr. coloniae deducendae
196, 19.
- Troia ab Antenore prodita
177, 22.
- Troia prima ciuitas Aeneae in
Italia 43, 30.
- Troiam ludere 270, 22.
- Troiana castra 44, 27. 177, 32.
- Troiana stirpe Veneti orti
49, 25.
- Troiani a Latino agrum acci-
piunt 44, 26 sqq. 177, 31.

- Troianum bellum 233, 14.
Troianus equus machinamentum bellicum 200, 16. 282, 33.
Trophonius Sullae uictoriam Orchomeniam praedicit 132, 16.
Troes Gargam condunt 151, 7. 377, 9.
Trypho uid. Iulius.
Tubero uid. Aelius.
Tubertus uid. Postumius.
Tudertes 187, 11.
C. Tuditanus praetor 199, 2; 6.
Tullianus carcer 271, 7.
M. Tullius Cicero quo anno S. Roscium defenderit 223, 31. 276, 2. oratio pro Cornelio 224, 1. pro Catilina 277, 3. in consulatu petendo C. Caesar et M. Crassus acerrimi refragatores 210, 3. ad C. de Catilina epistula a M. Lic. Crasso delata 209, 26. quo die Milonem defenderit 277, 16. cur Publiliam in matrimonium duxerit 212, 23. somnium de Augusti magnitudine 253, 4. C. ambitione Octavianus usus 254, 25. ante mortem dubitatio, num fugeret 288, 10. mors 212, 30. 264, 34. 288, 12. 290, 12. 299, 1. laudatio 223, 9; 18. 265, 36. 288, 29. 290, 26. 299, 8. C. eloquentia usi Pompeius et Augustus 254, 16. auctor de quadam re Tironi liberto 212, 11.
Tullus Hostilius in fulmine deuocando fulmine ictus 79, 34. 80, 16. eo regnante fuit Archilochus poeta 218, 32.
tunica Romae carent, qui magistratus petunt 64, 1.
*Turax ager populo Rom. a Larentia relictus 46, 19.
Turni pugna cum Aenea 44, 33 sqq. T. fugit ad Mezentium 44, 34. 45, 11; 22. mors 44, 36. 45, 18; 25.
Tusci Capuam et Nolam condiderunt 53, 33. Romanos in fugam uerterunt 86, 23. uid. et. Etrusci.
Tuscus 331, 11. uid. et. Caecina et Memmius.
Tynchanus Maximini stipator 346, 23.
Tyrrheno oriundus Tarchon 50, 12. 93, 27.
Tyrrheni sunt Pelasgi 281, 27.
Tyrus pastor 45, 28.
Valentia antiquum nomen Romae 237, 20.
Valeriae Poplicolae filiae statua posita 373, 21.
Valerianus Augustus Aurelium adoptat 356, 4.
L. Valerius cos. 299, 34.
M. Valerius cons. 300, 21.
M. Valerio (fratri Poplicolae) egregii honores habiti 155, 25. 280, 5.
M. Valerius Erythras missus ad Sibyllae carmina conquirenda 276, 12.
Q. Valerius a Pompeio crudeliter tractatus 248, 31.
Valerii Coruini cum Gallo certamen 138, 29.
L. Valerius Flaccus collega Marii sextum consulis 122, 29.
Valerii Homulli de Claudio et Domitiano dictum 333, 4.
M. Valerii Messallae memoria uocis cuiusdam C. Cassii Longini 266, 20.
M. Valerius Messalla cos. 299, 27.
P. Valerio Publicolae honos habitus 280, 7.
Vectius Marcellus eques Rom. Neronis procurator 311, 3.
Veientum iuuenes condunt lucos Capenos 50, 24.

- Veii a Camillo capti 219, 14.
 ueneficii duo milia hominum
 Romae damnati 171, 30.
 Veneti Troianastirpe orti 49, 25.
 Venox uid. Plautius.
 de Venere iudicium Paridis
 falsum esse 232, 36.
 Veneris stella 230, 11.
 Veneri Genetrici ludi ab Au-
 gusto editi 253, 24.
 uer sacrum a Sabinis uotum
 185, 22; a Samnitibus 371, 6.
 Vercellensis pugna uid. Raudii
 campi.
 Verconii Herenniani testimo-
 nium 362, 10.
 Verginius trib. milit. 71, 29.
 96, 25.
 Verginius Tricostus cos. 195, 4.
 Verres fortissime mortuus
 264, 34.
 Vertamacori pagus Ligurum
 48, 15.
 apud Vespasianum Iustus in-
 cusatur 307, 6. V. a Tito
 ueneno necatus 325, 17. V. in
 gubernando aerario diligentia
 357, 24.
 Vesperugo 230, 12.
 Vesta prima uestem contexit
 283, 5.
 Vestae sacra 71, 17. V. parra
 283, 15.
 ueste caerulea Romae femi-
 nae cum lugent, utuntur 64, 13.
 C. Vibius Pansa cos. 230, 24.
 Vibii Pacciani in M. Crassum
 comitas 274, 29.
 Vibo antea Metapontum dictum
 297, 18.
 uictoria uitula nominata 86, 21.
 Victoriae aedes sub Velis 280, 9.
 Victorini tyranni mores 357, 21.
 P. Villii Tappuli res in Mace-
 donia gestae 159, 13.
 C. Vinicius cos. 299, 31.
 M. Vinicius cos. 300, 32.
 M. Vipsanius Agrippa ex Lu-
 crino lacu portum facere co-
 gitat 261, 16. A. aedilitas 262, 4.
 Virginius uid. Verginius.
 L. Visellius cos. 300, 26.
 uitula uictoria nominata 86, 21.
 uitulatio quibus diebus facta
 85, 25.
 Vlixis socii in bestias mutati
 234, 12.
 Vlpus Crinitus dux Illyriciani
 et Thracici limitis 356, 11.
 uniones quo tempore Romae
 in usum uenerint 274, 21.
 Vol. uid. Vul.
 Volci 49, 27.
 Vologaeses Caesennium Pae-
 tum uincit 303, 16.
 uotiui ludi maximi uid. ludi.
 Vsipetum caedes 240, 7.
 Vulcani ara 5, 18. uxor Maiesta
 86, 19. filius Caeculus 52, 36.
 Vulcatii haruspiciis naticinatio
 et mors 254, 6.
 Vulcentanus Olus 22, 13. 155, 16.
 uulnerarius primus Romae
 medicus dictus 72, 24.
 Vulsci 44, 21. unde dicti 8, 6.
 Etruscorum potestate rege-
 bantur 53, 11.
 L. Vultacilius Plotus liberti-
 norum primus historiam scri-
 psit 223, 5.
 circa Vulturum regionem Ca-
 cus occupat 93, 30.
 a Zacyntho Dianae templum
 Sagunti memorabile 297, 21.
 Zancenses Metaurum condunt
 297, 17.
 Zenobia orientalium feminarum
 speciosissima 359, 15. Z. ad
 Aurelianum epistula 361, 28.
 Zmyrnaei uid. Smyrnaei.
 Ζωβίδαι ἔθνος πλησίον Καρ-
 μανίας 352, 25.